

व.
श्री हंसराज बच्छराज नाहटा
सरदारशहर निवासी
द्वारा
जैन विश्व भारती, लाडनूं
को सप्रेम भेंट -

सर्व हक स्वाधिन.

→* प्रस्तावना. *←

वीरप्रज्जुना साधुज “ निग्रथ ” तरीके ओळखाया ठे. ग्रंथ एटले धन दोखत तेथी रहित ते निग्रथ. तेमना आचारनुं प्रतिपादन करवा जे सूत्रो रचायां ठे ते पण ते कारणे “ निग्रथप्रवचन ” तरीके ओळखवामां आवे ठे. ए निग्रथप्रवचनमां साधुजने माटे जे जे नियमो बांध्या ठे ते प्रमाणे ज पूर्व साधुज वर्नता हता. तेथो मुख्यत्वे करीने गामना पादरे रहेल वन एटले बगीचाओमां वसति मागीने ऊतरता हता अने वखते गाममां रहेता तो गृहस्थनुं मकान मागी लइ तेमां निवास करता हता. तेमना माटे उद्देशीने रांधेला आहारपाणीने तेथो आधाकर्मिदोषवाळुं गणी ग्रहण नहि करता, धर्मोपकरण ठोकीने बीजी चीज वस्तु नहि संघरता, गादी तकीया नहि वापरता अने क्लेश कंकासथी वेगळे रही समाधिमां लीन रहेता हता. ते साथे तेज ठळ, प्रपंच, दंज तथा कदाग्रहथी अळगा रही लोकोने साचो मार्ग बतावता हता. एथो करीने तेथो पोतानुं तथा परनुं जलु करवा समर्थ थता हता.

आवी रीते वीरप्रज्जुथी एक हजार वर्ष पर्यंत सरखी परंपराए तेवा साधुओनो सीधो कारजार चालु रह्यो केमके ए वखतसुधी तेमना गुरुओ महाप्रतापी, विद्वान्, अने उग्रविहारी थइ पोताना तावे रहेला शिष्योने सीधे मार्गे दोरता रह्या हता. ठतां जगवानथी आठसो पचाश वर्षे थोळाक यतिओए वीरप्रज्जुना शासनथी नेवरकार बनी उग्रविहार ठोकीने चैत्यवासनी शरुआत करी हती.

पण मुख्य ज्ञाग तो वसतिवासी, ज रह्यो हतो अने ते ज्ञागमां अग्रेसर तरीके ओळखाता देवर्द्धिगणिक्कमाश्रमणे जगवान्थी ९८० मा वर्षे (द्वज्जीपुरमां संघने एकत्रित करी जैनसूत्रोने पुस्तकारुढ कर्यां ठे. सदरहु देवर्द्धिगणि, जगवान्थी १००० वर्षे स्वर्गवासी थया अने ते साथे खरुं जिनशासन गुप्त थई तेना स्थाने चैत्यवासिओए पोतानो दोर अने जोर चलाववा मांरुयो. आ माटे नवांगी वृत्तिकार श्रीअन्नयदेवसुरि आगम अष्टोत्तरी नामना ग्रंथमां नीचेनी गाथा आपे ठे के:—

देवर्द्धिखमासमाणजा—परंपरं ज्ञावर्त्तं वियाणेमि;
सिढिलायारे ठविया—द्वेष्टेण परंपरा बहुदा. १

ज्ञावार्थः—देवर्द्धिक्कमाश्रमण सुधी ज्ञावपरंपरा हुं जाणुंहुं, वाकी ते पढी तो शिथिलाचारिओए अनेक प्रकारे अव्यपरंपरा स्थापित करी ठे.

आ रीते जगवान्थी आठसो पचाश वर्षे चैत्यवास स्थपायो तोपण तेनुं खरेखरुं जोर वीरप्रभुथी एक हजारवर्ष वीत्या केके वधवा मांरुयुं, आ अरसामां चैत्यवासने सिद्ध करवा माटे आगमना प्रतिपद् तरीके निगमना नामतळे उपनिषदोना ग्रंथो गुप्त रीते रचवामां आव्या अने तेओ दृष्टिवाद नामना वारमा अंगना ब्रूटेला ककमा ठे एम लोकोने समजाववामां आव्युं. ए ग्रंथोमां एतुं स्थापन करवामां आव्युं ठे के आज कालना साधुओए चैत्यमां वास करवो व्याजवी ठे तेमज तेमणे पुस्तकादिना जरूरी काममां खप जागे माटे यथायोग्य पैसाटका पण संघरवा जोइये. इत्यादि अनेक

शिथिलाचारनी तेओए हिमायत करवा मांकी अने जे थोका घणा वसतिवासि मुनिओ रखा हता तेमनी अनेक रीते अवगणना करवा मांकी.

देवर्द्धिगणिपर्यंत साधुजनों मुख्य गङ्ग एकज हतो, ठतां कारणपरत्वे तेने जूदा जूदा नामथी उल्लखवामां आवेल ठे. जेमके शरुआतमां तेना मूलस्थापक सुधर्मगणधरना नामपरथी ते सौधर्म-गङ्ग कहेवातो हतो. त्यारकेके चौदमा पाटे सामंतजडसूरिए वनवास स्वीकार्यो एटले ते वनवासि गङ्ग कहेवायो. त्यारकेके कोटिमंत्रजापना कारणे ते कोटिकगङ्ग कहेवायो ठे. ठतां तेमां अनेक शाखाउं अने कुळो थया पण तेउं परस्पर अविरोधी हता. केमके कोइने पण पोताना गङ्गनो या शाखानो या कुळनो अहंकार अथवा ममत्वजाव न हतो. पण चैत्यवास शरु थतां तेमणे स्वगङ्गनां वखाण अने परगङ्गनी हेलना करवा मांकी एटले अरसपरस विरोधी गङ्गो उज्जा थया.

गच्छ शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के गच्छ अथवा गण एटले साधुजनों टोळुं. माटे गङ्ग शब्द कंइ खराब नथी, पण गङ्ग माटे अहंकार, ममत्व के कदाग्रह करवो तेज खराब ठे. ठतां चैत्यवासमां तेवो कदाग्रह वधवा मांरयो. आ उपरथी तेओमां कुसंप वध्यो, ऐक्य त्रुटयुं. हवे एक गङ्गमांथी चोरासी गङ्ग थइ पड्या. तेओ एकेमेकने तोरवा मंरया अने आ रीते समाधिमय धर्मना स्थाने कलह कंकाशमय अधर्मनां बीज रोपायां.

पांचमा आरारूप अवसर्पिणीकाल एटले परुतो काल तो हमेशां आव्या करे ठे पण अगाउ कांइ आ जैनधर्ममां आवी धांधळ

उज्जी थइ नथी, पण हमणानो परुतो काळ साधारण रीते परुता काळना करतां कंडक जूदी तरेहनो होवाथी ते हुंरु एटले अति-शय जुंमो होवाथी तेने हुंरावसर्पिणी काळ कहेवामां आव्यो ठे. आवो काळ अनंती अवसर्पिणीओ वीततांज आवे ठे. तेवो आ चालु काळ प्राप्त थयो ठे. ते साथे वीरप्रभुना निर्वाण वखते वे हजार वर्षनो जश्मग्रह बेठेलो ते साथे मळ्यो, तेमज तेनी साथे असंयति पूजारूप दशमो अष्ठेरो पोतानुं जोर बताववा लाग्यो. एम चारे संयोगो जेगा थवाथी आ चैत्यवासरूप कुमारं जैन धर्मना नामे चोमेर फेलावा मांर्यो. गुरुओ स्वार्थी थइ योग्यायोग्यनो विचार परुतो मुकी जे हाथमां आव्यो तेने मुंकीने पोताना वारा वधारवा मांर्या, अने ठेवटे वेचाता चेला लइ विना वैराग्ये तेमने पोताना वारस तरीके नीमवा मांर्या.

हवे कहेवत ठे के “ यथा गुरु स्तथा शिष्यो यथा राजा तथा प्रजा ”—ते प्रमाणे गुरुओ शिथिल थतां तेमना तावा नीचेना यतिओ तेमना करतां पण वधु शिथिल थया. तेओ दवादारु दोराधागा वगेरे करीने लोकोने वशमां राखवा लाग्या, वेपार करवा लाग्या तथा खेतरवाकी सुछां करवा तत्पर थया. तेम ठतां तेओ पोताने महावीरप्रभुना वारस चेलाओ तरीके ओळखावी पोतानुं मान साचववा मांर्या.

आणीमेर तेमना रागी श्रावको आंधळा बनी तेमना पंजामां सपरुइ तेओ जे कांइ उंधुंचतुं समजावे ते वधुं वगरविचारे अने वगर तकरोरे हाजीहा करीने स्वीकारवा लाग्या. कारण के लोकोनो

मुख्य जाग हमेशां जोळो रहे ठे. तेथी तेवा जोळाओने, कपटी वेषधारी चैत्यवासिओ अनेक बाहानां उजा करीने उगवा मांरुया.

आवी गरुवन थोकाज वखतमां बहु वधी पनी एटले देव-
र्झिगणिना पठी ५५ वर्षे स्वर्गवासी थएला हरिज्जसूरिए महानि-
शीथनो उझार करतां चैत्यवासनो सारी रीते तिरस्कार कयों ठे.
सदरहु हरिज्जसूरि चैत्यवासिओना मंरुळमां दीक्षित थया हुता
ठतां परमविद्वान् होवथी तेमणे तेमना पढनुं खुब खंरुन कयुं ठे.

आ मामलो एटले लगण वध्यो के निर्गथ मार्ग विरलप्राय
थइ पक्यो, निर्गथ प्रवचनपर ताळां देवायां अने कपोल कटिपत
अथो तेमनी जग्याए उजा करवामां आव्या, एटलुंज नहि पण
संवत् ७०२ नी सालमां वनराज चावगाए ज्यारे अणहिलपुर पाटण
वसाव्युं ल्यारे तेमना चैत्यवासि गुरु शीळगुणसूरिए तेना पासेथी
एवो रुक्को लखावी लीधोके आ राजनगरमां अमारा पढना यतिओ
सिवाय वसतिवासि साधुओने दाखल थवा नहि देवा. ते रुक्काने
तोळवा माटे अज्जयदेवसूरेना गुरु जिनेश्वरसूरि तथा बुद्धिसागरसू-
रिए सं. १७७४ मां दुर्लजदेवनी सजांमां चैत्यवासिओ साथे विवाद
करी जय मेळव्यो, ल्यारथीज पाटणमां वसतिवासिओनी आवजाव
शरु थइ.

आ रीते चैत्यवासिओनी पेहेली हार जिनेश्वरसूरिए करी
ठतां इजु मारवाफमां तेमनुं जारे जोर रखुं हतुं ते जोर तोळवा तेमना
प्रशिष्य जिनवद्वजसूरिखना थया. तेमणे आगमना पढने अनुसरी
पोतानी अद्भुत कवित्वशक्तिना बळे युक्तिपुरस्सर तेमनुं खंरुन करवा

मांक्युं. ते प्रसंगे तेमणे आ 'संघपट्टक' नामनो चालीश काव्यनो उत्तम ग्रंथ रच्यो ठे. एमां तेमणे ते वखते चैत्यवासिओनुं केवुं जोर हलुं, केवी रीते तेउं सूत्रविरुद्ध प्रवर्त्तता हता अने सुविहितमुनिउं तरफ तेउं केवो छेपजाव राखता हता ते सघलुं आवेहुव दर्शावीने तेमनी सारी रीते काटकणी करी विधिमार्गना रागिजनोने उत्ते-जित कर्या ठे.

त्यारवाद तेमणे चीतोरुना मुख्य श्रावकोने प्रतिबोधित कर्या एटले ते श्रावकोए त्यां वीरप्रज्जुनुं विधिचैत्य बंधाव्युं ते चैत्यना गर्जशृङ्गना दरवाजाना वे स्तंजोमां एक उपर आ संघपट्टकनां चालीश काव्य अने बीजा स्तंज उपर तेज आचार्ये रचेल धर्मशि-द्धानां चुमालीश काव्य शिलालेखमां कोतरावी ते ग्रंथो शिलारुढ कराव्या. ते उपरांत ठजामां ते चैत्यमां केवी रीते वर्त्तवुं ते माटेना नियमोनां काव्यो पण कोतराव्यां ठे जेमांनां वे काव्य आ प्र-माणे ठे:—

अत्रोत्सूत्रि जनक्रमो न च न च स्त्रात्रं रजन्यां सदा,
साधूनां ममताश्रयौ न च न च स्त्रीणां प्रवेशो निशि;
जातिं ज्ञातिं कदाग्रहो न च न च श्राद्धेषु तांबूल मि-
त्याज्ञा त्रेय मनिश्रिते विधिकृते श्रीवीर चैत्यालये १

ज्ञावार्थः—आ स्थले सूत्रविरुद्ध चालनार माणसनो हुकम-हुदो नथी, हमेदां रात्रे स्त्रात्र करवामां आवनार नथी, साधुजनी मालकी अथवा रहेवाण इहां नथी, रात्रे स्त्रीजने पेसवा देवामां आवशे नहि, नात जातनो कदाग्रह इहां करवामां आवशे नहि,

अने श्रावकोने थूकवा वगेरेनी मनाई करवामां आवे ठे एम निश्रा-
रहित विधिए करेला वीरप्रभुना आ चैत्यालय माटे फरमान कर-
वामां आवे ठे.

इह न खलु निषेधः कस्यचि द्दनादौ,
श्रुतविधि बहुमानी त्वत्र सर्वोधिकारी;
त्रिचतुरजन दृष्ट्या चात्र चैत्यार्थं वृद्धि,
व्यय विनिमय रक्षा चैत्य कृत्यादि कार्यं

ज्ञावार्थः—इहां कोइने पण दर्शन पूजन करवा माटे ना
पाकवामां आवनार नथी; वळी सूत्रनी विधिने मान आपनार
हरकोइ माणसने इहां अधिकारी तरीके गणवामां आवशे; तेमज
आ देरासरना पैशाने त्रण चार जणानी नजर हेठे व्याजे धीरी
वधारवा, खरचवा, उथल पाथल करवा, संजाळी राखवा, तथा देरा-
सरना कामकाज करवानुं फरमाववामां आवे ठे.

आ बे श्लोकपरथी खुड्डुं जणाय ठे के तेमणे बहुज रुहापण
जरेला नियमो त्यां कोतराव्या ठे.

आ रीते आ संघपट्टक नामनो ग्रंथ रचवामां आव्यो तथा
चीतोमनां विधि चैत्य उजुं थुं एटले श्री जिनवद्वजसूरिपर चैत्य-
वासिष्ठ अतिशय गुस्से थइ पांचसो जण लाकमोठ लइ तेमने मार
मारवा तेमना मुकामे आव्या, परंतु चीतोमना राणाए तेमने तेम
करतां अटकाव्या.

तेम ठतां जिनवद्वजसूरिए हिम्मत राखो आखो मारवाकमां

तेमने उघासा पाकी तेमने जेटला वने एटला जांखा पाम्या. आ रीते एमणे चैत्यवास खंन माटे आ संघपट्टक नामे ग्रंथरूपी महेल चणीने उजो कयों.

वाद तेमना माटे महा प्रतापी श्रीजिनदत्तसूरि दादा थया, तेमणे विद्याना चमत्कारथी मोटा मोटा श्रावकोने पोताना पदमां लइ चैत्यवासिजना चैत्योने अनायतन एटले पेशवाने अयोग्य ठरावी पोताना गुरुए चणेला महेलपर कळशारोपण कयुं.

जिनदत्तसूरिए घणा रजपूतोने प्रतिबोधी नवा श्रावक कयों अने तेज दादाजी तरीके आज लगण ओळखाय ठे. त्यार केरे प्रवरुद्धिशाळी अने न्यायनिपुण श्रीजिनपत्तिसूरि पेदा थया. तेमणे पूरा जोसथी चैत्यवासिओने खोखरा करवा मांड्या, अने श्रीजिनवद्वजसूरिए रचेला संघपट्टक उपर त्रण हजार श्लोक प्रमाणनी न्यायथी जरपुर मोटी टीका रची, जिनवद्वजसूरिए चणेला महेलने चुनाथी ठोबंध करी तेने अतिशय टकाउ कयों; ते उपरांत एमणे चोराशी वादस्थळ करीने पोतानी अथाग बुद्धि जगजाहेर करी ठे.

सदरहु जिनपत्तिसूरिना प्रतिबोधित नेमिचंद्र ज्ञानागारिक नामना पाटणना निवासी श्रावक पण एटला महाविद्वान् थया के तेमणे प्राकृत ज्ञायासां एकसो साठ गाथानो षष्टिशतक नामे विधिमार्ग उत्तम ग्रंथ रची चैत्यवासिओने दिग्मूढ कयों. आ रीते नेमिचंद्रजेंकारिए जिनवद्वजसूरिए चणेला महेलपर धजा फरकती करी.

वाद सदरहु नेमिचंद्रजेंकारोना पुत्रे जिनपत्तिसूरि पाते दीक्षा लइ जिनेश्वरसूरि नाम धारण कयुं. तेमना शिष्ये जिनदत्तसूरिए

रचेली संदेहदो'लावली नामना ग्रंथउपर टीका रची तेसां चैत्यवा-
सिओना चैत्योने न्याय पुरस्सर अनायतन ठरावी जिनवद्वजे च-
णेल महेलने फरतो किल्लो बांध्यो.

आ रीते पेहेला जिनेश्वरसूरि के जेओए सं. १०७४ मां चैत्य-
वासिओने पहेल प्रथम हराव्या त्यारथी मांकीने तेमना वंशना
आचार्योए ठेठ सं. १४६६ लगी तेमनो पराजय करवो चाहु राख्यो.
आथी करीने मारवारुमां सघळा स्थळे तेमनी जरुमुळ उखकी
गइ अने वसतिवासीओनो विजयमंको वाग्यो.

आणीमेर गुजरातमां तो मुळथी ज तेमनुं जोर कमती. हतुं
ठतां मुनिचंद्रसूरि तेमने सज्जक रीते जखेकवा मांक्या हता अने
त्यार केने पुनमिया गहना आचार्यो उठया, बीजी तरफ आंच-
लिक उठया, त्रीजा आगमिक उठया अने तेमना केने तथा सोम-
सुंदरसूरिना शिष्य मुनिसुंदरसूरि बाकी रहेला चैत्यवासिओने
पुरती रीते पायमाल करी आखी गुजरात, तथा सौराष्ट्र, अने मा-
ळवामां वसतिवासि मुनिओनो विजयनाद वगाड्यो.

आ रीते विक्रमनी पंदरमी सदीना आखरे चैत्यवासनुं जोर
तूट्युं, अने फरीने वसतिवासिओनी मान्यतावधी. एम वीरप्रभुना
निर्वाणथी एक हजार वर्ष वीत्या बाद जोर पर चमेळो चैत्यवास
लगजग एक हजार वर्ष लगी चालीने पाठो सदंतर बंध पड्यो
तेनी हिमायतमां रचावली नियमोनी उपनिषदो गुम अई अने
फरीने निर्ग्रथप्रवचन विकाशमान अवा लाग्यो.

परंतु कालनो महिमा विचित्र ठे एटले के जे आचार्योए कमर

कसी चैत्यवास तोड्यो तेमना ज वंशजो फरीने शिथिलाचारमां हमणा पाठा फसी पड्या ठे. तेउं हाल पोताने गोरजीना नामे उलखावे ठे अने जो के तेउं चैत्यमां—निवास नथी करता तोपण चैत्यना परुखे बांधेला अपासरारूप मठमां रह्योने हाल मठवासी बनेला ठे, तेनुमां जे समजुठ ठे ते पोताना शिथिलाचारने पोतानो प्रमाद जणावी सत्यमार्गने दूषित नथी करता, पण अणसमजु वर्ग एम समजे ठे के आ मठवास तो अमारी असल परंपराथी ज चाट्यो आवे ठे तो तेवा जनोने सत्य वात जणाववा खातर आ संघपट्टक तथा तेनी टीकानुं जाषांतर ठपावी प्रसिद्ध करवामां आवे ठे.

बली आजकालना वसतिवासि मुनिउं पण गृहस्थना घरनी वसति नहि शोधतां खास करीने तेमने उतरवा माटे ज बांधावेली धर्मशालाउंमां नुतरे ठे ए पण एक जातनो तेमनो प्रमाद ज ठे. केमके तेमना पूर्वगुरुनुं ए तेम करवा पण अनुज्ञा आपी नथो कारणके एवी धर्मशालाओ आधाकर्मिदोषदूषित ठे हवे आ समये पूर्वना माफक वनवास के वसतिवास करवो ए अलवत कठण काम ठे, तोपण आवा ग्रंथो आद्योपांत बांचवाथी एटली असर तो जरूर थशे के समजु मुनिओ पोताना ए प्रमादने पोतानी चूल तरीके ज कबूल राखी खरा वसतिवासना निंदक के ओही नहि थशे. कारण के शास्त्रमां कहेलुं ठे के.

धन्नाणं विहिजोगो—विहिपस्कारादगा सया धन्ना,
विहिवहुमाणी धन्ना—विहिपस्कअइसगा धन्ना.

જાવાર્થ:—જાગ્યશાલી જનોને જ વિધિનો યોગ મળે છે માટે વિધિપદ્ધતા સેવનારને હમેશાં ધન્યવાદ દેવો ઘટે છે. તેમજ વિધિને બહુમાન દેનાર તથા ઠેવટે વિધિપદ્ધતને દોષ નહિ દેનારને પણ ધન્યવાદ દેવો ઘટિત છે.

આ કારણથી આજ કાલમાં પણ ફરીને પ્રમાદરૂપ અંધકારનું જોર વધ્યું છે એટલે તેમાં પ્રકાશ આપનાર સંઘપટ્ટક, સંદેહદો'લાવલી, તથા ષષ્ટિશતક જેવા ગ્રંથોની ટીકાઓનાં ગુજરાતી જાણાંતરો બાહેર પામી લોકોને ફરીને જાગૃતિમાં લાવવાની જરૂર ઊઝી થઈ છે.

તે જરૂરને પૂરી પામવા થોડા વર્ષપર વિધિમાર્ગના પદ્ધતી હિમાયતમાં તત્પર થઈલા અને સત્યપ્રરૂપકરૂપ પદને ધારણ કરનાર મુનિરાજશ્રી બુટેરાવજી મહારાજના પરમજ્ઞ શ્રીયુત શાંતિસાગરજી મહારાજે પોતાના ફૂરસદના વખતમાં સંઘપટ્ટકની ટીકાનું જાણાંતર તૈયાર કર્યું હતું. તેજ જાણાંતર હાલ અમે મૂલ પાઠ સાથે કાયમ રાખીને જેમ રચેલું તેમ ઠપાવ્યું છે.

આ જાણાંતરની જાણા હાલની જાણા પદ્ધતિને બંધવેસ્તી થાય તેવી નથી તેમજ તેમાં પ્રમાણ તરીકે અપાયેલા પાઠનો પણ ઘણા સ્થળે સંપૂર્ણ અર્થ આપવામાં નથી આવ્યો તથા બીજી પણ કેટલીક ખામીઠં હશે જુકેમકે તેમનો એ પ્રથમ પ્રયાસ જ હતો, ઠતાં તેમની કૃતિમાં તેમના હૃદયની કેવી સરલતા અને ઉચ્ચતા હતી તે જેવી સ્પષ્ટ જણાય છે તેવી જાણાંતર ફેરવી નાખ્યાથી નહિ જણાય એ કારણને અનુસરી અમે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરતાં હાલ જેમ હતું

तेम कायम राख्युं ठे. ठतां वीजी आवृत्ति कहाखानो प्रसंग आव-
शे तो वर्तमान ज्ञापार्श्वलीने अनुसरतुं ज्ञापांतर ठपाववानो ज अ-
मारो इरादो ठे.

टीकाना मूलपाठने तथा ज्ञापांतरने अमे अमारार्थी बने तेठ-
लो प्रयास लइ शुद्ध करावी ठपाव्यां ठे, ठतां तेमां असल प्रतनी
अशुद्धिना कारणे तथा प्रुफ तपाशनारनी नजर चूकना कारणे जे
कंड जूलो रही ठे ते माटे सुझ वाचकोने विनंति करवामां आवे ठे
के तेमणे ते वावत अमारापर क्षमा करीने ते सुधारी वांचवी. कार-
ण के आ अमारी प्रथमावृत्ति ठे एटले तेमां अवश्य जूल चूक रहे.
माटे ते दरगुजर करी सुझ वांचको आ पुस्तक वांची तेमांथो सार
ग्रहण करी विधिमार्गना रागी अइ सद्गुणो तरफ आकर्षित अशे तो
अमे अमारो प्रयास सफल थयो गणीशुं.

आजकाल लोकोनी दृष्टि रास वगेरे कथानिक ग्रंथो उपर व-
धती दोने ठे, पण खरी रीते तो आवा चाबुक समान पुस्तको वां-
चवामां ज वधु फायदो मळे ठे. केमके कहेवत ठे के “ कम्मे जेसम्
विन पिए मिटे न तनको ताप ” माटे प्रमादरूप तावने उतारवा
खातर आवा कटुकौपधसमान ठतां परिणामे तावने दूर करी आ-
रोग्यता आपनार उत्तम ग्रंथो दरेक जणे अवश्य वांचवा तथा वि-
चारवा जोइये.

तेमां पण मुख्यत्वे करीने आजकालना यतिओ तथा मुनि-
ओए तो खास व्याख्यानमां ज आवा ग्रंथो वांचीने जोळा लोकोने
सीधे मार्गे दोरवा जोइये.

વઢી સંસ્કૃતજ્ઞાપાની શૈલીથી તદ્દન અજાણ રહેતા કેટલા-
 એક હુંદકમાર્ગી જનો પરમાર્થ તપાશ્યા વગર આંખો બંધ રાખીને
 એમ લાલતા રહે છે કે સંઘપટ્ટકમાં જિનવદ્ધજસૂરિણ જિનપ્રતિમા
 માનવાની ના પાત્રી છે, તો તેમણે જરા ધીરજ રાખીને આ પુસ્તક
 એકવાર આઘોપાંત વાંચી જવું જોઈયે કે જેથી તેમને પક્ષી પ્લાતરી
 થશે કે જિનવદ્ધજસૂરિણ જિનપ્રતિમા તથા જિનચૈત્યને તો મ્હલે
 ને પગલે સ્થાપિત કર્યા છે, વાકી ફક્ત તેઓએ ચૈત્યમાં યતિઓએ
 વાસ ન કરવો એ વાવતનો જ પોકાર કરેલ છે.

આ રીતે આ પુસ્તક એકંદરે દિગંબર, શ્વેતાંબર, તથા હુંદક એ
 ત્રણે પક્ષના અનુયાયિતને તથા અધ્યાત્મ માર્ગિતને પણ વાંચવા યો-
 ગ્ય છે એમાં જરાએ સંશય નથી.

હવે આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરવા પહેલાં અમારે લોકોમાં ચા-
 લતા થોડાક શબ્દઢ્રમને જાંગવાની પણ પ્લાસ જરૂર છે. ત્યાં સંઘ
 શબ્દનો મૂલ અર્થ એ છે કે સંઘ એટલે સાધુત્તનો સમુદાય, અગર ચ-
 તુર્વિધ સંઘ કહેવામાં આવે તો સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિ-
 કાનો સમુદાય ગણાય. તેના વડલે આજકાલ ફક્ત શ્રાવકના સમુ-
 દાયને જ સંઘ કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ યાત્રાર્થે જે સંઘ નીકળતો
 તેમાં સાધુસાધ્વીઓ પણ સાથે રહેતાં એટલે તેના માટે સંઘ શબ્દ
 વાપરવામાં કંઈ પણ વાંધો ન હતો, પણ હવે તો એકલા શ્રાવકોના
 ટોળાને પણ સંઘ કહેવામાં આવે છે, તે શબ્દઢ્રમ થણ લાગે છે. માટે
 આ સંઘપટ્ટકમાં વપરાયલા સંઘ શબ્દનો અર્થ સાધુસમૂહ અથવા ચ-
 તુર્વિધ સંઘ છે એમ જાણવું.

વીજો શબ્દત્રયમ આજકાલ કઢ વગેરે સ્થળે દેરાને માનનાર માણસને દેરાવાસી કહેવામાં આવે છે તે છે. દેરાવાસી એ શબ્દ ચૈત્ય-વાસીનો પર્યાય છે, અને તેનો અર્થ દેરામાં રહેનાર એવો થાય છે; હવે આજકાલ દેરાને માનનારાઈ દેરામાં કંઈ રહેતા નથી, ઢતાં પોતાને ઢુંઢિયાથી અઢગા ડંઢાવવા માટે પોતાને દેરાવાસી તરીકે ડંઢાવે છે એટલુંજ નહિ પણ ખુદ મુંવડ જેવા શહેરમાં કઢી વીશા ઓશવાઢોએ પોતાની પાઢશાઢાને દેરાવાસી વીશા ઓશવાઢ પાઢશાઢા તરીકે નામ આપ્યું છે એ કેટલીબધો અજ્ઞાનતા છે ! એજ રીતે ઢુંઢિયા શ્રાવકો પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢાવવામાં મોટું માન સમજે છે પણ તે વિચારાઓને પણ ખબર નથી કે સ્થાનક એટલે શું ? તેમણે પોતાના સાધુઓને ડતરવાનું જે મકાન બંધાવ્યું હોય છે તેને તેઓ સ્થાનક એટલે ઢેકાણું એવા નામથી ડંઢાવે છે. કારણ કે તે મકાનને વ્યાજવી રીતે શું નામ આપવું જોઈયે તે તેમને સંસ્કૃત જ્ઞાપાના અજ્ઞાનપણાથી માલમ પડ્યું નહિ તેથી તેમણે યદ્ઢાથી તેનું સ્થાનક એવું નામ આપ્યું. હવે તે નામ કબૂલ રાખીયે તો પણ તેમના સાધુઓ સ્થાનકવાસી કહેવાય, પણ શ્રાવકો તો ઘરવાસી જ છે ઢતાં પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓઢાવવી અજાણપણે મૂઢાજાપી થાય છે એ પણ એક આશ્ચર્યની જ વાત છે !

આવી રીતે શબ્દત્રયમથી લાંવા કાઢે અર્થના અનર્થ થાય છે, ઇતિહાસના ધરા મુદ્દાપર પાણી ફરી વઢે છે, અને વિદ્વજ્ઞાનોમાં હાસ્યાસ્પદ થવું પડે છે. માટે સુજ્ઞાનોએ ધાર્મિક સંસ્થાઓનાં નામ-ઠામ વિચાર કર્યા પૂર્વક જ પાઠવાં જોઈયે.

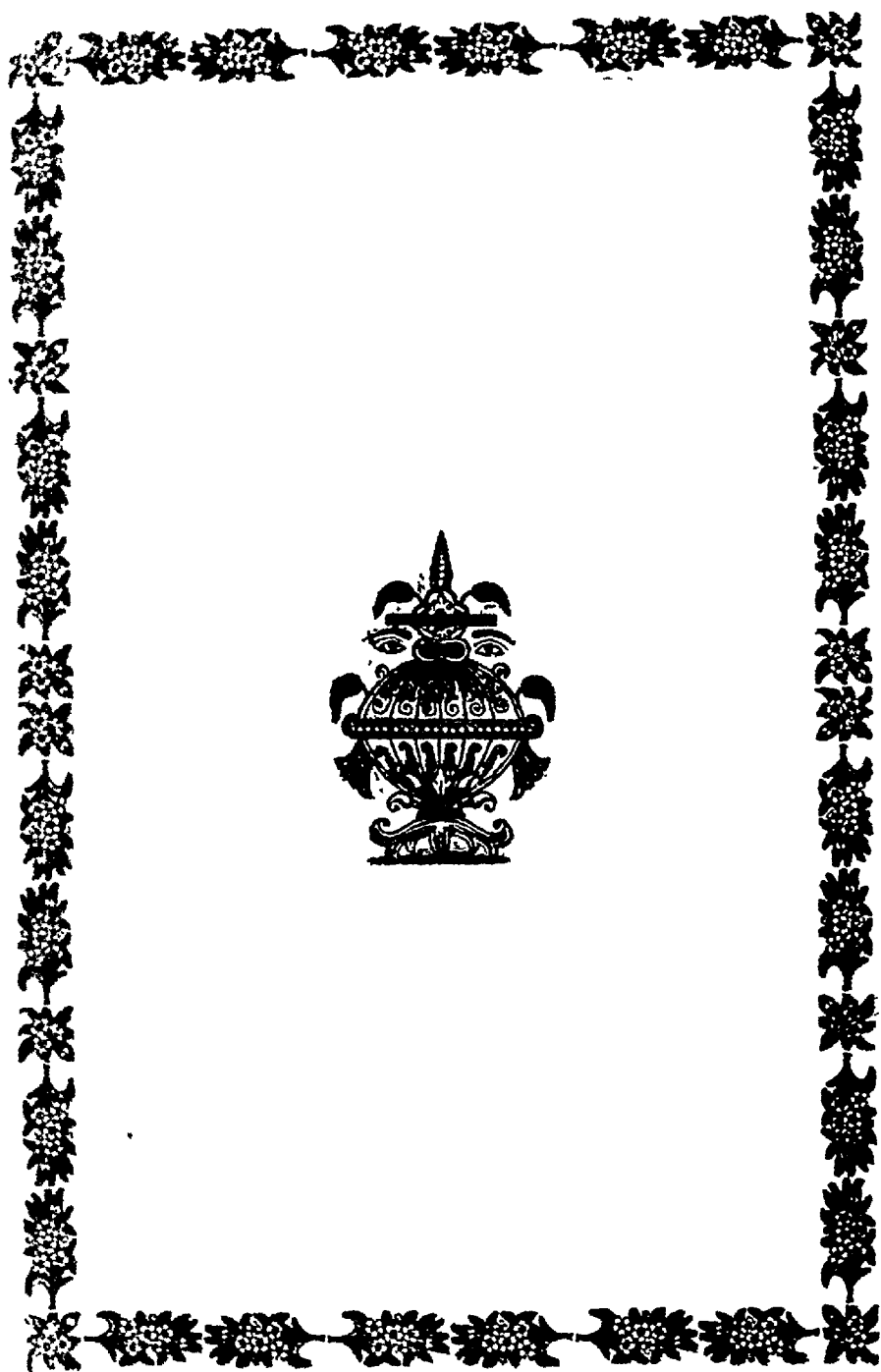
હવે, આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અમો આ પુસ્તકના સુઢ

वाचकोने एवी विज्ञप्ति करीए ढीए के आ ग्रंथ शा उद्देशथी रच-
वामां आव्यो ठे ते उद्देशपर तेमणे खास नजर राखवी जोशए अने
तेम नजर राखवामां आवे तोज ग्रंथकारनो आशय समजी शकाय
ठे. ते उद्देश ए ठे के खरो जिनमार्ग शो ठे तेनी शोध करीने ते
प्रमाणे वर्त्तवुं अने कदाग्रह तथा कुतर्कने दुर करी निष्कपटज्ञावे
पोताथी जेटवुं धर्मकार्य थाय तेदवुं तेनी विधि साचवीने साधवुं
के जेथी स्वपरनुं कल्याण थाय.

आ ग्रंथ ठपावी प्रसिद्ध करवामां मने योग्य सलाह आपनार
मारा परमप्रिय मित्र शा. जमनादास घेहेलाजाइनो आ स्थळे
उपकार मानवामां आवे ठे कारण के मने तेमणे तन, मन, अने
धनथी मदद करी उपकारी कर्यो ठे. तेथी ते माटे तेमनो आ स्थळे
आचार मानुं वुं.

आ पुस्तक प्रसिद्ध करवामां मारो प्रथम प्रयास ठे. तेथी
कोशपण जातनी जुलचुक जोवामां आवे ते सुझ वांचको सुधारी
लेशे अने मने सुचना करवामां आवशे तो द्वितीयावृत्तिमां सु-
धारी लइश,

जी. प्रसिद्ध कर्ता.

श्री जिन वल्लभसूरिनो संक्षिप्त इतिहास.

विक्रमनी बारमी सदीनी शरुआतमां श्री अजयदेवसूरि नामे महाविद्वान् आचार्य थया. तेमणे स्थानांगसूत्र विगेरे नव अंगोनी टीकाउ सं. ११५० थी सं. ११५० खगीमां रची ठे तेथी तेउ नवांगी वृत्तिकार तरीके उल्लंघायं ठे. ते उपरांत तेमणे उववाइ नामना उपांगनी टीका तथा हरिजडसूरिकृत पंचाशकनी टीका पण रची ठे.

ते समयमां कोइ जिनेश्वर नामना चैत्यवासि यतिनो जिनवल्लभ नामे शिष्य हतो. ते व्याकरण तथा न्याय शीखी सूत्रो वांचवा तैयार थयो. ल्यारे तेना गुरुए तेने सूत्रोनुं ज्ञान मेळववा माटे अजयदेवसूरिना पासे मोकलाव्यो.

आ जिनवल्लभ व्याकरण अने साहित्यमां मूळथीज एवो प्रवीण थयो हतो के तेणे अजयदेवसूरि पासे आवतां काव्यो बोलीने सवाल पूठवा मांड्या. हवे अजयदेवसूरिए तेने खरेखरो बुद्धिशाळी जोइ टुंक वखतमां सूत्रज्ञान कराव्युं. सूत्र ज्ञान थतां जिनवल्लभने जारे वैराग्यनो रंग चढ्यो एटले तेणे पोतांना गुरु पासे जइ जणाव्युं के मने रजा आपो तो हुं अजयदेवसूरिनो शिष्य थइ उग्र विहार आदरुं. गुरुए तेनापर कृपा करो तेने तेम करवा रजा आपी. ते उपरथी ते अजयदेवसूरिने उपसंपन्न थइ उग्रविहारी मुनि थया.

हवे अजयदेवसूरि स्वर्गवासी थतां तेउ तेमना पाटे बिराजमान थया. आ वखते मारवारु तथा मेवाळमां चैत्यवासि लोकोनो

एटलो जोरदोर चालु हतो के तेउ सूत्र विरुद्ध आचारने सूत्र सिद्ध तरीके जोळा लोकोने समजायी धमधोकारणे जैनजार्गथी उलटुं आचरण चलाववा लाग्या हता. तेओ एटला गर्विष्ट बन्या हता के साचुं कहेनारने लाकसीओ सारवा तैयार थता हता. एथी तेमना सामे माथुं उचकवाने कोइनी हिम्मत चालती नहि.

आवो मामलो जोइने आ जिनवद्धजसूरिना हृदयमां जोळा लोकोना उपर करुणा पेदा थइ. तेओ मूलथीज जारे हिम्मतवान्, वैराग्यवान् अने अने महा विद्वान् हता एटले तेमणे पोताना मन-मां ठराव कर्यो के गमे तो जीव जाय तो तेवा जोखमे पण मारे आ कुमार्ग तोरुवा मथवुं. आ ठरावने अनुसरी तेमणे चीतोमनां जइने चैत्यवासिओनी सामे पोकार उठाव्यो. तेमनो सत्य उपदेश सांजळी त्यांना समजु आवको तेमना रागी थया. ते जोइने आजु-वाजुना चैत्यवासिओने जय पेठो के आ माणस एवी सत्तावाळो ठे के एने ठूटो मेढीशुं तो आपणी मोमेवेहेले जरु उखेकी नांखशे. तेपरथी चीतोमनां पांचसो चैत्यवासि यतिओ एकठा थइ लाकसी-ओ लेइने जिनवद्धजने मारी नांखवा तैयार थया, पण त्यांना रागी आवकोए ते वावत चीतोमना राणाने चेतावंतां राणाए तेम करतां तेमने अटकाव्या.

आ तकरार उपरथी चीतोमना विधिमार्ग रागी आवकोए पोताना माटे त्यां खास नहुं मंदिर बंधाव्युं अने तेमां जिनवद्धज-सूरिना हाथे वीरप्रजुनी प्रतिष्ठा करावी.

आवी रीते जिनवद्धजसूरिए सारवामनां ठामे ठामे खरा

मार्गनो नदघोष चालु कर्यो. ते साथे तेमणे संघपट्टक नामे चाळीश काव्यनो ग्रंथ तथा धर्मशिक्षा नामे चुमाळीश काव्यनो बीजो ग्रंथ रचीने ते बे ग्रंथ चीतोफना मंदिरमां शिळापर कोतरावी कायम कर्या. ए शिवाय तेमणे द्वादशकुलक एटले बार कुलको रच्यां तथा आगमिकवस्तुविचार तथा सूक्ष्मार्थविचार नामे बे कर्मग्रंथना उत्तम ग्रंथ रचेला ठे. ते बे ग्रंथोपर तेमना पढी थएला मलयगिरि वगेरे धुरंधर आचार्योए टीकाउ रची जिनवद्वजसूरिनी रुनी रीते कीर्ति गाइ ठे. वळी तेमणे संस्कृत सरखी प्राकृतज्ञापामां जावारिवारण नामनुं वीरप्रभुनुं स्त्रोत्र रची पोतानी अद्भुत काव्यशक्ति जगजा-हेर करी ठे.

जिनवद्वजसूरिना आ महा पराक्रमथीज चैत्यवासिउनुं जोर तूटयुं ठे ते वात ध्यानमां राखीने सर्वे गढवाळा तेमने अंतःकरणथी धन्यवाद आपे ठे.

खरेखर आवा महापुरुषनां आपणे जेटलां वखाण करीये ते-टलां थोमां ठे. केमके एवा हिम्मत बहादुर माणसो आ जगत्मां बहु विरलाज जन्मे ठे.

आ जिनवद्वजसूरि क्यारे आचार्यपदारूढ थया अने क्यारे स्वर्गवासी थया तेनी अमने शालसंवतनी चोकस माहिती मालम नथी तोपण तेमना गुरु अजयदेवसूरिए सं. ११३७ मां टीकाउ रची तैयार करी एटले तेपरथी आपणे एटली अटकळ बांधी शकीये ठीये के तेमना शिष्य आ जिनवद्वजसूरिनी बारमी सदीना मध्यमां गाजता वाजता होवा जोश्ये.

ઇતિહાસદ્વારા તપાસતાં તેમના વલ્લભતાં સિદ્ધરાજનું રાજ્ય હતું કેમકે સં. ૧૨૪૯ માં સિદ્ધરાજ ગાદીએ બેઠો હતો અને તેણે પચાશ વર્ષ રાજ્ય કર્યું છે. માટે આ જિનવલ્લજસૂરિને સિદ્ધરાજે સમકાલીન ગણી શકાય.

આ મહાપુરુષ પાસે બીજો એક એવી વિદ્યા પણ હતી કે તેના વલ્લે તેણે સર્પોને બોલાવી શકતા અને પાછા તેમને વિસર્જન કરી શકતા હતા.

તેમનાં સ્વર્ગવાસ પછી તેમના પાટે જિનદત્તસૂરિ બેઠા. તેઓ જિનવલ્લજસૂરિના જેવા જારે વિદ્વાન્ નહિ હતા તોપણ તેમના પાસે મંત્રસિદ્ધિ એવી સરસ હતી કે તેમણે હજારો રજપૂતોને પ્રતિબોધી શ્રાવકો કર્યા. તેથી તેઓના ચરણકમલ આજલંગણ દાદાજીનાં પગલાં તરીકે ગામોગામ પૂજાય છે.

આ રીતે જિનવલ્લજસૂરિનો સંક્ષેપમાં અમારી જાણ પ્રમાણે અમે ઇતિહાસ આપ્યો છે. તેમ ઠતાં અમને સ્વરતરગચ્છની મોટી પટ્ટાવળી તથા ગણધરસાર્દશતકની ટીકા હાથ લાગી નથી, પણ જો તે હાથ લાગી હોત તો ચોકસ સાલ વગેરે આપીને વધુ બ્યાન આપી શકત.

છી. પ્રતિદ્ધ કર્તા.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

❧ ॥ श्री संघपट्टकः ॥ ❧

— ८५९ —

यस्यां तःसन्न मायतांसलजुजाः स्तन्व श्रतस्त्रः समं
 ज्ञांतिस्म द्युततांतिकांतिलहरीलोलत्रिलोकश्रियः ।
 शंक वदगदुदग्रविग्रहजवोपग्राहिकर्मद्विषा
 मास्थूता विजिगीषया जगवता पाथात् स वीरोजिनः ॥ १ ॥

अर्थः—जेना समोसरणी सज्जामां चारे दिशाने विषे
 चार मूर्तिउं साथे शोत्रे ठे: ते वीरजिन सर्वेनी रक्षा करो, ते मू-
 र्तिउं केवी ठे? तो के, शोत्रायमान खजाना ज्ञागथी सुंदर दीर्घ
 हाथ जेना ठे एवी, जेनी मोठी कांतिना समुह रूपी तरंगने विषे
 त्रण लोकनी लक्ष्मी विलास करी रही ठे एवी चार मूर्तिउं जणाय
 ठे. ते उपर कवि उत्प्रेक्षा अलंकार करे ठे, जेम जवोपग्राही चार
 कर्मरूपी शत्रु आत्मा साथे एकजावने न पामे एवाज कारणथी
 जाणे जीतवानी इन्हाए ते जगवाने चार मूर्तिउं साथे धारण करी
 ठे के शुं? ॥ १ ॥

क्वेमाःश्रीजिनवह्मजस्य सुगुरोः सूक्ष्मार्थसारागिरः
 क्वाहंतद्विवृतौक्मः क्लमजुषा दुर्मेधसामग्रणीः ॥
 द्विद्गन्नद्विपदंतजंजनजुजस्तंजै र्जयश्रीः क्वनु
 प्राप्यासंगरमूर्द्धनि व्यवसितः क्लीवःक्वतद्विप्सया ॥ २ ॥

અર્થઃ--ટીકાકાર કહે છે કે મારા સુંદર ગુરુ જે શ્રી જિન-વહ્નજસૂરી તેમની ઘણા સૂક્ષ્મ અર્થવાળી ને પ્રધાન એવી આ ગ્રંથ રૂપી વાણી તે ક્યાં ? ને લેવડ પામનાર મંદબુદ્ધિ પુરુષમાં અગ્રેસર એવો હું તે ક્યાં ? જે તેમના ગ્રંથની ટીકા કરવાને સમર્થ થાઉં ? તે ઉપર દૃષ્ટાંત અલંકાર કહે છે જેમ મોટા સંગ્રામમાં, જેણે શત્રુના મદોન્મત્ત હાથીના દાંત, પોતાના હાથરૂપી ચંચલ વડે ચુરા કર્યાં છે, એવા શૂરવીર પુરુષને પામવા યોગ્ય, જે જયલક્ષ્મી તે નપુંસક પુરુષને ક્યાંથી મળે ? અર્થાત્ નહીંજ મળે. તે નપુંસક પુરુષ કેવો છે ? તોકે તે જય લક્ષ્મીને પામવાની ઇચ્છા સંગ્રામના મસ્તક ઉપર નિશ્ચય કરી રહ્યો છે એવો. ॥ ૨ ॥

તથાપિ તસ્યૈવ પદપ્રસાદઃફલિષ્યતિ દ્રાક્ સમ નિર્વિવાદઃ ॥

કિમંગ પંગો ઝવનાંગણસ્ટ કલ્પદ્રુમઃપૂરયતે ન કામાન્ ॥ ૩ ॥

અર્થઃ--તો પણ તે શ્રીજિનવહ્નજસૂરિના ચરણનો પ્રસાદ મારા ઉપર છે, તો શીઘ્ર ફળીભૂત થશે તેમાં કાંઈ વિવાદ (સંશય) નથી. તે ઉપર દૃષ્ટાંત કહે છે.-જે શરીરે પાંગળો છે. તેના ઘરના આંગણા આગળ રહેલો કલ્પવૃક્ષ શું તેના મનોરથ નહીં પૂરે ? અર્થાત્ પૂરશે જ. તેમ મંદબુદ્ધિવાળો હું પણ તે ગુરુના પ્રતાપથી ટીકા કરીશ. ॥ ૩ ॥

ટીકાઃ--ઈહિ સદૃશાં પદાર્થસાર્થપ્રકટનપટીયસિ સમૂલ- ,
કાપંકપિતનિઃશેષ દોષે નિર્વાણચરમશિખરીશિખર મધિરૂઢે
જગવતિ જ્ઞાસ્વતિ શ્રીમહાવીરે ॥

અર્થઃ--આ લોકને વિષે સમકિતદૃષ્ટિવાળાને નવ તત્વાદિક પદાર્થનો સમૂહ પ્રગટ કરી દેખાવવામાં અતિશે ચતુર અને મૂલ-

मांथी नाश कर्या ठे समस्त दोष जेणे एवा जगवान मंहावीररूपी
सूर्य निर्वाणरूप चरम शिखरिना शिखर उपर गये ठते एटले म-
हावीर स्वामी मोक्ष पामे ठते.

टीका:-तदनु दुःषमासमयज्जविष्णुदशमाश्चर्यमहादोषांध-
क्रोदयात्तनिम्मान मासादयति जिनराजमार्गे ॥

अर्थ:-त्यार पठी दुःखमा समयने विषे थतुं जे दशमुं अ-
संयति पूजा रूपी आश्चर्य ते रूपी महारात्रीना अंधकारना उदयथी
जिनराजनो मार्गे अतिशे हानि पामे ठते.

टीका:-मंदायमानेषु सदृष्टिषु सात्विकेषु सत्त्वेषु प्रोज्जृज्ज-
माणेषु सदालोकबाह्येषु तामसेषु ॥

अर्थ:-समकित दृष्टि सात्विक प्राणी मंद थये ठते, अने सारी
दृष्टि थकी रहित तमोगुणी प्राणी अतिशे उदय पामे ठते.

टीका:-—निरंकुशमत्तमतंगजवद्यथेष्ठं गर्जत् संचरिष्णुषु
प्रमादमदिरामदावदायमानानवद्यविद्यासंपत्तिषु सातशीलतया
स्वकपोलकद्वपनाशिद्विपकद्विपत जिनजवननिवासेषु ॥

अर्थ:-वळी ते तमोगुणी असदृष्टि प्राणी अंकुश विनाना
मदोन्मत्त हाथीनी पेठे पोतानीज इच्छा प्रमाणे चालता एवा ने प्र-
मादरूपि मदिराना केफे करीने सारी विद्यारूपि संपत्ति जेमणे खं-
रून करी अथवा जेमनी विद्या संपत्ति नाश पामी ठे एवा ते पुरुष
सुखशीलपणे जिनजवनमां निवास करवो एवी पोतानी कपोल क-
द्वपनानी चतुराई कर्ये ठते.

टीका:—चौलुक्यवंशमुक्तामाणिक्यचारुतत्त्वविचारचातुरी
धुरीणविलासदर्गंगनृत्यत्रीत्यंगनारंजितजगज्जनसमाजश्रीदुर्ध्व-
जराजसहाराजसन्नायां ॥

अर्थ:—चौलुक्य राजाना वंशमां मोतीमाणिक्य समान
शोभायमान ने तत्त्वविचारनी चतुराङ् करवामां घणो श्रेष्ठ ने जेना
सुंदर अंगने विपे नीति रूपी स्त्रीविलास करी रही थे; तेणीए क-
रीने जगतना जनसमूहने प्रसन्न करतो एवो श्री दुर्लभजराज नामे
मोठो राजा तेनी सन्नाने विषे.

टीका:—अनल्पजल्पजलधिसमुच्चलदतुंघविकल्पकद्वोल-
मालाकवलितवहलप्रतिवादिकोविदग्रामण्या संविघ्नमुनिनिवहा-
ग्रण्या सुविहितवसति पथप्रथनरविणा वादिकेसरिणा श्रीजि-
नेश्वरसूरिणा ॥

अर्थ:—घणा वादरूपी समुद्रथी उठलता मोटा विकल्परूपी
कद्वोलोनी श्रेणीये करीने घणा प्रतिवादि पंक्ति समूहना तर्कनुं
जद्वाण करता एटले प्रतिवादीने हठावता जे पंक्ति ते मध्ये श्रेष्ठने
संवेगी साधु समूहमां अग्रेसर ने सुविहितपुरुषोना परघर निवास
मार्गनो विस्तार करवाने अथवा शास्त्रमां कहेलो जे मुनिने आ प्र-
कारना स्थानकमां रहेवुं इत्यादिक जे सिद्धांत मार्ग तेनो विस्तार
प्रकाश करवाने सूर्य समान वादि सिंह श्री जिनेश्वरसूरि जे तेमणे.

टीका:—श्रुतयुक्तिजि बहुधा चैत्यवासव्यवस्थापनं प्रति
प्रतिक्षिप्तेष्वपि लांपट्याजिनेवेशाज्यां तन्निर्वध मजहत्सु यथाब्देषु

अर्थ:—लिंगधारीए करेला चैत्यवासनास्थापनने घणा सि-

छांतनी युक्तिए करी खंमन कथुं तो पण लंपटपणाथी तथा अ-
ज्जिनिवेशक मिथ्यात्व (कदाग्रह) ना उदयथी पोताना हठवादन
नहीं मूकनारा अने पोतानी इच्छा प्रमाणे वर्त्तनारा एवा ते लिंग-
धारी थये ठते.

टीका:—तत स्तुतसूत्रदेशनाविरलगरललहरीचरीकृष्य-
माणहृदयजूमिनिहितचेतनावीज मुदग्रदुर्निग्रहकुग्रहावग्रहशो-
शुष्यमाणविवेकांकुरं निरर्गल मुखकुहरनिःसरदुर्वाणी कृपाणी-
कृतधार्मिकमर्माणं श्राद्धसंधं निरीक्ष्य ॥

अर्थ:—त्यार पढी ते लिंगधारीनी उत्सूत्र देशनारूपी मोटा
हलाहल जेरनी लेहेरोएं करीने; “ जेनुं हृदयरूपी पृथ्वीमां रहेलुं
ज्ञानरूपी बीज, अतिशे खेंचाइ गयुं ठे एवो तथा जेना विवेकरूपी
अंकुरा आकरा अने माठा कदाग्रहरूपी दुकाळ परुवाथी अतिशे
सुकायां ठे एवो, तथा जेने बोले बंध नथी एवां मुखरूपी विडमंथी
नीकळती माठीवाणीरूप तरवार करीने धार्मिक लोकोनां मर्मस्थळ
जेणे ठेद्यां ठे, एवो श्रावकनो समूह थयो ते देखीने

टीका:—तदुपचिकीर्षयाहृद्यानवद्यसमग्रविद्यानितंबिनीचुंबि-
तवदनताम रसः सांद्रसंवेगशाल्यार्थरसायनपानवांतकामरसः ॥

अर्थ:—तेमनो उपकार करवानी इच्छायें, सुंदर अने निर्दोष
एवी समस्त विद्यारूपी स्त्रीयोयें जेनां मुख कमलने चुंबन कथुं ठे,
अर्थात् जेनां मुखकलमां सर्व विद्यायो पोतानी मेळे आवीने रहेली
ठे एवा, अने घणां वैराग्यवंत शास्त्रनो ज्ञावार्थ जाणवा रूप रसायन
औषधनुं पान करीने कामरस वमन कथों ठे एवा.

टीका:-सुविहितमुनिचक्रवालशिखामणिः सिद्धांतविषय-
स्तप्ररूपणमहांधकारनिकारतरणिः सुगृहीतनामधेयः प्रणतप्राणि-
संदोहवित्तीर्ण शुभ्रजागधेयः ॥

अर्थ:- (तथा) सुविहित मुनिना समूहमां चूनामणि स-
मान, अने सिद्धांतनी अवळी प्ररूपणा करवारूप मोटा अंधारानो
नाश करवामां सूर्य समान, तथा सुंदर ग्रहण करवा योग्य नाम
ठे जेनुं एवा, तथा नमस्कार करनार प्राणीना समूहने शुभ्र जाग
आपनार अर्थात तेमनुं हित करनार एवा.

टीका:-चैत्यवासदोषज्ञासनसिद्धांताकर्षणापासितकृतचतु-
र्गतिसंसारयासजिनचवनवासः ॥

अर्थ:-ने चैत्यवासना दोषने प्रकाश करनार सिद्धांतना
सांज्ञलवाची चार गति संसारमां त्रमण करवारूप खेद, जेथी थाय
एवो चैत्यवास जेणे त्याग कर्यो ठे एवा.

टीका:-सर्वज्ञशासनोत्तमांगस्थानादिनवांगवृत्तिकृष्णमदज्ञ-
यदेवसूरिपादसरोजमूले गृहीतचारित्र्योपसंपत्तिः ॥

अर्थ:-ने जिन शासनना उत्तम अंग (मस्तक) समान
जे स्थानांग आदि नव अंग तेमनी वृत्ति करनार श्री अज्ञयदेवसू-
रिना चरण कमल समीपे जेणे चारित्र्य संपदा ग्रहण करी ठे एवा.

टीका:-करुणासुधातरंगिणीतरंगरंगतस्वांतःसुविधिमार्गाव-
ज्ञासनप्रादुःपद्मिदकीर्तिकौमुदीनिष्पूदितद्विक्सीमंतिनीवदन-
ध्वांतः ॥

अर्थः—करुणारूप अमृत नदीना तरंगे करीने जेनुं मन रं-
गायुं ठे ने सुविधि मार्गने प्रकाश करवाथी प्रगट थएली निर्मल
कीर्तिरूप चंद्रकांतिये करीने नाश कर्युं ठे दिशारूपी स्त्रीयोना मुख-
नुं अंधारु जेणे एवा,

टीकाः—स्वस्योपसर्गं मज्ज्युपगम्यापि विदुषादुरध्वविध्वंसन-
मेवा धेय मिति सत्पुरुषपदवी मदवीयसीं विदधानः समुज्जित-
चूरिर्जगवान् श्रीजिनवद्वल्लसूरिः ॥

अर्थः—अने पोताने उपसर्ग थाय तो पण जे विद्वान् होय
तेणे कुमार्गनो नाश करवो ए प्रकारनी सत्पुरुषनी रीतिनुं आलं-
वन करता एवा अने घणा कुमति लोकनो त्याग करनारा एवा स-
मर्थे जिनवद्वल्लसूरि जे ते.

टीकाः—मोहांधतमसध्वंसनपटिष्टसत्पथप्रकाशनगरिष्टरत्न-
दीपायमानं दुर्वासनाशिलासंचयकुट्टाकं श्रीसंधपट्टकाख्यं प्रकर-
णं चिकीर्षुर्निखिलप्रत्यूहं व्यूहव्यपोहायादा वमु मिष्टदेवता-
नमस्कार माविश्वकार ॥

अर्थः—मोहरूप गाढ अंधकारने नाश करवामां अतिशे च-
तुर, सन्मार्ग प्रकाश करवामां मोटा रत्नदीप समान, दुष्ट वासना
रूप शिला समूहने चुरो करनार एवा संधपट्टक नामे प्रकरणे
करवाने इच्छता सता समस्त विघ्न समूहने नाश करवाने
अर्थे इष्ट देवता नमस्काररूप आ प्रथम काव्य प्रगट करे ठे.

॥ मूल काव्य ॥

वन्दिज्वालावलीढं कुपथमथनधी मातु रस्तोकलोक-
स्याग्रे संदर्श्य नागं कमठमुनितपः स्पष्टयन् छष्ट मुच्चैः
यःकारुण्यामृताब्धिर्विधुरमपि किल स्वस्य सद्यःप्रपद्या॥
प्राज्ञैः कार्यं कुमारगस्वजन मिति जज्ञा देव देवं स्तुम
स्तम् ॥ १ ॥

टीकाः-अथ संघपट्टक इति कः शब्दार्थः ॥

अर्थः-अथ शब्द मंगलिक वे.

प्रश्न-संघपट्टक एवं आ ग्रंथं नाम वे तेनो शोः शब्दार्थ वे.

टीकाः-॥ उच्यते ॥ संघस्य ज्ञानादिगुणसमुदायरूपस्य
साध्यादे श्रुतुर्विधस्य पट्टकः व्यवस्थापत्रं ॥ यथा राजादयः
स्वनियोगिन्यो व्यवस्थापत्रं प्रयच्छन्त्य अनया व्यवस्थया युष्मा-
न्निर्व्यवहर्तव्यमिति-एव मिहापि साक्षा द्विपक्षदुःसंघदोषद-
र्शनद्वारेण स्वपक्ष सुसंघस्य व्यवस्था वक्ष्यमाणा दृश्यते इतिज्ञ-
वति संघपट्टकः ॥

अर्थ उत्तरः-ज्ञानादि गुणना समूहरूप साधु, साधवी,
श्रावक श्राविका ए चार प्रकारनो संघ तेमनो पट्टक एटले व्यव-
स्था करनार लेख वे. जेसं राजादि कोइ श्रेष्ठ माणस होय ते पो-
ताना सेवक लोकोने व्यवस्था पत्र आपे वे. जे आ रीते तमारे
व्यवहार करवो. एम अहीं पण प्रत्यक्ष जणातो शत्रुरूप छुष्ट संघ
तेना दोष देखामवा ए द्वारे पोताना पक्षरूप रूना संघनी आगळ

કઢીશું ઇવી વ્યવસ્થા દેખાતી ઢે, માટે સંઘપટ્ટક ઇ પ્રકારનું આ ગ્રંથનું નામ સ્થાપન કર્યું ઢે.

ટીકા-તથાપ્યજિઢેયાદિશ્યવૈકલ્યા દિદ મનર્થક મિતિ ચે તત્ત્વ ॥ પ્રતિપાદિતસંઘપટ્ટકશબ્દાર્થવિવેચનેન ત્રયસ્યા પ્યા-કેપાત્ ॥

અર્થ:-તો પણ અજિઢેય ઇટલે કહેવા યોગ્ય વસ્તુ, સંવંધ તથા પ્રયોજન ઇ ત્રણ વાનાં કહ્યા વિના આ ગ્રંથ નિરર્થક થશે. ઇમ જો આશંકા થાય તો તે ન કરવી. કેમ જે સંઘપટ્ટક ઇ શ-બ્દના અર્થની વિવેચના કરી તેણે કરીનેજ ઇ ત્રણે વસ્તુનું આક-ર્ષણ થયું ઢે માટે.

ટીકા-તથાહિ પ્રકરણાંજિઢાનાર્થપર્યાલોચનયૌ દેશિક જોજનાદિદોષ દર્શનદ્વારેણ તત્પરિહારરૂપા વ્યવસ્થા આ જિ-ઢેયેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:-તેજ દેખાતે ઢે જે સંઘપટ્ટ ઇ નામનો અર્થ વિચારી જોતાં જ્ઢેશિકાદિ આદ્વાર દોષ જોવા ઇટલે પોતાના નિમિત્તે જોજન કરાવી જમે ઢે, ઇત્યાદિ દોષ દેખવાના દ્વારે દોષ દેખીને તે દોષ યુક્તનો ત્યાગ કરવો ને નિર્દોષનું ગ્રહણ કરવું, આદિ શબ્દે કરીને જિનગ્રહ વાસનો પરિહાર કરવો ઇત્યાદિ રૂપ વ્યવસ્થા આ ગ્રંથમાં અજિઢેય વસ્તુ ઢે ઇમ જણાય ઢે.

ટીકા:-પ્રયોજનાવિનાજ્ઞાવાઞ્ચાજિઢેયસ્ય, તદાકેપેણ પ્રયો-જન મપ્યાક્ષિતં ॥ નહિ નિઃપ્રયોજનસ્ય પદાર્થસ્યા જિઢાનાય સતઃ પ્રવર્તતે તત્ત્વદ્વાનિ પ્રસંગાત્ ॥

अर्थः—ने प्रयोजन विना अजिधेय होय नहीं: माटे अजि-
धयना आकर्षणे करीने प्रयोजननुं पण आकर्षण थयुं केमके संत-
पुरुष प्रयोजन विना पदार्थ कहेवाने अर्थे प्रवर्तता नथी शार्थी के
तत्त्वहानिनो प्रसंग थाय माटे. एटळे सत्पुरुषपणानी हानिने प्रसंग
थाय ए हेतु माटे अथवा सार वस्तु (ज्ञान, दर्शन, चारित्र) नी
हानि न थाय एज ग्रंथ करवानुं प्रयोजन ठे.

टीकाः—तच्च द्विविध मनंतरं परंपरं च ॥ पुनस्तदपि कर्तु-
श्रोतृज्ञेदा द्विविधं ॥ तत्र कर्तुं रनंतरप्रयोजनं विनेयानां सं-
घव्यवस्थाधिगम करणं श्रोतु श्रानंतरं संघव्यवस्था धिगमः
परंपरं तु द्वयोरपि परमपदप्राप्तिः ॥

अर्थः—ते प्रयोजन वे प्रकारनुं ठे एक अनंतर ने वीजुं परं-
पर. वळी ते पण कर्ता पुरुषने श्रोता पुरुषना जेदर्थी वे प्रकारनुं
ठे तेमां कर्ताने अनंतर प्रयोजन तो शिष्योने संघनी व्यवस्थानुं
जाणपणुं करावुं एज ठे. ने श्रोताने अनंतर प्रयोजन ए ठे के सं-
घनी व्यवस्था जाणीने ते प्रमाणे प्रवर्तुं, ने वळी कर्ता तथा श्रोता
बेने पण एथी मोक्षपदनी प्राप्ति थवी ते रूप परंपर प्रयोजन ठे.

टीकाः—तथाऽस्य प्रकरणस्ये दमजिधेय मिति ज्ञापयता
ज्ञापित एवास्योपायो पेयज्ञावलक्षणः संबंधः ॥

अर्थः—वळी आ प्रकरणने आ कहेवा योग्य ठे. एम जणा-
वता आ ग्रंथकारे उपाय ज्ञावने उपेयज्ञाव ठे लक्षण जेनुं एवो सं-
बंध जणाव्योज ठे.

टीकाः—तथाही दं प्रकरणं व्यवस्थितसंघव्यवस्थाधिगमो-
पायः उपेयं च तदधिगम इति ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे, निर्धार करेली जे संघनी व्यवस्था तेनुं जाणपणुं करवानो उपाय ते आ प्रकरण ग्रंथ ठे, (ते कारण ठे)-ने ते संघनी व्यवस्था जाणवी ते उपेय (कार्य) ठे.

टीकाः—यद्वा द्वितीयवृत्तवर्तिना “ सुधीरित्युच्यसेत्वंमये ”
त्यनेनाग्निधेयस्य तदविनाज्ञावेनच प्रयोजनसंबंधयोः स्वयमेव
प्रकरणकृता प्रतिवादनात् नानर्थकता प्रकरणस्येति ॥

अर्थः—अथवा बीजा काव्यमां “ हुं तने सारी बुद्धिवांन एवो जाणीने संघ व्यवस्था प्रत्ये कहुं हुं, ” ए प्रकारनुं कहेहुं जे वाक्य तेणे करीने प्रयोजन तथा संबंध ग्रंथकारे पोतेज प्रतिपादन कर्यां ठे, केमजे अग्निधेयनुं प्रयोजन संबंध विना थवापणुं नथी. नथी. माटे आ प्रकरणनुं अनर्थकपणुं नथी.

टीकाः—अथ वृत्तव्याख्या ॥ स्तुमः प्रणुमः अस्मद्यप्रयुज्य-
मानेष्युत्तमपुरुष प्रयोगप्रतिपादना द्वय मितिकर्तृपदं स्वय
मिह योज्यम् ॥

अर्थः—हेवे प्रथम काव्यनी व्याख्या कहे ठे जे नमस्कार करीए ठीए व्याकरण शास्त्रमां कहुं ठे के अस्मत् शब्दनो प्रयोग न करयो होय तो पण क्रियापदमां उत्तम पुरुषना प्रयोगनुं प्रतिपादन करवार्थी “ वयं ” ए प्रकारनुं कर्तापद, उपरथी लेवाय माटे अहीं पोतानी मेले अध्याहार करी, जोरहुं. तेथी अमो नमस्कार करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—कं देवं दिवे स्तुत्यर्थस्यापि ज्ञावात् दीव्यते स्तूयते
शक्रादिजि रिति देवः ॥ सचात्र प्रकरणादा विष्टदेवतात्वेनस्तथा-

हृत्वाङ्गिनः ॥ सोपीह कमठ तपोडुष्टतास्पष्टनलक्षणासाधारण-
विशेषणयोगात्पार्श्वनाथ स्तदेवं स्तुमः ॥

अर्थः—कीया देवने नमस्कार करीये ठीए ? तो के इंझावि देव जेनी स्तुति करे ठे एवा देवने ॥ दिवधातुनो स्तुति अर्थ पण ठे. माटे देव शब्दनो ए प्रकारे अर्थ थयो. ते देव पण आ प्रकरणादि-कने विषे इष्ट देवतापणे स्तुति करवा योग्य अरिहंत ठे. तेमां पण अहीं कमठ तापसनुं डुष्ट तप ठे ए प्रकारे लोकमां प्रगट करी देखामवारूप ठे लक्षण जेनुं एवुं असाधारण विशेषण बांध्युं ठे. तेथी पार्श्वनाथ ठे ते अरिहंत देवनी अमो स्तुति करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—यो जगादेव प्रतिपादयामासेव ॥ इव शब्दो त्रोट्प्रेक्षाद्योतकः ॥ किं इति ॥ इति शब्दः कर्म स्वरूप प्रतिपादनार्थः तेन इति एतत् ॥ एत देवाह ॥ विधुरमपि किल स्वस्य सद्यः प्रपद्य प्राज्ञैः कार्यं कुमारगस्वजन मिति ॥

अर्थः—जे पार्श्वनाथ कहेता होयने शुं एटले प्रतिपादन करता होयने शुं ॥ अहीं इव शब्द ठे ते उत्प्रेक्षाकारने प्रकाश करे ठे ॥ किं इति ॥ ए जगाये इति शब्द ठे तेनो कर्मना वृत्तांतनुं प्रतिपादन करवा रूप अर्थ ठे एटले कुमारगनी प्रवृत्तिने बंध करवारूप क्रिया करवी ए अर्थ ठे इति कहेतां ए प्रकारे कहेता होयने शुं ? ते प्रकार कहे ठे. जे पोताने कष्ट थतुं होय तोपण तेनो अंगीकार करीने निश्चे तत्काल सारा पुरुषोये कुमारगनो उद्भेद करवो.

टीकाः—प्राज्ञैः प्रज्ञावद्भिः कार्यं विधेयं किं कुमारगस्वजनं सर्वसामर्थ्येन पूर्वा पराऽविसंवादिशास्त्रविरुद्धमतनिराकरणं ॥

अर्थः—बुद्धिमान पुरुषोऽपि शुं करवुं ? तो पूर्वापर जेमां वि-
संवाद नथो एवां जे शास्त्र तेथी विरुद्ध एवो जे मत तेनो नाश
सर्व सामर्थ्ये करीने करवो अर्थात् सर्व प्रकारे कुमार्ग बंध करवो.

टीकाः—किं कृत्वा प्रपद्य स्वीकृत्य किं विधुरमपि व्यसन-
मपि ॥ अपिः संज्ञावने एतत् संज्ञावयति ॥ दुष्करमपि स्व-
वैधुर्यस्वीकरणेनैकजिविकं ॥ सति सामर्थ्ये स्वापायशंकया कु-
पयस्खलनावधीरणं त्वनंतजंतुसंसारकारणत्वेन महतेऽनर्थायेति ॥

अर्थः—शुं करीने कुमार्गनो ठेद करवो ? तो कष्टनुं पण अं-
गीकार करीने ॥ अपि शब्दनो संज्ञावनारूप अर्थ ठे माटे ए वात
संज्ञवती ठे जे पोतानी मेळे कष्टनुं अंगीकार करवुं ते दुष्कर ठे तो
पण ते कष्ट एक जव संवंधी ठे ने ठती शक्तिये पोताने कष्ट यशे
एवी आशंकाये करीने कुमार्गनी खलनानी उपेक्षा करवी (कु-
मार्गमां पकि रहेवारूप पराजव सहन करवो) तेतो अनंत जंतुने
संसार कारणपणुं थवाथी मोटा अनर्थ जखी ठे. माटे कुमार्गनो
त्याग करी. सन्मार्गे चालवुं ए जाव ठे.

टीकाः—कस्य विधुरं ॥ स्वस्यात्मनः कथं सद्यस्तत्क्षणात् ॥
किञ्चेत्यासवादे ॥ आप्ता एव माहु रिति कस्मादेवं जगादेवेत्य-
तथाह ॥ कारुण्यामृताब्धिः कथमयं जनो मया कुमार्गपंका दु-
ष्करणीय इतिकृपापीयूषसागरो जगवान् ॥ नहि लोकानुकंपा
मंतरेण कश्चित् स्ववैधुर्यांगीकारेण कुमार्गं प्रतिहंतीति ॥

अर्थः—कोने कष्ट थाय तो पण कुमार्गनो ठेद करवो ? तो
पोताना आत्माने, तत्काळ कष्ट थाय तोपण किल शब्दे करीने आस

हितकारी पुरुषनुं वचन ठे एम सूचना करी ॥ केमजे जे हितकारी ठे तेज आ प्रकारे कहे ठे. शा हेतु माटे ? एम कहेता होयने शुं ए प्रकारे कहुं एवी आशंका करी कहे ठे जे पार्श्वनाथजीतो करुणाना समुद्र ठे. माटे एम विचार कर्यो जे मारे किया प्रकारे आ सा, कुमार्गरूपी कादवथी उधरवो, ए प्रकारनी दया रूप अमृतना समुद्र जगवान ठे. साथी के लोक उपर अनुकंपा कर्या बिना कोइ पण पोताने दुःख थवुं ते अंगीकार करीने कुमार्गने न हणै माटे.

टीका:—किंकुर्वाण एवं जगादेवे त्यतश्चाह स्पष्टयन् प्रकटी कुर्वन् ॥ किं कमठ मुनितपः कमठाभिधानं लौकिक तपस्विनः पंचाग्निरूपकघ्नानुघ्नानं ॥

अर्थ:—शुं करता ठता एम कहेता होयने शुं ए प्रकारनी आशंका करी कहे ठे जे कमठ तापसनुं तप प्रकट करता ठता, कमठ नामे लोकमां तपस्वी कहेवातो हतो तेनी पंचाग्नि साधनरूप कष्ट क्रिया हती ते प्रसिद्ध करी.

टीका:—ननु कमठतपो लोके स्पष्टमेव किं तत्स्पष्टेने- त्यतश्चाह ॥ दुष्टप्राणिवधमुग्धप्रतारणद्वान्नपूजाख्यातिकामना- विदोषकसापयुक्तं ॥

अर्थ:—तर्क करी विशेषणनुं प्रयोजन देखाके ठे जे कमठ तापसनुं तप लोकमां प्रगटज हतुं माटे तेने प्रगट कर्युं एमां शुं विशेष ? एवी आशंका करी ते तपनुं विशेषण देखाके ठे, जे एतप दुष्ट ठे, पाप रूप ठे, अनेक जंतुनी जेमां हिंसा ठे, अज्ञानी जोळा माणसने उगवाना उपाय रूप ठे, अनेक प्रकारना द्वान्न तथा लोकमां

પૂજાવવું, તથા જસ થવાની ઇચ્છા ઇત્યાદિ દોષના સમૂહે યુક્ત એ તપહે ॥

ટીકા:—અત્ર ચ વિશેષણે તાત્પર્યં ॥ સ વિશેષણે હિ વિ-
ધિનિષેધો વિશેષ મુપ સંક્રામત ઇતિન્યાયાત્ ॥ તેનદુષ્ટત્વેનચ્ચા-
પયન્નિતિ દુષ્ટત્વમત્ર તપસો વિધેયમ્ ॥

અર્થ:—અહીં વિશેષણમાં તાત્પર્ય છે. વિશેષણે સહિત એવાં
વિધિ વાચક ને નિષેધવાચક પદ છે, તે વિશેષમાં મળી જાય, એટલે
વિશેષ્ય પદમાં વ્રાધ આવે ત્યારે વિશેષ્ય વિશેષણમાં મળી જાય, ને
વિશેષણમાં વ્રાધ આવે ત્યારે વિશેષણ વિશેષ્યમાં મળી જાય. એ પ્ર-
કારે ન્યાય શાસ્ત્રનું વામન કૃત સૂત્ર છે તે વચનના ન્યાયથી આજ-
ગાએ તપ વિશેષ્ય પદ છે. “દુષ્ટ” એ તપનું વિશેષણ છે તે હેતુ માટે
દુષ્ટ પણે એ તપ પ્રસિદ્ધ કર્યું એ પ્રકારે દુષ્ટપણું તપને આધીન થયું.
એટલે તપ પદમાં દુષ્ટ પણું મળીને પોતાનું મુખ્ય પણું જણાવ્યું ॥

ટીકા:—કથં દુષ્ટં ઊચૈ રતિશયેન કિંકૃત્વા સ્પષ્ટયન્ સંદ-
ર્શ્ય દર્શયિત્વા કં નાગં પંચાગ્નિતપોનિમિત્તજ્વલિતજ્વલનકુંડ-
તર્વતિત્વાદ્ દારુકોટર મધ્યગં યુજંગમ્ ॥

અર્થ:—કીયે પ્રકારે એ તપ દુષ્ટ છે, તો અતિશે દુષ્ટ છે. શું
કરીને પ્રગટ કર્યું ? તો પંચાગ્નિ તપ નિમિત્ત બાદ્યો જે અગ્નિનો કુંડ
તેમા રહેલું જે કાષ્ટ તેના કોતરનીમધ્યે રહેલો બલતો નાગ દેલાનીને,

ટીકા:—કિંવિશિષ્ટ નાગં વન્દિ જ્વાલાવલીહં ॥ નિરંતરં પ્ર-
જ્વલન્નિશ્ચિશિલાકવલિતં ॥ અર્ઘદગ્ધમિતિ યાવત્ ॥ ક્વચ્ચગ્રેપુરતઃ
કસ્યાઃ માતુર્વર્માન્નિધાયા મહાદેવ્યાઃ સ્વજનન્યાઃ ॥ ન કેવલ સ્મા-
તુસ્તથાઽસ્તોકલોકસ્ય ક્રોતૂહલાદિમિલિત સક્લજનતાયાઃ

અર્થ:-તે નાગ કેવો છે ? તો, અગ્નિની જ્વાલાએ વ્યાસ છે
 ઇટલે નિરંતર અતિશે વલતો જે અગ્નિ તેની જ્વાલાએ કોઢીયો ક-
 રેલો ઇટલે અરધો વલેલો એવો સર્પ ક્યાં આગલ દેખામ્યો ! તો
 પોતાની માતા વર્મા નામે પટ્ટરાણીની આગલ દેખામ્યો ॥ એકલો
 માતાની આગલજ દેખામ્યો એમ નહીં, ત્યારે શું ? તો કૌતુહલાદિ
 કારણે મળેલા સકલ લોકના સમૂહની આગલ પણ દેખામ્યો.

ટીકા:-અથકસ્માત્ સકલ જનમધ્યે જગવાન્ તત્તપસ્તિરશ્વ-
 કાર ॥ યતઃ કુપથ મથન ધીઃ ॥ અસન્ માર્ગોઽહેદ પ્રવીણ બુદ્ધિમા-
 ન્ ॥ નહિતત્તપોદોષાપાદનં વિના કુમાર્ગોઽહેદ કર્તુશ્ક્યઃ ॥ એત-
 ડક્તં જવતિ ॥ નહિ જગવતા તત્ સાક્ષાદજિહિતં પ્રેક્ષાવતાં યદુ-
 તજ્જવદ્જિઃ કુમાર્ગ સ્વલનં વિધેય મિતિ ॥ કિંતુજ્ઞાન વલાઽવસિત
 કમઠ વિધાસ્યમાનાવિરલજલધરપટલવિગલત્સલિલધારાસંપાતાદિ-
 સ્વાપાયાચ્યુપગમેનાપિ કમઠતપસો દુષ્ટત્વં સ્પષ્ટયતાઽર્થાદેવ તત્
 પ્રત્યપાદિ ॥ યન્મદ્વદ્ જવદ્જિરપિ કુમાર્ગસ્વલનં સ્વાપાયાંગીકા
 રેણાપિ કાર્યમ્ ॥

અર્થ:-હવે શા હેતુ નાટે સકલ લોકની મધ્યે જગવાનતે-
 ના તપને તિરસ્કાર કરતા હવા ! તો જે હેતુ માટે અસત્ માર્ગને
 ઝહેદ કરવામાં પ્રવીણ બુદ્ધિવાલા જગવાને એમ વિચાર્યું જે તે તપના
 દોષનું સંપાદન કર્યા વિના કુમાર્ગનો ઝહેદ નહીં કરી શકાય. માટે
 એમ કહી દેખામ્યું. પણ જગવાને બુદ્ધિમાનને સાક્ષાત્ કહ્યું નથી જે
 તમારે કુમાર્ગનો નાશ કરવો, ત્યારે શી રીતે કહ્યું છે ? તો, પોતે જ્ઞાન
 ઘણે કરીને જાણે છે નિશ્ચય કર્યો છે જે કમઠ તાપસ ઘણા મેઘ મંદ-
 લથી પડતી પાણીની ધારાઈ તે આદિ ઘણા ઝપડવથી આપણને
 દુઃખ દેશે તોપણ કમઠ તાપસનું તપ દુષ્ટ પ્રગટ કરી દેખામ્યું માટે

અર્થાત્ પ્રતિપાદન કર્યું જે મારી પેઠે તમારે પણ પોતાને કષ્ટ થાય તો તે શ્રંગીકાર કરીને પણ કુમાર્ગનો ઉદ્ધેદ કરવો.

ટીકા:—સ્વામિ ચરિતાનુસારિત્વાદનુ જીવિચરિતસ્યેત્યુત્પ્રે-
ક્ષાદ્યોતકેવશ્ચબ્દ સૂચિતવૃત્તતાત્પર્યાર્થઃ ॥ અતઃવા ત્ર પ્રકરણ-
કારેણાપિ વિપક્ષદુઃસંઘદોષશ્યાપનપુરઃસરં સ્વપક્ષસુસંઘવ્યવસ્થા
પ્રદર્શનેન સ્વવૈધુર્યં સંજ્ઞાવયતા સ્વવ્યસનાચ્યુપગમપૂર્વકકુમા-
ર્ગત્રિધ્વંસનવિધાતુર્જિનસ્ય નમસ્કારઃકૃત ઔચિત્યપ્રતિપાદનાયેતિ

અર્થ:—કેમ જે સ્વામીના આચરણ પ્રત્યે સેવકનું આચરણ
અનુસરે છે એ હેતુ માટે આ પ્રકારે આ કાવ્યનો તાત્પર્યાર્થ ઉત્પ્રેક્ષા
શ્લોકારને પ્રકાશ કરનાર “શ્વ” શબ્દે સૂચના કર્યો છે. એજ કા-
રણ માટે અહીં પ્રકરણ કર્તાએ પણ પ્રતિપક્ષરૂપ માઠો સંઘ તેના દોષ
પ્રસિદ્ધ કહેવા પૂર્વક સ્વપક્ષ જલા સંઘતી વ્યવસ્થા દેખાતી તેણે
કરીને પોતાને કષ્ટનો સંજવ છે એમ જાણીને પણ આ ગ્રંથ રચ્યો
તેમાં પાર્શ્વનાથજીને નમસ્કાર કર્યો, કેમ જે પાર્શ્વનાથજીએ પોતાને
કષ્ટ થશે એવું જાણીને પણ કુમાર્ગનો નાશ કર્યો માટે તેમને નમ-
સ્કાર કર્યો તે ઉચિતપણું પ્રતિપાદન કરવા જાણી છે, માટે એમને
પ્રથમ નમસ્કાર કરવો ઘટે છે.

ટીકા:—અસ્મિન્નેવાર્થે સંપ્રતિ વૃદ્ધસંપ્રદાયોઽન્નિધીયતે ॥

આસ્તે સુ રચિતાવાસા પવિત્રવૃષશાલીની ॥ ઉપગંગં સુરાગારા
કારા વારાણસીપુરી ॥ ૧ ॥

અર્થ:—એજ જ્ઞાવાર્થ નિમિત્ત હવે વૃદ્ધ સંપ્રદાય કહુંબું. એ-
ટલે વૃદ્ધ પરંપરાને અનુસરતી શ્રી પાર્શ્વનાથજીની કથા કહુંબું.
જેમાં સારા રચેલા નિવાસ છે તે પવિત્ર ધર્મવત્ શોજતી તથા દેવ-

મંદિર જેવો જેનો આકાર છે એવી ગંગાને કાંઠે વારાણસી નામે નગરી છે. ॥ ૧ ॥

ટીકા:-અમ્મ ત્વંયાં મહાકૂટકોણીભૃત્પદ્મતક્ષણઃ ॥ અશ્વ-
સેનઃ સુધર્માસ્થઃ પૃથ્વીપાલો યથાવૃષા ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તે નગરીમાં મોટા કપટી પ્રતિપદ્મી રાજાના પદ્મને નાશ કરનાર અશ્વસેન નામે રાજા હતો જેમ સુધર્મા સન્નામાં ઇંદ્ર છે તેમ. તે ઇંદ્રે પણ પર્વતરૂપી શત્રુની પાંખો નાશ કરી છે, તે વાત લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે. જે એક સમે ઇંદ્ર સન્નામાં લેવો હતો. ત્યારે ઋષિ લોકોએ જણે પૃથ્વીનું વૃત્તાંત કહ્યું. હે ત્રિલોકિ સ્વામિન્ પર્વ-
તોને મોટી મોટી પાંખો છે માટે ઉઠે છે ને મોટાં ગામ નગર ઉપર જણે પડતાં નાંખે છે, તેથી તેમનો નાશ થાય છે, માટે એ મોટા દુઃખથી પ્રજાનું રક્ષણ કરો, તે વાત સાંજઠી ઇંદ્રે કોપ કરી પૃથ્વી ઉપર આવીને વજ્ર વેતે મેરુ આદિ પર્વતોની પાંખો કાપી નાંખી તે પર્વતોએ પણ પાંખોની વૃષ્ટિ ઇંદ્ર ઉપર ઘણી કરી તેવામાં કેટલાક મૈનાકાદિ પર્વત સમુદ્રમાં જણે પડ્યા તેમને અથવાપિ પાંખો છે. ઇતિ કથા. ॥ ૨ ॥

ટીકા:-વર્મા તસ્ય મહાદેવી રુચિતાલંકરલક્ષણા ॥ શચીવ સુમનઃપૂજ્યા કુસંગવિકલાઽજનિ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તે અશ્વસેન રાજાને સુંદર અલંકાર સારાં લક્ષણવાળી સત્પુરુષને માનવા યોગ્ય ને કુસંગથી રહિત એવી વર્મા નામે પદ્મા-
ણી હતી. જેમ ઇંદ્રને સ્ત્રી ઇંદ્રાણી છે તેમ. તે ઇંદ્રાણી પણ દેવતાને પૂજવા યોગ્ય છે ને પૃથ્વીના સંગથી રહિત છે. ॥ ૩ ॥

ટીકા:-જયંતશ્ચ નાસત્યમૃ ત્વયો રંગજૂ રજૂત્ ॥ જિનઃપા-

શ્ર્વ સ્ત્રયોવિંશો વિબુધારાધિતક્રમઃ ॥ ૪ ॥

અર્થઃ—તે ઇંદ્ર ઇંદ્રાણીને જેમ જયંત નામે પુત્ર છે, તેમ તે સ્ત્રી પુરુષને સત્ય વક્તા ને દેવતા જેનાં ચરણનું આરાધન કરે છે, એવા ત્રેવીશમા પાર્શ્વનાથ જિનપુત્ર થયા. લૌકિક શાસ્ત્રમાં ઇંદ્રનો પુત્ર જયંત નામે છે. તેનું દેવતાના ઔષધ કરનાર અશ્વિની કુમાર નામે છે વૈદ દેવતા તે ઝરણ પોષણ કરે છે, ને દેવતા તે ઇંદ્ર પુત્રના પગ શેવે છે. ॥ ૪ ॥

ટીકાઃ—ઉપેયિવાન્ કુમારત્વં તતઃ શક્તિહતાહિતઃ ॥ સ જવાનીહિતસ્વાંતો ગમયામાસ વાસરાન્ ॥ ૫ ॥

અર્થઃ—ત્યારપછી પોતાની શક્તિવતે શત્રુનો નાશ કરનાર એવા પાર્શ્વનાથજી કુમાર અવસ્થાને પામ્યા, ને સંસારમાં જેનું ચિત્ત આસક્ત નથી એવા ઠતા દિવસ નિર્ગમન કરે છે, અન્યશાસ્ત્રમાં શીવનો પુત્ર સ્વામી કાર્તિક નામે છે, તેનું નામ પણ કુમાર છે, ને દેવતાના સૈન્યનો અધીપતિ છે. ને શક્તિ નામના આયુધવતે શત્રુનો નાશ કરે છે, ને પાર્વતી નામે પોતાની માતા તેનું હિત કરવામાં જેનું મન છે એવા અર્થને જ્ઞાતન કરનાર પદ સૂકશાથી પાર્શ્વનાથ-જીનાં શક્તિ પરાક્રમ દયાલુતા ઇત્યાદિ ઘણા ગુણ કવિએ સૂચન કર્યા છે. ॥ ૫ ॥

ટીકાઃ—તપ્યમાનોઽન્યદા પંચપાવકં દુસ્તપઃ ॥ જગ-ત્પ્રજું પ્રતિપ્રાચ્ય જન્મસંજૃતવિગ્રહઃ ॥ ૬ ॥ ઉર્વર્ધ્વમિર્વીં પરિત્રા-મ્યન્ કર્મઠઃ કમઠઃ શઠઃ ॥ તપ્યસુર્વહિ રુદ્યાને તાં પુરં પ્રાપ-તાપસઃ ॥ ૭ ॥ યુગ્મમ્

અર્થઃ—એક દિવસ પાંચ અગ્નિ જેમાં રહ્યા છે, એવું આકરું

તપ તપતો ને જગત્પ્રત્યુશ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રત્યે જેને પૂર્વ જન્મથીજ વેર વંધાયું છે, એવો ને તાપસ કર્મ કરવામાં કુશલ ને ધુતારો એવો કમ-
ઠ નામે તાપસ ઘણી પૃથ્વીમાં જન્મતો જન્મતો વાહારના ઉદ્યાનમાં
તપ કરવાને શ્વતો તે પૂરીને પ્રાપ્ત થયો. ॥ ૬ ॥ ૭ ॥

ટીકા:—અથા શા સ્વશ્નિકુંભાનિ સ ચતસૃ પ્વચ્ચીલનત્ ॥
ગતિસ્થાનાનિ ચત્વારિ સ્ત્રવાસાયે વ શાસ્વતમ્ ॥ ૭ ॥

અર્થ:—ત્યારપછી તે તાપસે ચાર દિશાને વિષે ચાર અગ્નિના
કુંભ રચ્યા તે જાણે નિરંતર ચાર ગતિમાં પોતાને રહેવાનાં સ્થાન
કર્તા હોય ને શું ? ॥ ૭ ॥

ટીકા:—દિદીપિરે ડનલા સ્તેષુ ચારુંદારુનિવેશતઃ ॥ જંઘા-
લજ્વાલજટિલા સ્તત્કંપાયા શ્વોચ્છિન્નતાઃ ॥ ૮ ॥

અર્થ:—તે અગ્નિના કુંભને વિષે સુંદર કાષ્ટના પ્રવેશ થકી
ચારે અગ્નિ વેગવંત જ્વાલાળે વ્યાપ્ત અતિશે જાજ્વલ્યમાન થયા. તે
જાણે તે તાપસના અગ્નિ શિલા જેવા ચારે કંપાય સાથે હૃદય પામ્યા
હોયને શું ? ॥ ૮ ॥

ટીકા:—તદંતઃસ્થઃ સ્વમૂર્દ્ધોર્ધ્વચંરમાર્ત્તમંમંલઃ ॥ ચકાસે
નૂન માયાસ્યન્ મહાનરક મધ્યગઃ ॥ ૧૦ ॥

અર્થ:—તે ચાર અગ્નિનાં કુંભની વચ્ચે ઊર્જો રહ્યો, ને પોતાના
મસ્તક ઉપર આકલં છે સૂર્ય મંમલ જેને એવો તે તાપસ પંચાગ્નિ
સાધન કરતી વખત આ પ્રકારે શોષે છે. તે શોષા ઉપર ઉત્પ્રેક્ષા
અલંકાર કહે છે જે મહા નરક મધ્યેથી નારકી પુરુષ જાણે સાક્ષાત્
આંબ્યો હોય ને શું ? ॥ ૧૦ ॥

टीकाः—कृशानुज्ञानुसंतापं सहिष्णो रथ दारुणं ॥ पारणां
विदधानस्य स्वयं शीर्षैः फलैर्दलैः ॥ ११ ॥ समाहृतपदस्तस्य
स्तंज्ञस्येवोर्ध्वतस्थुषः अयमेव तपस्वीति प्रससार यशः पुरि ॥
शुग्मम् ॥ १२ ॥

अर्थः—हवे ए रीते अग्नि तथा सूर्य तेनो आकरो तापं सं-
हन करतो ने पोतानी मेळे पकेलां जे फळ तथा पत्र तेणे करीने
पारणं करतो ने वे पग एकठा करी थांजलानी पेठे अटंट ज्ञो
रहेलो एवो तापस तेनो जश नगरीमां पसस्यो जे आज खरो त-
पस्वी जगत्मां ठे. ॥ १२ ॥

टीकाः—गतानुगतिकत्वेन निर्विवेकतया नया ॥ निरीक्षितुं
त मोकांक्षन् पौरा गौरवतं स्ततः ॥ १३ ॥

अर्थः—ए प्रकारे विवेक रहितपणुं लोकमां ठे. ए हेतु माटे,
एक चाट्यो, तेनी पठवामे बीजो पण चाले, एक गाऊर चाले तेनी
पठवामे बीजी पण चाले एवी रीते लोकमां गाऊरीनं प्रवाह ठे,
तेने गतानुगति कहीए ते हेतु माटे नगरना लोक मोटपथी ते ता-
पसना दरशननी झळा करता हवा. ॥ १३ ॥

टीकाः—कलससंवनना नूनं गंतुमारेजिरे ऽथ ते ॥ चिरनष्टं-
स्य सौजन्यसिंधोर्वधो रिवा गमे ॥ १४ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते तापसे जाणे वशीकरण करयुं होय
नहि एम ते पुरना लोके जवानो आरंज करीं ते उपर दृष्टींत—जेम
सारं गुणनो संमुद्ध, ने घणा काळथी गयेलो एवो पोतानो बंधु
आव्यो होय ते प्रत्ये जाय तेम आदरपूर्वकं लोक दर्शने चाट्या.

ટીકા:-નિરંકુશં વિનિર્યદ્ઝિ નાંગરૈઃ સાગરૈ રિવ ॥ રાજ-
માર્માઃ પ્રત્રીયાંસોભૂયાંસોપિ ઘનીકૃતાઃ ॥ ૧૫ ॥

અર્થ:-તે નગરના લોક નિર્વંધપણે સમુદ્રની પેઠે ઉજરાયા
ઘટલે સમૂહે સમૂહ ચાલ્યા તેણે કરીને રાજમાર્ગ ઘણા મોટા હતા
તો પણ અતિ સાંકડા થયા.

ટીકા:-સુપર્વનિલયે સૌધે જાતરૂપમહીભૃતિ ॥ ઇતઃ સિંહા-
સનાસીનો જગવાન્ વિવુધાધિપઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી એક દિવસ જગવાન શ્રી પાર્શ્વનાથ સ્વામિ
દેવાધિ દેવ, દેવમંદિર સમાન ને સુવર્ણમય પૃથ્વીનું ધારણ કરતી
ઘડી પોતાની હવેલીને ધીપે સિંહાસન ઉપર બેઠા હતા.

ટીકા:-યાંતમેકાશયા લોક મવલોક્ય વિદન્નપિ ॥ અસા
વેતિ જનઃકેવેતિ પપૃછાનુચરં જનમ્ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:-સર્વ લોક એક ચિત્તે જતા હતા તેને દેહીને પોતે
જાણે છે તોપણ આ લોક સર્વે ક્યાં જાય છે. એમ પોતાના સેવકને
પૂછ્યું. ॥ ૧૭ ॥

ટીકા:-પંચઘહિતપસ્વી હ સમાયાતોઽ સ્વતો જનઃ વંદિતું
તં પ્રયાતીતિ કુમારં સવ્યજિજ્ઞપત્ ॥ ૧૮ ॥

અર્થ:-ત્યારે તે સેવક શ્રી પાર્શ્વનાથ કુમાર પ્રત્યે વિજ્ઞાપના
કરતો હવો જે હૈ મહારાજ અહીં પંચાગ્નિ સાધન કરનાર તપસ્વી
આલ્યો છે માટે તેને વંદન કરવા આ સર્વે લોક જાય છે. ॥ ૧૮ ॥

ટીકા:-અથોવાચ પ્રહુ શ્ચિત્રં વિપર્યસ્ત ધિયોઽધમાઃ ॥ મો-
હાંધત્વાત્ સ્વયં નષ્ટા નાશયંત્ય પરાનપિ ॥ ૧૯ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रभु बोढ्या जे अहो अधर्ममां धर्म मान्यो
ठे माटे विपरीत बुद्धियोवाला अधम पुरुष मोहे करिने अंध थया
ठे. ए हेतु माटे पोते नाश पाम्यो ठे ने बीजाने पण नाश पमामे
ठे ए मोटुं आश्चर्य ठे. ॥ १ए ॥

टीकाः—उपादेयतया हेय मवस्यं त्यबुधा अहो ॥ सुखं हि
मन्वते मुग्धाः कामिनी पादतामनम् ॥ १० ॥

अर्थः—अहो अज्ञानी पुरुष जे त्याग करवा योग्य ठे तेनुं
ग्रहण करवा पणे निश्चय करे ठे, ते उपर दृष्टांत ॥ जेम मुग्ध पु-
रुष (कामीजन) ते स्त्रीउंना पगनुं तामन ते सुख रूप माने ठे, ए-
टले स्त्रीउंना पगनी लातो खाय ठे, ने तेमां सुख माने ठे. तेम मुढ
पुरुष ठांरवा योग्य जे अधर्म तेमां धर्मपणानो निश्चय करिने अमे
सारुं करीए बीए. एम खोटामां सारु माने ठे ए आश्चर्य ठे.

टीकाः—जन्युमन्युकृता धर्मः पंचाशितपसा यदि ॥ स्यान्न-
श्येत् तृष्णजः तृष्णा मृगतृष्णांजसा तदा ॥ ११ ॥

अर्थः—उत्पन्न थवानुं ठे शील जेने एटले स्वाभाविक उत्पन्न
थतो एहवो जे क्रोध तेने अति उत्पन्न करनार एहवुं पंचाभि तपे
करिने जो धर्म थाय तो स्वाभाविक तरशो प्राणी तेनी अति उ-
त्पन्न थइ तरस ते जांऊवानां जखे करिने नाश पामे एटले पंचाभि
तपे करिने धर्म पण न थाय ने जांऊवाना जखे करिने तरश पण
न जाय ॥ ११ ॥

टीकाः—बोधवामिततोगत्वाहुर्मैभसमिमंजनं ॥ प्रलज्जमा-
नमेतेनबालवद्भि क्षुणाततः ॥ १२ ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે હું જઈને હુર્બુદ્ધિ એવા આ લોકને બોધ કરું કેમજે એ જિજ્ઞાસુ તાપસે વાલકને જેમ લોભાવે તેમ આ લોકને લોભાવ્યા છે માટે ॥ ૨૨ ॥

ટીકા:-અક્ષાગમજ્ઞાગત્તાથ સ્તપોસિસિષયાતતઃ ॥ માત્રામી-
થૈઃ સમંયાનમધિશઃ ક્વતદંતિકમ્ ॥ ૨૩ ॥

અર્થ:-એમ કહિને જગત્ સ્વામી શ્રી પાર્શ્વપ્રજુજી ત્યાર પછી તે તપને ધોળું કરી દેખાવવા વાહન ઉપર બેસિને પોતાની માતા તથા મિત્ર તેણે સહિત તે તાપસની પાસે ગયા ॥ ૨૩ ॥

ટીકા:-શ્વતશ્ચા નલઃકુંઠાંતઃ પ્રજુ ઈરુણિ ॥ દારુણિ મધ્યે કો-
ટર મૈક્ષિષ્ટ નાગંલીનં જયાદિવ ॥ ૨૪ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રજુએ અભિના કુંઠમાં મોટા કાષ્ઠના મધ્યને વિષે પોલાણમાં જાય થકી જાણે સંતાઈને રહેલા નાગને જ્ઞાને કરીને દીધો ॥ ૨૪ ॥

ટીકા:-પ્રજુ રૂઢે વૃષાર્થા ભૂતપસ્યા જાપતાપસ ॥ ધર્મવ્યા-
જાદદઃ કિં જો પ્રકાંતં પાતકં ત્વયા ॥ ૨૫ ॥

અર્થ:-દેહીને પ્રજુ બોલ્યાજે, હે જાપતાપસ ઇટલે જપતપના કરનાર તપશ્ચર્યા તો ધર્મને અર્થે છે, માટે ધર્મના મિષથી આ તે શું પાપ આરંજ્યું છે ॥ ૨૫ ॥

ટીકા:-મૂલં ધર્મસ્ય કારુણ્યં પુણ્યં વીજં તરોરિવ ॥ જ્વલ-
નજ્વાલના તત્ત્વં કુતસ્ત્યં યદ્દ મુન્નતેઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:-ધર્મનું મૂલ કારણ દયા છે, જેમ વૃક્ષનું મૂલ કારણ

साकं बीज ठे तेम ते मूल कारण अग्निमां बालवार्थी मोटयपनु
घर क्यांथीज थाय ? एटले जेम बीज बालवार्थी वृद्ध उत्पन्न न थाय
तेम दया रूपी मूलनो नाश करवार्थी धर्म न थाय ने धर्म विना मो-
ट्यप नथी ॥ २६ ॥

टीका:-चेतू स्वांगस्या ज्ञिषं;गेण श्रेय स्त दज्ञिषज्यताम्
तदेव शीतवाताद्यैः किं जंतुज्जिरमंतुज्जिः ॥ २७ ॥

अर्थ:-ने जो पोताना शरीरने कष्ट करवार्थी श्रेय मान्यो !
होय तो शीत वातादिके करीने ते शरीरने कष्ट कर.पण निरपराधी
जंतुनो नाश शा माटे करे ठे. ॥ २७ ॥

टीका:-आयुर्जायु मिवे ब्रूना मातुराणां शरीरिणां ॥ ध-
मोरक्षैव साधीयान् किमु ज्ञो स्तपसा मुना ॥ २८ ॥

अर्थ:-जेम रोगातुर प्राणी औषधने झे तेम आउखाने
इच्छता प्राणीनी रक्षा करवी एज अतिशे श्रेष्ठ धर्म ठे माटे हे ता-
पस ! आ निर्दय तप वने शुं ? ॥ २८ ॥

टीका:-प्रादुर्ज्वति न श्रेयो न्हणां प्राणिप्रमापसात् ॥ सं-
पादयति नो जातु शिलाशकल मंजुरं ॥ २९ ॥

अर्थ:-माणसने प्राणीना वधथी क्यारे पण श्रेष्ठ प्रगट थतुं
नथी ते उपर दृष्टांत जेम पाषाण खंरु धान्यना अंकुरने क्यारे पण
उत्पन्न करे नहीं तेम ॥ २९ ॥

टीका:-अलंकर्मीणदोःस्तंज संस्तंजितरिपुद्विपः ॥ निघ्न
त्रिर्निघ्नराज्यश्रीर्विना नीतिं यथा नृपः ॥ ३० ॥ चंद्रमा इव

विष्णुतंडिकां चंडिकांविना ॥ न विराजति किंकीरपांशुराखं-
रुमंरुलः ॥ ३१ ॥ धर्मकर्म तथा नावो दामतामसनाशने ॥ व-
लवत्तुलितोद्गच्छ दरुणां करुणां विना ॥ ३२ ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अर्थः—युद्धादि क्रिया करवामां कुशल एवा हस्तरूपी थंज
तेणे करी थंजाव्या ठे. श् रूपी हाथी जेणे एवो ने निर्विघ्न राज्य
लक्ष्मीने वश करतो एवो समर्थ राजा पण जेम नीतिविना न
शोजे तथा फीण सरखुं धोलुं ठे अखंरु मंरुल जेतुं एवो चंद्रमा
जेम सुंदर प्रकाशक कांतिदिना न शोजे, तेम उगता सूर्य समान
करुणा विना पाप रूपी मोटा अंधकारने नाश करवाने धर्म कर्म
बलवान् नथी. ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

टीकाः—प्राणिघातेन चेद् धर्मो धिवराः पीवरा स्तदा ॥
घातुका जंतु संदोहा नश्रुवीरं दिवं शिवम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—जो प्राणी घाते करीने धर्म होय तो लष्टपुष्ट अने जंतु
समूहने नाश करनार एवा माढी लोक स्वर्ग सुखने अथवा मोक्ष
सुखने जोगवत् ॥ ३४ ॥

टीकाः—महानुज्ञाव तन्मुंच पंचवन्हितपो ऽधुना ॥ इत्युक्ते
जगदीशेन तं ललाप स तापसः ॥ ३४ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हे महानुज्ञाव! पंचाग्नि तपने हमणे-
बीज मूकी दे. ए प्रकारे जगदीश्वर श्री पार्श्वनाथजाये कहुं. त्यारे
ते तापस ते प्रभु प्रस्ये बोढ्यो ॥ ३४ ॥

टीकाः—चातुरी राजबीजिं स्ते दंरुनीतिविचारणे न धर्मग्रं-
थचर्चासु ज्ञंजतेथी र्जवाटशाम् ॥ ३५ ॥

अर्थः—हे राजकुमार तारी बुद्धि दंरुनीति विचारवामां च
तुर ठे, पण धर्मग्रंथनी चर्चाउने विषे तमारा जेवानी बुद्धि उदय
पामती नथी. ॥ ३५ ॥

टीकाः—मडुक्तं नान्यथे ती श स्त मवादीत् प्रियंवदः ॥ न
चे त्रत्येषी तत्पश्य तपसः स्वस्य हास्यताम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रिय वचन बोखनार पार्श्वनाथ स्वामी ते
तापस प्रत्ये बोख्या जे मारुं कहेलुं अन्यथा नथी ने जो तने वि-
श्वास न आवे तो पोताना तपनुं हांसीपणुं थाय ते जो ॥ ३६ ॥

टीकाः—ततः परशुना नेतां तर्गताद्धौषितोरगम् ॥ द्विधा-
विधापयामास दारु तस्य तपो ध्रुवम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—त्यार पढी पार्श्वनाथ स्वामीए अग्निकुंरुमांथीज का-
ष्टमां सर्प अर्धो दग्ध थयो ठे, ते काष्टने कढावीने फरसी वते बे
जाम कराव्या ते जाणे ए तापसना तपनुज निश्चे ठेदन कर्तु
के शुं ॥ ३७ ॥

टीकाः—ततः कंठोपकंठासजीवितः प्लुष्टविग्रहः ॥ दिवृक्ष-
येव निरगाद पकर्तुं मंहोरगः ॥ ३८ ॥

अर्थः—त्यार पढी कंठने समीप प्राप्त थयुं ठे जीवित जेने
एटले कंठे प्राण आव्याथी भरवानी तैयारी थएली एवो, ने अर्द्ध
दग्ध थयुं ठे शरीर जेतुं एवो एक मोटो सर्प ते काष्टमांथी नीक-
द्वयो, ते जाणे अपकार करनार ए तापसने कसवानी इडाए नीक-
द्वयो होय ने शुं ? ॥ ३८ ॥

टीकाः—दापिता विष्णुना पंच ॥ परमेष्ठिनमस्कृतिः ॥ क-

रुणातरुणा तस्मैपुंसा नेदीयसा ततः ॥ ३९ ॥

अर्थः-त्यार पठी समर्थ जगवान् श्री पार्श्वनाथजीए पोताने नजीक रहेला माणस पासे ते सर्पने पंचपरमेष्टि नमस्कार एटले नवकार मंत्र (जेथी दयानो उह्वास घणो थाय ए प्रकारे) देवभाव्या एटले संजळाव्या. अथवा करुणाना जारु समान अथवा करुणाए जीजाता एवा कोइ पासेना माणसनी पासे नवकारसंजळाव्या. ३९

टीका:-लघुकर्मतयै काग्र स्ततः संज्ञितया जनया ॥ श्रवो-
जलिपुटाज्यां ता मधा सीत् स सुधामिव ॥ ४० ॥

अर्थः-त्यार पठी ए सर्प लघुकर्मी ठे अने संझी पंचेंद्रिय ठे ए हेतु माटे एकाग्र थइने कानरूपी अंजली पुट वरे ते नवकार मंत्ररूपी अमृतनुं पान करतो हवो ॥ ४० ॥

टीका:-तन्महिम्ना स निः सीम्ना विपद्य समपद्यत ॥ ज-
वनाधिपदेवेषु धरणःफण भृत्पतिः ॥ ४१ ॥

अर्थः-जेनो अवधि नथी एवो ते नवकारना महिमाए क-
रीने ते सर्प मरीने जवनपति देवने विषे नागनो राजा धरणेंद्र नामे उत्पन्न थयो. ॥ ४१ ॥

टीका:-छादशांगीविदो प्येनं निधनानेहसि स्वयं जव्यान्
पंचनमस्कारमत एवा ध्यजीगपन् ॥ ४२ ॥

अर्थः-एज हेतु माटे छादशांगीना जाण मोटा पुरुष पण
मरणकालने विषे पोते जव्यप्राणी थकी पंचनमस्कारने जणे ठे ए-
टले जव्यप्राणी नमस्कार देठे ने पोते ग्रहण करे ठे ॥ ४२ ॥

टीका—असा वेव चिरोपात्त पापसर्वकषो न्हणां ॥ घनाघना
हते कोऽन्यः ॥ प्लोष मोष क्मो वने ॥ ४३ ॥

अर्थ—एज नमस्कार माणसनां घणां काल सुधी उपार्जन
करेखां पापनो नाश करनार ठे ते उपर दृष्टांत जेम वनने विषे अ-
ग्निदाहृथी रक्ता करवामां समर्थ मेघविना बीजो कोण होय ?
कोश नही तेम ॥

टीका—ये मुं ज्ञव्या अपव्याजं लज्जते पोतव ब्रवं लंघयंति
जवांजोधिं ते गज्जीर मज्जीरवः ॥ ४४ ॥

अर्थ—जे ज्ञव्यप्राणी जाऊसमान नवकार मंत्रने पामे ठे,
ते प्राणी निर्जय थका गंज्जीर संसार समुद्रतुं उल्लंघन करे ठे ॥ ४४ ॥

टीका—पशवो प्येन मासाद्य नाकं साकं महच्चिद्रूपा ॥ विंदंति
कृत संसार तानवा मानवा इव ॥ ४५ ॥

अर्थ—पशु पण ए नवकार मंत्रने पामी मोटी लक्ष्मीये स-
हित स्वर्गने पामे ठे, जेम कर्तुं ठे संसारतुं हलकास पण जेमणे एवा
माणस स्वर्गने पामे ठे तेम ॥ ४५ ॥

टीका—नमत्सुरशिरोमौलिचुंबिशालनवैज्रवं जुनक्ति शक्ति-
मान् प्राज्य स्वाराज्य य ह्यचीपतिः ॥ ४६ ॥

अर्थ—जे नवकार मंत्रना प्रजावर्धी समर्थने, इंद्राणीना
स्वामीने नमता जे देवताना मस्तक मुकुट तेमणे अंगीकार करी
ठे आज्ञा वचननी ठकुराई जेमां एवुं पोतानुं मोडुं इंद्र पदवीनुं
राज्य जोगवे ठे ॥ ४६ ॥

टीकाः—दिक्कूल मुदुजख्यास्तिष्ठातिप्रीणितविष्टपं ॥ कम्भं
चारत साम्राज्यं सार्वभौमः पिपार्चयत् ॥ ४८ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रज्ञावधी दिशायोना समूहने
जेदन करी चालतो जे जसनो विस्तार तेणे करीने प्रसन्न कर्युं ठे
जगत जेणे एवुं सुंदर चक्रवर्ती राज्यने चक्रवर्तीराज थइ पालन
करे ठे ॥ ४९ ॥

टीकाः—चंचलाया जृतः पंच नमस्कारफलग्रहेः विपक्रिम
फलस्या स्य फलिका त द्विजुंजते ॥ ४८ ॥

अर्थः—देदीप्यमान लक्ष्मीनुं धारण करतो अथवा उज्जवल
ठायाने धारण करतो एवो ने परिपक्व ठे फल जेनां एवा पंचनम-
स्काररूप फलवान वृक्षानी इंद्र पदवी मलवी तेतो एक फलीमात्र
प्रगट शिंग थइ ठे.

टीकाः—देवभूयं गते नागे तद्धाम्ना थ प्रचुं जनाः ॥ नुनुवुं
सूक्तिपीयूषस्यंदिनो वंदिनो जनाः ॥ ४९ ॥

अर्थः—ते नाग देवपणु पास्या पढी सुंदर वाणी रूप अमृतने
वरसता एवा लोक तथा वंदिजन, तेमणे नजरे दीठेला मोटा प्र-
तापे करीने प्रचुनी स्तुति करता हवा ॥ ४९ ॥

टीकाः—कोन्यः संवेदमेदस्वी जगवंतं विना त्र यत् ॥ औ-
कतात् पक्ष मप्येन मंतर्दारुरगं विजुम् ॥ ५० ॥

अर्थः—जे अर्हीआं जगवान विना, बीजो कोण मोटो पु-
रुष नजरे न दीठामां आवे एवा पण काष्टना पोलाणमां रहेला
ए मोटा सर्पने देखे ॥ ५० ॥

ટીકા:—કસ્યાપરસ્ય કારુણ્યજરમંથરતારકાઃ ॥ નિપતંતિદૃશઃ
પ્રેષ્ટાઃ ક્ષોદિષ્ટેષ્ટવપિ જંતુષુ ॥ ૫૧ ॥

અર્થ:—દયાના સમૂહ વને મંદ છે નેત્રની કીકીયો જેમની
એવા જગવાન વિના બીજા કોની સુંદર દૃષ્ટિઓ અતિશે છુદ્ડ એવા
પણ જંતુને વિષે પને ॥ ૫૧ ॥

ટીકા:—તપો દૂષયિતું કોન્યઃ પ્રજુ રસ્ય તપસ્વિનઃ ॥ તુશે
ઢિ વિયતો બાહં કસ્તમસ્તપનં વિના ॥ ૫૨ ॥

અર્થ:—એ તપસ્વીના તપને છોડુ કરી દેખાવવાને જગવાન
વિના બીજો કોણ સમર્થ છે, જેમ આકાશ થકી અંધારાને સૂર્યવિ-
ના બીજો કોણ અતિશે માશ કરી શકે છે ॥ ૫૨ ॥

ટીકા:ગોત્રજ્ઞેદાંકિતઃ શક્ર સ્તમસા મલ્લિનઃશશી ॥ મંદઃ
સહસિઘર્માશુઃ કેનો પમિનુમઃ પ્રજુમ્ ॥ ૫૩ ॥

અર્થ:—જગવાનની ઉપમા કોની સાથે કરીએ ? કેમ જે ઇંદ્ર
હે તે તો ગોત્ર એટલે પર્વતનો જેદ કરવેકરીને લાંઘિત થયો છે. (જ-
ગતમાં પણ જેણે ગોત્રનું ઘેદન જેદન કર્યું હોય તે સારો ન કહેવાય
એ પ્રાવ છે) ને ચંદ્ર પણ અંધારાયે કરીને મલ્લિન છે એટલે કલંકિત
હે અને સૂર્ય પણ માગશર માસમાં મંદ થાય છે એટલે શિશ્યાઽઽમાં
એનો પ્રતાપ હઠી જાય છે, માટે ઇંદ્ર ચંદ્ર અને સૂર્ય એ ત્રણ પ્રતાપી
કહેવાય છે તો પણ તે પ્રતાપમાં એક એક મોટું દૂષણ છે માટે નિ-
ર્દોષ જગવાનને કોની ઉપમા કરિયે ॥ ૫૩ ॥

ટીકા:—પ્રજુ રત્ર ન ચે દેષ્ય જ્ઞાનઃ પ્રતિપદં સ્વલ્લન્ તદા
જાત્યંધવ ન્મોહા દપતિષ્યદ્ જવાવટે ॥ ૫૪ ॥

अर्थः—जो प्रभु अहीं न आव्या होत त्यारे तो जन्म-
राना अंध पुरुषनी पेठे रगले रगले स्वलना पामतो आ लोक
मोहर्था, संसाररूप कूवामां पमत एटले प्रभुए जो अहीं आवीने
ए तप छुष्ट न करी देखाम्युं होत तो लोको मोहर्था जूवामां साचुं
मानीने संसार रूप कूपमां पमी मरत ॥ ५४ ॥

टीकाः—ततो विज्ञो गुणस्तोत्रमसहिष्णुः स तापसः ॥ ततो
देशादपक्रांतः प्रकाशा दंधकारवत् ॥ ५५ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते तापसथी जगवाननी गुण स्तुति सहन
न थइ ए कारण माटे जेम अजवालाथी अंधारुं नासे तेम ते दे-
शथी नाठो ॥ ५५ ॥

टीकाः—सडुदर्कोपि संपर्कोविज्ञो दुःखाय केवलम् ॥ तस्या
जव दुल्लोकस्य प्रकाश इव ज्ञास्वतः ॥ ५६ ॥

अर्थः—सार ठे उत्तर फल जेनुं एवो पण जगवाननो संबंध
ते केवल ते तापसने दुःख जणी थयो. जेम सूर्यनो प्रकाश घूमने
दुःख जणी थाय तेम ॥ ५६ ॥

टीकाः—ततः कृत्वा तदज्ञानात् जरठः कमठ स्तपः ॥ मे-
घमालीतिविबुधो ऽजनि स्तनितनामसु ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते वृद्ध कमठ नामे तापस अज्ञानथी तप
करीने स्तनित नामे दशमी निकायने विषे मेघमाली नामे देव-
ता थयो. ॥ ५७ ॥

टीकाः—गीयमानो जगन्नाथो गाथकैर्नगरीं ततः ॥ विवेश पे-
शलस्थेष्णा वृत्रहेवा मरावतीम् ॥ ५८ ॥

अर्थः—त्यारपठी जगतना नाथ श्रीपार्श्वनाथजी गायक
लोकोये गान कर्या ठतां मोटा महिमाए सहित जेम इंड्र अमरा-
वती नगरीमां प्रवेश करे तेम पोतानी नगरी प्रत्ये प्रवेश करता
हवा ॥ ५८ ॥

टीकाः—ततो लोकांतिकैर्देवैः प्रचुरागत्य बोधितः ॥ जग-
वंतं स्वयं मुक्त्यं वरीतुं प्रह्रितैरिव ॥ ५९ ॥

अर्थः—त्यार पठी मुक्ति कन्याए पोतानी मेले जगवंतने व-
रवाने मोकदया होय ने शुं ? एम लोकांतिक देवताउए आवीने प्र-
चुरे बोध कर्यो ॥ ५९ ॥

टीकाः—स्वर्णस्तोमस्य वर्षेण तापनिर्यापणक्षमः ॥ ज-
गत्यास्तर्षमाकर्षन् घनाकृतिरदीक्षत ॥ ६० ॥

अर्थः—सोनैयाना समूहना वरसवे करीने लोकना संतापने
नाश करवाने समर्थ अने तृष्णानो नाश करता अने मेघना सरखी
ठे आकृति जेनी एवा जगवान दिक्षा लेता हवा. एटले वार्षिक
दान आपीने दीक्षा लीधी. मेघपक्षे मेघ सारा जलनी वृष्टि करीने
पृथ्वीना तापने नाश करवामां समर्थ ठेने तरशने मटाकनार ठे. ६०

टीकाः—अथाश्रमपदोद्याने कदाचिद्भिहरन् प्रभुः ॥ तस्थौ
मौनं समास्थाय प्यानध्यानैकतानधीः ॥ ६१ ॥

अर्थः—त्यारपठी कोइक वखत बिहार करता आश्रमपद
नामे उद्यानने विषे, वृद्धि पामता ध्यानने विषे एकतान थइ ठे बुद्धि
जेमनी एवा जगवान् मौनपणुं धारश करी उज्जा रहेता हवा. ६१

ટીકા:-સ્મૃત્વાથ પ્રાક્તનં વૈરમન્વીશં મેઘમાલિના ॥ અ-
મર્ષોન્મીલદુત્તાલજાલચ્રકુટિશાલિના ॥ ૬૨ ॥ પ્રાગ્જન્મનિ-
ચિતસ્વૈરવૈરનિર્યાતનામહં ॥ વિદધામીત્યુપસ્રથું વક્ત્રવેન
પ્રચક્રમે ॥ ૬૩ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી મેઘમાલી જગવાન પ્રત્યે કેટલાક જ-
વથી અનુસરતુ જે પૂર્વતું વૈર તેને સંજારીને ક્રોધથી ઝંચુ ઉપક્રમું
જે વિશાલ લલાટ તેને વિષે ચ્રકુટી કરીને શોષતા એવા તે દેવે
એમ વિચાર્યું જે હું પૂર્વજન્મને વિષે સંચય કરેલું પોતાનું વૈર તેપ્રત્યે
નિર્યાતના કરું, એટલે વૈરનો વદલો વાલું. અર્થાત્ વૈર વાલું. એમ
ધારીને વક્ત્રવે ઉપક્રમ કરવાને આરંભ કર્યો. ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥

ટીકા:-પ્રેક્ષ્વન્નિશાતવિશિખશિખાસમનખાંકુરાન્ ॥ મુ-
ખનિર્યદૂધનસ્વાનવિદીર્ણગિરિકંદરાન્ ॥ ૬૪ ॥ દિગ્ગજૈર્યોદ્ધુ
મુત્પિત્સૂનિવ સિંહાન્ મહીયસઃ ॥ વિનિર્મમે જગન્નેતુરુપરિષ્ઠા-
ત્સ હુષ્ટધીઃ ॥ ૬૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ચલકતા જે તીવ્રણ વાળ તેની શિખા સરખા છે ન-
ખના અંકુરા (અગ્ર) જેના અનેમુખથી નીકલતા મેઘ જેવા ગંઝીર ક-
માકાના શબ્દે કરીને કમકા કરી (ફાફી) છે પર્વતની ગુફાઈ જે-
મણે એવા, અને દિગ્ગજ (હાથી) ની સંઘાતે જાણે યુદ્ધ કરવાને
ઝલતા હોય ને શું ? એવા મોટા સિંહને તે હુષ્ટબુદ્ધિ દેવે જગ-
ત્સવામીશ્રીપાર્શ્વનાથજી ઉપર વિકુર્વ્યા ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥

ટીકા:-અવગ્રહં પ્રત્નોસ્તેઽથ સ્પ્રષ્ટુમપ્યસહિષ્ણવઃ ॥ અંભૂવ-
ન્નિષ્કલા યદ્વત્ત્રિધનાનાં મનોરથાઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-તે સિંહ પ્રત્નનો અવગ્રહ સ્પર્શ કરવાને સમર્થ ન થયા

जेम निर्धन पुरुषना मनोरथ सफळ न थाय तेम ॥ ६६ ॥

टीका:-गंमस्थल गलदान नीरशीकरवर्षुकाः ॥ सज्जिताश्च-
मशुंकाढ्यास्तेन स्तंबेरमास्ततः ॥ ६७ ॥

अर्थ:-त्यारपढी गंमस्थल थकी नीकळतुं जे मदनं जल
तेना विंदवाने वरसता ने आकरा ठे शुंढादंम जेना एवा हाथी
विकुर्या ॥ ६७ ॥

टीका:-उद्धामानः प्रजौ तेऽपि तेजस्विनि तमोपहे ॥ बभ्रुवु-
र्मदधामानो दीपाः प्राज्ञातिका इव ॥ ६८ ॥

अर्थ:-ते मोटा हाथी पण तेजवंत ने अज्ञान अंधकारने
नाश करनार एवा प्रजुने विषे जेम प्रज्ञातकालना दीवा निस्तेज
थाय तेम प्रतापरहित थया ॥ ६८ ॥

टीका:-इत्यादिजिर्महाजीमैर्ममरैः समरैरिव ॥ अकृ-
ज्यति जिने जिणौ मेघमालीत्यर्चितयत् ॥ ६९ ॥

अर्थ:-पूर्वे कहा ए आदि संग्रामनी पेठे मोटा जयंकर एवा
उपद्रववमे जीतवानुं जेने शील ठे एवा जिनपार्श्वनाथजी क्षोभ
न पामे ठे मेघमाली देव एम विचारतो हवो ॥ ६९ ॥

टीका:-कथमेषऽमया क्षोभ्यो दीप्रोकंप्रः सुमेरुवत् ॥ आ-
ज्ञातं सलिलौधेन प्रक्षिपामि सरस्वति ॥ ७० ॥

अर्थ:-जे मेरु पर्वतनी पेठे देदीप्यमान अने कंफे नहीं एवा
आ जगवंतने हुं कीये प्रकारे क्षोभ पमारुं एम विचार करतां अरे
एमां शुं ठे ? एम अवगणना पूर्वक विचार कयों जे पाणीना प्रवाह

वने एने समुद्रमां खेंची नांखु ॥ ७० ॥

टीका:-कर्णपालीललत्तार-प्राशुतारांशुजासुरा ॥ महद्भि-
स्कूर्जर्जद्वर्जस्त्रिवृंहिता गजता यथा ॥ ७१ ॥

अर्थ:-एम विचारीने आकाशमां मेघ पंक्ति विस्तारी, तेनुं पांच श्लोक वने वर्णन करे ठे. जे काननी मर्यादाने विषे रह्या ने सुंदर अतिशे उंचा जे तारानां किरण, तेणे करीने देदीप्यमान ज-
णाती एटले मेघ पंक्तिरूप स्त्रीये कान सुधी सुंदर अतिशे तेजस्वी तारा रूपी मोती धारण कर्या ठे तेनी कांति वने शोजे ठे. ते उपर दृष्टांत, जे मोटाने बल पराक्रमने जणावतां एवा ठे शब्द जेने विषे एवी हाथीनी श्रेणी शोजे तेम जणाती हाथीनी श्रेणी पण मो-
तीना समूह धारण करवाथी शोजे ठे ॥ ७१ ॥

टीका:-जिन्ना खनिमणित्विर्निरञ्जनाचलजूरिव ॥ कुंज-
गुंजत्कुरंगारि-प्रतिश्रुन्मिश्रितांबरा ॥ ७२ ॥

अर्थ:-बली ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो खाणने विषे रहेला मणिनी कांतिवने मिश्र थएली एवी अंजनाचलनी जूमि होय ने शुं ? एम जणाती. बली कुंजने विषे शब्द करता एवा जे सिंह एटले ज्योरे मेघ गर्जना करे त्यारे सिंह पण पोताना माथा उपर गर्जना यती सांजलीने अहंकारथी तेमना सामी गर्जना करे एवो स्वजाव ठे माटे, तेमना परुवंदाना शब्दवने मिश्रित थयुं ठे आ-
काश ते जे थकी एवी ॥ ७२ ॥

टीका:-अंतःस्थकालियव्याल-भौलिरत्नांशुकीक्षिता ॥ का-
लिंदीवानिलोदंचद्गीचिको हलाकुला ॥ ७३ ॥

अर्थः—वली ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो के जेना जलमां कालियनामे नाग रह्यो ठे तेना मस्तकमां रत्न रह्यां ठे तेनी कांतिवके व्यास थएली ने वायुवके उठलता तरंगना कोलाहल शब्दवके आकुल व्याकुल एवी जुमनां नामे नदी होयने शुं ? कवितामां जुमना नदीनुं जल कालु वर्ण न थाय तेमां कालिय नामे मोटो मणिधर नाग परिवार सहित रह्यो तो तेने कृष्ण वासुदेवे समुद्रमां काढी मुक्यो शायी के तेना फेरथी ते नदीनुं कालु पाणी लोक पान करीने मरण पामता हता. ते कथा पुराणमां प्रसिद्ध ठे, माटे मेघमाला पण एम जणाती एवी. ॥ ७३ ॥

टीकाः—उद्यत्सौदामनीदामकाम संवलितहृदिः ॥ ह्युज्यदं-
जोनिधिध्वनगंजीरध्वनिराद्गुरा ॥ ७४ ॥

अर्थः—वली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के उत्पन्न थता जे वीजलीना ऊबकारा तेणे करीने अति व्यास थइ ठे ठबी जेनी, अने होज पामता समुद्रना शब्द सरखा गंजीर शब्दवके व्यास एवी ॥ ७४ ॥

टीकाः—आशानितंबिनीवक्त्र बिंबनीलांबरश्रियम् ॥ संद-
धानाम्बरं तेन तेने कादंबिनी ततः ॥ ७५ ॥

अर्थः—वली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के दिशारूपी स्त्रीओनुं मुख ढांकवानुं काहुं वस्त्र तेनी शोजाने धारण करती एवी मेघ-
पंक्ति ते देवे विस्तारी ॥ ७५ ॥

टीकाः—अस्ततंड्रास्ततः सांद्राजगवन्मस्तकोपरि ॥ नि-
पेतुः सखिलांसारा नाराचा इव दुःसहाः ॥ ७६ ॥

अर्थः—त्यार पढी जगवानना मस्तक उपर आलसरहित
अंतरायरहित पाणीनी धाराळ पानी ते जाणे दुःसह वाणवृष्टि
पनी होय नहि शुं एम जणाती ॥ ७६ ॥

टीकाः—जिनदेहं ततः स्पृष्ट्वा ते लुण्ठिस्म भूतले ॥ अंतः
समुच्चरद्धानमरुता विधुता इव ॥ ७७ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते जलधारा पार्श्वनाथजीना देहनो स्पर्श
करीने भूतलमां लोटी पनी एटले पृथ्वीमां पसरि, ते जाणे अंतरने
विवे रुके प्रकारे चालतुं जे ध्यान ते रूपी वायुवने तिरस्कार पामी
होय ने शुं ? एम हेठल (नीचे) पनी ॥ ७७ ॥

टीकाः—नीरन्ध्रं नीरधाराजिः पातुकाजिः समंततः ॥ एका-
ण्वे इवाभूतां युगांतश्च रोदसी ॥ ७८ ॥

अर्थः—त्यारपढी धारुपणे निरंतर चारे पास पकती पाणीनी
धाराळ जेम युगांत कालमां आकाश पृथ्वी एक समुद्रमय थाय
तेम सर्व जलमय थयुं ॥ ७८ ॥

टीकाः—सोऽजितो जिनमप्सूरोऽत्रियः क्षीरोदसोदरः ॥ व-
जार तनुजाजिन्नः कालोदजलधिश्रियम् ॥ ७९ ॥

अर्थः—जिननी चारे पास मेघमांथी पकतो ने क्षीर समुद्र
जेवो ते पाणीनो समूह पार्श्वनाथजीनी काली कांतिवने मि-
श्र थयो माटे तेणे कालोद नामे समुद्रनी शोभा धारण करी ॥ ७९ ॥

टीकाः—तमालकालजीमूतनिष्ठयूतः पयसां रयः ॥ स
वरीवृध्यते स्मोर्ध्वं नारं नारं जुवं तथा ॥ ८० ॥ यथा जगवतः
कंठमारुरोह निरंकुशः ॥ संपद्यतेऽपकाराय नीचगामी ह्युपेक्षितः ॥ ८१ ॥

अर्थः—तमाल वृक्षना जेवा काला मेघथी पकेलो जे पाणीनो प्रवाह ते पृथ्वीने जरी जरीने ते प्रकारे उंचो अतिशे वध्यो जे प्रकारे जगवानना कंठ उपर निरंकुशपणे आरोहण थयो. ते उपर अलंकार करे ठे. जे ए वात घटेज, जे नीचाणमां गमन करनार तेनी उपेक्षा करवी ते पोताना अपकार जणी थाय ठे. जेम नीच पुरुष ठे तेनी उवेखणा करी जे हशे आपणुं अपमान कर्तुं तो करवा द्यो इत्यादि प्रकारे जो करे तो ते नीच पुरुष अंत्ये जतां आपणुं गळुं जाले तेम ते नीचाण चालनार जल ठे तेमो एवो स्व-ज्ञाव थयो जे हलवे हलवे परमात्माना कंठ उपर आवी वेतुं ॥ ८० ॥ ८१ ॥

टीकाः—अमोघः पाथसामोघः समैधिष्ठयथा यथा ॥ इष्ट्य-
येव जिनस्यापि ध्यानचन्हिस्तथौर्ववत् ॥ ८२ ॥

अर्थः—सफल एवो पाणीनो प्रवाह जेम जेम वृद्धि पास्यो तेम तेम परमात्मानो पण ध्यानरुपि अग्नि इष्ट्याए करीने जाणे वरुवानल अग्नीनी पेठे देदीप्यमान थतो हवो ॥ ८२ ॥

टीकाः—नीलकुंतलरोलंबं पद्मलाहिदमलम् ॥ दंतद्युति-
मधुस्यंदि ग्रीवानालोपलकितम् ॥ ८३ ॥ इंदीवरश्रियंबिन्न द-
श्यज्जनतान नम् ॥ घनमुक्तपय पूरनिमग्नवपुषः प्रज्जोः ॥ ८४ ॥
युग्मम्

अर्थः—त्यार पढी मेघे मुकेला पाणीना पुरमां निमग्न थयुं ठे शरीर जेनुं एवा जगवान तेमनुं जे, काला कमलानी शोजाने धारण करतुं एवुं मुख ते प्रत्ये, लोकना समूह जोता हवा ते मुखः

कमल केवुं ठे तो काळा केशरूपी जमरा जेमां रह्या ठे एवुं, ने सुंदर नेत्ररूपी निर्मळ पत्र जेमां रह्यां ठे एवुं, ने दांतनी कांति रूप मकरंदने ऊरतुं (उत्पन्न करतुं) ने कंठरूप नाले करीने जणातुं. एवुं जगवंतनुं मुख, कमल सदृश जणाय ठे ॥ ७४ ॥

टीका:-अनणीयोमणीरश्मिकिम्भिरितककुन्मुखम् ॥ इतश्च नागराजस्य सिंहासनमकंपत ॥ ७५ ॥

अर्थ:-एटलुं थया पढी मोटा मणीनी कांतियोवत् चित्र विचित्र कर्या ठे दिशाओनां मुख जेणे एवुं नागराजनुं सिंहासन कांपतु हवुं ॥ ७५ ॥

टीका:-वृत्तांतस्तेन कृत्तांतःकरणस्थैनसा ततः ॥ प्रयुक्तावधिनाऽवोधि प्रजोः पादप्रसादवत् ॥ ७६ ॥

अर्थ:-त्यार पढी जेदन थयुं ठे अंतःकरणमां रहेवुं पाप जेनुं एवा ते नागराजे अवधिज्ञान प्रयोजीने प्रजु संबंधी सर्वे वृत्तांत प्रजुना पादप्रसादनी पेठे जाण्युं. एटले जेम तीर्थकरनो जन्मोत्सव जाणे ठे तेम. अथवा पोता उपर जे पूर्वे प्रजुना चरणनो अनुग्रह थयो ठे तेम अथवा कमठ योगीना पंचाग्नि कुंरुमां पूर्वे वलतो हतो तेथी जगवाने पोताना चरणप्रसादवेक आ प्रकार-नी पदवी पमाकी ठे, ए पादप्रसादसहित जेम होय तेम जाणतो हवो. ॥ ७६ ॥

टीका:-सत्पत्रलकुचारोहास्तिषकानुगतालिकाः ॥ कर्णिकारचितच्छाया स्वामंजुलवलीलताः ॥ ७७ ॥ वन्यासमाः समादाय देवीः पद्मावतीमुखाः ॥ धरणेन्द्रस्ततो जक्त्या स्वामिनं समुपेयिवान् ॥ ७८ ॥ युग्मम्

અર્થ:-ત્યાર પઠી સુશોજિત છે સ્તન અને કટીથી નીચ-
લ્યો જાગ તે જેમનો એવી; અને તિલક સહિત છે લલાટ જેમનાં
એવી તથા કાનનાં આહુષણવદે રચી છે સુંદર શોજા જેમની એવી ને
સુંદર છે ત્રીવલીરૂપી લતા જેમની એવી ને વનદેવી સરસ્વી જણાતી
જે પદ્માવતી પ્રમુખ દેવીઓને સંઘાથે લઈને ધરણેંદ્ર જ્ઞાતિ ક-
રીને પાર્શ્વનાથ સ્વામી પાસે આવતા હવા. વનદેવી પ્રત્યે વિશેષણનો
અર્થ જે સારાં પત્ર જેને છે એવા લકુચ નામે વૃક્ષનો છે આશ્રય જે-
મને એહવી ને પોતામાં વધારે સુગંધ છે માટે તિલકના વૃક્ષથી પ્રાપ્ત
થયા છે ત્રમર જેમને એહવી ને કર્ણિકારનાં વૃક્ષવદે થઈ છે ઠાયા
જેમને એવી ને સુંદર છે લવલી નામે લતાઓ જેની પાસે એહવી.
॥ ૮૭ ॥ ૮૮ ॥

ટીકા:-વિજુરીકાંઠમ્ભૂવેથ તેન મધ્યેજલોચ્ચયમ્ ॥ ઊર્મિ-
સંવર્મિતઃ શૌરિરંતર્નીરાધિપં યથા ॥ ૮૯ ॥

અર્થ:-ત્યાર પઠી તે ધરણેંદ્રે જલના સમૂહ મધ્યે તરંગ વદે વ્યા-
પ્ત થયેલા જગવાન દીઠા. જેમ સમુદ્રની મધ્યે નારાયણને દેખે તેમ. એ
દૃષ્ટાંત અન્યશાસ્ત્રને અનુસારી છે તે કહ્યું છે. સમુદ્રની મધ્યે શેષનાગના
શરીર ઉપર નારાયણ સૂત્રે છે ને તે નાગ પોતાની હજાર ફણારૂપી
ઠાંત્ર તેમના ઉપર ધરે છે. ને પાસે લક્ષ્મીજી પગ ચાંપે છે, તેથી તે-
મનું નામ શેષશાયી જગવાન કહેવાય છે इत्यादि કથા છે ॥ ૮૯ ॥

ટીકા:-મણિદીધિતિનિર્ઝૂતધનસંતમસં તતઃ ॥ અપાર-
સ્ફારદુર્વારાંબુધારાચૌરગૌરવમ્ ॥ ૯૦ ॥ આતપત્રં શ્રિયઃ સત્રં
ફુલ્લન્નવફણામયમ્ ॥ જુવનાધિપતેરૂર્ધ્વ ડાંગ્ વિજ્ઞરાંબમ્-
વ સઃ ॥ ૯૧ ॥

અર્થઃ—ત્યાર પછી તે ધરણેંદ્ર, મણીની કાંતીવને નાશ કર્યું છે ઘાઢ અંધકાર જેણે એવું ને ઘણી મોટી ને દુઃસ્વચ્છી નિવારણ થાય એવી જે જલધારાનું તેને હરનાર છે મોઢ્યપ જેની એવું ને શોજાનું ઘર પ્રફુલ્લિત નવફણારૂપી ઢત્ર જગવંત ઉપર શીઘ્રપણે ધારણ કરતો હવો ॥ ૯૧ ॥

ટીકાઃ—સોઽધસ્તાન્નેતુરુદ્યામધામ તામરસં મુદા॥ઝનાલં ર-
ચયામાસ દાસવદ્દાસવોપમઃ ॥ ૯૨ ॥

અર્થઃ—વાસવ ઇંદ્ર છે ઉપમા તે જેની એવો જે ધરણેંદ્ર તે સ્વામી એવા જગવંત શ્રી પાર્શ્વનાથની હેઠલ અપરિમિત ઇટલે ઘણું છે તેજ તે જેનું એવું અને ઝંચાં મુખનું છે નાલ તે જેનું એવા કમલની હર્ષે કરીને દાસની પેઠે રચના કરતો હવો ॥ ૯૨ ॥

ટીકાઃ—અથોપરિ ફણાઢત્રવારિતાંબુદવિપ્લવઃ ॥ અધોજાં-
વૂનદાંજોજન્યસ્તશસ્તપદઃ પ્રજુઃ ॥ ૯૩ ॥ પ્રાગ્વત્ પ્રવદ્ધતે
ધ્યાતું કિંવનંવરવર્જિતઃ ॥ સર્વાવસ્થાસુ સામ્યં હિ કામં પરમ-
યોગિનામ્ ॥ ૯૪ ॥

અર્થઃ—ત્યારપછી જેનાઉપર ફણારૂપ ઢત્ર વને મેઘનોઉપદ્રવ નિવારણ કર્યો છે એવા ને નીચે સુવર્ણ કમલને વિષે થાપ્યા છે સું-
દર પગ જેણે એવા પ્રજુ પૂર્વની પેઠેજ ઉપદ્રવનો જે આનંદ તેણે રહિત ધ્યાન કરવાને પ્રવર્તતા હવા તે વાત ઘટેજ મોટા યોગીશ્વર-
ને સુખ દુઃખાદિ સર્વ અવસ્થાને વિષે અતિશે સમપણું હોય છે ॥ ૯૩ ॥ ॥ ૯૪ ॥

टीका:-तथापीशे महामर्षप्रकर्ष मेघमालिनम्॥मेघमालिन-
मुद्गीहय ततोऽवादीदहीश्वरः ॥ ९५ ॥

अर्थ:-त्यार पढी धरणेंद्र मेघमाली प्रत्ये पूर्वे कह्यो एवो
उपद्रव कर्यो ठे तो पण प्रजुने विषे महाक्रोधे करीने पाढी मेघ
मालानी वधारे वृष्टि करवामां तत्पर थयो एवो मेघमालीदेवने दे-
खी ते प्रत्ये नागपति धरणेंद्र बोलतो हवो ॥ ९५ ॥

टीका:-मूढ पापीयसां धुर्य मौढे क्रोदीयसां जवान् ॥ जि-
नेद्रेपि किमेतद्भो व्यंजयस्यसमंजसम् ॥ ९६ ॥

अर्थ:-हे मूढ! अति पापीमां अप्रेसर, अति नीच प्राणीना
माथाना मुगट समान एवो तुं जणाय ठे शायी के जिनेश्वरने
विषे पण शुं आ तें अघटित प्रगट कर्युं! ॥ ९६ ॥

टीका:-द्विषन्नीशमधस्त्वंभो मापस्तसमानसः ॥ याने
वश्ये पयोराशौ को नु निर्ह्वज्ज मज्जाति ॥ ९७ ॥

अर्थ:-हे मेघमाली ? प्रजुनो द्वेष करी तप्युं ठे मन जेनुं
एवो तुं नरकमां मांपरु केम जे हे निर्ह्वज्ज पोताने वश नौका मली
पढी समुद्रमां कोण रुबी मरे ॥ ९७ ॥

टीका:-अहो कारुणिकायापि जिनायेष्यति बालिशः ॥
द्विषंत्याम्रं भ्रदीयांसं करज्जाः कंटकाशिनः ॥ ९८ ॥

अर्थ:-मूर्ख पुरुष करुणाना समुद्र एवा जिनजेणी इष्या करे
ठे ते आश्चर्य ठे. त्यां अलंकार बतावे ठे जे ए वात घटे ठे. मू-
र्खनो एवो स्वजाव होय ठे. जेम कांटानुं जहण करनार उंट ठे ते
अतिशे कोमल एवो आंबो ते प्रत्ये द्वेष करेठे तेम ॥ ९८ ॥

ટીકા:-વિચુનાઙ્ગતપોઽસારં તેને તેઽનુજિષ્ઠકયા ॥ નહિ જાતુ
સનાં વૃત્તિઃ પરેપાં વિપ્રલિપ્સયા ૧.૯૫ ॥

અર્થ:-જગવાને તારા ઉપર અનુગ્રહ કરવાની ઇચ્છાએ તારું
અજ્ઞાન તપ લોટું કરી વિસ્તાર્યું કેમ જે કયારેય પણ સત્ પુરુષની
પ્રવૃત્તિ વીજા પુરુષને ઠગવા કારણે હોયજ નહીં ॥ ૯૫ ॥

ટીકા:-ચાલિશ ત્વાદશા યદ્વા હિતમપ્યઽહિતં વિદુઃ ॥
સંપદ્યતે વિરહિણાં હરિણાંકોઽપિ દારુણઃ ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ:-માટે હે મૂર્ખ તારા સરખા પોતાનું હિત પણ કરેલું
તેને અહિત માને છે એ ન્યાય તો આ પ્રકારે થયો.જેવો વિરહી (વિ-
યોગી માણસ) ને શીતલ ચંદ્રમા છે તો પણ આકરો ડુઃસહ લા-
ગેતે તેમ ॥ ૧૦૦ ॥

ટીકા:-અતત્ત્વં તાત્વિકત્વેન ચિત્રં નિશ્ચિન્વતે જનાઃ ॥ શુ-
ક્તિકાશકલં દ્રાંતા મન્વતે રજતાત્મના ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ:-જે જન પુરુષ છે તે અયથાર્થવસ્તુપ્રત્યે યથાર્થપણાનો
નિશ્ચય કરે છે. જેમ દ્રાંતિ પામેલો પુરુષ ઊપના કમકા પ્રત્યે આતો
રુપાનો કમકો છે એમ માને છે તેમ ॥૧૦૧॥

ટીકા:-एवं कमठजीवः स नागराजेन तर्जितः ॥ अपराद्धे-
पुत्रद्वेजे द्विया मंक्षु विलङ्घताम् ॥ १०२ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે કમઠના જીવને તે નાગરાજે તિરસ્કાર કર્યો
ચારે, લક્ષ્મી ચુમ્યો છે વાળ તે જેનો એવા. પુરુષની પેઠે તત્કાલ
લજ્જાએ કરીને વિલક્ષણ પામ્યો. એટલે જુઠો પમ્યો ॥ ૧૦૨ ॥

ટીકા:-ઉપપ્ત્તવૈરપિ ધ્યાનસંપદ્ધિપટમાનસમ્ ॥ સ નિ-
ષ્કંપં જિનં વીદ્ય નિસ્તરંગપયોધિવત્ ॥ ૧૦૩ ॥ પ્રાગ્જન્મવૈર-
સંજારવિ પ્રતિસારજ્ઞાક્ તતઃ ॥ રૂમરામંચરં સઘઃ સંજહાર વિ-
શારદઃ ॥ ૧૦૪ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી ઉપદ્રવે કરીને પણ ધ્યાન સંપદાને વિષે
લંપટ છે મન જેનું એવા અને તરંગ રહિત સમુદ્રની પેઠે કંપારાણ
રહિત એવા જિન શ્રીપાર્શ્વનાથજીને દેખીને પૂર્વ જન્મના વૈરનો
જે સમૂહ તેણે કરીને વિપરીત જાતો ઇટલે અવગું આચરણ કરતા
એવા તે બુદ્ધિવંત મેઘમાલીય તત્કાલ ઉપદ્રવનો જે આમંચર તેને
સંહર્યો ॥ ૧૦૩ ॥ ૧૦૪ ॥

ટીકા:-સ્વાર્ગાસિ સમ્પગાનમ્ય દ્ધમયિત્વા જિનં તતઃ ॥
તાપસ્ત્વનેન્દ્રિયગ્રામઃ સ્વકં ધામ જગામ સઃ ॥ ૧૦૫ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી તે મેઘમાલી પોતાના સર્વ અપરાધ સ્વમા-
વીને જિન શ્રીપાર્શ્વનાથજીને નમસ્કાર કરીને, પોતાને પશ્ચાતાપ
થયો છે જે આ મેં છોટું કર્યું, તે તાપથી કૃશ થયો છે ઇન્દ્રિયોનો
સમૂહ જેનો એવો તે દેવ પોતાના સ્થાન પ્રત્યે જતો હવો ॥ ૧૦૫ ॥

ટીકા:-અથ કૃતજયમાથં શ્રીજિનં પાર્શ્વનાથં કમઠવિ-
જયદક્કં બુદ્ધસદ્ધ્યાનલક્ષમ્ ॥ મુદિતજનસમાજઃ કીર્તયિત્વા-
હિરાજઃ સ્વજીવનમુરુશક્તિઃ પ્રાપ સત્સ્વામિજ્ઞક્રિઃ ॥ ૧૦૬ ॥
॥ ઇતિ કથા ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી કયો છે જયનો નાશ જેણે એવા, ને કમ-
ઠને જીતવામાં ચતુર એવા, ને પ્રગટ થયું છે સારા ધ્યાનને વિષે લક્ષ

जेमने एहेवा श्रीजिन पार्श्वनाथजी ते प्रत्ये, हर्ष पमाळ्योठे लो-
कनो समूह जेणे एवो, ने घणी ठे शक्ति जेनी एवो ने सुंदर ठे
स्वामी जक्ति जेनी एवो नागराज वखाण करीने अथवा स्तुति
करीने पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०६ ॥ ए प्रकारे कथा
संपूर्ण थई ॥

टीका:-तदेवमिष्टदेवतास्तवमज्जिधयेदानीं संघव्यवस्थो-
पदेशरहस्यं प्रतिपादनीयं तच्च योग्यस्य पुरुषस्य प्रतिपाद्यमानं
साफल्यमासादयेत् । अयोग्याय तु दीयमानं प्रत्युत्तापकाराय
स्यात् । यदुक्तम्-अप्रशांतमतौ शास्त्रसंज्ञावप्रतिपादनम् ॥
दोषायाजिनवोदीर्णं शमनीयमिव ज्वरे ॥

अर्थ:-एवी रीते इष्ट देवतानी स्तुति कही हवे संघनी
व्यवस्थाना उपदेशनुं रहस्य कहेवानुं ठे. ते रहस्य योग्य जीवने
उपदेश कर्याथो सफलताने पामशे ने अयोग्य पुरुषने अपायेळुं ठतुं
कदाच उलटुं अपकारनुं कारण थाय. कळुं ठे के, जेनी बुद्धी स्थिर
नथी ते जीवने शास्त्रना खरा तत्वनो उपदेश दोषनुं कारण थाय
ठे. जेम जेने ताव चढ्यो ठे ते माणसने शांतिने वास्ते आपाती
दवा दोषनुं कारण थाय तेम.

टीका:-अतोऽज्जिधेयमुपक्रममाण उपदेशरहस्यजणन-
योग्यं श्रोतारं निरूपयितुमाह ॥

अर्थ:-ए हेतुं माटे कहेवा योग्य वस्तुनो आरंज करता
अज्जिधेय वस्तुनो उपन्यास करता ठता ग्रंथकार उपदेश रहस्यने
कहेवा योग्य श्रोता पुरुषनुं निरूपण करता ठता कहे ठे, एटले श्रो-
ता पुरुषनां लक्षण कहे ठे.

॥ मूल काव्यं ॥

कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति गुणग्राहीति मिथ्यापथ
प्रत्यर्थीति विनीत इत्यऽशठ इत्यौचित्यकारीति च ॥
दाक्षिणीति दमीति नीतिऽनृदिति स्थैर्यीति धैर्यीति सत्
धर्मार्थीति विवेकवानिति सुधीरित्युच्यसे त्वं मया ॥१॥

टीकाः—उच्यसे व्यपदिश्यसे त्वमिति शुष्मदा विवक्षित-
श्रोतृनिर्देशः मयेति कर्तुरात्मनिर्देशः ततश्च जो श्रोतर्मया त्वं
संघव्यवस्थां प्रतिपाद्यसे इत्यर्थः ॥

अर्थः—‘त्वं’ ए प्रकारे शुष्मत् शब्दनो प्रयोग कर्यो, तेथी आ
काव्यमां कहेलां लक्षण सहित जे श्रोता पुरुष तेनो निर्देश कर्यो;
अने ‘मया’ ए प्रकारना प्रयोगथी कर्त्ताए पोतानो निर्देश कर्यो, तेथी
हे श्रोता पुरुष हुं तारा प्रत्ये संघनी व्यवस्था प्रतिपादन करुहुं ए-
टलो अर्थ थयो.

टीकाः—कस्मादित्याह ॥ कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति ॥
इति शब्दाः सर्वेऽप्यऽत्र हेत्वार्थाः ॥ कट्याणः शुजोञ्जिनिवेश
आग्रहः सद्ग्रह इत्यर्थः ॥ तद्ग्रान् ॥

अर्थः—शा हेतु माटे एवा श्रोता प्रत्ये आ ग्रंथ कहुं हुं ?
एवी आशंका करी कहे ठे जे आ काव्यमां जे सर्व इति शब्द ठे
तेनो हेतुरुपि अर्थ ठे माटे कट्याण एटले शुजने विषे प्रवेश शुज
वस्तुनो आग्रह एटले सद्ग्रस्तुनुं ग्रहण करवुं ने असद् वस्तुनो
त्याग करवो एवा गुण सहित श्रोता पुरुष होय.

ટીકાઃ—યતઃ સદ્ગ્રાહિણો હિ સદુપદેશરત્નશ્રવણે પરમાનંદઃ
સમુદ્ભવતિ॥અસદ્ગ્રાહીતુ તદ્ભ્રવણેપિ કદાગ્રહ્યસ્તતયા સધુક્તી-
રપિ સ્વમતિકલ્પિતાઽતાત્ત્રિકવસ્તુસમર્થકત્વેન યોજયતિ ॥

અર્થઃ—જે હેતુ માટે સાચી વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને
તો સારા ઉપદેશરૂપી રત્ન સાંજાળીને પરમાનંદ (ઉદ્ધ્વાસ) પ્રાપ્ત
થાય છે, ને અસદ્ વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને તો તે સારી વસ્તુ
સાંજાળે તો પણ પોતે કદાગ્રહ્યમાં ગણાયો છે માટે શાસ્ત્રોક્ત સારી
યુક્તિને પણ પોતાની મતિયે કલ્પેલી જે ટોટી વસ્તુ તેનું પ્રતિપાદન
કરવા જાણી જોમે છે ॥

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ આગ્રહી વત નિનીષતિ યુક્તિં તત્ર યત્ર
મતિરસ્ય નિવિષ્ટા ॥ પદ્મપાતરહિતસ્ય તુ યુક્તિર્યત્ર તત્ર મતિ-
રેતિ નિવેશમિતિ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આગ્રહી પુરુષ જ્યાં પો-
તાની મતિ પ્રવેશ થઈ છે ત્યાં યુક્તિ પમાડવા ઇચ્છે છે એટલે જે ક-
દાગ્રહ્યમાં પોતાની મતિ ચોંટી છે ત્યાં શાસ્ત્ર યુક્તિને લઈ જવા ઇચ્છે
છે. ને પદ્મરહિત જે પુરુષ તેની મતિ તો જ્યાં યુક્તિ છે ત્યાં પ્રવેશ પામે
છે એટલે યુક્તિ સહિત છે તેનું ગ્રહણ કરે છે એ પ્રકારે અહિં પણ
સારો પુરુષ છે તે સારનું ગ્રહણ કરે છે ને અસત્ પુરુષ છે તે અસ-
ત્નું ગ્રહણ કરે છે ॥

ટીકાઃ—અથવા કલ્યાણં મોક્ષઃ તત્રાગ્નિનિવેશોઽધ્યવસાય-
સ્તદ્દાન્ યતો જ્વાહ્નિનંદિનાં સંદુષદેશોપિ ન ચેતસિ સ્થિતિં
વધ્નાતિ ॥

અર્થઃ—કલ્યાણ શબ્દનો બીજી રીતે અર્થ કરે છે જે કલ્યાણ કહેતાં મોક્ષ તેમાં જેનો અધ્યવસાય છે, એટલે નિશ્ચય છે, એવો શ્રોતા પુરુષ હોય કેમજે જ્ઞવાન્નિનંદી જે પ્રાણી તેના ચિત્તમાં સાચો એવો પણ ઉપદેશ રહી શકતો નથી ॥

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ કલ્યાણકાંક્ષિણાં નૃણામુપદેશઃ સુધાયતે ॥ જ્ઞવાન્નિનંદિનાં ચિત્રં સ એવ ગરલાયતે ॥

અર્થઃ—તે કહ્યું છે જે મોક્ષને ઇચ્છતા જે પુરુષ તેમને સાચો ઉપદેશ અમૃત જેવો લાગે છે, ને જ્ઞવાન્નિનંદિ પ્રાણીને તેજ ઉપદેશ જેર જેવો લાગે છે. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. ॥ કવિ શબ્દ ઘટનાનો તાત્પર્યાર્થઃ ॥ જેમ સુવર્ણને ઇચ્છતા જ્ઞાન્યશાલી પ્રાણીને તે સંબંધિ જે ઉપદેશ એટલે આ પ્રકારે નિશ્ચે સુવર્ણ સિદ્ધિ થાય છે એવો, જે સાચો ઉપદેશ તે અમૃત જેવો થાય છે, એટલે લોકમાં કહેવાય છે જે અમૃત વિંબવને સુવર્ણ તથા અજર અમર ઇત્યાદિ ગુણ ઉત્પન્ન થાય છે, ને તે દ્રવ્ય ઇચ્છક પુરુષને જેવો શતવેધી સહસ્રવેધી રસ પ્રાપ્ત થાય છે, ને જે જ્ઞવાન્નિનંદિ એટલે જે પોતાને મલ્યું છે તેજ દારિદ્ર પાણમાં ખુશી એવા નિર્જાન્ય પ્રાણીને તે સુવર્ણ સિદ્ધિનો ઉપદેશ જેર જેવો લાગે છે એ આશ્ચર્ય છે એ પ્રકારે અર્થોત્તર પણ સૂચના કર્યો છે.

ટીકાઃ—તથા ગુણગ્રાહીતિ ॥ અદ્યપીયસોપિ ગુણસ્ય ગ્રહણ પ્રવણઃ ॥ દોષૈકગ્રાહિણો હિ અવિદ્યમાનેપિ દોષે તદ્ગ્રાહકત્વમેવ સ્યાત્

અર્થઃ—બલી શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય, ગુણગ્રાહી, અતિશે થોમો ગુણ હોય તેનું પણ ગ્રહણ કરવામાં પ્રવીણ, ને જે દોષગ્રાહી છે. તે

तो जेमां दोष न होय तेमां पण दोष खोली काढीने दोषमुंज ग्रहण करे ठे ॥

टीकाः--यदुक्तं ॥ नात्रातीव विधातव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ॥

दोषो ह्यविद्यमानोपि तच्चित्तानां प्रकाशत इति ॥ २ ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे अतिशे दोष दृष्टिने विये तत्पर मन मं करुं केम जे दोष न होय तो पण दोष दृष्टिवा-
लाना चित्तमां दोष जासे ठे ॥ इत्यादि ॥

टीकाः--तथा मिथ्यापथप्रत्यर्थीति ॥ मिथ्यापथो वक्ष्यमा-
णलक्षणो यथातदप्ररूपितोऽसूत्रमार्गः ॥ तस्य प्रत्यर्थी विरोधी ॥
उत्सूत्रमार्गं श्रोतुमप्यनिच्छुः ॥ उत्सूत्रपथाज्जिज्ञासुकस्य हि य-
थार्थसिद्धांतोपदेशस्वासाय स्यात् ॥

अर्थः--बली ते श्रोता केवो होय तो मिथ्यामार्गनो शत्रु,
एटले आगलं कहीशुं एवां जेनां लक्षण ठे एवो पीतांनी इच्छा प्रमाणे
प्ररूपणा करयो जे उत्सूत्र मार्ग तेनो विरोधी एटले उत्सूत्र मार्गने
सांजलवानी पण इच्छा नथी करंता, केम के उत्सर्ग मार्गना अजि-
लापी पुरुषने निश्चे यथार्थ सिद्धांतनो जे उपदेश ते त्रासज्जणी थाय ठे.

टीकाः--यदुक्तं ॥ खुदमिगाणं पुण सुद्धदेसणा सीहनायसमेति

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे कुड पुरुष रूप मृग ते-
मने शुद्ध देशना ठे ते सिंहनाद जेवी ठे एटले त्रास उपजावनारी
ठे इत्यादि ॥

टीकाः--तथा विनीत इति ॥ गुर्वादिष्वच्युत्थानादिकरण-
लालसः ॥ विनीतायैव हि गुरुवः सिद्धांततत्त्वं प्रतिपादयति ॥

અર્થ:-વહી તે શ્રોતા કેવો હોય તો વિનીત હોય ઘટલે ગુરુ આદિક પ્રાપ્ત થયે ઠટે જીવું થવું શ્યાદિક વિનય કરવાની લાલસા વાલો, કેમ જે ગુરુમહારાજ વિનીત શિષ્ય જ્ઞાણીજ સિદ્ધાંતનું તત્વ આપે છે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ વિણયસુંયંમિ સીસે દિંતિ સુચં સૂરિણો
કિમથરિયં ॥ કોવા ન દેહ જિલ્લં કિં પુણ સોવન્નિણ આલે ॥

અર્થ:-શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે વિનયનો જાણ ઘટલે વિનયનો કરનાર એવો શિષ્ય, તે જ્ઞાણી આચાર્ય સિદ્ધાંત આપે છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે દૃષ્ટાંત:-જેમ કોઈ મોટો પુરુષ સોનાનો થાલ લઈને જિલ્લા માગવા આવે તો તેને ન આપે અર્થાત્ સર્વે આપે તેમ ॥

ટીકા:-હુર્વિનીતાય પુનર્ન કિંચિદુપદિશંતિ ॥ યદુક્તં ॥
સેહંમિ હુલ્લિણીણ વિણયવિહાણં ન કિંચિ આદુલ્લે ॥ ન ય-
દિજ્જહાહારણં પલિયંચિયકન્નહથ્થસ્સ ॥

અર્થ:-અને હુર્વિનીત શિષ્ય જ્ઞાણી આચાર્ય કાંઈ ઉપદેશ ન કરે જે હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે હુર્વિનીત શિષ્ય જ્ઞાણી વિનય વિધાનાદિ કાંઈ પણ નથી કહેતા, તે ઉપર દૃષ્ટાંત:-જેમ ઠેદન થયા છે કાન હાથ જેના એવા પુરુષ પ્રત્યે જોજ્ઞાને અર્થે આજ્ઞાણ નથી આપતા તેમ.

ટીકા:-તથા અશઠ ઇતિ ॥ ઋજુસ્વજ્ઞાવઃ ॥ ગુર્વાદિષુ જી-
વિકાનિરપેક્ષપ્રવૃત્તિરિત્યર્થઃ ॥ શઠો હિ ન વિદ્યાયોગ્યઃ ॥ યતો
ઽવિનીતાય હુલ્લિણીણઽનૂજવે ન માં બ્રૂયાદિતિ વિચ્યેવાહેતિ ॥

અર્થ:-વહી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો અશઠ ઘટલે સરલ સ્વજ્ઞાવી ગુર્વાદિકને વિષે આજીવિકાદિકની અપેક્ષા રહિત

સેવામાં પ્રવર્તતો એવો હોય. જે શઠ પુરુષ છે તે વિદ્યા યોગ્ય નથી
જે માટે સરસ્વતીયે પોતે કહ્યું છે જે અવિનીત તથા લોઝી તથા
શઠ પુરુષ એટલા જાણી મારું ઉચ્ચારણ ન કરવું ॥

ટીકાઃ—તથૌચિત્યકારીતિ ચ ॥ લોકાગમાવિરોધેન ગુર્વા-
દિપુ યથાનુરૂપં વિનયાદિપ્રવૃત્તિરૌચિત્યં ॥ તત્કરણશીલઃ ॥ ઔ-
ચિત્યહીનસ્ય હિ શેષગુણાઃ સંતોપિ કાશકુસુમસંકાશાઃ ॥

અર્થઃ—વઢી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે ઉચિતપણું ક-
રનાર એટલે લોકમાં તથા શાસ્ત્રમાં વિરોધ ના આવે તેમ ગુરુઆ-
દિને વિષે જેમ ઘટે તેમ વિનયાદિકનું કરવું તેને ઉચિતપણું કહીયે
તેને કરવાનો જેનો સ્વજ્ઞાત્ર છે એવો, ઉચિતપણા વિના બીજા સર્વે
ગુણ કદાપિ હોય તો પણ કાશ નામે કોઈ તૃણવિશેષ તેનાં પુષ્પ
જેવા નકામા છે ॥

ટીકાઃ—ચદુક્તં, ઔચિત્યમેકમેકત્ર ગુણાનાં કૌટિ-
રેકતઃ વિષાયતે ગુણગ્રામ ઔચિત્યપરિવાર્જિત ઇતિ ॥ ચો વિશે-
ષણસમુચ્ચયે ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે એક ઉચિતપણું કરવા
રૂપિ ગુણ સ્થાપો અને એક પાસ કોટીગુણ થાપો તો પણ ઉચિત-
પણા વિના તે સર્વ ગુણ જેર જેવા થાય છે, આ જગાયે ચકારમૂલ્યો
છે, તે સર્વ વિશેષણને એક હારમાં જેલાં કરે છે ॥

ટીકાઃ—તથા દાક્ષિણીતિ ॥ દાક્ષિણ્યમનુકૂલતા ॥ જન-
ચિન્તાનુવર્તિત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ નિર્દાક્ષિણ્યો હિ વાંધવાનામપ્યુદ્ધે-
જનીયો જ્ઞવતિ ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो तो के माहापण (अनुकूल) पणाये सहित लोकना चित्तने अनुसरवापणुं, अर्थात् जेने देखीने बुद्धिवान्ने एम जणाय जे आ पुरुष तो माह्यो ठे एवा गुण सहित. केमके जेमां माहापणपणुं नथी, ते पुरुष पोताना बंधुने पण उद्वेग करनार थाय ठे ॥

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ निर्हाक्षिण्यो मुच्यते बंधुनृत्यैस्तन्मुक्तस्य ह्ययतेऽस्य त्रिवर्गः ॥ क्षीणे चास्मिन्मेदिनी नारकारी कारीषाज्जो जीवति व्यर्थमेष इति ॥ ५ ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे पुरुष माहापणपणाय रहित ठे, तेने पातानो बंधु तथा सेवक ते पण त्याग करेठे ने ज्यारे तेमणे त्याग कयों त्यारे ते पुरुषना धर्म अर्थ ने काम ए त्रणे पुरुषार्थ नाश पाम्या त्यारे ते पुरुष निःकेवल पृथ्वीनो नार करनार थयो ने सुका बाणनो पेठे बालवा विना बीजा कोइ कार्यमां उपयोगी न थयो माटे एनुं जीवन व्यर्थ ठे ॥

टीकाः--तथा दमीति ॥ जितेंद्रियः ॥ अजितेंद्रियो हि गुरुसेवायामपि मंदायते ॥ यदुक्तं ॥ अनिर्जितेंद्रियग्रामः कांताल-
क्षितकीक्षितः ॥ न सेवते गुरुं तस्मात् कुतस्त्यस्तत्त्वनिर्णय इति ॥ ६ ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो ठे तो के दमी एटले जितेंद्रिय. जेणे इन्द्रियो जीती नथी ते गुरुसेवाने विषे पण मंद थाय ठे जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे, नथी जीत्यो इन्द्रियोनो समूह जेणे एवो ने स्त्रीयोना विलासना विषे जे बंधायो एवो पुरुष गुरुने सेवे

नहीं, ते माटे ते पुरुषने तत्वनो निश्चय क्यांथीज होय ? ॥ ७ ॥

टीकाः--तथा नीतिनृदिति ॥ सदाचारपरायणः ॥ तद्धतो हि सर्वेपि साहाय्यं नजंते ॥ तद्विपरीतस्य च वैपरीत्यम् ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो होय तो के नीतिनो धारण करनार एटले सदाचारने विषे तत्पर, सदाचारवाळाने निश्चै सर्वे पण सहाय करे ठे अने असत् आचरण करनारनुं विपरीतपणुं करे ठे ॥

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ यांति न्यायप्रवृत्तस्य तिर्यञ्चोपि सहायताम् ॥ अपंथानं तु गच्छन्तं सोदरोपि विमुंचतीति ॥ ८ ॥

अर्थः--॥ शास्त्रमां कहुं ठे जे न्याय मार्गे चालनारनी सहाय तिर्यंच एटले पशु पक्षी पण करे ठे, ने उन्मार्गे चालनार पुरुषनो सोदर (जाइ) पण त्याग करेठे ॥ ८ ॥

टीकाः--तथा स्थैर्यीति ॥ स्थैर्यं कार्यारंजे अनौत्सुक्यं तज्ज्ञान ॥ उत्सुका हि राजस्येन कार्यमारंजमाणाः शास्तरमप्युद्धजयंति ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवा होय तो, स्थैर्यीं केहेतां कार्यना आरंजने विषे स्थिरतावाळा, अने जे स्थिरतावाळा नथी ने कार्यनो आरंज करे ठे ते पुरुष पोतानो जे शिक्का तेने पण उद्वेग पमामे तेमां शुं कहेवुं ?

टीकाः--यदुक्तं ॥ अस्थिराः स्वरिणो नूनं क्रोत्रयंति प्रजूनपि ॥ अवलानाकुलारंजा युगांतपर्वता इवेति ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे अस्थिर होय ते स्वेच्छा

ધારી હોય. તે નિશ્ચે મોટા પુરુષને પણ ક્ષોભ પમાડે છે, જેમ પ્રલય કાલનો વાયુ પર્વતોને પણ કંપાવે છે તેમ ॥

ટીકા:-તથા ધૈર્યીતિ ॥ ધૈર્યમાપસ્વપિ મનસો ઽક્ષોજ્યત્વં ॥ તદ્ધાન્ ॥ અધીરો હિ વિઘ્નાકુલિતચેતા ગુરુમપિ હીલયતિ ॥ યદુક્તં ॥ વિઘ્નવિક્ષોજિતસ્વાંતઃ કદાચિદ્ધર્મકર્મણિ ॥ કાતરઃ સાતરસિકો ગુરુમપ્યવમન્યતેતિ ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-વલી શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો, ધૈર્યી એટલે ધૈર્ય તે આપત્ કાલમાં પણ મનનું ન ક્ષોભવાપણું એવા ગુણે કરી સહિત તે ધીરજવાલો કહેવાય ને જે અધીર પુરુષ છે. તે તો વિઘ્નવને આ-કુલ છે ચિત્ત જેનું એવો ઠતો ગુરૂની પણ હીલના કરે છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જૈ ક્યારેક વિઘ્નવને ક્ષોભ પામ્યું છે ચિત્ત જેનું એવો પુરુષ ધર્મ કર્મને વિષે રંક જેવા થાય છે અને શાંતાસુખનો લાલચી થાય છે, ત્યારે ગુરૂની પણ અવગણના કરે છે.

ટીકા:- તથા સંદ્ધર્માર્થીતિ ॥ સન્ શોભનો ધર્મો લોકપ્ર-વાહરહિતઃ ॥ આજ્ઞાનુગતઃ પ્રતિશ્રોતોપરનામા પારમેશ્વરઃ શુદ્ધો માર્ગસ્તસ્યાર્થી ગવેષકઃ ॥ લોકપ્રવાહનિરતે હિ પુંસિ જલનૃત-કુંજોપરિપાતુકજલવિંદુરિવ ગુરૂપદેશો ષહિર્લુઘતિ

અર્થ:-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય ? તો સંદ્ધર્માર્થી એ-ટલે સારો શોભતો જે લોકપ્રવાહ રહિત તીર્થંકરની આજ્ઞાને અનુ-સરતો પ્રતિશ્રોત એ પ્રકારનું જેનું બીજું નામ છે એવો પરમેશ્વર સં-વંધી શુદ્ધ માર્ગ તેનો ગવેશણા કરનાર એવા લક્ષણ સહિત શ્રોતા જોઈએ. કેમ જે લોકપ્રવાહને વિષે અતિ આશક્ત થયો જે પુરુષ

तेने विपे गुरु महाराजनो उपदेश प्रवेश पामतो नथी वारणे नीकली जाय ठे जेम जलवमे संपूर्ण जरेला कुंज उपर जेटळुं पाणी पके ते सर्वे वारणे नीकली जाय ठे तेम.

टीकाः-- ॥ यदुक्तं ॥ अंधं प्रति यथा लास्यं गानं च वधिरं प्रति ॥ अनर्थिनं प्रति व्यर्थं तथा सद्धर्मदेशनम् ॥ १५ ॥

अर्थः--जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे आंधला प्रत्ये सुंदर नृत्य करवुं तथा वेहेरा प्रत्ये सुंदर गान करवुं जेम व्यर्थ ठे, तेम जे पुरुषने साचा मार्गनी अजिज्ञाषा नथी ते प्रत्ये साचा मार्गनो उपदेश करवो व्यर्थ ठे ॥

टीकाः--तथा विवेकवानिति ॥ पारिणामिक्या बुद्ध्या युक्त्युक्तविमर्शो विवेकस्तद्वान् ॥ विवेकी हि हेयपरित्यागेनोपादेयमुपादत्ते ॥

अर्थः--वली ते श्रोता पुरुष केवो होय तो के विवेकवालो एटले जे करवार्थी पश्चाताप न थाय, एवुं करावनारी जे बुद्धि तेने पारिणामिकी बुद्धि कहीए तेवी बुद्धिये करी युक्त, तथा युक्त अयुक्तनो जे विचार करवो तेने विवेक कहीए तेवा विवेक सहित जे होय ते विवेकी कहीए ॥

टीकाः--तदुक्तं--हेयं विहाय विरलाः सत्सद्भिवेकादादेयमत्र समुपाददते पुमांसः ॥ संप्रत्यहो जगति हंत पिबन्ति नीरात्, क्षीरं विविच्य सहसा विहगाः कियंतः ॥ १३ ॥

अर्थः--ते कळुं ठे, जे पुरुष सत् असत्तना विवेकथी त्याग करवा योग्यनो त्याग करे ठे, ने ग्रहण करवा योग्यनुं ग्रहण करे ठे,

તેવા પુરુષ આ જગતમાં વિરલા છે. ઇટલે થોભા છે ॥ જેમ વર્તમાન કાલે જગતમાં કેટલાક પક્ષી દૂધને જલ બે ખેગાં હોય છે તેમાંથી તે બેને શીઘ્રપણે જૂઠાં કરીને દૂધનું પાન કરે છે ને જલનો ત્યાગ કરે છે ॥૧૩॥

ટીકા:- ॥ તથા સુધીરિતિ ॥ સુધી પ્રાજ્ઞઃ ॥ અજ્ઞે હિ વ-
ક્તાપિ ગુરુર્ન કિંચિત્ સંસ્કારમાધાતુમીષ્ટે ॥ યદુક્તં ॥ વ્યા-
ખ્યાતા કં ગુણં કુર્યાદ્દિનેયે મંદમેઘસિ ॥ દુરેધસિ શિતોપ્યેતિ કુ-
ઠારઃ કુંઠતાં હઠાત્ ॥ ૧૪ ॥ તદેવં પૂર્વોદિતસકલગુણગણસંપન્ન-
સ્ત્વં જ્ઞોઃ શ્રોતસ્તતો મયોપદેશસર્વસ્વં શ્રાવ્યસે ઇતિ કૃતાર્થઃ ॥

અર્થ:- વળી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો, સુધી ઇટલે કા-
હો, કેમ જે અજ્ઞાની પુરુષને વિષે, સારું કહેનાર એવા પણ ગુરુ,
કાંઈ પણ સારો સંસ્કાર ચમત્કાવવા સમર્થ નથી. જે માટે જ્ઞાનમાં
કહ્યું છે જે મંદ બુદ્ધિવાદ્વા શિષ્યને વિષે, ઉપદેશ કરનાર ગુરુ શો
ગુણ કરી શકે? કાંઈ ન કરી શકે. જેમ કુહામાંથી ન બેદાય એવું
દુઃખદાયી કાષ્ઠ તેને વિષે તીવ્રો એવો પણ કુહાનો બલોત્કારથી કું-
ઠિત થાય છે તેમ તે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સકલ ગુણ ગણ તેણે સ-
હિત એવો તું શ્રોતા પુરુષ હું માટે, હું ઉપદેશનું સર્વસ્વ સંજ્ઞલાવું.
અર્થાત્ એવા શ્રોતા પ્રત્યે આ સર્વોપરિ ઉપદેશ સંજ્ઞલાવવા યોગ્ય છે,
એ પ્રકારે આ બીજા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧ ॥

ટીકા:- શ્વાની યોગ્યશ્રોતારં પ્રતિ યદુક્તવ્યં તત્પ્રસ્તાવનાં
મારચયિતું વૃત્તદ્વયમાહ ॥

અર્થ:- હવે યોગ્ય શ્રોતા પુરુષ પ્રત્યે જે કહેવા યોગ્ય છે તેની
પ્રસ્તાવના કહેવાને બે કાવ્ય સંઘાથે કહે છે.

मूलकाव्यं

इह किल कलिकालव्यालव क्वांतराल-
स्थितजुषि गततत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारे ॥
प्रसरदनवबोधप्रस्फुरत्कापथौघ-
स्थगितसुगतिसर्गे संप्रति प्राणिवर्गे ॥ ३ ॥

प्रोत्सर्प्यन्नस्मराशिग्रहसखदशमाश्चर्यसाम्राज्यपुण्य-
न्मिथ्यात्वध्वांतरुद्धे जगति विरलतां याति जैनैर्मार्गे ॥
संक्षिष्टद्विष्टमूढप्रखलजम्जनान्नायरक्तैर्जिनोक्तिप्रत्यर्थी
साधुवेषैर्विषयिज्जिरजितः सोयमप्राधि पंथाः ॥ ४ ॥

टीकाः—एवंविधे प्राणिवर्गे सति साधुवेषैः सोयं पंथा अप्राधीति संबंधः । अप्राधि अतानि । अप्रचाप्राधीति प्रथे-
रिन्तस्य इचि वेल्यनेन सानुबंधत्वाद्विकल्पीय-ह्रस्वनिर्मु-
क्तपक्षे रूपम् ॥

अर्थः—प्राणीनो समूह, आगळ कहीशुं ए प्रकारनो थये
बते, साधु वेष धारी पुरुषोए आ मार्ग विस्तार्यो ठे. आ ठेकाणे
व्याकरण विचार जे अप्राधि एवुं जे रूप थयुं ते तो इन्त एवो जे
प्रथम धातु, तेनुं “इचि वा” ए सूत्रे करीने जे पक्षे विकल्पे-ह्रस्वता-
नयी थती ते पक्षे अप्राधि एवुं सिद्ध रूप थाय ठे ॥

टीकाः—कोऽसौ पंथा मार्गः स्वमनीषिकाकद्विपतं मतं॥सोऽयं
स इति सकलजनप्रसिद्धो ज्यमिति इदानीं प्रत्यक्षोपलब्ध-
मानः कथमप्राधि ? अजितः समंताद् चूरिदेशेष्वित्यर्थः ॥

अर्थः—आ ते कीयो मार्ग एटले पोतानी बुद्धिये कढपना कयो एवो ते कीयो मत ठे ? तो सकल जनने प्रसिद्ध एवो आ प्रत्यक्ष जणातो मत ठे. ते कये प्रकारे विस्तार्यो ? तो चारे पासे घणा देशमां विस्तार्यो.

टीकाः—कैः साधुवेषैः साधोः सुविहितस्येव वेषो रजोहरणादिनेपथ्यो न त्वाचारो येषां ते तथेति ॥ सन्मुनिर्लिंगमात्रधारिणिः ॥

अर्थः—कोणे मार्ग विस्तार्यो ? तो रजोहरणादि सुविहित साधुनो नूषण रूपी जे वेष, तेनुं धारण करता पण ते सुविहितना आचारनुं धारण न करता एवा, वेष मात्र धारी एटले साचा मुनिना लिंगमात्रनुं धारण करनार एवा पुरुषोये ॥

टीकाः—कुत एनदित्यत आह ॥ विषयिणिः ॥ विषि एवति संसारगुप्तौ वध्मंति आसेविनं प्राणिनमिति विषयाः शब्दादयः ॥ तद्वदिज्जरिन्द्रियार्थव्यासंगिणिः ॥ विषयासंगो हि यतीनां दीक्षया विरुध्यते ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तो त्यां कहे ठे जे संसार रूपी बंधी-खानाना घरने विषे पोताने सेवन करनार प्राणीने बांधी राखे ते विषय कहीए, ते शब्दादि पांच विषय तेणे सहित एटले नि, केवल विषय मात्रमांज आसक्त एवा ते साधुवेषि ठे माटे केम जे यतिने, विषयमां आसक्तपणुं अने दीक्षापणुं ए बेने परस्पर विरुद्ध ठे. शी रीते ? तो ज्यां दीक्षापणुं ठे त्यां विषयासक्तपणुं नथी अने ज्यां विषयासक्तपणुं ठे त्यां दीक्षापणुं नथी

टीकाः—॥ यदुक्तम् ॥ मुहुरपह्नियमाणाः सारयोऽकैरि-

वाक्ते, नैवफलक उदारेऽतीव वंन्नम्यमाणाः ॥ वधविशसनबंधैः
सादमामादयते, परमविषयज्ञाजो दीक्षिता भूरिकालम् ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जेम पासा वने सोगटां, वाजीमां चारेपार घरोघर जमेठे ने त्यां अनेक प्रकारे घात तथा नाश तथा बंधन खेद पामे ठे तेम चतुर्गति संसाररूप चोपट खेदने विषे विषयज्ञोगी दीक्षावंत प्राणी पण अतिशे जसण करतां करतां घणा काल सुधी अनेक प्रकारे नाशघात बंधनादिके करीने खेदपामे ठे.

टीकाः—॥ किंरूपः पंथाः, जिनानामर्हतामुक्तिर्वचनमाग-
मः तस्य प्रत्यर्थी विरोधी पारमेश्वरसिद्धांतविपर्यस्तार्थप्ररूप-
णरूपतया तदजिहितयुक्तिबाधितः ॥ कस्मादेवंविधः पंथाः
प्रथितस्तेरित्यत आह ॥

अर्थः—केवो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? तो जिन जे अरिहंत तेमना वचनरूपी जे शास्त्र तेनो विरोधि, एटले परमात्मानो कहेलो जे सिद्धांत तेथी विपरीत जे अर्थनी प्ररूपणा तेणे करीने ते सिद्धांतमां कहेली जे युक्ति तेथी बाध पामेलो. शा माटे ए प्रकारनो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? ते कहे ठे.

टीकाः—संक्लिष्टेत्यादि ॥ संक्लिष्टः सातत्येन धार्मिकजनो
प्रतापकार्त्तरौद्राध्यवसायवान्, द्विष्टो मत्तरी गुणवद्गुणचंशन-
प्रवणबुद्धिः ॥ मूढः ॥ हेयोपादेयविमर्शशून्यः ॥ प्रखलः ॥ प्र-
कर्षेण पिशुनः गुणवद्गुणासद्बूषणारोपणचतुरः जम्नो दुस्मैधा
यो जनस्तेषामेव चतुर्विधः संघस्तस्याम्नायः शिष्यप्रतिशि-
ष्यादिसंतानः ॥ तत्र रक्ताः प्रीतिमंतः ॥ यद्वा संक्लिष्टादिवि

शेषणोपेतो जनो नाम सुविहितसंघस्तस्यान्नायः गुरुपारंपर्या-
गतः श्रुतविरुद्धाचरणा तत्र रक्ताः पक्षपातिनस्ते, ते हि स्वस-
दृशजनाचरितं प्रामाण्येन प्रतिपद्यन्ते

अर्थः—जे निरंतरपणे करीने धार्मिक जनने उपताप करनार
एवा जे आर्त्तरौद्र अध्यवसाय तेमणे सहित अने मत्सर सहित
एटले गुणवान पुरुषना गुणने नाश करवा तत्पर जेनी बुद्धि ठे
अने त्याग करवुं तथा ग्रहण करवुं ते संबंधि जे विचार तेणे र-
हित माटे मूढ पुरुष अने अतिशे खल एटले अतिशे चाक्रिन्त,
गुणवानना गुणने विषे असत् दोषना आरोपण करवामां चतुर अने
जरु एटले दुष्ट बुद्धिवालो. एवो जे लोक तेनो चार प्रकारनो संघ
(साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप) तेनो जे आम्नाय एटले शि-
ष्यने तेना शिष्य इत्यादि विस्तार ते विषे आशक्त (प्रीतिवाला) ते
पुरुष ठे, ए हेतु माटे अथवा जुंमा अध्यवसायवालो, छेपी, मूढ,
प्रखल, जरु ए प्रकारनां विशेषणे सहित एवो जे जन एटले नाम
मात्रे करीनेज सुविहित संघ पण गुणवदेनहीं, एवानो जे आम्ना-
य एटले गुरु परंपरागत शास्त्र विरुद्ध जे आचरण तेने विषे आ-
शक्त एटले पक्षपाति एवा जे साधुवेषी पुरुषो ठे ए हेतु माटे, केम
जे तेज पोताना सरखा जे लोक तेनुं आचरण प्रमाणपणे अंगी-
कार करे ठे.

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ एगचरिं मन्नंता, सयंपि तेसिं पएसुं
वदंता ॥ रागदोसढायण्ठा, केइ पसंसंति निळम्मे ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमों कहेलुं ठे जे एक आचारवालांने
माननार केटलाक पुरुष ठे ते तेमना मार्गमां पोते पण वर्तता ठता

पोताना दोपने ढांकवाने अर्थे धर्मरहित पुरुषोने पण प्रशंसा करेते.

टीका:-अत एवंविधा जिनोक्तिप्रत्यर्थिनमेव मार्गं प्र-
थयंति ॥ अथ ज्ञास्वतीव दीप्यमाने पारमेश्वरे पथि कुत एवं-
विधपथप्रथनस्य तमस इवावकाशः ॥ तत्राह ॥ जगति लोके
विरलतां स्तोकतां अद्वयजनाज्युपगमनीयतां याति पाप्नुवति
सति ॥ कस्मिन् ॥ जिनेन्द्रमार्गे जगवत्प्रणीते शुद्धे प्रतिश्रोत-
सि पथि ॥

अर्थ:-एहीज कारण माटे ए प्रकारनो जिनेश्वर जगवंतना
वचनना शत्रुरूपज मार्ग तेने विस्तारे ठे. ते उपर आशंका करे ठे,
जे सूर्यनी पेठे देदीप्यमान परमात्माना मार्गने विषे शायी ए प्र-
कारना मार्गना विस्तार रूपी अंधकारनो प्रवेश थयो ? तो कहे ठे
के जगत्मां जिनेन्द्र जगवंते कहेलो ने संसार मार्गथी उलटो एवो
शुद्ध मार्ग विरलपणाने एटखे थोकापणाने पामे ठते ज्ञावार्थ-लो-
कमां अद्वय पुरुषज शुद्ध मार्गने पामवाथी उत्सूत्र मार्ग विस्तार पाम्यो.

टीका:-कस्मादेतदित्यत आह ॥ प्रोत्सर्पद्भस्मस्मेत्यादि ॥
प्रोत्सर्प्यन् जगवद्भीमहावीरमुक्तिसमये तज्जन्मराशिसंक्रांत्या
तत्पक्षसंघस्य बाधाविधायित्वात् प्रोज्झन्माणो जन्मराशि-
नामा मंगालादिवत्कूरो ग्रहस्तस्य सखा मित्रं राजादित्वादन॥
ततश्च प्रोत्सर्पद्भस्मराशिग्रहसखं यद्वशमाश्चर्यमसंयति-
पूजाख्यं ॥

अर्थ:-शायी एम थयुं ? तो त्यां कहे ठे जे जगवान श्री
महावीरस्वामि मुक्तें गया ते समये उदय पाम्यो, ने तेमंनी जन्म-
राशीने संक्रमण थयो ए माटे. तेम महावीर स्वामीना पक्षपाती

संघने बाधा पમામતો જસ્રરાશિ નામા ગ્રહ છે, તે મંગલાદિ ગ્રહની પેઠે મહા આકરો ગ્રહ છે તેનું મિત્રરૂપ જે અસંયતિ પૂજા નામે દશમું આશ્ચર્ય છે તેથી.

ટીકા:- અત્ર ચ સર્વ્યં જસ્રરાશિદશમાશ્ચર્યયોલૌકિકસ-
 સ્વયોરિદ્યયોરપિ સાહચર્યેણ દુષ્કરૈકકાર્યકારિત્વં ॥ તચ્ચેહ
 કાર્યં દ્યયોરપિ યથાહંદમાવદ્યકારિત્વેન મિથ્યાત્વપોષઃ ॥ ક્વ-
 ચિદસંજ્ઞાવ્યવસ્તુદર્શનં હ્યાશ્ચર્યં ॥ અસંયજનપૂજા ચાનંતકાલ-
 જાવિત્વાદસંજ્ઞાવ્યા વર્તેતેતો જવત્યાશ્ચર્યંતત્ત્વ દશમં ॥

અર્થ:-અહીં જસ્રરાશી ગ્રહને અને દશમાશ્ચર્યને પરસ્પર
 લૌકિક મિત્રની પેઠ મિત્રતા છે કેમ જે બેને પણ સંઘાતે દુષ્કર
 એવું એક કાર્ય પ્રત્યે કરવાપણું છે, તે એક કાર્ય કીયું? તો તે બેને
 પણ પોતાની નજરમાં આવે તેમ વર્તતા માટે યથાહંદ એવા જે પુ-
 રુષ તેમનું પ્રબલપણું કરાવીને મિથ્યાત્વનું પોષણ કરવું. જાવાર્થ:-
 જસ્રરાશિ ગ્રહ પણ ઘણા મિથ્યાત્વનો પોષણ કરનાર છે, ને દશમું
 આશ્ચર્ય પણ ઘણા મિથ્યાત્વને પોષણ કરનાર છે. માટે એ કામને બે
 જણ સંઘાતે ચલાવે છે, તેથી તેમને મિત્રતા થઈ છે. માટે ઘણું મિ-
 થ્યાત્વનું બલ વૃદ્ધિ પામ્યું છે. આશ્ચર્ય તે શું? તો ક્યારે પણ સંજ્ઞે
 નહીં એવી વસ્તુનું દેખવું તે ॥ અસંયતિ પૂજા પણ અનંત કાલે થઈ
 છે માટે એ આશ્ચર્ય છે તે ગણતીમાં દશમું છે ॥

ટીકા:-કિલ જિનપ્રવચને દશાશ્ચર્યાણિ નિરૂપિતાનિ ॥
 તદુક્તં ॥ ઉવસગ્ગ ગગ્ગહરણં, દ્વિતીતિથ્યં અજ્ઞાવિયા પરિસા ॥
 કન્હસ્સ અમરકંકા અવયરણં ચંદસૂરાણં ॥ હરિવંશ કુલુપ્પત્તી

ચમરુપ્પાઠં ય અઠસય સિધ્ધા ॥ અરસંજયાણ પૂઆ, દસવિઆ-
ણં તેણ કાલેણ ॥

અર્થ:-જિન પ્રવચનમાં દશે આશ્ચર્ય નિરૂપણ કર્યા છે, તેનાં નામ ગણાવ્યાં છે જે ૧ ઉપસર્ગ ૨ ગર્જનહરણ ૩ સ્ત્રી તીર્થ ૪ અજ્ઞા-
વિત સજ્ઞા, ૫ કૃષ્ણ વાસુદેવ અમરકંકામાં ગયા, ૬ ચંદ્ર સૂર્યનું
અવતરણ, ૭ હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ, ૮ ચમર ઉત્પાત, ૯ એક સમે
એકસોને આઠ સિધ્ધ થયા, ૧૦ અસંયતિ પૂજા ૯ દશે પણ આ-
શ્ચર્ય અનંત કાલે થાય.

ટીકા:-તત્ર નવાનાં સ્વરૂપં ગ્રંથાંતરાદવસેયમ્ ॥ અસંયત-
પૂજાશ્ચર્યસ્યૈવહોષયોગિત્વાત્ તદ્દોષપ્રદર્શનોદ્દેશેન પ્રકરણપ્રવૃત્તેઃ
તસ્ય સામ્રાજ્યમિવ સામ્રાજ્યં, યથા રાજ્ઞઃ કસ્યચિત્સકલમંઠ-
લાધિપત્યં રિપુવિજયપુરસ્સરમાઙ્ગૈશ્ચર્યં સામ્રાજ્યમુચ્યતે એવ-
મિદમપિ સુવિહિતજનતિરસ્કારેણ સકલલોકસ્યા સંયતજનાઙ્ગા-
વશવર્તિત્વં દશમાશ્ચર્યસ્ય સામ્રાજ્યં ॥

અર્થ:-તેમાં નવ આશ્ચર્યનું સ્વરૂપ તો ગ્રંથાંતર થકી જાણવું.
અસંયતિ પૂજા નામે દશમા આશ્ચર્યનું અહીં ઉપયોગીપણું છે માટે
તેના દોષ દેખાવવાનો ઉદ્દેશ કરીને આ પ્રકરણની પ્રવૃત્તિ છે માટે
તે દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે, જેમ કોઈ રાજાને સકલ
મંઠલનું અધિપતિ પણું ને શત્રુને જીતવા પૂર્વક આજ્ઞા કરીને શ્રૈ-
શ્ચર્યપણું જેમાં છે એવું ચક્રવર્તિ રાજ્ય હોય, એમ અહીં પણ સુવિહિત
જનનો તિરસ્કાર કરવો તેણે કરીને સકલ લોકને અસંયતિની આ-
જ્ઞામાં વર્તીવું ૯ દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તિ રાજ્ય છે.

ટીકા:-તેન પુણ્યવેધમાનં મિથ્યાત્વં ॥ અતત્ત્વે તત્ત્વપ્રતિ-
પ્રતિરૂપં ॥ તદેવ ધ્વાનંતં તમિશ્રં સમ્યગ્જ્ઞાનાલોકનિરાસક્કમ-
ત્વાત્ ॥ તેન રુદ્ધે વ્યાપ્તે ॥ જૈનેન્દ્રમાર્ગે ॥

અર્થ:-તે રાજ્યે કરીને પુષ્ટ થતું એટલે વૃદ્ધિ પામતું જે
મિથ્યાત્વ, મિથ્યાત્વ એટલે અતત્ત્વને તત્ત્વપણારૂપે અંગિકાર કરવું,
તે મિથ્યાત્વરૂપ અંધકાર જ્ઞાનરૂપી પ્રકાશનો નાશ કરવાને સમર્થ
હે, માટે અંધકારે વ્યાપ્ત થયેલો જિનેન્દ્ર માર્ગ બંધે ॥

ટીકા:-અયમર્થઃ ॥ યથા ॥ શ્યામાયાં નીરંધ્રાંધતમસેન
લોચનપ્રકાશાવરણાત્તસ્કરાદિજ્ઞયેન જનાઽસંજ્ઞારાદ્રાજમાર્ગ-
સ્ય વિરલત્વં, તથા જગવતિ વિદ્યમાને તન્મહિમ્નૈવં યથાભંદાનાં
નિરસ્તત્વાન્ન મિથ્યાપથપ્રથાવકાશૌઽભૂત્ ॥ નિવૃત્તે તુ જગવતી-
દાનીં દશમાશ્ચર્યપ્રવૃત્તેર્નિરગલયથાભંદોત્સૂત્રદેશનયા ચૂરિલો-
કસ્ય વાસિતત્વેન પ્રવલમિથ્યાત્વોદયાત્સમ્યગ્દશાં ન્યગ્જૂત-
ત્વેન જિનેન્દ્રમાર્ગો વિરલતાં પ્રાપ્તઃ ॥

અર્થ:-જેમ રાત્રીને વિષે ગાઢ અંધકારે કરીને નેત્રનો પ્ર-
કાશ આવરણ પામે હે, માટે ચૌરાદિકના જયે કરીને લોકનો સં-
ચાર થતો નથી, માટે રાજમાર્ગનું વિરલપણું થાય હે. તેમ જગવાન
વિદ્યમાન હતા ત્યારે તેમના મહિમાવનેજ પોતાની ઇચ્છામાં આવે
એમ ચાલનાર લોકો નાસતા હતા માટે મિથ્યામાર્ગનો પ્રકાશ ન
હતો. ને જ્યારે જગવાન મોકલે ગયા ત્યારે તો આ કાલમાં દશમા
આશ્ચર્યની પ્રવૃત્તિ હે. માટે બંધન રહિત પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ
ઉત્સૂત્રની દેશનાવને ઘણા લોકોને ઉત્સૂત્રનો પટ (ભાઘ) બેસાડ્યો
એટલે ઉત્સૂત્રરૂપી ધુર્ગંધ લોકના હૃદયમાં ચોટાત્મી દીધી હે. તે

હેતુ માટે પ્રવલ મિથ્યાત્વનો ઉદય થયો, તે માટે સમ્યક્ દૃષ્ટિ લો-
કોએ નીચાં મુલં કર્યાં એટલે સમક્ષિત દૃષ્ટી પોતાના સ્વરૂપમાં વરતે
ઠે. પણ પોતાનો ઉપદેશ નિરર્થક જાય માટે કહેતા નથી માટે
જિનેંદ્ર માર્ગ વિરલપણાને પામ્યો ઠે એટલે ઘણોજ થોમો માલમ
પરે ઠે.

ટીકા—યથોક્તં ॥ પાતઃ પૂર્ણો જવતિ મહતે નોપતાપાય
યસ્માત્ કાલેનાસ્તં ક ઇવ ન ગતા યાંતિ યાસ્યંતિ ચાન્યે॥એતા-
વતુ વ્યથયતિ યદા લોકવાહ્યેસ્તમોજિસ્તસ્મિન્નેવ પ્રકૃતિ-
મહતિ વ્યોમ્નિ લબ્ધોઽવકાશઃ ॥

અર્થઃ—તે વાત દૃષ્ટાંતે કરીને કહી ઠે. જેમ સૂર્યનું પરબું
એટલે સૂર્યનું આથમબું તે મોટા ઉપતાપ જાણી નથી. જે હેતુ માટે
કાલે કરીને કોણ અસ્ત નથી પામતું, ને નહીં પામે અને નથી પા-
મ્યો. સર્વે પણ કાલે કરીને નાશ પામે ઠે, પણ આટલી વાત તો
પીઠા કરે ઠે, જે સ્વાજ્ઞાવિક મોટું એહેવું આકાશ તેને વિષે લોક
નિંદ્ય એવું જે અંધકાર તેણે આકાશને વિષે અવકાશ પામ્યો એટલે
નિવાસ કર્યો ॥ જાવાર્થઃ—સ્વાજ્ઞાવિક નિર્મલ એવા આકાશ જેવા
જિનેંદ્ર માર્ગને વિષે અંધકાર જેવું મિથ્યાત્વ આવીને રહ્યું એ વાત
મને વ્યથા કરે ઠે એમ ગ્રંથકારે સૂચના કરી.

ટીકાઃ—અથ કસતિ જૈનેંદ્રમાર્ગે મિથ્યાત્વરુદ્ધત્વાદ્દિ-
રક્ષતાં પ્રાપ્ત ઇત્યાહ ॥ ઇહ કિલ કલિકાલેત્યાદિ॥ ઇહ જગતિ
કિલશબ્દાર્થસ્ત્વયે વદ્યતે ॥ પ્રાણિવર્ગે માનવસમુદાયે સતિ
॥ કિંરૂપે લોકોક્ત્યા કલિકાલો જિનોક્ત્યા ચ દુઃષમાકાલ-
સ્તેન કલિકાલ એવ દુઃસ્વમાકાલ એવ નિશ્ચિદાનાચારગરલ-

निलयत्वाब्धालः सर्पस्तस्य वक्त्रांतरालं वदनमध्यं ॥ तत्र स्थितिं श्वस्थानं जुषते सेवते यस्तस्मिन् ॥

अर्थः—हवे शुं ठते जिनेंद्र मार्ग मिथ्यात्ववहे व्याप्त थवा-
थी विरलपणाने पाम्यो एवी आशंका करीने कहे ठे. किल शब्दनो
अर्थ आगल कहीशुं आ जगतमां प्राणीनो समुदाय, लोकोक्तिये
कलिकाल अने जिनोक्तिए करीने दुःखमाकाल ठे, ते हेतु माटे
कलिकाल एज दुःखमाकाल ते रूपी सर्प केम जे सकल अना-
चाररूपी जेरनुं स्थान ठे माटे ते (कलिकालरूपी सर्प) ना मुखमां
स्थिति करते ठते.

टीकाः—अयमर्थः—यथा कश्चिन्महानागमुखांतर्वर्ती तद्
दंष्ट्रानिस्सरन्निरंतरगरत्नरगलितचेतनत्वान्न किंचित् कृत्या-
कृत्यं वेत्ति ॥ एवं कलिकालवर्त्यऽपि प्राणिवर्गस्तत्प्रज्वकुशी-
लताकृतघ्नताद्रोहप्रलंजनदंजाद्यनेकदोषपोषकद्रुषितातःकरणत्वा-
न्नात्मनो हिताहितमवस्यतीति

अर्थः—॥ आ जावार्थ ॥ जेम कोइ पुरुष महां सर्पना
मुखमां रखो ने ते सर्पनी दाढथी नीकलतुं जे निरंतर जेर तेना
समूहथी जेनुं चेतनपणुं गयुं ठे. ए हेतु माटे करवा योग्य
अमे न करवा योग्य तेने कांइ पण जाणतो नथी एम कलि-
कालमां रहेनारो प्राणीनो समूह पण ते कलिकालथी उत्पन्न थयुं
जे कुशीलपणुं तथा कृतघ्नीपणुं, द्रोह, ठगाइ, कपट ए आदि अ-
नेक दोषवहे जेनुं अंतःकरण जरायुं ठे, ए माटे पोतानुं हित तथा
अहित तेने नथी जाणतो.

टीकाः—अत एव तत्त्वेषु जगद्वत्प्राणीतेषु जीवाजीवादिषु

प्रीतिरेतान्येव वास्तवानि तत्त्वानि न तु कुतीर्थिकज्जणितानीति
चेतसः प्रमोदः ॥ तथा नीतेन्यायस्य सदाचारस्य प्रचारः प्र-
वृत्तिस्ततश्च गतौ यथाक्रमं कुदर्शनाज्यासदुर्विदग्धत्वेन प्रमा-
दजृधरज्जाराक्रांतत्वेन च नष्टौ तत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारौ यस्य स
तथा तस्मिन् ॥ कलिकालमाहात्म्याद्धि प्राणिनां तत्त्वप्रीति-
न्यायप्रवृत्तिश्च नष्टा ॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवंते कहेलां जे जीव अजीव
आदि तत्व तेने विषे प्रीति एटले आ जे जगवंते कहेलां ते एटलांज
वस्तुताए तत्व ठे पण कुतीर्थिक कहेलां ते तत्व नथी. ए प्रकारनो
जे चित्तमां हर्ष ते प्रमोद कहीए. वली नीति कहेलां न्याय
एटले सदाचार तेनो प्रचार एटले प्रवृत्ति ते नीति प्रचार कहीये
ए वे कुदर्शनना अज्यासथी थइ जे पोतानी अणसमजण तेथी,
तथा प्रमादरूपी पर्वतना जारथी दबायां ठे एटले जे पुरुषनां गयां
ठे एवा पुरुष थये ठेते कलिकालना माहात्म्यथी प्राणी ठे तत्व प्री-
ति तथा न्याय प्रवृत्ति ते वे नाश पास्यां ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ कलौ कुमतसंस्कारवारपूर्णं नृणां हृदि ॥
अवकाशमविंदती, तत्त्वप्रीतिः श्रुता ध्रुवं ॥ नष्टाः श्रुतिः स्मृतिः
र्क्षसा, प्रायेण पतिता द्विजाः ॥ मलेन नाशिताः शिष्टा, हा वृद्धो
वर्त्तते कलिः ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे कलिकालने विषे घणा
कुमतना संस्कारथी माणसनां हृदय जरायां ठे माटे तेने विषेतत्व
प्रीति पेसती (प्रवेश करती नथी तेथी निश्चे तत्वप्रीति नाश पासी
इश्वरनुं जे वचन ते वेद कहीए अथवा श्रुति कहीए तथा ते वच-

ને અનુસરતું જે ઋષિનું વચન તે સ્મૃતિ કહીએ તે શ્રુતિ સ્મૃતિ
બે પણ લોપ થયાં કેમ જે તેના પ્રવર્તક બ્રાહ્મણ એટલે બ્રહ્મને જાણ-
નાર પુરુષ બ્રહ્મજ્ઞાની એટલે આત્મા અનાત્માને યથાર્થ જાણનાર તે
પુરુષ પતિત થયા. એટલે અધમ પુરુષ થયા ને જે લોકમાં સારા
પુરુષ કહેવાતા હતા તે મેલે કરીને નાશ પામ્યા. એટલે અસાધુ પુ-
રુષના વચનમાં વિશ્વાસથી તેમના અંતરમાં અનેક પ્રકારે મલ જ-
રાયા માટે નાશ પામ્યા કહેવાય આ વાત લેવડ જરેલી છે. અહો
કલિકાલ ઘણો વૃદ્ધિ પામ્યો છે.

ટીકા:-તથા પ્રસરન્ ॥ તથાવિધગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાત્ પ્રાદુ-
ર્ઝવન્ અનવબોધઃ સમ્યક્સિદ્ધાંતાર્થાપરિજ્ઞાનં ॥ તેન પ્રસ્ફુરંતઃ
ઉન્મીલંતઃ કાપથાનાં કુમાર્ગણામોઘાઃ સમૂહાસ્તૈઃ ॥ સ્થગિત-
સ્તિરસ્કૃતઃ સુગતેરપવર્ગલક્ષણાયાઃ સર્ગો નિષ્પતિર્યસ્ય સ તથા
તસ્મિન્ શ્વેદમુક્તં જવતિ સંપ્રતિ હિ કાલદોષેણ બુદ્ધિમાંઘાત્
સાતિશયગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાચ્ચ સમ્યગાગમાર્થાપરિજ્ઞાનેન સ્વસ્વ-
મતમાસ્થાય બહવઃ કુતીર્થિકાઃ પ્રાદુર્ઝૂતાઃ ॥

અર્થ:-વલી યથાર્થ ગુરુ સંપ્રદાયનો અજાવ છે. માટે પ્રગટ
થતું જે અજ્ઞાન એટલે સિદ્ધાંતના અર્થનું અજાણપણું તેથી પ્રગટ
થયા જે કુમાર્ગના સમૂહ તેણે કરીને મોઢા જેનું લક્ષણ છે એવી જે
સુગતિ તેનો માર્ગ તિરસ્કાર પામ્યો એટલે ઢંકાયો છે મોઢામાર્ગ
જેનો એવો પ્રાણીનો સમૂહ થયે ઢતે લિંગધારીયોએ આ કુમાર્ગ
લાવ્યો છે, એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે હાલમાં કાલદોષે કરીને
બુદ્ધિનું મંદપણું છે માટે અને અતિશયે સહીત જે ગુરુ સંપ્રદાય તેનો
અજાવ છે માટે સારો આગમનો જે અર્થ તેનું જાણપણું નથી માટે

पोते पोताना मन अंगीकार करीने घणा कुतीर्थिक लोको प्र-
गट थया ठे.

टीका:—तेषां च परस्परविरुद्धानेककुमतशतश्रवणोद्यमान-
संदेहदोलाधिरुढमनसः प्राणिवर्गस्य कुतः सुगतिः, नहि सा ने-
कमार्ग साध्या ॥ तांस्त्विकसम्यक्ज्ञान दर्शनचारित्रात्मकैकमार्ग-
साध्यत्वात् तस्याः ॥ नच दोलायमानमानसानां वास्तवैकमु-
क्तिपथतत्त्वनिर्णयः ॥ तदज्ञावाच्च कथं मुक्त्युपायानुष्ठानसेवनं
तदज्ञावाच्च कथं मुक्तिरिति संप्रति श्दानीं किलेति संज्ञावने ॥
संज्ञाव्यते एतद्यत्कलिकालानुज्ञावात् संप्रत्येवंविधः प्राणि-
वर्गः ॥ इति वृत्तद्वयार्थः ॥

अर्थः—ने तेमना परस्पर विरुद्ध एवा अनेक प्रकारना मन
तेमनुं सेंकमो वार जे सांजलवुं ते थकी उत्पन्न थया जे संदेह, ते
रूपी जे हिंचालो ते उपर वेठुं ठे मन जेनुं एवो, एटले एक वातनो
निरधार थतो नथी, माटे अति चंचल जेनुं चित्त ठे एवो प्राणीनो
समूह तेने क्यांथी सुगति थाय, केम जे ते सुगति ठे ते अनेक
मार्ग वके सिद्ध थती नथी, ते सुगतिनो यथार्थ सारां ज्ञान दर्श-
न ने चारित्र ते रूपज एक मार्ग, तेणे करीने साधवा योग्य ठे एहेतु
माटे, ने जेमनुं चंचल मन ठे तेमने यथार्थ एक मुक्ति मार्गना त-
त्वनो निश्चय थतो नथी अने ज्यारे मुक्ति मार्गनो निश्चय न थयो
त्यारे मुक्तिना उपाय रूप जे अनुष्ठान तेनुं सेवन पण क्यांथी थशे
अने ज्यारे मुक्तिना उपाय रूप अनुष्ठाननुं सेवन न थयुं त्यारे मुक्ति
पण क्यांथी थशे इत्यादि वर्तमान कालमां ए वात संज्ञवे ठे जे
कलिकाखना महिमाथी ए प्रकारनो प्राणिःसमूह थयो देखाय ठे

तेथी लिंगधारीयोए आ कुमार्ग चलाव्यो ठे. ए प्रकारे बे काव्यनो संघाते अर्थ कह्यो.

टीका:—इदानीं योग्यस्थ श्रोतुः पुरतः साधुवेषकद्विपते पथि दशजिह्वारैस्तत्प्ररूपितं धर्मं प्रतिपादयन् तस्य च कर्मनिर्मूलनाऽक्षमत्वं संज्ञावयन्निदमाह ॥

अर्थ:—हवे योग्य श्रोतानी आगल साधुवेषधारी लोकोए पोतानी मतिथी कदपेला मार्गने विषे दशछारे करीने तेमणे प्ररूपणां कयों जे धर्म ते देखावे ठे. ने ते धर्म कर्मने मूलमांथी उल्लेखवाने समर्थ नथी, एम संज्ञावना करता उता आ काव्य कहे ठे.

॥ मूलकाव्यं ॥

अत्रौद्देशिकजोजनं जिनगृहे वासो वस्त्यऽक्षमा,
स्वीकारोर्थगृहस्थचैत्यसदनेषप्रेक्षिताद्यासानं ॥
सावद्याचरितादरः श्रुतपथावज्ञा गुणिद्वेषधी, धर्मः
कर्महरोऽत्र चेत्पथि जवेन् मेरुस्तदाब्धौ तरेत् ॥ ५ ॥

टीका:—अत्र पथि अयं धर्मश्चेत्कर्महरो जवेत् तदा मेरुर्ब्धौ तरेदिति संबंधः ॥ अत्र अस्मिन् प्रत्यक्षोपलक्ष्यमाने पथि लिंगिकद्विपते मते धर्म औद्देशिकजोजनादिकः ॥ अयं चेद्यदि कर्महरो ज्ञानावरणादिनिरासदक्षो जवेत्स्यात्तदा तदानीं मेरुर्लक्ष्ययोजनद्वयसः पर्वतराजः ॥ अब्धौ सागरे तरेत् प्लवेत् ॥

अर्थ:—आ लिंगधारीये कदपेला मार्गनो धर्म जो कर्मनो

નાશ કરે તો મેરુ પર્વત સમુદ્રમાં તરે એ પ્રકારે સંવંધ; આ પ્રત્યક્ષ જણાતો લિંગધારીયે કહ્યેલો જે મત તેને વિષે ઔદેશિક જોજનાદિક જે ધર્મ તે જો કર્મને હરે એટલે જ્ઞાનાવરણાદિક કર્મનો જો નાશ કરવામાં આવ્યો હોય તો લાલ્ય યોજનનો મેરુ નામે પર્વતનો રાજા તે સમુદ્રમાં તરે, એટલે જેમ મેરુ પર્વત સમુદ્રમાં ન તરે તેમ લિંગધારીયે કહેલો ધર્મ કર્મને ન હરે.

ટીકા:-અયં ચ નિદર્શનાલંકારઃ ॥ અજવન્ વસ્તુસંવંધ, ઉપમાપરિકલ્પક ઇતિ તદ્વક્ષણાત્ ॥ તતશ્ચાત્ર પ્રસ્તુતધર્મકર્મહરત્વયો મેરુસમુદ્રતસ્પૃશ્યોશ્ચ સંવંધોઽનુપપદ્યમાન ઉપમાનોપમેયજાત્રે પર્યવસ્યતિ ॥ મેરોઃ સમુદ્રતરણ મિવ પ્રસ્તુતધર્મસ્ય કર્મહરત્વં ॥ તતશ્ચાયમર્થઃ ॥ સમુદ્રે પાષાણશકલમાત્રસ્યાપિ તરણ મસંજ્ઞવિ, કિંપુનર્મેરોઃ ॥ તતો યથા મેરોઃ સમુદ્રતરણ મઘટમાન મેવ મસ્ય ધર્મસ્ય કર્મહરત્વ મિતિ ॥

અર્થ:-આ નિદર્શના નામે અલંકાર થયો, તેનું લક્ષણ અલંકાર શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે ઉપમાની પરિકલ્પના કરનાર ન થયેલો વસ્તુનો સંવંધ તે નિદર્શના નામે અલંકાર કહીયે માટે આ જગાયે વર્ણન કર્યો જે લિંગધારીનો ધર્મ તથા તેને કર્મનું હરવાપણું એ વે ઉપમેય વસ્તુ છે. તેનો મેરુપર્વતને તથા તે પર્વતનું સમુદ્રમાં તરવાપણું એ વે ઉપમાન વસ્તુ છે તેમનો ન થયેલો એટલે અઘટતો જે સંવંધ તે જે તે ઉપમાન ઉપમેય જાવને વિષે પર્યવસાન પામે છે એટલે સ્થિતિ કરે છે ઇતિ અલંકાર વિચાર:-મેરુ પર્વતનું જેવું સમુદ્રમાં તરવું તેવું વર્ણન કરીશું એવો લિંગધારીયે કહેલો ધર્મ તેને કર્મનું હરવું છે માટે આ જ્ઞાવાર્થ સિદ્ધ થયો. જે સમુદ્રને વિષે પાષાણના

કકરુને પણ તરવાનું સંજવતું નથી તો મેરુપર્વતને ન સંજવે તેમાં શું કહેવું ? જેમ મેરુને સમુદ્ર તરવું અઘટતું છે તેમ આ વેષધારીએ કહેલા ધર્મને પણ કર્મને હરવાપણું અઘટતુંજ છે.

ટીકા:—યત્ર યસ્મિન્ પથિ કિં યતીનામૌદેશિકજોજનાદિર્ધર્મ ઇષ્યત્ત્વમ્ ઇતિ સર્વત્ર ક્રિયાધ્યાહારઃ ॥ તત્ર ઉદ્દેશેન વિકલ્પેન યતીન્મમસિ કૃત્વા નિર્વૃત્તં નિષ્પાદિતમ્ ઔદેશિકં ॥ ક્રીતાદિત્વાદિકણ્ ॥ તત્ત્વ તદ્ જોજનં ચાઽશનાદિ ॥ યદ્વપિ સિદ્ધાંત ઔદેશિકશબ્દ ઉદ્દમદોષદ્વિતીયજ્ઞેદાર્થઃ શ્રૂયતે ॥ તથાપી હ વદ્યમાણતૃતીયવૃત્તાર્થપર્યાલોચનેન આધાર્કર્મિકે વર્તતે ॥ તસ્યૈવેહ કેવલયતિનિમિત્તવિધીયમાનત્વેન મહાદોષતયા વિવક્ષિતત્વાત્ ॥ ઉદ્દેશનિર્વૃત્તત્વસ્ય ચ સામાન્યવ્યુત્પત્ત્યર્થસ્યોજયત્રાપિ સમાનત્વાન્ ॥

અર્થ:—જે માર્ગને વિષે શું છે ? તો યતિને ઔદેશિક જોજન કરવું એ આદિક અધર્મ તેને વિષે ધર્મ છે છે, એમ સર્વ જગાયે ક્રિયાપદનો અધ્યાહાર કરવો, ત્યાં ઉદ્દેશ શબ્દનો વિકલ્પ એટલો અર્થ છે. એટલે યતિને મનમાં રાખીને નીપજાવ્યું જે જોજન તે ઔદેશિક કહીએ ॥ વ્યાકરણ વિચાર ॥ ક્રીતાદિકમાં એ શબ્દનો પાઠ છે માટે ઇક્ષ્ણુ પ્રત્યય આવીને ઔદેશિક શબ્દ સિદ્ધ થયો છે માટે ઔદેશિક એવું જે અશનાદિક જોજન ત્યાં સિદ્ધાંતને વિષે ઔદેશિક શબ્દ જે તે સોલ ઉદ્દગમ દોષ છે તેનો બીજો જ્ઞેદ છે ॥ એ પ્રકારનો અર્થ સાંજલીએ ઢીએ તો પણ આ જગાએ આગલ કહીશું જે ત્રીજું કાવ્ય તેનો અર્થ વિચારી જોતાં આધાર્કર્મિકરૂપિ અર્થ જણાય છે. આ જગાએ કેવલ સાધુ નિમિત્ત જે કરેલું હોય તે-

નોજ મહાદોષપણે આગણ કહેવાની ઇચ્છા છે, માટે ઉદ્દેશે કરીને નિપજાવ્યું એવો જે સામાન્ય વ્યુત્પત્તિનો અર્થ તે તો વે જગાણ સર-
ખો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—અત્ર ચ યતીનામૌદેશિકજોજનગ્રહણે યથાવંદા ઉ-
પપત્તિં દર્શયંતિ ॥ પૂર્વે હિ અધરિતધનાધિપકોશાગારાણિ ચૈત્ય-
સાધુષુ યદુપયુજ્યતે તદેવાસ્માકં વિત્તમન્યદનર્થં इत्यध्यव-
વસાયવ્યંજિતદેવગુરુજ્ઞકિત્ત્રાણિ મહીયાંસિ જૂયાંસિ દાનશ્રદ્ધા-
દ્રુશ્રાદ્ધકુલાન્યજૂવન્ ॥ તતસ્તેષુ કુલેષુ તત્કાલીનયતીનાં
પ્રાસુકૈષણીયેનાપિજ્ઞૈદ્યેણ નિરાવાધં નિર્વાહોઽજવિષ્યત્ ॥

અર્થ:—આ જગાયે સાધુને આધાકાર્મિક જોજન ગ્રહણ કર-
વામાં સ્વેચ્છાચારી લિંગધારી પુરુષો સિદ્ધાંતથી વિરુદ્ધ પોતાની મ-
તિ કલ્પનાથી યુક્તિ દેલામે છે, જે પૂર્વેના કુબેર ઝંકારીનો દ્રવ્ય
ઝંકારને તિરસ્કાર કરે એવાં ધનાધિપતિ આવકનાં કુલ હતાં. ને
એમ જાણતા હતા જે આપણું દ્રવ્ય જેટલું ચૈત્ય સાધુ નિમિત્ત વપ-
રાશે તેટલુંજ સાર્થક છે, ને વીજું તો નિર્થક છે એ પ્રકારના અધ્ય-
વસાયથી દેવગુરુની જ્ઞકિના સમૂહ જેણે પ્રગટ કર્યો છે એવાં અ-
તિશે મોટાં ઘણાંક દાન ધર્મને વિષે શ્રદ્ધાવાલાં આવકનાં કુલ
હતાં, તે હેતુ માટે તે કુલને વિષે તે કાલના સાધુને પ્રાસુક એષ-
ણીય જિજ્ઞાસે કરીને એટલે નિર્દોષ આહારે કરીને પણ નિરાવાધ
નિર્વાહ થતો હતો પણ.

ટીકા:—અધુના તુ દુઃષમાકાલદોષાત્ દુર્જિહ્વાજોષદ્રવ-
પરચકાદિપ્રાચુર્યેણ દરિદ્રતામદપતાં ચ ગચ્છત્સુ તથા વિધમં-

हर्ननशक्तिविकलानां शुद्धेन जक्तादिना संयमयात्रानिर्वाह
जावे यदि कश्चिद्दानश्रद्धालुस्तीर्थाव्यवच्छेदमिच्छुः श्रावकः
श्रमणसंघनिमित्तनिर्वृतजक्तादिनापि धर्माधारशरीरमुपष्टंजये
तदा को दोषः ?

अर्थः-हमणां तो दुःखमा कालना दोषथी दुकाल तथा स-
जानो उपद्रव तथा परचक्रादि (शत्रुना सैन्यनां युद्धादि) कारणथी
ते श्रावकनां कुल दरिद्रपणाने तथा अल्पपणाने पाम्यां ठे माटे
तेने विषे आ कालना ते प्रकारनी संघयण शक्तिये रहित एवा सा-
धुने शुद्ध जक्तपानादिक करीने संयमयात्रानो निर्वाह नथी थंतो
माटे एज निमित्त कोइक दान श्रद्धावालो ने तीर्थनो उछेद न
थाय एम इहतो एवो जे श्रावकने साधुनिमित्त निपजाव्युं जे जो-
जनादि तेणे करीने पण धर्मनुं आधारजूत एवुं शरीर तेनुं उपष्टंज
करे एटले साधु शरीरनो निर्वाह करे तो तैमां शो दोष ठे अर्थात्
कांइ पण नथी.

टीका:-आत्मा च यतिना यथाकथंचन रक्षणी यः ॥ धर्म-
साधनत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ सव्वत्थ संयमं संजमाउ अप्पाणमेव
रक्खंतो ॥ मुच्चइ अश्वायाओ पुणो विसोही मया विरई ॥

अर्थः-साधुए जेते प्रकारे आत्मा राखवो, एटले पाप लागे
तो पण आत्मानी रक्षा करवी. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे सर्व
जगाये संयमनी रक्षा करतो ने संजमथी आत्मानी रक्षा करतो
एवो जे पुरुष ते पापथी मुकाय ठे फरीथी शुद्ध थाय ठे पण अ-
विरति नथी थतो एटले चारित्र्यथी रहित नथी थतो.

ટીકા:-તથા કથંચિત્ રૂઢજ્ઞકાદિદાતૃસક્તવેપિ ઘૃતાદિ-
વ્યતિરેકેણાયતનયતીનાં શરીરધારણાનુપપત્તેઃ ॥ તત્કૃતે ઘૃતા-
દિનિશ્રાપિ કેનચિત્પુણ્યાત્મના શ્રાદ્ધેન વિધીયમાના સમીચી
નૈવ પ્રતિજ્ઞાસતે ॥

અર્થ:-વહી કોઈક પ્રકારે લૂંછું ઝોજનાદિકના દેનાર મહે
પણ ઘૃતાદિક વિના આ કાલના સાધુને તેથી શરીર ધારણ થઈ
શકતું નથી, માટે તે શરીર ધારણ કરવાને અર્થે ઘૃતાદિકની નિ-
શ્રા પણ કોઈક પુણ્યાત્મા શ્રાવકે કરી હોય તે ઠીકજ છે એમ
જણાય છે.

ટીકા:-કિંચ ॥ યથાકથંચિત્ સાધુજ્ઞિઃ શ્રાદ્ધાનાં શ્રાદ્ધાઘ-
દ્ધયે અશુદ્ધમપિ ગ્રાહ્યં ॥ તથૈવ તેષાં પુણ્યોત્પત્તેઃ ॥

અર્થ:-વહી શું ? તો જૈતે પ્રકારે સાધુયે શ્રાવકની શ્રદ્ધા
વધવાને અર્થે અશુદ્ધ પણ ગ્રહણ કરવું કેમ જે તેવીજ રીતે તે
શ્રાવકને પુણ્યની ઉત્પત્તિ થાય છે તે માટે.

ટીકા:-તદુક્તં ॥ અનેન પાત્રાય નિયોજિતેન સ્યાન્નિર્જરા
મેં વસુનાધુનેતિ ॥ બુદ્ધ્યા નિરાશંસતયા દદાનઃ પુણ્યંગૃહ-
સ્થઃ પૃથુ સંચિનોતિ.

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, પાત્રમાં આધું જે
આ ધન તેણે કરીને મારે હમણાં નિર્જરા થશે એ પ્રકારની બુદ્ધિ
કરીને કોઈ પ્રકારની વાંઠા રહિત આપતો જે ગૃહસ્થ તે ઘણું પુણ્ય
ઝાપાજે છે.

ટીકા:-પરોપકારશ્રાયં સ્વકાર્યમુપેદ્યાપ્યવશ્યં કર્તવ્યઃ

॥ યદુત્તં ॥ નિયકજ્ઞાં ચરકજ્ઞાં વ, જે પંમુતૂળ કેશ વિરહંતિ ॥ પર-
કજ્ઞાં નિયકજ્ઞાં વ, તે સુ સપુરિસયા વસહ

અર્થ:-ને આ પરોપકાર તો પોતાનું કાર્ય મૂકીને પણ અવ-
શ્ય કરવા યોગ્ય છે, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જગતમાં કેટલાક
પુરુષો પરકાર્યની પેઠે પોતાનું જ કાર્ય મૂકીને પોતાના કાર્યની પેઠે
પારકું કાર્ય કરે છે એવા પરોપકારી પુરુષને વિશે સત્પુરુષતા નિ-
વાસ કરે છે.

ટીકા:-તસ્માચ્ચતીનામાધાકર્મિકજોજનમદુષ્ટં, સંયમ-
શરીરોપદંત્રકત્વાત્ ॥ કદ્વપ્રદહ્નવત્ ॥ શુરુજોજનવદ્ધા ॥
તથા યતિજિરાધાકર્મિકજોજનં વિધેયં, શ્રાદ્ધશ્રદ્ધાવૃદ્ધિદેતુ-
ધર્મદેશનવત્ ॥ ઇતિ પ્રયોગાવપ્યુપપદ્યેતે ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે યતિને આધાકર્મિક જોજન કરવું તે
નિર્દોષ છે કેમ જે સંજમ શરીરને રાખનાર છે એ હેતુ માટે કદ્વ
(વદ્ધ) પ્રદહ્ન પેઠે, એટલે જેમ વદ્ધાદિ છે તે સંયમ શરીરનું પુષ્ટા-
લંબન છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન પણ છે, અથવા જેમ શુરુ જો-
જન શરીર સંયમ શરીરને રાખનાર છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન
પણ છે. વલ્લી તેમજ સાધુએ આધાકર્મિક જોજન પણ કરવા યોગ્ય
છે, કેમ જે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં કારણ છે એ હેતુ માટે ધર્મ
દેશનાની પેઠે જેમ ધર્મ દેશના છે, તે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં
કારણ છે માટે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, તેમ એ પ્રકારે અનુમાન
પ્રમાણના પણ બે પ્રયોગ આ સ્થલમાં સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:-તથા જિનાનામર્હતાં ગૃહમાયતનં તત્ર વાસઃ

સર્વદાવસ્થાનં ॥ ઇહ કેચિત્ સસગીલતયોદ્યતવિહારં કર્તુ-
મશક્તુવંતો યતીનાં ચૈત્યે સર્વદાવસ્થાનં યુક્તમિતિ પ્રતિપેદિરે॥

અર્થ:-વહ્ની જિનરાજનું ઘર ઇટલે ચૈત્ય તેમાં સાધુને નિરં-
તર-રહેવું એમને લિંગધારી સાધુનો ધર્મ દેખાતો છે, તેમાં કેટલાક
અતિ સુખસીલિયા થયા છે તે માટે ઝગ્ર વિહાર કરવાને અસમર્થ
થયા માટે સાધુને નિરંતર ચૈત્યમાં રહેવું તે યુક્ત છે, એમ અંગિકાર
કરે છે, તેમાં સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ નાના પ્રકારની યુક્તિયે દેખાતો છે.

ટીકા:-તથાહિ આધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણ-
ઝયાનવાસો વાસ્યાત્, પરગૃહવાસો વેતિ, દ્વયી ગતિઃ ॥ તત્ર
પરગૃહવાસોઽયં નિરાકરિષ્યતે ॥ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદ્યાધાકર્મિકાદિ-
દોષકલાપન્નાવાત્ ॥

અર્થ:-તે યુક્તિયે ટીકાકાર કહી વતાવે છે. જે આ કાલના
મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઝયાનમાં રહેવું અથવા પરઘરમાં રહેવું એ
બે પ્રકારની ગતિ છે, તેમાં સ્ત્રીનો સંસર્ગ થાય તથા આધાકર્મિક
આદિ ઘણા દોષ ઉત્પન્ન થાય એ હેતુ દેખાતીને પરઘર રહેવાનું
આગલ ધર્મન કરીશું ને ઝયાનમાં રહેવાનું હાલ ધર્મન કરીએ ઢીએ.

ટીકા:-ઝયાનવાસો યતીનાં યુક્ત ઇતિ ચેન્ન ॥ તત્રાપિ
નૂતનચૂતાંકુરાસ્વાદકૂજત્કલકંઠપંચમોદ્ગારેણ ઝન્મીલદ્વિચ-
કિલ્લવકુલમાલતીપરિમલેન ચ સમાહિતમનસામુત્કલિકાદર્શ-
નાત્ ॥ પંચમોદ્ગારાદીનાં ચોંઢીપનવિજાવકત્વેન ઝરતાદિશાસ્ત્રેઃ
ઽજિધાનાત્ ॥

અર્થ:-લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે જે બોલ્યા તમે સાધુને ઝયાન-

માં રહેવાનું યુક્ત કહેતા હો તો તે વાત યુક્ત નથી કેમ જે ત્યાં પણ નવો આંવાનો અંકુર તેનું જઠરણ કરવાથી મધુર સ્વર બોલતો જે કોયલ તેના પંચમ સ્વર એટલે સાત સ્વરમાં પાંચમો કામોદીપક સ્વર તેના ઉદ્ધાસે કરીને તથા ચારે પાસ પ્રસરતો એવા પ્રફુલ્લિત બહુલ માલતી આદિના સુગંધે કરીને વશ કરેલાં એવાં પણ મન મોકલાં થાય એવું દેશાય છે એ હેતુ માટે અને પંચમ સ્વરનો ઉદ્ધાસ તે કામોદીપન થવાનું કારણ છે એમ જરતાદિ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-તથચિક્રીઋષાગતકામુકકામિનીસંકુલત્વેન ચ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદેરપિ તત્ર જ્ઞાવાત્ ॥ અથવા માભૂવન્નનવરત-
શાસ્ત્રાજ્યાસપરાવર્તનાદિપરાણાં યતીનામેતજ્ઞાન્યા દોષાઃ ॥
તથાપિ લોકસંચારશૂન્યોદ્યાનજૂમૌ વસતાં ચરતતસ્કરાદિન્નિ-
રુપકરણાપહારસ્યાપિ સંજવાત્, તદપહારે ચ શરીરસંયમવિ-
રાધનાપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:-વલી ક્રીમાં કરવાની ઇચ્છાએ ત્યાં આવ્યાં જે કામી પુરુષને કામિની સ્ત્રીયો તેણે કરીને વ્યાસપણું છે માટે સ્ત્રીના સંબંધ આદિકનો પણ ત્યાં સંજવ છે ॥ અથવા નિરંતર શાસ્ત્રનો અજ્યાસ તથા ગણવું એ આદિકને વિષે તત્પર એવા મુનિને તે ઉદ્યાન સંબંધી દોષ મ થાઈ તો પણ લોકના સંચારથી રહિત તે ઉદ્યાન જૂમિને વિષે રહેતા જે મુનિ તેમનાં ઉપકરણ પણ જીલ ચોર આદિક આવીને હરશે એવો સંજવ છે માટે તે જ્યારે ઉપકરણ ગયાં ત્યારે શરીરની તથા સંયમની વિરાધના થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે મુનિને ઉદ્યાનમાં રહેવું ઘટતું નથી.

टीकाः—यन्मृगान्वास आगमे भूयते सोऽनापातासंलोक्यु-
 सैकद्वारोद्यानविषयस्तस्य च प्रायेण कलिकाखे लोकस्य राज-
 चौरचरटाद्युपप्लवैर्वाधितत्वेन दौस्थ्यदसंज्ञव एवेत्युद्यान-
 वासः ! कथमधुनातनमुनीनां कल्प्यमानः शोभते ? तस्मा-
 दिदानीं जिनप्रहवास एव साधूनां संगतः प्रतिजाति.

अर्थः—ने जे उद्यानवास आगममां संज्ञलाय ठे ते तो जेमां
 लोकनो आवरो न होय गुप्त एक द्वार होय. एवा उद्यानमां यतिने
 रहेवुं एवो शास्त्रनो अज्ञिप्राय ठे ने बहुधा तो ते प्रकारना उपद्रवे
 करीने लोक दुःखित थया ठे. तथा दरिद्रि थया ठे, माटे संज्ञवतुज
 नथी. तेथी आ कालना मुनिने उद्यानवास कल्पे एवुं जे कहेवुं ते
 केम शोभे ? नज शोभे. माटे आ कालमांना साधुने चैत्यमांज र-
 हेवुं ए पक्ष सारो घटतो जणाय ठे.

टीकाः—न च तत्र आधाकर्मादयो दोषाः ॥ तथ च प्र-
 योगः ॥ चैत्यमिदानींतनमुनीनामुपज्ञोगयोग्यं ॥ आधाकर्मा-
 दिदोषरहितत्वात् ॥ तथाविधाहारवत् ॥ नचायमसिद्धो हेतुः
 ॥ जिनप्रतिमार्थं निष्पादित आयतने आधाकर्मादिदोषोनव-
 काशात् ॥ यत्यर्थं क्रियमाणे हि तस्मिन्स स्यात् ॥

अर्थः—ने त्यां आधा कर्मिआदि दोष पण जणाता नथी ने
 वली अनुमान प्रयोगथी ए वात सिद्ध थाय ठे ॥ ते उपर न्याय-
 शास्त्र विचार जे चैत्य आ कालना मुनिने उपज्ञोग करवा यो-
 ग्य ठे, आधाकर्मादि दोष रहित ठे ए हेतु माटे जेम आधाकर्मादि
 दोष रहित आहार मुनिने जोगववा योग्य ठे, तेम चैत्य पण आ
 कालना मुनिने जोगववा योग्य ठे ॥ पण आ हेतु असिद्ध नथी

केम जे जिन प्रतिमाने अर्थे निपजावेला स्थानकर्मां आधाकर्मादि दोषने पेसवानो अवकाश पण नथी माटे अनुमान निर्बाध ठे, केम जे मुनिने अर्थे कर्युं होय तो तेमां ते आधाकर्मादि दोष होय ने आ तो मुनिने अर्थे कर्युं नथी माटे आधाकर्मी दोष नथी.

टीका:—तथागमोक्तत्वमप्यस्यास्ति ॥ तथा चागमः ॥

“निस्सककमनिस्सकमे” वावि चेइए सव्वहिं थुइं तिन्नि।वेलं व चेइयाणि व नाउंइक्किक्किया” वि ॥

अर्थ:—तेमज आंगममां कहुं ठे जे निश्चाकृत तथा अनिश्चाकृत ए सर्वे चैत्योमां त्रण थुइ देवी बाकी असुर थती होय अथवा जाजा चैत्यो होय तो एकएक थुइ पण अपाय ठे.

टीका:—॥ अत्र हि निश्चाकृतव्यपदेशात् चैत्यवासः साधूनां सिध्यति ॥ अन्यथा यत्र साधूनां निश्चा तन्निश्चाकृतमित्यन्वर्थानुपपत्तेः ॥ तन्निवासेनैव तन्निश्चायाः संज्ञवात् ॥ यदि च साधूनां तत्र वासो न स्यात् तदाऽनिश्चाकृतमेवैकं चैत्यं ज्ञेयम् ॥ अन्यस्य निश्चाकृतपदवाच्यस्यानुपपत्तेः ॥

अर्थ:—आ शास्त्र वचनमां निश्चाकृत एवुं चैत्य एम कहेवापणुं ठे, ए हेतु माटे साधुने चैत्यवास सिद्ध थयो. ने जो एम न कहीए तो जे साधुनी निश्चाये कर्युं ते निश्चाकृत कहीए ए प्रकारना साचा अर्थनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे साधुना निवासे करीनेज साधुनी निश्चानो संज्ञव ठे, ने जो साधुनो निवासचैत्यमां न होय तो अनिश्चाकृत एवुं एकज चैत्य कहेत, माटे निश्चाकृत पदवने कहेलुं जे बीजुं चैत्य तेनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे साधुने चैत्यमां रहेवानुं सिद्ध थयुं.

टीकाः—तथाच निश्चाकृतपदवाच्यस्य शशविपाणस्य-
नत्वेनानिश्चाकृततुल्यककृतया तत्र वंदनाभिधानमपि कथं घटा-
मटाव्यते ॥ तस्मात्तद्व्यपदेशान्यथानुपपत्त्यैव यतीनां तत्र वासो
ऽवसीयते ॥

अर्थः—ने बली ससलानां शींगरानी पेठे वस्तुताये निश्चा-
कृत चैत्यज नथी ने निकेवल अनिश्चाकृत एतुं जे एक चैत्य ठे, एम
अंगिकार करो तो निश्चाकृत चैत्यने विषे वंदननुं जे कहेनुं ते कीये
प्रकारे घटशे, निश्चाकृत चैत्यनो अंगीकार नहीं करोतो तेनुं कहेनुं
व्यर्थ थशे माटेज निश्चय करीए ठीए जे साधुने चैत्यमां रहेवानुं ठे,

टीकाः—तथा संज्ञावणे विसदो देवलियखरंटजयणजवएसो
इत्याद्यागमे ग्लानप्रतिजागरणचिंतायां देवकुलिकशब्दादपि चै-
त्यवाससिद्धिः देवकुलिकनिवासमंतरेण देवकुलिकव्यपदेशा-
नुपपत्तेः नहि प्राप्ताज्ञावे सीमाविधानं नामेति लौकिकन्यायात्
एवं चैवमाद्यागमवचनप्रामाण्यादागमोक्तत्वमप्यस्येति निश्ची-
यते ॥

अर्थः—बली संज्ञावण इत्यादि आगम गाथाने विषे देवकु-
लिक शब्द कह्यो ठे, ते देवकुलिक शब्दथी एण चैत्यवासनी सिद्धि
थाय ठे, केम के देवकुल कहेतां देवालय ते जेमने ठे ते देवकुलिक
कहीए, एटले देवसंदिरवाला एटलो अर्थ थयो, देवसंदिरमां निवास
कर्या बिना देवसंदिरवालो एम कहेनुं न घटे ते उपर लौकिक न्याय
देखाने ठे जेम के गाम बिना सीमानालुं करनुं ते निश्चे होय नहीं
ए प्रकारना लौकिक न्यायथी चैत्य निवास कर्या बिना चैत्यवाला
अमुक पुरुषो एवो व्यवहार होय नहीं. एवं कहेतां ए प्रकारना

લૌકિક ન્યાયથી તથા એવમાદિ કેહેતાં આ કહ્યું ઇત્યાદિ આગમ વચનના પ્રમાણપણાથી એ ચૈત્યવાસને આગમોક્તપણું છે એમ નિશ્ચય કરીએ ઠીએ.

ટીકા:-તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ ચૈત્યનિવાસ ઇદાનીંતનમુનીના મુચિત આગમોક્તત્વાત્ ॥ ચૈત્યવંદનવત્ ॥ નન્વેવમપિ સિદ્ધાંતાન્ન સાક્ષાત્ ચૈત્યવાસઃ સિદ્ધ્યતિ ॥ વિધેયતયા તસ્ય ક્વચિદપ્યનન્નિધાનાદિતિ ચેત્ ॥ સત્યમેવં તર્હિ ગીતાર્થાચરિતત્વા દયમુપપત્સ્યતે ॥ તથાચ સાધૂનાં જિનજ્ઞવનવાસો વિધેયઃ ॥ ગીતાર્થાચરિતત્વાત્ ॥ ચતુર્થ્યા પર્યુષણાપર્વવત્ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ ॥ ગીતાર્થાચરિતત્વસ્યોજયત્રાપિ પ્રતીતત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥ શ્રીમદાર્થરક્તિતપોદૈર્ઙ્ગવતિ મહાવીરે નિશ્રેયસસૌધમધ્યાસીને ગીતાર્થાનાં વલમેધાસંહનનધૈર્યાદિહાનિં પૃષ્ઠવંશાદિસહિતવસતિવ્યવહેદં ચોપલગ્ન્ય ચૈત્યવાસો યતીનામાચરિતઃ

અર્થ:-તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ કરી દેખાવે છે જે સાધુએ જિનજ્ઞવનમાં વાસ કરવો કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષોએ આચર્યો છે એ હેતુ માટે ચોથને વિષે પર્યુષણા પર્વ કરવાની પેઠે. એટલે જેમ ચોથને વિષે ગીતાર્થ પુરુષે પર્યુષણા પર્વ કર્યું છે. તે સાધુને કરવા યોગ્ય છે તેમ ચૈત્યવાસ પણ કરવા યોગ્ય છે, ને આ હેતુ અસિદ્ધ પણ નથી કેમ જે ગીતાર્થ પુરુષે જે આચર્યું તે વાદિ પ્રતિવાદિ એ બેને પ્રસિદ્ધ પણે માનવા યોગ્ય છે ॥ તે દેખાવે છે જે જ્ઞગવાન્ મહાવીર સ્વામી મોહરૂપી મહેલમાં પધાર્યા પઠી શ્રી આર્યરક્તિ આચાર્યે ગીતાર્થ પુરુષનાં વલબુદ્ધિ, શરીરનાં સંઘચણ, ધૈર્ય આદિકની હાની જોડને

તથા લક્ષણ યુક્ત જે સાધુને રહેવાનાં સ્થાન તેનો ઉદ્દેશ થયો એમ જાણીને સાધુને ચૈત્યવાસ કરાવ્યો છે.

ટીકા:—કુત્ત એતદવસિતમિતિ ચેત્ ॥ આસોપદેશાત્ ॥ તથાહિ ॥ ઘવાસસર્પહિં વીસુત્તરોહિં, સિદ્ધિં ગણ મહાવીરે ॥ બુઞ્ઞિત્રં ચ જર્ણણં, પિ ઠીવંસાશ્ચ ઠાણં ॥ બલમેહાબુદ્ધીણં, હાણિં નાજણં સુવિહિયજણસ્સ ॥ ચેશ્યમઠઆવાસો પકપ્પિઓ અઙ્ગરસ્કોહિં ॥

અર્થ:—બલી લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલ્યો જે, જો તમે એમ કહેતા હો જે ક્યાંથી એ વાતનો નિશ્ચય કર્યો? તો કહીએ ઠીએ જે હિતકારી મોટા પુરુષના ઉપદેશથી તે દેખાતીએ ઠીએ જે મહાવીર સ્વામી સિદ્ધિ ગયા પછી ઠસેં ને વીશ વર્ષ થયાં ત્યારે યત્તિને રહેવા યોગ્ય સ્થાનક ઉચ્છિન્ન થયાં ને સુવિહિત જનનાં બલ, બુદ્ધિ, અને મેધાની હાનિ થઈ તે જાણીને આર્યરક્તિત આચાર્યે ચૈત્યમાં નિવાસ કહ્યો છે.

ટીકા:—ન ચાગમાવિરોધિન્યાચરણા પ્રમાણં, શ્ચં તુ ન તથેતિ વાચ્યં આગમાવિરોધસ્ય નિસ્સકમ્ભેત્યાદિના સમર્થિતત્વાત્ ॥ ગીતાર્થાચરણા ચાગમં પ્રમાણયદ્ગિરવશ્યમચ્યુપેતવ્યા ॥ યદુક્તં ॥ અવલંબિજ્ઞાણ કજ્ઞાં, જંકિંચી આયરંતિ ગીયથ્થા ॥ થોવાવરાહવહુણ, સવોસિં તં પમાણંતિ

અર્થ:—બલી લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે કહે છે જે જો તમે એમ કહેતા હો જે આગમને વિરોધ ન આવે એવું આચરણ પ્રમાણ છે અને આતો તેવી રીતે નથી માટે પ્રમાણ નથી તો તેનો ઉત્તર

જે આગમની સાથે વિરોધ નથી એ પ્રકારે નિસ્સકરુ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચને કરીને આગમ સાથે મલ્લતો ચૈત્યવાસ છે એવું પ્રતિપાદન પૂર્વે કર્યું છે તે ગીતાર્થનું આચરણ આગમને પ્રમાણ કરનાર પુરુષને અવશ્ય પ્રમાણ કરવા યોગ્ય છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ગીતાર્થ જનો જ્ઞાનાદિરૂપ કાર્યનું આલંબન કરીને જે કાંઈ પણ કાર્ય કરે છે. તેમાં થોનો અપરાધ અને ઘણો ગુણ રહ્યો છે માટે તે સર્વને પ્રમાણરૂપ છે.

ટીકા:-ઈતિ જગવત્પ્રતિપાદિતમુમુક્ષુપ્રવૃત્તિનિવૃત્તિરૂપાગમ-શ્રુતાદિવ્યવહારપચંકાંતઃપાત્યાગમવિરુદ્ધાચરણાનન્યુપગમે ચ જગવદપ્રામાણ્યસંજનાત્ ॥ તથાચ જગવદાશાતનાપ્રસંગાત્

અર્થ:-એ હેતુ માટે જગવાને પ્રતિપાદન કર્યા જે મુમુક્ષુને પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રૂપ આગમ શ્રુતાદિ રૂપ પાંચ વ્યવહાર તેમાંનું આગમથી અવિરોધ આવે એવું જે આચરણ તેનો અંગીકાર નહીં કરો તો જગવાને પશ અપ્રમાણપણાની પ્રાપ્તિ થશે માટે, વલી જગવાનની આશાતના થવાનો પ્રસંગ થશે એ હેતુ માટે

ટીકા:-આચરિતલક્ષણસ્યેહોપપત્તેઃ ॥ તથા ચાગમઃ ॥ અસદેણ સમાશ્નં જં કથ્યર્થ કેણર્થ અસાવજ્ઞં ન નિવારિયમન્નેહિં, બહુગુણમણુમેયમાયરિયં

અર્થ:-શિષ્ટ પુરુષે જે આચરણ કર્યું તે આચરણ લક્ષણની અહીંઆં સિદ્ધિ છે, એટલે શિષ્ટ પુરુષના સરખું આચરણ કરવું તે યુક્ત છે, તે ઉપર શાસ્ત્રનું પ્રમાણ છે, જે શઠજાવ વિનાના જે પાપરહિત મોટા પુરુષ તેમણે જ્યાં જે કંઈક આચરણ કર્યું તે નિર્દોષ છે

માટે વીજાણે ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જાવના અનુમાનની અપેક્ષાએ ઘણો ગુણ જાણી નિવારણ કર્યું નથી તો તે આચરણ કદ્યે છે, એટલે કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયં ચ ન તાવચ્છઠૈઃ સમાચીણૈઃ, ડ્રવ્યક્ષેત્રકાલા-
અપેક્ષયા ગુરુલાઘવચિંતયા ધાર્મિકૈરેવાસ્ય પ્રવર્તિતત્વાત્ ॥
નાપ્યયં સાવચ્ચઃ સાવચં હિ પાપં, તચ્ચ જીવવધાદિ ॥ નચ ચતીનાં
ચૈત્યવાસવિધૌ જીવવધાદિકં પ્રયત્નેનાન્વેષયંતોઽપ્યુપલબ્દેમહિ ॥
નિરવચ્યત્વાદેવં ચ ન વદુશ્ચુતૈસ્તત્કાલજાવિજિર્ગીતાથૈર્નિવારિતઃ
અત એવ વહૂનાં ધાર્મિકાણામનુમતઃ ॥

અર્થ:—ને આ જે ચૈત્યવાસ છે તે શઠ પુરુષોએ આચર્યો નથી
એ તો ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ ગુરુ લાઘવના વિચારથી એટલે
દોષ થોડો ને ગુણ ઘણો એવા વિચારથી ધાર્મિક પુરુષોએજ એ ચૈ-
ત્યવાસની પ્રવૃત્તિ કરી છે, એ હેતુ માટે, વલી આ ચૈત્યવાસ છે તે
સાવચ્ય પણ નથી કેમજે અવચ્ય જે પાપ તેતો જીવવંધાદિક છે, ને
મુનિને ચૈત્યવાસ કરતાં કાંઈ જીવ વધાદિક પાપ પ્રયત્નથી છોલતાં
પણ નથી જમ્તું, માટે એ ચૈત્યવાસ નિરવચ્ય છે એ હેતુ માટેજ તે
કાલે થયેલા વહુશ્ચુત ગીતાર્થ પુરુષોએ નિવારણ કર્યો નથી ને એહીજ
કારણ માટે ધાર્મિક પુરુષોને ચૈત્યવાસ કરવાનો સંમત છે.

ટીકા:—સિક્કાંતનિકષપટ્ટાનાં વિરચિતાનેકશ્વતોદ્ધારસા-
રસાસ્ત્રાણાં શ્રીહરિચક્રસૂરીણાં તથાપ્રવૃત્તિશ્રવણાત્ ॥ સ્વરચિ-
તગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનેન ચ તથાપ્રવૃત્તેસ્તૈઃ સત્યાપનાત્ ॥
॥ તથાચ તદ્ગ્રંથઃ ॥ જિણવિંવપદ્ધત્થં, અહવા તક્કમ્મતુલ્લત્તિ ॥
તથા જિણવિંવસ્સ પદ્ધા સાહુનિવાસો ય ઇત્યાદિ ॥

અર્થ:-અને સિદ્ધાંતની કસોટી સમાન, અને રચ્ચાં છે અનેક આગમના ઉદ્ધારથી શ્રેષ્ઠ શાસ્ત્ર જેણે એવાશ્રી હરિન્નદ્રસૂરી તેમની પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞાવાય છે જે હરિન્નદ્રસૂરિએ ચૈત્યવાસ કર્યો હતો કેમ જે પોતાના રચેલા ગ્રંથોને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કરવું તેણે કરીને ચૈત્યવાસની પ્રવૃત્તિ છે તે તેમણેજે સત્ય થાપી છે એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસ કરવો વલી આ તેમના ગ્રંથનું વચન છે, જે જિનર્ચિ-વની પ્રતિષ્ઠાને અર્થે અથવા જિન કર્મતુલ્ય, તથા જિનર્ચિવની પ્ર-તિષ્ઠા છે ત્યાં સાધુ નિવાસ છે શ્વ્યાદિ-

ટીકા:-દેયં તુ ન સાધુજ્યસ્તિષ્ઠંતિયથા ચ તે તથાકાર્યા॥
અક્ષયનીવ્યા હોવં, ફેયમિદં વંશતરકાંમિતિ

અર્થ:-ચૈત્ય સાધુને આપી ન દેવું, જેવી રીતે તે સાધુ રહે તેમ કરવું અક્ષય નીવીયે કરીને ઇટલે મૂલ ધનનો નાશ ન થવા દેવો, એ પ્રકારે જે કરવું તે વંશતરકાંમ જાણવું ઇટલે વંશ પરંપ-રાએ ચાલ્યું જાય.

ટીકા:-તથા સમરાદિત્યકથાયામપિ જિનજીવનાંતર્ગતપ્રતિ-શ્રયસ્થિતાયાઃ સાધ્વ્યાઃ કેવલોત્પાદપ્રતિપ્રાદનાત્ ॥ તથાધુ-નિકમુનીનાં બહૂનાં ચૈત્યવાસપ્રવૃત્તિર્દર્શનાત્ ॥ યદિ હ્યયં ગીતાર્થાનાં નાનુમતઃ સ્યાત્તદા કથમેકવાક્યતયા સર્વત્રાપ્ર-તિહૃતપ્રસરઃ પ્રવર્ત્તે

અર્થ:-વલી સમરાદિત્યની કથામાં પણ જિનજીવનના અંત-ર્ગત જે પ્રતિશ્રય તેમાં રહેલી જે સાધ્વી તેને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે. વલી આધુનિક ઘણા

મુનિ ચૈત્યવાસ કરે છે તેની પ્રવૃત્તિનું દેખવાપણું છે માટે. જો એ ચૈત્યવાસ ગીતાર્થોને સંમત ન હોત તો કેમ એક વાક્યપણે સર્વ જગાયે નિરંતર તેમનો પસાર પ્રવર્તે છે ? એટલે જો ચૈત્યવાસ નજ કરવાનો હોત તો સર્વે ગીતાર્થોનું વચન તથા પ્રવર્તેલું તે એક સાથે મલતું કેમ આવત ?

ટીકા:—ન ચ વિશેષદોષોપલંઝમંતરેણ ગીતાર્થાચરિતમ-
પ્રમાણીકર્તુ યુક્તં ॥ નાપિ વિરુદ્ધઃ સાધ્યવિપર્યયાવ્યાસત્વાત્ ॥
નહિ ગીતાર્થાચરિતત્વં યત્યવિધેયત્વેન વ્યાસં ॥ તથાસતિ પર્યુ-
ષણાયા અપિ ચતુર્થ્યામકરણપ્રસંગાત્ ॥ નાપ્યનૈકાંતિકઃ વિ-
પક્લેઽગતત્વાત્ ॥ નહિ ગીતાર્થાચરિતત્વં યત્યવિધેયેપ્યનુષ્ઠાને
ગતં ॥ પ્રાણાતિપાતાદીનામપિ ગીતાર્થાચરિતત્વેન હિ તત્
સ્યાત્ ॥ ન ચૈવમસ્તિ

અર્થ:—માટે વિશેષ દોષની પ્રાપ્તિ વિના ગીતાર્થ પુરુષનું આ-
ચરણ અપ્રમાણ કરવું તે યુક્ત નથી. તે ઉપર ન્યાય શાસ્ત્રનો વિચાર
જે, ચૈત્યવાસ સાધુને કરવા યોગ્ય છે. ગીતાર્થ પુરુષ આચરણ કર્યો
એ હેતુ માટે એ પ્રકારના અનુમાન પ્રયોગને વિષે જે હેતુ છે તે વિ-
રુદ્ધ નથી એટલે ઘોટો નથી કેમ જે સાધુને ન કરવા યોગ્ય જે વસ્તુ
તેમાં ગીતાર્થના આચરણ રૂપ જે હેતુ તે હોય નહીં માટે જે ગીતા-
ર્થનું આચરણ છે તે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, ને જો એમ ન માનતા
હો તો ચોથને વિષે પર્યુષણા પર્વ કરો ઓ તેને ન કરવાનો પ્રસંગ
પ્રાપ્ત થશે. વળી અનુમાન પ્રયોગને વિષે જે હેતુ છે તે એકાંતિક પણ
નથી એટલે ઘોટો નથી કેમ જે યતિને ન કરવા યોગ્ય જે અનુષ્ઠાન
માત્ર તે રૂપ જે વિપક્લ તેને ત્રિપે ગીતાર્થાચરણરૂપ જે હેતુ તે છે

नही माटे, ने जो प्राणातिपातादिकनुं गीतार्थ आचरण करता होत तो ए हेतु विपक्षमां गयो कहेवात, माटे एम तोछे नही, तेथी अनुमान प्रयोग निर्दोष सिद्ध थयो.

टीका:—॥ किंच, यतीनां चैत्यवासमंतरेण सांप्रतिक-
जिनजवनानां हानिः स्यात् ॥ तथाहि ॥ पूर्व कालानुज्ञावा-
देव श्रीमंतोऽव्यग्रचेतसो देवगुरुतत्त्वप्रतिपत्तिजरनिर्जरतया
ह्येतदेव परं तत्त्व मिति मन्यमानाः श्रावकाश्चैत्यचिंत्यचिंतां
परमादरेणाऽकरिष्यन् ॥ सांप्रतं तु दुःषमादोषा न्नक्तंदिवं कु-
टुंबसंबलचिंतासंतापजर्जरितचित्ततयेतस्ततो धावतां प्रायेण
दुर्गतानां श्राद्धानां स्वजन्वनेष्यागमनं दुर्लभमास्तां जिनमं-
दिरे तथाच कुतस्तया तत्समारब्धनादिचिंता तेषां

अर्थ:—बली यतिने चैत्यवासविना आ कालनां जिनजवन-
नी हानि थाय. तेज देखामे ठे जे पूर्वे कालना महिमाथीज जे
श्रीमंत लोक हता ते व्यग्र चित्तवाला न हता. ने देवगुरु तत्त्वनी घणी
जकियो जरेला हता, ने ते देवगुरुने एज परमतत्त्व ठे एम मान-
ता एवा जेने श्रावक ते चैत्य संबंधी चिंताने परम आदरवने क-
रता ने हालमां तो दुःखमा कालना दोषथी रात्रि दिवस कुटुंबनुं
जरणपोषण करवानी चिंताना संतापथी आकुल व्याकुल चित्तवाला
थया ठे. ए हेतु माटे चारे पास दोरता ने बहुधा दरिद्रि एवा
श्रावक लोकोने पोताने घेर पश आबुं दुर्लभ ठे तो जिनमंदिर-
श्राववानी वाततो ठेठे रही, माटे ते जिनमंदिरने समारबुं इत्या-
दिक चिंता तो तेमने क्यांथीज होय ?

टीका:—श्रीमतां तु प्रतिक्रमदाक्षसवारविलासिनीवनः

सारशवलमलयजरसपंकिलपीनकुचकलशपीठमुठनडुर्द्धलिता-
नां निरंतरमेव जूरिजूरिद्विषया पार्थिवसेवाहेवाकिनां जिन-
ग्रहावलोकनमेव न संपद्यते, दूरे तर्हिंता ॥ तदज्ञावे च कालेन
जिनसदनानां विशरारुता स्यात् ॥ तथाचतीर्थोच्छित्तिरापनी-
पद्यते

अर्थः—आ कालनां श्रीमंत श्रावक लोकोने तो ते चैत्य
चिंता क्यांधीज होय ? केम जे ते तो क्षणे क्षणे पोतानां रूपादिक
गुणनी केफे करीने आलसु एवी जे वेश्याओ तेमना बरास कर्पूर-
वती मिश्रित जे मलयचंदननो रस तेणे करीने व्यास थएला अने
पुष्ट थएला जे स्तन कलश ते रूपी पीठने विषे लोट पोटे तथा
एटले केवल विषय शक्ति ठे ने ते धर्म कार्य नथी करी शकता
तैथी दरिद्री जेवा ठे. ने कैटलाकने तो निरंतरज घण्णी घण्णी
डव्य पामवानी इष्टाये करीने राजाओनी सेवा करवानी कुटेव
पंथी ठे. एवा ते गृहस्थ श्रीमंत लोकोने जिन जवननुं देखवुंज
नथी थतुं, तो तेनी चिंता तो ठेठे रही ने ज्यारे ते जिनजवननी
चिंता न रही त्यारे सार संज्ञाल बिना काले करीने जिन जवननो
बिनाश थाय ने ज्यारे जिनजवननो विभेद थयो. त्यारे तीर्थनो
विभेद एनी मेलेज आवी पड्यो एम जाणवुं.

टीकाः—चैत्यांतर्वासे तु यतीनां तदुद्यमेन जूरिकालं जिन-
जवनान्यवतिष्ठेन् ॥ तथा च तीर्थाव्यवच्छेदः ॥ तदव्यवच्छि-
त्तिहेतौश्च किंचिदपवादासेवनस्यागमेपि समर्थनात् ॥ यदाह ॥
जो जेण गुणोण हिओ, जेण विणा वा नसिज्जए जंतु इत्यादि।
तदेवं सूदमेक्षिक्या बिमूश्यतां विदुषां चेतसि चैत्यवास एवे.
दानींतनमुनीनां संगतिमंगतीति.

અર્થ:—ને જ્યારે મુનિ ચૈત્યવાસ કરે ત્યારે તો મુનિનો તે સંબંધિ જે ઉચ્ચમ તેણે કરીને જિનજીવન ઘણા કાલ સુધી રહે ત્યારે તીર્થનો પણ ઉચ્ચેદ ન થાય માટે તીર્થનો ઉચ્ચેદ ન થાય એ હેતુ માટે કાંઈક અપવાદ સેવવાનું શાસ્ત્રમાં પણ કહ્યું છે જે જે ગુણે કરીને અધિક હોય અથવા જેના વિના જે સિદ્ધ ન થાય इत्यादि. તે માટે સૂક્ષ્મ દ્રષ્ટિ વિચાર કરો તો વિદ્યાનના ચિત્તમાં એમ આવશે જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ કરવો જ જોઈએ.

ટીકા:—તથા વસત્યક્ષમેતિ ॥ વસતૌ પરગૃહે નિવાસં પ્રતિ અક્ષમા માત્સર્યં પરગૃહવાસોગ્રે નિરાકરિષ્યત્ इति યદુક્તં, તદિદાનીં વ્યજ્યતે ॥ સર્વવ્રતેષુ નિરપવાદં હિ બ્રહ્મવ્રતં યતીનામાગમે ગીયતે, યદુક્તં ॥ ન વિ કિંચિ અણુનાયં, પજ્ઞિ સિદ્ધં વા વિ જિણવરિંદેહિં ॥ મુત્તું મેહુણ્ણાવં, ન સો વિણ્ણા રાગદોસેહિં ॥ નચ તત્ સ્ત્રીશબ્દશ્રવણાદેઃ સમ્યક્ નિર્વોદ્ધં પાર્યતે ॥ ઉત્કલિકાદિપ્રાદુર્જાવાત્ ॥ પરગૃહે વસતાં જાવશ્યંજાવિનઃ તચ્છ્રવણાદયઃ ॥

અર્થ:—વલી તે લિંગધારી આ પ્રકારની પ્રરૂપણા કરે છે જે વસતિ ઇટલે પરધર તેમાં જે રહેવું તે પ્રત્યે મત્સર કરવો ઇટલે મુનિને પરધરમાં ન રહેવું એ રીતે તે પ્રતિપાદન કરે છે. પૂર્વે એમ કહ્યું હતું જે પરધરમાં રહેવાનું આગલ ધર્મન કરીશું તે આ ધર્મન કરી પ્રગટ કરે છે. જે સર્વ વ્રતમાં સાધુને જેમાં અપવાદ માર્ગ નથી એવું તો એક બ્રહ્મવ્રત આગમમાં કહ્યું છે, તે શાસ્ત્રવચન એ છે જે જે જિનવરેંડ તીર્થકરે એક મૈથુન જાવ મૂકીને બીજું કાંઈ પણ આજ્ઞા કર્યું નથી. તથા નિષેધ પણ કર્યું નથી. કેમ જે તે મૈથુન રાગ વિના

હોય નહીં એટલે રાગની જોમે ઠેપ પણ આવ્યો. ને તે પઠવાકે સર્વે દોષ આવ્યા માટે, તે બ્રહ્મવ્રત સ્ત્રીયોના શબ્દો સાંજસવા તથા તેને દેખવી ઇત્યાદિકથી સારી રીતે નિર્વાહ કરો પાર પમાતુ નથી, કેમ જે કામોદીપન આદી પ્રગટ થવાનું એ કારણ છે માટે, ને પર-ઘરમાં રહેનારાને તે શ્રવણાદિક અવશ્ય થાય છે.

ટીકા:—॥ તથાચ નિતંબિનીનાં તુલિતકોક્ષિલાક્ષકૂજિતં
ગીતાદિરવમધરિતરતિસૌંદર્યં ચ રૂપમુપલબ્ધ્યં જુક્તજોગાનાં
પૂર્વાનુજૂતનિધુષનવિલસિતપ્રતિસંધાનાદયોઽજુક્તજોગાનાં ચ
તત્કુતૂહલાદયઃ પ્રાહુર્જવેયુઃ ॥

અર્થ:—વલી સ્ત્રીયોનો કોયલના મધુર શબ્દ જેવો ગીતાદિ-
કનો શબ્દ સાજલીને તથા કામદેવની સ્ત્રી તેનું સુંદરપણું તે જેણે
લઘુતા પમાર્યું છે. એવું સ્ત્રીયોનું રૂપ દેખીને પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં
જેણે જોગ જોગવ્યા છે. તે સાધુને પૂર્વે અનુજવ થયેલો જે મૈથુન-
વિલાસ તેનું અનુસંધાન થવું એટલે સ્મરણ થવું ઇત્યાદિ ઘણા દોષ
પ્રગટ થાય ને જે સાધુએ પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં જોગ જોગવ્યા નથી.
તેને તે મૈથુનનું કૌતુક થવારૂપ ઘણા દોષ પ્રગટ થાય.

ટીકા:—યતિનાં ચ સતતં કર્ણપીઘૃષવર્ષિવિજાદગંઙીરમ-
ધુરસ્વાધ્યાયધ્વાનં નિશમ્ય કેષાંચિન્તુ શરીરાણ્યગણ્યલાવણ્યશ્રી-
ણિ નિર્વણ્ય પ્રોષિતપતિકાદીનાં તરુણીનાંરિરંસાદયઃ પ્રાહુઃખ્યુઃ॥
અર્થ:—આવં ચાન્યોન્યં નિરંતરરૂપાવલોકનગીતશ્રવણાદિઙ્ગિર્દુર્મથમન્મ-
થોન્માથદૌસ્થ્યચારિત્રમોષાદયોઽનેકદોષાઃ પુખ્યેયુઃ ॥

અર્થ:—ને સાધુનો નિરંતર કાનને અમૃત સમાન જે સુંદર

मधुर स्वाध्यायनो शब्द तेने सांजलीने तथा केटलाक साधुनां
असंख्य लावण्य शोभानां धारण करनार सुंदर शरीर तेमने देखी-
ने विरहिणी जुवान स्त्रीयोने काम क्रीडा करवानी इच्छा थाय ए
आदि घणा दोष प्रगट थाय. ए प्रकारे स्त्रीयोने तथा साधुने पर-
स्पर निरंतर रूपनुं देखवुं गीतनुं सांजलवुं ए आदि कारणे करीने
दुःखदायी महा कामदेव संबंधी विकारे करीने चारित्रनो नाश थाय
ए आदि घणा दोष प्रगट थाय माटे साधुए परधरमां निवास
न करवो.

टीका:—॥ यथोक्तं ॥ श्रीवज्जियं वियाणह इत्थोणं जस्थ
काणरूवाणि ॥ सहायन सुच्चंती, ताविय तेसिं न पेच्छेहि ॥ बंज-
वयस्स अगुत्ती, लज्जानासो यपीश्वुद्धी य ॥ साधु तवोवणवासो,
निवारणा तिस्थ परिहाणी

अर्थ:—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे साधुने रहेवानुं स्थान स्त्री
वर्जित जाणवुं जे स्थाने स्त्रीयोनां रूप तथा शब्द न देखाय न सं-
जलाय तथा ते स्त्रीउं पण ते साधुने न देखे एवुं स्थान साधुने
रहेवा योग्य ठे केम जे एवी रीते न होय तो ब्रह्मव्रतनी गुप्ति न
रहे तथा लज्जानो नाश थाय तथा प्रीतिनी वृद्धि थाय, माटे सा-
धुने तपोवनमां निवास करवो जेथी तीर्थनी हानितुं निवारण थाय.

टीका:—तथा लौकिका अप्याहुः ॥ शृणु हृदयरहस्यं य
प्रशस्यं मुनीनां, न खलु न खलु योषित्संनिधिः संविधेयः ॥ हरति
हि हरिणाक्षी क्षिप्रमक्षिप्रप्रहृतशमतनुत्रं चित्तमप्युन्नतानां.

अर्थ:—लौकिकमां पण एम कहे ठे जे, मुनिने पण वखा-

ણવા યોગ્ય એવું હૃદયનું રહસ્ય કહું હું તે સાંજાલો જે સાધુને સ્ત્રી-
ર્જનું સમીપપણું નિશ્ચે નજ કરવું. કેમ જે હરિણના જેવાં જેનાં નેત્ર
ઠે એવી સ્ત્રી નેત્રરૂપી તીસા શસ્ત્રના પ્રહારવડે ઉપશમરૂપ વચ્ચતરનો
નાશ કરે ઠે ને ઉત્તમ પુરુષનાં પણ મન હરે ઠે.

ટીકાઃ--અતઃ એવં નિશીથે પંચમોદેશકે એકદ મૂલગુણેસું
અવિસુંદા હતિયં સારિયાં વીયા ॥ તુલ્હારોવણવસહી, કારણિ
તદ્દિ કત્ય વસિયવં ॥ અત્ર તુલ્હારોવણત્તિ ॥ ઉત્સર્ગેણોજયોરપિ
વસત્યોર્વાસે તુલ્યં પ્રાયશ્ચિત્તમિત્યર્થઃ ॥ અથાપવાદે વવ વસ્ત-
વ્યમિતિપ્રશ્ને ॥ અહવા ગુરુસ્ત દોસા, કમ્મે ઇવરીય હુંતિ સ-
વેસિં ॥ જડ઼્ ણ તવોવણવાસં, વસંતિ લોગે અ પરિવાલં ॥

અર્થઃ--એજ હેતુ માટે નિશીથને વિષે પાંચમા ઉદેશામાં
કહું ઠે જે એક નિવાસ તો મૂલ ગુણને શુદ્ધ રાખે એવો નથી ને
વીજો નિવાસ સ્ત્રી સંસકિવાલો ઠે, માટે એ વેમાં નિવાસ કરતાં
તુલ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત ઠે, કારણ પડે ત્યારે તે વેમાંથી કીયામાં રહેવું, એ
જગ્યાએ તુલ્હારોવણ એ શબ્દનો અર્થ ટીકાકાર કહે ઠે જે ઉત્સર્ગ
માર્ગે વે એ નિવાસને વિષે રહેનારને પણ તુલ્ય પ્રાયશ્ચિત્ત ઠે. અથ
અપવાદ માર્ગે ક્યાં રહેવું એમ શિષ્યે પ્રશ્ન કર્યું ત્યારે ગુરુ કહે ઠે જે

ટીકાઃ--અત્ર ઇતરસ્યાં સ્ત્રીસંસક્રાયાં વસંતૌ વાસે પ્રાગનુ-
જૂતવિલસિતસ્મૃતિકરણાદિના ચતુર્થવ્રતત્રંગપ્રસંગેનાઽન્યશુદ્ધ-
વસત્યલાઙ્ગેન ચ યતીનામાધાકર્મિક્યપિ વસતિરનુજ્ઞાતા
પ્રમાયંતર્વસદ્ગ્નિશ્ચ સ્ત્રીસંસકિવિયુતાશ્રુતોક્તિનિલિલગુણયુતા
દુરાપા વસતિઃ ॥ અંતત સ્ત્રીશબ્દશ્રવણસ્યાપિ સંજ્ઞવાત્ ॥

अर्थः—आ जगाये बीजो स्त्री संसक्त निवासने विषे जो साधु निवास करे तो पूर्वे गृहस्थपणामां स्त्री साथे अनुजव करखो जे विवास तेनुं स्मरण थवुं इत्यादिके करीने चौथा व्रतना जंगनो प्रसंग थाय तेणे करीने, ने बीजो शुद्ध निवासनो लाज न थाय तेथी पतिने आधाकर्मिक निवास तेनी आज्ञा करेली ठे. ने ग्रामादिमां रहेनारने तो स्त्री संबंध रहितने शास्त्रमां कहेला जे सर्व गुण तेणे सहित एवो निवास मळवो दुर्लभ ठे, केम जे घरना अंदरमां तो स्त्रीयोना शब्द सांजळवानो संजव ठे ए हेतु माटे महासाधुए परघर वास न करवो.

टीकाः—जिनगृहवासे तु यतीनां न तथासंसक्तिसंज्ञवः, चैत्यवन्दनार्थमेव क्षणमात्रमागत्य गंत्रीणां श्राविकादीनां यतिजिः सह तथाविधप्रसंगानुपपत्तेः ॥ नच एका मूलगुणेषु मित्याद्यागमबलेन प्रत्युत स्त्रीसंसक्तवसतित्यागेना धाकर्मिकवसतिवासी यतीनां संगतो, न तु जिनगृहवास इतिवाच्यं ॥ आधाकर्मस्त्रीसंसक्त्यादिदोषजालरहितजिनगृहवासलाज आधाकर्मवसतिवासस्यात्यंतमनुचितत्वात् ॥

अर्थः—जिन घरमां निवास करे, त्यारे तो यतिने ते प्रकारना स्त्री संबंधनो संजव नथी केम जे चैत्यवंदनने अर्थेज क्षणमात्र आवीने जनारी एवी श्राविकादिक साथे यतिने ते प्रकारनो प्रसंग नथी थतो जेवो तेना घरमां रहे थाय ठे तेवो वली “एका मूलगुणेषु” इत्यादि आगमना बले करीने उलटो स्त्री संबंधरहित निवासनो त्याग करवो तेणे करीने आधाकर्मिक निवास साधुने करवानो संजव्यो, पण जिनघरमां रहेवानुं संजव्युं नही. ए प्रकारे

જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું કેમ જે આધાકર્મિક તથા સ્ત્રી સંબંધ જેમાં ઠે ઇત્યાદિ દોષ સમૂહ રહિત જે જિન ઘર નિવાસ તેનો લાજ થયે ઠટે આધાકર્મિક નિવાસ કરવો તે અત્યંત અઘટ-તોજ ઠે. ॥

ટીકા:-કો હુન્મત્તઃ પથ્યાશનાવાસાવપથ્યમશ્રીયાત્ ॥ તસ્માત્પરગૃહ્વસતિરસમીચીનાઽધુનાતનયતીનાં ચ સ્ત્વાગમે પરગૃહવાસઃ શ્રૂયતે સ તાત્કાલિકાતિસાત્વિકયત્યપેક્ષ્યેતિ ॥ તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ યતીનાં પરગૃહવાસોઽનુપપન્નઃ ॥ અનેક દોષ દુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાત વદિતિ ॥

અર્થ:-કેમ જે કોણ હુન્મત્ત પુરુષ પથ્ય ઝોજનની પ્રાપ્તિ થયે ઠટે અપથ્ય ઝોજન જમે તે માટે આ કાલના મુનિયોને પરઘરમાં નિવાસ કરવો તે ઠીક નહીં, ને જે આગમમાં પરઘર નિવાસ કરવો એમ સંજ્ઞાયા ઠે, તે તો તે કાલના અતિ સાત્વિક ધીરજવાળા જે મુનિ, તેની અપેક્ષા ઠે, વલ્લી તે ડપર અનુમાન પ્રયોગ પણ સિદ્ધ થાય ઠે જે યતિયોને પરઘરમાં રહેવું તે અઘટિત ઠે. કેમ જે તે અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ ઠે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે જેમ પ્રાણાતિપાત ઠે તે અનેક દોષ દુષ્ટ ઠે તો યત્તિને કરવા યોગ્ય નથી, તેમ પરઘર વાસ પણ કરવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:-તથા સ્વીકારઃ સ્વસત્તાપાદનં કેષ્વિત્યાહ ॥ અર્થોઽ વિણં ગૃહસ્થઃ શ્રાવકઃ ચૈત્યસદનં જિનાયતનં ॥ તતોર્થ-શ્રેત્યાદિ ઇન્દ્રઃ તેષુ ॥ તત્ર ડ્રવ્યસ્વીકારસ્યાગમે નિષિદ્ધ-ત્વેઽપિ સાંપ્રતિકયતીનાં તત્સ્વીકારો યુક્તઃ ॥ તમંતેરેણ ગ્લાન-પરચક્રદુર્નિદ્ધાથેવસ્થાયાં નૈષઞ્યપથ્યાચનુપપત્તેઃ ॥ તદ્વિના ચ ધર્મ-

शरीरस्याज्ञावप्रसंगात् ॥ गृहमेधिनां च प्रायेण कालदोषाः
निर्धर्मत्वेन च यतिचिंताद्यविधानात् ॥

अर्थः—वली ते वेषधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे ड्रव्य
तथा गृहस्थ तथा जिनमंदिर ते पोतानां करी राखवां तेमां ड्रव्यनो
अंगिकार करवो तेनो शास्त्रमां निषेध ठे तो पण आ कालना सा-
धुने ते ड्रव्यनो अंगिकार करवो ते युक्त ठे केम जे ते ड्रव्य विना
ग्लान अवस्थामां तथा परचक्रनो जय थाय तथा डुकाल पमे
इत्यादि अवस्थामां औषध तथा पथ्य जोजन इत्यादिकनी प्राप्ति
न थाय ए हेतु माटे ने ते विना धर्म शरीरने नाश भवानो प्रसंग
थाय ए हेतु माटे ने गृहस्थ तो बहुधा काल दोषे करीने धर्म र-
हित थया तेणे करीने यतिनी चिंतादिकने करता जथी माटे ॥

टीकाः—तथा सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिभिः स्वीकृत्य
वर्द्धनीयं मूलधनं रक्ष्यस्ते वृद्ध्यादेरधिकीजवता ड्रव्येण
प्रवचनाव्यवच्छिन्नये दुर्बलश्राद्धानामुद्धारकरणात् ॥ तेषां च
तथादौर्गत्यपंकादुद्धृतानां कालेनानवरतचैत्यसपर्याचितादिनां
तीर्थप्रज्ञावनया बहुतरपुण्यार्जनसंज्ञवात् ॥ तदुद्धारं विना तु
प्रवचनोच्छेदप्रसंगात् ॥ इत्यर्थस्वीकारोऽधुनातनमुनीनां संगत
इवाज्ञातीति ॥ ४ ॥

अर्थः—वली सांप्रतकाले यतियोने चैत्यद्रव्यनो अंगिकार
करी वधारुं जोइये. केम जे मूल ड्रव्यनी रक्षा करी वृद्ध्यादिकथी
अधिक थतु जे ते ड्रव्य तेणे करीने प्रवचननो उच्छेद न थाय
तेने अर्थे ने दुर्बल श्रावकनो पण उद्धार कराय ए हेतु माटे. ने
ज्यारे दरिद्रतारूपी कादवथी ते श्रावकनो उद्धार कर्यो त्यारे काले

કરીને નિરંતર ચૈત્યની પૂજા અર્ચાદિક ચિંતાયે કરીને તથા તીર્થ-
ની પ્રજાવનાયે કરીને અતિશે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાનો સંજવ છે એ
હેતુ માટે, ને તે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કર્યા વિના તો પ્રવચનનો ઉચ્છેદ
થવાનો પ્રસંગ છે એ હેતુ માટે દ્રવ્યનો અંગીકાર તે તો આધુનિક
મુનિને સંગત છે, ઇટલે કરવો ઘટતો હોય ને શું ! એમ જણાય છે.

ટીકા:—તથા શ્રાવકસ્વીકારોપ્યદ્યતનમુનીના મુત્સર્ગાપ-
વાદપદવીવિદુરાણાં ન નિર્યુક્તિકઃ ॥ પૂર્વે હિ કાલસ્ય સૌસ્થ્યા-
દતિશયવત્પુરુષવાહુદ્યાત્ કુતીર્થ્યાનામદ્વીપીયસ્ત્વાત્ લોક-
સ્ય પ્રાયેણાસંક્ષિપ્ત્વાત્ ચ જૈનમતવાહ્યા અપિ જનાઃ સિતાંવ-
રજિહ્વજ્યઃ સબહુમાનં જિહ્વાદિકં વ્યતરિષ્યન્ ॥ સાંપ્રતં તુ
પ્રાહુર્નવદ્ભૂરિકુતીર્થિકસાર્થકુમતકદર્થિતાંતકરણતયા જૈનમા-
ર્ગવૈમુખ્યેન તેષાં તથાવિધશ્વેતાંવરદીક્ષાયા અજાવાત્ ॥ અતઃ
શ્રાદ્ધસ્વીકારં વિના જિહ્વાવાતેરનુપપત્તેઃ યુક્તં સંપ્રતિ ત-
સ્વીકારઃ ॥

અર્થ:—વહી તે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે આ
કાલના ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગના જાણનાર મુનિને પોતાના શ્રાવક
કરી રાખવા તે યુક્ત છે ॥ કેમ જે પૂર્વે તો કાલ સારો હતો ને
અતિશયશાલી ધણા મોટા પુરુષ હતા ને કુતીર્થિક ઘણા ઝંઘા
હતા, ને લોક પણ પ્રાયે સારા હતા એ હેતુ માટે જૈન મત વિનાના
પણ લોક શ્વેતાંવર સાધુને વહુ માન સહિત જિહ્વાદિક આપતા
અને આ કાલમાં તો પ્રગટ થયો જે ઘણો કુતીર્થિકનો સમૂહ તેનો
જે કુમત તેણે કરીને કદર્યના પામ્યાં જે અંતઃકરણ તે હેતુ માટે
તેમને તે પ્રકારે શ્વેતાંવર સાધુને આપવાની ઇચ્છાનો પણ અજાવ

ઢે. ઇ હેતુ માટે પોતાના શ્રાવક ન કરી રાખ્યા હોય તો જિહ્વાની પ્રાપ્તિ પણ ન થાય માટે આ કાલમાં શ્રાવકનો અંગીકાર કરવો તે યુક્ત ઢે.

ટીકા:-તથા આગમેપિ ॥ જા જસ્સ ઈઈ જા જસ્સ સંઈઈ, પુવપુરિસકયા મેરા ॥ સો તં અઙ્કમંતો, અણંતસંસારિહ્ હોઈ ઇત્યાદિના સ્વીકૃતગુરુપરિહારેણાપરગુરોરંગીકારઃ શ્રાવકાણામનંતસંસારિત્વાયેતિપતિપાદનેનાસ્યાર્થસ્યાન્યુપગમાત્ ॥ હરિજ્ઞસૂરિણાપિ સમ્યક્ત્વદીક્ષારોપણાવસરે શ્રાદ્ધાનાં ધનધાન્યસ્વજનપરિજનાદિસમેતસ્યા ત્મનો ગુરુસમર્પણાજિધાનેન તત્સ્વીકારસ્ય સમર્થનાત્ ॥

અર્થ:-આગમમાં પણ તેમજ કહ્યું ઢે જે જેની સ્થિતિ પૂર્વપુરુષે કરેલી મર્યાદા ઇટલે ગઢ્ઢની સ્થિતિ તેને જો અતિક્રમે તો અનંત સંસારી થાય, ઇત્યાદિકે કરીને પોતે અંગિકાર કર્યા જે ગુરુ તેનો ત્યાગ કરે ને અન્ય ગુરુનો જો અંગિકાર કરે તો શ્રાવકને અનંતસંસારીપણાની પ્રાપ્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું તેણે કરીને આ અમારા કહેલા અર્થની પ્રાપ્તિ થાય ઢે ઇ હેતુ માટે. ને હરિજ્ઞસૂરિયે પણ સમક્તિ દીક્ષા આપવાના અવસરમાં શ્રાવકને ધન ધાન્ય સ્વજન પરિજનાદિકે સહિત ઇવો પોતે શ્રાવક ગુરુને અર્પણ થાય ઇમ કહેવાથી તે સર્વનો અંગીકાર ગુરુને થયો ઇમ પ્રતિપાદન કર્યું ઢે ઇ હેતુ માટે.

ટીકા:-॥ યદાહ ॥ અહ તિપયાહિણપુવં, સમ્મં સુદ્ધેણ ચિત્તરયણેણ ॥ ગુરુણો નિવેયણં સવહેવ દદઢ મપ્પણો ઇત્થ ॥

અર્થઃ—જે માટે તેમનું વચન છે જે અથ ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરવાપૂર્વક શુરૂ ચિત્તરત્ને કરીને સારી રીતે સર્વ પ્રકારે ગુરૂને આત્માનું નિવેદન દૃઢપણે અહીં કરવું.

ટીકાઃ—ગુરુણાં ચ શ્રાદ્ધાનાં શ્રદ્ધાનુગુણ્યેન દાનોપદેશાત્ ॥
ગુરોસ્તત્સ્વીકારં વિનાં ચ તેષાં તથા નિવેદનાદ્યનુપપત્તેઃ ॥
અન્યોન્યાપેક્ષત્વાત્સ્વીકારસ્ય ॥ અન્યથેત્યમાત્મનિવેદનાજિ-
ધાનસ્ય લોકપંક્તિમાત્રફલત્વાપત્તેઃ ॥ એતેન દિગ્બંધોપિ ગૃહિણાં
યતિવન્ન દુષ્યતીતિ ॥

અર્થઃ—ગુરુએ શ્રાવકની શ્રદ્ધાને અનુસારે દાન આપવાનો ઉપદેશ કરવો ને ગુરુ જો તે શ્રાવકનો અંગીકાર ન કરે ત્યારે શ્રાવકે જે પોતાનું નિવેદન કર્યું તે ન કર્યાં જેવું થાય. કેમ જે પોતાપણનો જે અંગીકાર છે તેને પરસ્પરની અપેક્ષાપણું છે એ હેતુ માટે. ॥ જ્ઞાવાર્થ ॥ શ્રાવક પોતાના ગુરુ જાણે તો ગુરુ પોતાના શ્રાવક જાણે ને એમ ન કહીએ તો એ પ્રકારના આત્મ નિવેદનનું કેહેવું તે લોક વ્યવહાર માત્ર ફલ થાય એણે કરીને જેમ સાધુને દિગ્બંધ છે એટલે પોતપોતાના આચાર્ય ઉપાધ્યાય કરી પ્રવર્તવાપણું છે તે નિર્દોષ છે તેમ શ્રાવકને પણ દિગ્બંધ દોષ જ્ઞાની નથી એટલે શ્રાવક ને પોતાના ગુરુને પોતાના શ્રાવક કરી રાખવા ॥ ૫ ॥

ટીકાઃ—તથા ચૈત્યસદનસ્વીકારોપ્યધુનાતનમુનીનાં સમી-
ચીનઃ ॥ ઉક્તન્યાયેન સંપ્રતિ ગૃહમેધિનાં ચૈત્યર્ચિતાં પ્રતિ નિર-
વધાનતયા યતિસ્વીકારમંતરેણ કાલેન તદ્વંશસંજ્ઞવાત્ ॥
માર્ગલોપપ્રસંગેન ચાગમેપ્યર્થપત્ત્યા તત્સ્વીકારસ્યાજિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—વલી ચૈત્યનો એટલે ચૈત્ય પોતાનું કરી રાખવું, તે પણ

આ કાલના મુનિને યુક્ત (ઘટે) ઠે કેમ જે પૂર્વે કહ્યો જે ન્યાય તેણે કરીને આ કાલના ગૃહસ્થ લોકોને ચૈત્યની ચિંતા પ્રત્યે સાવધાનપણું નથી માટે થતિયે તે ચૈત્યનો અંગિકાર કર્યા વિના કાલે કરીને તેનો ઉદ્બેદ થવાનો સંજવ ઠે એ હેતુ માટે માર્ગલોપ થવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય તે માટે શાસ્ત્રમાં પણ તે ચૈત્યને પોતાનું કરી રાખવું એમ કહેવાપણું ઠે.

ટીકા:—સીલેહ મંલપલણે ઇયેરે ચોઅેતિ તંતુમાર્સુ ॥
અહિજુજંતિ સવિત્તિસુ? અણિઅફેમંતદીસંતા॥અત્રહિ લિંગિનઃ
પ્રતિ સુવિહિતાનાં ચૈત્યસમારચનાદિવ્યાપારણમુક્તં ॥ નચ ત-
ત્સ્વીકારં વિના તેષાં તત્સંજવતિ॥ અસ્વીકૃતે ચ વસ્તુનિ ઇતર-
પ્રેરણયાપિ પ્રાયેણ લૌકિકાનાં સમારચનાદ્યપ્રવૃત્તેરિતિ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—આ જગાણે લિંગધારી એમ વોલે ઠે જે પ્રત્યેક સુવિ-
હિતને ચૈત્યની સાર સંજાલ રાખવાદિ વ્યાપાર કહ્યો ઠે, તે ચૈત્યનો
પોતાપણાનો અંગીકાર કર્યા વિના તે સાર સંજાલ રાખવાનો સંજવ
નથી. કેમજે જે વસ્તુનો અંગિકાર કર્યો નથી તેમાં વીજો પ્રેરણા
કરે તો પણ વહુધા એ લોકની સુધારવાને વિષે પ્રવૃત્તિ દેખાતી
નથી માટે ॥ ૬ ॥

ટીકા:—તથા ન વિદ્યતે પ્રેક્ષિતં પ્રત્યુત્પેક્ષણા ચક્ષુષા
નિરીક્ષણમાદિશબ્દાત્પ્રમાર્જનં રજોહરણાદિના સૂક્ષ્મજીવાપ-
સારણં ચ યત્ર તત્, આસનં ત્રિષ્ટરં સ્યૂતગબ્દિકાદિ શુષિરગં-
ત્રીરસિંહાસનાદૌ ચ પ્રત્યુત્પેક્ષાદિ યતીનાં ન શુભ્યતિ, તેન ચ
તત્ર ન કદપતે ઉપવેષ્ટું ચૈત્યવાસિનસ્ત્વેવં પ્રતિપદ્યતે ॥ પ્રવચ-

प्रज्ञावनाद्देतोस्तादृशसनोपवेशनस्यापि साधीयस्त्वात् प्रव-
चनप्रज्ञावनायाः प्रधानदर्शनांगत्वेन यथाकथंचन विधेयत्वात् ॥

अर्थः—वली नथी पंक्लिहण एटले नेत्र वमे देखवुं. आदि
शब्दधी प्रमार्जवुं, रजोहरणादिक करीने सूक्ष्म जीवनुं दूर करवुं ने
जेमां एवुं आसन एटले दोरकाए शीवेली गादी तकीया तथा जेमां
गंजीर ठिऊ ठे, एवां सिंहासनादि तेने शुद्ध पंक्लिहणादि यइ
शकतां नथी ते माटे तेने विषे बेसवुं न कटपे तेने चैत्यवासी लिंग-
धारीतो एम माने ठे जे प्रवचननी प्रज्ञावना थवानुं कारण ठे माटे
तेवा गादी तकीयामां तथा तेवां सिंहासनादिकमां मुनिने बेसवुं ते
अतिशे सारुं ठे केम जे ते तो प्रवचननी प्रज्ञावनानुं प्रधान देखातुं
अंग ठे माटे जे ते प्रकारे गादीए तथा सिंहासन उपर बेसवानुं
अवश्य करवा योग्यपणुं ठे एटले कटपे ठे ॥

टीकाः—॥ यथोक्तं ॥ नाणाहिउं वरतरं, हीणो वि हु पवयणं
पञ्चावितो इति ॥ तथा सिंहासनोपवेशनस्य गणधराणां व्या-
ख्यानविधावागमेऽपि श्रवणात् ॥ यदाह ॥ राजवणीयसीहा-
सणोवविष्ठो व पायपीठंमि ॥ जिष्ठा अन्नयरा वा गणहारि कहेइ
वीयाए ॥ तथाच तदनुसारेणाधुनिकसूरीणामपि धर्मदेशनादौ
तदुपवेशनस्य समीचीनत्वात् ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे ज्ञानथी तथा चारित्र्यथी र-
हित होय तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना करता इत्यादि. वली व्या-
ख्यान विधिने विषे गणधर सिंहासन उपर बेसता एवुं आगममां
पण सांजलीए ठीए, ते आगमनुं वचन ए ठे जे राजाये आपेला
सिंहासन उपर तथा पादपीठ उपर बेठा जेष्ठ गणधारी अथवा अ-

न्यतर गणधर बीजी पोरुषीमां देशना करे ते प्रकारे आ कालना
आचार्योने पण धर्मदेशनादिकने विषे ते उपर बेसवुं ते ठीक ठे.

टीकाः—अत एव जगवान् दशपूर्वधरः श्री वैरस्वामी,
अहो जगवतः सर्वातिशायिनी व्याख्यालब्धिः किंतु न तादृशी
रूपसंपदिति राजांतःपुरावचनाकर्णनानंतरं द्वितीयेन्हि नैस-
र्गिकीं शरीरसौंदर्यसंपदमाविर्जाव्य यस्यऽनुचितमपि हिर-
ण्मयकुशेशयमध्यास्य प्रवचनप्रज्ञावनायै संसदि धर्मकर्मकथां
प्रथयांवजूधेति ॥ ततः सिद्धमिदमाचार्याणां गण्डिकाद्यासन
मुपादेयं, प्रवचनप्रज्ञावनांगत्वान्, सम्मत्याद्यध्ययनवदिति॥७॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवान् दश पूर्वधर श्री वयर-
स्वामी तेमने देखीने राजाना अंतेउरनी स्त्रीओए एम कहुं जे
अहो जगवान् वयरस्वामीनी व्याख्यान लब्धि तो सर्व करतां अ-
तिशे ठे पण तेवी कांइ रूप संपत्ती नथी एवं वचन सांजलीने त्यार
पढी बीजे दिवसे पोतानी स्वाज्ञाविक शरीर सुंदरता संपत्ति प्रगट
करीने यतिने अघटित एवं पण सोनामय कमल तेने विषे बेसीने
प्रवचननी प्रज्ञावना थवाने अर्थे सज्जामां धर्म देशना विस्तारता
हवा ए कारण माटे ए वात सिद्ध थइ जे आचार्योने गादी आदि
आसन ग्रहण करवुं, केमजे प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे ए हेतु
माटे संमति आदिक शास्त्रना अध्ययननी पेठे जेम संमत्यादिकनुं
अध्ययन ठे ते प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तो आचार्यने करवा
योग्य ठे तेम.

टीकाः—तथा सावधं सपापमांचरितं आचरणा शुद्धिणां
नियतगठजजनादिलक्षणं ॥ तत्रादर आग्रहः ॥ आचरणा हि

નિરવચ્ચેવ પ્રમાણં ણા ચ સાવધા ગૃહિદિગ્વંધાચરણાન્યુ
પગમે હિ યતેસ્ત દ્વિધીયમાનનિલ્લપાપારંજાનુમત્યાધાપત્તેઃ
તથાપ્યેપા ચૈત્યવાસિજિરાદૃતા

અર્થ:—વલી પાપ સહિત જે આચરણ ઇટલે ગૃહસ્થોને નિ-
યમાણ પોતપોતાના ગચ્છને જજવું એ આદિ જેનું લક્ષણ છે તેને વિષે
આદર ઇટલે જે આગ્રહ (આચરણ) છે તે પાપ રહિત હોય તેજ
પ્રમાણ છે ને આ જે પાપ સહિત ગૃહસ્થોને દિગ્ વંધાદિ આચરણ
તેનો અંગિકાર કરવાને વિષે નિશ્ચેયતિને તે ગૃહસ્થોએ કરવા માંમયા
જે સમસ્ત પાપના આરંજ તેમાં અનુમોદનાદિકની પ્રાપ્તિ છે એ હેતુ
માટે સાવધ છે. તો પણ એ સાવધ આચરણ ચૈત્યવાસિયે આદર્યું છે.

ટીકા:—યતસ્તેષામયમાશયઃ ક્ષેત્રકાલાદ્યપેક્ષયા હિ સર્વ-
જૈન મતાનુષ્ઠાનં વ્યવસ્થિતં ॥ તતો યદિ ગૃહિનિયતગઞ્જ-
નાદિકામાચરણાં વયં નાદિયેમહિ તતઃ કષાયકલુષિતહૃદ-
યત્વાત્પ્રાયેણ સંપ્રતિતનયતીનાં ગૃહસ્થાન્યોન્યાકૃષ્ણ્યા કલ-
હેનાવ્યવસ્થાયાં સર્વમસમંજસમાપદ્યેત તસ્માદેષાપ્યાચરણાં
ઽયતનકાલાપેક્ષયા યુક્તિમતી

અર્થ:—જે હેતુ માટે તે ચૈત્યવાસીનો આ અગ્નિપ્રાય છે જે
ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ સર્વ જૈનમતનું અનુષ્ઠાન નિશ્ચેય રહ્યું
છે તે હેતુ માટે જો ગૃહસ્થને પોત પોતાના ગચ્છની જજનાદિક
આચાર તે પ્રત્યે અમો ન આદર કરીએ તો, કષાય વગેરે અંતર મેલાં
થઈલાં છે માટે વધુધા આ કાલના યતિને ગૃહસ્થોનું પરસ્પર ઁંચ-
વાથો કલેશે કરીને અમર્યાદાએ કરીને સર્વ અવટનું થાય માટે
આ પણ આચરણ આ કાલની અપેક્ષાએ યુક્ત છે.

टीकाः—॥ यदुक्तं उत्पद्यते हि सावस्था देशकालामयान्
प्रति ॥ यस्य मेऽकार्यं कार्यं स्यात्कार्यं कर्म च वर्ज्येदिति ॥ ७॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे देश कालने रोगादि
प्रत्ये मारी ते अवस्था उत्पन्न थाय ठे जेमां न करवानुं करवा यो-
ग्य थाय ठे ने करवा योग्यनो त्याग थाय ठे ॥ ७ ॥

टीकाः—तथा श्रुतस्य सिद्धांतस्य पंध्या मार्गस्तत्रावज्ञाऽ-
नादरस्तेह्येवमाहुः जगवत्सिद्धांतो हि नैकांतैनेव विहितानु-
ष्ठाननिष्ठः निषिद्धानुष्ठाननिषेधनिष्ठोवास्ति ॥ विहितानाम-
पि केषांचिदनुष्ठानानां कचिन्निषेधात् ॥ निषिद्धानामपि
कचिद्विधानात् ॥ अतोनास्थामास्थाय सिद्धांतव्यवस्थया
केवलया किमपि कर्तुं परिहर्तुं वा पार्यते ॥

अर्थः—वळी सिद्धांतनो जे मार्ग तेनो अनादर ते लिंग-
धारी एम कहे ठे जे जगवाननो जे सिद्धांत ठे ते अनेकांत ठे ते
एकांतपणे करवा योग्य जे अनुष्ठानक्रिया तेने त्रिषे तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो करवीज एम सिद्धांत कहेतुं नथी.
ने निषिद्ध जे अनुष्ठान तेनो निषेध करवामां पण तत्पर नथी.
एटले एकांतपणे आ क्रिया तो नज करवी एम सिद्धांत कहेतुं
नथी केम जे करवा योग्य केटलांक अनुष्ठान तेनो पण कोइ ज-
गाए निषेध देखाय ठे ए हेतु माटे ने निषेध करेलां पण
केटलांक अनुष्ठान तेनुं कोइ जगाए करवापणुं ठे ए हेतु माटे.
केवल सिद्धांतमां कहेतुं ठे ते उर आस्या राखीने कांइ पण
करवा योग्य तथा परिहरवा योग्य पार पामोइ एम नथी.

ટીકા:—॥ એવંચ ॥ નવિકિંચિ અણુનાયં પમિસિદ્ધં વા વિ
જિણયરિંદોર્હિ ॥ ૬તિ વચનાદાગમવહિષ્ટાપિ કાચિત્સુકુમારા
ક્રિયાઽવ્યત્તનસાધુપ્રવર્તિતા વિવેકિનાં નિઃશ્રેયસાય જવિ-
પ્યતિ કિં શ્રુતેનેતિ॥યદુક્તં રૂઘ્વિણઃ કલ્પતાં યાંતિ મૃચ્છા-
પિ ક્રિયયા યથા ॥ કાલેન ધર્મ ક્રિયયા તથા મુક્તિ શરિ-
રીણ ૬તિ ॥ ૯ ॥

અર્થ:—તે ઉપર વલી શાસ્ત્ર વચન છે જે જિનવરે કાંઈ પણ
આજ્ઞા કરેલું નથી તેમ નિષેધું પણ નથી એ પ્રકારના વચનથી;
આગમથી વેગલી રહી એવી પણ કોઈક સુખે સુખે થાય એવી ક્રિયા-
ને આ કાલના સાધુએ પ્રવર્તીવેલી એવી પણ ક્રિયા તે મોક્ષજ્ઞાની
યશે માટે શું શાસ્ત્રવતે છે કાંઈ પણ નથી. જે માટે કહ્યું છે જે
થોડી ક્રિયાએ કરીને રોગીયાનો રોગ જાય ત્યારે જાડી ક્રિયાનું
શું પ્રયોજન છે ! શાસ્ત્રમાં તેમ સુખે સુખે થતી જે આ ક્રિયા તેણે
કરી દેહધારી મુક્તિ પામે છે. જેમ ઘણા કાલ સુધી ધર્મક્રિયા કરે
ઠે તેણે કરીને મુક્તિ પામે છે ॥ ૯ ॥

ટીકા:—તથા ગુણિષુ જ્ઞાનાદિગુણવત્સુ યતિષુ દ્વેષધીર્મા-
ત્સર્વબુદ્ધિઃ ॥ સ્વયં નિર્ગુણાનાં તદ્ગુણાનસહિષ્ણુનાં તદુપજિ-
ઘાંસયા દુષ્ટામતિરિતિ યાવત્ ॥ કથમિયં તન્મતે ન ધર્મ ૬તિ
ચેદુચ્યતે ॥ ૬દાનીં હિ જગદ્ઘિરહાત્સમ્યગ્ માર્ગાપરિજ્ઞાનેન વ-
હુલોકપ્રવૃત્તિરેવ મોક્ષમાર્ગઃ ॥ મહાજનો યેન ગતઃ સ પંથા
૬તિ ન્યાયાત્ ॥

અર્થ:—વલી જ્ઞાનાદિ ગુણવાન્ જે યતિ તેમને વિષે દ્વેષબુદ્ધિ

एटले मत्सर बुद्धि पोते निर्गुण ठे ने गुणवानना गुण सहन नथी करता माटे तेमने मारवानी इच्छा राखे ठे माटे दुष्ट बुद्धिवाला ते बेषधारी ठे आशंका कहे ठे जे गुणी पुरुष उपर द्वेषबुद्धि राखवी तेने धर्म कीये प्रकारे लिंगधारी थापे ठे, तो कहीएढीए जे आ कालमां निश्चे जगवाननो विरह थयो ठे माटे सारी रीते मोक्षमार्गनुं ज्ञान नथी थतुं ते हेतु माटे बहु लोकनी जे प्रवृत्ति तेहीज मोक्ष मार्ग ठे केम जे जे मार्गे महाजन एटले घणा लोक चाले ते मार्ग ठे एवो न्याय ठे माटे ॥

टीका:—एते च परगृहवासिनो धार्मिकं मन्या आत्मानमेवैकं गुणैरुत्कर्षयंतो निखिलानप्यपरान् दूषयंत औदंयुगीनं संघमप्य वमन्यमानास्तत्प्रवृत्तिं दूरेण परिहरंतो लोकव्यवहारमप्यजानंतः संघबाह्या एव अतः सर्वथैत उबेत्तव्या इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानिति ॥ १० ॥

अर्थ:—वली ते लिंगधारी एम कहे ठे जे आ परधरमां रहेनाराने पोताने विषे धार्मिकपणुं माननाराने पोताना आत्मानेज एक गुण करीने मोटो देखावताने बीजा सर्वेने पण दोष पमावताने आ कालना संघने पण न मानताने आ कालना संघनी प्रवृत्तिने पण ठेटी परिहरताने लोक व्यवहारने पण न जाणता माटे ते संघ बाहार बेज ए हेतु माटे सर्व प्रकारे उबेदवा योग्य ठे. ए प्रकारनो जे द्वेष करवो तेज एमने विषे अतिशे श्रेष्ठ ठे इत्यादि ॥ १० ॥

टीका:—गौतमादिषु वर्तित्वात्तादृशेषु यतिध्वनिः ॥ कथमेतेषु वर्तंत निर्गुणेष्वंजसेषु चेत् ॥ १ ॥ कटपक्षोणीरुहां यद्वत्युणा योगेपिवर्तते ॥ निंबादिषु तरुध्वानो विनाविप्रतिपत्तितः ॥

अर्थः—एवी रीते दश प्रकारनो धर्म प्ररुपण करनार ते निर्गुण आ कालना वेषधारी तेने विषे मुनि शब्द केम प्रवर्त्ते ठे ? केम जे मुनि शब्द तो गौतमादि महान् पुरुष तेने विषे प्रवर्त्तेलो ठे माटे त्यां उत्तर कहे ठे जे जेम लिंग आदि वृद्धनेविषे कल्प वृद्धना गुण नथी, तो पण केवल रुढीथी तरु ए प्रकारनो शब्द प्रवर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्दनी प्रवृत्ति रुढीथी ठे.

टीकाः—यथाच जाल्यरत्नानां गुणान्नावेपितादृशां ॥ काच सांद्रां शुचिर्चिक्ये मणी शब्दः प्रवर्त्तते ॥ ३ ॥ गौतमादि गुणयोगे—पीदानींतन साधुषु ॥ उद्यच्छत्सु स्वशक्यैवं प्रवर्त्स्यति यति ध्वनिः ॥ ४ ॥ इति वास्तवकांत्यादि दशविधयतिधर्म स्पर्द्धयेव यथातंदैः प्रदर्शितो धर्मः अयं चेत्कर्महरो जवेदित्यादि पूर्वव्याख्यातमिति वृत्तार्थः ॥ ५ ॥

अर्थः—वली जेम जातिवंत रत्नना गुण न होय, तो पण काचना कक्रमानो घणा किरणनो चकचकाट ठे तेने विषे मणी शब्द प्रवर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्द प्रवर्त्ते ठे ॥ गौतमादि मुनिने विषे रह्या जे गुण ते गुण आ कालना साधुने विषे नथी तो पण पोतानी शक्तिये उद्यम करनारने विषे यति शब्द प्रवर्त्तेशे ॥ ४ ॥ ए प्रकारे साचो जे क्षमाआदि दश प्रकारनो यति धर्म तेनी स्पर्द्धये जाणे शुं लिंगधारीनए देखाम्यो जे धर्म आ जो कर्मने हरे तो मेरु समुद्रमां तरे इत्यादि पूर्वे व्याख्यान कर्युं ठे ए प्रकारे पांचमा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ५ ॥

टीकाः--सांप्रतमेतानि दशद्वाराणि यथाक्रमं प्रत्याचि-
ख्यासुः प्रथमं तावज्जीवोपमर्दनाद्यनेकदोषाविर्भावपुरस्सरं
औद्देशिकजोजनद्वारं प्रत्याख्यातुमाह ॥

अर्थः--हवे ए दश द्वाराने अनुक्रमे खंमन करता ग्रंथकार
प्रथम जीवनो नाश ए आदि अनेक दोषने प्रकट करी देखाववा
पूर्वक औद्देशिक जोजनद्वारनुं खंमन कहे ठे.

मूलकाव्यं.

षट्कायानुपमृद्य निर्दयमृषी नाधाय यत्साधितं
शास्त्रेषु प्रतिषिध्यते यदसकृन्नि स्त्रिशताधायि यत् ॥
गोमांसाद्युपमं यदाहु रथयद्भुत्का यतिर्यात्यधः
स्तत्को नाम जिघित्सती (जिघृक्षतीत्यपिपाठांतरं) ह
सघृणाः संघादि जक्तिं विदन् ॥ ६ ॥

टीकाः--कः सघृणो दयालुः विदन् संघादिनिमित्तमेतन्निष्प-
न्नमितिजानन् इहेति प्रवचने जिघित्सति अत्तुमिच्छति ॥ अदेः
सनंतस्य घसादेशेरुपं किं तत् संघः साधुसाध्वीरुपः श्रमणगणः
आदिशब्दादेकद्विआदि श्रमणपरिग्रहः तस्य जक्तं तत्कृते निर्वृत्त-
मशनादिनामेति कुत्सायां अतीवकुत्सितमेतद्भक्तं मुनीनां ॥
जानतो मुनेः कृपालोरेवं विधं जक्तं ज्ञोक्तुं न कदपत इत्यर्थः ॥

अर्थः--कोण दयालु पुरुष आ, संघादिनिमित्ते निपजाव्युं ठे
एम जाणतो आ जिन शासनने विषे जोजन करवा इच्छे अर्थात् कोइ
न इच्छे. आ जगाए व्याकरणः--जे सन् प्रत्ययांत जे अद्, जङ्गणे

धातु तेनो घसादेश थये सते जिघित्सति एवुं रूप थयुं ठे ॥संघा॥ते॥
 साधुसाधवीरुप श्रमणनो समूह ठे॥ आदि शब्दथी एक वे त्रण
 आदि साधुनुं ग्रहण करवुं तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो जे एक साधुने
 निमित्ते नीपजाव्युं जोजनादि वे साधुने निमित्ते निपजाव्युं जोज-
 नादि त्रण साधु० इत्यादि॥आ जगाये नाम शब्दनो निंदितरूपी अर्थ
 जाणवो. तेथी आम अर्थ थयो जे आ जोजन साधु निमित्त नीपजाव्युं
 ठे एम जाणीने पण तेनुं ग्रहण करवुं ते अति निंदित ठे, ए प्रकारनुं
 जोजन कृपालु मुनिने जोगववुं न कढ्ये णटलो अर्थ थयो.

टीकाः—अत्रच विदन्नितिग्रहणाच्छ्रुतोपयोगेन बाह्यलिंगप-
 रिक्षापुरःसरं यतमानस्य यत्तेः कदाचिदाधाकर्मग्रहणेऽपि सम्यग-
 नवगमात्तद्भुजानस्यापि न दोषः ॥ यथोक्तं ॥ श्रुवन्ति न पुष्टं न
 कहियं व गूढहि नायरो वकथो ॥ इयत्तलिओ विन लग्गइ सुउं-
 वउत्तो असढ जावो ॥

अर्थः—आ जगाये विदन् ए प्रकारना शब्दनुं ग्रहण कर्तुं ठे
 माटे शास्त्रना उपयोगे करीने बाह्यारना चिन्हथी परीक्षापूर्वक य-
 तनायेथी ग्रहण करता एवा साधुने क्यारेक आधाकर्मि आहारनुं
 ग्रहण थाय तो पण सम्यक् न जाणवाथी तेनुं पण जोजन करे ठे
 तो पण दोष नथी ॥ ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे

टीकाः—अथैतस्मिन् को दोषो येनैतदेवं कुत्सितमत आह
 यत्साधितं तच्छब्दस्य यच्छब्देन नित्याजिसंबंधात्ततश्च यद्
 भक्तं साधितं निष्पादितं गृहस्थेनेतिशेषः ॥ किं कृत्वा आधाय-
 उदित्स्यकान् ऋषीन् यतीन् यतिच्यो मयैतद्देयमिति म-
 नसिकृत्वेत्यर्थः ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे ए जोजनमां शो दोष ठे जे हेतु माटे एने आबुं निंदित कहो गे तो त्यां कहे ठे जे तत् शब्दने यत् शब्द साथे नित्ये संबंध ठे माटे जे जोजन सिद्ध कर्तुं ठे एटले निपजाव्युं ठे (गृहस्थपद उपरथी लेवुं) तो अर्थ आम थयो जे, गृहस्थ जे तेणे साधुने उद्देशिने निपजाव्युं जे आ जोजन मारे साधुने आपवुं एम मनमां धारीने कर्तुं एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अथ निरवद्यवृत्त्या यतिनिमित्तं साधितेप्यस्मिन् को-
दोष इत्यत आह ॥ उपमृद्य विध्वस्य कान् षट्कायान् ॥
षट् विधजीवनिकायान् कथं उपमृद्येत्याह। निर्दयमिति क्रिया
विशेषणं निरनुकंपं यथा ज्ञवति ॥ अयमर्थ एतावत्किंल वन्हि
पाकारं नो न सानुकंपस्य नापि षट्जीवनिकायोपमर्दनमंतरेण सं-
जवति ॥ एवं च निरवद्यवृत्त्या न ज्ञक्तसाधनं कथमपि संगदते ॥

अर्थः—आशंका करी कहे ठे जे पापरहित क्रियाए करीने
यति निमित्त जोजन सिद्ध करे तेमां शो दोष ठे तो त्यां कहे ठे जे
ठ जीवनिकायनुं उपमर्दन करीने कीय प्रकारे ? तो निर्दयपणे, निर्-
दय पद ठे ते उपमर्दनरूप क्रियांनुं विशेषण ठे एटले आम अर्थ
थयो जे निर्दयपणे ठ जीवनिकायनुं मर्दन करी ए जोजन साधु
निमित्ते नीपजाव्युं ठे ते अग्निपाकनो आरंज ते दयालुने न होयने
षट् जीव निकायना मर्दनविना ते पाक पण संजवे नहीं माटे पापर-
हित क्रियाये करीने पाक साधन कोइ प्रकारे पण आय नहीं.

टीकाः—यदर्थं चैतावानारंजस्तस्य तज्ज्ञान्यसकलपापानुष-
णात्तत्तजंगप्रसंगः ॥ यदाह ॥ जस्सद्वा आहारो आरंजो त-

स्त होइ नियमेण ॥ आरंजे पाणी वहो पाणी वहेहोश्चयजंगो ॥
अतःकथमस्य जक्तस्य न कुत्सितत्वं ॥

अर्थः-जेने अर्थे आटलो बधो आरंज ठे तेने ते अर्थ आ-
रंजथी उत्पन्न थयुं जे सकल पाप तेनो संबंध थवार्थी व्रत जंगनो
प्रसंग थशे. जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे जेने अर्थे आहारनो आ-
रंज ठे तेनेज नियमाए पाप ठे केम जे आरंजने विषे प्राणीनो बध
होय ने प्राणी बध थयो एटले व्रतनो जंग थयो माटे ए जोजननुं
निंदितपणुं केम न होय अपितु होयज ॥

टीका:-एतेन वस्तुत आधाकर्मपर्यायता संघादिजक्तस्य
सूचिता ॥ आहाय वियप्पेणं जइण कम्ममसणाइ करणंज० ॥
ठक्कायारंजेणं तं आहाकम्माइंसु ॥ इत्यागमे आधाकर्मशब्द
स्यैवं व्युत्पादनात्

अर्थः-एणे करीने वस्तुताये आधाकर्मनुं पर्यायपणुं संघादि
जोजनने ठे एम सूचना करी ॥ केम जे तेनुं लक्षण शास्त्रमां कह्युं
ठे जे जेने मनमां धारीने ठ कायनो आरंज करवो तेने आधाकर्म
कहे ठे, इत्यादि आगमने विषे आधाकर्म शब्दनी ए प्रकारे व्यु-
त्पत्ति करी ठे ए हेतु माटे

टीका:-ननु जवत्वेतद्यथार्थसाधितं तथापि सिद्धांतानि-
षेधान्नङ्ग्यतीति अतआह ॥ शास्त्रेषु ग्रंथेषु निशीथादिषु प्रति-
षिध्यते यतिज्जोज्यतया निवार्यते यदजक्तं ॥ कथं असकृदत्यंत
डुष्टता ख्यापनाय मुहुर्मुहुः ॥ तथाच आहारोपधिवसत्या-
धाकर्मविचारावसरे निशीथेऽभिहितं ॥

टीकाः—अत आह ॥ निश्चृंशतां निःशूकतां निर्दयत्वमिति यावत् आधत्ते करोति यत् तदाधायि निःशूकताकारकं यद्भक्तं अयं ज्ञावः ॥ स्वयमकृताद्यप्याधाकर्म जानन् गृह्णानो मुनिर्नक्ति मद्गृहिणः प्रसंगात्संजादत्यंतगृध्रुर्निःशूकत्वेन सच्चित्तमपि न जह्यात् अतः कथं न दोषः

अर्थः—ए प्रकारनुं लिंगधारीनुं वचनतेना उत्तर रुप विशेषण कहे ठे ॥ जे ए ज्ञोजन निर्दयपणाने करे ठे आ ज्ञव ठे जे पोते कथुं नथी ने कराव्युं नथी ने अनुमोद्युं नथी. तो पण आधाकर्मने जाणीने गृहण करतो जे मुनि ते चक्तिवंत एवा गृहस्थनो प्रसंग थावाथी अतिशे गृधिल [रसास्वादवाळो] यश्ने सचित्तनो पण त्याग नहीं करे माटे क्यम दोष नथी ? दोष रुपज ठे ॥

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ सच्चं तह विमुक्तो गिण्हंतो बहुश्च संगं से ॥ निद्वंद्वसो अगिहो न मुञ्चश्च सज्जिअपि सो पढ्ढा ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कहुं ठे जे आधाकर्मी जाणे ठे ने गृहण करे ठे तो गृहस्थनो प्रसंग वधारतो ने निर्दय रस लोनी ते यश्ने पढी सचित्तने पण नहीं मूके ॥

टीकाः—अत एवात्यंतमेतज्जिहापयिषया गणधरा आनुरूपेणैतज्जोचराण्युपमानानि दर्शयामासुः ॥ तथा चाह ॥ गोमां सादीति ॥ गोःसुरजेर्मांसं पिसितं ॥ आदिशब्दाद्घातोच्चारसुराग्रहः तैरुपमा सादृश्यं यस्य तत्तथा यद्भक्तमाहुर्बुवते गणधराः स्वप्रणितागमेषु ॥

अर्थः—एज कारण माटे गणधरं महाराजाण् औद्देशिकं ज्ञो-

જનની અત્યંત ત્યાગ કરાવવાની ઇચ્છા એ તે ઔદેશિક ઝોજનને ઘટે તેવી તેની ઉપમા દેખાતી છે તે ઉપમા વિશેષણે કરીને કહી દેખાતે છે જે, ગાયનું જે માંસ તે સરખું એ ઝોજન છે આદિ શબ્દથી વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા મદિરા તેની સંઘાથે છે સદૃશપણું જેનું એટલે તે વસ્તુના જેવું એ ઝોજન પોતાના ગ્રંથોને વિષે કહ્યું છે.

ટીકા:—યથાહિ ગોમાંસઋક્ષણં લોકે ધર્મવિરુદ્ધત્વેન મહા-
પાપહેતુત્વાદત્યંતનિંદિતત્વાચ્ચ વિવેકિનાં સર્વથા હ્યેયં । તથા આ-
ધાકર્મઋક્તમપિ ॥ એવં વાંતાદિષ્વપિ યથાસંઋક્તવંયોજ્યં ॥ યથો-
ક્તં ॥ વંતુચ્ચારસુરાગો મંસસમમિમંતિ તેણ તજ્જુત્તં ॥ પત્તંપિ
કયતિ કપ્પં કપ્પઙ્ગ પુઠ્ઠંકરિસઘમં ॥

અર્થ:—તે કહી દેખાતે છે. જે ગોમાંસનું ઋક્ષણ લોકને વિષે ધર્મ વિરુદ્ધ પણે મહા પાપનું કારણ છે એ હેતુ માટે અને અતિ નિં-
દિત છે એ હેતુ માટે વિવેકી પુરુષને સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. તેમ આધાકર્મ ઝોજન પણ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારે વાંતિ આદિની ઉપમા પણ જેમ ઘટે તેમ જોઈવી. તે ઉપર શાસ્ત્રનું વચન જે વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા સુરા તથા ગોમાંસ તે સરખું આધાકર્મ ઝોજન છે.

ટીકા:—અથ પ્રકારણાંતરેણાધાકર્મ શબ્દાર્થ વ્યુત્પાદયન્
જયોત્પાદનેનાસ્યાવશ્ય હ્યેયતાં દર્શયતિ ॥ યથેતિ પ્રકારે યદ્ઋક્તં
જુક્ત્વાઽશિત્વા યતિર્મુનિર્યાતિ ગચ્છતિ અથોઽથસ્તાત્સંયમાદિતિ
દ્રઘ્ટઘ્યં ॥ અથવાઽધોગતિં નરકં ॥ એતેનાધાકર્મ શબ્દસ્યાર્થ
દ્વયં વ્યુત્પાદયતા પ્રકરણકારેણાપરમપ્યર્થદ્વયં સૂચિતં ॥

અર્થ:—હવે બીજે પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દનો અર્થ પ્રગટ કરતાં જયને ઉત્પન્ન કરવું તેણે કરીને એ આધાકર્મ જોજન અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે એમ દેશામે છે. યથા શબ્દનો પ્રકાર ઇટલો અર્થ કરવો, ઇટલે જે પ્રકારે જે જોજનને જમીને મુર્નિ સંયમથી હેઠલ થાય છે (ઝ્રષ્ટ થાય છે) અથવા અધોગતિ (નરકને) પામે છે એણે કરીને આધાકર્મ શબ્દના બે અર્થ પ્રગટ કરતા જે પ્રકરણના કર્તા તેણે બીજા પણ બે અર્થ સૂચના કર્યા છે.

ટીકા:—યથાત્મમ્નમિતિ ॥ આત્મકર્મેતિચ ॥ તત્રાત્માનં ચારિત્રાત્માનં હંતિ આત્મમ્ન ॥ આધાકર્મજોજિનો હિ તાવત્પાકારંજાનુમત્યાદિજિશ્ચારિત્રાત્મા હન્યતે ॥ તથા આત્મનિ કર્મ આત્મ કર્મ આધાકર્મ ॥ પરિણતો હિયતિ રેષણીયમપિ ગુહ્યન્ ગૃહિણા સ્વાર્થ પાકારંજાદિ ચત્કર્મ નિર્વર્તિતં તદહો મઃકૃતે શોજનમિદમન્નં નિષ્પન્નમિતિ પરિતોષાદાત્મનિ નિવેશયતિ તેન ચ બદ્ધત ઇતિજવત્યાત્મકર્મ ॥

અર્થ:—તે કહે છે જે એક તો આત્મમ્ન ને બીજો આત્મકર્મ, તેમાં ચારિત્ર રૂપી આત્માને હણે માટે આત્મમ્ન કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ જોજિનો ચારિત્ર રૂપી આત્મા તે પાકના આરંજની અનુમોદના કરવી ઇત્યાદિકવમે હણાય છે. વર્લી આત્માને વિષે જે કર્મ તે આત્મકર્મ કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ ગ્રહણ કરવા તત્પર થયો જે યતિ તે રેષણીય જોજનનું ગ્રહણ કરતો સતો પણ ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે પાકાદિ જે કાઢ આરંજ કર્મ નીપજાવ્યું છે તેને એમ માને છે જે અહો આ ગૃહસ્થે મારે અર્થે આ સારું અન્ન નીપજાવ્યું છે એમ માનીને ઘણા સંતોષથી (આનંદથી) પોતાના આત્માને વિષે તેનો

અજિનિવેશ કરે છે તેણે કરીને એ વંધાય છે માટે એ આત્મકર્મ કહીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અહવા જંતગ્ગાર્હિં, કુણ્ણ અહે સંજમાહ
નેએ વા ॥ હણ્ણવ ચરણાયં સે અહકમ્મ તમાય હમ્મંવા ॥ આ-
હાકમ્મપરિણહં, પાસુઅમવિ સંકિલિઠપરિણામો ॥ આયયમાણો
વજ્જાહ તં જાણસુ અત્તકમ્મંતુ ॥

અર્થ:—આ વે ગાથાનો જ્ઞાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે.

ટીકા:—એવંવિધાધાકર્મશબ્દસ્ય ચતુર્ધ્વા વ્યુત્પતિરર્ષ-
ત્વાત્ ॥ અત્રચ વૃત્તે એક વાક્યસ્યેનૈવ યજ્ઞબ્દેન શકલવાક્યાર્થે
દીપિતે યત્પ્રતિપદં યજ્ઞબ્દોપાદાનં તત્સંઘાદિજ્ઞકત્સ્યાત્યંતપરિહર-
ણીયતાસ્થાપનાર્થ ॥ એતેન યતીનામાધાકર્મજ્ઞોજનસમર્થનાય
યત્પરૈરન્યધાયિ પૂર્વહ્યધરિતઃ ધનાધિપત્યાદિ શ્રમણસંઘનિમિત્ત
નિર્વૃત્તજ્ઞકતાદિનાપિ ધર્માધારં શરીરંધારયેત્તદા કો દોષ ઇત્યંતં
તદપિ પ્રતિક્ષિતં મંતવ્યમ્

અર્થ:—એ પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દની ચાર પ્રકારે વ્યુત્પત્તિ
કરી જે એક તો આધાયકર્મ, બીજી અધઃકર્મ, ત્રીજી આત્મમ્મ ને
ચોથી આત્મકર્મ; તેતો ઋષિ વચનથી પ્રમાણરૂપ છે. આ કાવ્યને
વિષે એક વાક્યમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ તેણે સકલ વાક્યનો અર્થ
પ્રગટ કર્યો ને જે પદેપદે યત્ શબ્દનું ગ્રહણ કરવું તેતો સંઘાદિ જ્ઞો-
જનનું અત્યંત પરિહરવાપણું જણાવવાને અર્થે છે. એણે કરીને યતિને
આધાકર્મ જ્ઞોજન કરવાને અર્થે લિંગધારીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું જે
પૂર્વે મોટા ગૃહસ્થ હતા, ઇત્યાદિ આરંજીને શ્રમણસંઘ નિમિત્ત નીપ-
જાવ્યું જે જ્ઞોજનાદિ તેણે કરીને ધર્મનું આધારભૂત શરીરનું ધારણ

करवामां शो दोष ठे त्यां सुधी ते सर्व खंरुन कर्युं.

टीकाः—तथाहि ॥ यदिदानींतनकालापेक्षया यतीनामाधा
कर्मजोजनमिष्यते जवद्भिस्तत्किं यावज्जीवतया आहो स्वि-
त्कादाचित्कतया ॥ यद्याद्यः कदपः सोऽनुचितः ॥ आधाकर्म ज्ञो-
जनस्य यावज्जीवतयाशास्त्रेऽनभिधानात् ॥

अर्थः—लिंगधारी प्रत्ये सुविहित पुढे जे तुं आ कालनी
अपेक्षाये यतिने आधाकर्म जोजन इच्छे ठे, ते तुं जावज्जीव आधाकर्म
जोजन करवुं एम कहे ठे के क्यारेक करवुं एम कहुं हुं ॥ जो आदि
पक्ष जे जावज्जीव करवुं ते इच्छतो हुं तो ते अघटीत ठे. केम जे
आधाकर्म जोजननुं जावज्जीव करवापणुं शास्त्रमां कोइ जगाए कह्युं
नथी; ए हेतु माटे.

टीकाः—तस्यापवादेनैव तत्र प्रतिपादनात् ॥ तस्य च कादा-
चित्कत्वात् ॥ पुष्टालंबनेन कदाचिदित्यकृत्यवस्तु सेवनं ह्यपवादः
न चासौ सार्वदिकः ॥ तच्चे उत्सर्गत्वापत्तेः ॥

अर्थः—ते आधाकर्म जोजननुं शास्त्रने विषे अपवादे करी-
नेज प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे, ने ते अपवादनुं पण क्यारेक
आचरवापणुं ठे ए हेतु माटे, केम जे अपवादनुं लक्षण एठे जे पुष्ट
आलंबने करीने क्यारेक न सेववा योग्य एवी वस्तुनुं जे सेवन तेने
अपवाद कहिए. ने ए अपवाद सर्व जगाए लेवातो नथी. ने जो सर्व
जगाए अपवाद लेवातो होय तो एने उत्सर्गगुणानी प्राप्ति थाय
ए हेतु माटे ॥

ટીકા:—યથેક્તં ॥ સામાન્નવિહી ઝણીઓ, ઝસ્સગો તવ્વિ-
સેસિઓ ઇયરો ॥ ॥ પાણિવહાઈ નિવત્તી તિવિહં તિવિહેણ જાજી-
વં ॥ પુઢવાહ્સુ આસેવા, ઝપ્પન્ને, કારણંમિ જયણાણ ॥ મિગરહિ-
યસ્સઠ્ઠિયસ્સવ, અવવાઓ હોઈ નાયવ્વો.

અર્થ:—સામાન્ય વિધિ તે ઝત્સર્ગ છે, અને વિશેષ વિધિ તે
અપવાદ છે, ત્યાં યાવજ્જીવ ત્રિવિધે પ્રાણિવધ ન કરવો એ ઝત્સર્ગ છે
અને કારણ ઝપજતાં યતનાથી પૃથ્વ્યાદિકની આસેવના નિદંજી
પુરુષ કરે તો તે અપવાદ છે.

ટીકા:—અત એવ યુગપ્રધાનૈરનેકાતિશયનિધાનૈરપિ શ્રી
વૈસ્સ્વામીપાદૈ મહાદુર્ગ્ગિક્ષેણ હેતુના વિદ્યાપિંકુમુપચ્છુજ્યાપિ
તસ્યં ચાધાકર્મ ભોજનન્યૂન દોષસ્યાપિ ॥ પિંકુ અસોહ્યંતો અ-
ચરિત્તી ક્ષત્યસંસઓ નત્થિ ॥ ચારિતંમિ અસંજે સવ્વા દિસ્કા નિ-
રત્થિયા ॥ ઇતિ વચનાદૂ દુષ્ટતાં પર્યાલોચયદ્ઝિસ્તીર્થાવ્યવ-
ચ્છિત્તયે શિષ્યમેકમન્યત્ર પ્રેષ્ય સપરિવારૈઃ પ્રવચનવિધિના ઝન-
શનં પ્રતિપેદે ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે યુગપ્રધાન એવા ને અનેક અતિશ-
યનાર્જનાર એવા શ્રી વૈસ્સ્વામીએ જ્યારે મહા દુકાલી પત્ની ત્યારે
શુદ્ધ ઝોજનની પ્રાપ્તિ ન થઈ એ હેતુ માટે આધાકર્મ ઝોજન-
થી ન્યૂન દોષ યુક્ત એવો વિદ્યાપિંકુ તેનું ઝોજન કર્યું; તોપણ શાસ્ત્ર-
માં કહ્યું છે જે, અજ્ઞાનાદિક આહાર પ્રત્યે અણશોધતો અચારિત્રી
કહીએ એમાં સંશય નથી, ચારિત્રને અજાણે સર્વ દિક્ષા નિરર્થક છે.
એ વચનથી તે ઝોજનના દુષ્ટપણની આલોચના કરતા વૈસ્સ્વામી

जे ते तेनुं डुष्टपणुं वीचारीन तीर्थनो जच्छेद न थाय माटे एक शिष्यने बीजी जग्याए मोकलीने परिवार सहीत शास्त्र विधिणे करीने अनशननो अंगिकार करता हवा.

टीकाः—यदिहीदानीमाधाकर्मजोजनं यतीनां यावज्जीव तथा विधेयस्यात्तदा कथं तादृशाः प्रवचनधुरंधरा विद्यापिंरु दोष जिया तादृशं महासाहसंकुर्वीरन् ॥ तस्य ततो न्यूनदोषत्वात् ॥ कालस्य च तदानीमपि दुषमात्वात्.

अर्थः—जो यतिने आधाकर्म जोजन जावज्जीव करवा योग्य होत तो तेवा महान पुरुष प्रवचनना धुरंधर ते विद्यापिंरुना दोषज्यै करीने ते प्रकारनुं एटले अनशनरूपी मोट्ट साहस कर्म करे !!! नज करे. केम जे ते विद्यापिंरुनो आधाकर्मि जोजनथी न्यून दोष बे ए हेतु माटे. ने ते वखत काल पण दुखमा हतो ए हेतु माटे.

टीकाः—न च का शक्तिरस्माकं मंदसत्त्वानां तच्चरितमनुविधातुं न हि गजानामुदर्यते यो वटकाष्टमशितुं पचतीत्यस्माकमप्युदर्येण तेजसा तथा ज्ञाव्यमितिवक्तव्यं ॥ यतो न हि तच्चरितकीर्तनेन वयं तच्चरितमनुविधापयितुं जवद्भिर्व्यवसिताः किंतु कालानुसारेणाऽद्यापि तादृशेषु दानकुलेषु सत्सु प्रासुकैषणीयेनापि प्रायेण वृत्तौ संजवत्यां किमित्याग्रहेण संवादिक्रमेवादीयते जवद्भिः ॥

अर्थः—एवी रीते सुविहितनां वचन सांजळीने लिंगधारी बोदया जे मंद सत्ववाळा एटले निर्वळ ते अमारी एवी शक्ति कयांथी होय जे महंत पुरुषना आचरणे अनुसरीए, केम जे हाथीनो

जठराग्नि ठे ते जट्टण करेलां वरुनां लाकनां पण पचावे ठे. पण हमारो जठराग्नि एवो नथी एटले जे ते मोटा पुरुषतो थोमो दोष लाग्यो तेने पण न सहन करीने अनशन करी गया पण अमारा-थी तो कांइ एवं थाय नहीं. त्यारे सुविहित बोदया जे जो एम तमो कहेता हो ते न कहेवुं जे ए हेतु माटे ते मोटा पुरुषनुं चरित्र कहि देखाम्युं तेणे करीने कांइ तेमनी पेठे तमारी पासे अमारे कराववुं एवो व्यवसाय नथी एटले अज्जिप्राय नथी. त्यारे शुं ? तो कालने अनुसारे आज पण तेवां देनारनां कुल सते पण प्रासुकने एषणीय एटले निर्दोष एवा जोजने करीने पण निर्वाह ठते शा वास्ते संघादि निमित्त जोजननेज आग्रहे करीने तमो ग्रहण करोगे.

टीका:-दृश्यंते चाद्यापि केचिन्महात्मानः शुद्धेन जक्तेन संय-
मपालनायात्मानं यापयंतः ॥ अथ शुद्धेनाद्वीयसामेवेदानीं शरीर
यापना अत आधाकर्माज्युपगमः ॥ तर्हि तावंत एव दीदयंतां किंनू-
यिष्टैः ॥ तावदज्जिरेवती र्थाव्यवच्छेदसिद्धेः ॥ बहु मुंसादिवचनस्य ज-
वतामपि प्रसिद्धेः ॥ तदवस्यामो नूनं संघजक्ताग्रहोऽधुनातनय-
तीनामतिशुद्धतानिबन्धनो न धर्म शरीरधारणाहेतुक इति ताद्यः
पक्षः ॥

अर्थ:-आ कालमां पण कैटलाक महात्मा पुरुष देखाय ठे जे शुद्ध जोजने करीने संयम पालवाने अर्थे आत्मानो निर्वाह करे ठे ने वळी जो एम कहेता हो जे शुद्ध जोजने करीने थोमानो निर्वाह आ कालमां थाय माटे आधाकर्मनो अंगिकार करीए ठीए, तो त्यां कहीए ठीए जे, “ तमो जेटलानो शुद्ध जोजने करीने निर्वाह थाय तेदलानेज दीक्षा आपो घणाने शुं करवा आपो गो तेदलावते-

જ તીર્થનો જન્મેદ નહીં થાય કેમ જે શ્રમણ અદ્વપ નેન બહુ મુંઝાં એ વચનની તમારામાં પણ પ્રસિદ્ધિ છે એટલે તમો પણ એને પ્રમાણ કરો એ તે હેતુ માટે. આ કાઠના યતિયો સંઘાદિ જોજનનું જે ગ્રહણ કરે છે. તેનું કારણ એજ છે એમ અમો નિશ્ચય કરીએ છીએ જે તે અતિશે રસલોજી થયા છે. તેથી આધાકર્મી જોજન કરે છે. પણ ધર્મશરીરનું ધારણ કરવું એ કાંઈ કારણ નથી, એ પ્રકારે જાવજ્જીવ આધાકર્મી જોજન કરવારુપ તમારો પ્રથમ પદ્ધતેનું સંમન થયું.

ટીકા:—અથ દ્વિતીયઃ તદેવમેતત્ ગ્લાનાધવસ્થાયાં ડુર્ગ્ગિ-
ક્ષાદિષુ શુક્લેનાર્નિર્વાહેચાધાકર્મગ્રહણસ્યાપ્યાગમે પ્રતિપાદનાત્ ॥
શુક્લેન નિર્વાહેતુ તસ્ય કાદાચિત્કતયાપિ ગ્રહણે દાતૃગૃહીત્રો ર-
હિતત્વેના જિધાનાત્ ॥યદાહ॥ સંચરણંમિ અસુક્લં, ડુન્હવિ
ગિન્નંત દિંતયાણહિયં ॥ આન્નરદિઘ્નિતેણં, તંચેવ હિયં અસંચરણે.

અર્થ:—હવે બીજો પદ્ધતે જે ક્યારેક ગ્રહણ કરવા રુપી કદ્વપ તે પણ આ પ્રકારે જે ગ્લાનાદિ અવસ્થામાં, ડુકાલ પમે રૂપાદિ કારણે શુક્લ જોજનવતે નિર્વાહ ન થાય ત્યારે આધાકર્મ ગ્રહણ કરવાનું આગમમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે. ને શુક્લવતે નિર્વાહ થાય ત્યારે તો તેનું ગ્રહણ કરનાર તથા દેનાર એ બેનું અહિત થાય એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. તે વચનનો અર્થ જે.

ટીકા:—યદપ્યુક્ત “માત્માચ યતિના યથાકર્થંચન રક્ષણીય”
રૂપાદિ ॥ તદપ્યનાલોચિતાજિધાનાત્ ॥ નહ્યેતત્સૂત્રં દેહસ્ય
ધર્મસાધનત્વેન યતીનાં યાવજ્જીવ માધાકર્મસેવનપરં, કિંતુ તથા
વિધાલંબનસદ્ગુણે કદાચિદાધાકર્માદિસેવનેનાપિ પુનઃ સં-

યમકરણાયાત્મા રક્ષણીય ઇત્યેતત્પરં પ્રાયશ્ચિત્તવિધાનેન તઙ્ગન્ય
પાપનાશનસ્ય પુણો વિસોહીતિ વચનેન પ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થઃ--વઠી જે તમે એમ કહ્યું જે યતિયે જે તે પ્રકારે પોતાના
આત્માની રક્ષા કરવી ઇત્યાદિ, તે પણ વિચાર વિનાનું કહેવું છે પણ
વિચારથી નથી. કેમ જે એ સૂત્ર કાંઈ એમ કહેવાને તત્પર નથી જે
દેહ ધર્મ સાધન છે માટે સાધુને જાવજ્જીવ આધાકર્મ સેવન કરવું.
ત્યારે શું ? તો તે પ્રકારનું ઇટલે કોઈ મોટું આલંબન ઉત્પન્ન થયે સતે
વ્યયારેક આધાકર્મી આદિ સેવન કરીને પણ ફરીથી સંયમ કરવાને
અર્થે આત્મા રાખવો એ પ્રકારના અર્થને કહેવાને તત્પર છે કેમ જે
પ્રાયશ્ચિત્તના વિધિયે કરીને તે આધાકર્મ થકી થયું જે પાપ તેને
નાશ કરવાને પુણોવિસાહી ઇત્યાદિ વચને કરીને શાસ્ત્રમાં પ્ર-
તિપાદન કર્યું છે.

ટીકાઃ--યાવજ્જીવં તદાસેવને તુ શુદ્ધે રવસરાજાવેન પુણો-
વિસોહીતિ વચનસ્યાઽચરિતાર્થત્વપ્રસંગાદિતિ ॥ એતેન યત્યર્થ
ઘૃતાદિનિશ્રાવિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ તસ્યાધાકર્મસ્થાપનાક્રીતાદિ
દોષકલાપકલિતત્વેના નેકજંતુવિધ્વંસહેતુત્વેન ચ જગવદ્જિ-
ર્નિવારણાત્, ઇતરથા સત્રાગારાદીનામપિ તત્કલ્પત્વેન જૈનધર્મે
વિધેયત્વપ્રસંગાત્ ॥

અર્થઃ--ને જો જાવજ્જીવ આધાકર્મી જોજનનું સેવન હોત તો
શુદ્ધ જોજનનો અવસર ન આવત તેણે કરીને “ પુણોવિસોહી ” એ
વચનનું વ્યર્થપણું થવાનો પ્રસંગ થાત એ હેતુ માટે એનું રાખવું કર્યું
તેણે કરીને સાધુને અર્થે ઘી આદિ વસ્તુની નિશ્રાનું જે કરવું તેનું

પણ સંકન થયું કેમ જે તેને આધાકર્મ સ્થાપના વેચાર્થી લાવવું ઇ-
ત્યાદિ દોષના સમૂદ્ધે કરીને સહીતપણું છે એ હેતુ માટે ને અનેક
જંતુના નાશનું કારણ છે, માટે જગવાન તીર્થકરે ઘૃતાદિ નિશ્રા નિ-
વારણ કરી છે, જો એમ ન હોત એટલે નિશ્રાનું નિવારણ ન કર્યું
હોત તો જૈનધર્મને વિષે સાધુને સદાવર્ત્ત આદિકનું ઝોજનાદિ લે-
વાનો એટલે કદ્દપપણે કરવાનો પ્રસંગ હોત પણ તેતો નથી એ હેતુ
માટે નિશ્રા ન કદ્દે ॥

ટીકા:--નચ સત્રાગારાદીનામસંયતજનપોષકત્વેન પાપહેતુ
ત્વાદવિધેયત્વં ઘૃતાદિનિશ્રાણાં તુ સંયતોપષ્ટંજકરત્વેન પુણ્યનિ-
બંધનત્વા દ્વિધેયત્વં જનવિષ્યતીતિ વાચ્યમ્ ॥

અર્થ:--લિંગધારી બોલે છે જે સદાવર્ત્ત આદિકનું ઝોજનાદિ
જે સાધુને ન કદ્દે તેનું કારણ તો એ છે જે સદાવર્ત્ત તો અસંજતિ
એવા લોકનું પોષણ કરે છે. એ હેતુ માટે પાપનું કારણિક છે, માટે એ
સાધુને લેવા યોગ્ય નથી, પણ ઘીઆદિકની નિશ્રાતો સંજ-
તિને ઉપષ્ટંજ કરનાર છે એટલે ટેકો દેનાર પુષ્ટ કરનાર છે
એવી છે તેણે કરીને પુણ્ય બાંધવાનું કારણ છે એ હેતુ માટે
કરવા યોગ્ય થશે ત્યારે સુવિહિત બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું

ટીકા:--નિશ્રાદિષુ ઘૃતાદિગ્રાહિણાં યતીનામપિ ગાદ્ધર્યા-
દિના સિદ્ધાંતનિષિદ્ધકારિત્વેના સંયતત્વાજિધાનાત્ ॥ તથા
ચોજ્જયોરપ્યનયોઃ સમાનદોષત્વેન જૈનમતે નિષેધાત્ ॥ ઘૃતાદિસં-
ગ્રહસ્યચ શ્રાવકાણામપિ રસવાણિજ્યત્વેનાગમે નિષેધાદતઃકથં-
યત્યર્થ તત્સંગ્રહઃક્રિયમાણઃશોજેત ॥

अर्थः—निश्चादिकने विषे घृतादि ग्रहण करनार यत्तिने पण रसलोत्तिपणुं थवादिक दोष ठे तेणे करीने सिद्धांतमां निषेध करुं ठे तेनो करनार ए थयो माटे असंजतिपणुं प्राप्त थयुं माटे ए वेनो सरस्वो दोष थयो एटले सदावर्त्तनुं लेवुंने निश्चा करेळुं लेवुं ए वे असंजतिने ठे माटे ए वेनुं जैनमतने विषे साधुने लेवानो निषेध ठे ए हेतु माटे, ने श्रावकने पण घृतादि संग्रहनो ने तेनो वेपार करवानो आगममां निषेध ठे माटे यत्तिने अर्थे घृतादिनो संग्रह करवो ते केम शोन्ने.

टीकाः—इदानीं गृह्यहोष्वलाजेन घृतादिनिश्चां विनायतीनां शरीरधरणस्याप्यालंबनमात्रत्वात् ॥ श्रद्धालुगृह्येष्वधुनापि यथे-
 षं शुद्धघृतादिप्राप्तेः ॥ दुर्जिह्वाद्यपेक्षया तु कदाचिदलाजेष्वनोदर-
 तायास्तपस्त्वेनोपकारित्वात् ॥ यदुक्तं ॥ लज्यते लज्यते साधु, साधु
 चैव न लज्यते अलब्धे तपसो वृद्धिर्लब्धे देहस्य धारणा ॥ तदहो
 मूढा आलंबनान्नासेनाद्यूनतामेव पुरःकुर्वाणाः सर्वथायतिक्रिया
 मुत्सृजंतोनलज्जंते ॥

अर्थः—वली आ काळमां गृहस्थना घरने विषे घृतादिन मळे माटे घृतादि निश्चा विना यत्तिने शरीरनुं धारण थइ शकतुं नथी एम जे कहो ठो ते पण आलंबन मात्र ठे एटले ओठुं देखारवानुं ठे कहेवा मात्र ठे केम जे श्रद्धालु गृहस्थना घरमां आज पण पो-
 तानी इत्ता प्रमाणे शुद्ध घृतादिकनी प्राप्ति थायठे ए हेतु माटे, दुकावादिकनी अपेक्षाये तो क्यारेक न्यून लाज थये ठेते उणोदर-
 पणाने पण तपपणुं ठे ए हेतु माटे उपकारी ठे ते शास्त्रमां कहुं ठे

जे कोइ वखत सारं मले कोइ वखत सारं न मले कोइ वखत मुद्दल
पण नमले त्यारे साधु पुरुष तो नमले त्यारे तपनी वृद्धि थाय ठे ने मले
त्यारे देहनुं धारण थाय ठे एम माने ते कारण माटे अहो मूढ पुरुष
तो आलंबनना आजास मात्रे करीने केवल पोतानुं खौकरुपणुं आ-
गळ करी देखामता सर्व प्रकारे साधुनी क्रियानो त्याग करे ठे पण
लज्जाता नथी एटले ए पेटन्नरा एम लाज पामता नथी जे आ वेप
धारण करीने आते शुं करीए ठीए ए मोटुं आश्चर्य ठे.

टीकाः—यदाह ॥ संघयणकालबलदूसमरूवालंबणइधेनूणं॥
सवंचिय नियमधुरं, निरुज्जमाओ पमुंचंति.

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे केकेटलाक निरुद्यमी पुरुष
संघयण तथा कालबल तथा दूषमआरो ते रुप आलंबन ग्रहण करी
सर्व पोताना नियमरूपी धुराने निश्चे मुकी देठे.

टीकाः—यदपि श्राद्धश्रद्धावृद्धयेऽशुद्धग्रहणमप्यदुष्टं मि-
त्याद्यवाचि, तदपि विस्मृतजिनवचनस्य जवतोऽजिधानं ॥ अशुद्ध
पिंस्यदातृगृहीत्रोरहितत्वेन प्रागेव प्रतिपादनात् ॥ तथा श्रद्धाबं-
धुरस्यापि जरतपतेः शकटपंचशत्युपनीतस्निग्धमधुरस्वादुजड्यै
र्यतिदानं प्रति जगवतायु गादिदेवन प्रतिषेधात् ॥

अर्थः—वळी सुविहित लिंगधारी प्रत्ये कहे ठे जे तमे कह्युं
ठे जे श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थे अशुद्ध ग्रहण करवांमां दोष
नथी तोपण विसार्या जिन वचन जेणे एवो जे तुं, ते तारुं कहेवुं ठे
केम जे अशुद्ध पिंसुनुं दान तो दाताने ने ग्रहण करनार ए बेने
अहितनुं करनार ठे. एम अमोए प्रथम प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु

माटे. वळी जरत राजा पांचसे गानां सुंदर मधुर स्वाडु एवां ज्ञो-
जन जरिने साधु दान प्रत्ये अति श्रद्धावंत थया तोपण जगवान
श्री युगादि देव ते दाननो निषेध कर्हो ठे ए हेतु माटे.

टीका:-राजपिंकृत्वात्प्रतिषेधइतिचेन्न ॥ आधाकर्मत्वेनैव त-
त्प्रतिषेधस्यागमेश्रवणात् ॥ अतःप्रथमपश्चादुपनीतयोरशुरूशुरू
पिंकृयो राजपिंकृत्वेन समानत्वेपि यद्जगवान ऽशुद्धपिंकृमाधाकर्म
त्वेनैव न्यषेधत्तेनावगह्याम आधाकर्मैव सर्वदोषेभ्योमहीयःअ-
न्यथाऽशुद्धवद् शुरूमपिराजपिंकृत्वेनैवन्यषेधत् ॥

अर्थ:-त्यारे लिंगधारी बोल्या जे एतो राजपिंकृ हतो ए हेतु
माटे निषेध कर्हो, त्यारे सुविहित बोल्या जे एम तारे न बोखवुं
केम जे आधाकर्मपणुं हतुं एज हेतु माटे निषेध कर्हो ठे. एम शा-
स्त्रमां सांजळीए ठीए केम जे प्रथम जे त्याग कर्हो ते अशुद्धपिंकृ
हतो ने पठी जे गृहण कर्हो तेशुरू पिंकृ हतो माटे ए बेने राज-
पिंकृपणुं तो सरखुंज हतुं तो पण जगवान एने अशुरूपिंकृ एटले
आधाकर्मपणुं एमां ठे एम जाणीने निषेध कर्हो ते हेतु माटे एम
जाणीए ठीए जे आधाकर्मज सर्व दोष थकी मोटो ठे. एम जो न
होय तो जेमअशुरूनो त्याग कर्हो तेम शुरूपिंकृनो पण राजपिंकृ ठे
एम जाणीनेज निषेध करत.

टीका:-तथातिसारापसरणाय जगवन्निमित्तनिर्मितमो-
दकं दातुं समुद्यतायारेवत्या भगवता निषेधनाच्च ॥ तस्माच्छुद्ध-
दानेनैव श्राद्धानामपि पुण्योत्पादः ॥ आधाकर्मग्रहणेन च यतेः
स्वार्थपरिहाण्याकीदृशः परार्थः ॥ स्ववंचनेन वस्तुतः परोप-
कारानुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी रेवतीजीए अतिसार रोग मटारुवाने जगवानन निमित्ते मोदक निपजाव्यो ने तेने देवा उजमाल थइ त्यारे जगवाने तेनो निषेध कय्यो ठे ते कारण माटे शुद्धदाने करीनेज श्रावकने पण पुण्य उत्पन्न थाय ठे ने आधाकर्म ग्रहण करीने यत्तिने स्वार्थनी हानी थाय ठे माटे परार्थ केवो थाय ? नज थाय. केम जे वस्तुता-ए तो पोताना आत्मानुं वंचन करीने परोपकारनी सिद्धि थती नथी ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ जइआणेषां चत्तंअप्पणयं नाणदंसण च-
रित्तं ॥ तइया तस्स परेसिं, अणुकंपा नत्थिजीवेसु ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे ज्यारे जे पोताना ज्ञानदर्शन चारित्रने तजे ठे त्यारे जाणवुं के तेने परजीवोमां अनुकंपा नथी

टीकाः—तथान्यत्राप्युक्तं ॥ परलोकविरुद्धानि, कुर्वाणं दूर-
तस्त्यजेत् ॥ आत्मानं योतिसंते, सोऽन्यस्मै स्यात् कथं हितः ॥

अर्थः—वळी बीजे पण कहुं ठे जे, परलोकने विरुद्ध करतो जे पुरुष तेनो ठेटेथी त्याग करवो केम जे पोताना आत्मानुं बगाने ठे ते बीजानो हितकारी कीये प्रकारे होय.

टीकाः—एवंच संयम शरीरोपष्टंजकत्वादिति हेतुप्रयोगो-
प्यनुपपन्नो विशेषणासिद्धत्वात् ॥ उक्तन्यायेन सतताधाकर्मजो-
जिनो यतेः शरीरस्य संयमशरीरत्वानुपपत्तेः ॥ तथा श्राद्धश्र-
द्धावृद्धिहेतुत्वादिति द्वितीयहेतुप्रयोगोप्यसमीचीनः आधाकर्म
जोजनोपादानस्यागमविरुद्धत्वेन हेतोर्बाधितविषयत्वात् ॥ ब्रा-
ह्मणेन सुरा पेया इव इव्यत्वात् क्षीरवदित्यादिवत् ॥

અર્થઃ--વઢી સંયમ રૂપી શરીરને ડપઘંજ કરનાર ઢે ઇટલે ઢેકો આપનાર ઢે, ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો જે હેતુપ્રયોગ કર્યો તેપણ અઘટિત ઢે. કેમ જે વિશેષણે કરીને અસિદ્ધ ઢે, ઇટલે હેતુપ્રયોગ ઁોટો ઢે કેમ જે પૂર્વે કહ્યું ઇ પ્રકારના ન્યાયે કરીને નિરંતર આધા-કર્મનું ંજોન કરનાર યતિને સંયમરૂપ શરીરનીજ અસિદ્ધિ ઢે માટે વઢી શ્રાવકની શ્રદ્ધાવૃદ્ધિ થાય ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો બીજોહેતુ પ્રયોગ કર્યો તે પણ સારો નથી કેમ જે આધાકર્મ ંજોનનું ગ્રહણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધપણે વાધહેતુનું સ્થાન ઢે ઇટલે ઇ અનુમાન પ્રયોગ નિર્વાધ નથી કીયે દૃષ્ટાંતે ? તો જેમ બ્રાહ્મણને સુરાપાન કરવું ઇ સુરા ડુઘની પેઢે નરમ વસ્તુ ઢે ઇ હેતુ માટે ઇ પ્રકારનો અનુમાન પ્રયોગ જેમ વાધિત ઢે તેમ આ અનુમાન પ્રયોગ પણ વાધિત ઇ-ટલે ઁોટો ઢે.

ટીકાઃ--તથાપિ પ્રતિવાદ્યુપન્યસ્તહેતુદૂષણમાત્રેણ ન સ્વપક્ષ સિદ્ધિરિતિ સ્વપક્ષેપિસાધનમુચ્યતે ॥ યતીના માધાકર્મંજોન મનુપાદેયં ષટ્તજીવનિકાયોપમર્દનિષ્પન્નત્વાત્ તથાવિધવસત્યા-દિવત્ ॥ તથા યતીના માધાકર્મંજોનમંજોજ્યં ધર્મલોકવિરુદ્ધ ત્વાદ્ગોમાંસવદિતિ ॥ ઇવંચોપપન્નમેતત્સંઘાદિજક્તં યતિના ન ંજોક્તવ્યમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૬ ॥

અર્થઃ--તો પણ પ્રતિવાદિયે સ્થાપન કર્યા જે હેતુ તેમાં દૂષણ દેખાનાવા માત્રે કરીને પોતાના પક્ષની સિદ્ધિ નથી થતી માટે પો-તાના પક્ષને વિષે પણ અનુમાન સાધનના પ્રયોગ કરી દેખાને ઢે. જે યતીને આધાકર્મ ંજોન ગ્રહણ કરવું યોગ્ય નથી કેમ જે ઢ જીવ નિકાયના મર્દન થકી નિષ્પન્ન થવાપણું ઇ હેતુ માટે જેમ ઢ જીવનિ-

કાયના મર્દન થકી નિષ્પન્ન થયો એવો નિવાસ ગૃહાણ કરવા યોગ્ય નથી તેમ તે આધાકર્મ જોજન પણ ગૃહાણ કરવા યોગ્ય નથી વળી બીજો અનુમાન પ્રયોગ જે, યતિને આધાકર્મ જોજન જમવા યોગ્ય નથી કેમજે ધર્મ અને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ગોમાંસની જે. જેમ ગોમાંસ છે તે ધર્મને લોક એ બેમાં વિરુદ્ધ છે. માટે અજ્ઞદ્ય છે તેમ યતિને આધાકર્મ જોજન પણ અજ્ઞદ્ય છે ॥ એમ સિદ્ધ થયું જે સંઘાદિ નિમિત્ત જે જોજન તે યતિને જોગવવા યોગ્ય નથી એ પ્રકારે ઢઠા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૬ ॥ એ પ્રકારે ઔદ્દેશિકજોજનનો પ્રથમ દ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:-શ્વદાનીં દેવઙ્ગવ્યોપજોગાદિદૂષણપ્રદર્શનદ્વારેણજિ-
નગૃહવાસદ્વારં નિરાચિકીર્ષયાહ ॥

અર્થ:-હવે દેવ ઙ્ગવ્યનો ઉપજોગ એ આદિ દૂષણનું દેખાવું એ દ્વારે કરીને જિન મંદિરમાં નિવાસ કરવા રૂપ દ્વારનું નીરાકરણ કરવાની ઇચ્છાએ કહે છે.

મૂલ કાવ્યં.

ગાયત્રંધર્વનૃત્યત્પણ્ણિરણદ્રેણુગુંજન્મદંગ-
પ્રેંલત્પુષ્પસગુચન્મૃગમદલસહસ્રોચચંચજ્ઞનોધે ॥
દેવઙ્ગવ્યોપજોગધ્રુવમઠપતિતાશાતનાચ્ચલ્લસંતઃ
સંતઃસદ્ગત્કિયોગ્યેનલ્લુજિનગૃહેઽર્હન્મતજ્ઞાવસંતિ॥૧॥

टीकाः—खलु निश्चये जिनगृहेऽर्हद्भवनेऽर्हन्मतज्ञा जगच्चदा
गमनिष्णाता यतयो नैव वसन्ति सततमवतिष्ठन्ते ॥ तदागमे
तन्निवासस्यात्यन्तं निवारणात् ॥ संतो विवेकिनः ॥ कुतश्च्यत आह
॥ सती शोभनाऽऽकृत्रिमा ज्ञक्तिः शारीरसंभ्रमातिशयस्तस्य योग्य
मुचितं तस्मिन् ॥ ज्ञक्तिरेव यतस्तत्र कर्तुं युज्यत इति ज्ञक्तियोगेना
मेव विशेषतो विशेषणद्वारेण दर्शयति

अर्थः—अरिहंत मतना जाण एटले जगवाननां आगम तेना
पारगाभी एवा साधु निश्चे जिनघरमां निवास नहीज करे, एटले
तेमां निषंतर नहीं रहे. साधुने जिनमंदिरमां निवास करवानुं शा-
स्त्रमां अत्यंत निवारण कर्तुं ठे माटे संत जे विवेकी पुरुष ते त्यां नहीं रहे.
शा हेतु माटे ? तो त्यां कहे ठे जे, जिनमंदिर केवुं ठे, तो सारी क-
एटर हित जे भक्ति तेने योग्य एटले ज्ञक्ति करवा घटित ठे माटे
ज्ञक्तिनुं योग्यपणुंज विशेषे करीने विशेषणद्वारे कही देखामे ठे.

टीकाः—गायंतः कलमंडादिस्वरेण ग्रामरागैर्जगद्वदगुणाने-
वोत्कीर्त्तयंतो गंधर्वाः प्रधानगायना यत्र तत्तथा ॥ नृत्यन्ती नाट्य
शास्त्रोक्तक्रमेण करचरणाद्यंगविद्वेषं कुर्वती पणरमणी वारस्त्रीन-
र्त्तकी यत्र तत्तथा

अर्थः—मधुर गंज्जीर एवा स्वरे करीने नाना प्रकारना रागरा
गणीये सहित गंधर्व एटले प्रधान गायक लोक ते जे जिनमंदिरमां
गान करे ठे एवुं ने नाट्यशास्त्रमां कह्या प्रमाणे हाथपग आदि अं-

गनो विक्रप करवो ते रुप नृत्यने करतीढे वेश्याउं (नर्त्तकीयो) ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं ॥

टीका:—रणंतोवैणविकैर्मुखमरुताजिघातान्मधुरंध्वनंतो वे-
णवोवंशा यत्र तत्तथा गुंजंतोमार्दगिकैःपाणिज्यां तारुनाद् गंजीरं
स्वनंतःमृदंगा मुरजा यत्र तत्तथा

अर्थ:—वांसळीने वगारुनारा पुरुष तेमना मुखवायुनो प्रवेश
थवार्थी मधुर वागे ढे वेणु तें जे जिनमंदिरने विषे एवुं अने मृदंगना
वगारुनारा पुरुषोना हस्ततारुनथी मंजीर शब्द करती ढे मृदंगो
ते, जे जिनमंदिरने विषे एवुं.

टीका:—प्रेखंलोलंबमानत्वान्मंदपवनेन कंपमाना देवसपर्यार्थं
विरचिताःपुष्पस्रजः प्रसूनमाला यत्र तत्तथा ॥ पुष्पग्रहणेनच पु-
ष्फामिसथुश्चेया इत्यादिना साहचर्याजिधानात्पक्वान्नादिबलि-
स्तुतिब्रह्मपूजादयस्यापीह ग्रहणं दृष्टव्यं

अर्थ:—मंदपवने करी कंपती ने लांबी, पूजाने अर्थे रचेली
ढे पुष्पमाला ते जे जिनमंदिरने विषे, एवुं आ जगाये पुष्पनुं ग्रहण
कर्युं ढे तेणे करीने तेनी संघाथे शास्त्रमां ग्रहण करेली जे पक्वान्न
बलि पूजा, तथा स्तुतिपूजा. ए वे पूजानुं पण अहीं ग्रहण करवुं.

टीका:—उद्यन् जगवत्प्रतिमाविलेपनाथविमर्दनसमुच्चल
दामोदरद्वारेण प्रसरन्मृगमदः कस्तूरिका यत्र तत्तथा ॥ लसंतः प-

દ્રાંશુકમયત્વાત્ સુક્તાફલાદિવિઘ્નિત્તિયુક્તત્વાચ્ચ દીપ્યમાના જ-
હ્નોચ્ચા વિતાનાનિ યત્ર તત્તથા ॥ ચંચંતો મહાધનવસનવિભૂષણાં
ગરાગપ્રસાધિતશરીરત્વાદ્ ત્રાજિષ્ણવોજનૌઘાઃ શ્રાવકસમુદાયા
યત્ર તત્તથા ॥ તતશ્ચ ગાયદ્ ગંધર્વચતત્ નૃત્યત્પણ્યરમણિ ચેત્યાદિ
કર્મધારયઃ તસ્મિન્ ॥ એતાનિહિ જગવદ્ગુણગાનાદીનિ પ્રવરાણિ
જિનગૃહે જ્ઞક્તિહેતુકાનિ જ્ઞવ્યાનાં શુજ્જાવોદ્ધાસહેતુત્વાદ્બ્રહ્મ-
હુજિર્વિધીયંતે ॥

અર્થઃ—જગવાનની પ્રતિમાના વિલેપનને અર્થે મર્દન કરી માટે
ઝવડ્યો જે સુગંધ તે ઢારે કરીને પ્રસરતી છે કસ્તૂરી તે જે જિનમં-
દિરને વિષે, ને પટ્ટકૂલ વસ્ત્રમય છે માટે શોભતા ને મોતીની વિચિત્ર
રચનાએ યુક્ત છે માટે દેદીપ્યમાન એ પ્રકારના છે ચંદરવા તે જે
જિનમંદિરને વિષે એવું, ને મોટા મૂલનાં ઢારે એવાં વસ્ત્ર તથા ભૂષણ
તથા ગ્રંગરાગ તેણે કરીને દેદીપ્યમાન એવા છે શ્રાવકના સમૂહ તે
જે જિનમંદિરને વિષે એવું, એ પ્રકારનાં સર્વ જિનમંદિરનાં વિશેષણ
છે તેનો કર્મધારય સંમાસ કરવો જિનમંદિરને વિષે એ સર્વ જગવાનના
ગુણગાનાદિ શ્રેષ્ઠ કહ્યાં તે જિનઘરને વિષે જ્ઞક્તિનાં કારણિક છે માટે
જ્ઞવ્ય પ્રાણીને જ્ઞાવનાં ઝહ્વાસનાં કારણ છે માટે શ્રદ્ધાહુ પુરુષ કરે છે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥

પવરેહિં સાહ્ણેહિં પાયંજાવોવિ જાયણપવરો ॥

નય અન્નો ઝવડંગો એણસિ સયાણલઠયરો ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સારાં કારણે કરીને જાવ
પણ પ્રાણે સારો થાય છે.

टीका:-अथैवंविधजक्तियोग्यजिनगृहे किमिति साधवोन निवसन्ति अतग्राह ॥ त्रसंतोविच्यंतःकुतोदेवद्रव्यस्य जिनवित्तस्य उपजोगःसततं तत्र शयनासनाजोजनादिकरणेनोपजोगः तथा ध्रुवा,शास्वती यावज्जीवं अथवा ध्रुवं निश्चितं मठो जिनगृह जगतीसंबद्धोयतिनिमित्तनिष्पन्नउपाश्रयस्तस्य पतिता आधिपत्यं जिनगृहलेखकोद्ग्राहणिकाकर्मांतरादिसकलचिंताकारित्वेनाधिकारित्व मितियावत् ॥ चैत्यवासिनो हि निरंतरसंचरिणुजनसंकुलतया तत्राव्यग्रं स्थातुमशकुवंत स्तदनुषक्तञ्चुविमठं विधाप्य सर्वा तच्चिंता विदधतीति जवतिमाठपत्यं ॥

अर्थ:-हवे लिंगधारी सुविहित प्रत्ये पूढे ठे जे आ प्रकारे जक्ति करवा योग्य जे जिनमंदिर तेमां साधु केम निवास न करे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे आ प्रकारना दोषथी जय पामता साधु नथी निवास करता, ते दोष कहे ठे, जे देव द्रव्यनो उपजोग थाय माटे उपजोग ते शुं तो निरंतर जिनमंदिरमां सूवुं तथा जोजनादिकनुं करवुं ते उपजोग ठे तथा निरंतर एटले जावज्जीव अथवा निश्चे मठपतिपणुं थाय माटे मठ एटले जिनघरनी जगती संबंधि जे यतिनिमित्त निपजाव्यो उपाश्रय तेना पतिपणुं एटले धणीपणुं, जिनमंदिरनुं लेखुं लेखवुं तथा उघराणी करवी इत्यादि बीजां कामकाज करवां एम सर्व चिंतानुं करवापणे अधिकारीपणुं ठे वळी चैत्यवासी जे ते निरंतर त्यां आवता जता लोके करीने व्याप्त ठे माटे अव्यग्रपणे एटले समाधिपणे रहेवा समर्थ नथी यता ते जिनमंदिर संबंधी पृथ्वीमां मठ करावीने सर्व तेनी चिंताने पोते करे ठे माटे मठपतिपणुं तेमने ठे.

टीकाः--तथा जगवत्प्रतिकृतिप्रत्यासत्तौ जोजनशयनासन
निष्ठीवनाद्यविधिकरणेन ज्ञानाद्यायस्य शातना ज्ञानं ॥ जगव-
त्संनिधौहि जोजनादि कुर्वाणो यतिर्ज्ञानादिलाजाद ब्रह्मयतीति
जवत्याशातनाऽवज्ञा ॥ ततश्च देवद्रव्योपजोग श्रेत्यादिद्वन्द्वः ताज्यः

अर्थः--बली जगवाननी प्रतिमाना समीप जोजन करुं
तथा सुखं तथा आसन करुं तथा थुंकुं इत्यादि अधिकरणे करीने
जगवाननी आशातना थाय ठे. ते आशातना शब्दनों अर्थ जे ज्ञा-
नादिकनो जे लाज तेनो नाश थाय जेथी एटले जगवंतनी समीपे
जोजनादिकने करतो जे यति ते ज्ञानादि लाजथी ब्रह्म थाय ठे,
माटे अशातना एटले अवज्ञा ठे. देवद्रव्योपजोग इत्यादि पदनो द्वन्द्व
समास करवो.

टीकाः--अथगृहिणा जगवन्निमित्तं स्वद्रव्येण निर्मापिते
देवगृहे वसत स्तद्रव्यं च कनकादिक मनुपञ्चजानस्य यतः कथं
देवद्रव्योपजोगः, जिनद्रव्यनिष्पन्ने हि तत्र निवसत स्तद्रव्यं
साक्षाद् पुञ्जानस्य वा स्यादिति चेत् न ॥

अर्थः--हवे लिंगधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे, गृहस्थ
लोक पोताने द्रव्ये करीने नीपजाव्युं जे देवघर तेमां निवास कर-
नार यतिने देवद्रव्यनो उपजोग केम करीने थयो ? केम जे ते द्र-
व्य ते सुवर्णआदिक तेनो तो उपजोग करतो नथी माटे, ने जो
जिनद्रव्ये करीने नीपजावेला स्थानमां निवास करे अथवा ते द्र-
व्यनो साक्षात् उपजोग करे त्यारे जिनद्रव्यनो उपजोग कहेवाय

खरो, त्वारे सुविहित ब्रोदया जे तारे एभ न बोलवुं.

टीका:—गृहिणा स्ववसुनिर्मापितत्वेपि देवसदनस्य देवत्राह-
तत्त्वेन देवद्रव्यत्वा तथाच तत्र वसतः साक्षात्तद्भनमनुपपञ्जान-
स्यापि मुने देवद्रव्योपज्ञोगोपपत्तेः ॥ साक्षाद्देवद्रव्यनिष्पन्ने तु
का वार्त्ता ॥ किंच नित्यं तत्र वासेन निःस्पृहस्यापि तच्चिन्तादौ व्या
प्रियमाणस्य साक्षात्तद्ग्रंथोपयोगस्यापि संज्ञवात् राजनियो-
गादिषु प्रथमं निरीहाणामपि पश्चात्तथाज्ञावोपलब्धेः ॥

अर्थ:—केम जे गृहस्थे पोताना डव्ये करीने नीपजावेळुं एवुं
पण देवघर ते देवने अर्पण कर्तुं ठे, ए हेतु माटे देवद्रव्यपणुं ठे
माटे त्यां वसनारने अने साक्षात् ते धनने जोगवनार ए चने पण
देवद्रव्यना उपज्ञोगनी प्राप्ति ठे, ने साक्षात् देव डव्ये करीने निपजा-
वेळुं होय त्यारे तो तेनी शी बात कहेवी, वळी शुं? तो निरंतर
त्यां निवासे करीने निस्पृह एवा मुनीने पण ते डव्यनी चिन्तादि-
कने विषे वेपारवंत थवार्थी साक्षात् ते ग्रंथना उपयोगनो पण ए-
टले साक्षात् ते डव्य संबंधी उपज्ञोगनो पण संज्ञव ठे, केम जे
प्रथम केटलाक निरीह एटले जोगादिकनी वांढाए रहित मुनि
हता ते पण राजानी आक्षा इत्यादि कारणे ते डव्यसंबंधने पान्या
तो पळी ते मुनिने ते डव्यना उपज्ञोगनी वांढा प्राप्त थइ ठे ए
हेतु माटे.

टीका:—अथास्तां तत्र वसतो मुनेर्देव डव्योपज्ञोग स्तथा-
पि तत्रको दोष इति चेदुच्यते तद्ज्ञोगस्यानंतजन्मसुदारुण
विपाकत्वेन अगवता जिघांसात्.

અર્થ:-હેવે લિંગધારી કહે છે જે જિન મંદિરમાં રહેનારને દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય તો પણ તેમાં શો દોષ છે, ત્યારે સુવિ-
હિત કહે છે કે ઘણો દોષ છે. જે દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ કરે છે તેને અનંત જન્મ સુધી મહા આકરું પાપનું ફલ જોગવું પડે છે એ હેતુ માટે એમ જગવાન શ્રી તીર્થંકરે કહ્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

દેવસ્સ પરીજોગો અણંતજમ્મેસુદારુણવિવાગો ॥

જં દેવજોગભૂમિસુ વુઢ્ઠી નહુ વઢ્ઠહ ચરિત્તે ॥

અંત્રેહિ દેવજૂમિં જુંજાનસ્યયતશ્ચારિત્રાજાવેન દારુણો વિપાકઃ
પ્રતિપાદિતઃ ॥ તથા સંકાસાદિશ્રાવકાણાં ચૈત્યદ્રવ્યોપજોગિના
મત્યંતદારુણવિપાકસ્યાગમેપિ બહુધા શ્રવણાત્ ॥

અર્થ:-જે માટે તે શાસ્ત્ર વચન જે દેવદ્રવ્યનો પરિજોગ કરે છે તે અનંત જન્મને વિષે દારુણ પાપફલને જોગવે છે, એ જગાએ દેવ જૂમિને જોગવનાર યતિને ચારિત્રનો નાશ થયો તેણે કરીને દારુણ પાપ ફળનું જોગવું પ્રતિપાદન કર્યું વઢી સંકાસાદિ શ્રાવકે ચૈત્ય દ્રવ્યનો ઉપજોગ કર્યો તેણે કરીને અનંત દારુણ પાપફલ જોગવું તે આગમમાં ઘણી જગાએ સંજ્ઞાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-તથા જિણપવયણવુઢ્ઠિકરં પજાવગં નાણદંસણુ-
ણાણં, જરક્કંતો જિણદ્ધં અનંતસંસારિત્તં દોહ ॥ તથા ચેશ્ય-

द्वं साहारणं च जो दुहृष्टं मोहियमईउं धम्मं च सो न याणइ
अहवा बद्धाउउं नरए.

अर्थ:-ते उपर शास्त्रना वचन जे, जिनना प्रवचननी वृ-
द्धि करनार ने ज्ञान दर्शनना गुणनुं प्रज्ञावक एवं जिनद्रव्य तेने
जज्ञण करनार जे पुरुष ते अनंत संसारी होय वळी मोह पामी ठे.
मति ते जेनी एवो पुरुष चैत्य द्रव्यने तथा साधारण द्रव्यने बगाने,
ते पुरुष धर्म प्रत्ये जाणतो नथी. एटले परजवे धर्म न पामे ए ज्ञाव
अथवा ते पुरुष, बांध्यु ठे नरकनुं आउखुं ते जेणे एवो थाय.

टीका:-इत्याद्यपरापरागमवचनानि । चिंतयंतो महामुनयो
देवद्रव्योपजोगेन जवकूपपातात्कथं न त्रस्यंति तथा माठपत्या-
दपि महामुनयो बिज्यति ॥ यतः मगोहि देवद्रव्य निष्पन्नोवा-
स्यात् एहिणा यत्यर्थं स्वद्रव्येणकारितोवा॥ तत्राद्यपह्ने तन्निवासो
यतीना मुक्तप्रकारेण देवद्रव्योपजोगप्रसंगादेवानुचितः ॥

अर्थ:-इत्यादि बीजां बीजां आगम वचनने विचारता म-
हामुनि, देवद्रव्यना उपजोगे करीने संसाररूप कूवामां परवानुं
थाय ठे माटे केम न त्रास पामे तेमज मठपतिपणुं थवार्थी पण म-
हामुनि जय पामे ठे. जे हेतु माटे मठ जे ते देवद्रव्ये करीने नि-
पजाव्यो होय अथवा गृहस्थे यतिने अर्थे पोताना द्रव्ये करीने नि-
पजाव्यो होय, तेमां प्रथम पह्ने जे देवद्रव्ये करी नीपजावेला नि-
वासने विषे साधुने रहेवुं तेनुं पूर्वे कहुं ए प्रकारे खंरुन थयुं केम
जे देवद्रव्यना उपजोगनो प्रसंग थाय माटे अघटित ठे.

टीकाः—द्वितीयेत्वकल्पनीयत्वान्तन्निवासानुपपत्तेः ॥ तस्य केवलसाधुनिमित्तं निष्पन्नत्वेन महासावद्यशय्यारूपत्वात् ॥ यथोक्तं ॥ कालाशकं तु वक्षाणा अजिकंताचेव अणजिकंताय ॥ वज्जाय महावज्जा सावज्जा महप्पकिरियाय ॥ समण्ठा सावज्जा य साहूणमिति ॥

अर्थः—ग्रहस्थे यतिने अर्थे पोताना डव्ये करीने निवास कराव्यो होय ते रूप जे बीजो पक्क तेने विषे पण ते निवासनुं अकल्पवापणुं ठे. केम जे ते निवास केवल साधु निमित्ते नीपजाव्यो ठे माटे महासावद्यरूप ठे ए हेतुं माटे साधुने न कल्पे, ते शास्त्रमां कछुं ठे जे ॥

टीकाः—अकल्पनीयवसत्यादेर्यतीनां ग्रहणनिषेधात् ॥
॥ यदाह ॥ पिंरुं सिज्जां च वड्डं च, चउत्थं पायमेवय ॥
अकप्पियं न गिहिज्जा, पग्गिगाहिज्जा कप्पियं ॥

अर्थः—न कल्पवा योग्य जे निवास आदिक तेनुं यतिने ग्रहण करवानो निषेध ठे, ने शास्त्रमां कछुं ठे जे पिंरु तथा निवास तथा वस्त्र तथा चोथुं पात्र ते सर्व न कल्पे एवां होयतो न ग्रहण करवां ने जो कल्पे एवां होय तो ग्रहण करवां.

टीकाः—अथापवादेन महासावद्यशय्यावासस्याप्यागमे-
ऽज्जिभानात्तदुपमववासे यतीनां को दोषइति चेन्न ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી કહે છે જે અપવાદે મહા સાવધ સ્થાનમાં પણ નિવાસ કરવો એમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે માટે સાવધરૂપ જે મઠવાસ તેમાં રહેનાર યતિને શો દોષ છે ત્યારે સુવિદિત બોલ્યા જે એમ તારે ન બોલવું,

ટીકા:-ગૃહિણા સ્વદ્રવ્યેણાપિ યતિવિધાસ્યમાનદેવચિંતા-
જિસંધિના તસ્યનિર્માપિતત્વેન દેવજીવિ નિષ્પન્નત્વેન ચ જિનગૃહ-
વદ્વસ્તુતો દેવદ્રવ્યત્વાત્ ॥ અપવાદસ્ય ચકદાચિત્કત્વેન નિત્ય-
જીવતાં તત્રવાસે તસ્યાપ્યનુપપત્તેઃ ॥

અર્થ:-ગૃહસ્થે પોતાનાં દ્રવ્યે કરીને તે સ્થાન નીપજાવ્યું પણ
એમાં આ અજિગ્રાય રહ્યો છે, જે આ સ્થાનમાં યતિ રહેશે ને રહીને
દેવચિંતાદિક કરશે એવા અનુસંધાને કરી નીપજાવવાપણું છે, એ હેતુ
માટે ને વઢી દેવ સંબંધી પૃથ્વીને વિષે નીપજાવવાપણું છે માટે જિ-
નગૃહની પેઠે વસ્તુતાયે દેવદ્રવ્યપણું છે એ હેતુ માટે, ને અપવાદને
તો કદાચિત્પણું છે માટે નિરંતર તેમાં રહેનાર એવા તમારે તો અપ-
વાદની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

ટીકા:-एवं मठवासं सदोषं मन्वाना मुनयः कथमिव मठप-
तितामंगीकुर्वीरन् ॥ तथा जगवदाशातनातोपि विवेकिनस्त्रस्यंति

અર્થ:-એ પ્રકારે મઠવાસને દોષ સહિત માનતા મુનિ જે તે
મઠપતિપણાનો કેમજ અંગીકાર કરે ! નજ કરે. વઢી વિવેકી પુરુષ
જેમ મઠવાસથી ત્રાસ પામે છે તેમ જગવંતની આશાતનાથી પણ
ત્રાસ પામે છે.

ટીકા:-અથ કેયં જગત્પ્રતિકૃતીનામાશાતના ? કિં ગુરુણા-
મિવાસન્નગમનાવસ્થાનાદિના મુખનાશાકુહરનિઃસરદવિરલો-
ઘ્વાસનિઃશ્વાસાદિન્નિસ્તદેહોપતાપાદ્યાપાદનલક્ષણા ઉત તાસુ
જંગવદધ્યારોપેણ પૂજ્યવહુમાન પ્રકર્ષસૂચકસંઞ્જમાતિશયરૂપા ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી બોલે છે જે જગવાનની પ્રતિમાની આ-
શાતના તે કઈ થાય છે, શું ગુરુની પેઠે તે પ્રતિમાને સમીપ જવું
તથા વેસવું ઇત્યાદિકે કરીને મુખ તથા નાસિકા તેના રંધ્રથી નીક-
ળતો જે શ્વાસોશ્વાસ ઇત્યાદિકે કરીને તેમના દેહને ઉપતાપાદિક થાય
અ રૂપની આશાતના કહો છો કે તે પ્રતિમાને વિષે જગવાનનો અ-
ધ્યારોપ થવો તેણે કરીને પુજ્યનું જે વહુમાન તેનો જે ઉત્કર્ષ તેને સૂ-
ચના કરનાર એવો જે અતિશે સંઞ્જમ તે રૂપની આશાતના કહો છો.

ટીકા:-ન તાવદાચ્ચ, જગવતાં પરમપદપ્રાપ્તત્વેન તત્પ્રતિકૃ-
તીનાં તદસંબંધેન તદસંઞ્જવાત્ ॥ નાપિદ્વિતીયઃ, ગર્જાગારાચ્ચગ્રહં
વિદ્વાય તિષ્ઠતાં તદસંઞ્જવાત્ ॥

॥ યથોક્તં ॥ સોલાલંદવલાણે રહ્ધમ્બિયાનીમ્મદવિવિત્તેસુ ॥

ઠંતિ મુણીજયણાણ તિત્થયરાવગ્ગહં મુત્તું

અર્થ:-તેમાં પ્રથમ કહી જે આશાતના તે સંઞ્જવતી નથી
કેમ જે જગવાન તો મોક્ષપદને પામ્યા છે માટે તેમની પ્રતિમાને જગ-
વાનને કાંઈ સંબંધ નથી માટે તે આશાતના સંઞ્જવતી નથી ને વીજા
પ્રક્રમની પણ આશાતના સંઞ્જવતી નથી કેમ જે જેમાં પ્રતિમા રહે છે

एवुं ओरनो परसाख इत्यादि स्थान तेना अवग्रहनो त्याग करीने रहेता जे मुनि तेमने ते प्रतिमानी आशातनानो संजव नथी जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—अन्यथा जिनप्रतिमाध्यासिते गृहे वसतां श्राव-
काणां जगवदाशातनाजयेन बहिरवस्थानप्रसंगात् ॥ किंच
न संजवत्येव सर्वथा जगवत्यजक्तिः, न हि पितुर्जवने वसतां तत्त
नयानां पितर्यजक्तिर्नाम, प्रत्युत पितरं विहाय युतकसदने व-
सतां तेषां लोके महानयशःपटहः प्रसरति

अर्थः—जो एम न कह्यो तो जिनप्रतिमा जेमां रही ठे ए-
टले घर देरासर जेमां ठे एवां घरने विषे रहेनार श्रावकने पण ज-
गवाननी आशातनाना जये करीने घर मुकीने घर बारणे रहेवानो
प्रसंग प्राप्त थरो ए हेतु माटे वळी सर्वथा जगवानने विषे तेमने
जक्ति नथी एम कहेवुं पण संजवतु नथी पिताना घांमां रहेनार जे
तेना पुत्र तेमने पिताने विषे जक्ति नथी एम कहेवुं संजवतुं नथी,
उलटुं पिताने मूकीने सासरामां रहेनारनो लोकमां मोटो अपयश-
रूपी परुहो पसरे ठे एटले मोटो अपजश गवाय ठे,

टीकाः—जगवंतस्तु सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्रदानेन संसार
कांतारनिस्तारकत्वात् यतीनांपितृज्योप्यन्यधिकाः ॥ अतस्तेने
दिष्टतया तेषामवश्यमादरणीया अतएव जगवतामपूर्वसमवस-
रणादौ तत्र सन्निकृष्टानां श्रमणानामनागमने प्रायश्चित्तमा-
गमे प्रत्यपादि ॥

અર્થ:-જગવાન તો સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનું, દાન કરીને સંસારરૂપી મોટી અટવીમાંથી નિસ્તાર કરનાર છે. એ હેતુ માટે યતિને પિતાથકી પણ અતિશે અધિક છે માટે તે જગવંત તો અતીશે સમીપપણે તે સાધુને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે. એજ હેતુ માટે જગવંતના અપૂર્વ સમવસરણાદિકને વિષે, ત્યાં સમીપે રહેનાર સાધુ જો જગવંતની પાસે ન આવે તો તેમને શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ જત્ય અપુઞ્વોસરણં અદિઠપુઞ્વં વ જેણસં-
મણેણ ॥ વારસહિ જોયણે હિં સો એઃ અણાગમે લહુયા તદેવં
જિનજવનાંતર્વાસેપિ યંતીનાં ન જગવંદાશાતેનપ્રિસજતીતિ ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રનું વચન જે તે કારણ માટે યતિને જિનજ-
વનમાં રહેતાં પણ જગવાનની આશાતનાનો પ્રસંગ નથી.

ટીકા:-અત્રોચ્યતે ॥ યત્તાવદ્જિહિતં જગવંતાં પરમંપદપ્રાં-
સત્વેન પ્રથમવિકલ્પોક્તાશાતનાઽસંજવડ્ઠિતદયુક્તં ॥ જગવતાં
મુક્ત્વેપિતત્પ્રતિકૃતીનાં તદ્ગુણાધ્યારોપેણ તત્વેનાધ્યવસાંનાદ્ જ-
ક્તિવદાશાતનાયાઅપિ સંજવાત્ ॥ અન્યથા મુક્ત્વા વિશેષે જ-
ક્તેરપ્યનુપપન્તે:

અર્થ:-હવે લિંગધારીએ આ પ્રકારે ચૈત્યવાસનું મંત્રન કર્યું,
તેટું સુવિહિત પુરુષ ધ્વંસ કરે છે, જે તું એમ બોલે છે જે જગવાનતો

મોક્ષપદને પ્રાપ્ત થયા છે. માટે પ્રથમ વિકલ્પમાં કહી જે આશાતના તનો સંજવ નથી; તે તું અયુક્ત બોલે છે કેમ જે જગવાન મુક્તિ પામ્યા છે, તોપણ તેમની પ્રતિમા વિષે, તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરીને જગવત્ રૂપે કરીને નિશ્ચે કરવાથી જેમ જ્ઞકિત ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ આશાતના ઉત્પન્ન થવાનો પણ સંજવ છે, ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંત મુક્તિ પામ્યા છે, તેમની અહીં જ્ઞકિત કરવાથી જગવંતને મુક્તિમાં કાંઈ વિશેષ થતું નથી. માટે જ્ઞકિતની પણ અસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ એટલે જ્ઞકિત પણ તારે મતે ન કરવી જોઈએ, તે તો તું માને છે ને આશાતના કેમ માનતો નથી.

ટીકા:--તત્પ્રતિમાજ્ઞક્યજ્ઞકિતમતામુપકારાપકારયોર્બહુધા-
ગમે શ્રવણાન્ન ॥ અતઃવાસન્નાવસ્થાના દિના જગવત્યાશાતના
સિદ્ધેસ્તદ્દેતુકશ્ચૈત્યવાસપ્રતિષેધઃ પૂર્વપક્ષપુરઃસરં સિદ્ધાંતે નિ-
રચાયિ ॥ યથાહ ॥ જાતિત્યયરાણ કયા વંદણમાવરિસણાશ-
પાહુમિયા ॥ જત્તીશ્ સુરવરેહિં સમણાણ તહિં કહિં જણિયં

અર્થ:--વહી આગમમાં જગવાનની પ્રતિમાની જે જ્ઞકિત તથા
અજ્ઞકિત તેના કરનારને ઉપકાર તથા અપકારનું બહુધા સાંજળવા
પણું છે, એટલે જગવતની પ્રતિમાની જ્ઞકિત કરનારને ઉપકાર થયો
તે તથા અજ્ઞકિત કરનારને અપકાર થયો તે બે શાસ્ત્રમાં સંજળાય
છે, એજ કારણ માટે સમીપનિવાસ આદિ કરવાથી જગવાનને વિષે
આશાતનાની સિદ્ધિ છે: તે આશાતનાનું કારણ જે ચૈત્યવાસ તેનો
વિષેધ સિદ્ધાંતને વિષે પૂર્વપક્ષ પ્રગટ કરીને ઘણો જે ચરચ્યો છે તે કહે છે.

टीका:-अस्यार्थः, यद्याशातनादोषाच्चैत्यावस्थानं यतीनां न संगठते तदा तीर्थकृतां सुरैर्याआवर्षणादिका गंधोदकसेचन समवसरणरचनप्रमुखा प्राभृतिका पूजोपचाररूपा कृता, तत्र समवसरणे श्रमशानां कथं केन प्रकारेणावस्थानं न्णितमिति

अर्थ:-ए शास्त्रनां वचन कहां तेनो अर्थ टीकाकार कहे ठे जे प्रथम पूर्वपक्ष करीने उत्तर कहेसे जे जो आशातनाना दोषथी यतिने चैत्यमां निवास करवो नथी संजवतो तो तीर्थकरनी देवताये जे पुष्पवृष्टि, सुगंधीमान जलनुं सिंचवुं, समवसरणनी रचना इत्यादि जेट सामग्री पूजाना उपचार रूप करी ठे ते समोसरणने विषे सा. धुने कीये प्रकारे रहेवानुं कहुं ठे.

टीका:-अत्रैव परःस्वपक्षसिद्धये प्रसंगमाह ॥ जइ समणाण न कप्पइ एवं एगाणिया जिणवरिंदा ॥ कप्पइय गइनुं जे सिद्धाययणे तयविरुद्धं ॥ अत्रहि यथा जिनानामेकाकित्वप्रसंगेनाऽनाहार्यप्रातिहार्यप्रवृत्तिसमवसरणञ्जुवि यती नामवस्थानं कल्पते एवं चैत्यायतनेपि न विरुध्यते ॥

अर्थ:-आ जगाये जेम साधु विना जिननुं एकाकीपणुं थवाना प्रसंगे करीने क्यारे पण प्रातिहार्य विनानुं समवसरण होय नहीं माटे निश्चे प्रातिहार्य सहित जे समवसरणनी पृथ्वी तेने विषे साधुने रहेवुं कल्पे ठे तेमज चैत्यमां पण साधुने निवास करवो तेमां कांइ विरोध नथी.

ટીકા:—ઇત્યાદૌ પૂર્વપક્ષે પરેણ કૃતે આચાર્યેણ પ્રસંગાચ્ચતુર્વિ-
ધેપિ ચૈત્યે યતીનાં કલ્પાકલ્પયોઃ સમાધિરજિહિતઃ, યથા, સા-
હમ્મિયાણ અઘા ચત્તવિધે લિંગર્ત્તજહ કુમંબી ॥ મંગલસાસય
ઞ્ચત્તીએ જં કયં તત્થ આણસો ॥

અર્થ:—ઇત્યાદિ પૂર્વપક્ષ બીજાએ કર્યો ત્યારે આચાર્યે પ્રસંગથી
ચાર પ્રકારના ચૈત્યને વિષે પણ સાધુને આ કલ્પવા યોગ્ય છે આ
કલ્પવા યોગ્ય નથી એવા પ્રકારનું સમાધાન કર્યું છે ॥ તે ગાથા ॥

ટીકા:—અત્રહિ પ્રથમાર્ઘ્યે લિંગવચન જેદેન ચતુર્વિધસ્ય
સાધર્મિકસ્ય મધ્યાત્ કુટુંબિનો વારત્તકાદેરર્થાય યત્કૃતં ચૈત્યાદિ
તત્ર યતીનામવસ્થાનાદિકં કલ્પતઇત્યુક્તં ॥ દ્વિતીયાર્ઘ્યે મંગ-
લાદિ ચૈત્યમધ્યાદ્ ઞક્તિકૃતેઽયમા દેશોવ્યવસ્થારૂપઃ પ્રતિ-
પાદિતસ્તમાહ ॥

અર્થ:—ટીકાકાર તે ગાથાનો અર્થ કહે છે જે આ ગાથાના
પ્રથમ અર્ઘ્યને વિષે લિંગ વચનના જેદે કરીને ચાર પ્રકારના સાધ-
ર્મિકની મધ્યે કુટુંબી જેવારત્તકમુનિ ઇત્યાદિકને અર્થે જે ચૈત્યા-
દિક કર્યું હોય તેમાં સાધુને રહેવાનું કલ્પે છે એમ કહ્યું અને ગાથાના
બીજા અર્ઘ્યને વિષે તો મંગલાદિક ચૈત્યની મધ્યે ઞક્તિયે કર્યું જે
ચૈત્ય તેને વિષે આ આદેશ જે તે વ્યવસ્થારૂપ પ્રતિપાદન કર્યો છે
તેને કહે છે ॥

ટીકા:—જઙ્ગિ ન આહાકમ્મં, ઞત્તિકયં તહવિ વજ્ઞિયં
તેહિં ॥ ઞત્તી ખલ્લુ હોઙ્ગ કયા જિણાણ લોણિ દિઠંતો ॥ વંધિત્તા

कासवओ, वयणं अछगुणाइ पोत्तीए पत्थिवमुवासए ॥ खलु, वित्ति
निमित्तं जयाचेव ॥ दुज्जिग्रंथि मलस्स वि तणुरप्पेस अन्हाणि-
या ॥ उज्जं वाउवहो चेव, तेण णंति न चेइए ॥ अत्रहि देवनि-
मित्तनिर्मितत्वेन जिनजवनस्थाधाकर्मत्वाज्जावेपि यतीनां
तदंतर्वासे जगवति शरीरदौर्गंध्यादिहेतुकाशातनादोषप्रसंगाद्
जक्तिनिमित्तं तन्निवासो मुनीनां निवारितः ॥ अतएवाति
परिहारख्यापनाय चैत्यवंदनादिगतानां तत्रावस्थानकालपरि-
माणजणनेन प्रकारान्तरेणापि तन्निवासप्रतिषेध स्तत्रैवागमेऽ-
न्यथायि ॥

अर्थः—आ गाथाओने विषे देवनिमित्तनीपजाव्युं ठे ए हेतु
माटे जिन जवनने आधाकर्मपणुं नथी तो पण ते साधुनी समीपे
जगवंत रहे ठे ते शरीरनो जे दुर्गंध ए आदी कारणे करी आशा-
तनादोष थवानो प्रसंग ठे. माटे जक्ति निमित्ते जगवंतनी समीपे
मुनिने रहेवानो निषेध कर्यो ठे एज कारण माटे अतिशे निषेध
प्रसिद्ध करवाने चैत्यवंदनादिकने अर्थे चैत्यमां गएवा जे साधु ते-
मने त्यां रहेवाना कालनुं परिमाणकहुं ठे, बीजे प्रकारे पण चैत्यमां
निवास करवानो निषेध तेहीज आगमसां कह्यो ठे ॥

टीकाः—यथा, तिन्नि वा कइई जाव, थुइओ तिसिलोइया ॥
ताव तत्थ अणुज्जायं, कारणेण परेणवि ॥

अर्थः—त्रण श्लोकनी त्रण थोथो कहेवाइ रहे तेदखोज वखत
त्यां रहेवानी रजा ठे वाकी कारणे वधु रहेवाय तेनी जूदी बात ठे

टीकाः—अतएव तद्दर्शने तदवग्रहचूमिप्रदेशे वा संच्रमएव विधातव्यो न त्ववज्ञा ॥ यदुक्तं ॥ इतो ओसरणाइसु, दंसणमिने गयाइ ओयरणं ॥ सुच्चइ चेइयसिहराइएसु सुस्सावगाणंपि ॥ गुरुदेवग्गह चूमीइ जुत्तओचेव होइ परिजोगो ॥ इठफल साहगो सइ, अणठिफलसाहगो इहरा ॥

अर्थः—एज कारण माटे ते जगवंतना दर्शनने विषे वा तेमनी अवग्रह चूमिना प्रदेशने विषे जक्तिनुं आधिक्यपणुं करवुं पण अवज्ञा तो नज करवी जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे ॥

टीकाः—इतरथाशातनाप्रसंगात् तस्याश्चानंतसंसारकारणत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ आसायण मिच्चत्तं; आसायणवज्जाणाइ सम्मत्तं ॥ आसायणानिमित्तं, कुव्वइ दीहंच संसारं ॥ तदंतर्वासे तु यतीनां सततमशनपानशयनादिक्रियासंज्ञवादवश्यंज्ञाविनी जगवदाशातना ॥

अर्थः—जो एम न करे तो आशातनानो प्रसंगथाय ने ते आशातना ठे ते अनंत संसारनुं कारण ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे आशातना एज मिथ्यात्व ठे ने आशातनानुं वर्जवुं ए समकित ठे. केम जे आशातना निमित्त संसारनी वृद्धि करे ठे माटे ते चैत्यमां निवास करे ल्यारे तो यतिने निरंतर जोजन तथा पान तथा शयनादि क्रिया करवानो संज्ञव ठे माटे अवश्य जगवंतनी आशातना यशेज.

टीकाः—अत एव पूजार्थं जिनसदनांतर्वर्तिनां तद्वृत्तिमतां पूर्वाचार्यै रशनादिक्रिया निवारिता ॥

॥ यथोक्तं ॥ तंवोदपाणन्नोयणुपाणहृथीजोगसयण निष्ठवणे ॥
मुत्तुच्चारं जूथं वज्राह, जिणमंदिरस्संतो ॥

निष्ठवणादकरणं, असक्कहा अणुचियासणाईया ॥ आययणंमि
अजोगो, इहं देवा उदाहरणं ॥ देवहरयंमि देवा, विसयविसंविमो-
हिया वि न कया वि ॥ अन्नरसाहिंपिसमं, हासखिड्डाइवि
करंति ॥

अर्थः—एज कारण माटे पूजाने अर्थे जिनजवनमां रहेला
जे जक्तिवंत पुरुष तेमनी जोजनादिक क्रिया तेमंदिरने विषे कर-
वानो निषेध कह्यो हे. जे माटे ते शास्त्रनुं वचन जे तंवोल, पान,
जोजन, पगरखां, स्त्रीनो संजोग, शयन, थुंकवुं, मल, मूत्र, तथा
जुगटुं ए दश वानां जिन मंदिरमां वर्जवां. वळी देवताने दृष्टांते ए
आशातना न करवी, जेम देवता सुधर्मा सज्जामां जिननी दाढा हे
तेथो स्त्रीजोगादिक करता नथी तेमज थुंकवुं तथा जोजन करवुं,
असत्कथा करवी, उंचा आसने बेसवुं इत्यादि जिनमंदिरमां न
करवां. वळी विषयरूपी विषे करीने मोह पाम्या एवा देवता पण
देरासरमां क्यारे पण अप्सरायोनी साथे हास्य क्रीडा इत्यादि
नथी करता.

टीकाः—यदपि गर्जागारं विहायेत्यादिना द्वितीयविकल्पोक्ता
शातनाऽज्ञाव प्रतिपादनं तदप्यऽदृष्टागमतां जवतो व्यंजय-
ति ॥ यतः ॥ सालालंदेलादि वचनस्य निपुणनिरूपणेनापि

क्वचिदप्पागमेनुपलंजात्, स्वमनीषाकट्वितपाठानांत्वागम-
त्वाजिधाने सर्वत्रानाश्वासप्रसंगात् ॥

अर्थः—वळी तें कळुं जे गज्जाराने मूकीने रहेता इत्यादिके
करोने वीजा विकटपमां आशातना नथी एवुं प्रतिपादन करुं ते पण
त्हारं जिनागमनुं अज्जणपणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे जे हेतु माटे
“ सालालंद ” इत्यादि तारी मतिकट्वित वचन कोइ सारा पुरुषना
निरुपण करेला ग्रंथ विषे पण तथा आगममां पण देखातुं नथी माटे
पोतानी बुद्धिये कट्वेला पाठने जो आगमन कहीये तो सर्व जगाए
अविश्वास थवानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—किंच निश्चाचैत्यविचार प्रक्रमे यात्रानिमित्तागा-
मुकसंयतार्थं गृहिणा स्वद्रव्येण देवद्रव्येण वा बहिर्निर्मापितस्य
मंरुपादेर्निर्भेवशेनाधाकर्मानुमत्या देवद्रव्योपजोगेन वा सुवि-
हितानां निश्चाचैत्ये गमनाज्जावः प्रत्यपादि ॥

अर्थः—वळी निश्चाचैत्य विचारनाप्रकरणे विषे यात्रा निमित्ते
आवता जे साधु तेमने अर्थे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने अथवा
देवद्रव्ये करीने गाम बारणे निपजाव्यां जे मंरुप आदि रहेवानां
स्थानक तेनुं सेवन करवुं तेणे करीने आधाकर्मनी अनुमोदना अ-
थवा देवद्रव्यनो उपजोग तेणे करीने सुविहितोने निश्चाचैत्यमां ज-
वानो निषेध प्रतिपादन कर्यो ठे.

टीकाः—तथाच कट्वपज्ञाप्य ॥ ठाइ मठाइओसरण मंरुवां स-
जयठदेसेवा ॥ पेढियजूमीकम्मे, निसेवओ अणुमई दोसा ॥

અર્થઃ—તે ઉપર કલ્પજ્ઞાપ્યનું વચન પ્રમાણ આપે છે જે.

ટીકાઃ—एवंच यदावहिर्मरूप निषेवणादिनापि प्रायश्चित्ता पत्तिरन्निहिता तदा का कथा गज्जगारादिपरिहारेण शालाव-
खानकादिष्ववस्थाने यतीनां, तत्र ततोप्यधिकतरदोषसंज्ञवादिति

અર્થઃ—ए प्रकारे जो बाहिर मरूपमां निवासादि करे तो पण प्रायश्चित्तनी प्राप्ति कही है तो केवल गज्जारादिकने मूकीने आ-
सपास निवास करनार यतीनी तो शी बात कहीए केम जे त्यां ते
थकी पण अतिशे अधिक दोषनो संज्ञव है ए हेतु माटे

टीकाः—यद्यप्यन्यथा जिनप्रतिमेत्यादिना श्राद्धानां गृहबु-
द्धिर्वासप्रसंजनं ॥ तत्रापि तदवग्रहकद्विपतभूजागस्यैव देवालय
त्वात् अन्यस्य च सकलस्यापि गृहिगृहत्वात् तत्रवसतां श्राद्धानां
नाशातनासंज्ञवः, जिनमंदिरस्यतु समस्तस्यापि जिनोद्देशेन नि-
र्मापितत्वात् कथंतदेकदेशेपि वसतांयतीनां नाशातानादोषः
स्यादिति ॥

અર્થઃ—वली अन्यथा जिनप्रतिमा इत्यादि वाक्ये करीने
श्रावकने घर थकी बारशे रहेवानो प्रसंग थशे एम जे कहुं तेनो
उत्तर पण एम है जे त्यां पण जिनमंदिरनो अवग्रह कल्पेलो एट-
खोज जे पृथ्वीनो जाग तेने देवालयपणुं है ने बीजा समस्त जागने
तो गृहस्थनुं घर एवी संज्ञा है माटे ते घरमां रहेनार श्रावकने आ-

शातनानो संजव नथी ने जिनमंदिरने तो समस्तने प्रण जिनना न-
देशे करीने निपजाववापणुं ठे माटे ते जिनमंदिरना एक देशमां पण
रहेनार यतिने केम आशातना थाय ? थायज.

टीका:—किंच पूजार्थं समुद्धकस्थापितजगवदंगबहुमान
निबंधनत्वेनचात्यंतविषयिणामपि त्रिदशानां सुधर्मासन्नापरि-
वर्जनेनांगनासंज्ञोगादेः सिद्धांते श्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी देवताये पूजाने अर्थे कान्तामां स्थापेल जे
जगवाननां अंग तेनुं बहुमान करवुं ए हेतु माटे अत्यंत विषयी
एवा पण देवता सुधर्मा सन्नामां स्त्रीना संज्ञोगादिकनो त्याग करे
ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे जगवाननी प्रतिमानुं बहु-
मान कर्युं जोइए ॥

टीका:—यदपि लौकिकोदाहरणेन जिनजवनएव यतीनां
वाससमीचीनताव्यवस्थापनं तदपि जवतो जिनमतानैपुण्यं
सूचयति ॥ लोकलोकोत्तरमार्गयोर्जिज्ञत्वात् ॥ लोकोत्तरमार्गेहि
जगवतिविद्यमानेपि वंदनव्याख्यानाद्यवसरएवसाधूनां तत्प्रत्या-
सत्तिश्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी लौकिक दृष्टांत-जे पिताने घेर पुत्र रहे इत्यादि
तेणे करीने जिन जवनमांज साधुने निवास करवो, एठीक ठे एम
जे ते स्थापन कर्युं ते पण तारुं जिन मतमां अजाणपणुं ठे तेनी

सूचना करे ठे केम जे लौकिक मार्गने लोकोत्तर मार्ग तेमां जेदपणुं रहुं ठे माटे, ने लोकोत्तर मार्गने विषे पण जगवान विद्यमान ठेते साधुने जगवंतनु वंदन करवुं अथवा व्याख्यान सांजळवुं इत्यादि-
कने अर्थे जगवत् पासे जे आवनुं ते पण अवसरे हतुं एम शास्त्रमां सांजळीए ढीए ए हेतु माटे.

टीकाः—वैयावृत्यकरस्यापि जोजनादिसमय एव तत्सन्निकर्ष-
जावात् सततं शयनाद्यासक्त्याहि तदाशातनापत्तेः ॥ आगमेच
जगवतः पारणकादौ पादन्यासभूमावपि महागौरवार्हतया तदना-
क्रमणार्थं रत्नमयपीठनिर्माणश्रवणात् ततश्चैवंविधगौरवा-
र्हणां जगवतां प्रतिकृतिसदने पिकथं यतिनिवासः श्रेयान् स्यात् ॥

अर्थः—बळी जगवतनी वैयावच्च करनारने पण जोजनादि
समयने विषेज जगवतनी समीपे जवानुं ठे केम जे निरंतर जो
शयनादिक पासे करे तो जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे,
अने आगमने विषे पण जगवतना पारणादिकने विषे एटले जग-
वंत ज्यां पारणुं करवा बेसे त्यां तथा पग मूकवानी जूमिने विषे
पण ते जगवतनुं आक्रमण न थाय एटले संघटादिक न थाय माटे
रत्नमय पीठ नीपजावे ठे एवुं शास्त्रमां सांजळीए ढीए तेहेतु माटे
ए प्रकारनी मोट्यप करवा योग्य जे जगवंत तेमनी प्रतिमाना घरने
विषे पण यतिने निवास करवो ते श्रेय जणी केम होय एटले चै-
त्यनिवास सारो ते कया प्रकारे तुं कहे ठे ? ॥

टीकाः—लोकेष्वेकग्रहवासेपि तनयानां च बहुमानयोग्यत्वेन
पितृशय्यादि परिजोगाज्दर्शनात् ॥ यदप्य पूर्वसमवसरणादौ-

निकटश्रमणाना मनागमने प्रायश्चित्तापादनेन विद्यमानजग-
वदासत्या चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि भवतो मुग्धस्य केयूरपा-
दबंधनन्याय मनुहरति ॥

अर्थः--लोकने विषे पण एक घरमां रहेता एवा पण पुत्र ते-
मने पिता बहुमान करवा योग्य ठे माटे पितानी सुखशय्यादिकनो
उपज्ञोग करवानुं देखातुं नथी ने जे अपूर्व समोसरण आदिकने
विषे पासे रह्या जे साधु ते न आवे तो प्रायश्चित्त करवानुं प्रतिपादन
कर्तुं ठे तेणे करीने जगवाननो संबंध थाय माटे चैत्यवास अवश्य
करवा योग्य ठे एतुं जे तुं स्थापन करे ठे ते तो अणसमजु एवो जे
तुं, ते तारे आ प्रकारनो न्याय थयो जे हाथनुं आजूषण बाजुबंध
तेने छडने पगे बांधनुं एवा प्रकारे अणसमजुना न्याने अनुसरे ठे ॥

टीकाः--यदिह्यपूर्व समवरणे जगवंतं वंदितु मनागढतोऽन्यर्ण
देशस्थस्य मुनेःप्रायश्चित्तमुक्तं एतावतायतेर्जिन गृहवासस्य कि
मायातं, वंदनार्थं हि यतेर्जगत्समीपागमनं वयं मन्यामहेव ॥
सततं शयनादिना निवासं त्वज्यासे तदाशातनापत्या नेह्यामः ॥

अर्थः--जो अपूर्व समवसरणने विषे जगवंतने वंदन करवा न
आवता समीपदेशमां रहेनार मुनि तेमने प्रायश्चित्त कहुं एणे क-
रीने यतिने जिनमंदिरमां निवास करवा संबंधी शुं प्रमाण आव्युं ?
वंदनने अर्थे यतिने जगवंतनी समीपे आवनुं एम तो अमो पण मा-
नीए ढीएज पण निरंतर शयनादि क्रियाए सहित तेमां निवास करे
तो ते जगवतनी आशातना थाय माटे ते निवास करवानुं नथी इह्या

ટીકા:—ઇત્યુધ્વૈવાગમાર્થ ચત્રતત્ર યંજાનસ્ય કસ્તે પ્રતિ-
મદ્વદ્વિતિ ॥ તદેવં વ્યવસ્થિતમેતત્, ઝગવદાશાતનાતદ્વાસો
મહામુનીનામિતિ ॥ એ તેનાધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણો-
દ્યાનવાસો વા સ્યાદિત્યાદિ કથમુદ્યાનવાસોઽધુનાતનયતીનાં ક-
લ્પમાનઃશોઙ્ગેતેત્યંતં યદુક્તં પરેણ તત્ર સંપ્રતિપત્તિરુત્તરં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આગમનો અર્થ જાણ્યાવિના જેમ તેમ આ-
ગમના અર્થને જોરતો એવો જે તું, તેને નિવારણ કરવા કોણ સમર્થ
હે, માટે એ પ્રકારે સ્થાપન થયું જે ઝગવત્તની આશાતના થાય તેથી
મહામુનિને ચૈત્યવાસ કરવામાં ત્રાસ ઝપજે હે એણે કરીને લિંગધા-
રીએ જે કહ્યું તું જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનવાસ
થશે ઇત્યાદિથી તે યતિને આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કેમ શાઙ્ગે ત્યાં
સુધી તેને વિષે ઝપન્યાસ પૂર્વક ઝત્તર એ હે.

ટીકા:—યથોક્તોદયાનાન્નાવેન તસ્કરાદિઝ્ઞયેન ચ સંપ્રત્યુ-
દ્યાનવાસનિષેધસ્યાસ્માઞ્ઞિરપ્યુપગમાતૂ ॥ તતશ્ચૈત્યં મુનીના
મુપજોગયોગ્યં, આધાકર્મદોષરહિતત્વાદિતિહેતુ રુક્તન્યોયન મુ-
નીનાં ચૈત્યોપજોગયોગ્યતાયા દેવદ્રવ્યોપજોગાદિદોષૈ રાગમેન
વાધિત્વાત્ કાલાત્યયાપદિષ્ટઃ ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં જેવું ઉદ્યાન કહ્યું હે, તેવું આ કાલમાં
મળતું નથી. ને ચોર આદિકના ઝય કરીને આ કાલમાં ઉદ્યાન
વાસનો જે નિષેધ કર્યો તે પણ અમારે માન્ય હે. વલી લિંગધારીએ
કહ્યું હતું જે તેજ કારણ માટે મુનિને ચૈત્યવાસ કરવા યોગ્ય હે.

आधाकर्मादि दोष रहित पणुं ठે ए हेतु माटे, ए प्रकारना हेतु तो अमोए कहुं एवा न्याये करीने चैत्यनो उपजोग करतां देव डव्यनो उपजोग थाय ठे इत्यादि दोष करीने शास्त्रनी रीते बाधित लागे ठे. माटे ए जे तमारो आधाकर्मादि दोष रहित रुपी हेतु ते हेत्वान्नास थयो एटले खोटो थयो.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिसिद्धांतवचनाच्चैत्यावास-
ज्युपगम तदप्यविदितांगमाज्जिप्रायस्य जवतो वच्चः, सम्यक्
निश्चाकृतशब्दार्थाऽपरिज्ञानात् ॥ नहि यत्र साधूनां निवासछा-
रेण निश्चायायत्रता जवति तज्जिश्चाकृतमिति निश्चाकृत
शब्दार्थः ॥ किंतर्हि यदेशतः पार्श्वस्थादिप्रतिबोधितश्रावकैः
स्वयं तथाविधिमकुर्वाणैरपिविधि श्रद्धालुजिः पार्श्वस्थादीनां
चैत्यगृहादन्यत्र वसतामेव निश्चया निर्मापितं तज्जिश्चाकृतमिति

अर्थः—वळी जे तुं निस्सकक इत्यादि सिद्धांतना वचनथी
चैत्यवास अंगिकार करवानुं कहे ठे ते पण आगमना अज्जिप्रायने
न जाणतो जे तुं ते तारु वचन ठे, केम जे निश्चाकृत शब्दना अर्थ-
नु सारी रीते तने ज्ञान नथो. तेथी एम कहुं ठे जे ज्यां साधुनो
निवास होय ते छारे निश्चा आधीन ठे एटले जे साधुनी निश्चाए
कर्युं ते निश्चाकृत कहीए, एम निश्चाकृत शब्दनौ अर्थ ताराकह्या
प्रमाणे नथी, त्यारे शो ठे ! तो जे दैशथी पासस्थादिकपुरुषे प्रति-
बोध कर्या पण पोते जेम शास्त्रमां विधि कह्यो ठे ते प्रकारे विधि
मार्गने न करी सकता पण विधि मार्गना श्रद्धालु एवा जे श्रावक
तेमणे चैत्य घर थकी बीजे रहेता जे पासस्थादिक तेमनीज निश्चा-

ये नीपजाव्युं ते निश्चाकृत कहीए एम निश्चाकृत शब्दनो अर्थ ठे.

टीका:-कथमयमर्थो निश्चाकृतशब्दस्य निर्णीतइतिचेत् ॥
उसन्नाविय तत्येव इंती चेइवंदगा जेसि निस्साइ तं जवणं सद्धाई-
हियकारिय मितिवृद्धसंप्रदायात्, अयमपि कुत इतिचेत् ॥ छाइ-
मवाइओसरण मंरुवा संजयछदेसेवाइति कटपज्ञाप्यवचनात् ॥

अर्थ:-लिंग धारी पुढे ठे जे एवो निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
एम कीये प्रकारे निर्णय कर्पो एटले एवा अर्थ क्यांथी लाव्या
त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे जो तुं एम कहे तो होय तो पास-
स्था उसन्ना चैत्यवंदन करवा आवे ठे जेमनी निश्चाए श्रावकादिके
जे चैत्य निपजाव्युं ठे त्यां ए प्रकारना बृद्धसंप्रदायथी निश्चय
करीए ठेए त्यारे लिंग धारी पुढे ठे जे ए प्रकारनो बृद्धसंप्रदाय
पण क्यांथी आव्यो ! त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे कटपज्ञा-
प्यमांथी, ते ज्ञाप्यनुं वचन ए प्रकारे कटपज्ञाप्यना वचनथी एवो
निर्णय करीए ढीए.

टीका:-अत्रह्यवसन्नादय स्तत्रैव निश्चाकृते चैत्ये वंदनाय
गन्तंतीत्युक्तं ॥ अन्यत्रवसतां च तेषां तत्रागमनं संजवेत् ॥ य-
दिच ते तत्रैव वसेयुस्तदायत्यर्थं बहिर्मरुपकरणं वंदनायागमनं
च तेषां तत्र नोपपद्येत ॥ नहि तत्रैव वसतां तदर्थं मंरुपविधानं
ततएव वा तत्रागमनं नाम ॥ तस्मादेवमागमवचनेन निश्चाकृत
शब्दार्थालोचना न श्रुते निश्चाकृतव्यपदेशेन यतीनां चैत्य-
वाससिद्धिः ॥

अर्थः—आ कल्पजाप्यना वचनमां अवसन्नादिक ते निश्चा-
कृत एवुं जे चैत्य तेमांज वंदन करवा जाय ठे एम कहुं माटे
बीजी जगाए रहेता एवा ते पासस्थादिक तेमने ते निश्चाकृत चैत्यने
विषे जवानो संजव ठे, ने जो ते चैत्यमांज रहेता होततो यतिने अर्थे
बाहिर मंरुपनुं करवुं तथा तेमनुं चैत्यने विषे वंदनने अर्थे आवुं
ए वे वाना घटे नहीं केम जे ते जो चैत्यमां रहेता होततो तेमने
अर्थे मंरुप करत नहीं ने तेमने पोताना स्थान थकी चैत्यमां आवुं
पण न कहेत माटेज आगम वचने करीने निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
विचारि जोतां आगमने विषे निश्चाकृत शब्द कहेवाने
मिषे यतिने चैत्यवास करवो एम सिद्ध थतुं नथी.

टीकाः—निस्सकमइत्यादिनाहि राजनिमंत्रादिषु पुष्टालंबनेन
प्रत्यासन्नग्रामादेर्निश्चाकृतचैत्ययात्राद्यवसरे समागतानां सुवि-
हितानां वंदनविधिरजिहितः॥वस्तुतस्तूत्सर्गेण तत्र पार्श्वस्थादि
संसर्गपरिजिहीर्षया प्रत्यह्वंदनमपि निवारितमेव ॥

अर्थः—निस्सकम इत्यादिके करीने तो कोइक राजानुं निमं-
त्रण आदिककार्य प्राप्त थयुं होय तो पुष्टालंबन जाणीने समीप रहेला
गामथी निश्चाकृत चैत्यनी यात्रादिकना अवसरने विषे आठ्या जे सु-
विहित तेमनो वंदन विधि कह्यो ठे ने वस्तुताये तो उत्सर्गथी त्यां
पासस्थादिकनो संबंध थाय तेनो त्याग करवा माटे निरंतर ते चैत्यमां
वंदन करवानुं पण निवारणज कर्तुं ठे.

टीकाः—तत्थाएसो जहसु निस्समिति कल्पजाप्यवचनात् ॥

तत्रहि निःकारणगमने प्रायश्चित्तप्रतिपादनादिति ॥ निस्सकने
 ठाङ्गुरु कइवयसहिओ, इयवरा वए वसहिं ॥ जत्थपुण अन्निस्स
 कंमंपूरिंति ताहिं समोसरणं ॥ पूरिंति समोसरणं, अन्नासइ नि-
 स्सचेइएसुं पि ॥ इहरा लोगववान्, सद्धाजंगोय सद्धाण मित्यागमः
 ॥ पुनरनिश्राकृताच्चावे लोकापवादरिरहिपया श्राद्धश्रद्धावि-
 * वरुंयिपया च माचूदेवगृहागततथाविधोद्धृखलसमुज्ज्वलनेप-
 थ्यपार्श्वस्थाद्यवलोकनेनामीषां विपरिणाम इत्यगीतार्थानां वसंतौ
 प्रेषणेन व्याख्यानादिकृते कतिपयगीतार्थयतिपरिवृतस्य सुवि-
 हिताचार्यस्य निश्राकृतेऽवस्थानं प्रतिपादयन् वसतिवासमेव य-
 तीनां प्रत्युत प्रतिष्ठापयति ॥

अर्थः-वली निश्राकृत चैत्यने विषे लोकापवादी रक्षा क-
 रवानी इच्छाए अथवा श्रावकनी श्रद्धा वधारवानी इच्छाए वली ते
 प्रकारना एटले स्वेच्छाचारी निरंकुशने उजला वेषने धारण करताअने
 देवघरमां आवेला एवा पासस्थादिक तेमने देखवाथो ए लोकोनी
 विपरित बुद्धि न थाय ए हेतु माटे अगीतार्थना निवासने विषे व्या-
 ख्यानने अर्थे केटलाक गीतार्थ साधुये वीटिला जे सुविहित आचार्य
 तेमनुं निश्राकृत चैत्यने विषे जे रहेवुं तेने प्रतिपादन करतां
 साधुने वस्तीमां रहेवुं पण चैत्यमां न रहेवुं एम उलटुं स्थापन थायठे.

टीकाः-इतरथा इयरा वए वसहि मित्यस्यांतर्गमुमात्रतापनेः॥
 तेदेवंनिस्सकनेत्यादिना चैत्यवासं सिसाधयिषतस्तव वसतिवासं
 सिद्धा यत्नेनोक्ता माषाः स्फुटमेते कोडवाजाता इतिन्यायेन
 विपरीतमापतितमिहो आगमार्थकौशलं ज्ञवतः ॥

अर्थः—केम जे जो एम वसतिवास सिद्ध थयोन होत ने चैत्यवास सिद्ध थयो होत तो “ इयरावए वसहिं ” एटले बी-जा वस्तीमां रहे ठे ए पदनी अंतर्गांठ तारे आवी परुत ते माटे निस्सकम् एटले निश्चाकृत इत्यादिके करीने चैत्यवास्तने सिद्ध करवाने इच्छतो एवो जे तुं, ते तारे उलटो वसतिवास सिद्ध थयो माटे प्रयत्ने करीने वाढ्या जे अमुद ते प्रत्यक्ष कोदरा थया एवो न्याय थयो माटे तारे तो अवहुं आवी परुयुं ग्रहो ! तारुं आगमना अर्थने जाणवानुं रुहापण !

टीकाः—यदपि देउलिय खरंटेत्यादिना देवकुलिकशब्दाच्चैत्यवाससाधनं तदप्यसम्यक्, यतिवेषमात्रधारिणामेव देकुलिक व्यपदेशात् ॥ एतद्गाथाविवरणे देवकुलिका देवकुलपरिपालका वेषमात्रधारिण इति व्याख्यानात् ॥

अर्थः—वळी देउलिय इत्यादिके करीने देवकुलिक शब्दथी चैत्यवासनी सिद्धि करी ते पण साची न करी केम जे यतिना वेष मात्रनेज धारण करनार ते देवकुलिक शब्दे करीने कहेवाय ठे, ए गाथानां विवरणने विषे देवकुलिक शब्दनो अर्थ देवकुलने पालन करनार अने यतिवेष मात्रनोज धारण करनार एवो पुरुष ए प्रकारुं व्याख्यान कर्युं ठे. माटे

टीकाः—अतएव तेषां प्रवचनोपदेशपूर्वकपरुषजननरुपा खरंटनाजिहिता ॥ आगमोक्तत्वेतु चैत्यवासस्य तेषां यथोक्तकारित्वेन सुविहितकृतखरंटनानुपपत्तेः ॥ तस्मात्पार्श्वस्थाग्रधमा-

નામેવ દેવકુલિઋવ્યપદેશાત્, તેવાંચાનંતતમેન કાલેન દશમા-
શ્રયમહિમ્ના જવતેવ સ્વમતિકલ્પિત ચૈત્યવાસાન્યુપગમપ્રતિ-
પાદનાવ્રતતઃ સુવિહિતાનાં ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ

અર્થ:-એજ કારણ માટે તે દેવકુલિક પ્રત્યે સિદ્ધાંતના ઉપ-
દેશ પૂર્વક કઠોર જાણણ કરવા રૂપ સ્વરંટના ઇટલે તર્જન તિરસ્કા-
રાદિક કરવાનું કહ્યું છે, ને જો ચૈત્યવાસ સિદ્ધાંતમાં કહ્યો હોત તો
શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલનાર સુવિહિત છે એ હેતુ માટે, તેમને સુવિહિત
આવીને તર્જનાદિક કરે છે એમ કહેવું ન થાત તે કારણ માટે પાસ-
થ્યાદિક જે અધમપુરુષ તેમનેજ દેવકુલિક શબ્દવતે કહેવાનું છે, ને
તે પાસથ્યાદિક અતિશે અનંતાકાલે કરીને દશમ આશ્રયના મહિમા
તમારીજ પેઠે પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પ્યો જે ચૈત્યવાસ તેનો અંગિકાર
કરવાનું પ્રતિપાદન કરે છે માટે સુવિહિતને ચૈત્યવાસ નથી. માટે તું
ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરે છે તે જોટો છે.

ટીકા:-॥કિંચ યત્ર મુનયો વસંતિ તન્નિશ્રાકૃતં સ્યાત્તદા જ-
ત્ય સાહમ્મિયા બહવેશ્વ્યાધ્યાગમેન યત્ર ચૈત્યાદૌલિંગિનો વસંતિ
તદનાયતન મિત્યનાયતનત્વાજિધાનં વિરુદ્ધેત ॥ તસ્માન્તંતૈવા
વસીયતે સાધુનિવાસ રહિતં નિશ્રાકૃતમિતિ ॥

અર્થ:-બધી તે કહ્યું હતું જે, જે, જગાયે મુનિ નિવાસ કરે છે,
તે નિશ્રાકૃત હોય એ પ્રકારનું તારું કહેવું સાચું હોય તો “ જથસા-
હમ્મિયા બહવે ” इत्यादि આગમે કરીને જે ચૈત્યાદિકને વિષે લિંગ-
ધારી વસે છે તે, અનાયતન કહીએ એ પ્રકારનું અનાયતનપણાનું ક-

हेवुं ते विरुद्ध थात एटले ए प्रकारनुं कहेवुं न थात एवं कहेवा-
थीज निश्चय थाय ठे जे साधु निवास रहीत ठे तेज निश्चाकृत ठे.

टीका:-एवं च चैत्यवास इदानींतनमुनीनामुचित आग-
मोक्तत्वादिति हेतुरुक्तन्यायेना गमोक्तत्वस्यासिद्धत्वादसिद्धः ॥
यदप्युदितं मा सैत्सीत्साक्षात्सिद्धांतचैत्यवास स्तथापि गी-
तार्थाचरित्वा त्सेत्स्यतीति यच्चतस्यैव च श्रीमदार्य रक्षितपा-
दैरित्यादिना च्छवास सएही त्यंतेन समर्थनं तदप्य संगतं ॥

अर्थ:-बळी ते कहुं जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवो
उचित ठे, आगममां कहुं ठे ए हेतु माटे एम जे स्थापन कर्युं हतुं
ते पूर्व कही देखान्यो एवा न्यायथी आगममां कहेवापणुं असिद्ध
थयुं, माटे ए हेतु पण असिद्ध थयो एटले खोटो थयो आगममां
चैत्यवास करवानो कोई जगाए कह्योज नथी बळी तें कहुं जे सा-
क्षात् सिद्धांतमां चैत्यवास कह्यो नथी तो पण गीतार्थ पुरुषे आच-
रण कर्यो ठे तेथी सिद्ध थज्ञे जे माटे आर्यरक्षित आचार्ये इत्यादि
आरंजीने “ च्छवाससएही ” त्यां सुधी चैत्यवास करवानुं समर्थन
कर्युं ते पण असंगत ठे अघटतु ठे.

टीका:-च्छवास सएहीत्याद्यातोपदेशस्य जगवत्प्रणीता
गमेष्वनुपलंजात् ॥ मूलागमेन विरोधश्च ॥ तथाहि ॥ श्रीम-
दार्यरक्षितपादेषु स्वर्गगतेषु प्रागेव प्रतिवादिनिराचिकीर्षया
मथुरापुरीप्रेषितेन गोष्ठामाहिलेन जनपरंपरया गुरुणां स्वर्ग
गमनं दुर्बलिकापुष्पमित्रस्य सूरिपदप्रतिष्ठा माकर्णदम्पोधुर

चेतसा जातमत्सरेण ततःसमागत्य व्याख्याक्षणे श्रीदुर्बलिका
पुष्पमित्रेण सार्द्धं प्रारब्धे विवादे ततोयुक्तिसिद्धांतान्यां प्रति-
पाद्यमानेनापि मिथ्याजिनिवेशात्तद्वचन मनश्च्युपगच्छता
संघोद्धाटना निन्हवत्वं प्रतिपेदे इत्यजिहित मावश्यकं ॥

अर्थः—जे च्छवाससएही इत्यादि हितोपदेशकनुं वचन तें
कह्युं ते तो जगवंतनां कहेलां जे आगम तेने विषे क्यांइ पण देखातुं
नथी ने मूल आगमथी ए वचन विरुद्ध ठे एटले मूल आगमनी
साथे ए वचन मलतुं नथी आवतुं ते कही देखामे ठे आर्य
रक्षित आचार्य स्वर्गमां गया पहेलुंज प्रतिवादिनुं निराकरण
करवानी इच्छाये मथुरांपुरीमां मोकदयो जे गोष्टामाहिल तेणे लोकनी
परंपराये गुरुस्वर्गमां गया अने दुर्बलिका पुष्प मित्रने सूरिपदनी
प्रतिष्ठा आपी ए वात सांजळी गर्वे करीने जन्मत्त जेनुं चित्त ठे ने
थयो ठे अहंकार जेने एवो ते गोष्टामाहिल त्यांथी आवीने व्या-
ख्यानने अवसरे श्री दुर्बलिका पुष्पमित्रनी साथे विवाद आरंज्यो
त्यार पठी युक्तिथी तथा सिद्धांतथी घणुं समजाव्यो पण मिथ्या-
त्वना अजिनिवेश थकी ते दुर्बलिका पुष्पमित्र आचार्यनुं वचन अं-
गीकार न करतां एवो ते गोष्टामाहिल संघनो उगाह करवाथी
निन्हवपणाने पाम्यो एम आवश्यकजीमां कह्युं ठे.

टीकाः—तथाहि कार्यमत्र ज्ञानादिकं ॥ कळांनाणार्थ्य मि-
तिवचनात् ॥ तस्य च लेशेनाप्यत्रानुत्सर्पणात् ॥ गीतार्थाचरि-
तत्वस्य कालमानविरोधेना पास्तत्वात् ॥ देवद्रव्योपज्ञोगाशा-
तनादि जिश्च महादोषत्वेनास्य ॥ स्तोकापराधत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—ते कही देखावे ठे जे अहीं कार्य ते ज्ञानादिक जाणवुं केमके कार्य तो ज्ञानादिक ठेएवुं शास्त्रनुं वचन ठे, ने ते तों लेश मात्र पण अहीं प्रगट नथी ए हेतु माटे, गीतार्थनुं जे आचरित तेने कालमाननो विरोध आवे ठे. तेणे करीने दूर कर्तुं माटे चैत्यवास करवामां देवद्रव्यनो उपजोग थाय तथा आशातना थाय तेणे करीने महा दोषनी प्राप्ति थाय ठे माटे एने थोका अपराधपणानी प्राप्ति नथी, एटले घणोज अपराध एमां रह्यो ठे ॥

टीकाः—अत एव न बहुगुणत्वमिति आगमाविरूद्धाचरणान्ज्युपगमे जगद्वदप्रामाण्या संजनत्वस्या आगमविरोधेन निरस्तं चैत्यवासप्रतिषेधकागमेनैव प्रागुक्तेनास्या आगमविरोधस्य स्फुटत्वात् तद विरूद्धाया एवचास्या प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः—एज कारण माटे “न बहुगुणत्वं”इत्यादि जे तें कह्युं ते तो आगमथकी अविरूद्ध आचरणानो अंगीकार न करीए तो जगवंतना वचननुं अप्रमाणिकपणानी प्राप्ति आवे पण आचरणानुं तो आगमना विराधे करीने निराकरण करवापणुं ठे माटे पूर्वे कह्यो जे चैत्यवासना निषेधनुं आगम वचन तेणे करीने ए आचरणाने आगम विरोधपणुं स्पष्ट ठे, माटे तें आगमथी अविरूद्ध एवज आचरणानुं प्रमाणिकपणुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आयरणा विदु आणाविरूद्धगाचेव होई नायंतु इहारा तित्थयरासायणत्ति ॥

અર્થ:-આચરણા પળ જે તીર્થકરની આજ્ઞાને અવિરુદ્ધ હોય તે પ્રમાણ ગણાય વાકી વીજી તો તીર્થકરની આજ્ઞાતના છે ॥

ટીકા:-યદપ્યત્રાશઙ્ઠા ચરિતવાદ્યા ચરિતલક્ષણોપપાદનં તદવદ્યં ॥ તથાહિ ॥ કાલાદ્યપેક્ષયા ગુરુલાઘવચિંતયા અશ-
ઠૈરિયમાચરણા વ્યધાયીત્યવાદિ જવતાવ તત્રનતાવ હુત્સૂત્રા ચર-
ણાપરાણાં કાલાપેક્ષા પરિત્રાણાય ॥

અર્થ:-વહી જે તેં અહીં અશઠ પુરુષે જે આચરણ કર્યું
ફત્યાદિ આચરણ લક્ષણનું જે પ્રતિપાદન કર્યું તે પળ દોષ જરેલું છે
તેજ કહી દેલાદે છે જે કાલાદિકની અપેક્ષાએ કરીને તથા ગુરુ-
લાઘવના વિચારે કરીને અશઠ પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું આચરણ કર્યું
છે એમ જે તમે કહ્યું. તિહાં પળ હુત્સૂત્ર આચરણને વિષે તત્પર
એવા જે પુરુષ તેને કાલાદિકની અપેક્ષા કરવી તે કાંઈ રક્ષણ
જણી નથી.

ટીકા:-તથાચ તન્નિર્યુક્તિઃ પંચસીએ ચુલસીએ તદ્યા સિદ્ધિં
ગયસ્સ વીરસ્સ ॥ અવઘિયાણદિ દસઠરનયરે સમુપ્પન્ના ॥

અર્થ:-વહી તેનો નિર્યુક્તિકારે કહ્યો છે જે.

ટીકા:-તથાચા નયોર્ગાથયો રવ્યક્તદ્વદ્યુત્પાદ જવદુપદ-
ર્શિતાર્યરક્તિત પ્રકટ્પિત ચૈત્યવાસયોઃ કાલમાનં પર્યાલોચ્યમાનં
ન ઘટાંપ્રાંચતીતિ કથં ન વિરોધઃ ॥ કિંચ સિદ્ધાંતાત્ સાક્ષાદ-

सिद्धागमोक्तहेतौदूषिते स्तुतार्हिगीतार्थाचरितत्वं हेतुरिति
ब्रुवाणस्य नवतो हेत्वंतरनिग्रहस्थानापत्तेः ॥

अर्थः—बली वे गाथाने विषे अव्यक्त दर्शन अने तें वता-
वेला आर्यरक्षित तेणे कल्प्यो जे चैत्यवास तेनुं कालमान विचारी
जोतां अतिशेज घटतुं नथी माटे विरोध केम न आव्यो कहुं तुं,
बली सिद्धांतथी साक्षात् सिद्ध नथी यतो एवो जे आगमोक्तरूपी
तारो हेतु ते दोष पमामे सते तें कहुं जे गीतार्थनुं आचरणपणा
रूपि हेतु थाळ. ए रीते कहेतो एवो जे तुं, ते तारा बीजा हेतुने
पण निग्रहस्थाननी प्राप्ति थइ एटले खंनन थयुं.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिना आचरणाया आगमावि-
रोधाजिधानं तदपि निस्सकमेकाङ्गुरुइत्याद्यागमस्य वस्तुतोव-
सतिवासस्थापकत्वेना पास्तं ॥ यदपि अविलंबीजणेत्यादिना
चैत्यवासाचरणायाः प्रामाण्याज्युपगमवर्णनं तदप्यत्र कार्याव-
लंबनादेरज्ञावादपाकर्णनीयम् ॥

अर्थः—बली तें निस्सकम इत्यादि वचने आचरणानुं आग-
मथी विरोधपणुं कहुं ते पण निस्सकमे ठाङ्गुरु इत्यादि आगमने
वस्तुताये तो वसतिमां साधुने रहेवुं एवुं स्थापन करी देखाक्युं
तेणे करीने खंनन कर्युं बली ते जे अविलंबीजण इत्यादिके करीने
चैत्यवासनी आचरणानुं प्रामाणिकपणुं कहुं हतुं. ते पण इहां कोई
कार्यनुं अवलंबनादिक नथी माटे एतो सांज्ञळवा जेवुंज नथी.

ટીકા:—॥ યદાહ ॥ કાલોવિ વિતહ્કરણેગં તેણે વહોશ્ક-
રણં તુ ॥ નહિ એયંમિવિકાલે વિસાઈ સુહયં અમંતજુઅં ॥

અર્થ:—ઘોટું કામ કરવામાં કાલનું આલંબન પ્રમાણ ગણાય
નહીં કેમ કે આ કાલમાં પણ મંત્રિત કર્યા વગર ત્રિષાદિક લા-
વાથો પ્રાણ જાય છે.

ટીકા:—કિંચ કેયંગુરુ લાઘવચિંતા કિંસ્તોક ગુણપરિત્યાગેન
પ્રત્નૂતતમ ગુણોપાર્જનં ॥ યદાહ ॥ અપ્પપરિચ્છા એણં વહુતરગુ-
ણસાહણં જહિંહોશ્સા ગુરુલાઘવચિંતા જમ્હાનાનંવવન્નત્તિ ॥

અર્થ:—વહી તે કહી જે ગુરુ લાઘવ ચિંતા તે કહ્યું છે. શું
થોડા ગુણના ત્યાગે કરીને અતિશે ઘણા ગુણનું ઉપાર્જન કરવું એ છે
કે વીજી છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદ્યપનો પરિત્યાગ કરીને
અતિશે ઘણા ગુણનું જ્યાં સાધન છે તે ગુરુ લાઘવ ચિંતા કહીએ.

ટીકા:—તથાહિ અસ્યાંચૈત્યવાસા ચરણાયાં તીર્થાનુઙ્ઘિત્યા-
દયો જ્યૂયાંસો ગુણાઃ ॥ દોષશ્ચ દેવચિંતાકરણેન દ્રવ્યસ્તવાંગી
કારોઽદ્યપ્સતિ ॥ અહોસ્વિદ્ ગુરોર્જગવતો લાઘવં અવજ્ઞાચિંતયેતિ ॥

અર્થ:—તેજ કહે છે જે આ ચૈત્યવાસની આચરણને વિષે
તીર્થનો ઉદ્ધેદન થાય इत्याદિક ઘણા ગુણ છે ને દોષતો દેવની ચિંત્યા
કરવી તેણે કરીને દ્રવ્ય સ્તવનો અંગીકાર કરવારુપ અદ્યપ છે ઇ-

त्यादि ए तारे कहेवानुं ठे के गुरु एवा जे जगवंत तेनुं लाघवपणुं
एटले अवज्ञा तेनी चिंता तेणे करीने गुरु लघुपणुं तारे कहेवानुं ठे.

टीका:—नतावदाव्यः पक्षः ॥ चैत्यवासाचरणान्युपगमे
यतीनां देवकुलकर्मांतरवाटिकाक्षेत्रादिचिंतादिजिश्चारित्रस-
र्वस्वापहारेण बहुत्यागात् ॥ न चाद्व्यपगुणलिप्तया बहुगुणत्या-
गाय स्पृहयन्ति प्रेक्षावंतः ॥

॥यदुक्तं॥ नय बहुगुण चाणेणं थेव गुणपसाहणं बुहजणाणं ॥
इष्टं क्याइ कज्जांकुसलासु पयठियारंजा ॥

अर्थ:—तेमां तारो जे प्रथम पक्ष ते घटतो नथी केम जे
चैत्यवासनी आचरणानो अंगीकार करे त्यारे यतिने देवकुल संबंधि
जे बीजां कर्म वारी खेतर इत्यादिकनी चिंता करवी परे तेणे सर्व
चारित्र जाय माटे घणो त्याग थाय ए हेतु माटे अद्व्य गुणने पा-
मवानो इच्छाए बुद्धिवान पुरुष घणा गुणनो त्याग करवानी स्पृहा
नथी करता. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे घणा गुणनो त्याग करीने
थोका गुणनुं साधन पंक्ति जन नथी इच्छता ने कुशल पुरुष कदापि
करे तो सारी पेठे विचारीने आरंज करे.

टीका:—अथ द्वितीयः पक्षः ॥ तदेवमेतत् ॥ एवंविधोत्सुना
चरणाया जगवद्वाधवहेतुत्वात् ॥ यदाह ॥ सुयवज्जाचरण-
स्या पमाणयंतो तद्वाविहंग्लोमं ॥ शुवणगुरुणो वराया पमाणय-
नावगच्छन्ति ॥

અર્થ:—હવે વીજો જે પદ્ધતિ કહ્યો તે તેમજ છે. જે એ પ્રકારની
ઉત્સૂત્ર આચરણા કરવી. તેનેજ જગવાનની લઘુતાનુ હેતુપણુ છે જે

મોટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શાસ્ત્રમાં વાંધેલી જે આચરણા તેને વિષે
આસક્ત એવા જે પુરુષ તે જે પ્રમાણે કરે છે તે, જે પ્રકારે કરે છે તે
પ્રકારે લોક પણ કરે છે કેમજે મોટા પુરુષ વિના વીજાનું પ્ર-
માણ નથી થતું.

ટીકા:—અતએવૈવંવિધાનાં ધર્માયોગ્યતૈવ સિદ્ધાંતે પ્રતિપા-
દિતા ॥

યદાહ ॥ સુતેણ ચોર્જજો અન્નં ઉદિસિય તં ન પન્નિવજ્જો
સો તં તવાયબજ્જો ન હોર્ધ ધમ્મંમિ અહિગારી ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે એ પ્રકારના પુરુષોને ધર્મનું અયો-
ગ્યપણુંજ સિદ્ધાંતને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:—એવંચોત્સૂત્રં ચૈત્યવાસ માચરંતસ્તે કથમશઘાસ્તા-
દશાંશ્રુતે શઠત્વાનિધાનાત્ ॥

યદાહ ॥ ઝસ્સૂત્તમાયરંતો વંધર્ધ કમ્મં સુચિક્કણં
જીવોસંસારં ચ પવદ્દશ માયામોસં પક્કુવણ્ણ ॥

અર્થ:—માટે એ પ્રકારે ઉત્સૂત્ર ચૈત્યવાસને આચરતા તે કેમ

अशठ कहीए शास्त्रमांतो तेवा पुरुषने शठ कहा ठे, ते शास्त्रवचन कहे ठे जे उत्सूत्रने आचरता जे पुरुष ते अतिशे चीकणां कर्मने बांधे ठे ने संसारने वधारे ठे. तथा माया कपट अतिशे करे ठे.

टीकाः—जीववधायवदरहितत्वान्न सावधैषा चरणेत्येत दध्ययुक्तं ॥ जीववधादिसकलपापेभ्योप्यधिकत्वेन प्रतिपादना-
दुत्सूत्रप्ररूपणायाः ॥ तथा चाहुः श्रीमत्पूज्या एतत्प्रकरणकारा
एव ॥ अहह सयलन्नपावाहि वितहपन्नवण मणुमवि डुरंतं ॥
जं मरिद्भवतदज्जियडुक्कयअवसेसलेसवसा ॥ सुरथुयगुणो
वि तित्थेसरोवितिहुअणअतुद्धमद्धोवि ॥ गोवाश्हिंवि बहुहा
कयत्थिउं तिजयपहु तंपि ॥ थीगोबंजणचूणंतगावि केश्पुण द-
ढप्पहाराश् ॥ बहुपावावि पसिद्धा सिद्धा किर तंमिचेव जवे ॥

अर्थः—बली तें कह्युं जे, जीववधादि पापरहितपणुं ठे ए
हेतु माटे ए चैत्यवासनी आचरणा सावध नथी ए जे कह्यु ते अ-
युक्त ठे, केम जे जोबवध आदिक सर्व पाप थकी अधिक जे उत्सूत्र
प्ररूपणा तेनुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे ते प्रकारे श्रीमत् पूजनीक
एवा आ प्रकरणना कर्ता, तेणे कह्युं ठे जे.

टीकाः—अत एवैषा नूनं गीतार्थे निर्धारितापिकैश्चिदेवैहिक
सुखलोलुपतया परलोकनिरपह्नौ राहता ॥ यदपि हरिज्ञज्ञा-
चार्यादीनां तथाप्रवृत्तिश्रवणादेशा बहूनामनुमतेत्यवादि तद-
पि किं हरिज्ञज्ञाचार्यादीनां तथाप्रवृत्ति श्रवण प्रवादपारंपर्यात्
उतस्वित्तदुग्रंथेषु चैत्यवासप्रतिपादनात्

અર્થ:-એજ કારણ માટે નિશ્ચે ગીતાચોયે એ ચૈત્યવાસની આચરણ નિવારણ કરી છે તોપણ કેટલાક આ લોકના સુખમાં લોહુપિને પરલોકની અપેક્ષા રહિત એવા લિંગધારી પુરુષોએ આદર કરી છે. વળી તેં કહ્યું જે હરિજ્ઞાદિક આચાર્યની તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિ છે એટલે ચૈત્યમાં રહેવાની પ્રવૃત્તિ સાંજઢીએ ઢીએ માટે આ પ્રવૃત્તિ વહુ પુરુષોએ અનુમોદેલી છે એમ જે કહ્યું તે પણ શું હરિજ્ઞાદિ આચાર્યની તેવી પ્રવૃત્તિ સંજઢાય છે તે લૌકિક વાતની પરંપરાથી સંજઢાય છે કે તે હરિજ્ઞાસૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તેથી સંજઢાય છે. ?

ટીકા:-ન તાવદાયઃ ॥ પ્રમાણશૂન્યસ્ય પ્રવાદપારંપર્યસ્ય અ-
દારકાદિત્યાદિવદ સત્યત્વાત્ ॥ અસ્ત્યેવાત્ર તદૂગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસ-
પ્રતિપાદનમેવ પ્રમાણં દ્વિતીયઃ પક્ષ ઇતિચેત્ ॥ નાતદૂગ્રંથાર્થપર્યા-
લોચનેન યતીનાં ચૈત્યવાસનિષેધાધ્યવસ્યાત્ ॥

અર્થ:-તેમાં પેહેલો પક્ષ જે લોકની પરંપરારૂપ તેતો પ્રમાણ શૂન્ય છે એટલે લોકની વાતનું કાંઈ પ્રમાણ શાસ્ત્ર ચર્ચામાં અપાય મહી કેમ જે કોઈએ કહ્યું જે તું આંખ રાખ, ઇત્યાદિ લોક વચન અ-
સત્ય છે માટે તારો એ પહેલો પક્ષ યતિને યુક્ત નથી. ને બીજો પક્ષ જે એ હરિજ્ઞા સૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે એમ જો કહે છે તો તેનો ઉત્તર જે એ હરિજ્ઞાસૂરિના ગ્રંથના અર્થનું પૂર્વાપર વિચારી જોઈું તેણે કરીને યતિને ચૈત્યવાસ ન કરવો એજ નિશ્ચય થાય છે.

टीका:-तथाहि ॥ तैरेव जिनजवन निर्माण विधि पंचाश-
के श्राद्धस्य स्वाशयवृद्धि सधिकृत्योक्तं ॥ पिबिस्सं एत्थ अहं,
वंदणं निमित्त मागं सीहू ॥ कयपुत्ते जगवत्ते, गुणरणनि-
ही महासत्ते

अर्थ:-तेज कही देखावे ठे जे ते हरिज्जसूरियेज जिन-
जवननो नीपजाववानो विधिपंचाशक नामनो ग्रंथ कयों ठे तेने
विषे श्रावकने पोताना आशयनी वृद्धिनों अधिकार करीने कहूं ठे जे

टीका:-यदिह्यं चैत्यवासमग्निप्रेयात् तदा जिनजवन नि-
र्माणयितुः श्राद्धस्याशयवृद्धिं निरूपयन् चैत्यवंदननिमित्त मा-
गतान् साधून्महमत्र प्रेक्षिष्य इति नाग्निदधीत किं त्वत्र वसतः
साधून् प्रेक्षिष्य इति प्रतिपादयेन्नचैवमतो निश्चीयते नाय-
मस्य चेतसि निविशत इति.

अर्थ:-जो आ चैत्यवास करवो एवी रीत्ये हरिज्जसूरिने
वह्मज होत तो जिनजवन निपजावनार श्रावकना आशयनी वृद्धिनुं
निरूपण करता सता चैत्यवंदन निमित्त आवेला साधु तेमने हुं अ-
हीआं देखीश एम न कहेत ॥ त्यारे शुं कहेत जे अहिं चैत्यमां
वसता जे साधु तेने देखीश एम प्रतिपादन करत ते तो एम प्र-
तिपादन नथी करुं माटे निश्चय करीए ठीए जे ए चैत्यमां रहेवानुं
ए हरिज्जसूरिना चित्तमांज न हतुं माटे ॥

टीका:-अनु कथमयं निश्चयोपावताऽस्यैव ग्रंथांतरेषु जि-

ણવિંવ પઢ્છત્થ મિત્યાદિના ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનોપલંજાદિતિ-
 ચેત્ ॥ ન ॥ ગ્રંથાંતરાણા મપ્યેતદવિરોધનૈવ વ્યાખ્યાનાત્ ॥ નહિ
 તથાવિધા મહાગ્રંથકારાઃ પરમાત્માન ઐદંચુગીનસમયસિ-
 ઙ્ધાંતાર્થપારાવારપારગતાઃપરસ્પરવિરોધિનમર્થ સ્વગ્રંથેષુ નિ-
 જંત્સંતીતિ સંજવતિ ॥

અર્થઃ--ત્યારે લિંગધારી બોલે છે જે એવો નિશ્ચય ક્યાંથી કર્યો,
 જે માટે એમનાજ કરેલા બીજા ગ્રંથને વિષે કહ્યું છે જે જિનબિંબની
 પ્રતિષ્ઠાને અર્થે ઇત્યાદિ વચને કરીને ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન અમોએ
 કર્યું છે, ત્યારે ઉત્તર કરનાર કહે છે જે એમ જો તારે કહેવું હોય તો
 તે ન કહીશ કેમજે બીજા ગ્રંથનું પણ એ ગ્રંથની સાથે વિરોધ રહિત
 વ્યાખ્યાન છે એ હેતુ માટે, કેમ જે તેવા મોટા પુરુષ મોટા ગ્રંથ ક-
 રનાર ને આ કાલના સમયનાં સિદ્ધાંત, તેના અર્થ તે સ્ત્રી સમુદ્ર
 તેના પારગામી તે પરસ્પર વિરોધ સહિત અર્થને પોતાના ગ્રંથોને વિષે
 કેમ બાંધશે નહિજ બાંધે એવો સંજવ છે.

ટીકાઃ--અન્યથા તેષામપિલોકવિપ્રલિપ્સયૈવ પ્રવૃત્તત્વેના ના-
 સત્વપ્રસંગાત્ ॥ તસ્માત્ તદૂગ્રંથઃ સકલોપિ પૂર્વાપરાવિરોધેન
 સમ્યક્ વિવિચ્ય વ્યાખ્યેયઃ ॥

અર્થઃ--જો એમ ન કહીએ તો તે મોટા પુરુષને પણ લોકને
 ઠગવાની ઇજ્ઞાએ પ્રવર્તવાથી અહિતકારીપણાનો પ્રસંગ થાય તે હેતુ
 માટે તે સર્વે ગ્રંથ પણ પૂર્વા પર વિરોધ રહિત સારી પેઠે વિચારીને
 વ્યાખ્યાન કરવા યોગ્ય છે, પણ એક કક્કમો તેમાંથી લેઈને પોતાના

જુંના અજિપ્રાય સાથે મેલવીને જેમ તેમ વ્યાખ્યાન ન કરવું.

ટીકા:-તથાહ્યદ્વપ્રક્રિયાંવસતિં વ્યાચક્ષાણેન શ્રીહરિન્નદ્ર-
સૂરિણા વ્યાખ્યાતં ॥ ઇથ્ય સયઞ્ઞા નેયા,જા નિયન્નોગં પરુચ્ચકાર-
વિયા ॥ જિણ્ઞિંબપશ્છત્થં, અહવા તક્કમ્મતુલ્લત્તિ ॥ યા નિજન્નોગં
સ્વકુટુંબોપન્નોગં પ્રતીત્યોદિશ્ય ગૃહિણા કારિતા સા સ્વાર્થાવસતિ-
રત્રચ સ્વોદ્દેશેન કારિતત્વાત્ સ્વાર્થાસ્ફુટૈવ ન કેવલમિયમેવ યા-
વદન્યાપીત્યાહ ॥

અર્થ:-તે વિરોધનો પરિહાર કરીને વ્યાખ્યાન કહી દેવાને
હે જે અદ્વપ્ર ક્રિયાવાલી વસ્તી ઇટલે નિવાસ તેને કહેતા એવા શ્રી
હરિન્નદ્રસૂરિયે વ્યાખ્યા કરી હે જે, પોતાને જોગવવાને અથવા
પોતાના કુટુંબને જોગવવાનો ઉદ્દેશ કરીને ગૃહસ્થે કરાવી તે સ્વાર્થી
વસતિ કહીએ કેમ જે અહીંઆં પોતાના ઉદ્દેશે કરીને કરાવવાપણું
હે માટે સ્વાર્થ પ્રગટ જણાયજ હે પણ કેવલ એજ સ્વાર્થ હે એમ નહીં
ત્યારે શું ? તો બીજી પણ સ્વાર્થા હે એમ કહે હે.

ટીકા:-જિનર્બિંબપ્રતિષ્ઠાર્થ ॥ અથવેત્યનેન સ્વાર્થકારિતેત્ય
નુષંજ્યતે ॥ જિનર્બિંબપ્રતિષ્ઠામુદિશ્ય ગૃહિણા કારિતા સાપિસ્વા-
ર્થા ॥ નન્વેષા સાધર્મિકનિમિત્તં કૃતત્વાચ્યતીનાં ન કલ્પિષ્યત
ઇત્યત્ર આહ ॥

અર્થ:-જિનર્બિંબની પ્રતિષ્ઠાને અર્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા હે ॥
અથ એ પદે કરીને પોતાને અર્થે કરાવી એવો સંબંધ થાય હે. જિન-

વિંવની પ્રતિષ્ઠાનો હેતુ કરીને ગૃહસ્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થ કહીએ, પણ એ સાધર્મિક નિમિત્ત કરાવી છે. માટે યતીને નહીં કહ્યે એમ નહીં કહેવું એતો સાધુને કહ્યે છે એમ કહે છે.

ટીકા:-તત્કર્મ્મતુલ્યા જિનાધાકર્મસમા ॥ યથા જિન-
સ્યાસાધર્મિકત્વાત્તન્નિમિત્તં નિષ્પન્નં જક્તાદિ મુનીનાં કલ્પતે એવં
વસતિરપિ ॥ યથોક્તં ॥ સાહમ્મિત્તં ન સક્કા, તસ્સ કયં તેણ કલ્પણ
જરૂણં ॥ જંપુણ પમ્મિમાણ કયં, તસ્સ કહા કા અર્જીવત્તા ॥

અર્થ:-જે તે જીવના કર્મને તુલ્ય છે. એટલે જિનના આધાકર્મ
સમાન છે કેમ જે જિનના સાધર્મિક છે. એ હેતુ માટે તે જિનને
અર્થે નિષ્પજ્યું જે જક્તાદિ તે મુનિને પણ કલ્પે છે તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે.

ટીકા:-તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ પૂર્વં હિ પ્રતિષ્ઠા પ્રયોજનેન ગૃહિ-
ણા સ્વદ્ભવિણેન પૃથક્ મંરુપાદિઃ કારિતઃ ॥ તતઃ પશ્ચાદ્ગૃહે પ્ર-
તિષ્ઠા પ્રયોજને પ્રતિમા મધ્યે જિનગૃહ નિવેશિતા, મંરુપાદિશ્ચ
પ્રતિમાધિષ્ઠાનશૂન્યઃ શ્રાવકસત્તથૈવ ॥ તતસ્તદનુદ્વયાતદ્ગો દે
શ્ચ તત્રાપિ ચતીનાં નિવાસે ન ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ જિનર્થિવશશૂન્ય
ત્વાત્તસ્યેતિ ॥

અર્થ:-તેહીજ કારણ માટે કહ્યું છે જે પૂર્વ પ્રતિષ્ઠાનું પ્રયોજન
છે, તે હેતુ માટે ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યવત્તે જૂદા મંરુપાદિક ક

सव्यो होय ठे ने त्यार पढी प्रतिष्ठानुं प्रयोजन समाप्त थया. पढी प्रतिमा जिनघरनी मधे स्थापन करीने ए मंरुपादिक प्रतिमा विनानुं शून्य श्रावकनीज सत्ताये रहुं होय ठे. त्यार पढी ते श्रावकनी आझा लक्ष्ने जाणें ते श्रावकना घरमांज निवास करे तेम ते मंरुपादिकने विषे साधु निवास करे ठे. माटे ए प्रकारे चैत्यवासनी सिद्धि ठे केमजे ते मंरुपादि जिन बिंबवने रहित ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—एवं जिनजवनोद्देशेन निर्मापयितुरुत्तरोत्तरफलं प्रतिपादयता तेनैवाभिहितं ॥ जिणबिंबस्स पइठा, साहुनिवांसोय इत्यादि ॥ पूर्व हि श्राद्धो जिनगृहं कारयति ॥ ततो जिनबिंबं ततस्तत्प्रतिष्ठां ॥ ततस्तत्र ग्रामादौ साधूनां निवासोऽवस्थानं जवति ॥ चैत्यगृहाध्यासिते हि नगरादौ प्रायेण विहारकर्मादिनायतीनां निवासो जवति नत्वत्रोक्तं जिनगृहे साधुनिवास इत्यतः कथमितो जिनजवनवासः सिध्येत ॥

अर्थः—एहीज प्रकारे जिनजवनना उद्देशे करीने निपजावनार पुरुषने उत्तरोत्तर फल थाय. एम प्रतिपादन करता तेहीज हरिजद्र सूर तेणेज कहुं ठे जे जिनबिंबनी प्रतिष्ठाने साधुनो निवास ज्यां ठे इत्यादि श्रावक प्रथम जिन घर करावे ठे. ने त्यार पढी बिंब करावे ठे ने त्यार पढी तेनी प्रतिष्ठा करावे ठे त्यार पढी ते ग्रामादिकने विषे साधुनो निवास थाय ठे. केमजे चैत्यगृह जेमां रहुं होय एवुं नगरादिके तेने विषे बहुधा विहारक्रम आदिके करीने आख्या एवा साधु तेनो निवास थाय ठे पण एम नथी कहुं जे ए जिनघरमां

साधुनो निवास थाय माटे ए वचन थकी केम जिनभवन वास सिद्ध थाय.

टीका:-एवंदेयंतु न साधुज्य इत्यस्याप्ययमर्थः ॥ कारयित्वापि गृहिणा साधुज्यः पुनर्वस्तुं जिनगृहं न देयं जगवदागमे निवारणात् ॥ यथाच येनच प्रकारेण शुद्धवसतिजक्तपानकादि धर्मोपग्रहदानेन तत्र नगरादौ विहारक्रमेणागताः संतस्ते तिष्ठन्ति तथा कार्यं ॥ वसहीसयणासणजत्तपाणजेसज्जावत्थपत्तां॥जइविन पज्जात्तघणो, थोवाविहु थोवयं देइ ॥ इतिवचनात् ॥ वसत्यादिदानं विना तत्रागतानामपि यतीनामवस्थानानुपपत्तेः॥

अर्थ:-वली एमज साधुने न आपवुं तेनो पण आ अर्थ ठे. जे गृहस्थे करावीने पण साधुने निवास करवाने जिनधर न आपवुं केम जे जगवतना आगममां निवारण कर्तुं ठे ए हेतु माटे जे प्रकारे एटखे शुद्ध निवास जक्तपान आदिक धर्मनां उपकरण देवे करीने त्यां नगरादिकने विषे विहारना अनुक्रमे आव्या जे साधु ते रहे तेम करवुं, निवास, शयन, आसन, जक्त, पान, औषध, वस्त्र, पात्रादिक यतिने आपे केम जे यतिनो विनय करवाने विषे जेणे धन जोळ्युं ठे एवो वितित गृहस्थ थोकामांथो थोळुं पण आपे इत्यादि वचनथी निवास आदीक दीधा विना त्यां नगरादिकने विषे आव्या एवा पण यतिने रहेवानुं न थाय ए हेतु माटे.

टीका:-गृहिणोपि च यति विहारदेश मंतरेणोत्सर्गेण वा-
सन्धिकारान् ॥

यदुक्तं ॥

श्रावकविधि मज्झिम्माश्रमसंघातः श्री विरहाङ्केना॥ निवसिज्जा तत्थ सद्धो,
साहूणं जत्थ होई संपाठं ॥ चेईहराई जम्मि, तदन्नसाहम्मिया चेवा॥

अर्थः—गृहस्थने पण जे जगाए साधुनो विहारन थतो होय तेवा स्थळमां उत्सर्ग मार्गे रहेवानो अधिकार नथी. जे माटे श्रावक विधिने कहेता श्री विरहाङ्क तेमणे कह्युं ठे जे, त्यां श्रावक रहे ज्यां साधुनुं आगमन थतुं होय तथा ज्यां चैत्य देरासर साधर्मिक रहेता होय ते जगाए रहे.

टीकाः—तथाऽक्षयाऽविनश्वरीनी वी मूलधनं गृहिणाहि जिन-
गृहं कारितवता शीर्णजीर्णतत्समारचनाय समुद्घके द्रव्यं
निक्षिप्तं ॥ तस्य च द्रव्यस्य वृद्ध्यादि विक्षिप्तलाभेन जिनगृहं
समारचनया जवत्यक्षया नीवी.

अर्थः—वळी अक्षय एटले नाश न पामतुं एवुं मूल धन कीयुं तो जिनघरने करावतो एवो गृहस्थ तेणे परतुं अथवा जिर्ण थतुं एवुं जिनघर तेने समारवाने अर्थे लाजनामां नाख्युं तेने मूल धन कहीए ते द्रव्यने वधारवाथी जे लाज थाय तेणे करीने जिनघरनी सार संजाळ थया करे माटे ए धन अक्षयनीवी ए प्रकारे कहेवायळे.

टीका—तथाहि यस्मात् एवमनेन प्रकारेण क्षदं जिनगृहं ज्ञेयं
वंशतरकांठं ॥ एतदुक्तं जवति ॥ तत्र नगरादौ स्थितानां हि

साधूनां जिनगृहागतानां धर्मदेशनया ज्ञव्यलोकस्योत्तरोत्तर
गुणस्थानप्रापणेनाक्षयनीवीसमारचनादिना भूरिकाल मनु-
वृत्त्याच कारयितुस्तद्व्ययानां तदन्येषां चार्चित्यपुण्यसञ्चारका-
रणत्वात् संसाराकूपारतारणाच्च ज्ञवति जिनजवनं वंशतर
कांममिति ॥

अर्थः—तेज कही देखामे ठे जे जे हेतु माटे ए प्रकारे ए
जिनघर वंशतहकांम ठे एम जाणवुं एटले वंश परंपराने तारणहार
ठे ते कछुं ठे जे ते नगरादीकने विषे रह्या जे साधु ते धर्म देशना
देवी ए हेतु माटे जिनघर प्रत्ये आवेला तेमनी धर्मदेशनाए करीने
ज्ञव्य प्राणीने उत्तरोत्तर गुण स्थाननुं पामवुं थाय ए हेतु माटे ने
अक्षयनीवीए करीने जिनधरनी सारसंज्ञाळ घणा काळ सुधी चाल-
वती रहे तेणे करीने करावनारते तथा तेना वंशमां थएला पुरुषोने
तथा बीजाने चिंतनमां पण न आवे एवो पुन्यनो समूह थवानुं
कारणपणुं ठे. ए हेतु माटे ने संसार समुद्र थकी तारण करनार ठे
माटे ए जिनजवन वंशतरकांम ठे एटले वंश परंपराने तारण करनार ठे.

टीकाः—एवंचास्य तात्विके व्याख्याने कुतश्चैत्यगृहवासा
वकाश ॥ यदपि समरादित्यकथायां साध्व्याश्चैत्यांतः प्रतिश्रय
प्रतिपादनेन चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि सकलजनताप्रकृतिसु
जगत्वेनास्यामसर्व दोषायामतिसरसायां माधुर्यसौकुमार्य
वर्यायां कथायां पृथिव्यामिवनिहितं चैत्यवास प्रतिपादनं
बीजमिव प्रयते इति विचिंत्य केतापि धूर्त्तेना लेखीति संज्ञाव्यते॥

अर्थः-ए प्रकारनुं यथार्थ व्याख्यान करीए तयारे क्यांथी चैत्यवासनो अवकाश आवे एटले चैत्यवासनुं स्थापन क्यांथीज थाय वळी तें कहुं जे समरादित्यनी कथाने विषे साध्वीनो चैत्यनी मांही प्रतिश्रय ठे एटले तेमां रही ठे तेने केवलज्ञान उपज्युं ठे इत्यादि प्रतिपादन कर्तुं तेंणे करीने चैत्यवासनुं स्थापन करे ठे ते पण समग्र लोकनी प्रकृतिने सुंदर लागे माटे निदोषने अतिशे सरस ने मधुर सुकुमार एवी आ श्रेष्ठ कथा तेने विषे जेम सारी पृथ्वीमां बीज नांखे ने ते विस्तार पामे तेम कोइक धूर्त पुरुषे ए चैत्यवासनुं प्रतिपादनरूपी बीज नांख्युं ठे. एटले लख्युं ठे एम संज्ञव थाय ठे.

टीकाः-अतएवावश्यक टीकायां पंचनमस्कारनिर्युक्तौ ॥ रा-गदोस कसायाई, इंद्रियाणी य पंचवि इत्यादि श्लोकं विवृण्वन् समरादित्यकथाकार एव चित्रमयूरनिगीर्णोदीर्णहारादिप्रतिवद्धायां सर्वांगसुंदरीगणिन्याः कथायां चैत्यवासानंजित्वाप-नैव केवलज्ञानोत्पादंप्रत्यपीपदत् ॥

अर्थः-एज हेतु माटे आवश्यकजीनी टीकाने विषे पंच नमस्कारनी निर्युक्तिने विषे रागद्वेष कषाय पांच इंद्रियो पण इत्यादि श्लोकनुं विवरण करता जेम समरादित्यनी कथाना करनार तेंणे चित्रमयूरे हारादिक गळी लीधो ने पावो काढी नांख्यो इ-त्यादि वात वने बंधायली जे सर्वांगसुंदरी गणिकानी कथा तेने विषे चैत्यवास कह्या विनाज केवल ज्ञाननी उत्पत्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः-इत्थं च तत् ॥ कथमन्यथा तथा विधाः श्रुतधराः

स्वग्रंथेषु वसतिं विस्तरेण यतीनां व्यवस्थाप्य क्वचिदागम वि-
रुद्धचैत्यवास मन्निधास्यन्ति ॥ आगमविरोधश्चात्र स्फुटएव ॥

अर्थः—माटे ए वात जो ए प्रकारे न होय अने तुं कहे ठे
ते प्रकारे होय तो एवा मोटा पुरुष श्रुतधर पंचवस्तुकादि पोताना
ग्रंथने विषे साधुने वसतिमां निवास करवो एम विस्तार सहित
स्थापन करीने क्यारे पण आगम विरुद्ध एवा चैत्यवासनुं स्थापन
थाय एवुं कहेज नहीं ने ते आगम विरुद्ध तो आ जगाए प्रग-
टज देखाय ठे.

टीकाः—तथाहि ॥ अवस्यर्पिण्यां सुषमदुःषमादुःषम
सुषमयोः सामान्येनैव केवलज्ञानोत्पादप्रतिपादनात् ॥ दुष-
मायां तु चतुर्थारकप्रव्रजितानामेव तदन्निधानात् ॥ चैत्यवासस्य
चानंत तमेन कालेन दुःषमायामेवसमाम्नातत्वात् ॥

अर्थः—तेज विरोध देखाने ठे जें अवसर्पिणी कालमां सुख
दुःखमा जे त्रीजो आरो ने दुःखमसुखमा जे चोथो आरो तेने विषे
सामान्ये करीने ज केवलज्ञाननी उत्पत्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे
अने दुःखमा जे पांचमो आरो तेने विषे तो जे चोथा आरामां
प्रव्रज्यो होय तेनेज केवलज्ञान थाय, बीजाने न थाय एम कहुं ठे
ए हेतु माटे चैत्यवासनुं अनंतकाले दुःखमा कालमांज थवापणुं
कहुं ठे माटे ए विरोध जणातो ज ठे.

टीकाः—नच तदारंजएव चैत्यवासाच्युपगम इतिवाच्यं ॥

વારસવાસસર્ણિં સદ્દેહિ મિત્યાદિના ગણધરપૂર્વધરાદિપુરુવાસિં-
હાત્યય એવ સાતશીલૈઃ કૈશ્ચિદેવ તત્પ્રકલ્પનસ્ય શ્રવણાત્,
તત્કોત્રન્યાયસ્ય કોત્રાંતરેષ્વપિનવસુ પ્રજ્ઞાપનાત્ ॥ અતઃ કથં ચૈ-
ત્યવાસકાલે કેવલોત્પાદઃ સંગચ્છેત ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી તારે એમ કહેવું હોય જે ચોથા આરાના અંતે
પાંચમા આરાના આરંજ કાલને વિષેજ ચૈત્યવાસ હતો એમ મા-
નીશું તો, એ પ્રકારે ન કહેવું, કેમજે સાઢાબારસેં વરસ થયા પઢી
ચૈત્યવાસ થયો. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચને કરીને ડ્યારે ગણધર તથા પૂર્વ
ધર આદિ મોટા પુરુષ [સિંહ] નાશ પામ્યા ત્યારેજ શાતાં શીલલંપટ
એવા કેટલાક પુરુષોએ ચૈત્યવાસ કલપ્યો છે. એમ વિશેષાવશ્યકમાં
સંજલ્લાય છે એ હેતુ માટે ને તે આશ્ચર્ય કોત્ર ન્યાયે કરીને ઇટલે જેમ
આ નરતકોત્રમાં દસ આશ્ચર્ય થયાં તેમ બીજાં જે નવ કોત્ર તેને વિષે
પણ બીજે રૂપે દસ આશ્ચર્ય થાય છે એમ કહેવાપણું છે માટે ચૈત્યવાસ
કાલે કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિ કેમ સંજવે.

ટીકાઃ—યદપીદાનીં બહૂનામેકવાક્યતયો ચૈત્યવાસપ્રવૃત્યા-
તત્સમર્થનં તદપ્યસંગતં ॥ સુખલોલતયાશ્રુતનિરપેક્ષાયા બહુજન
પ્રવૃત્તેરપ્યપ્રામાણ્યોપગમાત્ ॥ અન્યથા મરીચ્યાદિપ્રજ્ઞસપ્રવૃત્તેર-
પિપ્રામાણ્યોપપત્તેઃ ॥

અર્થઃ—વઢી જે તેં કહ્યું કે હાલમાં ચૈત્યવાસ કરવો એમ બહુ
પુરુષની એક વાક્યતા છે. ઇટલે ઘણા પુરુષ એમ કહે છે ને કરે છે.
તેણે કરીને ચૈત્યવાસની પ્રવૃત્તિ છે, એવી રીતે પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ

અસંગત છે ઇંટલેઃઃલોટું છે. કેમજે સુખની લોહુપતાયે શાસ્ત્રની અ-
પેક્ષા વિના ઘણા લોકની જે પ્રવૃત્તિ, તેનું પણ પ્રામાણિકપણું નથી
ને તેનું જો પ્રામાણિકપણું કહીએ તો મરીચિ આદિક પુરુષોએ કહે-
લો જે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ તેનું પ્રામાણિકપણું થશે એ હેતુ માટે

ટીકાઃ—સાતસંપદ્ધંપટાનાંચેયં પ્રકૃતા પ્રવૃત્તિઃ ॥

યદુક્તં ॥ અહમાહમેહિ નામાશ્રિયન્નવચાયસાહુલિંગીર્હિ ॥
જિણઘરમઢઆવાસો, પકપ્પિઝં સાયસીલોર્હિ

અર્થઃ—જ્ઞાતા સુખમાં લંપટી ઇવા પુરુષોની પ્રવૃત્તિ છે, જે
માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અધમાધમ ઇવાને કેવલ નામે કરીનેજ
આચાર્ય ઇપાધ્યાયને સાધુ પ્રકારે કહેવાતા ને જ્ઞાતા સુખના લોહુપી
ઇવા લિંગધારી પુરુષોએ જિનઘરમાં તથા મઠમાં નિવાસ કરવાનો
કલ્પ્યો છે.

ટીકાઃ—યદપિ વિશેષદોષાનુ પલંજાત્ ગીતાર્થાચરિત-
સ્યાસ્યા પ્રામાણ્યનિરસનં તદપ્યસમીચીનં ॥ ઇત્સૂત્રાચરણાયા
વિશેષદોષસ્ય પ્રાગેવ દર્શિતત્વાત્ ॥ ગીતાર્થાચરિત્વસ્ય ચ
પાર્શ્વસ્થાદિજિરાચરિત્વેનાપાસ્તત્વાત્ ॥ તેષાં વહૂનામપ્યો
ચરણાયા અશુદ્ધિકરત્વેનાપ્રામાણ્યાંગીકારાત્ ॥ ગીતાર્થસ્ય ચૈ-
કસ્યાપિતસ્યાઃ પ્રામાણ્યોપગમાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી તેં કહ્યું જે વિશેષ દોષ દેખાતો નથી માટે ગી-

तार्थ पुरुषो ए चैत्यवास आचर्यो ठे, माटे अप्रमाणिक नथी. एम जे तारुं कहेतुं ते सारुं नथी. एटले खोटुं कहुं तुं केमजे उत्सूत्र आचरणा करवी एज मोटो विशेष दोष ठे, एम अमोए प्रथम दे-
खारुतुं ठे. ने पासस्थादिके ए चैत्यवास आचर्यो ठे, ए प्रकारे कही
देखारुतुं तेणे करीने गीतार्था चहितरूपी हेतुनुं खंमन कर्युं ठे. माटे
ते घणा पासस्थाए चैत्यवास आचरण कर्यो ठे तो पण अशुद्धिनो
करनार ठे; अप्रमाणिक ठे केम जे जो एक गीतार्थ पुरुषे आचरण
कर्यो होय तो पण प्रामाणिकपणुं थाय ए हेतु माटे

टीकाः—॥ यदाह ॥

जं जीय मसोद्विकरं पासत्थपमत्त संजयाइ खं
बहुएहिवि आइन्नं नतेणजीएण ववहाइ ॥
जंजीयं सोद्विकरं संविग्गपरायणेण दंतेण ॥
इक्केणवि आइन्नं तेण जीएण ववहारो ॥

अर्थः—शास्त्रमां कहुं ठे जे ते अशुद्धि करनार कदप ठे जे
पासस्था ने प्रमत्त एटले मनमां आवे तेम चालनार नाम साधु एवा
घशा पुरुषोए आचरण कर्युं ते जीतकदपे करीने व्यवहार करवा
योग्य नथी ने ते जीतकदप शुद्धि करनार ठे जे संविग्ग परायणे ने
दांत एवा एक पुरुषे पण जे आचरण कर्युं ठे. ते जीतकदपे करीने
व्यवहार करवा योग्य ठे.

टीकाः—एतेन यदपि गीतार्थाचरितत्वस्थासिद्धादिहेत्वा

जासनिरासप्रतिपादनं तदपि मुग्धस्य निवृत्तिमंशुक ग्रंथौ कांचनं
वध्नतस्त्रिंशेण तत्पतनमनुपलक्षितो वृत्तांतमनुहरति ॥ हेत्वा-
जासोद्धारं कुर्वतापि ज्वता हेतोर्गीतार्थाचरितत्वस्योक्तन्यायेन
पतनानवगमात् ॥

अर्थः—एषो करीने जे तें पूर्वे गीतार्थ आचरणरूपी खोटा
हेतुनो नाश प्रतिपादन कर्चो हतो एटले चैत्यवास साधुने करवा
योग्य ठे. गीतार्थ आचरण कर्चो ठे. ए हेतु माटे ए प्रकारना हेतुनं
सत्यपणुं प्रतिपादन करवा गयो, तो पण जेम कोशक मुख पुरुषे
सोनानो करुको वस्त्रने ठेके आकरी गांठ वाळीने बांध्यो पण ते वस्त्र
काणुं हतुं तेमांथी नीकळी परुयो ते न दीठो तेम तुं पण ते मूर्ख
जेवो हुं केम जे तेतुं दृष्टांत तारा उपर लागु आय ठे शायी के जेम
जेम ते हेतुने साचो करवा प्रयत्न करुं हुं तेम तेम ते हेतु पूर्वे
कह्यो एवा न्यायथी खोटो परुतो जाय ठे ने उलटुं गीतार्थीचे चै-
त्यवास कर्चो नथी, तेमणे पण घणो निषेधज कर्चो ठे माटे करवा
योग्य नथी एवुं स्थापन आय ठे.

टीकाः—यदपि किं च चैत्यवासमंतरेणेत्यादिना तथा तीर्था-
व्यवहेद इत्यंतेन तीर्थाव्यवहित्या चैत्यवासप्रतिष्ठापनं तदपि
न सुंदरं ॥ यतः ॥ केयं तीर्थाव्यवहितिः ? किं यतीनां चैत्यांतर्वा-
सेन बहुकालं जगवद्देवगृहविवाद्यनुवृत्तिः ॥ अहोस्वित् शि-
ष्यप्रतिशिष्यपारंपर्येणाविधिन्नप्रसरा सम्यग्ज्ञानदर्शन चारित्र-
प्रवृत्तिः

अर्थः—वळी ते चैत्यवास विना अर्हीथी आरंजीने तीर्थनो उब्बेद न थाय माटे चैत्यवास करवो त्यां सुधी स्थापन कर्तुं हतुं ते पण सुंदर नथी. केमजे तीर्थना उब्बेदनुं न थवापणुं ते शुं ? न थवो ते कीयो जे साधु चैत्यमां निवास करे तेणे करीने बहु काल सुधी जगवत् तथा देवघर बिंब इत्यादिकनी सेवा चालती रहेवी ए प्रयोजन ठे ? के शिष्य तेना शिष्य एवी परंपराये करीने विच्छेद रहित समकित ज्ञान दर्शन चारित्र्यनी प्रवृत्ति थाय ए प्रयोजन ठे ते कहो

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ चैत्यवासमंतरेणापि जगवद्बिंबा-
द्यनुवृत्तिमात्रदर्शनात् ॥ तथाहि पूर्वदेशेऽद्यापि तादृक्प्राकृतज-
नेन कुलदेवताबुद्ध्या नमसितकीकृतापेयाज्जद्व्यादिनापि नम-
स्यमानानां जिनबिंबानामनेकधोपलब्धेः ॥ अन्यतीर्थिकप-
रिगृहीतानां च तेषां तथैवानुवृत्त्युपलंभाच्च ॥

अर्थः—तेमां पेला पद्द जे जगवत् पूजादिक निरंतर चा-
लती रहे ए रुपी तीर्थनो उब्बेद न थाय माटे चैत्यवास करवो यो-
ग्य ठे तेनो उत्तर चैत्यवास विना पण जगवत्तनां प्रतिबिंबनी सेवादि
अनुवृत्ति मात्रनुं देखवापणुं ठे, तेज कहो देखावे ठे जे पूर्व देशमां
हजु सुधी पण केटलाक प्राकृत लोको पोताना कुल देवतानी बुद्धि
नमि ठे ने खीरखांर सुखनी इत्यादि जोजन करीने सेवेलां अनेक
जिनबिंब जणाय ठे ने अन्यतीर्थिक लोकोए ग्रहण कर्या जे ते बिंब
तेनी पण अनुवृत्ति सेवा तेज प्रकारे चालती देखाय ठे.

टीकाः—तथाचैतावतैव जद्वज्जिमत्तीर्थाव्यवहितिसिद्धेः

किं निष्फलेन चैत्यवाससरंज्जेण ॥ न चैतावता तीर्थाव्यवहेदकार्यनिःश्रेयसादिफलसिद्धिः ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितानां प्रतिमानां मोक्षमार्गानंगत्वेनाज्जिधानात् ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहियालं पक्खिमाञ्ज ज्ञावगामो न हुंतित्ति वचनात् ॥

अर्थः-माटे एटलाज वने तें मानेलो जे तीर्थनो न उठेद तेनी सिद्धि थई माटे शा वास्ते निष्फल चैत्यवासनो समारंज करुं ने जो तुं एम कहे जे एटला वनेज तीर्थनो उठेद न थाय ने मोक्षादि फलनी सिद्धि पण थाय तो मिथ्यादृष्टि ग्रहण करी जे प्रतिमा तेने मोक्षमार्गना अंगपणुं पण नथी एम शास्त्रमां कहुं ठे ते हेतु माटे जे मिथ्यादृष्टिये ग्रहण करी जे प्रतिमा तेथी ज्ञावनो समूह न होय एवा वचनथी ए प्रथम पढ़ने मुकी बीजा पढ़नो अंगीकार कर. ॥

टीका:-अथद्वितियः कटपः ॥ तर्हि सैवतीर्थाव्यवद्विन्ति रज्युपेयतां मोक्षमार्गत्वात् ॥ किं तदननुशुणोत्सूत्रचैत्यवासाश्रयणेन ॥ यदाह ॥ सीसो सज्जलगोवा गणिवेत्तुवा न सुग्गशंति ॥ जं तत्थ नाणदंसणचरणा ते सुग्गमग्गो ॥

अर्थः-हवे ते बीजो पक्ष कहीए ठीए जे परंपराये ज्ञानदर्शन चारित्र्यनी प्रवृत्ति थाय ए रूप बीजो कटप तेज तीर्थनो न उठेद ए प्रकारे अंगीकार करो केम जे मोक्षमार्ग ठे ए हेतु मस्ते ते मोक्षमार्गने अनुशुण नहीं एवो जे उत्सूत्र चैत्यवास तेनो आश्रय करवो तेणे करीने शुं ! जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीका:-सम्यग् ज्ञान दर्शनचारित्रनुवृत्तिं विनाच जिनगृह
बिंबसंज्ञावेपितीर्थोष्ठितिः ॥ अतएव जिनांतरेषु केषुचिद्-
त्नत्रयपवित्रमुनि विरहात् कापि जिनबिंबसंज्ञवेपि तीर्थो-
च्छेदः प्रत्यपादि ॥ स्वमतिकल्पिता चेयं प्रकृता तीर्थाव्यवच्छि-
त्ति रागमविसंवादित्वाद्भैवेव ॥

अर्थ:-ते माटे एम सिद्धांत थयो जे सारी ज्ञान दर्शन अने
चारित्रनी अनुवृत्ति एटले परंपरा ते विना जिनगृह बिंब होय तो
पण तीर्थनो उच्छेद थाय माटेज केटलाक जिननां आंतरां तेने विषे
रत्नत्रयवते पवित्र एवा मुनिनो विरहथी कोइ जगाए पण जिन बिं-
बनो संज्ञव ठे तोपण तीर्थनो उच्छेद शास्त्रमां पतिपादज कयों ठे,
माटे आ चैत्यवास ते तीर्थनो न उच्छेद ते तो पोतानी मति कट्टेखो
ठेने शास्त्र विरुद्ध ठे माटे त्याग करवा योग्य ठे.

टीका:-यदाह ॥ नय समङ्गवियप्पेणं, जहातहा कयमिणं
फलदेइ ॥ अवि आगमाणुबाया रोगतिगिच्छाविहाणं व ॥
किंच जवतु जिनगृहाद्यनुवृत्ति स्तीर्थाव्यच्छित्ति स्तथापिन यति
चैत्यवासजिनगृहाद्यनुवृत्त्योः श्यामत्वचैत्रतनयत्वयो रिव प्रयो-
ज्यप्रयोजकजावः ॥ नहि यतिचैत्यांतर्वासप्रयुक्ता तदनुवृत्तिः॥
तदंतर्वसद्जिरपि यतिजि रतिसातशीलतया तच्छीर्णजीर्णो-
द्गारादिविंतामकुर्वाणै स्तदनुवृत्तेरनुपपत्ते स्तस्मान्नाश्चिंताप्रयुक्ता
तदनुवृत्तिस्तांच आद्भैरेव कुर्वद्जिस्तदनुवृत्तिः कथं न स्यात् ॥

अर्थ:-जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी एज तीर्थनो उ-

हेद ए प्रकारे होय तो पण यतिने चैत्यवास करवो ने जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी ए वेने प्रयोज्य प्रयोजक जाव संबंध नथी. एटले कार्य कारणजाव नथी के जिनघरनी अनुवृत्ति थाय. ए कारण माटे साधुने चैत्यवास करवा योग्य ठे एम नथी. जेम श्यामपणुं ने देवदत्त पुत्रपणुं ए देने कार्य कारणजाव नथी तेम. केमजे श्यामपणुं तो श्यामने विषे रहुं ठे. ने देवदत्त पुत्रपणुं ते देवदत्त पुत्रने विषे रहुं ठे. माटे यति चैत्यवास करेतोज जिनघरनी अनुवृत्ति थाय एम कांइ नथी केमजे ते चैत्यमां निवास करता ने अतिसुख शीलीयापणे ते जिनघर पमे झुटे अथवा जीर्ण थाय तो पण तेनो उद्धार करवो इत्यादि चिंताने न करता एवा. यतिये करीने पण ते जिनघरनी अनुवृत्ति आदिक थवानी सिद्धि नथी. एटले जिनघरनी सेवादि थइ शकतुं नथी. माटे जिनघरनी चिंतादिक जे सेवा तेने करता एवा जे श्रावक तेणे करीनेज शुं सेवादि अनुवृत्ति नहि थाय थशेज. माटे शास्त्र विरुद्ध चैत्यवास शीद करोठो.

टीका:-तचोक्तन्यायेनश्राद्धानां दुर्गतानां श्रीमतां चेदानीं तच्चिंताकरणासंज्ञवद्भवति वाच्यं ॥ दुःखदोषात्केषांचित्तथात्वेऽप्यन्येषां महात्मनां शुद्धश्रद्धाबंधुराणां तत्संज्ञवात् ॥ तथाहि ॥ दृश्यंत एव संप्रति केचन पुण्यजाजः श्रावकाः स्वकुटुंबजाराटोपं क्लमत्तनयेषु निक्षिप्य जिनगृहादिचिंतामेव सततं विदधानाः ॥ अतस्तैरेवानुवृत्तिहेतुतच्चिंतासिद्धेः किममी इदानींतना मुनयश्चैत्योपदेशादनेकानारंजानारंजमाणा मुधवै क्लिश्यन्ति ॥

अर्थ:-वळी तें कहुं जे श्रावकनो आ काळमां दरिद्री थया

ने केटलाक श्रीमंत ठे तेमने अमे कह्यो एवा न्याय करीने ते जिन मंदिरनी चिंतादि करवानो आ कालमां संज्ञव नथी. माटे अमो करीए ठीए. इत्यादि न बोलवुं केस जे दुषमा कालना दोषथी केटलाक श्रावक एवा हशे तो पण बीजा महात्मा पुरुष शुद्ध श्रद्धावते शोभता एवा श्रावक लोक आ कालमां पण ठे माटे तेज वात कही देखाने ठे जे आ कालमां केटलाक पुण्यशाळी श्रावक पोताना कुटुंबनो नार आरंभर सर्व, समर्थ एवा पोताना पुत्रने विषे नांखीने एटले सौपीने जिनमंदिरादिकनी चिंतानेज निरंतर करता देखाय ठे. माटे तेणे करीनेज ते जिनमंदिरादिकनी सेवादि अनुवृत्तिनुं कारण सिद्ध थशे. एटले जिनमंदिरादिकनी सार संज्ञार राखनार श्रावक विद्यमान ठेतें ज्ञा वास्ते आ कालना लिंगधारी यतिओ चैत्यनुं मिष लेइने अनेक प्रकारना आरंभने करता सता फोगटज क्लेश पामेठे.

टीकाः—यदपि जो जेणेत्यादि तीर्थानुच्छित्तिहेतोरपवादसेवनेन चैत्यवासस्थापनं तदपि ज्ञवतोऽविदितसिद्धांतान्निप्रायतां प्रकटयति ॥ अन्यार्थत्वादस्य ॥ अत्रहि यः कश्चित्त्यादियेन ज्ञानादिना गुणेनाधिकः येनच विनायत्संधादिकार्यं महत्तमं न सिध्यति तेन तत्र स्वगुणवीर्यस्फोरणं विधेय मित्ययमर्थः ॥ तथाह्येतदुत्तरार्द्धमेवं स्थितं ॥ सो तेण तंमि कज्जे सवत्थामं न हावेइ इति ॥ अतो नैतस्मादपि ज्ञवदन्निप्रेतसिद्धिः ॥

अर्थः—वली तें जे एम कह्युं जो जेणे इत्यादि वचने करीने तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे अपवादनुं सेवन करवुं ए प्रकारे चैत्यवासनुं स्थापन कर्तुं ते पण तारुं सिद्धांतना अन्निप्रायनुं अ-

જાણપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપે છે. કેમ જે “ જોજેણ ” इत्यादि વચનનો અન્ય અર્થ છે તે કહે છે જે આ જગાયે યતિ આદિજે કો-
ઈક જ્ઞાનાદિ ગુણે કરીને અધિક હોય ને જેના વિના જે જગાયે સં-
ઘાદિકનું મોટું કામ સિદ્ધ ન થતું હોય તે પુરુષે તે જગાણ પોતાનું
વીર્ય ફોરવવું એ પ્રકારનો અર્થ છે તે અર્થને પ્રકાશ કરનારું એ ગા-
થાનું ઉત્તરાર્ધ આ પ્રકારનું છે જે વીજાવતે આ કાર્ય થાય એવું નથી
મોટે તે જગાણ જે પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય ફોરવવું માટે એ ગાથા વ-
ચનથી પણ તારા વાંદિત અર્થની સિદ્ધિ નથી. ઇટલે ગાથા વચ-
નનો અવલો અર્થ કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે નહીં થાય.

ટીકા:—એવંચ સમસ્તપરોપન્યસ્તોપપત્તિનિરાકરણાત્ ય-
તીનાં જિનજ્ઞવનજાસનિષેધસિદ્ધૌ સ્વપદ્ધે સાધનમન્નિધીયતે ॥
જિનગ્રહવાસો મુનીના મયોગ્યો, જાયમાનદેવઙ્ગવ્યોપજોગ-
ત્વાત્ પ્રતિમાપુરતો જ્ઞકવિતીર્ણવલ્લિગ્રહણવત્ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સમસ્ત લીંગધારી પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું
સ્થાપન કુચુક્તિર્ઞી કર્યું હતું તેનું સિદ્ધાંતને અનુસરતિ ચુક્તિઓ
વતે ધ્રુવન કરવાથી યતિને જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવાનો નિષેધ
સિદ્ધ થયો માટે પોતાના પદ્ધમાં પુષ્ટિ આપનાર ન્યાય શાસ્ત્ર અનુમાન
પ્રયોગનું સાધન કહે છે જે મુનિને જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવો તે
અયોગ્ય છે શાથી જે દેવઙ્ગવ્યનો ઉપજોગ થાય એ હેતુ માટે ॥ દ-
ષ્ટાંત ॥ જેમ પ્રતિમાની આગલ જ્ઞકજને વલ્લિદાન મુક્યાં હોય ઇટલે
નૈવેદ્ય મુક્યાં હોય ને તેનું જેમ ગ્રહણ કરવું મુનિને અયોગ્ય છે. તેમ
જિનજ્ઞવનમાં નિવાસ કરવો તે અયોગ્ય છે.

टीका:-नचायमसिद्धो हेतुस्तत्र वसतां देवद्रव्यजोगस्यो-
क्तन्यायेन साधितत्वात् ॥ नापि विरुद्धः हेतोर्मुनियोग्यतयाव्या-
प्यत्वेहि स स्यान्नचैव मस्ति ॥ देवद्रव्योपजोगस्य मुनियोग्य-
तायाः प्रागेवापाकरणात् ॥ नाप्यनेकांतिकः ॥ मुनियोग्येपिशुद्ध-
वसत्यादौ हेतोवृत्तौ हि स न वेन्नचैवं ॥ तत्र देवद्रव्योपजोगस्य क्षे-
तोप्यजावात् ॥

अर्थ:-न्याय शास्त्रमां पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे एटखे
हेतु जेवा जणाता होय पण हेतु नहि, खोटा हेतु. तेनां नाम जे
एक तो असिद्ध, बीजो विरुद्ध, अने त्रीजो अने कांतिक अथवा सव्य-
जिचारी, चोथो सत्प्रिपक्ष अने पांचमो बाधित ए पांच प्रकारना
हेत्वाज्ञासमांनो एक हेत्वाज्ञास जे अनुमान प्रयोगमांन आवतो
होयते अनुमान प्रयोग साचो कहेवाय ने बीजो जुष्ठो कहेवाय एटखे
अप्रमाणिक कहेवाय माटे आ जगाए मुनिने जिनजुवनमां निवास
करवो देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान
प्रयोगने विषे ए पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे तेमांनो एके पण आ-
वता नथी. के जेथी ए प्रयोग खोटो थाय. ए प्रकारनी दृढता टी-
काकार करे ठे जे चैत्यमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए
हेतु असिद्ध नथी केमजे तेमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग पूर्वे
कह्यो एवे न्याये करीने सिद्ध थाय ठे ए हेतु माटे. वळी एहेतु वि-
रुद्ध पण नथी. केमजे देवद्रव्यनो उपजोग मुनिने योग्य नथी एम
पूर्वे निषेध देखारयो ठे माटे मुनिनी योग्यताए सहित जो ए हेतु
होय एटखे मुनिने देवद्रव्य जोगववानुं शास्त्रमां जो होय तो एहेतु
विरुद्ध थाय पण ते तो नथी माटे, ने वळी एहेतु अनेकांतिक पण

नथी केमजे मुनिने योग्य एवी पण शुरू वसति आदिकने विषे ए हेतुनुं रहेवापणुं होत तो ए हेतु अनेकांतिक केहेवात पण ते शुद्ध निवासने विषे देवद्रव्यना उपजोगनुं लेशमात्र पण देखवापणुं नथी माटे ए हेतु अनेकांतिक पण नथी एटले व्यञ्जिचारी नथी.

टीकाः--नापि सत्प्रतिपक्षः प्रतिबलानुमानानागमोक्तत्वा-
दिनां प्रागेव निरस्तत्वात् ॥ नापि बाधितविषयः प्रत्यक्षादिजिर-
नपट्टितविषयत्वात् ॥ ननुप्रत्यक्षेणैव संप्रति जिनग्रहेवासदर्शनेन
तद्भासस्य धर्मिणो मुन्ययोग्यतायाः साध्यधर्मस्य हेतुविषयस्य
बाधितत्वेन विषयापहारात्कथं नहेतु बाधितविषय इति चेन्न ॥

अर्थः--वळी ए हेतु सत्प्रतिपक्ष नथी केमजे प्रतिवादिनां
अनुमान जे शास्त्रोक्त चैत्यवास ठे तेनुं पूर्वे खंरुन कर्तुं माटे ए हेतुने
ह्वावन्नर प्रतिपक्षीनो हेतु नथी. माटे वळी ए हेतु बाधित विषय
वाळो पण नथी केमजे प्रतिपक्षादि प्रमाणवने ए हेतुनो विषय नाश
पास्यो नथी. माटे एटले प्रत्यक्ष जणाय ठे जे मुनि होय ते चैत्यमां
रहेता नथी माटे ए प्रकारे पांच हेत्वाज्ञास एटले दोष ते आ हेतु-
मां नथी माटे आ सळ्हेनु कहेवाय प्रतिवादिना जे सर्व हेतु तें अ-
सळ्हेनु करी देखावया माटे ह्वे लिंगधारी आशंका करे ठे जे आ
कालमां प्रत्यक्षपणें जे जिनचुवनमां साधुनो निवास देखाय ठे तेणे
करीने ते साधुना निवासरूपी जे धर्म तेने मुनिनी अयोग्यतारूपी जे
साध्य धर्मरूप देवद्रव्यनो उपजोग आय ए रूपी जे हेतु तेनो विषय
जे अयोग्यता तेनुं बाधितपणुं थयुं तेणे करीने विषयनो अपहार थयो
एटले विषय नाश पास्यो एटले अयोग्य हेतुनुं योग्यपणुं थयुं माटे

કેમ એ હેતુ ન બાધ પાસ્યો ત્યારે સુવિહિત ઉત્તર આપે છે જે એમ તારે ન બોલવું.

ટીકા:-તેષાં મુન્યાજ્ઞાસત્વેન તત્ર તદ્વાસ દર્શનેના પિતદ્વા-
સસ્ય મુન્યયોગ્યતાયા બાધિતત્વમિતિહેતોર્વિષયાપહારાજ્ઞાવાન્ન
બાધિત વિષયત્વમિતિ ॥ એવં સાધનાંતરમપિ પ્રકૃતસિદ્ધ્યેદ-
શ્યતે ॥ જિનગૃહવાસો યતીનાંવર્જનીયઃ ॥ પૂજ્યાશાતનાહેતુ-
ત્વાત્ ॥ ગુર્વાસનાવસ્થાનવદિતિ ॥ અત્રાપિ હેત્વાજ્ઞાસોદ્ધારઃ
સ્વયન્મૂહ્યઃ ॥ તદેવમુપપન્નમેતદ્યતિજિર્જિનગૃહે ન વસ્તવ્ય મિ-
તિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૭ ॥

અર્થ:-કેમ જે તે ચૈત્યમાં રહેનારા મુનિ નથી, એતો મૂનિના
આજ્ઞાસ છે એટલે મુનિ જેવો વેષ રાખે છે પણ મુનિ નથી. માટે
તેનો ચૈત્યમાં નિવાસ દેખાય છે તેણે કરીને પણ સાધુને ચૈત્યમાં નિ-
વાસ કરવો તેનું અયોગ્યપણું છે માટે બાધિત છે એટલે નિષેધ છે એ
હેતુ માટે હેતુનો વિષય જે અયોગ્યપણું તેનો નાશ જે યોગ્યપણું તે
નથી, માટે એ હેતુને બાધિત વિષયપણું નથી. એ પ્રકારે બીજું પણ
અનુમાન સાધન આ પ્રકૃત વાતની સિદ્ધિને અર્થે દેખાય છે. જે, જિ-
નઘર વાસ યતિને વર્જવા યોગ્ય છે કેમ જે પૂજ્યની આશાતના થાય
છે એ હેતુ માટે ॥ દૃષ્ટાંત ॥ જેમ ગુર્વાદિકના આસન ઉપર બેસવું તે
આજ્ઞાતના છે માટે વર્જવા યોગ્ય છે તેમ આ અનુમાનમાં પણ હે-
ત્વાજ્ઞાસનો ઉદ્ધાર પોતાની મેળે તર્ક કરી લેવો તે હેતુ માટે એમ
સિદ્ધ થયું જે યતિને જિનઘરમાં ન રહેવું એ પ્રકારે સાતમા કાવ્યનો
અર્થ થયો ॥ યતિને ચૈત્યવાસ નિષેધનો ઉદ્ધાર થયો ॥ ૭ ॥

टीका:—इदानीं जिनाद्यासेवितत्वेन सिद्धांतोक्तत्वेन च य-
तीनां परगृहवसतिं व्यवस्थापयन् वसत्यक्षमाधारं वृत्तद्वयेन
निरसिसिषुराह ॥

अर्थ:—हवे साधुने परघरमां निवास करवो केमजे जिन प-
रमात्मा आदिक पुरुषोऽप परघर वास कर्यो ठे ए हेतु माटे ने सि-
द्धांतमां पण परघर वास करवानो कह्यो ठे, माटे साधुने परघर वास
करवो ए प्रकारे स्थापन करता सता वसति अक्षमा नामे धारने बे
काव्य वमे निराकरण करता एटले वसति जे परघर तेमां साधुने न
रहेवुं एवां जे क्षिगधारीनां वचन तेनुं खंरुन करता सता कहे ठे.

॥ मूलकाव्य ॥

साक्षाज्जिनैर्गणधरैश्च निषेवितोक्तां, निःसंगताग्रिमपदं
मुनिपुंगवानां ॥ शय्यातरोक्ति मनगारपदं च जानन्
विद्वेष्टि कःपरगृहे वसतिं सकर्णः ॥ ८ ॥ चित्रोसर्गाप-
वादे यदिह शिवपुरीदूतज्ञूते निशीथे, प्रागुक्ताभूरिज्ञेदा
गृहिगृहवसतीःकारणे पोद्य पश्चात् ॥ स्त्रीसंसक्तादियु-
क्तेष्वजिहितयतनाकारिणां संयतानां सर्वत्रागारिघा-
मिन् न्ययमि नतु मतःक्वापि चैत्ये निवासः ॥ ९ ॥

टीका:—कःसकर्णःपुमान् परगृहेगृहिसदने वसतिं निवासं
विद्वेष्टि अनुशेते मात्सर्यान्नक्रमते निषेधतीतियावत् । मुनिपुंग-

વાનાં સુવિહિતયતીનાં ન કશ્ચિદિત્યર્થઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ અક-
ળોઢિક્ષોવિના સિદ્ધાંતોક્તામપિ પરગૃહ વસતિમનાકર્ણયન્
દ્વિષ્પાદપિ યતોલોકેપિ વધિરસ્તોકમપિતદ્વચના શ્રવણાન્મા
મેષોધિક્ષિપતીતિ મન્યમાનોદ્વિષન્નુપલજ્યતે ॥ યઃપુનઃ સર્કર્ણઃ
સ શ્રવણોઽથચ હૃદયઃપરગૃહવાસચૈત્યાંતર્વાસગુણદોષવિચારચતુર
ઈતિયાવત્ ॥ સપરગૃહવસતિં યતીનામનુમોદયત્યેવ નતુ દ્વેષ્ટિ ॥

અર્થઃ—કોણ નાહો પુરુષ સાધુને પરઘરમાં નિવાસ કરવો તે
પ્રત્યે દ્વેષ કરે ? નજ કરે જે હેતુ માટે લોકમાં પળ બેહેરો પુરુષ ઝ-
પદેશકની થોની પળ વાત સાંજ્ઞલી શકતો નથી માટે ઇમ જાણે છે
જે આ પુરુષ મારો તિરસ્કાર કરે છે. ઇમ માનીને તે ઝપર દ્વેષ કરતો
જણાય છે. પળ જે કાનવાલો છે તે દ્વેષ કરતો નથી. કેમજે તે નાહો
પુરુષ પરઘર નિવાસને ચૈત્યમાં નિવાસ ઇ બેનો ગુણ દોષનો વિચાર
કરવામાં ચતુર છે માટે તે પુરુષ સાધુને પરઘરમાં નિવાસ કરવો તેની
અનુમોદનાજ કરે છે પળ દ્વેષ નથી કરતો.

ટીકાઃ—કિંરૂપાંવસતિમિત્યાહ ॥ નિષેવિતા નિવાસેનોપજ્ઞ-
ક્તા ઝક્તાચ સ્વમુખેન યત્યાશ્રયણીયત્વેનાગમે પ્રતિપાદિતા નિ-
ષેવિતા ચાસાવુક્તાચેતિકર્મધારયઃ કથંસાક્ષાત્પ્રત્યક્કંસ્વય મિત્ય-
ર્થઃ ॥ કૌર્જિનૈસ્તીર્થકૃદ્ધિઃ ગણધરૈ ગૌતમ સ્વામિપ્રમૃતિન્નિઃ ॥ચઃ
સમુચ્ચયે ॥

અર્થઃ—તે નિવાસ કેવો છે તે કહી દેખાને છે. જે જે ગૃ-
હસ્થોઇ પોતાનો નિવાસ કરવો તેણે કરીને જોગવેલો ને વલી જા-

अमां साधुने एवा निवासनो आश्रय करवापणे कहेलो प्रतिपादन करेलो माटे शास्त्रमां कहेलो ने गृहस्थोए जोगवेलो ए वे पदनो कर्म-धारय समास करवो. कये प्रकारे कहेलो ? तो साक्षात् प्रत्यक्ष पोते कहेलो एटलो अर्थ ठे, कोणे कहेलो तो तीर्थंकर तथा गौतमस्वामी आदि गणधरोए कहेलो चकारनो समुच्चय अर्थ करवो.

टीका:-तथाहि ॥ जगवान् श्रीमहावीरोवर्षाचतुर्मासकं तिष्ठासुर्दयमानपाखंदिनामाश्रमं गतस्तत्कुलपतिना जगवत् पितुवयस्येन सवहुमानमनुज्ञातस्तदुटजमध्युवासेत्यादि श्रूयते तथाचावश्यकचूर्णिः ॥ ताहे सामी वासावासे उवागएतं चैव दूश्छांतगं गामं एह ॥ तस्ये गंमि उरुए वासावासंठिओत्ति ॥ तथा ॥ ताहे सामीरायगिहउं तत्थवाहिरिगाए तंतुवायसाखाए एगंदिसिं अहापमिरुवंगवगहं अणुन्नवित्ता चिठइत्ति ॥

अर्थ:-परघर वास तीर्थंकर महाराजे कयों ठे ते कही देखामे ठे. जे जगवान् श्रीमहावीर स्वामी वर्षाचोमासु रहेवा इच्छतासता, दुख पामता पाखंदि तेमना आश्रममां गया तयारे जगवानना पितानो मित्र कुलपति तेणे बहुमानपूर्वक अनुज्ञा करी तयारे तेनी पूर्ण शाळामां निवास कयों इत्यादि सांचळीए ठीए चळी आवश्यक चूर्णिमां कहुं ठे जे.

टीका:-तथा श्री सिंहगिरिसूरयोवैरमुनिवसतिपाखं संस्थान्य बहिः संज्ञाभूमिं गता इतिचश्रूयते ॥ तथाहि ॥ अन्नया आ-

परिया मञ्जएहे साहुसु जिमुं निग्ज एसुसन्नाभूमिं निज्जया ॥
वड्ढरसामीवि पन्निस्सयपालोत्ति ॥

अर्थः-वळी श्री सिंहगिरि आचार्य वैरस्वामीने वसतिपाख-
यापिने वारणे संज्ञाजूमि प्रत्ये गया एम सांजळीए ठीए ते वचन जे.

टीकाः-एवं निषेविता जिनादिजिः परगृहवसतिः ॥ तथा
संविग्गसन्निजदगमुत्ते नीयाइमुत्तहाठं दे ॥ वच्चंतस्सेएसुं वसही
एमग्गणाहोइ ॥ इत्यादिना बहुधा सप्रपंचं जिनादि जिरुक्ता
चतां ॥ तत्रचं निषेवितोक्ते ति समासकरणं जगवच्चनक्रिकयोः
सर्वदाप्यविसंवादं सूचयति ॥

अर्थः-ए प्रकारे परघरनो निवास ते जिनआदि महान्त पुरु-
षीए सेव्यो ठे.

टीकाः-तथा सज्यते जनो स्मिन्नितिसंगः ॥ सदनधनकनक
तनयवनितास्वजनपरिजनादिपरिग्रहः ॥ निर्जतः संगान्निः
संगस्तेषां ज्ञावः तस्याः अग्रिमं मुख्यपदं स्थानं मुनीनां परगृहव-
सतिः सत्यांहि तस्यां निःसंगता पदमनुबध्नाति ॥

अर्थः-वळी लोक जेने विषे बंधाय ते संग कहीअे ते कयो
तो घर; धन; सुवर्ण; पुत्र; स्त्री; सगांसंबंधि, सेवकादि ए
सर्व परिग्रह कहीए, ते निसंगतानुं मुख्यस्थान मुनिने परघर नि-

વાસ છે. માટે તે પરધરનિવાસ કરયેસતે નિઃસંગતાપદનો અનુજવ કરે છે. એટલે નિઃસંગ પણું સ્થિતિ કરીને ટકે છે.

ટીકા--તથાહિ ॥ સાધૂનાં પરગૃહવસતિ મુપલજ્ય લોકે વ-
ક્તારોજવંતિ ॥ કિલાતિદુર્ગતાનામપિ પ્રાયેણ તૃણકટીરકમાત્રં
સ્વસત્તાયાં જવત્યેષાં તુ તદપિ નાસ્તીત્યહો નિઃપરિગ્રહતાઽમીષાં
॥ તદુક્તં ॥ ધન્યાઅમી મહાત્માનો નિઃસંગામુનિપુંગવાઃ ॥ અ-
પિ ક્વાપિસ્વકં નાસ્તિ યેષાં તૃણકુટીરકાં ॥ પરગૃહવાસં વિનાતુ સં
પ્રત્યુદ્યાનવાસસ્યાશક્યત્વેન મુનીનાં સ્વગૃહાર્થમારંજસંજવે મુ-
નિત્વહાન્યા જનોપહાસાપત્તેઃ ॥

અર્થ--તે દેખાને છે જે સાધુને પરધરમાં રહેવું દેહીને લોકને
વિષે કહેનારા થાય છે જે જુએને દરિદ્રિ હુલીઆને પણ બહુધા તૃ-
ણની કુંપરી માત્ર પણ પોતાની સત્તામાં હોય છે ને આ સાધુને તો
તે પણ નથી માટે આ સાધુનું પરિગ્રહ રહિતપણું તો મોટું આશ્ચર્ય
કારી છે તે આ શ્લોકમાં કહ્યું છે જે આ મહાત્મા પુરુષ નિઃસંગમુ-
નિ મધ્યે શ્રેષ્ઠ છે, જેમને પોતા સંબંધિ કોઈ જગાણ પણ તૃણની કું-
પરી પણ નથી માટે એવા પુરુષોને ધન્ય છે માટે પરધર વાસ વિનાનો
આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કરવો તે તો અશક્ય છે. એ હેતુ માટે મુ-
નિને પોતાને અર્થે રહેવાનું ઘર કરવાનો સંજવ થયે સતે મુનિપણની
હાનિ થશે તેણે કરીને લોકને ઉપહાસ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે એ હેતુ
માટે પરધર વાસ કરવો પણ શ્રેષ્ઠ છે.

टीकाः—॥ तडुक्तं ॥ जे घरसरणपसत्ता ठक्कायरिज सकिं
चणा अजया ॥ नवरं मोत्तूण घरं निसंकमणं कयं तेहिं ॥ निःसं-
गताया अग्निमं मौलंपदं लक्षणं लिंगं मित्यर्थः ॥ पदं व्यवसिति
त्राणस्थानलक्षमांभिवस्तुष्टित्यनेकार्थवचनात् ॥ निःसंगताहि
मुनित्वस्य लक्षणं वह्निरिवदाहपाकादि सामर्थ्यस्य तस्याश्चलिंगं
परस्पृहवसतिःधूमश्चवहेःनिःसंगतामंतरेण हि निःस्पृहस्य पर-
स्पृहवसतिर्वाहिविना धूमलेखेवानुप पद्यमानतां गमयति.

अर्थः—अथवा आ प्रकारे अर्थ करो जे निःसंगतानुं अग्नि-
मपद कहेतां मुख्य चिह्न ए परघर निवास ठे. एटलो अर्थ ठे, ते
पद शब्दनो चिन्हरुपि अर्थ कयों ते उपर कोशनुं प्रमाण आपे
ठे जे, पदशब्द जे ते रक्षण; स्थान, चिह्न, चरण, वस्तु
एटला अर्थने विषे प्रवर्ते ए प्रकारे अनेकार्थ कोशनुं वचन ठे
माटे निःसंगता जे ते निश्चे मुनिपणानुं लक्षण ठे. जेम दहन थवुं
परिपक्व थवुं इत्यादि जे सामर्थ्य ते अग्निनुं लक्षण ठे तेम मुनिप-
णानुं लक्षण निःसंगता ठे, ते निःसंगतानुं चिह्न परघर निवास
ठे जेम अग्निनुं चिह्न धूम ठे, ज्यां धूम ठे त्यां
अग्नि होयज तेम निस्पृह पुरुषने परघर निवास ठे त्यां निः
संगपणुं पण होयज जेम अग्नि विना धूमरेखा घटती नथी तेम
निःसंगता विना निस्पृहने परघर निवास घटतो नथी.

टीकाः—अतो निःसंगतानांतरीयकत्वाद्भवति निस्पृह-
स्य परघरवसतिस्तद्विगं ॥ नहि स्वाधीने विजवे मनस्वी कश्चि-
त्परमुपजीवेदिति ॥ अत्रच पदशब्दद्वयविष्टलिंगत्वान्न विशेष-
स्य लिंगता ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે નિઃસ્પૃહને પરઘરમાં રહેવું એ નિઃસંગ-તાનું ચિન્હ છે કેમજે નિઃસંગતા ઢાંકેલી નથી. ડઘાંકી છે એ હેતુ માટે ને કોઈ પણ માણ્યો પુરુષ પોતાને આધિન વિઙ્ગવ બંતે પરઘર પ્રત્યે નિવાસ કરીને ડપજીકા કરે ? ન કરે આ જગાણ પદ શબ્દ અજહત્ લિંગે છે. માટે વિશેષપના જેવું સ્ત્રી લીંગપણું ન થયું, નિત્ય નપુંસકપદ શબ્દ રહ્યો.

ટીકાઃ—કિં કુર્વન્ ન વિદ્વેષ્ટીત્યતઆહ ॥ જાનન્ આગમ શ્રવણેના વબુધ્યમાનઃ ॥ કાંશય્યાતરશ્ચુક્તિ જ્ઞાણાં તાં ॥ સિ-દ્ધાંતેહિ શય્યાતરશ્ચિ જ્ઞાણા શ્રૂયતે ॥ નચાસૌ સાધૂનાં પ-રગૃહવાસં વિનોપપદ્યતે ॥ તથાહિ ॥ શય્યાવસત્યાયતિચ્ચોદાનાં તરતિ સંસારપારાવાર મિતિ શય્યાતર શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થઃ—શું કરતો હતો વિદ્વેષ ન કરે એવી આ શંકાથી કહે છે જે આગમના શ્રવણે કરીને શય્યાતર એ પ્રકારની ડક્તિ ણટલે જ્ઞાણા તેને જાણતો હતો સિદ્ધાંતમાં શય્યાતર એ પ્રકારની જ્ઞાણા સંજ્ઞાયા છે, તે સાધુને પરઘરમાં નિવાસ વિના ઘટતી નથી માટે તેજ કહી દેલામે છે જે શય્યા જે વસતિ ણટલે નિવાસ તેવું સાધુને આપવા થકી સંસાર સમુદ્રને તરે. તેને શય્યાતર કહીએ એમ શ-ય્યાતર શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકાઃ—તદુક્તં ॥ શય્યાવસતિરાખ્યાતાયતિચ્ચોદાનતસ્તય ॥ યસ્તરતિ જ્ઞવાંજ્ઞોર્ધિ શય્યાતર મુશંતિ તં ॥ પરગૃહવસતિં વિના-

तु यतीनां न कस्यचित्साधुशय्यादानेन तरणमस्तीति शय्यातर शब्दस्य स्वार्थालाप्तेन निर्विषयत्वापत्त्या सिद्धांते प्रतिस्थानमुच्चारणं कथमिवशोक्षां विभूयात् तस्मादागमे शय्यातरशब्दश्रुते रपि परगृहवसतिर्मुनीनामवसीयते ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कह्यो ठे जे शय्या ए प्रकारनुं निवासनुं नाम कह्युं ठे, तेनुं साधुने आपवायकी जे संसार समुद्रने तरे ठे. तेने शय्यातर कह्यो माटे मुनिने परघर निवास विना तो कोशने पण मुनिने शय्या देवायी तरवापणुं नहि थाय त्यारे शय्यातर शब्दने पोताना अर्थनी प्राप्ति न थाय तेणे करीने ते शय्यातरशब्द प्रवर्तवानुं स्थान न रह्युं तेणे करीने व्यर्थ पकशे, ने सिद्धांतमां तो ठाम ठाम शय्यातर शब्दनुं उच्चारण कर्युं ठे, ते केम करीने शोक्षानुं धारण करशे, ते माटे आगममां शय्यातर शब्द सांजळीए ढीए तेथी पण साधुने परघर निवास करवो एवो निश्चय थाय ठे.

टीकाः—तथाचागमः ॥ सिज्जायरुत्तिज्जात्रइ आलयसामिति ॥ तथा सिज्जायरो पट्टूवा पट्टुरुं दिठो व होइकायवो इत्यादि ॥ मुत्तूण गेहंतु सपुत्तदारो वणिज्जमाइ हिउकारणेहिं ॥ सयंव अन्नंव वइज्जा देसं सिज्जायरो तत्थ सएव होइ ॥ तथा ॥ जो देइ उवसयं मुणिवराण तव नियमवंज्जुताण ॥ तेषां दिन्ना वत्थन्नपाणसयणासणविगप्पा इत्यादि ॥ तथाऽनगारपदंचजानन्निति संबध्यते ॥ चः समुच्चये ॥ नवद्यतेऽगारंगृहं यस्या सावनगारस्ततश्चानगार इतिपदं व्यपदेशस्तत् श्रुतेह्यनगारपदंश्रूयते ॥ तच्चतेषां स्वागाराजावेन परागारवासेन च संगच्छते ॥ अन्यथा स्वगारसद्-

જાવે ચૈત્યવાસે વા યથાક્રમં યતે ગૃહપતિમઠપતિવ્યપદેશપ્રસંગેના
નગારપદવૈયર્થમાપદ્યેતેતિ ॥

અર્થઃ—વઢી શું જાણતો સતો દ્રેષ ન કરે ? તો અનગાર
પદને જાણતો એ પ્રકારે સંબંધ કરવો ને ચકાર ઢે તેને સમુચ્ચય અર્થને
વિષે જાણવો, નથી ઘર જેને તેને અનગાર કહીએ તે હેતુ માટે અ-
નગાર એ પ્રકારના પદનો વ્યપદેશ ઢે. એટલે વ્યુત્પત્તિ સહિત પદનો
અર્થ ઢે તે સાંજળે સતે જે શાસ્ત્રમાં અનગાર પદ સંજળાય ઢે. તે તો
સાધુને પોતાના ઘરનો અજાવ કરવો એટલે પરિત્યાગ કરવો તેણે
કરીને પરઘરમાં નિવાસ કરવો એ પ્રકારે એ શબ્દના અર્થનો સંબંધ
થાય ઢે એમ જાણવું ને જો એમ જાણે તો પોતાનું ઘર ઢટે અથવા ચૈ-
ત્યવાસ ઢટે સાધુનું નામ ગૃહપતિ અથવા મઠપતિ એ પ્રકારે સ્થાપ-
વાનો પ્રસંગ થાય એટલે સાધુને જો પોતા સંબંધી ઘર હોય તો તે
ગૃહપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય ને જો સાધુને ચૈત્યવાસ
હોય તો તે મઠપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય તેણે કરીને
અનગાર પદનું વ્યર્થપણું પ્રાપ્ત થશે માટે મુનિને પરઘર વાસ ઢે એમ
સિદ્ધ થયું.

ટીકાઃ-નનુ કથમેતદેવં યાવતા યર્હિ સર્વથાગમે ચૈત્યવાસોઽન-
જિમતઃ સ્યાત્તદાપરગૃહવસતિઃ ક્લમ્યેતાપિ ॥ યદાતુ તત્ર ક્વંચિ-
ચૈત્યવાસેજિહિતે પિ હૃઠેનૈવ જવદ્જિઃ પરગૃહવસતિ રાશ્રીયતેતદા
કથં ક્લમ્યત ઇત્યત આહ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી શંકા કરી બોલે ઢે, જે આ એમ કેમ કહો

ढो ? जो सर्वथा आगममां चैत्यवास अज्जिमत न कह्यो होत तो परघरवास जे तमे थाप्यो तेनी कृमा करीए पण ज्यारे तो ते आगममां कोइ जगाए चैत्यवास कह्यो होय, तोपण हठवादथीज तमो परघरवासनो आश्रय करोढो त्यारे तो कृमा करीए ए प्रकारनुं विंग-धारीनुं आशंकावाक्य धारि सुविहित चित्रात्सर्ग ए काव्ये करीने उत्तर आपे ठे,

टीका:-चित्रोत्सर्गेत्यादि ॥ यत् यस्मात् इहेति सन्मुनीनां नित्याज्यास विषयत्वेन पुरोवर्तिनि अथवा इह प्रवचने निशीथे प्रकटपाध्ययने पंचमोद्देशकादौ किंचूते ? सामान्य विधिरुत्सर्गः विशेषविधिरपवादः ॥ उज्जुयमगुसगो अववाउं तस्स चेव प-निवरको ॥ उत्सग्गाउ पमंतं धरेइसालंबण मवाउं ॥ इतिवचनात् ॥ उत्सर्गश्चापवादश्चेति द्वंद्वः ततश्च चित्रौनानाविधौवस-त्यादिगोचरावुत्सर्गापवादौ सामान्यविशेष विधी यत्र सतथा तत्र

अर्थ:-जे चित्रोत्सर्गापवादे आ निशीथ सूत्रमां नाना प्र-कारनो उत्सर्गग्रने अपवाद संबंधि मार्ग ठे आ निशीथ सूत्रमां एम जे कह्यु तेनो अज्जिप्राय एठे जे सारा मुनियोने तेनो नित्य अज्यास करवे करीने आ प्रत्यक्ष जणातुं जे निशीथ सूत्र तेन विषे अथवा आ प्रवचनमां निशीथ सूत्रने विषे प्रकटप अध्ययनना पांचमा उ-द्देशाने विषे ए प्रकारे इह शब्दनो अर्थ करो तेमां सामान्य विधि ते उत्सर्ग कह्योए ने विशेष विधि ते अपवाद कह्योए, ते कह्युं ठे जे उत्सर्ग मार्ग ते रुजु मार्ग कह्योए ने ते उत्सर्गनो प्रतिपक्ष अपवाद मार्ग कह्योए ने जे उत्सर्ग मार्गथी पने ठे. तेने आलंबन

સહિત હોય ને શું એમ છે કેમ જે અપવાદ માર્ગ ધારણ કરે છે, એ પ્રકારના વચનથી ઉત્સર્ગ તથા અપવાદ એ બે પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો ત્યાર પછી નાના પ્રકારના નિવાસસ્થાન આદિકને વિષે જાણાતા છે ઉત્સર્ગ અપવાદ કહેતાં સામાન્ય વિશેષ વિધિ જેને વિષે એવું સૂત્ર છે.

ટીકા:--શિવપુર્ય્યા નિઃશ્રેયસનગર્ય્યા દૂતજૂતઃ સંદેશહરસદ્-શસ્ત્ર જૂતશબ્દસ્થાત્રસદ્દશવાચિત્વાત્ ॥ તેનાયમર્થઃ ॥ યથા કશ્ચિત્પરરાજદૌવારિકાદિઃ કસ્યાંચિત્પુરિપ્રવિવિહ્નુસ્તપૃથ્વીપતિસંદિષ્ટદૂતજણિતેન પ્રવેશં પ્રાપ્નોતિ તથા યતિરપિ નિઃશ્રેયસપુરે નિશીથપ્રતિપાદિતવિધિનેતિપ્રાક્ પ્રથમં યક્ત્વા પ્રતિપાદ્ય જૂરિન્નેદાઃ પ્રજૂતપ્રકારા ગૃહિગૃહવસતીર્ગૃહસ્થસદનરૂપોપાશ્રયાન્ પશ્ચાચ્ચરમકારણે તથાવિધવસત્યલાજ્જલક્ષણે હૈતો અપોચ અપવાદવિષયીકૃત્ય તાએવેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:-વહી નિશીથ સૂત્ર મોક્ષનગરીના દૂત જેવું છે. ભૂત શબ્દ આ જગાએ સદ્દશ વાચી છે તેણે કરીને આ અર્થ થયો. જેમ કોઈક પરરાજાનો દ્વારપાલ હોય, તેમ કોઈક નગરીમાં પ્રવેશ કરવા ઇચ્છતો પુરુષ તે પૃથ્વીપતિ રાજાએ આજ્ઞા આપેલા દૂતના કહેવાથી તે નગરીમાં પ્રવેશ પામે છે તેમ યતિ પણ મોક્ષપુરીમાં, નિશીથ સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલા વિધિએ કરીને પ્રવેશ કરે છે માટે મોક્ષપુરીના દૂત જેવું નિશીથ સૂત્ર કહ્યું તેમાં પ્રથમ ઘણા પ્રકારનાં ગૃહસ્થનાં ઘરરૂપી ઉપાશ્રય પ્રતિપાદન કર્યા ને પછી છેલ્લા કારણમાં

ते प्रकारना निवासनो लाज न थाय ए हेतु माटे अपवादरूप तेनेज प्रतिपादन कर्या ठे.

टीकाः—अयमर्थः॥ निशीथेहि पूर्वमौत्सर्गिका वसतिजेदा यतिनिवासयोग्यत्वेन प्रतिपादिताः यथा मूलुत्तरगुण सुद्धं श्रीपसु-
पंरुगविवज्जियं वसहिं, सेविज्जा सवकावं विवज्जाए हुंति दोसा-
उं ॥ विविन्ना खुड्डलिया पमाणजुत्ताउं तिविहवसहिउं ॥
पढमबियासुदाणे ॥ तत्थय दोसा इमे हुंति ॥

अर्थः—आ स्पष्ट अर्थ ठे जे निशीथ सूत्रमां प्रथम साधुने
रहेवा योग्य निवासना जेद उत्सर्ग मार्गे प्रतिपादन कर्या ठे जे मूल
गुण तेणे करीने शुद्ध स्त्री तथा पशु तथा नपुंसक तेणे रहित ए
प्रकारना निवासने सर्व काले सेववो ने जो दोष होय तो ते निवा-
सनो त्याग करवो.

टीकाः—साध्वीरुद्दिश्योदिता ॥ गुत्तागुत्तदुवारा कुलपत्ते
सत्तिमंतगंजीर ॥ ज्ञीयपरिसमद्विए अज्जासिज्जायरे जणिए
॥ घणकुड्डा सकवामा सागारियज्जणिमाइपेरंता ॥ निप्पच्च-
वायजोगा विविन्नपुरोहमा वसही ॥

वळी साध्वी उद्देशीते कहुं ठे जे

टीकाः—तदलाजे पश्चात्ता एवापोदिताः ॥ यथा ॥ अव्य
प्रतिवद्वायामपि वसतौ कारणेन वस्तव्यं ॥ तथाचाह ॥ अज्जा-

ए निग्गयाई तिख्खुत्तो मग्गिऊण असईण॥गीयत्था जयणाए व
संति तो दव्वपक्खिक्खे ॥

रूवं आजरणविहि वव्वालंकारज्जोयणे गंधे ॥ आउज्जनद-
नारुयगीये सयणे य दव्वंमि ॥ अऊण निग्गयाई तिख्खुत्तो
मग्गिऊण असईण॥गीयत्था जयणाए वसंति तो ज्ञावपक्खिक्खे॥
जह कारणपुरिल्लेसु तह कारण इत्थियासुवि वसंती ॥ अऊण
वाससावय तेणेसुय कारणे वसइ ॥

टीकाः--ततोऽपोद्यकिंकृतमित्याह ॥ न्ययमि संयतानां नि-
निवास इति संबंधः ॥ संयतानां निवासोऽवस्थानंन्ययमि ॥ सं-
यतवासस्य सामान्येन सर्वत्र प्रसृतस्य पाद्विक्यांचैत्येपि
प्राप्तावेकविषयतया व्यवस्थापने नियमः ॥ नियमः पाद्विके
सतीति वचनात् ॥ तेनैकविषयतया व्यवस्थापित इत्यर्थः
विषयैक्यमेव दर्शयति ॥ अगारिधाम्निगृहस्थागारे ॥

अर्थः--त्यार पढी अपवाद कहीन शुं कर्तुं तो त्यां कहे ठे
के साधुना निवासनो नियम कर्तों एटले सुविहित मुनिने रहेवाना
स्थाननो नियम कर्तों केम जे सामान्यपणे सर्व स्थान कहां तेमां
सर्व जगाए मुनिने रहेवानी प्राप्ति थइ त्यारे एक पक्षे चैत्यमां पण
रहेवानी प्राप्ति थइ ने नियम तो कोने कहेवाय ? जे घणी जगाउ-
मांथी एक जगाए रहेवानुं स्थापन करवुं तेनुं नाम नियम कहीए
ते नियम तो चैत्यवास आदिक जोमे पक्ष होय त्यारे थाय ए प्रका-

રનું વચન છે માટે મુનિને રહેવાનો વિષય એક સ્થાનકનો છે. ઇટલોં અર્થ છે. તે મુનિને રહેવા વિષે એક સ્થાનક છે તેને દેખામે છે જે ગૃહસ્થના ઘરમાં રહેવું બીજે ન રહેવું.

ટીકા:—કીદરો સ્ત્રીણાંયોષિતાં સંસક્તિઃ સંસર્ગોરૂપાધ્યા-
પાતપ્રત્યાસક્તિઃ ॥ આદિગૃહણાત્ પશુપંચકાદિગ્રહઃ તદ્યુક્તેડપિ
તત્સહિતેપિ ॥ આસ્તાં તદ્ગ્રહિતિત્યપિશબ્દાર્થઃ ॥ નજા વયસ્સ
અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનાત્ સ્ત્રીસંક્તિમતિ પશુપંચગે સવિદ્ધં મો-
હાનલદીવિયાણ જં હોઃ ॥ પાયમસુહા પવિત્રી પુલ્લવજ્ઞાસર્લ
તદ્દેવેત્યાદિવચનાત્પશુપંચકસંસક્તિમતિ ચ પરસદને વસતાં
સંયતાનાં મન્મથોત્કલિકાચનેકદોષસંજવાત્ કથં તત્ર વાસો
નિયમિત સ્તત્રાહ ॥

અર્થ:—તે ગૃહસ્થનું ઘર કેવું છે, તો સ્ત્રીઓના સંબંધ સહિત
છે. ઇટલે સ્ત્રીઓનાં રૂપઆદિકનું ઇત્યાદિ જેમાં સ્ત્રી સંબંધ રહ્યો છે.
આ જગોષ આદિ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે ગૃહસ્થનું ઘર પશુ તથા
નપુંસક ઇત્યાદિકે કરી સહિત હોય તોપણ તેમાં મુનિને નિવાસ
કરવો, તો જેમાં સ્ત્રી આદિકનો સંબંધ ન હોય ને તેમાં નિવાસ ક-
રવો તેની તો શી વાત કરવી. એ પ્રકારે અપિ શબ્દનો અર્થ છે એ
પ્રકારનાં વચન સાંજલીને લિંગધારી આશંકા કરે છે જે બ્રહ્મ વ્ર-
તની અગુત્તિ ઇત્યાદિ વચનથી સ્ત્રીનો જેમાં સંબંધ છે જેમાં પશુ અ-
થવા નપુંસક રહ્યા છે. તેથી જેમાં મોહરૂપી અગ્નિ પ્રદિત્ત થાય છે
ઇત્યાદિ વચનથી પશુ તથા નપુંસક તેનો સંબંધ જેમાં છે, એવા પર-
ઘરમાં રહેનારા સાધુને કામનું જંદીપન થાય ઇત્યાદિ દોષનો સંજવ

ढे माटे केम त्यां निवासनो नियम कयों तेनो उत्तर सुविहित साधु उत्तर आपे ढे.

टीकाः—अजिहिता निशीथे प्रतिपादिता यतना स्त्रीसंस-
कत्यादिसंज्ञवात्कंदर्पविकाराद्यसत्प्रवृत्ति निवृत्तिं पटीयसी
तिरस्करणीकटाद्यंतर्द्धारनरूपाचेष्टा ॥ यदाह ॥ जीइपञ्चवतरास-
प्पवित्तिविणिवित्तिखरणं वत्थुं सिज्जइ चिछाइ जअओ सा-
जयणा णाइविविइमिं ॥

अर्थः—जे साधुने गृहस्थना घरमां निवास करवो एम नि-
शीथ सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ढे. ने तेमां स्त्रियादिकनो संबंध यतो
होय तो यतना करवानी कही ढे. ते यतना तेशुं ? तो कामविकार
आदि असत्प्रवृत्तिनी निवृत्ती करवामां चतुर एवी चेष्टा करवी तेनुं
नाम यतना कहीए एटळे स्त्रियादिकनां रूपादिक न देखाय माटे
चक नांखवो अथवा कहीत, सादही, इत्यादिकनो वच्चे परुदो बांध-
वो जेथी ते न देखाय एम करवुं ए प्रकारनी यतना करीने पण
गृहस्थना घरमां निवास करवो पण चेत्यादिकमां न करवो.

टीकाः—आणाइ विविइमिति ॥ आइयाआतोपदेशनीत्या
विपदिद्रव्येक्षत्रकालभावादीत्यर्थः ॥ तत्कारिणां तडुद्यतानां ॥
यदाह ॥ ज्ञावंमि ठायमाणा पढमं ठायंति रूवपमिवद्धे ॥ तद्वियं
कमगचिलमिणी तस्सासइ ठंति पासवणो ॥ पासवणमत्तएसुं-
छाणे अन्नथ चिलिमिणीरूवे सज्जाए झाणेवा आवरणेसइकर-

ण्येय ॥ जहि अप्ययरा दोसा ॥ आचरणाईण दूरओयसिया चिख-
मिणि निसिजागरणं गीए सज्जायजाणाइ ॥ अद्दाणनिग्गयाई
तिखुत्तो मग्गिऊण असईए ॥ ग्गीयत्था जयणाए वसंति तो द-
व्वसागरिण ॥ अद्दाण निग्गयाइं वासे सावयतिए व तेणजए, आव-
लिया तिविहेवी, वसंति जयणाए गीयत्था ॥

अर्थः—आगळ पाठळ आवी गयो ठे.

टीकाः—इयं यतना स्त्रीसंसक्तवसतिमधिकृत्योक्ता ॥ पशु
पंरुग संसक्तायामपि वसतौ वसतामेतदनुसारेण संज्ञविनीय-
तना दृष्टव्या ॥ तदयमर्थः ॥ स्त्री संक्त्यादिसंज्ञवेप्येवंविधय-
तनासावधानानां मुनीनां न तज्जन्या दोषाः प्राप्नुयन्ति स-
र्वत्र सर्वस्मिन्नपि वसत्यधिकारप्रवृत्तोद्देशकाप्यौ ॥

अर्थः—ए प्रकारनी यतना स्त्रीना संबंध सहित ज्यारे नि-
वास होय तेनो अधिकार करीने कही ठे माटे पशु तथा नपुंसकना
संबंधवाळा निवासमां पण रहेनारने आ यतनाने अनुसारे जेम
संज्ञवे तेम यतना करवी तेनो अर्थ प्रगट ठे जे स्त्रीनो संज्ञव आ-
दिक थवानो संज्ञव होय त्यां पण ए प्रकारनी यतना करवामां सा-
वधान रहेता मुनियोने ते स्त्रीयादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं
प्रगट थाय एम सर्व जगाए एटले साधुना निवासना अधिकारमां
प्रवर्तेला सर्व उद्देशक आदिकने विषे एम जाणवुं यतनावालाने स्त्री-
यादिकना संबंधथी थएला दोष नहीं प्रगट थाय.

टीकाः—नन्वेवं यतनावतां चैत्यवासेपि कोदोष इत्यत आह ॥
 ननु ॥ तुर्जेदेऽवधारणेवा ॥ तेन नपुन नैववा मतश्च ॥ क्वापि
 उद्देशकादौ चैत्ये जिनगृहे निवासो ॥ निवास इत्युज्जयत्रयोज्यते ॥
 एतदुक्तं भवति ॥ यदिहि चैत्यवासो यतीनां क्वचिन्मतः स्या-
 त्तदा स्त्रीसंस्कृत्यादियुक्त इव गृहे वसतां तत्रापि कांचिच्चतनां
 वृयान्नचैवं ॥ ततोऽवसीयते आगारिधाम्न्येव संयतानां वासो, न
 चैत्य इति तस्मान्न सकर्णेन तत्रविद्वेषो विधेय इति स्थितं ॥

अर्थः—प्रतिवादिये तर्क कर्षो जे ए प्रकारनी यतनावाखाने
 चैत्यवासमां पण शो दोष ठे ? ते तर्कनुं समाधान कहे ठे के कोई
 उद्देशादिकने विषे चैत्यमां साधुने निवास करवो अज्जिमतज नथी
 एटले कह्योज नथी. तु अव्यय जेदरूपी अर्थने विषे अथवा निश्चय
 रुपि अर्थने विषे ठे माटे चैत्यवास मान्य नथीज एटलो अर्थ थयो
 निवास शब्दनी योजना वे पास करवी तेणे करीने आ प्रकारे अर्थ
 थयो जे साधुने चैत्यमा निवास करवानुं कोइ जगाए कह्युंज नथी.
 साधुने गृहस्थना घरमांज निवास करवो एम कह्युं ठे जे जो कोइ
 जगाये साधुने चैत्यवास करवानुं कह्युं होय तो जेम गृहस्थना घरमां
 निवास करनारे स्त्रीयादिकनो संबंध थाय त्यां यतना करवी कही ठे
 तेम चैत्यवासमां पण कांश्क यतना कहेत पण ते तो कही नथी.
 माटे एम निश्चय करीए ठीए जे गृहस्थना घरमां निवास करनार
 मुनिने विषे द्वेष न करवो एटलुं सिद्धांत थयुं ॥

टीकाः—एतेन सर्वत्रतेषु निरपवादे हीत्यादिना वंजवयस्स
 अगुत्ती इत्याद्यंतेन यद्यतीनां परगृहवसतिदूषणं वज्जाषे परे-

ए तदपि पराकृतं ॥ तथाहि ॥ यदीयं परगृहवसतिर्दूष्यते ज-
वता यतीनां तर्हि सर्वदा उत्स्विदिदानीमेव ॥

अर्थः—एणे करीने सर्व व्रतमां अपवाद रहित ब्रह्मव्रत इ-
त्यादिथी आरंजीने ब्रह्मव्रतनी अगुति थाय त्यां सुधी जे लिंगधा-
रीये यतिने परघरमां निवास करवा विषे दूषण कहां हता ते स-
र्वेनुं खंमन कर्तुं ते हवे कांडक देखामे ठे. सुविहित लिंगधारीने पूढे
ठे जे, ते साधुने परघरमां रहेवा विषे दोष कह्यो ते शुं निरंतर सर्व
कालमां ठे के आ कालमांज ए दोष लागे ठे.

टीकाः—॥ यद्याद्यः पक्षस्तदानीमुद्यानादिषु वसतां यतीनां
कथंचिच्चौराद्युपद्रवात्कथं प्रतीकारः स्यात् ॥ नच तदानीं काल-
सोस्थेन चौराद्यपसर्गाज्जावाहुद्यानवासएव यतीनां श्रूयते न
परगृहवास इतिवाच्यं ॥ तदानीमपि चौराद्युपद्रवस्य बहुधा
श्रवणात् ॥ तथा तदपि यतीनां परगृहाश्रयणस्यागमेऽभिधानाच्च

अर्थः—त्यारे तुं जो प्रथम पक्षनुं ग्रहण करीश जे सर्वकाले
गृहस्थना घरमां निवास करतां दोष लागे ठे तो कहीए ढीए जे ते
कालमां उद्यान आदिकने विषे निवास करनार यतिने कांडपण कोइ
प्रकारे चौरादिकना उपद्रवथी गृहस्थना घरमां रहेवा रुपि उपाय
थतो हशे ए वचन सांजळीने लिंगधारी बोदयो जे ते काल तो घणो
सारो हतो माटे चौरादिकनो उपसर्ग हतोज नहीं माटे साधुने उ-
द्यानमां रहेवानुं शास्त्रमां संजळाय ठे पण गृहस्थना घरमां रहेवानुं
संजळातु नथी त्यारे सुविहित बोदया जे एम तारे न बोखवुं ते काले

पण चौरादिकनो उपद्रव बहुधा शास्त्रमां संजळाय ठे, वली ते काळे
पण यतिने परघरनो आश्रय करवानुं शास्त्रमां कळुं ठे एहेतु माटे ॥

टीका:-॥ यदाह ॥ बाहिरगामे बुत्था उज्जाणे ठाणवसहि
पमिलेहा ॥ इहराज गहियजंका वसहीवाघायउड्डाहो ॥ सवेवि-
य हिंरंता वसहिं मगंति जहउ समुयाणं ॥ लझे संकलियनिवे-
यणं तु तत्थेवउ नियाहे ॥

अर्थ:-आवी गयो ठे.

टीका:-॥ तथा वृषजकल्पनया स्थापिते ग्रामादौ यतीनां
वसतिगवेषणं चिंतायामुक्तं यथा, नयराइएसु धिप्पइ वसही
पुवामुहं ठविय वसहं ॥ वासकमीइ निविठे दीकय अगंमि क्का-
पयं ॥ सिंगरकौरे कलहोछाणं पुण नत्थ होइ चळणेसु ॥ अहि-
छाणे पुट्टरोगो, पुठंमिय फेरुणं जाण ॥ मुहमूळंमिय चारंसिरेय क.
कुहेय पूयसक्कारे ॥ खंधे पहीइज्जरो पुठंमिय धायओ वसहो ॥

अर्थ:-अर्थ पाधरो ठे.

टीका:-नचैवं विधावसतिर्ग्रामादिमध्यमंतरेण संजवति ॥
उद्यानवासएवच तदानी मज्जिमते प्रतिपदमुक्तन्यायेन ग्रामाद्यं-
तर्वसतिनिरूपणानोपपद्येत ॥ एवचं तदानीमपि परगृहवसतेर्यती-
नां ज्ञावान्नप्रथमपक्ष ॥

अर्थः—ए प्रकारनो निवास ग्रामादिना मध्ये होय त्यारेज संजवे पण ते विनानं संजवे जो तुं एम कहीश जे ते काले तो न्यायवासज हतो तो पूर्वे कह्यो एवा न्यायथी सिद्धांतमां ऋगले ऋगले गाममां मुनिनिवासनी प्ररुपणा आवे ठे ते केम घटे माटे ते काले पण मुनिने परघरवास हतो ए प्रकारे प्रथम पढ़नुं खंनन थयुं.

टीकाः—अर्थ द्वितीयः पढ़ः ॥ अत्रापि वक्तव्यं कुतोदोषादधुनैव यतीनां परगृहवासोदूष्यते स्त्रीसंसक्त्यादेरिति चेत् ॥ न ॥ अस्य दोषस्य तदानीमपि ज्ञावात् ॥

अर्थः—हवे बीजो पढ़ जे, साधुने परगृहमां निवास करतां आ कालमां दोष लागे ठे ए पढ़नुं सुविहित खंनन करे ठे जे आ पढ़मां पण कहेवा योग्य ए ठे जे शा हेतु माटे आ कालमांज साधुने परघर निवास करतां दोष लागे ठे ? त्यारे तुं कहीश के स्त्रीयादिकना संबंधथी तो एम नही कहेवाय केम जे ए दोष तो ते काले पण हतोज माटे.

टीका—नच तदापि तत्संसक्तिरहितवसतिपरिग्रहे तदज्ञाने चाज्ञिहितयतनां विहायान्यः समाधिः ॥ तथाच स इदानीमप्याश्रीयतां न्यायस्य समानत्वात् ॥ एवं चोक्तयतनाविधायिनां स्व्यादि संसक्तवसताविदानीमपि ब्रह्मचर्यागत्यादयोदोषाः परास्ताः ॥

अर्थः—ते काले पण स्त्री संबंध रहित निवासनो परिग्रह हतो,

तेवा निवासनी प्राप्ति न थाय. त्त्यारे शास्त्रमां कहेली यतना करीने तेमां निवास करवो पण ते विनानुं वीजुं समाधान न हतु तेमज आ काळमां पण तेज प्रकारनो आश्रय करो केम जे ए न्याय तो ते काले ने आकाले सरखो ठे ए प्रकारे शास्त्रमां कही एवी यतनाने करता एवा मुनीयोने स्त्रीयादिकना संबंध सहित एवा पण निवास-मां रहेतां तेमने ब्रह्मचर्यनी अगुसिआदि दोष नही थाय ए प्रकारे लिंगधारीए जे परघरमां निवास करनारने दोष देखारया हता तेनुं खंनन कर्युं.

टीका:—यद्यपि तात्पर्यवृत्त्या चैत्यवासप्रसाधनार्थं एकामूल-गुणेषु मित्यवष्टंजेन स्त्रीसंसक्ताधाकर्मिक वसत्योः संज्ञवे आधाक-र्मिकमेव वसतिग्रहणमुपपादितं तदप्यनवगतजिनमत तत्त्वस्य न्नवतो वचः ॥ नह्यत्र सामान्यस्त्रीसंसक्तवसत्यपक्ष्याऽधाकर्मिक वसत्युपादानमुदितं किंतु तरुणयोषित् संसक्ति मद्भसत्यपेक्षयेति बोद्धव्यं ॥

अर्थ:—जे चैत्यवासनी सिद्धि करवानी तात्पर्य वृत्तिए करीने एटले तमारे जे ते प्रकारे चैत्यवास सिद्ध करवो एवा अग्निप्रायथी एक्का मूलगुणे ॥ ए गाथानुं आलंवन करीने एक तो स्त्रीना संबंध सहित निवास ठे ने वीजा आधाकर्मिक निवास ठे तेमां आधाक-र्मिक निवासनुं ग्रहण करवुं एवुं जे तमे प्रतिपादन कर्युं ते तमारुं जिन मतना तत्त्वनुं अजाणपणुं ठे. तेथी एवुं वचन कहो ठो ॥ केम जे ए जगाए सामान्य स्त्रीना संबंध सहित निवासनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनुं ग्रहण करवानुं कांड कहुं नथी ए तो जवान

स्त्रीश्रोना संबंध सहित जे निवास तेनी अपेक्षाए कह्युं एम जाणो-

टीका:-अन्यथा पुरुषाकीर्णबालवृद्धस्त्रीसंस्तवसत्यपेक्षः
याऽधाकर्मिक वसतिवर्जना जिधानस्य वैयर्थ्यं प्रसंगात् ॥

यदुक्तं ॥

अह्वा पुरिसाश्च नायायाराय जीयपरिसाय ॥ बालासु य
वृद्धासु य नारीसु य वज्जए कम्मं ॥

अर्थ:-॥ एम जो न होय एटले जवान स्त्रीश्रोना संबंध
सहित निवासना त्याग करवो एम जो अजिप्राय न होय तो जे
निवास पुरुष युक्त होय बाल अथवा वृद्ध स्त्रीश्रोना संबंधिसहत ।
निवास होय तेनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनो त्याग करवानुं
जे कह्युं ठे तेने व्यर्थ थवनो प्रसंग थशे ए हेतु माटे ॥ ते शास्त्रमां
कह्युं ठे जे-

टीका:-किंच उन्नय प्राप्तावाधाकर्मिकवसति ग्रहणमेव
चैत्यवासं निषेधयति ॥ अन्यथा आधाकर्मादिदोषविकलसद्भावे
आधाकर्मिकवसतिग्रहणं नाचक्षीत ॥ तथा स्त्रीसंस्तवधा-
कर्मिकवसत्योरिव स्त्रीसंस्तववसतिजिन गृहयोरेकतरनिर्धारण-
स्यागमे कारणेपि क्वचिदप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:-वली वे प्रकारना निवासनी प्राप्ति थये ठेतें ॥ एटले

जवान स्त्रीओना संबंध सहित निवासने आधाकर्मिकनिवास ए वेनी प्राप्ति थये सते आधाकर्मिक निवासनुं ग्रहण करवुं ॥ एज वचन चैत्यवासनो निषेध करे ठे ॥ ने जो एम न होय तो आधा-कर्मादि दोष रहित नवासनि प्राप्ति थये ठते जे आधाकर्मिक नि-वासनुं ग्रहण करवुं कहुं ते न कहेत ॥ वळी स्त्रीओना संबंध सहित निवास ने आधाकर्मिक निवास ते वेनी पेठे जवान स्त्रीओना संबंध सहित निवास ने चैत्यवास ए बेमांथी एकनो निर्धार कारण ठते पण कोइ आगममां प्रतिपादन कयों नथी.

टीकाः—यद्यपि ग्रामाद्यंतर्वसंझिरित्यादिनाऽधुना जिनगृह वासत्या स्मीचीनतापादनं तदप्यज्ञानविजृम्भितं ॥ जवदजिमत जिनसदनवासपक्षेऽप्यधिकतरविवक्षितदोषसंज्ञावात् ॥

अर्थः—वळी जे तमे ग्रामादिकना मांही वसताने ॥ ए व-चनथी आरंजीने हालमां जिन घरवास करवो ए ठीक ठे ए प्रकारे कहुं ते पण तमारा अज्ञाननुं प्रकाशपणुं ठे. केमजे तमे मान्यो जे चैत्यवास ते पक्षमां पण आगळ अमे कहीशुं एवा अतिशय अधिक दोषनुं विद्यमानपणुं ठे माटे ॥

टीकाः—तथाहि प्रत्यहं जगवत्पुरतः शृंगार सार गायन्मृत्यु-छारांगनां गज्रंगा पांग निरीक्षण स्तनतटाव लोकनादिना तत्र वसतामिदानीं तनमुनीनांकथं सातिरेका मन्मथ विकारांगारान दीप्येरन् ॥ ततश्चेद मुपस्थितं यत्रोजयोःसमोदोषः परिहारश्च तादृशः ॥ नैकःपर्यनुयोक्तव्य स्ताकृशार्थ विचारणे ॥

અર્થઃ—તે કહી દેખાને છે જે નિત્યે જગવાનની સમીપ શૂંગાર રસથી ગાન કરતી ને નૃત્ય કરતી જે વેશ્યાનું તેના શરીરનો વિલાસ તથા કટાક્ષ તેનું દેખવું તથા સ્તનકલ્પનું દેખવું इत्यादિકે કરીને ત્યાં રહેનાર આ કાલના મુનિઝને કામના વિકારરૂપી અંગારા અતિશે ઘણા કેમ દિ દીપ્યમાન નહિ થાય ? થશેજ માટે તેમાંથી આ નિર્ધાર પ્રાપ્ત થયોજે જ્યાં બે વસ્તુનો સરખો દોષ પ્રાપ્ત થયો ને પરિહાર પણ સરખો પ્રાપ્ત થયો તેવા અર્થના વિચાર કરવામાં એક પદાર્થનો પણ નિર્ધાર થાય નહિ જે આ સ્થાન ગ્રહણ કરવા યોગ્ય છે ને આ સ્થાન પરિહરવા યોગ્ય છે.

ટીકાઃ—અયંચ વિશેષઃ ॥ અસ્મત્પક્ષે સ્ત્રીસંસક્તપરગૃહે કદાચિદ્દસતામપ્યુક્તદોષાસંજવઃ તત્ર યતનાજિધાનાત્ ॥ જવત્ પક્ષેતુ ચૈત્યવાસસ્ય સર્વથા વર્જનીયત્વેન ક્વચિદપિયતનાનજિધાના દેતદોષ પોષઃકેન વાર્યેત ॥

અર્થઃ—માટે તેવી જગાએ સામાન્ય વિશેષની કલ્પના કરવી જોઈએ, તેમાં અમારો જે પક્ષ ઘરઘરમાં નિવાસ કરવારૂપી તેમાં કદાપિ સ્ત્રીઝનો સમ્બન્ધ થાય ત્યારે તેમાં નિવાસ કરનાર મુનિયોને પૂર્વે કહ્યો જે સ્ત્રીઝના સંબંધરૂપી દોષ તેનો સંજવ નથી, કેમ જે તેમાં તો જતનાનું કેવાપણું છે માટે ॥ ને તમારો પક્ષ જે ચૈત્યવાસ કરવો તેનું તો સર્વથા ત્યાગ કરવાયણું છે, માટે કોઈ શાસ્ત્રમાં તેમાં રહેનારને જતના કરવાનું કહ્યું નથી માટે એ દોષ ઘણો પુષ્ટ થયો તેનું કોણ નિવારણ કરી શકે.

टीकाः—नच वक्तव्यं गृहिगृहाणां संकीर्णत्वाद्यतनाकरणेपि नोक्तदोषमोषःकर्तुंशक्यत इति प्रमाणयुक्तस्यैव गृहिमंदिरस्य प्रायेण यत्थाश्रयणीयत्वेनाजिधानात् ॥ तत्रंचोक्तदोषपरिहारस्य सुशकत्वात् ॥ अतएव गृहिणा सकलगृहसमर्पणेपि यतीनां तस्यान्यस्य वा दौर्मनस्यन्निरासाय मितावग्रहाध्यासनं सूत्रे प्रत्यपादि ॥

अर्थः—बली तमारे एम न कहेवुं जे गृहस्थनां घर संकीर्ण होय माटे तेमां यतना करे तो पण पूर्वे कहेला दोषनो परिहार करवाने समर्थ न थवाय ॥ केम जे बहुधाए प्रमाणयुक्त एवुंज गृहस्थनुं घर साधुने आश्रय करवा योग्य ठे, एम शास्त्रमां कहेवा-पणुं ठे माटे तेमां तमारा कहेला दोषनो परिहार सुखेथी थाय एवो ठे ॥ एज कारण माटे गृहस्थ पोतानुं समस्त अर्पण करे तो पण यतिने परिमाण युक्त एवाज अवग्रहने विषे रहेवुं केम जे ते गृहस्थने अथवा बीजा कोशने ए स्थान संबंधी मनमां माटुं चिंतवन न थाय माटे ए प्रकारे सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ एवंह्यविजं जोगं तदेयं जइ जणिज्जं इ यज्जणिं ॥ चुल्लीखट्वाय ममं, सेसमणुन्नाय लुज्ज मए ॥ अणुणा एवि सबंमि, उग्गाहे घरसामिणो ॥ तहावि सीमं ठिंदति, साहू तप्पियकारिणो ॥ जाणठया जायणधोवणठा, दुज्जठया अत्थण हेउयं च, मिउग्गहं चेव अणिहयंति, मासो व अन्नोव-करिञ्चुमन्नुति ॥

अर्थः-॥ टीका ॥ प्रमाणयुक्तपरगृहात्वात्तेतु संकीर्णं पि तस्मिन् यतनया वसतां न दोषः ॥

॥ यदुक्तं ॥

नत्थि उ प्रमाणजुता, खुज्जुलियाएव संति जयणाएत्ति ॥ यदपि नच एक्का मूलगुणेषुमित्यादिना तस्मात्परवसतिरसमीचीने त्पतेन जिनगृहवाससमर्थनं तदपि न शोभावहं ॥

अर्थः-शास्त्रमां कहेला प्रमाण युक्त एवुं^१ पण परघर न मळे ने संकीर्ण मळे तो पण ते घरमां यतनाये करीने रहेनार साधुने दोष न थाय जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे प्रमाणे जुक्त हुइ घरमां यतनाथी रहेनारने दोष न थाय वळी एक्का मूलगुणे सुं ए वचनथी आरंभीने तस्मात्परगृह वसति रसमीचीना ए वचन सुधी जिनघरमां निवास करवानुं जे समर्थन कर्तुं ते पण शोभतु नथी.

टीका:-जिनगृहस्याधाकर्मरहितत्वेपि जइवि न आहा-
कम्म मित्यादिना तदंतर्वासस्य मुनीनां जगवदाशातनाहेतु
त्वेनोक्तत्वात् ॥ तस्याश्चाद्विषयस्या अप्पनंतज्जवामयवृद्धिका-
रणत्वेनापथ्याशनतुद्वयत्वात् ॥ तस्मात्कर्तृचिदाधाकर्मिक्या-
मपि तस्यां वस्तव्यं नतु जिनगृह इति स्थितं ॥

अर्थः-चैत्यवास करवामां आधाकर्म रहितपणुं होय तो पण ॥ जइविन ॥ इत्यादि गाथा वचने करीने तेमां रहेनार मुनि-

યોને જગવતની આશાતનાનું કારણપણું છે એ હેતુ માટે ને તે થોફી પણ આશાતનાને અનંત જવજ્રમણ રૂપી રોગની વૃદ્ધિ થવાનું કારણપણું છે માટે અપથ્ય જોજન તુલ્ય છે કોઈ પ્રકારે આધાકર્મિક એવા પણ નિવાસને વિષે વસવું પણ જિનઘરમાં તો નિવાસ કરવોજ નહિ એ પ્રકારે નિર્ઠાર થયો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તન્યાયેન યતીનાં પરગૃહવાસસ્થતદાની મિવેદાનીમપિ દોષાજ્ઞાવાત્સમીચીનં યતીનાં પરગૃહવાસોનુ-પપન્નઃ અનેકદોષદુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાતવદિતિ સાધનપ્રયોગો પિ અપરોદિત ઉક્તાનેકદોષનિરાસાસિદ્ધત્વાદસિદ્ધઃ પ્રતિ-પાદિતો જવતિ, સ્વપક્કસાધનં તુ યતીનાં પરગૃહવાસો વિધેયઃ નિઃસંગતાજિવ્યંજકત્વાત્ શુદ્ધોઽગ્રહણવદિતિ ॥ તદેવં ય-તીનાં ચૈત્યપરિત્યાગેનપરગૃહવસતિરેવ શ્રેયસી ને તરેતિ વૃત્ત ઠ્યયાર્થઃ ॥ એ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે અમારા કહેલા ન્યાયે કરીને યતીને પરઘર નિવાસ કરવામાં તે કાલે જેમ દોષ ન હતો તેમજ આ કા-લમાં પણ દોષ નથી. માટે પરઘર નિવાસ કરવો તે ઠીક છે ને તમે જે અનુમાન પ્રયોગ કર્યો હતો જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો તે અઘટિત છે, અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે એવો જે અનુમાન પ્રયોગ તે પણ રમી પડ્યો એટલે વ્યર્થ ગયો ॥ કેમ જે અમે કહ્યા જે અનેક દોષ તનું નિકારણ ન થતું. માટે અ-સિદ્ધ પ્રતિપાદન કર્યો છે, હવે અમારા પક્ષમાં તો અનુમાન સાધન આ પ્રકારનું છે, જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો ॥ નિઃસંગપણાને

જણાવનાર છે એ હેતુ માટે દોષ વર્જિત આહારને ગ્રહણ કરવો તેની પૈઠે ॥ જેમ દોષ વર્જિત આહાર ગ્રહણ કરવામાં નિઃસંગપણું જણાય છે તેમ પરધર નિવાસ કરવામાં નિઃસંગપણું જણાય છે. માટે એ પ્રકારે યતિને ચૈત્યવાસનો ત્યાગ કરીને પરધર નિવાસ કરવો. તેજ અતિ શય-કલ્યાણકારી છે, એ પ્રમાણે બે કાવ્યનો જોગો અર્થ થયો ॥૯૯॥

ટીકાઃ—સાંપ્રતં યથાક્રમં દીક્ષાપ્રાતિકુલ્યસાવચ્યત્વમાઠ પત્યાપત્તિદોષૈરર્થાદિત્રયગોચરસ્વીકારદ્વારત્રયમેકવૃત્તેન પ્રત્યાદિ દિક્ષુરાહ ॥

અર્થઃ—હવે ધન તથા સર્વ આરંજ તથા ચૈત્યનો અંગિકાર એ ત્રણમાં દીક્ષાનું પ્રતિકુલપણું, તથા સાવચ્યપણું તથા મઠપતિપણું એ ત્રણ દોષ અનુક્રમે દેખાતી તેનું ધ્વંસ કરતા સતા એ ત્રણ દ્વારને એક કાવ્યે કરીને કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

પ્રવ્રજ્યાપ્રતિપથિનં નનુ ધનસ્વીકારમાહુર્જિના. સર્વારંજપરિગ્રહં ત્વતિમહાસાવચ્યમાચક્ષતે ॥ ચૈત્યસ્વી- કરણેતુ ગર્હિતતમં સ્યાન્માઠપત્યં યતે, રિત્યેવં વ્રતવૈ- રિણીતિ-મમતા યુક્તા ન મુક્ત્યર્થિનાં ॥ ૧૦ ॥

ટીકાઃ—નન્વિત્યઽક્ષમાયાં ન ક્ષમ્યતે ઇતત્, યદુત સાધુનાં

धनस्वीकार इति यतो धनस्वीकारं अविणसंग्रहमाहुर्ब्रुवति
जिना जगवंतः ॥ अत्र च जिनानां मिदानीमतीतत्वेनोपदेशा
संज्ञवादाहु रित्यतीतविज्ञक्तिप्राप्तावपि शस्त्र्तमानप्रतिपादनं
तत्तेषां स्वागमैर्ग्रथसंग्रहविपाकप्रतिपादकैः स्फुरद्गुपतयाऽव्य-
यावदनुवृत्त्यजेदाध्यवसायेन वर्त्तमानतयावज्ञासात्तदुपदेश प्रद-
र्शनेन विनेयानां धनस्वीकारं प्रत्यतिपरिजिहीर्षा यथा स्या-
दिति ज्ञापनार्थं ॥ एव मुत्तरपदेपि योज्यं ॥

अर्थः—ननु उपसर्गनो अक्कमा एटलो अर्थ आ जगोए ठे
तेथी आम अर्थ थयो जे अमो ए वात सहन करता नथी
जे साधूने धननो अंगिकार करवो ते जे माटे धननो अंगिकार ए-
टले संग्रह तेने जिन जगवंत, आगळ कही शुं ए प्रकारनो कहे
ठे ए हेतु माटे आ जगाए वर्तमान कालनो प्रयोग मूकयो ठे ने
जिन जगवंत तो थइ गया ठे माटे तेना उपदेशनो असंज्ञव ठे माटे
आहुः ए प्रयोगने विषे अतीत कालनी विज्ञक्ति प्राप्त थइ, पण जे
वर्तमान कालनुं प्रतिपादन कर्युं ठे ते तो जे अव्य तेना संग्रहनो
विपाक तेनुं प्रतिपादन करनारने स्फुरणायमान रुपे करीने अ-
द्यापि चाट्यां आवतां एवां जे पोतानां आगम एटले सिद्धांत तेनी
साथे ते जिन जगवंतनुं अजेदपणाना अध्यवसाये करीने वर्त्त-
मानपणुं ठे ते वर्त्तमानपणाना आज्ञासथी ते सिद्धांतना उपदेशनुं
दान देवुं तेणे करीने पोताना शिष्योने धननो अंगिकार करवानी
इहा प्रत्ये त्याग करवानी सिद्धांतरुप जगवंतनी इहा ठे ते जणाव-
वाने अर्थे अतीत कालने ठेकाणे वर्त्तमान कालनो प्रयोग मूकयो
ठे ॥ ए प्रकारे आगळ पण जाणवुं.

टीकाः—प्रवज्यायाःसर्व संगत्यागरूपाया दीक्षायाः प्रतिप-
थिनं विरोधिनं विरोधश्चात्र वध्यघातकलक्षण स्थाहि ॥ अव्य
संग्रहो मूर्खपरिणामः प्रवज्या तद्विरतिपरिणाम स्तयोश्चात्र ब-
लवता मूर्ख परिणामेनतद्विरतिपरिणामो बाध्यतइति ॥

अर्थः—सर्व संगनो त्याग करवो ए रुप जे दीक्षा तेनो विरोधी
एवो अव्यसंग्रह ठे. आ जगाये विरोध केवो जाणवो के वध्यघातक
ठे लक्षण जेनुं एवो जाणवो. हवे ते वध्यघातक लक्षण .देखामे ठे.
जे अव्य संग्रह ते मूर्खनो परिणाम ठे ने प्रवज्या ठे ते तो अव्यसं-
ग्रहथी विरति पामवाना परिणाम रुप ठे माटे तेवेमां बळवान एवो
मूर्खनो परिणाम तेणे करीने ते अव्यसंग्रहथी विरती परिणाम
बाध पामे ठे. ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ अर्थगृहीति मूर्ख, दीक्षा तद्विरतिप-
रिणतिः प्रोक्ता ॥ अन्ययोर्हरिमृगयो रिव, विरोध इह वध्य घातकतेति ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे अव्यनो जे संग्रह करवो
ते मूर्ख कह्युं ने तेथी विरती पामवानी परिणति तेने दिक्षा क-
ह्युं ॥ ने ए मूर्खने दीक्षा ए बेने परस्पर एक बीजाने नाश कर-
वापणुं रह्युं ठे ॥ ज्यां मूर्ख होय त्यां दीक्षा न होय, ने ज्यां दीक्षा
होय त्यां मूर्ख न होय ने एक नाश पामवा योग्य थाय ने बीजुं
तेनो नाश करनार थाय तेने वध्यघातक कह्युं, जेम मृगने सिंह
ठे तेम ॥ माटे दीक्षाने विषे धननो स्वीकार करवो ते संज्ञवे नहि ॥

टीका:- सहानवस्थानं ॥ तथाहि ॥ द्रव्य संग्रहः संगो दीक्षा च निःसंगता संगनिःसगतयोश्च युगपदेकत्रावस्थाना ज्ञावात् ॥ यदाह ॥ ग्रंथस्य संग्रहः संगो, दीक्षा निःसंगता स्मृता ॥ सहावस्थानमनयो, न ज्ञायातपयोरिव ॥

अर्थः—ए बेनुं संघाथे रहेवापणुं संजवतुं नथी ॥ ते देखामे ठे जे द्रव्य संग्रह ते संग कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीए ते संग ने निःसंगता ए बेनुं एक काले एक जगोए रहेवुं थतुं नथी ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कछुं ठे जे ॥ ग्रंथ एटले द्रव्य तेनो जे संग तेने कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीये ॥ ए बेनुं जेम तरुको ने ठांयो तेनी पेठे एक जगाए रहेवापणुं न होय.

टीका:- द्रव्यस्वीकारे हि यतीनां गृहिणामिव दिवानिशं त-
र्द्धनरक्षणोपज्ञोगव्यग्रत्वात् कुतस्त्या प्रव्रज्या ॥ तस्मात्तद्विरो-
धित्वान्न द्रव्यांगिकारः संगतः
॥ यदुक्तं ॥

कामाधुन्मादहेतुत्वा ज्ञानितानेकविग्रहः कथंचन मुमुक्षुणां
न युक्तो द्रव्यसंग्रहः ॥

अर्थः—द्रव्यनो अंगिकार करे तो यतिने गृहस्थनी पेठे रात दिवस ते धनने वधारवुं तथा तेनुं रक्षण करवुं तथा तेनो उपज्ञोग करवो इत्यादिकने विषे आकुळव्याकुळपणुं जाय माटे क्यांथी रहे.

ते हेतु माटे ते दीक्षानो विरोधि द्रव्यनो अंगिकार थयो ॥ जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे द्रव्यनो संग्रह ठे ते कामादिक उन्मादनं कारण ठे ए हेतु माटे अनेक विरोधने उत्पन्न करनार ठे ॥ माटे संसारथकी मूकावाने इच्छता जे पुरुष तेने द्रव्य राखवुं युत नथी.

टीकाः--उपदेशमालायामप्युक्तं ॥ दोससयमूलजालंबुव्व-
रिसिविवज्जियं जईवंतं ॥ अत्थं वहसि अणत्थं, कीस अणत्थं तवं
चरसि ॥ वहंबंधणमारणजेयणाउं काउं परिग्गहे नत्थि, तं जइ प-
रिग्गहुच्चिय, जइधम्मो तो नणु पवंचो ॥

अर्थः--उपदेशमालामां पण कहुं ठे जे धन ठे ते सेंकनो दोषनुं मूल ठे ॥ ने पूर्वना मुनीउए त्याग करेहुं ठे माटे जो तेमणे वमन कर्तुं ठे एटले वांतिनी पेठे त्याग करेहुं ठे तो ए अर्थ एटले धन ते अनर्थनुं धारण करे ठे एटले अर्थ ठे ते अनर्थरूप ठे माटे अनर्थक एटले फोगट तप केम आचरण करे ठे ॥ एटले तप करनारनुं तप धन राखेथी निष्फल थाय ठे ॥ वळी ए परिग्रहने विषे शी वेदनाउं नथी रह्नी वध, बंधन, मारण इत्यादि सर्व रहुं ठे माटे जो ते परिग्रहनो त्याग करे तो यतिधर्म प्रपंच रहित होय.

टीकाः--अत्रच विशेषणे तात्पर्यं ॥ धनस्वीकारस्य सिद्धस्य प्रवज्याप्रतिपंथित्वेन यतीनां निषेधे विश्रामात् ॥ एतेन द्र-
व्यस्वीकारस्यागमे निवारित्वेपीत्यादिना यतिचिंताद्यविधाना-
दित्येतेन यद्द्रव्यस्वीकारसमर्थनं सांप्रतिकयतीनां प्रतिपादितं

परेण तदप्यपास्तं मंतव्यं ॥ केषांचिद्गृहिणां निर्धनत्वादिना
सांप्रतं यतिचिंताद्यविधानेप्यन्येषां तथोपलंजात् ॥

अर्थः—आ जगाए दीक्षानुं विरोधी एवुं जे अव्य ठे एम जे
विशेषण दीधुं तेमां आ तात्पर्य ठे जे तमे यतिने धननो अंगिकार
दीक्षानो विरोधी ठे माटे तेनो निषेध सर्वथा सिद्ध कर्यो एणे करीने
तमे एम जे कछुं हतुं जे शास्त्रमां साधुने धन राखवानो निषेध
कर्यो ठे. तो पण इत्यादी आरंजीने श्रावक यतीनी चिंतादि करता
नथी त्यां सुधी जे धननुं अंगिकार करवुं सिद्ध कर्युं हतुं आ कालना
यतिने ते सर्वेनुं खंरुन थयुं एम मानवुं केम जे केटलाक गृहस्थोनुं
निर्धनपणुं ठे तेणे करीने हालमां यतिनी चिंतादिकने करी शकता
नथी पण बीजा केटलाक गृहस्थो साधुनी चिंतादिकने करी शके
एवा देखाय ठे एवा हेतु माटे ॥

टीकाः—॥ तथाहि दृश्यंत एवाद्यापि केचिदुदाराशया ग्लाना-
नाद्यवस्थायां निरवग्रहा जिग्रहपुरस्सरं पथ्यौषधादि दानेनय-
तीनां संयमशरीरोपष्टंजं विदधानाः पात्रस्य द्रविणविद्रावकाः
श्रावकाः ॥ तत्तावतैव पर्याप्तं, किं सिद्धांत निषिद्धेनानर्थ सार्थ-
मूलेन वित्तपरिग्रहेण ॥

अर्थः—ते देखामे ठे जे आ कालमां पण केटलाक उदार
चित्तवाळा श्रावक देखाय ठे के जे ग्लानादिक अवस्थाने विषे अव-
ग्रह रहित अजिग्रह पूर्वक पथ्य औषध आदिकनुं जे देवुं तेषो
करीने साधुनुं संयमरुप जे शरीर तेनो उपष्टंज करे ठे एटले सा-

हज करे ठे ने पात्रने विषे पोताना द्रव्यनो व्यय करे ठे माटे. एवा श्रावक लोकवमेज कार्य थयुं त्यारे सिद्धांतमां निषेध करेलो ने अ-
नर्थना समूहनुं मूळ एवो द्रव्यनो परिग्रह करवो तेणे करीने सयुं
एटले द्रव्यनो अंगिकार करवो घटतो नथी.

टीकाः—परमेवं कालाद्यौचित्येन पथ्यादिदातृसङ्गावेपि-
यदिदानींतना यत्नाज्जासा बालकाध्यापनमंत्रादिप्रयोगवैद्यका-
दिभिः पथ्यपुस्तकलेखनादिव्यपदेशेन गृयिज्योऽयमयमिकहा
स्वापतेयनिचयसंचिन्वाना उपलज्यंते तयनं विषयतृषा कर्षिता-
न्तःकरणतयातेषामेवं द्रव्यसंग्रह प्रवृत्तिर्नतु ग्लानादि हेतुना ॥

अर्थः—परंतु आ काळने उचित एवां पथ्यादि औषधना देनार
विद्यमान ठते पण जे काळना आ लिंगधारी पुरुषो बाळकोनुं ज-
णावतुं मंत्रादि प्रयोग करवा तथा वैडुं करवुं तथा जेने जेवां जोड्ण
तेने तेवां पुस्तक लखी आपवां इत्यादि द्रव्य उपार्जन करवानी
क्रियाश्रोनो मिषवमे हुं मोटो धनाढय थउं हुं मोटो धनाढय थउं
एवा अजिप्रायथी गृहस्थ लोको पासेथी धनना समूह ग्रहण कर-
नारा एटले गृहस्थ पासेथी अनेक युक्तिवमे धन लइसंचय करनारा
देखाय ठे ते निश्चे विषय तृष्णावमे आकर्षण थयां जे अंतःकरण
तेणे करीने ते लिंगधारीने द्रव्य संग्रह करवामां प्रवृत्ति देखाय ठे,
एटले ते लिंगधारी विषय जोगववानी इच्छाएज द्रव्य पासे राखे ठे
पण ग्लानादि कारणे राखता नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ एकाकित्वा चिद्भुपठनतो मंत्रतंत्रैश्च

दुर्बलश्राद्धोद्दिधीर्षया यतीनां चैत्यद्रव्यस्वीकारतद्गर्जनं मु-
पपादितं तदप्यसंगतं ॥ यदाहि द्रव्यमात्रस्वीकार स्याप्युक्त
क्रमेण यतीनामागमे निषेधः प्रत्यग्रादि तदा कैव कथा चैत्य-
द्रव्य स्वीकारस्य ॥ तथा द्रव्येण श्राद्धोद्धारस्याप्यागमे क्वचि-
दप्यप्रतिपादनात् ॥ देवद्रव्यपुञ्जमात्रग्रहणस्यापि श्राद्धानां
सिद्धांते प्रतिषेधाच्च ॥

अर्थः—वली जे तें कह्युं जे आ कालमां चैत्य द्रव्य पण
साधुए इत्यादिथी आरंजीने दुर्बल श्रावकना उद्धार वास्ते यतिने
चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवो तेने वधारवुं त्यां सुधी जे प्रतिपादन
कर्युं ते पण अघटतुं ठे ॥ जे माटे अमे कह्यो ए अनुक्रमे साधुने
द्रव्य मात्रनो अंगिकार पण सिद्धांतमां निषेध कर्यो ठे एम प्रति-
पादन कर्युं त्यारे चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवानी तो वातज क्यांथी
होय ॥ ने ते प्रकारना द्रव्ये करीने श्रावकनो उद्धार करवानुं कोइ
सिद्धांतमां पण प्रतिपादन कर्युं नथी माटे सिद्धांतमां श्रावकने दे-
वद्रव्य संबंधी, रुनुं पूमरुं पण ग्रहण करवानो निषेध कर्यो ठे
ए हेतु माटे ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ वज्रोश्चेद्यालयदद्वंशंगेवरिंमिन्नहारं
॥ साहारणं च एयं, न जात से पुंजयं लेइ ॥ तद्वद्वरिणियजायण
विहीण सगरुवइलमणुयाणं ॥ अह्वावि खरा लणही करेइ तद्व
वकइयाणं ॥ एयं पुंजं न कुणइ, सरका वज्रोश्च किमिह वुञ्चंति ॥
वहेइय तद्वं, विसुद्धजावो सयाकाळं ॥

अर्थः—॥ टीका ॥ एवंच श्राद्धानां यदापुंजमात्रस्याप्येवं
निषेधस्तदा का वार्ता उद्दिधीर्षया यतिवितीर्णसाक्षादेवद्रव्य
ग्रहणस्येति ॥

अर्थः—ए प्रकारे श्रावकने एक पूमरुं मात्र पण ग्रहण कर-
वानो निषेध शास्त्रमां कह्यो ठे त्यारे उद्धारवानी इच्छाए यतिए श्राप्युं
जे साक्षात् देवद्रव्य तेनुं जे ग्रहण करवुं तेनी तो वातज क्यांथी होय.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ नरकेऽजो उविरकेऽ, जिणदवं तुसा-
वन्न ॥ पन्नाहीणो जवे सोज, विप्पई पावकस्मुणा ॥ आयाणं नव
जुंजइ, पक्खिन्नधणं न देइ देवस्स ॥ नस्संतं समुविरक्खइ, सो
विहु परिज्जमइ संसारे ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—देवद्रव्यरक्षणवर्द्धनादादेव श्राद्धानामधिकारा-
त्तस्यैवच तेषां परमकोटिप्राप्तिफलाधायकत्वेन ज्ञानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

जिणपवयणबुद्धिकरं, पञ्चावगं नाणदंसणगुणाणं ॥ ररकंतो
जिणदवं परित्तसंसारिउहोइ ॥ जिणपवयणबुद्धिकरंपञ्चावगं
नाणदंसण गुणाणं, वढंतो जिणदवं, तित्थयरत्तं लहइ जीवो ॥
जिणपवयणबुद्धिकरंति ॥

અર્થઃ--દેવ દ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું ને વધારવું ઇત્યાદિકને વિષે શ્રાવકનોજ અધિકાર છે એ હેતુ માટે શ્રાવકનેજ તે દ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું, વધારવું ઇત્યાદિકથી પરમકોટીને પામેલું એટલે અતિશય મોટું ફલ તેનું ધારણ કરવાપણું છે એમ સિદ્ધાંતમાં કહ્યું છે જે માટે તે સિદ્ધાંતનું વચન જે જિનપ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર એવું તે જ્ઞાન-દર્શન ગુણનું પ્રજ્ઞાવક એવું જિનદ્રવ્ય તેની રક્ષા કરતા જે પુરુષો તે અદ્યપ સંસારી હોય છે. ને વળી એ દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરતા જે જીવ તે તીર્થંકરપણા રૂપી રત્નને પામે છે જિણપવચણં એ પદનો અર્થ ટીકા-કાર પોતેજ કહે છે ॥

ટીકાઃ--જીર્ણજિનજવનાદેરુદ્ધારવિધિનાં તત્સ્થવિંબાદ્યવ લોકનવિહારક્રમાગતસુવિહિતયતિધર્મોપદેશદ્વારેણ ભૂયસાં જ્ઞવ્યસત્વાનાં બોધિવિધીયકૃત્વાન્નવતિ જિનદ્રવ્યં પ્રવચન-વૃદ્ધિકરમિતિ સંકાસાગ્રદાહરણેનચાસ્યાર્થસ્ય પ્રતીતત્વાત્ ॥ શ્રાક્ષોદ્ધારે ચ યતીનાં સર્વથાઽનધિકારિત્વાન્ન ॥ તસ્માન્ન્યાક્ષૈરેવ સ્વદ્રવ્યેણ સાધારણસમુદ્વદ્રવ્યેણ વા વાત્સલ્ય કર-ણાન્નાદ્દોષ્ઠારેણ તીર્થાનુઞ્ઞિતિઃ સેત્વયતિ ॥ કિં યતીનાં તદુ-ક્તારાય વિહિતેન દેવદ્રવ્યસ્વીકારેણેતિ ॥

અર્થઃ--જે જુનાં જિનજવન આદિકનો ઉદ્ધાર કરવાના વિ-ધિએ કરીને તે જિનજવનમાં રહ્યાં જે વિંબ આદિક તેને દર્શન કરવાને વિહારના અનુક્રમે આવેલા જે સુવિહિત મુનિ તેના ધર્મો-પદેશ દ્વારે કરીને ઘણાક જ્ઞવ્ય પ્રાણીને સમકીર્તનુ ધારણ કરવા

પણું થાય એ હેતુ માટે જિન ડ્રવ્ય છે તે પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર છે. સંકાશ શ્રાવક આદિકના દૃષ્ટાંતે કરીને એ અર્થનું પ્રસિદ્ધપણું છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવામાં યતિને સર્વ પ્રકારે અધિકાર નથી એ હેતુ માટે ॥ શ્રાવકજ પોતાના ડ્રવ્યે કરીને તથા સમુદ્ધક ડ્રવ્યે કરીને અથવા સામી વત્સલ કરવાથી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરશે તેણે કરીને તીર્થનો ઉચ્છેદ ન થવો જોઈએ, એવાત સિદ્ધ થશે. માટે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવાને અર્થે યતિને દેવડ્રવ્યનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને શું ॥ કાંઈ પણ ડ્રવ્ય રાખવાનું પ્રયોજન નથી.

ટીકા:-તથા સર્વાંરજિણાં સકલસાવધારંજપ્રવૃત્તાનાં ગૃહિણાં પરીગ્રહો મૂર્ઘાહેતુઃ પામકત્વબુદ્ધિઃ સ તથા તં ॥ તુશ્બ્દોઽર્થસ્વીકારાદસ્ય જેદપ્રદર્શનાર્થઃ અતિશયેન મહાસાવધ્યં મહાપાપં આચક્ષતે વદંતિ જિનાં ઇતિ પૂર્વસ્માદનુકૃષ્યતે ॥ અત્ર ચાહુ રિતિ ક્રિયાનુવૃત્ત્યૈવ સાધ્યસિદ્ધાવાચક્ષત ઇતિ પુનરજિધાનં દ્વારાંતરનિરાકરણમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થમ્ ॥

અર્થ:-વઢી સકલ સાવધ આરંજને વિષે પ્રવર્તેલા ગૃહસ્થોનો પરિગ્રહ કરવો તે મુર્ઘાનું કારણ છે ॥ એટલે તે ગૃહસ્થને વિષે મમત્વ બુદ્ધિ કરવી જે આ ગૃહસ્થ તો અમારા છે એમ જે કરવું તેને જિન જગવંત અતિ મહા સાવધ કહે છે મહા પાપ કહે છે. જિન એટલું પદ પ્રથમ વાક્યમાંથી આકર્ષણ કરવું ॥ આ જગાએ ‘તુ’ અઘ્યય છે તે ધન અંગિકાર કરવાથી ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો તે તો અતિ મહા સાવધ છે એમ જેદ દેખાવવાને અર્થે છે. આ જગાએ ‘આહુઃ’

कहतां 'कहे' ठे ऐ प्रकारनुं क्रियापद तेनी अनुवृत्ति थती हती तो पण 'आचहते' कहतां 'कहे' ठे ए प्रकारनुं फरीथी क्रियापद कह्युं ते तो आ बीजो छार नथी एम जणाववाने अर्थे कह्युं ठे.

टीकाः—॥अयमर्थः ॥ गृहिपरिग्रहेहि तत् कृतकारि-
तादिसकलमहारंजमहापरिग्रहजनितपापानुमत्यादिना यतीना-
मपि तत्कृतादिनाखिलपापसत्त्वप्रसंगोऽतः कथं तस्य नातिमहा-
सावद्यता परकृतमहापापस्यात्मन्यऽध्यारोपणमेव चेति शब्दार्थः ॥

अर्थः—एनो स्पष्टार्थ तो आ ठे जे, गृहस्थना परिग्रहे करीने निश्चे ते गृहस्थोए पोते करेला तथा बीजा पासे करावेला जे समस्त मोटा आरंज तथा मोटा मोटा परिग्रह तेथी उत्पन्न थयुं जेपाप तेनी अनुमोदनादिके करी यतिने पण ते गृहस्थोए कर्तुं कराव्युं जे समस्त पाप तेने पामवानो प्रसंग आय ठे. माटे ते गृहस्थोनुं अंगिकार करवुं तेमां अति महासावद्यपणुं केम नहि. केम जे बीजानुं करवुं पाप तेनुं पोताने विषे आरोपण करवुं एज अति शब्दनो अर्थ ठे, एटले अति महा सावद्यपणुं ठे.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ आरंजनिर्जरगृहस्थपरिग्रहेण, त-
त्पातकं सकलमात्मनि संदधानाः, सत्यात् पतंत्यहह तस्करमोष-
दोष मामव्यनिग्रहनयं सितन्निक्षुपाशा, इति॥

अर्थः—ते कह्युं ठे, जे आरंजने विषे जरपुर एवा गृहस्थ

લોક તેમના પરિગ્રહ કરેવે કરીને શ્વેતાંવરી જિહ્વુમાં અધમ ઇંદ્રે લિંગધારી પુરુષો તે ગૃહસ્થોએ કરેલાં પાપને પોતાના વિષે ધારણ કરે છે ॥ તે જેમ ચોરે ચોરી કરીને તેનો દોષ માંઝવ્ય નામે ઋષિને લાગ્યો તેથી તે ઋષિનો નિગ્રહ થયો એવા ન્યાયને સત્ય કરે છે, તે કથા અન્ય દર્શનમાં છે જે એક નગરને વિષે રાજાના રાજદ્વારમાં ચોર ચોરી કરીને નાઠા તે માંઝવ્ય નામે ઋષિના આશ્રમમાં ગયા ત્યાર પછી રાજાએ ચોરને જાલવા લશ્કર મોકલ્યું તેણે સર્વે ચોરને જાલ્યા તે જોગા માંઝવ્ય ઋષિ તપ કરતા હતા તેને પણ જાલ્યા, ત્યાર પછી રાજાએ આજ્ઞા કરી જે સર્વ ચોરને ફાંસી આપો, પછી સર્વ ચોરને ફાંસી દીધી તે જોગી માંઝવ્ય ઋષિને પણ ફાંસી દીધી તે ઋષિએ યમરાજ પાસે જઈને પૂછ્યું જે મેં કોઈ દિવસ પાપ કર્યું નથી ને મને ફાંસી કેમ મળી. ત્યારે યમરાજે પોતાનો ચિત્રગુપ્ત નામે પાપ પુણ્યનું લેખું રાખનાર પુરુષ પાસે સર્વે નામું લેખું જોવાવ્યું તેમાં ઇંદ્રલુંજ પાપ નીકળ્યું જે ત્રણ વરસની અવસ્થા હતી ત્યારે રક્ત કરતાં એક દેમકીને બાવળની શૂલમાં પરોવી છે તે વાત ઋષિને કહી જે આ પાપે કરીને તમને ચોરી નથી કરી તો પણ શૂલી મળી, ત્યારે ઋષિએ કહ્યું જે શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું છે જે પાંચ વરસ સુધી જે જે પાપ બાલક કરે છે તેતો તેના માબાપને લાગે છે માટે એ પાપનું ફલ અમને શાથી દીધું, ત્યારે યમરાજે કહ્યું જે ઘણા કામના ઘટ્ટરાટથી જૂલમાં એ કામ બન્યું છે. ત્યારે ઋષિએ યમરાજને જાપ દીધો इत्यादि મોટી કથા છે. માટે જેમ ચોરે ચોરી કરી ને માંઝવ્ય ઋષિને ફાંસી મળી તેમ ગૃહસ્થ લોકે પાપ કર્યું તેની અનુમોદનાથી સાધુએ લીધું તેથી અતિ મહા સાવચપણું ગૃહસ્થના પરિગ્રહથી કહ્યું.

टीकाः—अतएव गृहिपरिग्रहो यतीनां प्रायश्चितापत्त्या श्रुते निवारितः ॥ उंसन्नगिहिसुलहुगेत्यादि॥ एतेन गृहिस्वीकारं प्रति यत्पणरस्य पूर्वहि कालस्य सौस्थ्यादित्यादिना युक्त्यभिधानं तदपि निरस्तं ॥ कालदोषात् कुतीर्थिकादिभूयस्त्वेपि गृहिस्वीकारमंतरेणापि जक्तजडकादिश्राद्धेभ्यो यतीनामधुनापि जिह्वादिप्राप्ते रूपपत्तेः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे साधुने गृहस्थनो परिग्रह प्रायश्चित्त करवापणुं ठे माटे शास्त्रमां निवारण कर्यो ठे, उंसन्नगिहित्यादि गाथाए करीने, एणे करीने गृहस्थनो अंगिकार करवा प्रत्ये जे लिंगधारीए पूर्वे तो काल सारो हतो इत्यादि युक्ति कही हती तेनुं खंनन कर्तुं. काळना दोषयी कुतीर्थिकादिक घणा ठे तो पण गृहस्थनो अंगिकार कर्या विना जक्त जडक इत्यादि श्रावक थकी यतिने हालमां पण जिह्वादिकनी प्राप्ति आय ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—अतः केवलौदरिकत्वा पत्त्यातीवोपहासपदं विदुषां तदर्थस्तत्स्वीकार इति ॥ योपि, जा जस्स विद् इत्याद्यागसो पन्थासः सोपि न जवदज्जिमतप्रसाधकः ॥ अन्यार्थत्वात् ॥ नहि गृहिपरि ग्रहसाधकोयं प्रकृतागमः ॥ किंतु गणधरादीनां शिष्य प्रतिशिष्यपरिग्रहविषयः ॥

अर्थः—एथी एम जणाय ठे जे पंढितने उपहास करवा योग्य एवं केवल पेट जयापणुं लिंगधारीउनुं ठे तेथी ते गृहस्थोने पोताना करी राखे ठे वळी जेनी जेटली स्थिति मर्यादा इत्यादि आ-

गमनुं थापन कर्तुं ते पण ते तमारुं लिंगधारीजुनुं इत्थितने सिद्ध करनार नथी, केम जे ए आगमनो तो बीजो अर्थ ठे, पण साधुने गृहस्थनो परिग्रह करवो एम सिद्ध करनार 'जाज्जस्सिद्धि' ए आगम वचनथी तारे शुं सिद्ध करनार ठे तो ए के गणधरादिकना शिष्य तेमने बीजा गणधरादिकना शिष्य तेमनो परिग्रह करवा विषे ए आगम वचननो अर्थ ठे.

टीका:—तथाहि ॥या काचिद्यस्य गणधरशिष्यप्रतिशिष्यदेः स्थितिः प्रतिक्रमण वंदनादौ न्यूननाधिकक्षमाश्रमणदानादि लक्षणसमाचारी याच यस्य संततिर्गुरुपरंपर्येणालाचनादिदान विषयः संप्रदायः याच पूर्वपुरुषकृता गणधरादिप्रवर्तिता मर्यादा गच्छव्यवस्था तामनति क्रामन्ननंतसंसारिको न जवतीति ॥

अर्थ:—तेज स्पष्ट करी देखाने ठे के जे जे कोइ जे गणधरना शिष्य प्रतिशिष्य आदिकनी स्थिति एटले प्रतिक्रमण वंदनादिकने विषे न्यून तथा अधिक खामणां देवां इत्यादि लक्षण समाचारी ठे, तथा जेनी जे संतति एटले गुरु परंपराये आलोयणआदिक देवाने विषे संप्रदाय ठे. वली जे पूर्व पुरुष करेली ते गणधर आदिके प्रवर्त्तावली मर्यादा एटले गच्छनी व्यवस्था तेनुं उद्ध्वंघन जे नथी करता ते अनंत संसारी नथी थता.

टीका:—अत्रहि गणधरशिष्यादीनां स्वस्वगुरुप्रदर्शित स्थित्याद्यतिक्रमेऽनंतसंसारितापत्त्या प्रतिनियतगणधरपरिग्रह विषयत्वमवसायते ॥ आवाकाणांतु सर्वधार्मिकगच्छव्यविशेषण

ज्वक्तपानादिज्वक्त्यज्जिधानात् ॥ यदुक्तं ॥ एतंगघयगुल्लगो-
रसफासुअपमिलाहणंसमणसंधे ॥ असङ्गणवाङ्गाणंति ॥ तथा
सहेणं सइविहवे साहूणं वत्थमाइ दायव्वं॥गुणवन्ताण विसेसोत्ति॥

अर्थः—जे माटे आ जगाए तो गणधरना शिष्यादिकने पोत
पोताना गुरुए देखामी जे स्थिति आदिक तेनुं उल्लंघन थये सते
अनंत संसारीपणुं थाय एम कहुं ठे माटे जे जे गणधरना शिष्य
होय तेने तेने पोतपोताना गणधरनी मर्यादा ग्रहण करवी एवा
अज्जिप्रायनुं ए शास्त्र वचन ठे एम निश्चय करीए ठीए. ने श्राव-
कने तो सर्वथा धार्मिक गच्छने विषे विशेष रहित ज्वक्त पान आ-
दिक ज्वक्ति करवानुं कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे, ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे.

टीकाः—अतोनेदानींतनरुढ्या प्रतिनियतगहपरिग्रहवि-
षयत्वं तेषां सिध्यति॥ यत्त्वशक्तस्य ॥तदसइसवस्स गहस्स ॥
तथा दिसाइतहविन जे सत्थी इत्युक्तगाथयोश्चतुर्थपादान्यां
धर्मगुरुषु तज्जहेवा विशेषण दानजक्तिप्रतिपादनं तत्तेषां दुःप्र-
तिकारतया नतु तत्स्वीकारविषयतयेति ॥

अर्थः—ए हेतु माटे आ काळनी रुढि प्रमाणे पोते पोतानां
गह बांधीने ते गहना अज्जिमानवाळा श्रावकने पोताना करी रा-
खवा एम शास्त्रवक्ते सिद्ध थतुं नथी ने वळी अशक्त तमे कहुं जे
' तदसइसवस्स ' ए गाथा तथा 'दिसाइतवि' ए गाथा, ते बे गा-
थाना चोथा पादर्थी धर्मगुरुने विषे तथा तेनां गहना विषे विशेष

दानं ज्ञात्तुं प्रतिपादनं कर्तुं, ते तो तेमना उपकारतुं सहजपणुं नथी माटे कह्युं ठे. पण तेनो अंगिकार करवा विषे नथी कह्युं.

टीका:-यदपि सम्यक्तदीक्षावसरे श्राद्धानां गुरोरात्मसर्व-
स्वसमर्पणेन परिग्रहसमर्थनं तदपि न शोचनं ॥ तथाहि ॥
कोयं परिग्रहः ॥ किमुपास्योपासकसंबंधः, आहो प्रतिनियता
ज्ञाव्यवस्थाविषयतया नियमनं ॥ तत्राप्यपक्षे सिद्धसाधनं ॥
एवंविधपरिग्रहविषयतायाः साधुश्राद्धानामस्माकमप्यनुमतत्वात् ॥

अर्थ:-वली जे तमे समकित दीक्षाने अवसरे श्रावकने पो-
ताना गुरुने सर्वस्व अर्पण करतुं तेणे करीने परिग्रह करवानुं प्रति-
पादन कर्तुं ते पण शोचतुं नथी, ते कही देखामे ठे ए परिग्रह ते
कयो ? ॥ शुं उपास्य उपासक संबंध रुपी ठे, के नियम पूर्वक
जे आज्ञाव्यवस्था ठे तेणे करीने नियम करवो ए ठे. तेमां प्रथ-
मनो पक्ष जे उपास्य उपासक संबंध ते तो घटतो नथी; केम जे
तेमां तो सिद्ध साधन दोष आवे ठे जे ए प्रकारनो परिग्रह तो सा-
धुने तथा श्रावकने तथा हमारें पण मान्य ठे ए हेतु माटे ॥

टीका:-अथ द्वितीयः ॥ तन्न ॥ आज्ञाव्यवस्थायाः प्र-
विब्रजिषूत्प्रव्रजितगृहिविषयतयै वागमेदर्शनात् ॥ तथाहि ॥
कटपंव्यवहारोक्तादि गव्यवस्थैव मुपलज्यते ॥ यः प्रविब्रजिषुः सा-
मायिकादिपाठप्रवृत्तः स त्रीणि वर्षाणि यावत् पूर्वाचार्यस्य स-
म्यक्तदातुरेव जिवति ॥

અર્થ:-બલી બીજો આત્મા વ્યવસ્થા રૂપી પદ્મ તેને વિષે પણ તે પરિગ્રહ નથી કેમ જે આગમને વિષે જેને પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા હોય અથવા જેણે પ્રવ્રજ્યા લક્ષને ત્યાગ કરી છે એવા ગૃહસ્થને વિષેજ આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાનું દેલવાપણું છે એ પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા હોય તે સામાયીકાદિ પાઠને વિષે પ્રવર્તેલો ત્રણ વરસ સુધી પ્રથમનો આચાર્ય જે સમકિતને પમારુનાર તેનોજ હોય.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ સામાશ્યાશ્યા સ્વલુ, ખમ્માયરિયસ્સં 'તિ-
ન્નિ જા વાસા ॥ નિયમેણ હોશ્ સેહોઝક્કમન્ત તદુવરિન્નયણાં ॥
યસ્તુ નિજ્જવાદિર્નૂત્વા પુનઃપ્રવિવ્રજિષતિ તસ્ય યદ્દચ્છયાદિક ॥
અત્યક્તસમ્યક્તસ્તૂત્પ્રવ્રજ્યયઃપ્રવ્રજતિ સ ત્રીણિ વર્ષાણિ યાવત્
પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥ પરલિંગિ નિજ્જાણવા, સમ્મટ્ઠંસણ જહે
ઝ ઇવસંતે ॥ તદિવસમેવ ઇચ્છા સમ્મત્તજુણ સમા તિન્નિ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે નિહવાદિક થૈને ફ-
રીથી પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા કરે છે, તેને તો જ્યાં ઇચ્છામાં આવે ત્યાં
રહેવું એ દિશ છે, ને જેણે સમકિતનો ત્યાગ કર્યો નથી ને તે પ્રવ્રજ્યા
ગ્રહણ કરે તો તે ત્રણ વરસ સુધી પૂર્વાચાર્યનોજ છે એમ જાણવું, જે
માટે કહ્યું છે જે.

ટીકા:-ઝત્પ્રવ્રજિતસ્તુ દ્વિધા સારૂપી ગૃહસ્થશ્ચ ॥ તત્ર સા
રૂપી રજોહરણવર્જસાધુવેષધારી ॥ સચયાવજ્ઞીવં પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥
તન્મુંદીકતાન્યપિ ॥ યાનિપુનસ્તેન નમુંદીકૃતાનિ કેવલંબોધિતા

ન્યેવતાનિયમાચાર્ય મિચ્છંતિ, તસ્યાસૌદદાતિ તદીયાનિચતાનિ
જવંતીત્યન પત્યસ્યાયં વિધિઃ ॥

અર્થઃ--જેણે પ્રવજ્યા મૂકી છે તે પણ વે પ્રકારનો છે એક તો
સા રૂપી તે રજોહરણ વિના કેવલ સાધુવેષનો ધરનાર છે. તે તો જા-
વજ્ઞાવ પૂર્વાચાર્યનોજ છે. ને તેણે મુંઝન કરેલા અથવા તેણે મુંઝન ન
કરેલા કેવલ પ્રતિબોધનેજ પમાડ્યા તે સર્વેતો જે આચાર્યને ઇચ્છે તે-
નેજ એ આપે તે તેનાજ એ કહેવાય વિધિ છે તેજે શિષ્ય વિનાના
હોય તેનોજ એ વિધિ છે.

ટીકાઃ--સાપત્યસ્યત્વડપત્યાન્યપિ પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥
સારુવી જાજીવં પુઠ્ઠવાયરિયરિસ્ત જેય પઢાવે ॥ અહવાવિ એસઠં
દો ઇઢાએ જસ્સ સોદેઙ્ ॥ ગૃહસ્થઃપુનર્દ્ધિવિધો મુંઝિતઃ સશિશ્વશ્ર
સ ચ દ્ધિવિધોપિ પૂર્વાચાર્યસ્ય ॥ યાનિચ તેનોત્પ્રવ્રજનાનંતરં વર્ષ
ત્રયાચ્યંતરે બોધયિત્વા મુંઝીકૃતાનિ તાન્યપીતિ ॥ આહચ ॥ જો-
પુણગિહત્થમુંઝો અહવ અમુંઝોઝ તિન્નિ વરિસાણા ॥ આરેણં ઘઢાવે
સયંચ પુઠ્ઠવાયરિયસવે ॥

અર્થઃ--તે જે શિષ્ય પરિવાર સહિત છે તેને તો પોતાના શિષ્ય
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે; જે માટે તે કહ્યું છે જે ગૃહસ્થ પણ વઢી
વે પ્રકારનો છે એક તો મુંઝિતને બીજો શિશ્વા સહિત તેવે પ્રકારનો
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનોજ છે ને જે તેણે પ્રવજ્યા મૂક્યા પઢી ત્રણ વર-
સમાં બોધ પમાડીને મુંઝન કર્યો છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે તે કહ્યું છે જે.

टीकाः—एवं चाज्ञाव्यवस्थाया मागमे व्यवस्थापितायां
जवत्प्रकट्पितसामान्यगृहिविषयाज्ञाव्यवस्थायाः क्वावकाशः
येनेदानींतनरूढया प्रतिनियतगच्छविषयतया गृहपरिग्रहः
क्रियमाणो जवतः शोभेत ॥ किंच एषाप्ताज्ञाव्यवस्था
सुविहितानामेव प्रतिपादिता न पार्श्वस्थानां ॥

अर्थः—ए प्रकारे आगममां आज्ञाव्यवस्था स्थापी ठे तेमां
तमे कटपी जे सामान्य गृहस्थने विषे आज्ञाव्यवस्था तेने रहेवानो
अवकाश क्यां ठे जे जेणे करीने आ काळनी रुढिये नियम बांधी
पोतपोताना गच्छने विषे गृहस्थनो परिग्रह करो ठो ते केम शोभे
नज शोभे. वळी आ जे आज्ञाव्यवस्था ते तो सुविहितनेज करवानी
ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे पण पासत्थाने करवानुं नथी प्रतिपादन कर्तुं.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि सम्यक्तूदीक्षाक्षणे श्राद्धानां श्रुते स्व-
समर्पणमुपचारवचनं प्रसज्येत, तन्नेदानीं तथाविधशरीरादि
चेष्टांज्जिव्यग्रहुमानसारं नैसर्गिकजक्त्या तथाज्जिदधतां तेषां
मौपचारिकज्ञावाज्ञावात् इतरथा सम्यक्त्वप्रतिपत्तेरनुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी तमो एम आशंका करता हो जे समकित
दीक्षाने अवसर गुरु पासे श्रावकनुं जे पोतापणाना समर्पणनुं वचन
ठे ते उपचार मात्र ठे एम थवानो प्रसंग आवशे, तो एवी आ कांइ
शंका न करवी केम जे ए अवसरे ते प्रकारनी शरीर आदिकनी
चेष्टार्थी जणालुं जे बहुमान ते पूर्वक स्वाज्ञाविक ज्जित्तए करीने तेम
कहेता एटले पोतानुं समर्पण करता जे पुरुष तेमने उपचारिक जाव

न होय ए हेतु माटे ॥ ने जो एम न कहीए तो समकित प्राप्ति-
नी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—तदुक्तं ॥ काजक्तिस्तस्य येनात्मा सर्वथा नहि यु-
ज्यते ॥ अजक्तेः कार्यमेवाहु, रंशेनाप्यनियोजनं ॥ नचैवंगुरो-
पि तदनुमत्यादिना तज्जताधिकरणप्रसंगः ॥ ममकारविरहित
त्वेन तस्य जगवदाज्ञैव प्रवर्त्तमानस्य तदज्ञावात् ॥

अर्थः—जेनो जक्तिए करीने आत्मा सर्वथा न जोमाय तो
ते पुरुषनी ए जक्ति सारी न कहेवाय केम जे अंश मात्र पण जेने
जोमावुं तेतो अजक्तिनुं कार्य ठे. एटले गुरुने आत्मानुं समर्पण
करवुं ते गुरु साथे पोतानो आत्मा जोमा ने जो आत्मा अंश मात्र
पण न जोमाय ए जक्ति न कहेवाय. ने वळी एम पण आशंका न
करवी जे गुरुने पण तेनी अनुमोदना आदिके करीने तेमां रक्षां जे
अधिकरण तेनो प्रसंग गुरुने पण थाय; केम जे ते गुरुने ममता-
रहितपणे जगवंतनी आज्ञाए करीनेज प्रवृत्तपणुं ठे, माटे ते अधि-
करणनी प्राप्ति नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ गुरुणोवि नाहिगरणं, ममत्तरहियस्स एत्थ
वत्थुंमि ॥ तज्ज्ञावसुद्धिहेतुं, आणाइ पयट्टमाणस्स ॥ एतेन श्र-
द्धानुगुण्येन दानोपदेशादिना गुरोर्यद्वाङ्मन्त्रीस्वीकारसमर्थनं, तद-
प्यसंगतमेव ॥ स्वीकारमंतरेणैव ज्ञावानुरूप्येण धम्मं वृध्यर्थं
गुरोस्तेषु सद्धिषयदानाद्युपदेशप्रवृत्तेः ॥ यदुक्तं ॥ नाज्जणयत-
ज्ज्ञावं, जह् होइ इमस्स धम्मवृद्धिं ॥ दाणाहुवएसार्ह, अणेण त-
हइत्थजइवं ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे एणे करीने श्रद्धा ने अनुसरतो जे गुरुनो दानादि उपदेश ए आदिके करीने जे श्रावकना अंगिकारनुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण अघटतुंज ठे केम जे श्रावकनो अंगिकार कर्या विनाज जावने अनुसरतो धर्मनी वृद्धिने अर्थ गुरुनो ते श्रावकने विषे सत्पुरुषने दान आपतुं इत्यादिक उपदेशनी प्रवृत्ति ठे ए हेतु माटे ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—यदप्युक्तं ॥ ग्रहिणां दिग्बंधोपि यतिवन्न दुष्यतीति तदप्यसमीचीनं ॥ दुविहा साद्वृण दिसा, ति विहा पुण साद्वृणीण विज्ञेया ॥ इतिन्यायेन यतिदिग्बंधवद्ग्रहदिग्बंधस्य क्वचिदप्यश्रवणादिति ॥ एवंच ग्रहिपरिग्रहः स्सर्वथायतीनां नोचितः ॥ १॥

अर्थः—बली तमे जे कहुं के यतिनी पेठे ग्रहस्थोने पण दिग्बंध करवामां दोष नथी इत्यादि ते पण तमारुं वचन अघटतुं ठे. केम जे शास्त्रमां एम कहुं ठे जे साधुने बे प्रकारनी दिशाने साध्वीने त्रण प्रकारनी दिशा जाणवी. इत्यादि न्याये करीने साधुना दिग्बंधनी पेठे ग्रहस्थने दिग्बंध करवानुं कोइ शास्त्रमां सांज्ञकता नथी. ए हेतु माटे एम सिद्धांत थयो जे ग्रहस्थनो परिग्रह करवानुं साधुने सर्वथा अणघटतुं ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—चैत्यस्यजिन ग्रहस्य स्वीकरणं स्वायत्ततापादनं तत्र ॥ तुरत्रापि प्रथमद्वारादस्य जेदमाह ॥ गर्हिततमं प्रत्यह सकलचैत्यकृत्यचिंतातद्रव्योपज्ञोगादिना लोकेष्यतिनिर्दिष्टं मावपत्यं मगनायकत्वं स्याज्जवेत् यतेर्मुनेः ॥ एतदुक्तं नवति ॥

ચૈત્યસ્વીકારેહિ યતીનાં તચ્ચિંતનં સકલમનુષ્ટેયં તસ્યચારંજદો-
ષવત્તયા દ્રવ્યસ્તવત્વેન યતીનાં નિવારણાત્ ॥ તદધિકગુણ-
સ્થાનકજાવસ્તવનિષ્ટત્વાતેષાં ॥ તદશક્તસ્યચ દ્રવ્યસ્તવે-
ધિકારાન્નિધાનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી ચૈત્ય કેતાં જિનમંદિર તેનો સ્વીકાર ઇટલે પો-
તાનું કરી રાખવું તે પણ અતિ નિંદ્ય છે. તેમાં તુ શબ્દ જે છે તે પ્ર-
થમદ્વાર થકી આ દ્વારનો ખેદ કહે છે. ને સાધુને નિરંતર સમસ્ત
ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરવી તથા તે ચૈત્યના દ્રવ્યનો ઉપયોગ
કરવો ઇત્યાદિકે કરીને લોકમાં અતિ નિંદ્યપણું છે. ને તેથી મુનિને
મઠપતિપણું હોય એ વાત કહી છે જે જો ચૈત્યનો અંકિરણ કરે તો
નિશ્ચે સાધુને તે ચૈત્યનું ચિંતન આદિ સકલ કરવા યોગ્ય કાર્ય તેના
આરંજનો દોષ આવે એ હેતુ માટે ને એ દ્રવ્યસ્તવ કહેવાય એ હેતુ
માટે યતિને એનું નિવારણ કર્યું છે કેમ જે એ દ્રવ્યસ્તવ કરતાં અધિક
ગુણસ્થાનક જે જાવસ્તવ તેને વિષે તે મુનિને રહેવાપણું છે માટે ને
જે જાવસ્તવ કરવાને અશક્ત છે ઇટલે અસમર્થ છે તેને દ્રવ્યસ્તવ
કરવાનો અધિકાર છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:-જાવંચ્છણ મુગ્ધવિહારિયા ઉદવચ્છણં તુ જિણપૂઆ॥
જાવંચ્છણાજજ્ઞો,હવિજ્ઞાદવવણુ જુજ્જો॥તચ્ચિંતનેતુ યતીનાં જાવ
સ્તવાજાવપ્રસંગાત્ ॥ દ્રવ્યસ્તવસ્યચ ષટ્તજીવનિકાયવિરોધિ
ત્વેન તતોન્યૂનતરત્વાત્ ॥ તત્સંયમસ્યૈવચ પૂર્ણસ્ય જગવતા
મજિમત્ત્વાત્ ॥

अर्थः—ते चैत्यना कामकाजनी चिंता करे त्यारे तो यतिने जावस्तवना अजावनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने जे द्रव्यस्तव ठे ते तो ठ जीव निकायनो विरोधी ठे ते हेतु माटे ते जावस्तव थकी अतिशय तेमां न्यूनपणुं ठे माटे ने जगवंते तेज संजमने पूर्णमान्या ठे जे जावस्तव रुप ठे ते.

टीकाः—यदाह॥ दवत्थजंय जावत्थजंय दवत्थओ बहुगुणुत्ति बुद्धिसिया ॥ अनिजणजणवयणमिणं, षड्जीवहियं जिणाविति॥ षड्जीवकाय संजमदवत्थ ए सोविरुज्ज ए कसिणो, तो कसिणसंजमवि आ पुप्फाश्चियं न झंति ॥

अर्थः—पाधरो ठे.

टीकाः—अथ चैत्ययमुद्दिश्यारंजादयोपि यतेर्न विरुध्यन्ते ॥ तथाहि ॥ जगवान् श्रीवैरखामी त्रिदशविनिर्मितमणिमय-विमानस्योपरिष्ठात्सातकौञ्जमुज्जुंजमंजोजमध्यासीनो जुञ्जक-वृन्दारकवृन्देनपुरतोविधीयमानाऽवि गानगानदृद्यनाद्यातोष-निनादपूरितसमस्तनजस्तलो हिमगिरिशिखरव त्तै श्रीदे-वतायाः सकाशान्निरर्गलसमुद्बलदतुच्छावंध्यसौगंध्यसुरंजितककु-ष्मांताननानि विशप्रसूनानि हुताशनयहाच्चप्रसूनानि समादाय-पुर्व्या तथागतायतनानि विहाय विहायसा मंदानिलचलश्चेत-कैतनं जिननिकेतनं पर्युषणमहसि समाजगामेतिश्रूयते ॥ य-थोक्तं ॥ चेद्वयपूया किं वद्मसामिणा मुणिअपुव्वसारेण ॥ न

કયાપુરીઃ તદ્યા મુરકંગસાવિ સાહૂણં ॥ અતસ્તચ્ચરિતમનુવર્ત્ત-
માનાઃસંપ્રતિ કથં વયમુપાલંબમહીમ ઇતિ ચેન્ન ॥

અર્થઃ--વળી તમે કહ્યું જે ચૈત્યને ઉદ્દેશીને જે આરંજ આ-
દિક કરવા તે પણ યતિને વિરુદ્ધ નથી ॥ તેજ કહી દેખાએ છે જે
જગવાન્ એટલે સમર્થ શ્રી વૈરસ્વામી દેવતાએ નિપજાવેલા મણિમય
વિમાન ઉપર સોનાનું વિકસ્વર કમલ તે ઉપર બેઠા, ને જુંજક દેવ-
તાના સમુદ્ધે આગળ કર્યાં જે સુંદરગાન તથા મનોહર નાટ્ય તેના
શબ્દવદ્ધે જેણે સમસ્ત આકાશતલ પૂરણ કર્યું છે એવી શોભાને ધરતા
થકા હિમાચલના શિખર ઉપર રહી જે શ્રી દેવતા તેના સમીપ થકી
અતિશો નબલતી જે મોટી સુગંધી તેણે કરીને દિશારૂપી સ્ત્રીઝંનાં
મુખ જેમણે સુગંધિમાન્ કર્યાં છે એવાં કમલ તથા હુતાશન ગ્રહ થકી
પુષ્પ એ બેને લેઈને મારગની નગરીઝંમાં જે જે વૌરૂના મંદિર આવે
છે તેનો તેનો ત્યાગ કરીને આકાશ માર્ગે કરીને મંદ વાયુવદ્ધે જે
જિન મંદિરની ધોલી ધજા ચંચલ છે એ પ્રકારના જિનમંદિર પ્રત્યે
પજુસણના ઉત્સવને વિષે આવતા હતા. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે
જે ચૈત્ય પૂજા શું વઙ્ગર સ્વામિયે નથી કરી, કરી છે તે વઙ્ગરસ્વામિ
કેવા છે, તો જાણ્યું છે પૂર્વનું સાર જેણે એવા માટે તે પૂજા સાધુને
પણ મોક્ષનું ગ્રંથ છે એ હેતુ માટે તેમના ચરિત્રને અનુસરતા જે અમે
તે તમારા ઝલંબા યોગ્ય કેમ હોય નથીજ એવું લિંગધારીનું વચન
સાંજળીને સુવિહિત વોલે છે જે એમ તમારે ન વોલવું.

ટીકાઃ--જગવચ્ચરિતસ્ય જવતામાલંબનીર્કર્તુમનુચિતત્વાત્
તદ્દિ સ્તંભેરમસ્યર્ક્યાઽસદાદીનામિક્ષુજક્ષણં યુજ્યતે ॥ તેનદિ

जगवता तथाविधसंघप्रार्थनया तथागतमनोरथपथमथनाय
स्वतीर्थप्रोत्सर्पणायच स्वपाणिग्रहणं विना पूर्वोच्चितानि धूपे-
नाऽचित्तीकृतानिच कुसुमानि सकृदानोतानि जवतांच माळा
काराणामिव सततं स्वयमुच्चयनगुंफनपाणिग्रहणादिना प्रकृत
प्रवृत्तिरूपलज्यते ॥ अतोऽजगवच्चरितमालंब्य देवनमस्याञ्जना
स्वोपजोगायैव केवलमजियुंजानाः कथंकारं जवंतो नब्रीरुंते.

अर्थः—केम जे महा समर्थ पुरुषनुं आचरण तमारे आलंबन
करुं घटुं नथी, शार्थी के मोटा हाथी शेरमी आखीने आखी
एटले कुचा कहाक्या विना जक्षण करी जाय ठे ते हाथीनी साथे
स्पर्द्धा करीने आपणा जेवाने आखी ने आखी शेरमी जक्षण क-
रवी योग्य नथी. ने ते जगवान् एटले महा समर्थ एवा वझर स्वा-
मीए तथा प्रकारनी एटले घणीज संघनी प्रार्थनाए करीने तथा
बौद्ध लोकोना मनोरथ मारगनुं मंथन करवाने एटले बौद्धनो परा-
जय करवाने, ने पोताना तीर्थना जय वृद्धि करवाने पोताना हाथे
ढीधां विनाज पूर्वे धूपथी अचित करेलो जे पुष्पनो समूह, ते एक
फेरोज आय्यो ठे ने तमारी तो माळीनी पेठेज निरंतर पोतानी
मेळे पुष्प चुंटवां तथा गुंथवां हाथे जालवां इत्यादि हालमां प्रवृ-
त्ति देखाय ठे ए हेतु माटे मोटा पुरुषना चरित्रनुं किंचित उठुं लेइने
देव नमस्कारनुं मिष लइने केवल पोताना उपजोगने अर्थेज पुष्पने
वावरता ने आ प्रकारनुं कपट जाषण करता तमो केम बोलतां
लजवाता नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ चेश्यकुलगणसंघे, अन्नं वा किंचि कांठ-

निस्साए ॥ अहवावि अज्जवहरंतो सेवंतीअकरणिज्जं ॥ ओहावणं
 परेसिं सतित्थओव्जावणं च वच्चद्धं, न गणितिं गणेमाणा पुब्बु-
 च्चियपुप्फमहिमं च ॥ गणेमाणेति आलंबनानिगणयंतः इत्यहो
 अविवेकसेकः सातिरेकः प्रव्रजितानामपि यदेवमंकुरयति महारं
 ज्ञचूमीरुहान् ॥ चञ्चण घरावासं आरंभं परिग्गहेसु वटंती ॥
 जं सन्नाजेणं एयं अविवेयसामत्थं ॥ सन्नाजेणंति देवाद्यर्थं
 मेतदिति नामजेदेन ॥ मंसनिवित्तिंकाउं सेवइ दंतिकखयंति ध-
 णिजेया ॥ इय चइज्जणारंभं परववएसा कुणइ वालो ॥ अथ, चोएइ
 चेइयाणं खित्तहिरन्नाइ गामगोणाइ ॥ लगंतस्सज्ज मुणिसो तिगरण
 सुद्धी कहनु जवे ॥ इत्यादिना चैत्यक्षेत्रादिचिंतां विदधतो यते
 स्त्रिकरणशुद्धिं दूषयतः पूर्वपक्षिणो वचनादवसीयते यतेश्चैत्यो
 देशेनारंभो न दुष्यतीति चेत्तन सिद्धांतार्था परिज्ञात् ॥ आगमे-
 ह्युत्सर्गतस्तावदारंभादिदोषेण सत्तायां क्षेत्रग्रामादीनां निषेध
 एव प्रत्यपादि ॥ तथाच कुतस्त्या तच्चिंता यतेः ॥ अथ कथंचित्
 केनापि जडकादिना राज्ञाचैत्यस्य ग्रामादयो वितीर्णाः सन्ति ते
 च कदाचिद्वलवता केनापि हठेनापहर्तुमारब्धास्तदा संघलाघव
 रिरक्षिषया साधुश्रावकाणां तच्चिंताऽनुज्ञाता यदि तु लोकादिना
 यतिः स्वयं देशनाद्वारेण वा तान् भार्गयेत्तच्चिंतां वा विदध्यात्तदा
 तस्य चारित्राशुद्धिरेव ॥

अर्थः—इत्यादि चैत्य संबंधी खेतीवारीनी चिंता करतो ते
 त्रिकरण शुद्धिने दोष पमारतो ने पूर्व पक्ष करतो एवो जे
 खिंगधारी तेना वचनथीज जाणीए ठीए जे यतिने चैत्यनो उदेश

करीने आरंज करवा तेनो दोष नथी एम जो तुं कहेतो होय तो ते न कहेतुं. केम जे सिद्धांतना अर्थनुं परिज्ञान नथी, माटे एम कहो ठो ने सिद्धांतमां उत्सर्ग थकीज आरंजादि दोष करीने चैत्य सत्तामां एटले चैत्य संबंधी क्षेत्र गाम आदिकनुं जे करवुं तेनो निषेधज प्रतिपादन कथों ठे. तो ते चैत्य संबंधी खेतरगाम होयज क्यांथी ? जे तेनी चिंता यतिने करवी पने. ने एम करतां कदाचित् कोइ प्रकारे महा आग्रहथी कोइक जडकादि राजाए चैत्य संबंधी गाम आदिक आप्यो होय; तेने क्यारेक कोइपण बळवान पुरुषे हठातकारे लेवानो आरंज कथों. त्यारे संघनी लघुता थाय माटे तेनी रक्षा करवानी इच्छाए साधु श्रावकने तेनी चिंता करवानी आझा आपी ठे. पण ज्यारे तो लोनादिकें करीने यति पोतानी मेळे देशना छारे तेने मागी ले अथवा पोतानी मेळेज तेनी चिंता करे तो ते साधुना चारत्रपणानी अशुद्धताज थाय ठे.

टीका:-तदुक्तं ॥ जत्रश् इत्थ विज्ञासा, जो ष्याइं सयंवि-
मग्निज्ञा ॥ नहु होइ तस्स सुद्धी, अह कोवि हरिज्जाण्याइं॥सव
वामेण तहिं, संघेणं होइ लग्गियवतुं ॥ सचरित्तचरितीणं एयं
सवेसि कज्जांति ॥ अतःकथं सम्पृहृतया चैत्यारंजं कुर्वतामधुना
तनमुनीनां न दोषइति ॥ यदिच संप्रति संपूर्णजावस्तवस्या-
शक्यत्वेन तदपेक्षया चैत्यकृत्यचितनमपि महाफलमन्युपेयते
तदा तेजकरजोहरणादिपरिहारेण ग्रहिनेपथ्यमन्युपगम्य
जिनपूजनमाद्रियतां ॥

अर्थ:-ए हेतु माटे स्पृहाये सहित चैत्यनो आरंज करनार

આ કાલના યતિને કેમ દોષ ન લાગે. તે વ્રહ્મી જો આ કાલમાં
 એવો સંપૂર્ણ જાવ છે જે જાવ પૂજા કરવા સમર્થ નથી. માટે તેનો
 અપેક્ષાએ ચૈત્ય સંબંધી ચિંતા કરવી તેમાં પણ મોટું ફલ છે એમ જો
 જાણતા હો તો તે સાધુપણને જણાવનાર રજોહરણાદિક તેનો ત્યાગ
 કરીને ગૃહસ્થના આજ્ઞાપણરૂપ રૂપ જે જિનપૂજા તેનો આદર કરો.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ જહ ન તરસિ ધારેઝં, મૂલગુણજરં સહત્તર
 ગુણંચ ॥ મુતૂણ તોતિજૂમી સુસાવગત્તં વરતરાગં ॥ અરહંતચે-
 શ્ચાણં, સુસાહુપૂયારઝં દઢાયારો ॥ સુસ્તાવગો વરતરં, ન સાહુવે-
 સેણ ચુઅધમ્મો ॥ રજોહરણાદિલિંગં વિવ્રતાં તુ ચૈત્યોદેશનાપિ
 યતીનામારંજવિધાનં મહત્તે પાપાય લોકશોકાયચ ॥ યદાહ ॥
 ઠઙ્ગીવનિકાયદયાવિવજ્ઞિઝ નેવ દિલ્લિલ્લઝં ન ગિહી ॥ જશ્ધમ્માઝં
 ચુક્કો, ચુક્કશ ગિહિદાણધમ્માઝં ॥

અર્થ:—રજોહરણાદિ લિંગ ધારણ કરનાર યતિને તો ચૈત્યનો
 ઉદ્દેશ કરીને આરંજ કરવો તે મોટા પાપ જાણી છે ને લોકને
 શોક જાણી છે.

ટીકા:—તથા ॥ સંપ્રતિવ્રતિવેષેણ, લોકમોષક્ષમેષ્વહો ॥ સિ-
 તાંબરેષુ જાતેષુ, ચૌરાઃકિંનિર્મિતા મુધેતિ ॥ એતેનોક્તન્યાયેન સંપ્રતિ
 ગૃહમેધિનામિત્યાદિના યતીનાં ચૈત્યસ્વીકારસમર્થનંતદપિ શ્રદ્ધા
 સમૃદ્ધાનાં કેષાંચિચ્છ્રાદાના મદ્યાપિશ્રુતોક્તવિધિના ચૈત્યચિંતા-
 કરણાદર્શનેન નિરસ્તં ॥

अर्थः—वळी आ काळमां साधुवेवे करीने उगी लीधामां समर्थ एवा श्वेतांबरी जिकु जगतमां विद्यमान ठे ते शुं करवा चोर, मिथ्या, निपजाव्या हशे ? माटे ए मोटुं आश्चर्य ठे. एकह्यो जे न्याय सेणे करीने, 'संप्रति गृहमेधिनां' इत्यादि वचनथी आरंजीने यतिने चैत्यनो अंगिकार करवानुं प्रतिपादन कर्तुं हुतुं ते सर्वेनुं खंनन थयुं. केम जे श्रद्धावंत केटलाक आवक हजु सुधी पण शास्त्रमां कहेला विधि प्रमाणे चैत्यनी चिंतादिक करे ठे तेने प्रत्यक्ष जोइए ठीए ए हेतु माटे.

टीकाः—यद्यपि चैत्यस्वीकारार्थतया, सीलेह मंखफळए इ त्यागमोपदर्शनं तदष्टसंगतं ॥ अस्यान्यार्थत्वात् ॥ तथाहि ॥ केचित् सुविहिता विहारक्रमेणांतरा कंचिदुच्चन्नभावकं मध्यस्थः जूरिखोकमंतःस्थितचैत्यचिंतानिरवधान देवकुलिकजीर्णशीर्ण प्रायैकजिनसदनाधिष्ठितं ग्राममेकं प्राप्तास्तत्रच तेपवादेन देवकुलिकानां शिक्षाद्यर्थं देवकुलं गताएतत्समारचनसंज्ञवे कालेन गच्छताः तत्रत्यलोकस्य ज्ञप्त्रकतया जैनमार्गान्युपगम गुणं सुविहितसंपातेन संज्ञावयंतो देवकुलिकान्प्रत्याहुः सीलेहेत्यादि ॥

अर्थः—जो पण चैत्यनो अंगिकार करवाने 'सीलेहमंख' इत्यादि आगम वचन देखारुयां, ते पण अघटतां देखारुयां केम जे ए आगमनो अर्थ बीजो ठे. तेज कही देखामे ठे जे केटलाक सुविहित साधुने अनुक्रमे विहार करता थका कोइक वच्चे एवुं गाम आव्युं जे तेमां आवकनो उच्छेद थयो ठे पण गाममां तो लोकनी वस्ती ग्रणी ठे ने तेमां चैत्यनी चिंता करवामां असावधान एक

પૂજારી રહ્યા છે ને જૂનું ને વહુધા પમેલું એવું એક જિનમંદિર જે ગામમાં છે એ પ્રકારના ગામમાં આવ્યા સતા તેમાં તે સુવિહિત સાધુ અપવાદ માર્ગે દેવપૂજારીની શિક્ષાદિકને અર્થે દેવકુલમાં ગયા ને વિચાર કરે છે જે આ ચૈત્યનું સમારવું થયે સતે આ ગામના જડ્ડિક લોક છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરશે, એવું સંજ્ઞવ છે કેમ જે સુવિહિત પુરુષનું જે આગમન છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરવારુપ ગુણ જાણી છે માટે દેવકુલીક પ્રત્યે તે સુવિહિત બોલે છે જે ‘સીલે-હમંચ’ શ્ત્યાદિ ગાથાએ કરીને કહે છે.

ટીકા:—જોદેવકુલિકા એતાનિમંચફલકાનીવ મંચફલકાનિ યથા મંચસ્ય ફલકોજ્જ્વલતયા ગ્રાસનિર્વાહ એવં જ્વતામપિ ચૈત્યનિર્મલતયા તત્સદનસજ્જાતયાચ નિર્વાહઃ ॥ અતો નિર્વાહેહેતુચૈત્યાનિ શીલયત સમારચયત ॥ ઇતરે સુવિહિતાઃ ચોયંતિ પ્રેરયંતિ તંતુમાશ્સુ લૂતાતત્વપ્રસારણાદિષુ ॥ અથ તે લિંગિનઃ સવૃત્તયઃ ચૈત્યર્ચિતા વિનાપિ પ્રાક્સંચિતદ્રવિણનિચયેત વિચ્ચમાનનિર્વાહા સ્તદા તાન્ અગ્નિયોજયંતિ ॥ અંવામિંતિ નિષ્ઠુરવાચા શિક્ષયંતિ ॥ યથાજોઽજ્ઞાકિમિત્યેતાનિ ચૈત્યાનિ ન સમારચયથ યતેતાનિવિના પશ્ચાદપિ ન જ્ઞવિતા જ્વતાં નિર્વાહઃ ॥

અર્થ:—જે જો દેવકુલિક આજે ચૈત્ય છે તેતો મંચફલક જેવાં છે એટલે મંચ તે કોઈક જાતિ વિશેષ પુરુષ, તે પોતાની આ જિવિકાના કારણરુપ જે ચિત્રફલક તેની ઉજ્જ્વલતા રાખે તો તે થકી તેનો જેમ નિર્વાહ થાય છે તેમ તમારે પણ ચૈત્યની નિર્મલતા

રાખવી તથા તેની સારી સંજ્ઞાલ કરવી તેથી તમારો નિર્વાહ ઠે માટે નિર્વાહના કારણરૂપ જે ચૈત્ય તેને સમારો ઇટલે ઠીક કરો ને વઢી સુવિહિત ઇમ પ્રેરણા કરે ઠે જે આ કરોઢીયાનાં જાઢાં કાઢીં ના-
 ર્ણીને સાફ કરો. ઇત્યાદિ પ્રેરણા કરે ઠે તો પણ વઢી તે લિંગધા-
 રીયો પોતાની આજીવિકાયે સંપૂર્ણ ઠે તેથી ચૈત્યની ચિંતા કર્યા
 વિના પણ પ્રથમથી સંચય કરેલો જે ઢ્રવ્યનો સમૂહ તેણે કરીને તે-
 મનો નિર્વાહ વિદ્યમાન ઠે. ઇવું દેખે ત્યારે તેમને કઠોર વાણીથી
 શિક્ષા આપે જે જો અજ્ઞાની આ ચૈત્યની કેમ સંજ્ઞાલ કરતા
 નથી, જે માટે ઇ ચૈત્ય વિના પઢીથી પણ તમારો નિર્વાહ નહિ થાય.

ટીકા:—અણિચ્છત્તિ ॥ અથ દેવકુલિકાઃ સાતલંપટતયૈત-
 દપિ કર્તુનેહંતિ તદા સુવિહિતાઃ સ્વયમેવ તંતુજાલાદીનિ ફેરિંતિ
 અપસારયંતિ ॥ ગ્રપહાસજ્ઞયાદ્ ગૃહિન્નિરદ્વશ્ચમાનાઃ કથમેવં
 સુવિહિતાનાં સ્વયં ચૈત્યસમારચનપ્રવૃત્તિરિતિ યદિ કશ્ચિદ્બ્રૂયાત્
 તત્રૈત્સમર્થના યેદંગાથા યુગલમુત્તિષ્ટતે ॥

અર્થ:—હવે દેવકુલિક અતિશય સાતા સુખમાં લંપટ થયા
 ઠે માટે ઇ કરોઢીયાનાં જાઢાં દૂર કરવાં ઇટલું પણ કરવા ન જ્ઞે
 તો તે સુવિહિત પોતાની મેઢેજ તે તંતુજાલ આદિકને દૂર કરે ઠે,
 તેમાં પણ ગૃહસ્થ લોક જેમ ન દેખે ઇવી રીતે તે કામ કરે ઠે કેમ
 જે સુવિહિત સાધુની પોતાની મેઢે ચૈત્યને સમારવું તેમાં આ પ્રવૃત્તિ
 કેમ થઈ ? ઇ પ્રકારનું ગૃહસ્થ લોક ગ્રપહાસ કરે તેના જયથી. જો
 વઢી કોઈક આ વાતમાં સંશય કરે તો તેના સર્મર્થનની કરનારી
 આ વે ગાથા પ્રસંગથી લક્ષીયે ઢીઈ.

टीका:-अज्ञानावे जयणाइयगना सो हविज्ज मा तण॥पुब्ब
 कयायगणाइसु ईसिंणुण संजवेइहरा॥ चेइयकुलगणसंवे आ-
 यरियाणं च पवयणसुएया॥सव्वेसुवि ते ह कयं,तवसंजमसुज्जुमं-
 तेणअस्यार्थ:-अन्याज्ञावे श्रावकाद्यज्ञावे यतस्तत्र श्राद्धा न संति
 येन तएव समारचनं कुर्वीरन् अतःस्वयंयतनया कुर्वति॥ माभू-
 चैत्यसमारचनं ॥ कावोहानिरितिचेत्अतआह ॥मार्गनाशो जैन
 मार्गोच्छेदोमात्रूत्तत्रतेन हेतुना पूर्वकृतायतनादिषु चिरंतनजि-
 नगृहेषु ईषद्मुणसंजवे सति मनाग्लोकस्य जिनमार्गप्रवृत्ति
 संज्ञावनायां ॥

अर्थ:-आ वे गाथानो अर्थ टीकाकार लखे ठे जे श्रावक
 आदिनो अज्ञाव सते जे हेतु माटे ते गाममां श्रावक रहेता नथी,
 जे ते चैत्यनुं समारवुं इत्यादि करे. ए हेतु माटे सुविहित यतनाये
 करीने ते काम करे ठे. ल्यारे कोइ कहेशे के चैत्यनुं समारवुं न थाय
 एमां तमारी इी हानी ठे ? एवी आ शंका करे तो ते उपर कहे
 ठे जे वैतमार्गनो उच्छेदमां थाय ते गाममां ए हेतु माटे पूर्वे करेलां
 माटे अतिशयजुतां थयेलां जिनमंदिर विद्यमान ठे ते थोमोकगुण
 थवानो संजव ठे. एटखे लोकने जिन मार्गमां प्रवृत्ति थाय एम
 संजव ठे.

टीका:-अयमाशयः॥ तत्रहि देशेतदैवैकं जिनजवनंततश्च
 श्रावकाज्ञावेन देवकुलिकानांचसुखरसिकत्वेन चैत्यचिंताद्यज्ञा-
 वे तत्रदेशे जिनगृहाज्ञावान्मार्गाच्छेदोमात्रूदिति ॥ तत्रत्यलोकस्य

माध्यस्थेन गुणसंज्ञावनया सुविहिता अपितत्र जिमगृहे कां-
चिच्चिंतायतनया विद्मति ॥

अर्थः—आ अजिप्राय ठे जे ते देशमां एकज जिन जवन ठे ने
तेमां श्रावक नथी ने देवकुलिक ठे ते घणा सुख शीलिया ठे माटे
चैत्य चिंतादिक कांइपण करी शकता नथी माटे ते देशमां जिन
मंदिरनो अज्ञाव ठे तेथी मार्ग तो उद्देद न थाय ए हेतु माटे ने
मध्यस्थ दृष्टिए जोतां ते देशना लोकने गुण थवानुं संजवे ठे. माटे
सुविहित पण ते जिनमंदिरने विषे यतनाये करीने कांइक चिंता
करे ठे एटले तेने पोते पण समारे ठे.

टीकाः—॥ इहरति ॥ इतरथा एवंविधगुणाज्ञावे चैत्यकुल
गणसंघाचार्यप्रवचनश्रुतेषु सर्वेष्वपि वैयावृत्यस्थानेषु तेषु
तेषुतेन सुविहितेन कृतं वैयावृत्यं तपः संयमोद्यमं कुर्वतेति ॥ एवं
रूपाखवंता ज्ञावे सुविहितस्य न चैत्यचिंतया काचित् स्वार्थ
सिद्धिः संयमोद्योगस्यैव तस्य सर्वोत्तमत्वादित्यर्थः ॥

अर्थः—जो एम न होय तो एटले ए प्रकारनो गुण न होय
तो तप संयममां उद्यमवंत एवा ते सुविहित साधु जे तेमणे चैत्य
१ कुल २ गण ३ संघ ४ आचार्य ५ प्रवचन ६ श्रुत, ए सर्व विया-
वच्छ करवानां स्थानक तेमने विषे वियावच्छ करीज ठे. केम जे
ए रुपनुं जो आखंवन न होय तो सुविहितने चैत्यचिंता करवाथी
कांइपण स्वार्थ सिद्ध करवानी नथी तेमने तो संजमने विषे उद्योग
करवो एजु सर्वोत्तमपाणुं ठे एवो अर्थ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एवंचास्या गमस्य तात्पर्ये नास्माच्चैत्यस्वीकार-
सिद्धिः ॥ मार्गोच्छेदजयेन हि श्रावकाज्ञावे तच्चैत्यसमारचनं प्रति
सुविहितानां देवकुलिकप्रेरणं न तु यतीनां कृत्यमेतदित्यजिसं-
धातेन ॥ अतः कथमयमागमश्चैत्य स्वीकारार्थतया यतीनां प-
र्यवस्येदिति ॥

अर्थः—माटे ए आगमनुं तात्पर्यं विचारी जोतां ए थकी
चैत्यनो अंगिकार करवो ए वात सिद्ध यती नथी ने श्रावकनो अ-
ज्ञाव ठे ते मार्गोच्छेद थवाना जय थकी ते चैत्यनुं समारखुं कहुं माटे
सुविहित यतिनुं ए कृत्य ठे एटले सर्वे सुविहितने ए करवा योग्य
ठे एवा अनुसंधाने करीने देवकुलिकने प्रेरणा करवी एवो ए आ-
गमनो अग्निप्राय नथी. ए हेतु माटे यतिने चैत्यनो अंगिकार करवो.
ए प्रकारे ए आगमनो ज्ञावार्थ केस सिद्ध थाय ? नज थाय.

टीकाः—एवंच त्वमेव परिज्ञावय मार्गानुसारिण्यामनीषया
यन्मुनेर्देवाधिकारं चिंतयतः कथं माठपत्यमतिकुस्मितं न प्रस-
ज्यत इति ॥ लौकिका अप्पाहुः ॥ यदीच्छेन्नरकं गंतुं, सपुत्रपशुवां-
धवः ॥ देवेष्टूधिकृतिं कुर्याज्जोषुच ब्राह्मणेषुच ॥ तथा ॥ नरकाय
मतिस्तेचेतु, पौरोहित्यं समाचर ॥ वर्षयावत्किमन्येन माठपत्यं
दिनत्रयमिति ॥

अर्थः—वळी ए मार्गने अनुसरति बुद्धिये तुं पण विचारी जो
जे देवाधिकारनी चिंता करनार मुनिने मठपतिपणुं केस अतिशय

નિંદિત નહિ હોય. એતો અતિશય નિંદા થવાનોજ પ્રસંગ છે કેમજે લૌકિક શાસ્ત્ર પણ એમ કહે છે જે પુત્ર, પશુ, બાંધવ તેમના સહિત જો નરકમાં જવાની ઇચ્છા હોય તો દેવને વિષે તથા બ્રાહ્મણને વિષે અધિકાર કર ને વળી જો તારી નરકમાં જવાની મતિ હોય તો એક વરસ સુધી પુરોહિતપણું કર ને વળી તે કરતાં એ સર્વે નરકમાં જવાનાં સાધનનું શું પ્રયોજન છે એક ત્રણ દિનસુધી મઠપતિપણું કર. જેણે કરીને કુટુંબ સહિત નરકની પ્રાપ્તિ શીઘ્ર થાય. ઇત્યાદિ મહા નિંદિતપણું અન્ય દર્શનમાં પણ છે.

ટીકા:—શ્દાનીં નિગમયતિ ॥ ઇતિયસ્માદર્થે યસ્માત્ એવ મિત્યુક્તક્રમેણ વ્રતવૈરિણી ચારિત્રપ્રતિપંથિની ઇતિહેત્વાર્થો જિન્નક્રમઃસચાગ્રે યોદ્યતિ ॥ મમતા અર્થાદિષુ સ્વીકારબુદ્ધિઃ ઇતિ તસ્માદ્દેતો નૈયુક્તા નોપપન્ના મુક્ત્યર્થિનાં નિર્વાણાન્નિલાષિણાં મુનીનામિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—હવે એ વાતની સમાપ્તિ કરતા સતા કહે છે ॥ જે ઇતિ શબ્દનો એવો અર્થ કરવો, એટલે જે હેતુ માટે પૂર્વે કહ્યો એકમ થકી ચારિત્રની વૈરી એટલે નાશ કરનારી મમતા છે એટલે કલ્યાણિકનો અંગિકાર કરવાની બુદ્ધિ એ પ્રકારની છે. એ હેતુ માટે મુક્તિના વાંઢક મુનિને એ મમતા કરવી યુક્ત નથી, એમ એકાવ્યનો અર્થ છે.

ટીકા:—સાંપ્રત મસંયમાદિદોષપ્રદર્શનેનાપ્રેક્ષિતાદ્યાસન દ્વારં નિરાકર્તુમાહ ॥

अर्थः—हवे असंजम आदि दोष देखामवे करीने पखेवण न थाय एवां आसन तेनो द्वार प्रखे निषेध करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

ज्वति नियतमत्रा संयमःस्याद्विज्ञूषा, नृपतिककु-
दमेतद्वलोकहासश्च जिह्वोः ॥ स्फुटतरश्च संगः सात
शीलत्वमुच्चै, रिति नखलु मुमुक्षोः संगतं गब्दिकादि
॥ ११ ॥

टीकाः—ज्वति जायते नियतं सर्वदा अत्र गब्दिकाद्यासने
ऽसंयमो जीवरक्षाऽज्ञावः ॥ गब्दिकादेर्नित्यस्यूतत्वादिना प्रत्यु-
पेक्षणाद्यज्ञावे विवरादिना तदंतःप्रविष्टानां तदंतरेचोत्पन्नानां
वा त्रसादीनां तत्रोपवेशनेन विनाशसंज्ञवात् ॥ जिह्वोरितिवृत्त
मध्यस्थपदं सर्वत्र संबध्यते स्यात् ज्वेत् विज्ञूषाशोभा तत्रोपवि-
ष्टस्य जगतोप्युपरिवर्त्यहमिति विज्ञूषाकार्या जिमानप्रवृत्तेर्विज्ञू-
षा च यतीनामवश्यं वर्जनीया ॥

अर्थः—गादी आदिक आसन राखे ठेते निश्चे निरंतर अ-
संजम थाय ठे एटले जीव रक्षा थइ शकती नथी केम जे गादी
आदिकजे आसन ते निरंतरशीवेलों ठे ए हेतु माटे पमीलेहण आ-
दिक थइ शकतुं नथी माटे तेनां बिअआदि द्वारे करीने तेमां पेठा
जे जीव तेमनुं तथा तेमां उत्पन्न थया जे त्रसादिक जीव तेमनुं ते

આસન ઉપર બેસવાથી વિનાશ થવાનો સંજ્ઞવ છે. વ્રતને મધ્યે રહ્યું જે જિહ્વુ ઇટલું પદ તેનો સર્વ જગાણ સંબંધ કરવો. જિહ્વુ ઇટલે સાધુ તે ગાદી ઉપર બેસે ત્યારે હું જગતના પણ ઉપરી રહેનાર હું એ પ્રકારની શોજાથી કાર્ય કરવામાં અજિમાનની પ્રવૃત્તિ થાય એ હેતુ માટે ને મુનિને શોજા તો અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ વિમૂસાવત્તિયં જિક્ષ્વુ, કમ્મં બંધશ્ચિક્ષણં
॥ સંસારસાગરે ઘોરે, જેણં પરુશ્ હુત્તરે ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શોજામાં વર્તતો જે જિહ્વુ તેને ચીકણાં કર્મ બંધાય છે ને તે કરીને જિહ્વુ જે તે શો-જાણ કરીને મહાઘોર ને દુઃખથી તરાય એવો જે સંસારરૂપી સમુદ્ર તેમાં પડે છે, ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચન છે.

ટીકા:—નૃપતે રાક્ષઃકકુદં ચિહ્નં રાજાદીનામેવ પ્રાયેણ મહ-
ર્ક્ષિકાનાં તત્રોપવેશદર્શનાત્ ॥ લોકહાસો જનતોત્પ્રાસનં ચ શ-
બ્દોદોષસમુચ્ચયે જિહ્વોર્યતેઃ ॥ અહોજિહ્વોપજીવિનો મું-
ન્નિતા અપ્યેવંવિધાસનેષૂપવિંશતીત્યાદિસેર્ષ્યજનવચનશ્રવણાત્ ॥
સ્ફુટતરો લોકપ્રકટઃ૬૬૬ ગબ્દિકાદૌ સંગઃ પરિગ્રહો મહાધનત્વેન
મૂર્ઘાદૈતુત્વાત્ ॥ સાતશીલત્વં સુખલાલસત્ત્વં ॥ તદંતરેણ હંસ
રુતાદિપૂર્ણેષુ સ્પર્શેષુ તથાવિધાસનેષુ યત્વનુચિતતયા સિદ્ધાંત
નિષિદ્ધેષૂપવેશાઽસંજ્ઞવાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ ગાદી આદિક આસન રાજાનું ચિહ્ન છે ને

વહુધાએ રાજા આદિક મહર્ષિ લોક તે તેવા આસન ઉપર બેસે છે એમ દેખીએ ઢીએ, ને વઢી યતિની લોકમાં હાંસી થાય છે. ચ શ-
વ્દનો એ અર્થ છે જે દોષનો સમૂહ થયી થાય છે. લોકની હાંસી
એમ થાય છે જે અહો ! ઝીંઘ માગીને આજીવિકા કરનાર મુંઝીત
માથાવાલા પણ આ પ્રકારના આસન ઉપર બેસે છે ઇત્યાદિ ઈર્ષા
સહિત લોકનાં વચન સંજલાય એ હેતુ માટે લોકમાં અતિશય
પ્રસિદ્ધ ગાદી આદિકનો પરિગ્રહ છે તે મહા ધનપણે સંસારમાં મૂ-
ર્છાનું કારણ છે ને વઢી સુખકારી જેનો સ્પર્શ છે ને અતિશય કો-
મલ રૂ આદિક વસ્તુએ ઝરેલાં સાત શીલપણને જણવનાર એવાં તે
સિદ્ધાંતમાં મુનિને અઘટિતપણે બેસવાનો નિષેધ કરેલો છે માટે
ગાદી આદિક આસન તેને વિષે સાધુને બેસવાનો સંજવજ નથી.

ટીકાઃ—ઉચ્ચૈ રતિશયેન ઇતિહેતૌ એન્યો હેતુન્યો ન લ્હુ
નૈવ લ્હુ રવધારણે મુમુક્ષોમોક્ષાર્થિનો યતેઃ સંગતં યુક્તિયુક્તં
ગબ્દિકાદ્યાસનં ઉપજોગતયેતિ શેષઃ ॥ લોકપ્રસિદ્ધો રૂતાદિ-
ચૂતઆસનવિશેષો ગબ્દિકા ॥ આદિશબ્દાન્મસૂરકસિંહાસ-
નાદિપરિગ્રહઃ ॥ એતેન યદપિ—નાણાહિંઝવરતરમિત્યાદ્યાગમ
બલેન પ્રવચનપ્રજાવનાંગતયા યતીનાં ગબ્દિકાસિંહાસનાદ્યાસ-
નોપવેશનસમર્થનં તદપિ સુખશીલતાવિલસિતં ॥

અર્થઃ—મોક્ષના અર્થી યતિને ગાદી આદિક આસન અતિ-
શય અઘટિતજ છે. ‘ ન લ્હુ ’ એ અવ્યયનો નિશ્ચયવાચક અર્થ છે,
માટે યતિને એ પ્રકારના આસનનો ઉપજોગ કરવો તે યુક્તિ યુક્ત
નિશ્ચે નથીજ. ‘ઉપજોગતયા’ એટલું પદ ઉપરથી શેષ લેવું. લોક-

मां प्रसिद्ध रू आदि वस्तुए जरेलुं जे आसन विशेष ते गादी कहीए. आदि शब्दथी महारूनी तलाइ सिंहासन इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं. एणे करीने जे पूर्वे 'नाणाहिउ' इत्यादि आगम वचननुं बळ लइने प्रवचननुं प्रज्ञावक अंगपणे यतिने गादी सिंहासन आदिक आसन उपर बेसवानुं प्रतिपक्कीए प्रतिपादन कर्तुं हतुं ते सर्वे पण सुखशीलीयापणानो विलास ठे.

टीकाः—तथाहि॥ किं यतेर्महार्हगब्दिकाद्यासनोपवेशनमेव प्रवचनप्रसिद्धसम्यग्ज्ञानादित्रयाजिव्यंजनं ? न तावदवाच्यः॥ इदानीं तनरूढया निर्गुणस्य कस्यचिदनागमइत्याचार्यादेः सदसि व्याचिख्यासया महार्हासनोपवेशनेपि प्रवचनप्रज्ञावनाया अनुपपत्तेः प्रत्युत तादृशस्तस्य तथाभूतासनमध्यासीनस्य केनापि तर्ककर्कशवाग्जह्निशब्दियतारातिकोविदेन प्रतिवादिना हिसस्य स हृदय हृदयंगम प्रतिवचनाज्ञावेन महाप्रवचन लाघवापादनात् ॥

अर्थः—तेज प्रतिपादन करे ठे जे यतिने मोटा मोटा मूलनी गादी आदिक आसन उपर बेसवुं एज प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे के प्रवचनमां प्रसिद्ध एवं सम्यग् ज्ञान दर्शन चारित्र ए त्रणनो प्रकाश करवो ए प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तेनो उत्तर बोलुं तेमां प्रथमनो पक्क ते तो अंगिकार करवा योग्य नथी. केम जे आ काळनी रुढीए कोइक आचार्य आदिक ते आगमनो अजाण ठेने गुणरहित ठे तेने सजामां व्याख्यान कराववानी इच्छाए मोटा मोटा मूलना आसन उपर बेसारीए तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना तेथी थइ शक्ती

નથી. ઝલટો તે પુરુષ પ્રવચનની લઘુતા કરે છે. કેમ જે તે પુરુષ તેવા પ્રકારના આસન ઉપર બેઠો તે વખત કોઈક આકરી વાણીરૂપી શસ્ત્રના પ્રહારવતે શત્રુના પરાજય કરવાને પંક્તિ એવો તર્કવાદી પ્રતિવાદી પુરુષ તે પરાજય પમાડે છે. શાસ્ત્રી કે પંક્તિના મનને પ્રસન્ન કરે એવો તેથી ઝત્તર ન થાય એ હેતુ માટે તેવો પુરુષ તો પ્રવચનની લઘુતા કરનાર છે.

ટીકા:—તથાચ પઢ્યતે ॥ ગુણૈ રુતુંગતાં યાતિ, નચોચ્ચાસન સંસ્થિતઃ ॥ પ્રાસાદશિખરસ્થોપિ કાકઃ કિં ગરુમાયતે ॥

અર્થ:—બહી તે ઉપર સાહિત્યનો શ્લોક આ પ્રકારનો કહેવાય છે જે ગુણે કરીને મોટાપણું પમાડે. પણ ઝંચા આસન ઉપર બેઠાથી નથી પમાડું. જેમ મોટી હવેલીના શિખર ઉપર કાગડો જડેને બેઠો પણ તે શું ગરુડ પક્ષીની પેઠે મોટાપણાનું કામ કરી શકશે ? નહિ કરે. તેમ તે પુરુષ પણ પ્રવચનની પ્રજાવના નહિ કરી શકે.

ટીકા:—અથ દ્વિતીયઃ ॥ તર્હિતત્રૈવ પ્રજાવનાકલ્પલતા મૂલ્લતયા પ્રયત્યતાં કિંવૃહદાસનાઘાટોપેન મુગ્ધજનબંધીકરણેન ॥ યદુચ્યતે ॥ ગુણેષુ યત્નઃ ક્રિયતાં, કિમાટૌપૈઃ પ્રયોજનં ॥ વિક્રી-યંતે ન ઘંટાજિ, ગાવઃ ક્ષીરવિવર્જિતાઃ ॥

અર્થ:—હવે વીજો પક્ષ અંગિકાર કરો જે ગુણને વિષે પ્રયત્ન કરવું કેમ જે તે ગુણ માંહેજ પ્રજાવનારૂપી કલ્પલતાનું મૂળપણું રહ્યું છે માટે જોળા માણસને બંધન કરનાર એવો મોટા આસનનો આટોપ

તેણે કરીને શું? જે માટે નીતિવચન આ પ્રકારનું છે જે ગુણને વિષે પ્રયત્ન કરવું તેમાં આટોપનું શું પ્રયોજન છે કેમ જે તે ઉપર દૃષ્ટાંત જેમ દૂધ રહિત ગાય તે ઘંટાવતે વેચાતી નથી. ઇટલે જેમ કોશ્ક ગાય સદાકાલ દૂધ દેતીજ નથી. તે તેનું સારું મૂલ ઉપજાવવા વાસ્તે તેની કોટે ઘણી ઘંટાઝં વાંધીને આટોપ કરીએ પણ તેનું મૂલ સારું ઉપજે નહિ તેમ ગુણ વિના કેવલ મોટા મોટા આસન ઉપર બેઠા તેણે કરીને પ્રવચનની પ્રજાવના થાયજ નહિ.

ટીકા:—આગમે ચ શિષ્યોપધ્યાદિન્નિરેવસૂરિનિષદ્યાવિધા-
નાન્નિધાનાત્ ॥ ઉપદેશમાલાયામપિ ॥ નવિ ધમ્મસ્સ જ્ઞરુક્કે-
ત્યત્ર જ્ઞરુક્કા વૃહદાસનાદ્યાટોપ ઇતિ વ્યાખ્યાનેન વસ્તુતઃ સિંહા-
સનાદ્યાસનનિષેધપ્રતિપાદનાત્ ॥ કિંચાપ્રત્યુપેક્ષત્વેનાકલ્પ-
નીયતયાગમનિષિદ્ધદૂષ્યપંચકાંતર્વર્તિત્વેન ગબ્દિકાદ્યાસનસ્ય
પ્રવચનપ્રજાવનાનંગત્વાત્ ॥

અર્થ:—આગમને વિષે પણ કહ્યું છે જે શિષ્ય તથા ઉપધિશ્-
ત્યાદિકે કરીનેજ સૂરિને નિપદ્યાનુ વિધાન કહેવાપણું છે ઇટલે સૂરી
આવે ત્યારે શિષ્ય આસન પાથરી આપે, ત્યારે જો સિંહાસન ઉપર બે-
સવાનું હોય તો એમ નકહેત. ઉપદેશમાલામાં પણ ‘નવિધમ્મસ્સજ્ઞ-
રુક્કા’ એ જગાએ જ્ઞરુક્કા જે મોટા આસનાદિકનો આટાટોપ એમ
વ્યાખ્યાન કરવે કરીને વસ્તુતાએ સિંહાસનાદિ આસનનો નિષેધનું
પ્રતિપાદન દેખાય છે એ હેતુ માટે. વઢી જેની પશ્ચિલેહણ ન થઈ
શકે માટે અકલ્પવાપણે આગમમાં નિષેધ કર્યો જે દૂષ્ય પંચક ॥
હુલે જેની પશ્ચિલેહણ થાય માટે દોષયુક્ત જે પાંચ વસ્તુ તેમાં ગા-

દીઆદિ જે આસન તે ગણાવેલાં છે માટે તેને પ્રવચનની પ્રજાવનાનું અંગપણું નથી એ હેતુ માટે.

ટીકા:-ચદાહ ॥ અપ્પમિલિહિયદૂસે તૂલી ઉવહાણગં ચના
યથા ॥ ગંડુવહાણાલિંગિણિ મસૂરણ ચેવ પોત્તમણ્ણાદ્ધવિકોય
વિવાવારનવય અતહ્યા વાઢગાલીય ॥ ડુપ્પમિલેહિયદૂસે ઇયં
વીયં જવે પણગં ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્ર વચન આ પ્રકારનાં છે જે,

ટીકા:-અત્રિહિ તૂદ્યુપધાનગબ્દિકાપ્રાવરણપુષ્પપટાદ-
યોડપ્રત્યુપેદ્યતયા ચતીનામ સંયમહેતુત્વેનાનુ પાદેયતયોપન્યસ્તાઃ
॥જવંતસ્તુ તૂદ્યુપધાન ગબ્દિકાદીન્યેવ જગવત્સિદ્ધાંતમાત્સર્યેણૈ
વ :હઠાદવિરતમુપચુંજાનાઃપ્રવચનમાલિલ્યમાનયંત નપલજ્યંત
ઇત્યહોમહામોહમદિરા મદયતિ વિદુષોપિ ॥

અર્થ:-આ શાસ્ત્ર વચનને વિષે તલાઈ, ડંશિકાં, ગાદી, ર-
જાઈ, પુષ્પપટ ઇત્યાદિકની પમિલેહણ ન થાય તથા ડુઃખે એવા કાર-
ણથી ચતિને અસંયમનું કારણ છે માટે ન ગ્રહણ કરવાપણે ધ્યાનમાં
છે ને તમોતો તલાઈ, ડંશિકાં, ગાદી ઇત્યાદિક જગવંતના સિદ્ધાંતની
સાથે મત્સર પણેજ ઇટલે ત્રિપરીતપણેજ હઠાત્કારે નિરંતર નપજોગ
કરો છો; તેથી પ્રવચનનું મલીનપણું કરતાં દેખાઈ છે માટે અહો
એતો મોટા મોહ રૂપી મદીરા વિદ્વાનને પણ ઇટલે જાણ પુરુષને
પણ મદ કરે છે.

टीकाः-यदपि राजवणीय इत्यागमबलने व्याख्यानादौसिं-
हासनोपवेशनोपपादनं तदपि न सचेतसांचतेश्चमत्कारकरं ॥
तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासनोपविष्टा गणधरा व्याख्यांतीति
किंराजोपनीतएव सिंहासनउपविष्टा अहोराजोपनीतेपि उप-
विष्टाइत्यपि किमुउपविष्टा एव उतोपविष्टा अपीति चत्वारः पक्षाः
कषायाइव जवदन्निमतव्याघातदक्षाउत्तिष्ठंते ॥

अर्थः-जे पण राजवणीय इत्यादिके आगम बले करीने व्या-
ख्यानादिकेने विषे सिंहासनने विषे वेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण
पंक्तिना चितने चमत्कारनुं करनार एवुं नथी. तेज कही' देखाने
ठे जे राजाए प्राप्त कर्तुं जे सिंहासन ते उपर वेठा एवा जे गणधर
ते व्याख्यान करे ठे इत्यादि. ए जगाए तने पूढीए जे शुं राजाए
आपेखुं एवुंज सिंहासन ते उपर वेठेला के अहो राजाए आपेला
सिंहासनने विषे पण वेठेला ने वेठा ए जगाए जे अपिशब्द ठे तेथी
बीजांवे विकल्प जे शुं वेठाज के वेठा पण ए चार प्रकारना पक्ष
उत्पन्न थया, ते जाणे तारा चार कषाय मूर्तिमान उत्पन्न थया होय
ने शुं ? एम तारा मतने नाश करवामां अतिशे काह्या ठे.

टीकाः-॥तत्र यथायः पक्षस्तदागणधरन्याय नुसारेण ज-
वतामपि राजोपनीतसिंहासनस्थानामेव व्याख्याप्रसंगः ॥
अथ द्वितीयस्तदा राजोपनीते तदन्योपनीतेपीत्ययमर्थः स्त-
त्रापि विकल्पे किं तदन्योपनीते राजव्यतिरिक्तजनोपनीतं
आहोस्वोपनीतं ॥

अर्थः—तेमां जो प्रथम पढ़ानो अंगिकार करो त्यारे तो गणधरना न्यायने अनुसारे तमारे पण राजाए आपेला सिंहासनने विपेज वेशीने व्याख्यान करवानो प्रसंग आवशे. ने बळी बीजो पढ़, जे राजाए आपेलुं ने बीजाए पण आपेलुं एवा पढ़ानो अंगिकार करशो तो तेमां पण बे विकल्प ठे जे शुं राजा विना बीजा लोके आपेलुं के अहो पोताने अर्थे करावीने एटले यतिने अर्थे करावीने बीजा लोके आप्युं राजाए पोते आपेलुं.

टीकाः--न तावदाद्यः ॥ राजव्यतिरिक्तलोकानां सिंहासना जावेनतदुपनीतत्वानुपपत्तेः ॥ नृपासनंविनाऽन्यस्याजिधान कोशादिषुसिंहासनव्यपदेशासिद्धैः ॥ नृपासनंयत्तद्भद्रासनंसिंहासनंचतदिति वचनात् ॥ अन्यत्रतु तद्व्यपदेशस्य जाकत्वात् ॥ ननुजवत्वग्निर्माणवकश्यादौ सर्वथातदाकारधारणतदर्थक्रिया कारित्वादिविरहेण कतिचित्तद्गुणयोगादग्निशब्दस्य माणव-केजाकत्वमिहतुमात्रयापितद्विरहाजावेन सकल तद्गुणोपपत्तेः कथंजाकत्वं ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो विकल्प जे राजा विना बीजा लोके आपेलुं तो राजा विना बीजा लोकोने सिंहासन होय नहीं माटे तेणे आपेलुं ए वात केम सिद्ध थाय ने राजासन विना बीजानुं सिंहासन एवुं नाम अजिधान कोशादिकने विषे सिद्ध कर्तुं नथी. ॥ केमजे ते कोशनुं वचन आ प्रकारनुं ठे जे राजानुं आसन ते ज-द्रासन कह्ये तथा सिंहासन कह्ये ए हेतु माटे ने बीजी जगाए ते सिंहासननुं नाम कहेवाय ठे ते तो लाक्षणिक ठे, एटले मुख्य

पणे नथी गौणपणे ठे हवे प्रतिवादीनी आ शंका ग्रहण फरीने कहे ठे जे ॥ अग्निर्माणवकः ॥ एटले आ ठोकरो अग्निरूप ठे इत्यादि स्थलने विषे सर्वथा प्रकारे ते अग्निना जेवा आकारनुं धारण ते ठोकरो करतो नथी तथा ते अग्निना गुण तेना योग ए ठोकरामां ठे ते माटे अग्नि शब्दनुं ठोकराने विषे आरोपण कर्युं तेथी ए अग्नि शब्द लाक्षणिक कहेवायो पण आ जगाए तो सिंहासनना जेटला गुण ठे ते सर्व गुण सहित एवुं सिंहासन कहेवानुं ठे. लगार पण गुण ओढो कहेवो नथी माटे आ जगाए सिंहासन शब्दनुं लाक्षणिक पणुं केम कहेवाय ? नज कहेवाय.

टीकाः—अग्निधानकोशपाठोप्युपलक्षणतया समाधास्यते अन्यथा जगवत्प्रातिहार्यातः प्रातिन्यपितस्मिन् सिंहासनशब्दे गौणत्वं प्रसज्येत् ॥ एवं चराज्ञोपनीते तदन्योपनीते वा तस्मिन्नुपविष्टा गणधरा व्याचक्षते तदनुसारेण वयमपीति किमनुपपन्नमिति चेत् ॥ एवं तर्हि प्रत्युपेक्षाद्यनर्हतया तदध्यासनस्य मुनीनामननुगुणत्वादिति परिहारोऽस्तु ॥

अर्थः—वळी अग्निधान कोश पण उपलक्षणथी समाधान करे ठे जे सकल सिंहासन गुण सहित ए सिंहासन ठे ने जो एम न कहीए तो जगवंतना प्रातिहार्यमां रखुं जे सिंहासन तेने विषे पण सिंहासन शब्दनुं गौणपणुं प्राप्त थाय वळी जो तमो एम कहेता हो जे राजाए आपेलुं अथवा ते विना बीजाए आपेलुं ते सिंहासन उपर बेसीने गणधर व्याख्यान करे ठे, तेने अनुसारे अमे पण व्याख्यान करीए बीए. एमां शुं अघटतुं ठे, एम जो तुं कहेतो

હોય તો પફિલેહણાદિ કરવા યોગ્ય એ વસ્તુ નથી માટે તે ઉપર મુનિને બેસવું તે ગુણકારી નથી. એ પ્રકારે તારી આશંકાનો પરિહાર થશે.

ટીકા:-નાપિ દ્વિતીયઃ સ્વાર્થનિર્માપિતસિંહાસનસ્યાધા
કર્મત્વેન યતીનાં તત્રોપવેશનાયોગાત્ ॥ યત્યર્થઞ્ચક્તશ્રાવકા-
દિનિર્માપિતસ્યાપિ તદ્દેવ વર્જનીયત્વાત્ ॥

અર્થ:-હવે બીજો પક્ષ પણ ઘટતો નથી કેમ જે તેમાં પો-
તાને અર્થે નીપજાવ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે આધાકર્મિક દોષ
સામે એ હેતુ માટે સાધુને તે ઉપર બેસવું તે અયોગ્ય છે. ને યતિને
અર્થે કોઈક ઞક્ત શ્રાવકાદિ તેણે નીપજાવ્યું હોય તો પણ પૂર્વની
પેઠેજ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:-નાપિ તૃતીયઃ ॥ તથાહિ ॥ રાજોપનીતસિંહાસન
સપ્રાવેપિ કુતોપિદ્દેતોસ્તત્રોપવેશનાસંજ્ઞવે ન ગણધરાણાં વ્યા-
ખ્યાનાન્નાવપ્રસંગઃ ॥ તથાચ તદા નુસારેણ જ્ઞવતામપિ ॥

અર્થ:-ત્રીજો પક્ષ જે બેઠાજ તે પણ ઘટતો નથી કેમ જે
રાજાએ સિંહાસન આપે સતે પણ કોઈ કારણ માટે તે ઉપર બેસવા-
નો સંજ્ઞવ ન થાય ત્યારે ગણધરથી પણ વ્યાખ્યામ ન થાય એવો પ્ર-
સંગ આવશે તેમ તમારે પણ તે ગણધરને અનુસારે રાજાએ સિંહાસન
આપ્યું હોય ત્યારેજ આપેલા સિંહાસન ઉપર બેસીનેજ વ્યાખ્યાન થાય
નહીં તો ન થાય. એવો પ્રસંગ આવશે માટે ત્રીજો પક્ષ પણ ઘટયો નહીં

टीकाः—॥ नापिचतुर्थः ॥ तथाहि ॥ ज्वतुगणधराणां राजो-
पनीत सिंहासनोपवेशनानुपवेशाज्यां व्याख्यानविधिः ॥
राजोपनीतसिंहासनोपवेशनसंज्ञावनास्पदत्वात्तेषां ज्वतां तु
राजोपनीतसिंहासनप्राप्ति संज्ञावनायां सत्यामेवान्यपाप्युप-
विष्टानां व्याख्यानकरणं संगच्छेत ॥

अर्थः—वली चोथो पक्ष जे, वेठो पण, तेपण घटतो नथी,
जे गणधरने तो राजाए आपेल सिंहासन उपर बेसीने अथवा न
बेसीने व्याख्यान विधि करवानुं हो केम जे ते गणधरने तो राजाए
आपेला सिंहासनने, ते उपर बेसवानुं संज्ञवे ठे. पण तमारे तो रा-
जाए आपेल सिंहासननी प्राप्ति कदाचित् संज्ञवेज तोपण ते विना
बीजे बेसीने व्याख्यान करवानो संज्ञवे ठे.

टीकाः—एवंच प्रदर्शितागमावष्टंजेनसिंहासनोपवेशनं
कथमपि ज्वतां नोपद्यते॥ तस्मादयमस्यागमस्याग्निप्रायः ॥य-
दोगणचृतां व्याख्यानानेहसि कश्चिद्भद्रकादिः पृथ्वीपतिरुपवे-
शनाय स्वं सिंहासनमुपनयति तदातच्चेतोनुवृत्त्यातत्राधिकं ते
प्रज्ञावनादिलाजं संज्ञावयंतस्तदा तदासनमध्यास्यापि व्याचक्षते॥

अर्थः—ए प्रकारे तमे देखारुं जे आगम वचन तेनुं अव-
लंबन करवे करीने सिंहासन उपर बेसवानुं तमारे कोइ प्रकारे पण
शास्त्रथी सिद्ध थतुं नथी ते हेतु माटे ए आगमनो तो आ प्रकारनो
अग्निप्राय ठे जे ज्यारे गणधरने व्याख्यान करवो समय होय त्यारे
कोइक नदिक राजा गणधर महाराजाने बेसवा सारु पोतानुं सिं-

હાસન ત્યાં લઈ જાય છે. ત્યારે તેના ચિત્તની અનુવૃત્તિ રાખવે કરીને પ્રજાવનાદિ લાજની સંજાવના કરતા સતા તે આસન ઉપર બેસીને પણ વ્યાખ્યાન કરે છે.

ટીકા:—અન્યથાતુ તેષાંજગવત્સમીપવર્તિનામુત્સર્ગેણતત્પાદ પીઠાધ્યાસનેન કદાચિત્તતઃ પૃથ્વીહરતાંચૌપગ્રહિકપટ્ટાદ્યુપવેશનેન સ્વનિષદ્યોપવેશનેન વા ડ્યાખ્યાવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ એવ મધુનાપિગીતાર્થસૂરિજિરુત્સર્ગેણૌપગ્રહિક પટ્ટસ્વનિષદ્યાદ્યુપવેશ નેન વ્યાખ્યાનં વિધેયં ॥

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવતની સમીપ રહેનાર એવા તે ગણધરને નત્સર્ગે માર્ગે તે જગવંતના પાદપીઠ ઉપર બેસવાનું છે એ હેતુ માટે ને કયારેક તે જગવંતથી જુદા બિહાર કરે ત્યારે તો ચૌદ ઉપકરણથી બાહાર જે ઉપકરણ તે ઔપગ્રહિક કહીએ તે ઉપગ્રહીક એવાં પાટપ્રમુખ આસન તે ઉપર બેસવું તેણે કરીને અથવા પોતાના આસન ઉપર બેસવું તેણે કરીને વ્યાખ્યાન વિધિ પ્રતિપાદન કર્યો છે. એમ આ કાલમાં પણ ગોતાર્થસૂરીયે નત્સર્ગ માર્ગે ઉપગ્રહીક પટ્ટ અથવા પોતાનું આસન તે ઉપર બેસીને વ્યાખ્યાન કરવું.

ટીકા:—અપવાદતસ્તુ કદાચિદ્રાજકુલાદિગમને તત્પ્રાર્થનયા સિંહાસનાદ્યુપવેશનેનાપિ ॥ નત્વિદાર્ણીતનરુઢયાય થાકથંચિત્સિંહાસનાદાદ્યુપવેષ્ટવ્યમિતિ ॥ એતેન યદપિ વૈરસ્વામ્યુદાહરણેન ચતીનાં મહાર્હસિંહાસનાધ્યાસનપ્રતિપાદનં તદ-

प्यपास्तं ॥ कनककमल सिंहासनादीनां गब्दिकाद्यपेक्षयाऽद्व्य-
दोषत्वेन कथंचिदपवादेन सातिशयानां तथैवज्ञव्योपकार संज्ञा-
वनया व्याख्यानादौ सिद्धांते श्रवणात् ॥ गब्दिकादीनां चकेव-
लसातशीलताव्यंजकत्वेन सिंहासनाद्यपेक्षया महादोषत्वेन
चव्याख्याविधौ क्वचिदप्यननुज्ञानात् ॥

अर्थः—अपवाद थकी ते क्यारेक राजकुलादिकमां गये ठेते
ते राजादिकनी प्रार्थनाए करीने सिंहासनादिक उपर बेसीने पण
व्याख्यान करे पण आ कालना साधुनी रुढीए जे ते प्रकारे
सिंहासनादिक उपर चढी बेसवुं एम नथी एणे करीने जे श्री वैर
स्वामीना दृष्टांते करीने साधुने मोटा मूलना सिंहासनादिक उपर
बेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं हतुं तेनुं खंरुन थयुं ने सुवर्ण कमळ सिं-
हासनादिक तेनुं गादी आदिकनी अपेक्षाए अद्व्य दोषपणुं ठे तेहेतु
माटे कोइक प्रकारे अपवाद मार्गे अतिशय सहित एवा मोटा पुरुषोने
ते प्रकारे ज्ञव्य प्राणीनो उपकार थाय एवुं संजवतुं होय तो व्या-
ख्याना दिकने विषे सिंहासन उपर बेसवानुं सिद्धांतने विषे सांजलीए
ढीए पण गादी आदिक तो केवल साता सुखनुं जणावनार ठे ने सिं-
हासनादिकनी अपेक्षाए महा दोषपणुं ठे ए हेतु माटे व्याख्यान आ-
दिकने विषे कोइ जगाए पण शास्त्रमां आज्ञा आपी नथी.

टीकाः—यदपिक्वचिदपवादेन तेषामपज्ञानं तदपिग्लाना
वस्थायां गुप्तवृत्त्या पुरुषविशेषमाश्रित्य न यथाकथंचित् ॥ त-
स्मात्तस्याग एवयतीनां न्याय्यः ॥ एतेन गब्दिकाद्यासनमुपादेय

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યાયે
ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
બ્દિકાદ્યાસન મનુપાદેયં અસંયમહેતુત્વાત્ આધાકાર્મિક
જોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ--વઢી જે ક્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
કની આજ્ઞા આપી છે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુસવૃત્તિયે
કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કહ્યું છે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ગૃ-
હણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ યતિને ન્યાય છે,
એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ગૃહણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજાવનાનું
અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું ધ્વંસન
થવાપણું છે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાનાં પ-
ક્ષનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ગ્રહણ
કરવું. અસંયમનું કારણ છે એ હેતુ માટે; આધાકાર્મિક જોજનની
પેઠે જેમ આધાકાર્મિક જોજન છે તેમ ગાદી આદિ આસનનું ગ્રહણ
કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના ધ્વંસનનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા--સાંપ્રતં સનામોચ્ચારસાવધ્યાચરિતાન્નિધાનપુરસ્સરત
દ્વોષપ્રદર્શનેન સાવધ્યાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થઃ--હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखामवा तेणे करीने सावध आचरणानो
आदर करवा रुप छारनुं खंमन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगच्छन्नागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंजिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १२ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुप्रश्नाद्गतं-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेऽक्षप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गरिकाः कांचन
दिशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वा अपितामनुगच्छंति न मार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गारुरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा मांरुयुं ठे एम आगल कहेसे, कोइक
प्रथम चादयो ने तेनी पठवामे विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कह्णीए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कह्णीए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध थयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

गारुरनो समूह कोइक दिशनी प्रतिति करीने कोइक एक आगल
चाखनार गारुरने जोइने तेनी पढवाके मार्गे मार्गे पाढली सर्व गारुर
पण जाय ठे पण आ मार्ग सुगम ठे के दुर्गम ठे एम कोइपण
विचारती नथी.

टीका:-तथा जिनप्रवचने सुखलोलतया कंचिदेकं प्रवाह
मार्गे गच्छंतं वीक्ष्य तच्छीलतयान्येपि तत्रयास्यान्याय्यतामविचा-
रयंतोये तमनुगच्छन्ति ते सांसारपथाग्निनंदित्वात्तथोच्यन्ते॥तैर्ग-
तानुगतिकैर्लोकप्रवाहपतितैर्यत्याज्ञासैः अदएतत् सकलजन
प्रत्यक्षगृहिनियतगच्छजनादिकं सावद्याचरितं.

अर्थ:-तेमज जिन प्रवचनने विषे सुखनी लालचपणे को-
इक एकने लोक प्रवाह मार्गे चालतो देखीने तेना जेवा न्याय अ-
न्यायने न विचारता बीजा केटलाक पुरुष जे तेनी पढवाके चाले
ठे ते संसार मार्गमांज खुशी थएला ठे ए हेतु माटे ते गारुरीआ
प्रवाहनी पेठे चालनार कहीए ढीए ते जे गतानुगतिक लोक प्र-
वाहमां पढेला यतीनो आज्ञास मात्रवके जणाता ते लिंगधारी पु-
रुषोए आ प्रत्यक्ष जणातु जे गृहस्थने नियमोए पोताना गच्छनुं
सेवन करुं इत्यादि सावद्य आचरण प्रगट कर्तुं ठे.

टीका:-अस्य सावद्याचरितस्यानेकविधस्यापि समुदायरूप
तथैकत्वविवक्षणात् अदइत्येकवचनं कथमितिक्षेप गर्जप्रकार
वचनोनिपातकेन कुत्सितप्रकारेण असंस्तुतं यतीनामकृत्यतया-

अपरिचितमप्यनुचितमितियावत् प्रस्तुतं प्रारब्ध मादृतमित्यर्थः॥
तदेव नामग्राहमाह.

टीका:-अनेक प्रकारनुं पण सावध आचरण तेनो समुदाय
रुपे एकपणुं कहेवानी इत्ता ठे ए हेतु माटे अदस् शब्दनुं एकवचन
कहुं ठे कथं प्रकारनो आक्षेपगर्जित एटले तिरस्कार सूचना कर-
नार निपात ठे ते आ जगाए कह्यो ठे लिंगधारीए शा प्रकारनुं आ-
चरण प्रगट कर्तुं ठे ? तो निंदित प्रकारे एटले यतिने न करवापणे
जे ठे ते अनुचितनो आदर कर्यो ठे एटलो अर्थ ठे तेनु नाम ग्रहण
करीने कहे ठे एटले आ वस्तु न करवानी ठे तेनो आदर करे ठे
ते वस्तुनुं नाम जे.

टीका:-गृहीश्रावकोनियतं गच्छांतरपरिहारेणैकतरं गच्छमा-
चार्यप्रतिबद्धयतिसमुदायं जजते परिगृह्णातिस तथा॥गृहिनिय-
तगच्छज्ञाक्त्वेन हि यतीनामिदानी सर्वज्ञक्त पानादि निराबाधं
निर्वहतीतिधिया जवतीतिक्रियापदंयथासंजवमत्राभ्याहार्य ॥
गृहिनियतगच्छज्ञाक्त्वंच यतीनां तद्गतसकलारंजानुमत्या-
दिना पापसत्वप्रसंगेनासंस्तुतं ॥

अर्थ:-गृहस्थने पोत पोताना गच्छनो अंगीकार करवो बीजा
गच्छमां न जवुं इत्यादि अघटीत स्थापन करेठे एटले श्रावक बीजा
गच्छनो त्याग करीने हरेक कोइ एक गच्छ एटले आचार्य प्रतिबद्ध
जे यतिनो समुदाय ते रुपी गच्छ तेने जजे तेनुं सेवन करे ए प्रका-
रनो उपदेश करे ठे कारण के ज्यारे गृहस्थ नियमाये करी एक

गच्छने विषे रहे तेणे करीने निश्चे आ कालना यतिने सर्व ज्ञक्त पानादिक निराबाध प्राप्त थाय, सुखे करी निर्वाह थाय, ए बुद्धिये करीने श्रावकने गच्छनुं अजिधान धरावे ठे. जवति क्रियापदनो अ-
ध्याहार करी ज्यां जेम घटे तेम जोरुवुं ने ज्यारे गृहस्थ एक गच्छने
जजे त्यारे यतिने ते श्रावकोए करेला जे सकळ आरंजतेनी अनु-
मोदनादिके करीने पाप लागवानो प्रसंग थाय ठे ते हेतु माटे ए
लिंगधारी न करवानुं करे ठे.

टीका:-यदप्युत्पद्यतेहीत्यादिनाऽद्यतनकालोपेक्षया तत्स-
मर्थनं तदपि न युक्तं तस्यापवादिक तयागमोक्ताधाकर्मादिवि-
षयत्वान्नसर्वथानिषिद्धगृहिनियतगच्छजनविषयत्वं ॥ किं-
चगृहिनियतगच्छजनमंतरेणाधुनातनयतीनां मात्सर्यादृग्ह-
स्थान्योन्याकृष्टयाकलहः स्यादिति जवतांतदभ्युपगमः सचासंगतः॥

अर्थ:-वळी लिंगधारी प्रत्ये कहे ठे जे तमोए उत्पद्यते इ-
त्यादि वचनने आरंजीने आ कालनी अपेक्षाए साधुनो निर्वाह
थाय इत्यादि कारण गृहस्थने पोते पोतानो गच्छ करी राखवानुं प्र-
तिपादन कर्तुं ते पण युक्त नथी केम जे ते तारुं प्रतिपादक वचननो
अपवादपणे करीने शास्त्रमां कहेलो जे आधाकर्मादि दोष तेनुं वि-
षयपणुं ठे. ए हेतु माटे सर्वथा निषेध करेवुं जे गृहस्थने नियमाथी
एक गच्छमां रहेवापणुं तेनुं ए स्थान ठे वळी तमे कहुं जे गृहस्थने
नियमाये एक गच्छमां रह्या विना हालकालना यतीने मत्सरपणा
थकी मांहोमांहे एक बीजाने खेंचाताण करवाथी क्लेशनी उत्पत्ति
थाय ए प्रकारनुं जे तारुं कहेवुं तथा जाणवुं ते अघटवुं ठे.

टीकाः—कालदोषान्नवनवप्राप्तुर्नवस्सुविहितदर्शनने गुण-
वत्त्वादिबुद्ध्या श्रावकाणां तदंतिकगमनादिना ज्ञवत्तामिदानीं
प्रत्युत विवक्षितकलहस्याधिक्योपलंजात् इत्यहोदंशकृत्रिया
पलायमानस्य केसरीमुखे निपातः ॥

अर्थः—केम जे नवा नवा प्रगट थता जे सुविहित सेमने दे-
खीने गुणीपणानी बुद्धिये करीने श्रावक तेमनी पासे गमनादिक
करशे त्यारे तो तमारे आ कालमां पण उलटो अधिक क्लेश थशे
जे अमारा गच्छना श्रावक थइने ए सुविहित पासे केम गया इ-
त्यादि, माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जेवुं जे तमे अल्प क्लेश
मटारवानुं प्रगट करवा जतांज मोटो क्लेश प्राप्त तमारे थयो मांटे
ए न्याय तो ए प्रकारनो थयो जे जेम कोइक सर्पना ज्ञयथी नाछो
ते सिंहना मुखमां जइ पक्यो तेम तमारे थयुं.

टीकाः—तथा जिनगृहे देवसदनेऽधिकारः सकलतत्कृत्यचिं-
तननियोगोयतेर्मुनेः श्राद्धानामिदानीं तच्चिंतानिरवधानताव्या-
जेन ॥ अस्य चासंस्पतत्वं चैत्यस्वीकारद्वारनिराकरणे प्रागे-
व दर्शितं ॥

अर्थः—वळी मुनिने जिनमंदिरने विषे अधिकार एटले समस्त
देवमंदिर संबंधी कामकाजनी चिंतानुं जोरुवुं शाथीकै आ कालमां
श्रावकने देवमंदिर संबंधी चिंता करवामां सावधान नथी इत्यादि
मिष खइने अधटनुं करवा मांरुं ठे ते अयुक्त ठे ते चैत्य अंगिकार
करवाना द्वारनुं खंनन कर्तुं तेने विषे प्रथम देखारुं ठे.

टीकाः—तथा प्रदेयं वितरणीयं अशनादि अशनं जोजन-
मोदनादि आदिशब्दात् पानकादिग्रहः साधुषु यतिषु अत्रच
संप्रदानेपि विषयविवक्षया सप्तमी ॥ यथातथा येनतेन प्रका-
रेण अशुद्धमपीत्यर्थः ॥ आरंजिजिर्गृहस्थै रघुना केवलेन शुद्धे-
नाशनादिना निर्वाहान्नावादिति ॥ अशुद्धाशनादिदानप्र-
वर्त्तनस्यचासंस्तुतत्वमौद्देशिकजोजननिरसनावसरे प्रतिपादितं ॥

अर्थः—वली साधुने आपवा योग्य जे ओदनादि जोजन
तथा आदि शब्दथी पानकनुं पण गृहण करवुं आ जगाए चतुर्थीना
अर्थमां सप्तमी विज्ञप्ति थइ ठे, अशनपान जे ते प्रकारे एटले अ-
शुद्ध होय तोपण आवके साधुने आपवुं ए प्रकारे बोले ठे. केम जे
आ काळमां शुद्ध जोजनादिके करीने साधुनो निर्वह न थाय माटे
ए प्रकारनुं मिष लेइने अशुद्ध जोजनादि दवानुं प्रवर्त्तन अघटित
ठे ते औद्देशिक जोजननुं खंमन कर्तुं ते अवसरे प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—तथा व्रतं सर्वविरतिरादिशब्दोद्देशविरतिसम्य-
क्त्वारोपणतदंतिकगमनादिग्रहः ॥ ततश्च व्रतादिविधेः सर्वविर-
त्याद्यज्युपगमस्य वारणं निषेधः सुविहितांतिके सन्मुनिसमीपेऽ
गारिणां श्राद्धानामेतद्देशनापरिणतांतःकरणानां ॥ नास्मत्पार्श्वे
दीक्षादिकमपि ग्रहीष्यंतीतिबुद्ध्या ॥ एतस्यचासंस्तुतत्वं तेषां
सुविहिताज्यासे देशनाकर्णनव्रतादिनिषेधेनय त्याज्यासोत्सूत्र
देशनासिलताबूनविवेकमस्तकतया तद्धेतुकातिवारितप्रसर
दुर्गतिवज्रपातापादनात् ॥

अर्थः—बली व्रत एटले सर्व विरतिरूप, आदि शब्दार्थी देश विरतिरूप, तथा समकितनुं आरोपण इत्यादि व्रतना विधिनो निषेध करे ठे एटले सुविहित पासे जइने श्रावकने कोइ व्रतनो अंगिकार न करवो एम निषेध करे ठे शार्थी के ए लिंगधारी एम जाणे ठे जे आ श्रावक सुविहित पासे जशे ने व्रतादिक लेशे ने आपणी पासे दिक्कादी नहि ले त्यारे आपणो आ प्रकारनो निर्वाह नहि चाले ए प्रकारनी बुद्धि राखे ठे माटे ए अघटतुं करवा मांरुं ठे ने ते श्रावक सुविहित पासे जशे, देशना सांजळशे व्रतादि ग्रहण करशे ए हेतु माटे उत्सूत्र प्ररुपणारूपी तरवारवने ते श्रावकनां विवेकरूपी माथां कापी नांखे ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारी अतिचारना प्रवेश-थी दुर्गतिरूप वज्रपात पोताना उपर नांखे ठे.

टीकाः—अन्यदुर्गतिपातनं चयतीनां पापादपिपापीयः

॥ तदुक्तं ॥

किमतोपि महापाप, मज्ञानातूतुकः स्वयं ॥ पातयत्यंधकूपे यन्मूढः सहचरानपि ॥ आगमेप्युक्तं ॥ किं एत्तो कठयरं, सम्भं अण्हिगयसमयसप्रावो ॥ अन्नं कुदेशणाए कठयरगंमि पोरुइ ॥ कोइत्तो पावायरो, जोउ निउत्तो पमाणठाणम्मि ॥ जाणंतो जिए-वयणं पमाणमपमाणयंतोउ ॥ एवंच चिंत्यमानमाधुनिकमुनीनां सावयाचरितमागमविरुद्धतया न घटामियत्तीतिवृत्तार्थः ॥ ११ ॥

अर्थः—बली बीजाने दुर्गतिमां नांखुं ए तो यतिनां पाप

કરતાં પણ અતિ મોટું પાપ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જે પુરુષ અજ્ઞાનથી પોતે પાપમાં પર્યો છે તેને વીજો પાપમાં નાંખે છે એથી વીજું શું મોટું પાપ છે ? કેમ જે મુઢ પુરુષ પોતાની સંગાથે ચાલનાર ને પણ આંધળા કુવામાં નાંખે છે. આગમમાં પણ કહ્યું છે જે, એ પ્રકારનો વિચાર કરતાં આ કાલના મુનીને સાવચતું આચરણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે અતિશે ઘટતું નથી.

સાવચ ક્રિયા નિષેધનો અષ્ટમદ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:-ઈદાર્નીશ્રુતપથાવજ્ઞાદ્વારનિરાસમુપક્રમતે ॥ તત્રચ-
નાનાવિધાઃ શ્રુતાવજ્ઞા જિનાજ્ઞાવાહ્યલિંગિત્તિરુપકલ્પિતા સ્તત્ર
પ્રથમ મયોગ્યસ્યાપિસ્વગુરુશિષ્યસ્ય ગચ્છગ્રહાન્મહાજનાપૂજોપલંજેન
શ્રુતપથાવજ્ઞાં પશ્યં સ્તામેવમોહમહિમપ્રદર્શનદ્વારેણનિરાકુર્વન્નાહૃ ॥

અર્થ:-હવે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા એટલે અપમાન તે દ્વારતું ચંમન આરંભે છે તેમાં નાના પ્રકારની સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા જિન જગવંતની આજ્ઞાથી રહિત એવા લિંગધારીલોકોએ કલ્પી છે તેમાં પ્રથમ પોતે પણ અયોગ્ય અને પોતાના સરખો અયોગ્ય છે ગુરુ જેનો એવો જે તે શિષ્ય તે ગચ્છના આગ્રહથી મહાજન સંબંધિ પોતાને પૂજાની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુ માટે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા કરે છે. તેને જોતાં જે ગ્રંથકારને, એતો મોટા મોહનો મહિમાન છે. એ પ્રકારનું દેખામનાર દ્વારે કરીને તે સિદ્ધાંતની અવજ્ઞાનું ચંમન કરતાં બતાવે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

निर्वाहार्थिनमुज्जितं गुणलवैरज्ञातशीलान्वयं, तादृ-
ग्वंशजतद्गुणेन गुरुणा स्वार्थार्थं मुंनोकृतम् ॥ यद्वि-
ख्यातगुणान्वयाऽपि जना लभोग्रगच्छग्रहा, देवेभ्योऽ-
धिकमर्चयन्ति महतो मोदस्य तज्जृजिनतम् ॥ १३ ॥

टीकाः—निर्वाहार्थिनं केवलं उदरचरणप्रयोजनं नप सं-
सारनिस्तारकांक्षिणं, उज्जितं हीनं गुणलवैः क्षमादिलेशैरपि ॥
प्रवज्यायोग्यो हि पुरुषः क्षमादि गुणवान् भवति ॥ यदुक्तं ॥
पवज्जाए जोग्गा, आरियदेसंमि जे समुप्पन्ना ॥ जाश्कुलेहिविसिद्धा
तह खीणप्पायकम्ममला ॥ एवं पयश्च चियअवगयसंसारनिग्गुण
सहवा ॥ तत्तोअ तविरत्तापयणुकसायप्पहासाय.

अर्थः—जे आ प्रकारनो शिश्य केवल उदर चरवानुंज जेने
प्रयोजन ठे एवो पण संसारनो निस्तार करवानी जेने इच्छा नथी एवोने
वली क्षमादि गुणनो लेश करीने पण रहित ठे एवोने प्रवज्या योग्य
जे पुरुष ते तो क्षमादि गुणवालो जोइए, जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे
जे, जे आर्य देशमां उत्पन्न थयो होय ने जाति तथा कुल ए बे सारां
होय तथा जेनो कर्ममल बहुधानाश पामेलो होय ने जेणे संसारनो
गुण रहित स्वभाव जाण्यो ठे ने जेना कषाय ओढा थएला एवा
गुणवालो पुरुष दीक्षाने योग्य ठे.

टीकाः—अयंतु क्षमायंशेनापि त्यक्तः ॥ तथा शीलं स्वज्ञावः
समृत्तंच ॥ अन्वयश्च कुलं शीलंचान्वयश्चेति छंदः ॥ ततश्चाज्ञा-
तावविदितौशीलान्वयौ यस्य स तथा तं ॥ परीक्षितशीलकुलस्य-
हि प्रवज्यादानं शास्त्रेऽभिहितं ॥ अविदितस्वज्ञावोहिकषाय
दुष्टादिः क्वचिदपराधे गुर्वादिनाशिक्षितस्तमपि जिघांसति ॥

अर्थः—ने आतो क्षमादि गुणना अंशे करीने पण रहित ठे,
वळी शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील केहेतां स्वज्ञाव तथा शील
केहेतां सारु वृत्तांत तथा अन्वय कहेतां कुल ॥ शीलने अन्वय ए
वे पदनो छंद समास करवो तयारपढी नथी जाण्युं शीलकुल ते
जेनुं एवो शिष्य ठे, शास्त्रने विषे कहुं ठे जे शील कुलनी परीक्षा
करीने गुर्वादिक अपराध थये सते शिक्षा देता रेते गुरुने पण मा-
रवाने इच्छे माटे.

टीकाः—एवमज्ञातवृत्तोपि तस्करादिः प्रवृजितस्तच्छीलत्वा-
स्तैन्यादिकं कदाचिदाचरन् गच्छमपि तुलायामारोपयति ॥ तथाऽ
विदितकुलोदीक्षितः कथमपि कर्मोदयादीक्षां जीहासुर्निरंकु-
शतया जहात्येव ॥ कुलीनस्तुकदाचिदकार्यचिकीर्षुरपि कौलिन्य-
सततगुरुशिक्षानिविरुनिगमनियमो न करोत्येव.

अर्थः—ए प्रकारे नथी जाण्युं वृत्तांत ते जेनुं एवा जे पुरुष
ते पण कदापि चोर होय ने तणे दीक्षा लीधी होय तयारे तेने चोरी
करवानो स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे कदापि कोशक चोरी आदि के

करीने बंधांगच्छने पण शूळीने विषे आरोपण करावे वळी जेनुं कुल जाणुं नथी. ते पण कोइक कर्मना उदय थकी दीक्षाने त्याग करवा इच्छे तो निरंकुशपणे दीक्षानो त्याग करीज दे, ने कुलवान तो व्यारेक न करवानुं काम करवाने इच्छे तो पण एने विषे कुलीनपणुं रद्दुं ठे ए हेतु माटे निरंतर गुरुनी शिक्षारूपी आकरी बेकीवने बंधायो ठे माटे न करवानुं काम करी शकेज नही.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अपि निर्गतुमनसः, प्रव्रज्यामंदिरान्नरान् ॥
रुणद्धि पुरतः स्थाष्णुं रग्लेव कुलीनता जइविहु निग्गयत्तावो तह-
विहु ररि कज्जाए सयन्नोहिं ॥ वंसकुमंगीच्छिन्नोवि वेणुज
पावए न माहिं.

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे दिक्षारूपी मं-
दिरथी नीकलवाने इच्छता पुरुषोने पण बंधननी पेठे कलीनपणुं जे
ते आगळ आगळ आवीने रोके ठे.

टीकाः—मुं नीकृतं दीक्षितं ॥ गुरुणा आचार्येण ॥ तादृशं विने-
यवंशसमे वंशे जातः स तथा अज्ञातकुलोद्भव इत्यर्थः ॥ तथा ते
तत्सजातीयविनेयतुल्या गुणाः निःशीलतादयो धर्मा यस्य स तथा
ततः कर्मधारयसमासकरणेन गुरुशिष्ययोर्वश गुणान्यंतसा-
जात्यं व्यनक्ति ॥ तादृशो हि तादृशमेव मुंरुयते ॥ समानशील
व्यसनेषु सख्यमिति वचनात्.

अर्थः—ते प्रकारनी दिक्षा, ते प्रकारना गुरु आपे ठे. शिष्य-

ની સમાન વંશને વિષે થાણા ગુરુ અજાણ્યા કુલમાં થયેલો ઇટલો અર્થ છે. વઢી એ ગુરુ શિષ્યને તુલ્ય ગુણવાલો છે ઇટલે શિષ્યની પેઠેજ શીલરહિત જેના ધર્મ છે એવો, ત્યારપછી તાદકૂવંશજ ને તરુણ એ વે પદનો કર્મ ધાસ્ય સમાપ્ત કરવો તેણે કરીને એ ગુરુના શિષ્યના વંશને ગુણ એ વેનું અતિશે સજાતિપણું ઇટલે સરખાપણું પ્રગટ કરી દેવાને છે જે, તેવો ગુરુજ તેવા શિષ્યને મુને કેમ જે જેના ગુણ તથા આચરણ સરખાં હોય તેનેજ મિત્રપણું થાય છે એમ નીતિ શાસ્ત્રનું વચન છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—સ્વાર્થાય સ્વપ્રયોજનાય સ્વશરીરશુશ્રૂષાદિહેતવે નતુ સંસારદુઃખેજ્યો મોચયિતું તમેવંવિધં ચદર્ચયંતિ મલયજઘસૃણ ઘનસારાદિના વસ્ત્રાદિના ચ સતતં પૂજયંતિ અધિકમિતિ ક્રિયા-વિશેષણં અતિરિક્તં દેવેજ્યોપિ જનાઃ શ્રાવકલોકાઃ ॥ નનુ તેપિ તં પૂજયંતસ્તાદ્ગુણા એવ નવિષ્યંતીત્યતઆહ ॥ વિખ્યાતગુણાન્વયા અપિ જગતીપ્રતીતગાંત્રીર્યૌદાર્ય ક્રમાદિગુણમહાકુલાઅપિ ॥ આસતાંતદિતર ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—પોતાના શરીરની સેવા કરાવવી ઇત્યાદિ જે પોતાનો સ્વાર્થ તેને અર્થે તે શિષ્યને મુને છે પણ સંસારના દુઃખ થકી મુ-કાવવાને નથી મુક્તા એ પ્રકારના મુનેલા કેવલ લિંગધારી ગુરુને શ્રાવક લોકો મલયાગરુ, કેશર, ચંદન, કુંકમ આદિક વસ્તુ વને તથા વસ્ત્રાદિક, કરીને નિરંતર તેમને પૂજે છે; દેવ થકી પણ અધિક પૂજે છે, ત્યારે આશંકા કરી કહે છે જે તે શ્રાવક પણ તેવા ગુરુને પૂજે છે માટે તે પણ તેવા હશે ? તો તે જગાએ વિશેષણ આપે છે જે

“ विख्यात गुणवंशश्चपि ” एतले जगतमां गंजीरपणुं तथा उदारपणुं तथा मोट्ट कुल, कामादिगुण ए सर्वे जेमनो प्रसिद्ध ठे, एवा सारा श्रावक पण गच्छरुपि गल बंधने करीने तेमने पूजे ठे तो बीजा सामान्य श्रावक पूजे ठे तेमां शुं कहेवुं ए प्रकारे अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—कस्मादेव मित्यत आह ॥ लघोग्रगच्छग्रहा इति हेतु गर्जविशेषणं ॥ लघुश्चेतसि निविष्ट उग्रोद्वोग्नप्रतिबंधोयेषां ते तथा ॥ जवतु निर्गुणो वा गुणीवायं किं नोऽनया चिंतया ॥ गुरु जिरयमस्माकं प्रदर्शितः तथा अस्मद्दृश्यै रप्ययंगुरुत्वेनानैनहास्याम इति विहितस्वस्वगच्छगोचरमनोजिनिवेशा इत्यर्थः ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तेमने पूजे ठे त्यां विशेषण आपे ठे जे श्रावक केवा ठे तो “ लघोग्रगच्छग्रह ” ए विशेषण हेतु गर्जित ठे जेमना चित्तमां आकरो (दृढ) गच्छनो प्रतिबंध ठे एतले श्रावक एम जाणे ठे जे आपणो गुरु गुणी हो अथवा गुणरहित हो, आपणे एनो विचार न करवो मोटा पुरुष गुरुए आ आपणने देखाड्यो ठे, वळी आपणा वंशमां थएला सर्व पुरुषोए आ पुरुष गुरुपणे देखाड्यो ठे आपण कांइ ते करतां परिक्षा करवामां माह्या नथी ए हेतु माटे तेमनी परिपाटीनो अनुसार करीने आ गुरुनो त्याग न करवो जेवो तेवो पण ए आपणो गुरु ठे. ए प्रकारे पोताना गळ संबधी मोटा आग्रह वस्ते गळायो ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारीने पूजे ठे

टीकाः—अथ विदुराणामपि तेषां तादृक् चेतोनिर्बन्धे को हेतु रित्यत आह ॥ महतोऽति प्रबलस्य मोहस्य मिथ्याजिनिवेशाया

तदिति तादृशस्यापि तथाविधाज्यर्चनादिकं जूजितं लीलायितं
॥ तथाहि ॥ नगुरुपदर्शितत्वं निर्गुणेपि तद्विष्येऽज्यर्चनादि नि-
बन्धनं ॥ यदिह्निगुरुःस्वाजन्यादिना निमित्तेन निर्गुणमपिशिष्यं
मोहादगुरुतया दर्शयति नेतावता सौ बहुमानमर्हति विवेकिनां ॥
गुणानामेव बहुमानहेतुत्वात् ॥ ते चेत्तत्र नसन्ति तदा किं निः
फलेन गुरुपदर्शितेन ॥

अर्थः--हवे जाणता एवाय पण श्रावकने ते प्रकारनो चितमां
गह्नो आग्रह रहे ठे तेनुं शुं कारण ठे ? तो ए जगाए उत्तर कहे
ठे जे ते प्रकारना जाण पुरुषोने ते प्रकारना लिंगधारीश्रोनुं पूजन
करवुं ए सर्व मोहनी लीला ठे. एटले ए सर्व मिथ्याजि निवेशनुं
प्रगटपणुं ठे. तेज देखामे ठे जे गुण रहित शिष्यने विषे पूजादिक
जे करवानुं ते गुरुनुं देखामेळुं न जाणवुं. केम जे गुरु थइने आ पो-
तानो शिष्य ठे इत्यादिक कारणे पण निर्गुण शिष्यने गुरुपणे देखामे
तोपण ए शिष्य बहुमानपणाने न पामे केम जे विवेकीआ योनी
मध्ये गुणनुंज बहुमानपणुं ठे ए हेतुं माटे जो ते गुण ते शिष्यमां
नथी तो निष्फळ एवुं गुरुनुं देखारवुं तेणे करी शुं ? कांड नहि.

टीकाः--यदुक्तं ॥ गौरवबीजं शिष्ये, गुणाः सतांनगुरुदर्शित-
त्वं यत् ॥ गुरुदिष्टमप्यसत्त्वा द्योकायतमतमगौरव्यं ॥ तथा स्व-
वंशजाज्युपगमस्यापि निर्गुणगुरुबहुमानहेतुत्वे लक्ष्मीप्राप्ता-
वपि नृणां स्वकुलक्रमागतदारिद्र्यादरे परित्यागप्रसंगान्न चैवं
लोके उपलभ्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

सुगुरुप्राप्तौ कुगुरुं क्रमानुषक्तमपि जहति धीमंतः ॥ चिर
परिचितमपिनो ज्ञाति निधिलाजे कोनु दौर्गल्यं ॥ अतएव सिद्धांते
गुरुगुण हीनस्य गुरोरगुरुत्वेन यतीनाम प्यंगारमर्दक शिष्या-
णामिव सद्गुरुगङ्गांतरसंक्रमणेन तत्परित्यागः प्रत्ययादि ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे शिष्यने विषे गुण ठे ते
ज सत्पुरुषने गौरवपणानुं कारण ठे. पण गुरुनुं देखामुं ते कांइ गौ-
रवपणानुं कारण नथी. जेम गुरुए देखाम्यो होय तोपण नास्तिकनो
मत असत् ठे माटे गौरव करवा योग्य नथी. तेमने निर्गुण शिष्य
पण मानवा योग्य नथी. वळी आपणा वंशमां थयेला सर्वे वृद्धोए
ए निर्गुण शिष्यने गुरुपणे मान्या माटे आपणे पण मानवा, बहुमान
करवुं. त्याग न करवो. एस जो मानता होतो लक्ष्मीनी प्राप्ती थाय
तोपण पुरुषने पोतानी कुळ परंपराथी चाढ्युं आवतुं जे दारिद्र्यपणुं
इत्यादिकनो पण त्याग न करवो जोइए. ते तो त्याग करो ठे माटे
आ निर्गुण गुरु शिष्यनो केम त्याग करता नथी. जगतमां पण ल-
क्ष्मी मळे तो दलदर राखवानुं जणातुं नथी. ते लौकीक शास्त्रनुं
वचन जे सुगुरुनी प्राप्ति थये ठेते कोण बुद्धिमान पुरुष परंपराथी
चाढ्यो आवतो जे कुगुरु तेनो त्याग न करे. दृष्टांत जेम निधनी
प्राप्ति थये ठेते घणा काळथी परिचय करेलुं एवुं पण दारिद्र्यपणुं
तेनो कोण त्याग न करे ? एज कारण माटे सिद्धांतमां पण गुरु
गुण रहित जे गुरु तेनो अगुरुपणे त्याग करवानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.
जेम अंगार मर्दकना शिष्य साधुए अंगार मर्दक गुरुनो त्याग करीने
सारा गुरु जे गङ्गमां ठे ते गङ्गमां प्रवेश कर्हो तेम.

टीकाः—यदाह ॥ गुरुगुण रहित्यो य गुरु न गुरु विहित्वा
गमोयतस्सिद्धो ॥ अन्नत्यसंकमेणं नञ एगागितणेणंपि ॥ लोकि-
काअप्याहुः ॥ गुरोरप्यवलिप्तस्य, कार्याकार्यं मजानतः ॥ उत्पथं
प्रतिपन्नस्य, परित्यागो विधीयते ॥ ततश्चवं स्थिते यन्निर्गुणेपि
गुरुः वाच्युपगमेनाच्यर्चना निसंधिः समहामोहमहिमेतिवृत्तार्थः ॥

अर्थः—जे कारण माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे. लोकि-
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे गुरु अहंकारी होय ने आ करवा योग्यने
आ न करवा योग्य एवुं न जाणता होय ने उन्मार्गे चालता होय
ते गुरुनो सर्व प्रकारे त्याग करवो. ते हेतु एम सिद्धांत थयो जे
गुणने विषे पण जे गुरपणुं मानीने पूजनादिक करवुं ते मोटा मो-
हनो महिमा ठे ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ १३ ॥

टीकाः—एतर्हि गच्छ मुद्रामुद्रिततया लोकानां सद्धर्माप्रति-
पत्त्यादिना श्रुतावज्ञामी क्लृप्ताः सविषादमाह ॥

अर्थः—हवे गुरुरूपी बंधने करीने बांधेला लोकोने सारा ध-
र्मनी प्राप्ति नथी यती ए हेतु माटे सिद्धांतनुं अपमान जोता सता
ग्रंथकार खेद सहित कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुःप्रापा गुरुकर्मसंचयवतां सधर्मबुद्धिर्नृणां, जाता-
यामपि दुर्लभः शुभगुरुः प्राप्तस पुण्येन चेत् ॥ कर्तुं न
स्वहितं तथाप्यलममी गच्छस्थितिर्व्याहताः, कं ब्रूमः
कमिहाश्रयेमहि कमाराध्येम किं कुर्महे ॥ १४ ॥

टीकाः—दुःप्रापा दुर्लभा सधर्मबुद्धिर्जगत्प्रणीतनिरुप-
चरितधर्मजिघृक्षा ॥ अथ पारमेश्वरस्य सर्वस्यापि शोचनत्वा
विशेषात् किं सदिति विशेषणेनेति चेत् न तस्यापीदानीं कालदो-
षादनुश्रोतः प्रतिश्रोतोरुपत्वेनैव विध्यदर्शनात् ॥

अर्थः—जे सारा धर्मने विषे बुद्धि थवी ते दुर्लभ ठे, एटले
तीर्थकरे, उपचार रहित कहेलो जे धर्म तेनी ग्रहण करवानी जे इच्छा
ते दुर्लभ ठे. आ शंका करे ठे जे परमेश्वरे कहेलो जे ते सर्वे सा-
रो ज ठे तेमां कोइ उठो वधारे नथी, माटे सत् ए प्रकारनुं धर्मनुं
विशेषण कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे ! उत्तरः—ए प्रकारे तमारे आशंका
न करवी केम जे आ कालना दोषथी धर्मनुं वे प्रकारे देखवुं थाय
ठे एक तो अनुश्रोतपणे न बीजुं प्रतिश्रोतपणे ॥

टीकाः—तथाहि ॥ विषयकुमार्गद्रव्यक्रियानुकूल्ये सुख-
शीलजनैः सिद्धांतनिरपेक्षस्वच्छंदमतिप्ररूपितो बहुजनप्रवृत्ति
गोचरः पंथा अनुश्रोतः ॥ अयमर्थः ॥ अनुपपन्नहि गच्छतः

પુરુષસ્ય નદીશ્રોતઃ સુગમં સાગરગામિચ જવતિ ॥ એવમયમપિ પ્રકૃતો માર્ગઃ સુકરત્વાત્ સંસારપ્રાપકત્વાચ્ચ તથોચ્યતે શ્રુતોક્ત સકલયુક્ત્યુપપન્નઃ સ્વયંજગવત્પ્રજ્ઞાપિતઃ પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્તિ વિષયસ્તુ પ્રતિશ્રોતઃ ॥ એતદુક્તં જવતિ પ્રતિપથેન પ્રતિષ્ઠમાનસ્ય હિ નદીશ્રોતો દુર્ગમંપારપ્રાપકંચ જાયતે એવમયમપિ પંથા દુઃકરત્વાત્સંસારતારકત્વાચ્ચૈવમન્નિધીયતે ॥

અર્થઃ—તેજ અનુશ્રોત, પ્રતિશ્રોતપણું દેખાને છે. જે વિષય તથા કુમાર્ગ તથા દ્રવ્યક્રિયા તેમનું અનુકૂળપણું સતે જે સુખશી-લીયા લોકોએ સિદ્ધાંતની અપેક્ષાએ રહિત પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ પ્રરુપણા કરેલો જેમાં ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિ થાય છે એવો જે માર્ગ તેને અનુશ્રોત માર્ગ કહીએ. આ પરમાર્થ છે. જે પ્રવાહને અનુસરીને ચાલનાર પુરુષને નદીનો પ્રવાહ સુગમ છે ને સમુદ્ર પ્રત્યે જવાનું પણ થાય છે. એમ આ લોક પ્રવાહ માર્ગ પણ સંસાર સમુદ્રને પમારનાર છે સુગમ છે માટે તેમ કહીએ ઢીએ. ને શાસ્ત્રમાં કહેલી સકલ જુક્તિઈ તેણે સહિત પોતે જગવંતે કહેલો ને જે માર્ગે બુદ્ધિમંત ચાલે છે તે પ્રતિશ્રોત માર્ગ કહીએ. એ કહ્યું છે જે સામા માર્ગે ચાલતાને એટલે સામે પુર ચાલનાર નદીનો માર્ગ દુર્ગમ છે. દુલ્લે જવાય એવો છે કેમ જે તે માર્ગ પાર પમારે એવો છે. એમ આ માર્ગ પણ સંસારને તારનાર છે માટે દુઃખકર છે તેથી એ માર્ગને પ્રતિશ્રોત કહીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ અણુસોયપટ્ટિએ બહુજણંમિપક્કિસોયલ-ધ્વલકલેણં ॥ પક્કિસોયમેવ અપ્પાદાયવો હોઝ કોમણાઅણુસોય

સુહો લોગો પન્નિસોઝં આસવો સુવિહિયાણં॥ અણુસોઝ સંસારો
પન્નિસોઝં તસ્સ ઉત્તારો ॥ અત્રાસવશ્ચિત્તિન્દ્રિયજયાદિરુપપર-
માર્થપેશલઃ કાયવાહઃમનોવ્યાપારઃ બહુજનપ્રવૃત્તિ વિષયત્વા-
દનુશ્રોતસણ્ણવસઙ્કર્મત્વમિત્તેત્તં ન વિકલ્પ્યાસહત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥
કિં બહુજનપ્રવૃત્તિગોચરમાત્રં સઙ્કર્મનિબંધનં આહો સિદ્ધાં-
તોક્તત્વં ॥

અર્થઃ:-જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ ગાથામાં આ-
સવ એ પ્રકારનું પદ છે તેનો અર્થ ઇન્દ્રિયોનું જિતવું શ્યાદિરુપનો છે.
પરમાર્થ કરવામાં ચતુર એવો જે શરીર વાણીને મન તેમનો જે વ્યા-
પાર તેમાં બહુજનની પ્રવૃત્તિ થાય છે. માટે અનુશ્રોત એજ સઙ્કર્મ છે
એમ જોતું કહેતો હોય તો તે ન કહેવું. કેમ જે એમાં વિકલ્પ છે તેનું
સહન થાય એમ નથી. તેજ વિકલ્પ કહી દેવાને છે જે બહુજનની
પ્રવૃત્તિ જે માર્ગમાં થાય તે શું સારા ધર્મનું નિબંધન છે. એટલે કા-
રણ છે, કે સિદ્ધાંતમાં કહ્યા પ્રમાણે કરવું એ સારા ધર્મનું નિબંધન છે.
એટલે સારો ધર્મ છે.

ટીકા:-ન તાવદાઘઃ ॥ બહુજનપ્રવૃત્તિગોચરત્વસ્ય સઙ્કર્મ
નિબંધનત્વાન્યુપગમે લૌકિકધર્મસ્યૈવ સઙ્કર્મત્વપ્રસંગાતસ્યૈ-
વદ્દદાનીં પાર્થિવાદિપુરુષસિંહપ્રવૃત્તિવિષયત્વાત્ ॥ અથ તસ્ય
પાર્થિવાદિપ્રવૃત્તિવિષયત્વેપિ જગવ દિનેયાપ્રવૃત્તિં તત્ત્વેન ન
સઙ્કર્મત્વમસ્યતુજગવદિનેયપ્રણીતત્ત્વેન તત્ત્વમિતિત્તેત્તં ન ॥

અર્થઃ:-તેમાં પહેલો પદ માનવા યોગ્ય નથી, કેમજે જેમાં

बहु जननी प्रवृत्ति थाय तेणे करीने जणातो जे धर्म ते जो सद्धर्म पण अंगिकार करीए तो लौकिक धर्मने पण सद्धर्मपणानी प्राप्ति थवानो प्रसंग आवशे केम जे ते लौकिक धर्मने विषे आ काळमां मोटा मोटा राजा आदि पुरुष मध्ये सिंह समान पुरुष तेमनी प्रवृत्ति देखाय ठे. माटे ने वळी तारे एम कहेवुं होय जे ते लौकिक धर्ममां राजादि प्रवर्तलेला ठे पण जगवंतना शिष्य प्रवर्तलेला नथी. माटे एने सद्धर्मपणुं नथी ने आ धर्म तो जगवंतना शिष्योए कहेलो ठे ए हेतु माटे सद्धर्म ठे एम तारे जो कहेवुं होय तो ते न कहेवुं.

टीका:-बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेन सद्धर्मत्वे प्रतिज्ञायाश्च निष्ठप्रसंगेन तज्ज्ञातुं जवतोहेतुहान्योपपत्तेः ॥ किंच जवतु जगवद्विनेयप्रणीतत्वेनास्य तत्त्वं तथापि जगवद्विनेयत्वमेवकथमेषा मनुश्रोतप्रणेतृणां ॥ किं जगवन्मुंकीकृतत्वेन तदाज्ञा कारित्वेनवा ॥

अर्थ:-केम जे बहु लोकनी जे प्रवृत्ती तेणे करीने जणातो ए धर्म ठे ए हेतुं माटे एने सद्धर्मपणे प्रतिज्ञा पूर्वक स्थापन करनारने अनिष्टनी प्राप्ति थाय ठे. एटले सद्धर्म एने कहेवायज नहि ने जो तुं एम कहीश के हुं बहु लोकनी प्रवृत्तिने सद्धर्म कहेतो नथी तो तारा हेतुनी हानि थशे. एटले तारो हेतु खोटो थशे. ने वळी तुं कहुं तुं जे जगवंतना शिष्योए कहेलो ठे माटे एने सद्धर्मपणुं ठे तो त्यां तुंने पूढीए ढीए जे लोक प्रवाह जे अनुश्रोत मार्ग तेना कहेनार लिंगधारीजे जगवंतना शिष्यपणुंज क्यां ठे. ने जो तुं कहीश के तेमने जगवंतना शिष्यपणुं ठे तो त्यां तेने पूढीये ढीए जे

शुं तेमने जगवंते पोते मुंड्या ठे तेणे करीने शिष्यपणुं ठे के तेमनी
आज्ञा पालवे करीने शिष्यपणुं ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ जगवन्मुंकीकृतत्वेन तद्धिनेयत्वे-
जमाद्यादीनामपि तद्धिनेयत्वप्राप्तेः ॥ अथ जमाद्यादीनां त-
द्धिनेयत्वं सकलभूतलप्रतीतभक्षक्यापह्वमिति चेन्न ॥ तेषां
निहूनवत्वेन सिद्धांति तद्धिनेयान्नासत्त्व प्रसाधनात् ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो पक्ष अंगिकार करवा योग्य नथी, केम
जे जगवंते मुंरुन कर्तुं तेणे करीने जो जगवंतना शिष्यपणुं होय
तो ज माळी आदिकने पण जगवंतना शिष्यपणानी प्राप्ति थशे ने
वळी तुं कहीश के जमाळी आदिकने जगवंतनुं शिष्यपणुं ठे ते
सकळ जगत्मां प्रसिद्ध ठे ते तमारुं ढांक्युं ढंकाशे नहि तो एम
तारे न कहेवुं. केम जे ते जमाळी आदिकने तो निह्ववपणे सिद्धां-
तने विषे जगवंतना शिष्यपणानो आज्ञास मात्रज प्रतिपादन कर्षो
वै ए हेतु माटे.

टीकाः—नापिद्धितीयः ॥ जगवदागमाल्यंत विरुद्ध चैत्यवा-
सादि प्रज्ञप्त्यतमेवकदर्थयतां कथंतेषां तदाज्ञाकारित्वं तथाच
कथंतद्दिनेयत्वं ॥

॥ तदुक्तं ॥

गंजीरमिणं बाळातप्रत्तामोत्तित हकयंत्यता ॥ तंचेव यमज्ञं

તા, અવમન્નંતા ન યાણંતિ ॥ નહિલોકેપિ સત્પિતૃવિરુદ્ધમાચરત-
સ્તદાજ્ઞામપ્યકુર્વતઃ પુત્રસ્યાપિ વસ્તુતઃ પુત્રત્વં નામ
॥ તસ્માતદ્વિનેયાજ્ઞાસાસ્તેઽતસ્તત્પ્રણીતત્વેનોત્સૂત્રત્વાન્નવાન્નિનંદિ
વહુર્જનપ્રવૃત્તિવિષયત્વેપ્યઽનુશ્રોત સદ્ધર્મત્વમેવ ॥ અથ દ્વિતીયઃ
તદેવમેતત્ પ્રતિશ્રોત સ અપ્વતુજગવત્ પ્રજ્ઞસસિદ્ધાંતો
ક્તત્વેન કતિપયમહાસત્વપ્રવૃત્તિગોચરત્વેપિ સદ્ધર્મત્વાત્ ॥ અતો-
નુશ્રોતસો વ્યવહેદે ન પ્રતિશ્રોતઃસંશ્લેષીતુંસદિતિ વિશેષણં વિ-
ધીયમાનં નવિવાદપદવીમધિરોહતિ ॥

અર્થઃ—બીજો પક્ષ પણ અંગિકાર કરવા યોગ્ય નથી કેમ જે
જગવંતની આજ્ઞાથી અત્યંત વિરુદ્ધ એવો ચૈત્યવાસ આદિક સ્થાપવે
કરીને તે જગવંતની કદર્યના કરનારા એવા તે લિંગધારીઓને જગ-
વંતની આજ્ઞાનું કરવાપણું કયાંથી હોય ને વઢી જગવંતના શિષ્ય-
પણું કયાંથી હોય. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકને વિષે પણ
સારા પિતાએ જે કહેલું તેથી વિરુદ્ધ ઇટલે ઝલદું આચરણ કરે તો
એવો પુત્ર ઇટલે પિતાની આજ્ઞાને અંશમાત્ર પણ ન કરતો એવા પુ-
ત્રને પણ વસ્તુતાએ પુત્રપણું નથીજ. તે હેતુ માટે તે જગવંતના શિષ્ય
કહેવાય છે તે તો કેવલ આજ્ઞાસ માત્ર છે માટે તેમનું જે કહેલું તેને
ઉત્સૂત્રપણું છે તે હેતુ માટે ‘ જવાન્નિનંદિ ’ ઇટલે સંસારમાંજ આ-
નંદ માનતા ઘણા લોક તેમની પ્રવૃત્તિ એ માર્ગમાં છે તોપણ અનુશ્રોત
માર્ગનો ત્યાગ કરીને પ્રતિશ્રોત માર્ગનું ગ્રહણ કરવાને સત્ એ પ્રકારનું
ધર્મ શબ્દને વિશેષણ આપ્યું છે તે કાંઈ વિવાદ કરવાનું એ સ્થાનક નથી.

ટીકાઃ—કેષાં હુઃપ્રાપા નૃપાં પુસાં ગુરુકર્મ સંચયવતાં મહાજ્ઞા-

नावरणादिसंजारजाजं ॥ संप्रतिहि गुरुकर्मत्वा ज्जीवानां न प्रायेण
प्रतिश्रोतसि प्रवृत्तिरुपलभ्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अयोग्यज्ञावातू गुरुकर्मयोगादलोकप्रवाहस्पृहया दुरापा ॥
प्रायोजनानामधुना प्रवृत्तिः प्रशि प्रतिश्रोतसि जैनचंदे ॥

अर्थः—कोने ए सद्धर्मनी प्राप्ति दुःख पामवा योग्य ठे तो
ज्ञानावरणादि जारे कर्मना समूहवाळा पुरुषोने ते वात घटे ठे. केम
जे आ काळमां जारे कर्मी जीव ठे ए हेतु माटे बहुधा प्रतिश्रोत
मार्गमां तेमनी प्रवृत्ति देखाती नथी. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे
श्री जिनेश्वर जगवंतना कहेला प्रतिश्रोत मार्गने विषे आ काळमां
बहुधा लोकनी प्रवृत्ति थती नथी एटले दुःखे थाय ठे. शार्थी के
अजोग्य ज्ञावथी तथा जारे कर्मनो योग ठे तेथी तथा लोक प्रवाह-
नी स्पृहा ठे. एटले लोक प्रवाह जे मार्गे चाले ठे ते मार्गे श्वा राखे
ठे. ए हेतु माटे सद्धर्मनी प्राप्ति दुर्लभ ठे.

टीकाः—आगमेप्युक्तं ॥ बहुजणपवित्तिमित्तं, श्रद्धंतेहिं इ-
हलोश्चैव ॥ धम्मो न उज्जियवोजेण तहिं बहुजणपवित्ती ॥
तो आणाणुगयं जंतं चैव बुद्धेण सेवियवंतु ॥ किमिह बहुणा ज-
णेणं हंदिन सेअस्थिणो बहुया ॥ रयणस्थिणोतिथोवा तदाया-
रोत्रि जहं व लोणं मि ॥ इयसुधम्म रयणस्थिदाय गाददयरंतेया ॥

બહુગુણવિહવેણ જન એણ લઙ્ગંતિ તા કહમિમેસું॥ એયદરિદ્ધાણં
તહ, સુમિણેવિ પયદ્દઈ ચિંતા॥

ટીકા:—જાતાયામપિ કથંચિત્કિંચિદ્ગ્રવ્યત્વપરિપાકાત્પ્રાપ્તુ
ર્મૃતાયામાપ સદ્ધર્મબુદ્ધૌ ડુર્લભોદુરાસદઃ શુભ ગુરુર્યથાર્થસિદ્ધાંત
પ્રરુપણનિપુણોલોકપ્રવાહબહિર્ભૂતેચતોવૃત્તિઃપ્રતિવાદિમદક્ષો દ-
ક્ષમઃ કાલાદ્યપેક્ષાનુષ્ઠાનપટિષ્ઠઃસૂરિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ સદ્ધર્મ
મનોરથજાવેપિ સહુપદેશ ગુરંવિના નાસાવાસાદ્યતે ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે કાંઈક જવ્યપણાની પરિપાક અવસ્થાને
વિષે સદ્ધર્મ બુદ્ધિ થયે સતે પણ શુભગુરુ મળવો ડુર્લભ છે. તો જથાર્થ
સિદ્ધાંતની પ્રરુપણા કરવામાં કુશલ છે ને જેના ચિત્તની વૃત્તિ સ્વો-
કપ્રવાહ થકી રહિત છે, ને જે ગુરુ પ્રતિવાદિના મદને નાસ કરવામાં
સમર્થ છે ને વઢી કાલાદિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાન ક્રિયા કરવામાં
અતિસે માહ્યો છે એવો ગુરુ એટલે આચાર્ય તે મળવો ડુર્લભ છે. આ
અર્થ પ્રગટ છે જે સદ્ધર્મ કરવાનો મનોરથ થયે ઠતે પણ સારો ઉપ-
દેશ ગુરુ મળ્યા વિના સદ્ધર્મ પમાતો નથી.

ટીકા:—ચદુક્તં ॥ ધમ્માયરિયેણ વિણા, અલહંતા, સિદ્ધિસા-
હણોવાયં ॥ અરણ્ણવંતુંવલગ્ગા જમંતિ સંસારચક્કંમિ॥ સચ પ્રાયેણ
સાંપ્રતમુસ્સૂત્રજાણકાચાર્યપ્રાચુર્યેણ તથાવિધોનાદ્વપજાગ્યલગ્ગયઃ ।

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્માચાર્ય મળ્યા વિના
સિદ્ધિ પાસવાનાં સાધનનો ઉપાય ન પાસતા જીવ સંસાર ચક્કમાં

જમે છે. જેમ ગાનાના તુંબને લાગેલા આરા જમે છે તેમ સંસાર ચક્રમાં તે પ્રાણી જમે છે માટે બહુધા આ કાલમ^૧ ઉત્સૂત્રના જાણ કરનાર આચાર્ય ઘણા છે માટે જેવો સિદ્ધાંતમાં કહ્યો છે તેવા લક્ષણવાળો ધર્માચાર્ય ઘણા જાગ્યે કરીને પમાય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ યસ્યાનલ્પવિકલ્પજલ્પલહરીયુગ્મ યુ-
ક્તયઃ સૂક્તયઃ સંજ્ઞાં જર્જરયંતિ સંસદિ મદં વિસ્ફૂર્જતાં વાદિનાં ॥
યશ્ચોત્સૂત્રપદનં જાતુદિશતિ વ્યાખ્યાસુ સપ્રાપ્યતે સચ્ચારિત્ર પ-
વિત્રિતઃ શુચ્ચગુરુઃ પુણ્યૈરગણ્યૈરકો ॥

અર્થ:—જેની વાણી :અનેક વિકલ્પ સહિત જે જાણ તેની લહેરો ઇટલે પરંપરા તે સહિત યુક્તિન તે જેને વિષે ઇવી છે. વઢી જે ગુરુ સજ્જાને વિષે અતિ ક્ષય દિદીપ્યમાન એવં વાદી લોકના પ્ર-
વલ્લમદને નાશ કરે છે તે જે ગુરુ વ્યાખ્યાન તે વિષે ક્યારેય પણ ઉત્સૂત્રપ્રરૂપણ નથી કરતા એવા સુંદર ચારિત્રવદ્ને પવિત્ર થયેલા શુચ્ચ ગુરુ તે જો અગણિત પુણ્યનો ઉદય હોય તો તેને મળે છે.

ટીકા:—પ્રાપ્તઃ સમાસાદિત્તઃ સત્તદિત્તગુણઃ ગુરુગુરુઃ પુણ્યેન
જ્ઞવાંતરસંનૃતસુકૃતેન ચેત્યદિ તથાપિ શુચ્ચગુરુ પ્રાપ્તાવપિ-
કર્તુ વિધાતું સ્વહિત માત્મનઃઆયતિ સુલાવહં કર્મ સઙ્કર્મપ્રતિ-
પત્તિ લક્ષણં નાલં ન સમર્થાઃ ॥ અમીપુણ્ય પ્રાપ્ત શુચ્ચગુરવો
મર્ત્યાઃ ॥ આસાદિતસુગુરવોપિ તે કિમિતિ ન સ્વહિતાય યતંત
શ્ચ્યંત આહ ॥

અર્થ:—તે પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત ગુરુ જન્માંતરમાં સંચ કરેલાં પુણ્યવ્રતે જો કદાપિ મળે તોપણ પોતાના આત્માનું પરિણામે હિત કરનાર એવું સર્કર્મ કર્મના અંગિકારરૂપિ પોતાને હિતકારી વસ્તુ તેને કરવાને આ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. શુદ્ધ ગુરુ મળ્યા પછી પણ તે પુરુષ કેમ પોતાનું હિત કરવાજાણી પ્રયત્ન કરતા નથી તો ત્યાં કહે છે.

ટીકા:—ગચ્છસ્થ સ્વવંશ્યાચ્યુપેતયતિવર્ગસ્ય સ્થિતિઃ ગુપ્તત્ત્વ કુલાદતોયં ગચ્છોડત્તેનં વિહાય ગુપ્તમાઝ્ઞિર્નાન્યપાર્શ્વે દેશનાશ્રવણસમ્યક્તપ્રતિપત્યાદિકં વિધેયમિતિ ગૃહિણઃ પ્રતીત્ય લિંગિકૃતા વ્યવસ્થા તથા વ્યાહતા એવંવિધશુદ્ધગુરુપ્રાપ્તાવપિ નિઃસત્ત્વતયા કિમેનાં ગચ્છસ્થિતિં મુંચામો નવેતીતિકર્ત્તવ્યતોદ્ધાતાંતઃકરણાઃ એવં ગચ્છસ્થિતિ વ્યાહતાઃ તેષાં સ્વહિતકરણાસામર્થ્ય મુપલ્લખ્યતદુપચિકિર્ષુશ્ચેતઃસમુદ્લસત્કરુણ ॥ પારાવારઃ પ્રકરણકારઃ પ્રાહ્ ॥

અર્થ:—ગચ્છની જે સ્થિતિ તેણે કરીને એ પુરુષ હાણ્યા છે. ગચ્છ તે શું તો પોતાના વંશમાં થયેલા જે પુરુષો તેમણે અંગિકાર કર્યો એવો જે યતિનો સમૂહ તે ગચ્છ કહીએ ને તેની સ્થિતિ જે મર્યાદા એટલે તમારા કુળના વૃદ્ધ પુરુષોએ આ ગચ્છનો આદર કર્યો છે માટે એ ગચ્છને મૂકીને તમારે બીજાની પાસે દેશનાનું સાંજાળવું તથા સમક્ષિતનું અંગિકાર કરવું ઇત્યાદિ કાંઈ પણ ન કરવું એ પ્રકારે ગૃહસ્થને આશ્રિને લિંગધારીએ કરેલી જે મર્યાદા તેને ગચ્છ સ્થિતિ કહીએ, તેણે કરીને હાણ્યા છે એટલે વ્યાકુલ થયેલા પુરુષો શુદ્ધ

गुरु मळ्या पढी पण सद्धर्म करवा समर्थ नथी थता. वळी ए पुरुषो केवा ठे तो ए प्रकारनी शुज गुरुनी प्राप्ति थये ठते पण निसत्व ठे एटले पुरुषार्थ हीण ठे माटे एम विचारे ठे जे आपणे आ गठनी मर्यादा मूकीए के न मूकीए ए प्रकारना विचारमां जे करवा योग्य ठे ते करवामां जमी गयां ठे अंतःकरण जेमनां एवा थाय ठे. ते गच्छ स्थिति व्याहत कहीए. ते पुरुषने पोतानुं हित करवानुं सामर्थ्य नथी, एम देखीने ते पुरुषोनो उपकार करवाने इच्छतो अंगकार पोताना चिंतमां उत्पन्न थयो जे दयानो समुद्र तेणे करीने कहे ठे.

टीका:-किं ब्रूम इत्यादि॥ अतःकं पुरुषविशेषं ब्रूमो जणामः कं इह जगति आश्रयेमहि सेवेमहि ॥ कं आराध्येम दानादि नोपचरामः ॥ एतेषां जणनादीनां मध्यात्किं कुर्महे विदग्धहे ॥ यदिहि कस्यचिन्महात्मनो जणनेनाश्रयणेनाराधनेन वा गठ स्थितिं विमुच्य सद्धर्मप्रतिपत्तौ ते स्वहितमाचरन्ति तदैतदपि क्रियते ॥ परोपकृतिदीक्षितत्वात्सत्पुरुषाणामिति ॥

अर्थ:-जे कया पुरुषने प्रत्ये आ वात कहीए. वळी जगतमां कीया पुरुषनी सेवा करीए जे पुरुष सेवा वते आ वातने समजे. वळी कया पुरुषनी आराधना करीए एटले दानादिक वते तेनो उपचार करीए. ए सर्वनी मध्ये शुं करीए. जो कोशक मोटा पुरुषना कहेवाथी आश्रय करवाथी अथवा आराधन करवाथी गठ स्थितिने मूकीने सद्धर्मनो अंगिकार करीने पोतानुं हित करेतो पण करीए. केम जे सत् पुरुषे तो पारको उपकार करवो एज दीक्षानो अंगिकार कर्यो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ अथवा ॥ यदाहिप्राप्तसुगुरुवोपि तत्त्वंजानाना
 अप्येवंगन्धस्थित्याव्यामुह्यन्ति तदा कं ब्रुम इत्यादि ॥ अयमर्थः॥
 अजानानोहि तत्त्वं स्वयं वा कस्यचिद्गणनाराधनादिना वा तद्बोध-
 यित्वा सद्धर्मं स्थाप्येतापि एतेच मूढा जानन्तोपि गच्छस्थितिव्या-
 हता इति कथं तत्र स्थापयितुं पार्थ्यते ॥ तत्सर्वथास्मच्चेतस्यमीषां
 सन्मार्गव्यवस्थापने न कश्चिदुपायः प्रतिस्फुरति॥ अतः किं कु-
 र्महे इति विषादवचनं ॥

अर्थः—॥ अथवा ज्यारे तत्त्वना जाण एवा सुगुरु मढ्या
 तो पण गच्छनी स्थितिये करीने व्यामोह पामे ठे त्यारे कोना प्रत्ये
 कहीए इत्यादि जाणवुं. सेमां आ प्रगट अर्थ जे पोतानी मेळे तत्त्वने
 न जाणतो होय. तेने तो कहेवाथी, आराधन करवाथी हरेक प्रकारे
 बोध करीने मार्गने विषे स्थापन करीए. पण आतो मूढ पुष ठे
 केम जे पोते जाणे ठे तो पण गच्छनी स्थितिमां दृणाय ठे ए हेतु
 माटे तेमने सद्धर्ममां स्थापन करवानुं केम पार पामीए ? एटले
 केम समर्थ थइए ? ते माटे सर्व प्रकारे अमारा चित्तमां एमने स-
 न्मार्गमां स्थापन करवाने विषे कोइ उपाय फुरतो नथी; माटे शुं
 करीए. ए प्रकारे खेद जरेलुं वचन कह्युं.

टीकाः—इदमत्रैदंपर्यं ॥ महासत्त्वसत्त्वोपादेयोह्ययं सद्धर्मं
 एतेचातिक्लीबा अन्यथा किं विदुषां गन्धस्थितिजिया ॥ यदिहि
 क्षिं गिनःस्तत्वाज्जाद्विहेतुनागच्छ स्थितिर्दर्शयति तथापिगहिणा
 परीक्षापुरःसरंधर्मप्रतिपत्तव्यः ॥

अर्थः—आ जगाए ठेवट कहेवानुं के तात्पर्य आ ठे जे आ सद्धर्म ठे तेनुं महासत्त्व एटले महाबलवाळो प्राणी तेनाथी अ-
हणाय एम ठे ने आजे पुरुष ठे ते तो अतिशय नपुंसकठे. केम
जो एम न होय तो जे जाण पुरुष ठे तेने गच्छ स्थितिनो जय केम
राखवो जोइए ? नज राखवो केम जे जो पण लिंगधारी पोताने लान
थाय ठे इत्यादि कारणे गठनी स्थिति देखामे ठे. तो पण गृहस्थोए
परीक्षा पूर्वक धर्म अंगिकार करवो.

टीकाः—यतो जगवानेवाह ॥ निकषठेदतापान्यां सुवर्णं
मिव पन्तितैः ॥ परीक्ष्यजिह्वो ग्राह्यं, महचो नतु गौरवात् ॥
आगमेप्युदितं ॥ सद्विधरणनिमित्तं गीयस्सन्नेसणान् उक्कोसा
जोयणसयाइं सत्त उ बारसवरिसाइं कायवा ॥

अर्थः—ते वांत जगवाने पोते कही ठे जे जेम सुवर्णनी प-
रीक्षा कसोटीथी, ठेदवाथी, ताप देवाथी थाय ठे तेम हे जिह्वु लोको
पन्तितोए अमारुं वचन परीक्षा करीने ग्रहण करवुं. पण मारी महो-
वतथी न ग्रहण करवुं. वळी ए वात आगममां पण कही ठे जे.

टीकाः—तथा संप्रदायागतस्यापि निर्गुणस्य गच्छस्यागमै
नामपि परिहारश्रवणात् ॥

। यदुक्तं ॥

सारणमाह वित्तं गच्छं विदुः गुरुगुणेण परिहीणं ॥ परिचत्तना-
श्रमो च ज्ञातं सुत्तविहिणान् ॥

अर्थः--बली आगमने विषे साधुने पण पोताना संप्रदायची चाह्यो आवेलो एवो निर्गुण गच्छ तेनो परित्याग करवो एम सांज-लीए ठीए ए हेतु माटे गळनो ममत्व त्याग करीने शुभ गुरु यकी सद्धर्म पामवो जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका--एवंच यदा कृतदिगबंधानामपि यतीनां निर्गुणगच्छ परिहारः पतिपादित स्तदा का कथा आद्वानामिति ॥ तदेवं विधानामपि य ज्जच्छस्थितिज्ञिया तेषां न सद्धर्मान्युपगम स्तदहो बलीयसी गळमुद्रा तिरयति विवेकांकुरं ॥

॥ यदुक्तं ॥

जीवाः प्रमादमदिरा हृतहृद्यविद्या अप्यन्यथा सुपयिसंप्रति नोत्सहन्ते ॥ हामज्जनाय तु ज्ञवांजसि लिंग ज्ञिः किंगच्छस्थिति विनिहृतेव गले शिलैषा ॥ तद्वच्छ स्थितेरपि विज्यतो धर्मान धिकारिण ए वतेवराकाअनात्मनीना असमर्थत्वात् समर्थस्यै-वहिशास्त्रे तत्तद्दिगारी अच्छी समत्तथ्यो इत्यादिना धर्माधिका-रित्व प्रतिपादनात् ॥ समर्थस्यैवलक्षणत्वात् ॥ होइ समत्थो धम्मकुणमाणो जो न वाहइ परसिं ॥ माइपिइतामिगुरु माइयाण धम्मेण जिन्नाणं ॥ तथवस्थितमेतत् कंब्रुम इत्यादीतीवृत्तार्थः १४

अर्थः--एम ज्यारे कयों ठे दिगबंध ते जेमणे एवा साधुने पण निर्गुण गळमां रहेवानो निषेध कयों त्यारे आवकने निर्गुण ग-

છનો પરિત્યાગ કરવો તેની તો શી વાત કહેવી. એ હેતુ માટે આ નિર્ગુણ ગચ્છે એમ જાણનારને પણ તેની મર્યાદાના ત્રયથકી સર્જનનો અંગિકાર નથી થતો માટે અતિશય બલવાન એવી એ ગઢ મુદ્રા જે તેજ વિવેકરૂપી અંકુરાને ઢાંકી દે છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પ્રમાદરૂપિ મદિરાવતે નાશ પામી છે સારી વિદ્યા તે જેમની પટલે સારું જ્ઞાન જેમનું ગયું છે એવા જે જીવ જે તે બીજી રીતનો જે સારો માર્ગ તે તે પ્રત્યે પણ જવાનો ત્રત્સાહ નથી કરતા. તે ઉપર તર્ક થાય છે જે સંસાર સમુદ્રમાં બુદ્ધયોજ રહે તે માટે ગચ્છ સ્થિતિથી કી ત્રય પામનાર પુરુષો ધર્મના અધિકારી નથી. માટે એ બચારા આત્માનું હિત કરવામાં અતિશય રાંકમા છે કેમ જે અસમર્થ થયા છે એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં તો સમર્થ પુરુષોજ ધર્મના અધિકારી કયા છે. તે હેતુ માટે એવો નિશ્ચય કયો જે કોના પ્રત્યે કહીએ કોની આરાધના કરીએ જેથી આ વાત સમજે રૂપાદિ. આ ચતુર્દશા કાવ્યનો અર્થ સંપૂર્ણ થયો. ॥ ૧૪ ॥

ટીકા:—હદાની કસ્યચિદયોગ્યસ્યાચાર્યપદપ્રાપ્ત્યા તદ સચ્છેષ્ટિતપ્રદર્શનેન શ્રુતાવજ્ઞાં જ્ઞાપયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે કોઈક અયોગ્ય પુરુષ આચાર્ય પદને પામ્યો તેની અસત્ત્વેષ્ટા દેખાતી તેણે કરીને સિદ્ધાંતની અવજ્ઞા પ્રત્યે જણાવતા સત્તા પ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

क्षुत्क्षामः किल कोपि रंकशिशुकः प्रव्रज्य चैत्यै क्वचित्,
 कृत्वा कंचन पक्षमक्षतकलिः प्राप्त स्तदाचार्यकं ॥
 चित्रं चैत्यगृहे गृहीयति निजे गच्छेकुटुंबीयतिस्त्वं,
 शक्रीयति बालिशीयति बुधान विश्वंवराकीयति ॥१५॥

टीकाः—क्षुत्क्षामो बुद्धिदा श्लक्ष्णाकुक्षिः गृहस्थावस्थायां
 किलेति संज्ञावनायां प्रत्यक्षोपलब्धमर्थं संज्ञावनास्यदतयव-
 संतो वदंतीति न्यायः ॥ अतः स्तदज्ञापनाय किलेति पदं ॥
 अन्यथा संप्रति प्रत्यक्ष एवार्थमर्थ इति ॥

अर्थः—सुखवते जेनुं पेट चोंटी गयुं ठे ने आंखो नंभी न-
 तसी गइ ठे एवो रंकनो पुत्र गृहअवस्थायां होय एवुं संजवे ठे.
 माटे आ जगाए किल अव्ययनो संज्ञावनारूप अर्थ करवो. केम जे
 सत्पुरुष ठे ते प्रत्यक्ष जणातो एवो पण अर्थने संज्ञावनानुं स्थानक
 ठे ए प्रकारेज कहे ठे. एवो न्याय ठे. ए हेतु माटे ते न्याय जणा-
 ववाने किल ए प्रकारनुं पद मूक्युं ठे जो एम न होय तो आ का-
 लमां ए अर्थ प्रत्यक्ष देखाय ठे एटले रंकना ठोकरा ए प्रकारना
 थयेसा प्रत्यक्ष देखाय ठे तो ए बात संजवे ठे एम संज्ञावना शीद कहेत?

टीकाः—कोपि असात नामा रंका निहाकोऽत एव कुत्सि-

तोऽनुकंपितो वा शिशुरर्जकः शिशुकुत्सायामनुकंपने वा कः ॥
ततोऽरंकश्चासौ शिशुकश्चेति कर्मधारयः ॥ रंकस्य वा कस्यचि-
न्निशुक इति ॥ अनेन परंपयापि तस्य जिह्वाकत्वं निवेदितं ॥ एतेन
प्रब्रज्यायाश्चपि तस्या योग्यता माह ॥

अर्थः—कोइक एटले जेनुं नाम पण जाणता नथी एवो रंक
एटले जिखारी एज हेतु माटे निंदित अथवा दया करवा योग्य
एवो बालक निंदा अर्थने विषे अथवा अनुकंपा अर्थने विषे कर्मत्यय
जाणवो. त्वार पठी रंक एवो जे शिशु कहीए, एम कर्मधारय समास
करवो. अथवा कोइक रंक तेनो बालक एम अर्थ करवो. एणे करीने
परंपराथी एनुं जीखारीपणुं चाट्युं आवतुं ठे एम जणोव्युं तेणे क-
रीने प्रब्रज्या देवाने पण ए पुरुष योग्य नथी.

टीकाः—कुलशीलादिविकलत्वात्तद्युक्तस्यैव दीक्षा योग्य-
तायाः प्राक्प्रतिपादनात् ॥ प्रब्रज्य मुंजीजूय ॥ चैत्ये लिंगि
संबंधिनि जिनगृहे क्वचिदनिर्दिष्टनास्ति कृत्वा विधाय लंघादिना
कंचन कमपि बरूमूलं बलीयांसं संयतं श्रावकं वा पक्वं सहायं ॥
नहि तावृक् साहाय्यं विना तादृशमाचार्यपदलाजसंभवः ॥

अर्थः—ते अयोग्यपणाने कहे ठे जे ए पुरुष कुलशील
आदिके करीने रहीत ठे ए हेतु माटे ने पूर्वे तद्युक्त पुरुषनेज दीक्षा
देवानुं योग्यपणुं ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे. ए हेतु माटे ने ते पुरुष
लिंगधारी संबंधी कोइक जिनघरने विषे मुंजित अइने कोइने लांघ

आपवी इत्यादि कारणे करीने कोइक बळवान साधु अथवा श्रावक तेनी सहाय्य करीने एटले ते प्रकारना पुरुषने आचार्य पदनो लाज थवो ते कांइ साहाय्य विना थाय नहि माटे.

टीकाः--अकृतकलिः यत् किञ्चिन्निमित्तमात्रं प्राप्य शिष्या दिजिः सह नक्तंदिनमखंनितकलहः ॥ एतेनाचार्यपदानौ चित्यं तस्याह ॥ निर्निमित्तात्यंतकोपनस्य सकलगच्छोद्वेगवेग हेतुत्वेनाचार्यपदायोग्यत्वात् ॥ सोमो पसंतहियओ गुरू होइइ-
त्यादिवचनात् ॥

अर्थः--ते पुरुष आचार्यपद पाण्या पढी जे ते कांइक निमित्त मात्रनुं ग्रहण करीने शिष्यादिकनी साथे रात दिवस कलह करे ठे. एणे करीने ए पुरुष आचार्यपदने योग्य नथी एम जणव्युं केम जे कारण विनानो अत्यंत क्रोधी ए पुरुष सकल गडने उद्वेग कर-
वानुं कारण ठे माटे एने आचार्यपदानुं अयोग्यपणुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः--इहच कलियग्रहणमन्येषामप्याचार्य पदायोग्यता पादकानां स्तंजदंजलोजमूर्खत्वादिदोषाणामुपलक्षणं ॥ ततः सकलसूरिपदानुगुणगणरहित इत्यर्थः ॥ अतएवापात्राणां सूरिपददातुरपि पाप्मीयस्त्वमुक्तमागमे ॥

अर्थः--आ जगाए कलि कहेतां कलह ए शब्दानुं ग्रहण कर्युं ठे, तेणे करीने बीजा पण जेथी आचार्य पद न देवाय एवा अई-

कार, दंज, लोच, मूर्खपणुं इत्यादि दोष पण ए पुरुषने विषे ठे एम उपलक्षणथी जाणवुं. ते हेतु माटे सूरिपदने अनुसरता एवा समस्त गुण तेणे रहित ए पुरुष ठे एटलो अर्थ थयो एज हेतु माटे अपात्र सूरिपद देनारनुं पण अतिशय पापीपणुं ठे एम आगममां कथुं ठे.

टीका:—यदाह ॥ वूढो गणहरसदो, गोयममाई हिं धीरपु-
रिसोहिं, जोतं ठवइ अपत्ते, जाणंतो सो महापावो॥ लोगंमिवि उ-
वघाळ, जत्थ गुरू एरिसो तहिं सीसा ॥ लछयरा अत्रेसिं, अणाय
रो होश्य गुणोसुत्ति ॥ प्राप्तआसे दिवान्सन् तदिति विवेकिनां
विस्वनास्पदं आचार्यकं आचार्यत्वं सूरिपद मित्यर्थः ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ते हेतु
माटे विवेकीनी मध्ये विस्वनाने पाम्युं एवुं आचार्यपणुं ठे, एटले सूरि-
पद विस्वना पाम्युं एटलो अर्थ ठे.

टीका:—अत्रच यो पधावृतीयादिगुरोरकणित्यनेन ज्ञावे
ऽकण तद्धितः॥ चित्रमद्भुतमेतत् यच्चैत्य गृहे देवजवने गृहीयति
गृहंश्वाचरति यथा निजसदने गृही शयनासनपानपचनसंज्ञोग
तांबूलजङ्गणादिकं निःशंकमाचरति तथायमपि केवलजक्ति
योग्येपि जिनमंदिरेऽत्यंतानुचितमप्येतद्यथेहं समाचरन्नेव
मुच्यत इति ॥

अर्थ:—आचार्यक ए शब्दने विषे 'योपधात्' ए सूत्रे करीने
ज्ञावमां तद्धितनो अकण प्रत्यय आवीने ए शब्द सिद्ध थयो ठे.

વળી આ વ્રાત આશ્ચર્યકારી છે જે જિનમંદિરને વિષે ઘરની પેઠે આચરે છે એટલે જેમ ગૃહસ્થ પોતાના ઘરમાં સુવે, જોજન કરે, પીયે, રાંધે, સંજોગ કરે, પાન चावे इत्यादि क्रिया निःशंकपणे કરે, તેમ આ લિંગધારી પણ કેવળ જ્ઞાતિ કરવા યોગ્ય એવું જિનમંદિર તેને વિષે અત્યંત અઘટતી એવી પણ એ ક્રિયાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ કરે છે માટે ઘરની પેઠે આચરે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:-નિજે સ્વકીયે ગઢે કુટુંબીયતિ કુટુંબેવાચરતિ॥
 યથાહિ ગૃહસ્થઃ સ્વકુટુંબે પર્વદિનેષુ જ્ઞાતૃજામાતૃમાતૃજ-
 ગિનિપુત્રિકાદિસંબંધેન નિમંત્રણાદાનાનુપ્રદાનાદિષુ પ્રવર્તત
 એવમેષોપિ સાધ્વાદિવર્ગે તથા પ્રવર્તમાન એવમુચ્યતે ॥

અર્થ:-વળી લિંગધારી ગુરુ પોતાના ગઢને વિષે કુટુંબની પેઠે આચરે છે. જેમ ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબને વિષે પર્વ દિન આવે ત્યારે જ્ઞાત, જમાત, ફોડે એ ત્રણ પ્રકારનો જે સંબંધ એટલે માતાપિતાનો તથા પોતાનો જે સંબંધ તેણે કરીને તેમને નિમંત્રણ કરવું તથા આપવું, લેવું, ઇત્યાદિ ક્રિયાને વિષે પ્રવર્તે છે, તેમ લિંગધારી પણ પોતાના જેવો જે સાધુનો વર્ગ તેને વિષે તેમજ પ્રવર્તે છે માટે તે ગૃહસ્થની પેઠેજ પ્રવર્તે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:-यदि वा आचार्येण हि स्मारणवारणादिपुरस्सरं
 प्रत्युपेक्ष्य पणप्रमार्जनं विनयाध्ययनाध्यापनादिनोत्तरोत्तरगुण
 स्थानाधिरोपणेन स्वगच्छः प्रतिक्रियामवेक्षणीयः यथा गुणं च प्र-

तीक्ष्णो यथादोषं च शिक्षणीय इति सिद्धांतस्थितिः ॥ अयं तु गर्वोद्धुरकं धरतया तामवगणय्य यथा गृही प्रायेण कुटुंबमध्यात् सौजन्यपरोपकारादिसत्पुरुषगुणहीनमपि ग्रन्थार्जनगृहकर्मकरणादिमात्रप्रवणं पुत्रादिकं बहुमन्यते तदन्यं चावमन्यते तथा गच्छमध्याद्धि श्रामणादिषु शुश्रूषाकारिणं सदोषमपि न्यूपयति ॥ तदन्यं च सद्गुणन्यूपणमपि दूषयति इति गृहिकुटुंबप्रक्रियावर्तित्वात्तथाजिधीयत इति ॥

अर्थः—बली आचार्ये पोताना गच्छनो क्षणे क्षणे तपास राखवो जे कोइकने विस्मरण थयुं होय तो तेने संजारी आपवुं तथा कोइ विपरीत करतो होय तो तेनुं निवारण करवुं इत्यादि पूर्वक जे जोनुं प्रमार्जवुं तथा शिष्यनुं जणवुं जणावुं इत्यादिके करीने पोताना गच्छने जेवो तपासवो तथा जेनो जेवो गुण तेने तेवुं मान आपवुं तथा जेनो जेवो दोष तेने तेवी शिक्षा आपवी, ए प्रकारनी सिद्धांतनी स्थिति ठे एटले मर्यादा ठे ने आ आचार्यनुं तो अहंकारे करीने जंचुं माथुं ठे ए हेतु माटे ते सिद्धांतनी मर्यादानी अवगणना करीने जेम गृहस्थ बहुधाए कुटुंबना मध्यस्थी आ प्रकारनो पुत्रादिक तेने बहु माने ठे जे जे पुत्रादिकने विषे सुजनपणुं तथा परोपकार इत्यादि सत्पुरुषना गुणे करीने रहितपणुं ठे तो पण ते ड्रव्य उपार्जन करवुं तथा घरनुं काम करवुं इत्यादिकने विषेज चतुर होय तो तेने घणुं मान आपे ठे ने ते थकी अन्य गुणी होय तो तेनुं अपमान करे ठे तेमज गच्छ मध्ये जे कोइ दोषवालो होय ने ते जो विसामा करावतो होय, सेवा करतो होय तो तेने माने ठे शोनावे ठे ने ते विना बीजो महागुणी होय, गुणरूपी

ભૂષણનું ધારણ કરનાર હોય તો પણ તેને દોષ પમાને છે, એ હેતુ માટે
ગૃહસ્થની ક્રિયાને અનુસરે છે માટે કુટુંબી ગૃહસ્થ જેવો એને કહ્યો.

ટીકા:—તથા સ્વમાત્માનં શક્તીયતિ ॥ શક્તિમિવ પુરંદર
મિવાચરતિ ॥ સહિ નીચત્વાત્તથાવિધચૈત્યદ્રવ્યશિષ્યશ્રા-
વકાદિસમૃદ્ધિદર્શનાન્મદિષ્ણુઃ શક્તોહ મિત્યજિમન્યત ઇતિ
તથા કતિપયાક્ષરલેશલેપદિગૂજિદૂતયા મદાવલેપાદ્વાલિશી-
યતિ વાલિશાનિવ મૂર્ખાનિવાચરતિ બુધાન્ કુશાગ્રીયબુદ્ધીન્
વિચક્ષણાન્ અહમેવ સકલવાદમયપારપારદશ્વા કિમમી
અજ્ઞા વીદંતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે આચાર્ય પુરુષ પોતાના આત્માને ઇંદ્રની
પેઠે આચરે છે. કેમજે તે પુરુષને વિષે નીચપણું રહ્યું છે માટે તે
પ્રકારનું ચૈત્ય તથા દ્રવ્ય તથા શ્રાવકાદિ સમૃદ્ધિ તેને દેખવાથી
અહંકારી થયેલો એવો એ પુરુષ એમ માને છે જે હું ઇંદ્ર હું વઢી
કેટલાક અક્ષર એ જાણ્યો છે તેનો લેશ માત્ર લેપ ઇટલે થોડું જાણ-
પણું તેણે કરીને ચોરે પાસ મુખ ઘાલતો પણ એકે ગ્રંથ યથાર્થ ન
જાણતો પણ મદે કરીને અહંકારી છે એ હેતુ માટે સારા સૂદ્ધમદર્શી
પંક્તિને પણ મૂર્ખની પેઠે આચરે છે ઇટલે તેમને મૂર્ખ જાણે છે ને
પોતાને મહા પંક્તિ જાણે છે. જે હુંજ સર્વ શાસ્ત્રરૂપ સમુદ્રનો પાર
દેખનાર હું માટે અજ્ઞાનો શું બોલે છે શું સમજે છે ઇત્યાદિ.

ટીકા:—તથા અતએવ વિશ્વં જગદ્ધરાકીયતિ વરાકમિવ
રંકમિવાચરતિ ॥ સહિ રસાદિગૌરવમદિરામદપૂર્ણમાન

नयनतया जगदपि मत्पुरतः क्लितकमिति मनुते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अखर्वगर्वसंज्ञाराः समासाद्य महापदं ॥ नीचा स्तृणाय
मन्यन्ते, निर्विकल्पतया जगत् ॥

अर्थः—वळी एज हेतु माटे जगतने रंक जेवुं आचरे ठे
एटले रंक माने ठे, केमजे ते पुरुष रसादि गारवरूपी मदिराना
मदे करीने घुमरायमान जेनां नेत्र थयां ठे, एवो ठे ए हेतु माटे
जगत पण मारा आगळ तरणा तुढ्य ठे एम माने ठे, जे माटे तेवुं
कछुं ठे जे महा गर्विष्ठ नीच पुरुष मोटुं पद पामीने निःशंकपणे
जगतने तृण समान माने ठे.

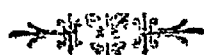
टीकाः—अयमाशयः ॥ ईश्वरो हि कश्चित् प्रव्रज्य प्राप्ता-
चार्यपदः सन्निर्विवेकतया कथंचित्तच्चैत्यगृहादिषु गृहीयिता-
दिकं विदधानोपि न तथा लोकानां चित्रीयते ॥ गृहवासेपि दु-
र्ललितस्त्वस्य लोकैस्तथा दर्शनात् ॥ अयंतु रंकशिशुर्दीक्षित्वा सू-
रिपदासादनेन तथा कुर्वाणो जनानामुपहासविषयतया
महदाश्चर्यज्ञाजनमिति ॥ तदहो अत्यंतमाचार्याद्यनुचित-
चैत्यगृहगृहीयितादिनाऽसच्चेष्टितेन श्रुतपथावज्ञा पापानां मल्लि-
नयति प्रवचनमिति वृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—तेमां आ अज्ञिप्राय ठे जे कोइ समर्थ धनाढ्य होय

ને તે દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામ્યો હતો નિર્વિવેકપણાઈ કરીને
 વ્યારેય ચૈત્ય ગૃહાદિકને વિષે ગૃહસ્થની પેઠે આચરણાદિકને કરતો
 હોય તો પણ તે પ્રકારે લોકને આશ્ચર્યકારી ન થાય પણ જેનું ગૃહ-
 સ્થાવસ્થામાં દાક્ષિણ્યપણું દીઠું હોય ને તેની આ પ્રકારની ઝડૂત
 દશા દેખીને લોકને કેમ આશ્ચર્ય ન થાય, ને આ તો વઢી રાંકનું
 ઢોકરું દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામીને તેવું ઝડૂતપણું કરવા માંડયું
 માટે લોકને ડપહાસ કરવાનું ઠેકાણુ એ ઠે, એ હેતુ માટે મોટા આ-
 શ્ચર્યનું પાત્ર ઠે તે માટે અત્યંત આચાર્યાદિકને અઘટતું જે ચૈત્યમાં
 ઘરમાં ગૃહસ્થની પેઠે આચરવું ઇત્યાદિક જે જૂંફી ચેષ્ટાઈ એટલે ન-
 ઠારું આચરણ તેણે કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની જે અવજ્ઞા કરવી એ પાપે
 કરીને પ્રવચનને મલીન કરે ઠે એટલે સિદ્ધાંતનું અપમાન કરે ઠે એ
 પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૫ ॥

ટીકા:—સંપ્રતિ પિતૃપુત્રાદિસંબંધં વિનાપિ હઠાદિલિંગિ
 વિહિતલોકવાહનોપલંબદ્વારેણ શ્રુતવજ્ઞા પ્રતિપાદયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે પિતા પુત્ર આદિક સંબંધ વિના પણ હઠાત્કારે
 લિંગધારીએ પોતે સ્થાપન કરીને લોક પાસે ડપાઠાવી જે રીતિ તે
 સંબંધી જે ડલંબો દેવો તે દ્વારે કરીને સિદ્ધાંત અવજ્ઞાનું પ્રતિપાદન
 કરતા સત્તા ગ્રંથકાર કહે ઠે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यै जातो नच वर्द्धितो नच नचक्रीतोऽधमणोनच ।
 प्राग्दृष्टो नच बांधवो नच नच प्रेयान्नचप्रीणितः ॥
 तैरेवात्यधमाधमैः कृतमुनिव्याजैर्बद्धाद्वाह्यते ।
 नस्योतः पशु वज्जनोयम निशं नीराजकं हा जगत् ॥ १६ ॥

टीकाः—यैर्लिङ्गिजिरयं जनो नचजातो जनेरंतर्जावित-
 अर्थत्वान्न जनितः पित्रादिरूपतया न जन्म लंजितः ॥ चकाराः
 सर्वेऽपि समुच्चयार्थाः अवधारणार्थावा ॥ अथ माचूज्जातस्तथापि
 वर्द्धितो न विष्यत्ये तावतापि बलात्तद्वाहनसिद्धिरत आह ॥
 वर्द्धितो नचेति एवमुत्तरपदेष्वाशङ्क्य योजना कार्या वर्द्धितो
 योगक्षेमादिसंपादनेन शरीरपोषं प्रापितः ॥

अर्थः—जे लिंगधारी आ आवक जननो कांइ बाप नथी
 जे एनुं जेम तेम कहेलुं आवक अंगिकार करे ठे एटले लिंगधारीए
 आ जन उत्पन्न कयों नथी. जन धातुनां अंतर्जाविज्यंतनो अर्थ
 ठे ए हेतु माटे नथी उत्पन्न कयों ए प्रकारनो अर्थ थयो. एटले
 पितादि रूपपणे जन्म आप्यो नथी. आ जगाए सर्वे पण चकारनो
 समुच्चयरूपी अर्थ ठे, अथवा अवधारणरूपी अर्थ ठे वळी आशंका
 करी कहे ठे जे जन्म आपनार न होय तो पण वृद्धि करनार तो
 ह्मो, के जेथी बलात्कारे ते लिंगधारीना वचननी माथे नपानी लेवानी
 सिद्धि आय. एज हेतु माटे विशेषण कहे ठे जे ए लिंगधारीए

પાલણ પોષણ કરીને કાંઈ આ જનની વૃદ્ધિ પમાતી નથી કે જેથી
 એનું અવલૂં કહેલું પણ માથે ઝપાતી લે એ પ્રકારે આગદ્યાં પદને
 વિષે પણ આશંકા કરીને યોજના કરવી. વર્જિત શબ્દનો એ અર્થ છે
 જે ન મળેલી વસ્તુનો યોગ કરવો ને મળેલી વસ્તુની રક્ષા કરવી એ
 રૂપ જે યોગ કેમ ઇત્યાદિકનું જે કરવું તેણે કરીને જે શરીરનું
 પોષણ કરવું તે.

ટીકા:—નચ ક્રીતો મૂલ્યદાનેનાઽન્યસ્માદ્ગૃહીતઃ ॥ અ-
 ધમર્ણો નચ ઉત્તમર્ણસકાશાદુચ્ચારાદિપ્રયોગેનાઽર્થ ગૃહીતોઽધ-
 મર્ણઃ ॥ અત્રચ ચૈરિતિકર્તૃતયા સંબંધાનુપપત્તેર્યેષામિતિ
 સંબંધવિવક્ત્રયા યજ્ઞબ્દો યોજ્યઃ ॥ અર્થવશાદ્વિજ્ઞપરિણામ
 ઇતિવચનાત્ ॥ તેન યેષાં લિંગિનામયંજનોઽધમર્ણોર્થધારયિતા ન
 જવતિ એવમુત્તરત્રાપિ યથાસંજવં યેષામિતિ સંબંધનીયમ્ ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારીએ આ શ્રાવક કોઈ પાસેથી મૂલ્ય
 આપીને વેચાતો લીધો નથી જે એનું બોલ્યું માથે ઝપાતે વઢી આ
 જન એટલે શ્રાવક લોક એ લિંગધારીઝનો દેવાદાર નથી જે પોતાની
 આજ્ઞા પરાણે પઢાવે-ધનાદિ વસ્તુ આપનાર જે પુરુષ તે ઉત્તમર્ણ ક-
 હીએ. ને જે ધનાદિ વસ્તુનો લેનાર પુરુષ તે અધર્મણ કહીએ. માટે
 ઉત્તમર્ણ પાસેથી ઝધાર પ્રમુખ પ્રયોગે કરીને અર્થનો ગૃહણ કરનાર
 એટલે અધર્મણ થયેલો આ જન નથી. આ જગાએ વ્યાકરણાદિ વિ-
 ચાર જે આ જગાએ ચૈ: એ પ્રકારનું કર્તા પદ છે તેણે કરીને સંબંધની
 સિદ્ધિ નથી થતી માટે યેષાં એ પ્રકારના સંબંધની કેહેવાની ઇચ્છા
 કરીને યત્ શબ્દની યોજના કરવી. કેમ જે અર્થના વશથી વિજ્ઞ-

किनो परिणाम थाय ए प्रकारनुं वचन ठे ए हेतु माटे आ प्रकारनो
अर्थ थयो जे जे लिंगधारीनो आ जन जे ते अधमर्ण नथी. एटले ते
लिंगधारी थकी डव्यनो लेनार नथी, एम आगळ पण जेम घटे
तेम 'येषां' कहेतां जे संबंधी ए प्रकारे पदनो संबंध करवो.

टीका:—तथा ॥ यैः प्रागूर्व दृष्टोऽवलोकितो न च ॥ अयमर्थः
॥ यैर्लिंगिभिः स्वश्रद्धादविष्टदेशवर्तित्वात्कदाचिदपि न दृष्टास्ते
पि स्वगच्छग्रह्यस्तत्वादन्यं गुरुं वाचापि न संज्ञाषन्ते ॥ तमेव गच्छ
गुरुं ध्यायतः कालमतिवाहयन्ति ॥

अर्थ:—वळी जे लिंगधारीण पूर्व दीठो पण नथी एटले
तेनो आ अर्थ ठे जे लिंगधारीण पोताना श्रावक अतिशय दूर दे-
शमां रह्या ठे माटे क्यारेय पण ते दीठा नथी ते श्रावक पण पोताना
गच्छना आग्रह वते गलाया ठे ए हेतु माटे बीजा गुरुने वाणीए
करीने पण नथी बोलावता. ने केवळ तेज गच्छ गुरुनुं ध्यान करता
ठता कालनो निर्वाह करे ठे.

टीका:—बांधवः पितृजातृव्यादिसंबंधजाग्न न च येषां ॥
न च प्रेयान बह्वृजतरो मैत्र्यादिसंबंधेन न च प्रीणितो दानज्ञा-
नातिशयादिना तोषितः ॥ अत्रचेदानींतनरूढ्या यद्यपि केषां-
चिद्वर्द्धितत्वादिसंज्ञव स्तथाप्ययं पटसंवृतएव शोभत इति
न्यायेनातिलज्जनीयत्वादिना तदविवक्षणाच्चवर्द्धित इत्या-
द्युक्तं तथा केषांचिद्बांधवत्वादिसंज्ञवेपि दवीयसां न्यूयसां च तद-
संज्ञवेन तदविवक्षणाच्च बांधवश्चाद्युक्तमिति ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीनो आ जन बांधव पण नथी जे आझा उपामावे बांधव षटले पिता, चाता इत्यादि संबंधवाळो जे होय ते. वळी ए लिंगधारीने आ जन मैत्री आदिक संबंध वते अतिशय वहालो पण नथी. वळी ए लिंगधारीए आ जन दान ज्ञान आदि अतिशय आपीने प्रसन्न पण कर्यो नथी. जे एनुं अवलुं कहेलुं वचन अंगिकार करे. आ जगाए आ काळनी रुढिए करीने जो पण कोइ लिंगधारीना श्रावकने वृद्धि पमामवी इत्यादिक गुण संज्ञवे ठे तोपण एतो जेम आ पट ढांकेलोज शोन्ने ठे ए प्रकारना न्याये करीने अतिशय लज्जा पामवा योग्यपणुं एमां रहुं ठे इत्यादि कारणे करीने ते ढांकेली वात उघामी करी देखामवानी अमारी इच्छा नथी. ए हेतु माटे एम कहुं जे नथी वृद्धि पमाज्यो इत्यादि कहुं. वळी कोइनो कोइ बांधव पण हशे एवो संज्ञव थये ठते पण अतिशय दूर रहेनार घणाक लोकने ते संबंध संज्ञवतो नथी माटे ते संबंध कहेवानी इच्छा पण नथी माटे नथी बांधव इत्यादि कहुं.

टीकाः—तैरेव प्रायुक्तसंबंधाज्ञावेन लोकवाहनयोग्यता विकलैर्लिङ्गिज्जिरेव एवेत्यव्ययमिह परिज्ञवे ॥ ईषदर्थे पारज्ञवे प्येवौ पम्येऽवधारण इति विश्वप्रकाशवचनात् ॥ ततश्चमहान् पराज्ञवोऽयं यत्तादृशैरपि लिङ्गिज्जिर्लोको बाह्यत इति ॥ बलात् हठेन नतु प्रणयेन बाह्यते वशीकृत्य स्वकार्याणि कार्यते ॥

अर्थः—आज्ञावहन कराववाने अयोग्य एवा लिंगधारीउपज्ञ पूर्वे संबंध कह्या तेमांनो एके संबंध नथी, तो पण आ जगाए 'यव'

ए प्रकारनो अव्यय ठे, ते पराजव रुपी अर्थने विषे ठे केम जे एव अव्यय ठे ते लगारेक एवा अर्थने विषे प्रवर्त्ते, तथा पराजव रुपी अर्थने विषे प्रवर्त्ते तथा 'तथा' निश्चयरुपी अर्थने विषे प्रवर्त्ते एम विश्वप्रकाश नामे कोशनुं वचन ठे ए हेतु माटे अहीं पराजवरुपी अर्थ लेवो तेथी आ प्रकारनो अर्थ थयो जे तेवा पण लिंगधारीउं आ लोक पासे आझा उपाकावे ठे एटले बलात्कारे पण स्नेहथी नहि ते श्रावक लोकने वश करीने पोतानां काम करावे ठे एतो मोटो पराजव कयों एम जाणवुं.

टीका:—अयं गच्छमहाग्रहगृहीतःप्रत्यक्षोपलज्यमानौ ज-
नःश्राद्ध लोको नस्योतो नास्तितश्च पशुवत् वृषजादिरिव ॥
यथा रज्जुनियमितनासो वृषजादिर्यदृच्छया बाध्यते यत्रतत्र नी-
यते तथा लोकोपि लिंगिवाद्यत्वेनोपचारान्नस्योत इत्युच्यते ॥

अर्थ:—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો જન એટલે શ્રાવક લોક તેં ગ-
ચ્છનો જે મોટો આગ્રહ તેણે કરીને ગ્રહણ થયેલો છે. અથવા ગચ્છ
એજ મહા મોટો ડુષ્ટ ગ્રહ તેણે ગળી લીધેલો છે. કેમ જે નાકે ના-
થેલો વલદ આદિ પશુની પેઠે એટલે જેમ વલદ આદિ પશુ નાકે
નાથીને બાંધેલું હોય તેને જ્યાં પોતાની ઇચ્છામાં આવે ત્યાં જાર જ-
પાકાવીને લઈ જાય તેમ લિંગધારીઓ આ શ્રાવક રુપી બલદને પ-
શુને ગઢની મમતારુપ નાકે નાથ ઘાલીને પોતાની આજ્ઞારુપ જાર
વહન કરાવીને પોતાની નજરમાં આવે તેમ ફેરવે છે માટે ઉપચાર
થકી નાકે નાથેલા કહીએ ઢીણ.

अर्थः—प्रथम वितर्क करीने आगळ विशेषणरूप समाधान आपवुं ठे माटे कहे ठे जे पूर्वे संबंध कह्या ते विना ते लिंगधारीउने विषे सद्गुरुपणुं रह्युं ठे तेणे करीने ते श्रावक लोक तेमनां कार्य करशे केम जे जेनो उपगार थडू शकतो नथी एवाने पारकुं हित करवामांज आसक्त एवा गुरुनो जे धर्म दाननो उपगार तेनो प्रत्युपकार एटले तेनो बदलो वाळवाने कोइ समर्थ थतुं नथी. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे माटे ते लिंगधारी गुरुनी आज्ञा माथे उपासी जोइए एम जो तुं कहेतो होय तो ते उपर विशेषणरूप समाधान आपीए ढीए जे.

टीकाः—अतश्चाह ॥ अत्यधमाधमैरिति ॥ लोकलोकोत्तर गर्हिततमसाध्वीप्रतिसेवादेवद्रव्यजक्षणसुविहितघातशासनोड्डाहप्रभृतिभूरिपापकर्मनिर्माणादतिशयेनाधमेज्योपि हीन जातीयेज्योप्यधमै रहींनैर्युक्तं ॥ संजक्ष्मिसेवाए देवदवस्तज्ज-
कलोपेणच ॥ इसिघाएपवयणुड्डाहे, बोहिघाउं निंदसिओ ॥ अतः कथमेषां सद्गुरुतया लोको वाहनीयो जविष्यति ॥

अर्थः—एज हेतु माटे तें लिंगधारी गुरु केवा ठे तो अधम करतां पण महा अधम ठे एटले नीच करतां पण महा नीच ठे केम जे लोकने.लोकोत्तर तेमां अतिशय निंदित एवां जे साध्वीनी प्रतिसेवा करवी तथा देवद्रव्यनुं जक्षण करवुं तथा सुविहितनो घात करवो, तथा शासनना उड्डाह करवो इत्यादिक जे घणां महा पाप कर्म तेने करवा थकी अतिशय अधम एवा हीन जातिवाळा पुरुषो ते थकी पण अतिशय अधम महा नीच एवा ए लिंगधारी गुरु ठे. जे माटे शास्त्रमां क-
ह्युं ठे जे साध्वीनी प्रतिसेवा, देवद्रव्यनुं जक्षण, सुविहितनो घात, शास्-

નનો ઝડાહ એટલાં વાનાં બોધિરતનનાં ઘાત કરનાર કહ્યાં છે એ હેતુ માટે
 પ્ર લિંગધારીઝને સદ્ગુરુપણે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરા-
 વવું ક્યાંથી થાય ! નજ થાય એટલે આજ્ઞા કરવા યોગ્યજ નથી.

ટીકાઃ--અથૈવંવિધૈરેજિઃ કથંતર્હિં વાહ્યિતું લોકઃ પાર્યતે
 અત આહ કૃતમુનિવ્યાજૈઃ ॥ પ્રપંચચતુરતયા વિશ્વાસો
 ત્પાદનેન મુગ્ધજનસ્યવિપ્રલિત્સયારચિતશાંતરૂપમાસોપવાસ કર-
 ણાદિસુવિહિતબદ્ધજિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ એવમસમંજસકારિ-
 ણોપિ લિંગિનો વિશ્રંજહેતુતથાવિધયતિરૂપપ્રદર્શનેન સુલ્લકર
 પથપ્રરૂપણેન ચ સુલ્લલુબ્ધાન્ મુગ્ધાન્ પ્રલોચ્ય યથેત્તં વાહ્યંતીતિ॥

અર્થઃ--હવે એ લિંગધારી એ પ્રકારના છે ત્યારે લોક પાસે
 પોતાની આજ્ઞાનું વહન કરાવવું કેમ કરી શકે છે તો એ પ્રકારની
 આજ્ઞાકાના ઉત્તર રૂપ વિશેષણ આપે છે, જે કર્યું છે મુનિપણનું કપટ
 તે જેમણે એવા એ છે માટે એટલે પ્રપંચ કરવામાં જે પોતાનું ચતુર-
 પણું તેણે કરીને જોડાં માણસને વિશ્વાસ ઉપજાવીને તેમને ઠગવાની
 રૂઝાણા ઉપરથી કર્યું છે શાંત રૂપ તે જેમણે ને માસોપવાસ આદિ
 જે સુવિહિતનું આચરણ તેનું મિષ જેમણે ગ્રહણ કર્યું છે એવા તેનો
 આ પ્રગટ અર્થ છે જે એ પ્રકારના અતિ ઝૂંઝુ આચરણ કરવામાં મહા
 કપટી છે તો પણ લિંગધારી પણું છે તે વિશ્વાસનું કારણ છે માટે તે
 પ્રકારનું યતિરૂપનું દેખાવું તેણે કરીને તથા સુલે થાય એકો
 માર્ગ પ્રરૂપવો તેણે કરીને સુલ્લમાં લોજાયેલા એવા જોડા માણસોને
 લોજાવીને જેમ પોતાની નજરમાં આવે તેમ પોતાની આજ્ઞા તેમની
 પાસે ડપાસાવે છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અવરે નિયમિપહાણાં પયમિવેસાસિયં
ષણં રૂવં ॥ સુહલુઠ્ઠુલુઠ્ઠુજણવંચણેણ કપિંતિ નિયવિત્તિં ॥
અમુમેવાર્થ સમર્થયિતું પ્રકારાંતરેણ લોકવાહનપ્રતિકારમસં-
જાવયન્ સવિષાદમનુશુણં વૈધર્મ્યેણાર્થાંતરન્યાસમાહ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે એજ અર્થને સમર્થ
કરવાને લોકને જે એ લિંગધારી ઠગે છે તેનો ઉપાય બીજે પ્રકારે
સંજવતો જણાતો નથી માટે ગ્રંથકાર છેદસહિત જેને અનુસરતો
શુણ રહ્યો છે એ પ્રકારનું વૈધર્મી દૃષ્ટાંતે કરીને અર્થાંતર ન્યાસ અલં-
કારને કહે છે.

ટીકા:—નીરાજકં ॥ વિગતંસહાદૈશ્વર્યન્યાયગોપાયિત
પ્રજહુષ્ટશિક્ષાશિષ્ટરક્ષાવિચક્ષણજૂપં કિંરાજસહિતમપિ ની
રાજકમિવ નીરાજકમુચ્યતે હા ઇતિવિષાદે જગદ્જુવનં ॥ ન
હ્યન્યથોદિતશુણ્નાજિ સંજનિ વલાલ્લોકવાહનં કર્તુ લખ્યતે ॥
અયમશયઃ ॥ યથા સશુણં રાજાનં વિના તદ્દેશઃ પ્રતિભૂપમલિ-
મ્બુચાદિન્નિરૂપઙ્ગ્યતે एवं સંપ્રતિ પ્રૌઢસાતિશયબહુજનાપેક્ષ-
ણીયગણધરાદિપુરુષસિંહવિરહાલ્લિંગિજિરયં શ્રાદ્ધજનો વ્રાહ્મત
ઇતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:—જે આ જગત્ હા ઇતિ છેદે રાજા રહિત હોય ને
શું એમ થયું નિધણીઆતું થયું. કેમજે આજ્ઞાએ સહિત ઐશ્વર્યપણું
તથા ન્યાયે કરીને પ્રજાતું રક્ષણ કરવું તથા હુષ્ટની શિક્ષા કરવી
તથા સાધુ પુરુષનો રક્ષા કરવી તેમાં ચતુરાઈ રૂપ જે રાજાપણું તેણે

રહિત આ જગત્ થયું છે માટે આશંકા કરીને કહે છે જે રાજા સહિત એવું આ જગત્ છે તેને રાજા રહિત હોય ને શું એમ કેમ કહો છે તો તેજ પર કહે છે જે આ લિંગધારીઓ ઠગે છે એ મોટી સેદ કરેલી વાત છે કેમજે જો એમ ન હોય ને પૂર્વે કહેલા ગુણસહિત રાજા હોય તો બઠાત્કારે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞા મનાવે છે તે કેમ થાય ? તેમાં આ અગ્નિપ્રાય છે કે જેમ પૂર્વે કહ્યા એવા ગુણવાળા રાજા વિના તે રાજાના દેશ પ્રત્યે શત્રુ તથા ચોર इत्यादિક ઉપદ્રવ કરે છે તેમ આ કાઠમાં પણ મોટાને અતિશયે સહિત એવા ઘણા જનને અપેક્ષા કરવા યોગ્ય એવા ગણધર આદિ પુરુષસિંહનો ત્રિરહ છે એ હેતુ માટે લિંગધારીઓ આ શ્રાવક જનને ઠગે છે એટલે પોતાને મનમાં આવે તેમ પ્રરુપણ કરીને પોતાના સ્વાર્થ સાધવાની વાત તેમના માથા ઉપર ચઢાવીને જમાવે છે એ પ્રકારનો આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧૬ ॥

ટીકા:-અધુના લિંગિનો વૈશસં દૃષ્ટાપિ કદાગ્રહાત્તપ્રથિત
કાપથાદઽનિવૃત્તમાનાન્મૂઢાન્દિગ્મૂઢત્વાદિના વિકલ્પયન્નાહ ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારીઓની કરેલી પ્રત્યક્ષ હિંસા દેહીને પણ કદાગ્રહ થકી તેણે પ્રરુપણ કરેલો જે નિંદિત માર્ગ તે થકી નિવૃત્તિ ન પામેલા એટલે તે માર્ગે ચાલતા એવા મૂઢપુરુષોને ડિગ્મૂઢપણું इत्यादિક દોષ છે તેને વિકલ્પ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

किं दिग्मोद्गमिताः किमंधबधिराः किं योगचूर्णीकृताः
 किं दैवोपहृताः किमंग ठगिताः किंवा ग्रहावेशिताः ॥
 कृत्वा मूर्ध्निपदं श्रुतस्य यदमी दृष्टोरुदोषांच्छपि ।
 व्यावृत्तिं कुपथा ज्जम्मा न दधते सूयंति चैतत्कृते ॥१॥

टीकाः—किंशब्दाः सर्वेऽपि विकल्पार्थाः ॥ किममी जम्मा
 दिग्मोद्गः कुतश्चिददृष्टादिनिमित्तात् प्राच्यादिदिक्षु प्रतीच्यादि
 त्रमस्तमिताः प्राप्ताः ॥ अयमर्थः ॥ यथा दिग्मूढाः प्राचीं प्रती-
 चीत्वेनाध्यवस्यंतो लोकेन युक्त्या ज्ञापिततत्त्वाश्चपि तदध्य-
 वसायात्र निर्वर्तत एवमेतेऽपि विदितकुपथदोषाश्चपि कुतोऽपि
 हेतोस्ततोऽनिर्वर्तमानास्तत्ताम्यात्तथोच्यन्ते ॥

अर्थः—आ काव्यमां सर्वे पण किं शब्द ठे ते विकल्प अ-
 र्थने कहेनारा ठे तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो, जे आ श्रावक लोक
 जर पुरुषे एटले ते कोइक कारणथकी : दिग्मूढ थयो के शुं एटले
 कोइक अदृष्टादि कारणथकी पूर्वादि दिशाओने विषे पश्चिम
 आदि दिशाओनी ज्ञांति थाय तेने दिग्मूढ कहीए. ते दिग्मूढपणाने
 आ जर पुरुषो पाम्या ठे के शुं ? तेनो प्रगट अर्थ आ ठे जे जेम
 दिग्मूढ पुरुष पूर्व दिशाने पश्चिम दिशारूपे निश्चय करे ठे. तेने
 बीजा लोक युक्तिए करीने यथार्थ समजावे ठे तोपण ते पोताना
 खोटा निश्चयथकी पावो निवृत्ति पामतो नथी. एम आ जर पुरुषो

પણ કુમાર્ગના દોષ જાણે છે તોપણ કોણ જાણે કયા કારણ માટે તે થકી નિવૃત્તિ પામતા નથી. એટલે એ લિંગધારીઓનાં દોષ દેશે છે જાણે છે તેજ પણ તેનો ત્યાગ કરી શકતા નથી માટે તેમને દિગ્મૂઢ કહીએ ઠીક.

ટીકા:—કિમંધાનયનહીના બધિરાજપદ્મતશ્રવણાઃ શ્રંધાશ્ર
બધિરાશ્રેતિદ્વંદ્વઃ ॥ તે કિમંધાઃકિંબધિરાંદ્વિત્યર્થઃ ॥ યથાંધાદૃગ્વિ-
કલત્વાત્સમ્યક્પંથાનમજાનાના અપથમપિ સત્પથતયાઽવગમ્ય
તત્રંગચ્છંતો હિતૈષિણાં તત્ત્વં જ્ઞાપ્યમાના અપિ સ્વગ્રહાન્ન નિવર્તતે
યથાંચં બધિરાઃ શ્રુતિવિકલત્વાદનાકર્ણયંતો દુષ્ટવૈતાલિકાદિ
વંચો નિંદાર્થમપિ સ્તુત્યર્થતયાવગમ્ય તદ્વાનાદૌ પ્રવર્તમાના સ્તંત્ર-
બોધિતા અપિ સ્વનિર્બધાન્ન નિવર્તતે ॥ એવમિમેપિ સંદોષમપિ
કુપથં સ્વંગચ્છાદિગ્રહાન્નિર્દોષતયાવબુધ્ય તતોઽનિવર્તમાના
સ્તથોચ્યંતે ॥ એવમુત્તરપદેષ્વપિ જ્ઞાવનીયં ॥

અર્થ:—વઢી તે જન્મ પુરુષો શું આંધળા છે અથવા બહેરા
હે કે એ લિંગધારીઓને માને છે, કેમ જે જેમ આંધ પુરુષ હોય તે
સારા માર્ગને ન જાણે ને કુમાર્ગ હોય તેને પણ સન્માર્ગ પણ જાણી-
ને તે માર્ગે ચાલવા માંડે ત્યારે કોઈક હિતેહુ પુરુષ તેને સમજાવે
જે આતો કુમાર્ગ છે, માટે આ માર્ગથી પાઠો વઢ. તો પણ પોતાના
કદાગ્રહથી પાઠો વઢે નહિ ને વઢી જેમ બહેરો હોય તેને કાન નથી
માટે સાંજલતો ન હોય ને તેની આગળ કોઈક દુષ્ટ લોક નિંદા
કરે તે વચનને સ્તુતિરૂપે જાણીને તેને સરપાવ આદિક આપવાને
પ્રવર્તે, ત્યારે તેને કોઈક યથાર્થ વાત સમજાવે જે આ તો સ્તુતિ નથી

કરતો નિંદા કરે છે એમ બોધ કરે તોપણ પોતાના કદાગ્રહ થકી ન નિવૃત્તિ પામે ॥ એમ આ શ્રાવક લોકો પણ દોષ સહિત કુમાર્ગ ને પોતાના ગચ્છના આગ્રહ થકી નિર્દોષપણે જાણીને તે કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિને નથી પામતા માટે તેમને આંધળા બહેરા કહીએ છીએ એમ આગલ બીજાં પદને વિષે પણ જાણના કરવી.

ટીકા:—તથા કિં વશીકરણાદિદેતુ રનેકદ્રવ્યમેલકઃ પાંદે પ્રલેપદિયોગઃ તાદૃગેવ નયનાંજનાદિચૂર્ણયોગશ્ચ ચૂર્ણં તે વિચ્યેતે યેષામિતિવિગ્રહે તદસ્યાસ્તીતીન્ ॥ અયોગચૂર્ણિનો યોગચૂર્ણિનઃકૃતાઃયોગચૂર્ણીકૃતા અભૂતતંજાવેચ્ચિઃ મસ્તકાદિષુ યોગ ચૂર્ણક્ષેપેણ વશીકૃતા इत्यर्थः ॥ યથા કેન્નાપિ ધૂતેન ક્લિંસંયોગ ચૂર્ણાઃ પુમાંસ આત્માનો હિતૈષિણ મપિ તંહિતૈષિતયા મન્યમાનાઃ કેનાપિ તત્ત્વં પ્રતિપાદ્યમાના અપિ યોગાદિપ્રજાવેન તદ્વચનંકરણાન્ન નિર્વર્તેતે તથૈતેપિ કુપથાદિતિ પૂર્વવત્ ॥

અર્થ:—વઠી તે લિંગધારીઓએ વશીકરણની વસ્તુવચ્ચે આ શ્રાવક લોક વશ કર્યા છે કે શું ? વશીકરણનું કારણરુપ જે દ્રવ્યનો મેળાપ જે પાદપ્રલેપ આદિક તેને યોગ કહીએ ને તે પ્રકારનું જે નેલાંજન આદિક તેને ચૂર્ણ કહીએ તે યોગને ચૂર્ણ એ બે વસ્તુએ સહિત કર્યા એટલે મસ્તકાદિને વિષે યોગ ચૂર્ણ લેપવીને વશ કર્યા, એટલો અર્થ છે આ જગાએ વ્યાકરણ વિચાર જે યોગ શબ્દ તથા ચૂર્ણ શબ્દ તે બેનો ઇદ્ર સમાસ કરીને અસ્ત્યર્થને વિષે ઇન્ પ્રત્યય લાવીને અજૂત તજ્ઞાવ અર્થને વિષે ચ્ચિ પ્રત્યય લાવવો, જેમ કોઈક ધૂત પુરુષે યોગ ચૂર્ણ લેપવીને વશ કરેલા પુરુષ તે પોતાનું અહિત કરનાર

एवो ए धूर्त पुरुष पोतानो हितकारी माने ठे ने तेने कोइक यथार्थ वात कहे ठे जे आतो तारुं जुंजुं करनार ठे एनो संग त्याग कर. एम यथार्थ कहेनार मळे ठे तोपण ते योग चूर्णादिकना प्रज्ञावथी त धूर्त पुरुषनुं वचनं त्याग करी शकतो नथी तेम आ श्रावक लोक एम लिंगधारीना कुमार्गरूपी वशीकरणथकी बुटी शकता नथी इत्यादि पूर्वनी पेठे संबंध करवो.

टीका:—किं दैवेन प्रतिकूलविधिनोपहताः सद्बुद्धिर्ग्रंथं प्रापिताः ॥ तेहि विधिवशेन विपर्यस्तमतित्वादकृत्यमपि स्तेयादिकं कृत्यतया मन्वाना स्तत्त्वं प्रतिपाद्यमानाअपि दुर्दैवमहिम्ना ततो न निवर्तते तथैतेपि किं अंगेति पार्श्ववर्त्यामंत्रणं किं उगिताः मंत्रादिप्रयोगेण स्वायत्तीकृताः ॥

अर्थ:—वळी प्रतिकूल दैवे एटले विपरीत अदृष्टे श्रावक लोकनी सारी बुद्धिनो नाश कर्यो ठे के शुं केमजे जेनुं प्रतिकूल दैव ठे तेनी विपरीत मति ठे ए हेतु माटे चोरी प्रमुख न करवानुं कार्यने पण करवापणे माने ठे. तेने कोइक कहेनार मळे ठे जे आ काम करवा योग्य नथी एम यथार्थ कहेठे तोपण दुष्ट अदृष्टना महिमाये करीने ते चौर्यादिक कर्मथी निवृत्ति नथी पामता. तेम ए श्रावक पण न करवानुं करे ठे माटे एमनुं अदृष्ट वांकु थयुं के शुं! अंग ए प्रकारनुं पासे रहेलाने संबोधन आपे ठे जे तमो उगाया ठे के शुं! एटले हे श्रावक लोको ए लिंगधारीनए मंत्रादि प्रयोगे करीने तमने नगी लीधा ठे के शुं!

टीकाः—यथाहि केचन केनापि दुर्मात्रिकेण वशीकरणमंत्रेण तथाकृताः स्तद्वचनमसमीचीनमप्यत्यंतसमीचीनतयाऽऽयुष गच्छंत स्तत्त्वमवगमिता अपि मंत्रमहिम्ना न ततो निवर्तते एवं मेतेपि ॥ किंचेति पक्षांतरे ग्रहैर्जुतादिज्जिरावेशिताः कृतावेशा विहितशरीराधिष्ठाना इति यावत् ॥

अर्थः—जेम कोइ दुष्ट मांत्रिक पुरुषे कोइक वशीकरणना मंत्रे करीने तेही रीते वश कर्या होय जे तेनुं विपरीत वचन होय तेने पण सारुं करीने माने. पढीं तेने कोइ पुरुष यथार्थ समजावे तो पण ए मंत्रना महिमाए करीने तेथी निवृत्ति न पामे एटले ते खोटाने पण साचुं जाणीने जाली रहे ए प्रकारे आ श्रावक लोक पण थया ठे शुं !

किंच—एटलो अव्यय बीजा पढ़ने कहे ठे के वळी भूता-दिग्रहे प्रवेश कर्या ठे के शुं एटले ए श्रावक लोकना शरीरुं अधिष्ठान करीने जूत वळग्यां ठे के शुं ?

टीकाः—यथा जूताद्यधिष्ठिता स्तदावेशा द्विधेयापरिज्ञानेनाविधेयमपि पितृप्रहारादिकं विदधाना स्ततो निवर्त्यमाना अपि निवर्तते एवमेतेपि सदसद्विवेकविकलतया कुपथान्न निवर्तत इति ॥ अत्रच दिग्मूढादिबहुधाविकल्पप्रदर्शनमाधुनिक श्राद्धलोकानामत्यंतानिवर्त्यस्वगच्छग्रहप्रस्तवज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—केम जे जेना शरीरने जूतादि वळग्यां होय तेना

आवेश थकी तेने आ ते करवा योग्य ठे के आते करवा योग्य नथी एवं ज्ञान नथी रहतुं माटे पितादिकने पण प्रहार करवा माने ठे त्यारे तेने कोइ तेनाथी निवृत्ति पमाववा जाय तोपण निवृत्ति पामे नहि एम आ श्रावक लोक पण सारा खोटाना विवेके रहित ठे माटे ते कुमार्गथकी नथी निवृत्ति पामता हवे आ काव्यमां घणा विकल्प देखाड्या तेनो अजिप्राय ए ठे जे आ काळना श्रावक लोकौ अत्यंत जेमांथी निवृत्ति न पमाय एवो पोतानो गह्वरूपी ग्रह तेणे करीने गळायो ठे एम जणाववाने अर्थे घणा विकल्प कहा ठे.

टीका:—कृत्वा विधाय मूर्ध्नि शिरसि पदं पादं श्रुतस्य सिद्धां-
तोक्तातिक्रमेण निःशंकतया स्वगुरुर्लिंगप्रवर्त्तितासन्मार्गपो-
षणमेव श्रुतमूर्ध्नि पादकरणं श्रुतमूर्ध्नि प्रादन्यासे च तेषामिदं
बीजं ॥ जगवत्सिद्धांतो हि नैकांतेनैव विहितानुष्ठानविधिनि-
ष्ठश्चैत्यादि विवेकिनां निःश्रेयसाय न विष्यति किं श्रुतेनेत्यंतं
लिंगिर्निर्युक्तं मूलपूर्वपक्षे ॥ तस्योपदेशस्य सततं तत्संकाशे
श्रवणमिति ॥ एतच्चायुक्तं ॥

अर्थ:—शुं करीने ए प्रकारना थया ठे तो सिद्धांतना मस्तक
उपर पग दइने केम जे सिद्धांतमां जे कह्युं तेनुं निशंकपणे उद्ध-
घन करवुं ने पोताना जे लिंग धारी गुरु तेने प्रवर्त्ताव्यो जे असत्
मार्ग तेनुं पोषण करवुं एज सिद्धांतने माथे पग दीधो कहेवाय माटे
तेमने सिद्धांतने माथे पग दीधानुं तो आ बीज ठे जे जगवत्नो
सिद्धांत तो एकांतिकपणे कह्यो एवो जे अनुष्ठान विधि तेने विषे
जे ठे तात्पर्य ते जेनुं एवो नथी ए वचनथी आरंजीने विवेकीओन मोह

जणी सिद्धांत थवे शुं ए वचन पर्यंत लिंगधारीउण जे कहुं हतुं-
मूल पूर्वपक्षने विषे एटले पूर्वे ते उपदेशनुं ते लिंगधारीउ प्राप्ते
निरंतर सांजळवुं एतो धणुंज अयुक्त ठे.

टीका:—यतः, नवि किंचीत्याद्यागमशकलस्येद मुत-
रार्द्ध ॥ एसा तेसिं आणा, कज्जे सच्चेणहोयवमिति ॥ अस्य चा-
यमर्थः ॥ एषा जगवता माज्ञा यत् कार्यं सत्येन जवितव्यं ॥
कोर्थः कार्यं ज्ञानादित्रयं ॥ सत्यंच संयमः ॥ यथा यथा ज्ञा-
नादिकं संयमश्चोत्सर्पत स्तथातथा यतिना निर्मायं यतितव्यं ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे 'न विकिंची' इत्यादि आगमनो कक्रमो.
क्षझे ए लिंगधारीउ बोले ठे पण ते गाथानुं उत्तरार्द्ध तो आ
प्रकारनुं ठे जे 'एसा' इत्यादि एनो आ प्रकारनो अर्थ ठे जे आ
जगवंतनी आज्ञा ठे जे कार्यने विषे सत्यपणे थवुं तेनो प्रगट अर्थ
शो थयो ? तो आ प्रकारे थयो जे कार्य एटले करवा योग्य ज्ञानादि
त्रण ने सत्य एटले संयम ते वेय जेम जेम वृद्धि पामे तेम तेम
मायारहितपणे यति ए प्रयत्न करवो.

टीका:—यदाह ॥ कज्जं नाणार्इयं, सच्चं पुण संजमो मुणे
यवो ॥ जह जह सो होइ थिरो, तहतह कायवयं कुणसु ॥ दोसा
जेण निरुज्जंति, जण खिज्जंति पुवकम्माइ ॥ सो सो मुक्कोवा
ओ, रोगावच्छासु समणं व ॥

अर्थ:—जे माटे ए बात शास्त्रमां कही ठे जे ज्ञानादि त्रण

एने कार्य कहीए ने वळी सत्य ते संयम जाणवो. ते वेय जेम जेम स्थिर थाय तेम तेम कार्य करवुं. जेणे करीने दोष जाय ने जेणे करीने पूर्वे करेलां कर्म खपाय ते ते मोक्षनो उपाय जाणवो.

टीकाः—नचागमे सुखलिप्सया किंचित्सूत्रितं, किंतर्हि-
यावता विना संयमज्ञानादियात्रा नोत्सर्पति तावन्मात्रस्यैव
विहितनिवारणस्यनिवारितविधानस्य च जगवद्भिः पुष्टालंब-
नेन कादाचित्कतया तत्रानुज्ञानात् ॥

अर्थः—आगमने विषे सुखनी लावचे कांइ पण कहुं नथी
त्यारे शुं तो जेना विना संयम ज्ञानादियात्रा वृद्धि न पामे, तेदखा
विधिनो निषेध कह्यो ठे ने निषेधनो विधि कह्यो ठे जगवते पुष्टा-
लंबन जाणीने क्यारेक करवापणे तेनी आज्ञा आपी ठे पण निरं-
तरपणे आपी नथी.

टीकाः—एवंचकथं श्रुतस्याव्यवस्था ॥ ज्वन्मार्गस्यचोदे-
शिकज्जोजनादेः सर्वस्यापि सार्वदिकतया निस्तृंशत्वेन केवल
सुखानुज्ज्वोद्देशेनैव प्रवृत्तेः ॥ तथाच तस्य महासावद्यत्वेन ज्ञा-
नादियात्राहयमाणत्वात् कथं प्रामाण्यमित्यहो अकलितगुण
दोषविज्ञागः स्वपक्षानुरागः खलानां यद्भगवन्मतस्याव्य-
वस्थापादनेन स्वमतस्योत्कर्षप्रदर्शनं । नहितेजसः सकाशात्
कदाचित् तमसोत्कर्षसंज्ञव इति ॥

अर्थः—ने जो विधिनो निषेध, निषेधनो विधि निरंतरपणे

होय तो जगवत्तना मार्गनी तथा उद्देशिक जोजन इत्यादि सर्व वस्तुनी व्यवस्था न रहे, केमजे सर्वने सार्वदिकपणुं थाय तेम निर्दयपणे केवळ पोताने जेम सुख उपजे तेमज प्रवर्तवानुं रहेलुं ठे ए हेतु माटे वळी ते उद्देशिक जोजनादिकने महा सावद्यपणुं ठे तेणे करीने ज्ञानादियात्रानी हानिपणुं तेमां रखुं ठे माटे केम प्रमाणिकपणुं कंहेवाय ने आतो आश्चर्य ठे जे खळ पुरुषोने जेमां गुणदोषना विज्ञाग नीकळता नथी एवा पोताना पदनो अनुराग ठे जे माटे जगवतना मतनी अव्यवस्था संपादन करवी तेणे करीने पोताना मतनुं उत्कर्षपणुं देखामे ठे पण ते एम नथी जाणता जे क्यारेय पण तेजना म्होंका आगळ अंधकारनो उत्कर्ष संजवशे? नहिज संजवे.

टीकाः—किंच तीर्थकरगणधरपूर्वधरादिसातिशयमहा-पुरुषविरहे संप्रति तत्सिद्धांतएव नः प्रमाणं ॥ यदुक्तं ॥ नो पिबामो सव्वन्तुणो सयं न मणपज्जावजिणाइं ॥ नय चउदंस दसपुब्बिप्पमुहे विस्सुयसुयहेरेवि ॥ एवंपि अह्यसरणं ताणं चरकू गइ पइवोय ॥ जयवं सिद्धंतोच्चिय,अविरुद्धो इह दिठेहिं॥

अर्थः—वळी शुं तो तीर्थकर गणधर आदिक जे महा अतिशय वाळा पुरुष तेमनो विरह थये सते आ काळमां तेमनां सिद्धांत एज हमारे तो प्रमाण ठे जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—तस्य च प्रामाण्यानज्युपगमे तत्पणेतु जगवतोप्यऽप्रामाण्याज्युपगमप्रसंगेन जवतस्तन्मूलरजोहरणादिं वेषपरित्यागापत्तिः ॥

॥ યદુક્તં ॥

આણાણ્ઞિય ચરણં,તવ્જંગે જાણ કિં ન જંગં તિ॥આણં ચ
અશ્કંતો કસ્સાણ્ણસા કુણ્ણ સેસં ॥

અર્થઃ—સિદ્ધાંતનું જો પ્રમાણપણું અંગિકાર ન કરો તો તેના કહેનાર જગવંતનું પણ પ્રમાણપણું ન થવાનો પ્રસંગ થશે. તેણે ક. રીને જગવંત છે મૂલ તે જેનું એવો જે તારો રજોહરણાદિ ધારણ કરેલો વેષ તેનો પરિત્યાગ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે. ઘટલે જો જગવંતનું સિદ્ધાંત નથી માનતો તો જગવંતનો કહેલો રજોહરણાદિ વેષ તેને મૂકી દે. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જગવંતની આજ્ઞા પણ નિશ્ચે ચારિત્ર છે, માટે તે આજ્ઞા જાગે સતે શું ન જાગ્યું ! સર્વે જાગ્યું.

ટીકાઃ—તથાચાર્યં સુખાશયા જવત્કલ્પિતઃ પંથાઃ સક-
લોપિ વિશારદતા માપયેતે ત્યહોલાજ્ઞમિથોની વ્યાઅપિ-
વ્યયઃ સંવૃત્તઃ ॥યદપિ,રુગ્વિણઃ કલ્પતાં ચાંતીત્યાદિશ્લોકબલેન
સ્વપ્રકલ્પિતક્રિયાયાઃ સુકુમારાયા મોહાંગત્વસમર્થનં તદપ્ય
સુંદરં ॥ યત એત ચ્છલોકાર્થ એવ માગમે વિધીયતે ॥ મહા
એવિ કિરિયાએ કાલેણારોગયં જહુવેંતિ ॥ તદ્દેવ ણ નિર્વાણં
જીવા સિદ્ધંત કિરિયાએતિ ॥ અત્રહિ સિદ્ધાંતક્રિયાયાએવ ચિરં-
તનમુનિક્રિયાપેક્ષયા કોમલાયા અપિ નિર્વાણાંગત્વં પ્રતિપા-
દિતં નતુ ત્વદન્નિપ્રેતોત્સૂત્રક્રિયાજ્ઞાસસ્ય ॥

અર્થ:—વઢી સુખની આશાએ જે કરવું તેણે કરીને જગ-
વંતે કરેલો જે માર્ગ તે સર્વ નાશ પામે માટે અહો આતો મોઢું
આશ્ચર્ય જે લાજની ઇચ્છા કરનારને મૂલ ધનનો પણ નાશ થયો.
તેમ વઢી જે પુર્વે તમે પ્રતિપાદન કર્યું જે રોગી પણ સારા થાય ઇ-
ત્યાદિ જાવને કહેનાર શ્લોકનું બલ લશ્ને પોતાની કપોલ કલ્પિત
ક્રિયા સુકુમાર ઢે એટલે સુખ સમાધે થાય એવી ઢે તેને મોક્ષના
અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ શોજતું નથી કેમજે તે શ્લોકનો અર્થ
આગમને વિષે આ પ્રકારનો કહ્યો ઢે જે આ જગાએ સિદ્ધાંતને વિષે
પૂર્વના મહંત મુનીની ક્રિયાની અપેક્ષાએ જે સુકુમાર ક્રિયા કહી ઢે
તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું ઢે તેણે કરીને કાંઈ તારો માને-
લો જે ઇત્સુજ ક્રિયાજાસ તેને મોક્ષનું અંગપણું પ્રતિપાદન ઉપર
પ્રમાણે ન થયું.

ટીકા:—અતો જવદન્નિમતક્રિયાયા ઉપદર્શિતન્યાયેન
તદ્વિપર્યયપ્રસાધનાન્ન તત્શ્લોકબલેન જવત્પ્રકલ્પિતશ્રુતાં
પ્રામાણ્યસિદ્ધિઃ ॥ એવંચ લિંગદેશનયા શ્રુતસ્ય મૂર્ધ્નિ પદક-
રણમસાંપ્રતમપિ કૃત્વા યંદમી પ્રત્યક્ષગોચરાઃ શ્રાવકજનાઃ
સુદૃઢગત્ત્વગ્રંથયોદૃષ્ટો રુદોષાઅપિ સાક્ષાકૃતગુરુતરપૂર્વો-
દિત કુપથાપરાધા અપિ ॥ અદૃષ્ટ દોષાહિ વિવેકિનોપિ કુ
પથાદપિ ન નિર્વર્તિતુમીશંતે કિં પુનરન્ય ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે તે માનેલી જે ક્રિયા તેનો પ્રથમ દેખા-

મયો જે ન્યાય તેણે કરીને વિપર્યયનું સાધન કરવાપણું છે એટલે તેમાં માનેલી જે ક્રિયા તેનું ધરૂન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ શ્લોકના વલ્લે કરીને તે કલ્પના કરી જે સિદ્ધાંતનું અપ્રમાણપણું તેની સિદ્ધિ ન થઈ માટે લિંગધારીનું દેશના એ કરીને સિદ્ધાંતના મસ્તક ઉપર પગ મૂકવો તે અઘટિત છે તોપણ તેના કરનારા જે આ પ્રત્યક્ષ જાણાતા શ્રાવક લોકો છે તે અતિશય દૃઢ બંધાઈ છે ગભના ગ્રહરૂપી ગ્રંથીનું તે જેમને એવા છે માટે તે લિંગધારીનું પ્રત્યક્ષ ઘણાક દોષ દેખે છે ને વળી સાક્ષાત્ અતિશય મોટા પૂર્વે કહ્યા છે કુમાર્ગમાં પ્રવર્તવારૂપ અપરાધ તે જેમના એવા છે તોપણ કોઈક અદૃષ્ટના દોષે કરીને જે વિવેકી છે તે પણ કુમાર્ગમાંથી નિવૃત્તિ પામવાને સમર્થ થતા નથી તો બીજા અવિવેકી કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવાને કયાંથી સમર્થ થાય એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—વ્યાવૃત્તિમપસરણં ક્રુપથાત્ અધિકૃતાત્ કુમાર્ગાત્ જગ્માઃ સ્વહિતાહિતવિવેકશૂન્યાઃ નદધતે ન ચેતસિ ધારયંતિ ન કુર્વંતીત્યર્થઃ નકેવલં વ્યાવૃત્તિં સ્વયં ન દધતે અસૂયંતિ ચક્ષુર્ણતિ સગુણે દોષમારોપયંતીતિયાવત્ ચઃ સમુચ્ચયે ઇતાં કુપથવ્યાવૃત્તિં કરોતિ ઇતત્કૃત્ તસ્મૈ ॥ કુધડુહેષ્યેત્યાદિના ચતુર્થી ॥ મહાસત્વાય કસ્મૈ ચિત્કુપથવ્યાવૃત્તિવિધાયિને ॥

અર્થ:—જે પોતાનું હિત ને અહિતનો જે વિવેક તેણે કરીને શૂન્ય એવા જરૂપુરૂષો કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિ પામવાને વિચાર પણ કરતા નથી એટલો અર્થ છે. કેવલ એટલુંજ નથી કરતા ત્યારે શું તો ઇચ્છ્યા પણ કરે છે એટલે ગુણવાનને વિષે દોષનો આરોપ

करे ठे. चकार अव्यय ठे तेनो समुच्चय रुपी अर्थ ठे. तेणे करीने एम अर्थ थयो जे ए कुमार्गथकी निवृत्ति पामनार कोइक महास-
त्ववंत प्राणी ते प्रत्ये उलटा इर्ष्या करे ठे. व्याकरण विचार जे म-
हासत्वाय ए जगाए 'कुध दुहेर्ष्या' ए सूत्रे करीने चतुर्थी विज्ञक्ती
थइ ठे.

टीका:—अत्रचोत्तरवाक्यार्थगतत्वेन प्रयुज्यमानो यच्छ-
ब्द स्तच्छब्दोपादानं विनापि तदर्थगमियति ॥ यथा ॥ साधु
चंद्रमसि पुष्करैः कृतं, मीलितं यदग्निरामताधिकं इति ॥ तेना-
यमर्थः ॥ तेषां हि दृष्ट दोषत्वात् कुपथात्तावत्स्वयं व्यावृत्तिः क-
र्तुं युक्ता ॥ अथ कुतोपि हेतोः स्वयं न व्यावर्तते तदा तद्व्यावृत्ति
कारिणि प्रमोदो विधातुं संगतः ॥ यत्पुनरमी द्वयमध्यादेकम-
पि कर्तुं नोत्सहंते प्रत्युत कुपथनिवृत्तिविधायिनि कस्मिन्नपि-
च्छुद्रोपद्रवाय यतंते तत्किममी दिग्मोहमिता इत्यादि योज्यं ॥
तेनैतदुक्तं जवति ॥ दिग्मूढादयो हि हितैषिणा व्यावर्तमाना
अपि दिग्मोहादेर्व्यावृत्तिं मालमेव न कुर्वन्ति ॥ एते तु न केवल
कुपथान्न व्यावर्तन्ते. यावता कुपथव्यावृत्तिकारिणेऽसूयंत्यपीति
तेज्योप्यमीकुत्सिता इति वृत्तार्थः ॥ १७ ॥

अर्थ:—आ जगाए उत्तर वाक्यार्थमां रहेलो जे यत् शब्द
ते तत् शब्दनुं ग्रहण कर्था विना पण तेनो अर्थ पमाके ठे जेम
सारो चंद्रमा नदय पामे सते जे कमल मीचायां ते शोजानुं अधि-
क पणुं कछुं ठे ते हेतु माटे आ अर्थ थयो जे पोते दोष दीठा माटे
पोतानी मेळे ज कुमार्गथी निवृत्ति पामनुं जोइए ए युक्त ठे, ने

વઢી કોઈ કારણે પોતાની મેલે તેં કુમાર્ગથી પાહું ન વઢાય ત્યારે જે પુરુષ એ કુમાર્ગથી પાઠા વઢ્યા હોય તે ઉપર પ્રમોદ કરવો ઘટિત છે વઢી આ શ્રાવક તો એ વેમાંથી એકે પણ કરવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. ઝલટો જે કુમાર્ગથી કોઈક નિવૃત્તિ પામે છે તેના ઉપર પણ હુઝ્ર ઉપદ્રવ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે માટે આ તે શું દિગ્મોહ પામ્યા છે કે શું થયું છે ઇત્યાદિ યોજના કરવી તેણે કરીને આ સ્પષ્ટાર્થ કહ્યો છે જે દિગ્મોહ પામેલા જે પુરુષ તે નિશ્ચે હિતકારી પુરુષે તેથી નિવૃત્તિ પમાડવા માંડ્યા છે તોપણ તે દિગ્મોહાદિકથીજ કેવલ નિવૃત્તિ નથી પામતા ને આતો કેવલ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ નથી પામતા એટલુંજ નહિ ત્યારે શું તો જે એ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામે છે તે ઉપર ઝલટા ઇર્ષ્યા કરે છે માટે તે દિગ્મૂહ થકી પણ આતો અતિશે નિંદ્ય છે. મૂંઝા છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકા:—સાંપ્રતંલિંગિદેશનયા શ્રાઙ્ગૈરવિધિવિહિતસ્ય જિનમજ્જનસ્યાપિ ડુર્ગતિપાતહેતુત્વપ્રતિપાદનદ્વારેણશ્રુતપથાવજ્ઞાં દર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીની દેશનાયે કરીને શ્રાવક લોકો વિધિ રહિત જે જિનમજ્જન ઉત્સવ કરે છે તેપણ ડુર્ગતિમાં પડવાનું કારણ છે એમ પ્રતિપાદન કરનાર દ્વાર કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા દેખાડતા સત્તા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

इष्टावाप्तितुष्टबिडनटञ्जटचेटकपेटकाकुलं
निधुवनविधिनिबद्धदोहदनरनारीनिकरसंकुलं ॥
रागोद्वेषमत्सेरर्ष्याघनमघपंकेयनिमज्जनं
जनयत्येवचमूढजनविहितमविधिनाजैनमज्जनं ॥ १८ ॥

टीकाः—जैनमज्जनं जगवर्हिबस्नात्रं कर्तुं जनयत्येव संपा-
दयत्येव नतु कदाचिन्न जनयत्येवकारार्थः ॥ अघपंके पापकंदमे
निमज्जनं त्रुनं कर्म तत्कर्तृणामितिशेषः ॥ अथ कथं पुण्याय-
विधीयमानं जिनस्नात्रं पापपंकनिमज्जनाय प्रज्वतीत्य-
तथाह ॥

अर्थः—जे जगवर्हिबस्नानुं स्नात्र तेज पापरूपी कादव प्रले
बुझावे ठे एम अर्थ जणावनार एवकारनो अर्थ ठे, ते कोने बुझावे
ठे तो जे स्नात्र करे ठे तेने एम कर्तृपदशेष उपरथी लेवुं त्यारे हवे
अर्ही आशंका करीने कहे ठे जे पुण्यने अर्थे कर्तुं जे जिन
स्नात्र ते पापकादवमां बुझावने केम समर्थ थाय? तो तेनो
उत्तर कहे ठे जे.

टीकाः—अविधिना सिद्धांतोक्तक्रमविपर्ययेण प्राक्तन
विशेषणान्यथानुपपत्त्या रात्रावित्यर्थः ॥ सिद्धांते हि रजन्यां जिन
स्नात्रं निवारितमतस्तत्र तत्कुर्वतां कथं न पातकमित्यर्थः ॥

અથ કં દોષમજિપ્રેત્ય સિદ્ધાંતે રાત્રિસ્નાત્રનિવારણમિતિ
દોષપ્રદર્શનાય હેતુગર્જનં વિશેષણત્રયં મજ્જનસ્યાહ ॥

અર્થઃ—વિધિરહિત એટલે સિદ્ધાંતમાં જે અનુક્રમ કહ્યો તેથી વિપરીત પૂર્વે કહેલાં વિશેષણને સાર્થકં કરવાને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરે છે એટલો અર્થ થયો. વિધિ રહિત ને રાત્રિ વિષે જે પરમાત્માનું સ્નાત્ર કરવું તે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારનું છે. એટલે સિદ્ધાંતને વિષે રાત્રિમાં જિનનું સ્નાન નિવારણ કર્યું છે એ હેતુ માટે રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ ન હોય એટલો અર્થ છે. હવે શો દોષ અંગિકાર કરીને સિદ્ધાંતમાં રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરવાનું નિવારણ કર્યું છે એ દોષ દેખાવવાને હેતુગર્જિત એ સ્નાત્રનાં ત્રણ વિશેષણ કહે છે.

ટીકાઃ—શ્ચાવાપ્તિ શ્યાદિ ॥ શ્ચાયા વદ્વજાયા મજ્જન દર્શનમિષેણાગતાયા અવાપ્તિ મેલકસ્તયા તુષ્ટા નિઃશંકમત્રા-
ચ નઃ સુરતલીલા પ્રવત્સ્યતીતિધિયા મુદિતા વિટા વેશ્યાપતયઃ
નટા નાટકાજિનયનાદિકલોપજીવિનઃ જટાઃ શસ્ત્રાદિકલાજી-
વિનઃ ચેટકા માસાદિનિયમિત્વૃત્તિગ્રાહિણઃ ષ્ણાં પેટકં સંમુદાયં
સ્તેનાકુલં કુન્નિતં પ્રેયસીપ્રાપ્ત્યા સાત્વિકજ્ઞાવેનાકુલીકૃત
વિટાદિજના કીર્ણત્વાત્ મજ્જનમપ્યુપચારાદાકુલં ॥

અર્થઃ—જે એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમાં પોતાને વદ્વજ્ઞ એવી
જે સ્ત્રી તેની પ્રાપ્તિ થાય એટલે સ્નાત્ર દેખવાનું મિષ કરીને આવે-
લી જે પોતાની વાંઘિત સ્ત્રી તેનો સમાગમ તેણે કરીને રાજી થયેલા

ઘટલે આજ શંકાયે રહિત આપણી સંજોગ લીલા પ્રવર્તશે એ પ્ર-
કારની બુદ્ધિવતે હર્ષ પામેલા જે વિટ કહેતાં વેશ્યાપતિ, તથા નટ
કહેતાં નાટક આદિ કલાવને આજીવિકા કરનાર પુરુષો તથા ઝટ
કહેતાં શાસ્ત્રાદિક કલાવને આજીવિકા કરનારા તથા ચેટક કહેતાં
મહિને મહિને અથવા વર્ષે જે જે પોતાની નિયમાયે આજીવિકા
વાંધી છે તેનું ગ્રહણ કરનારા એવા જે પુરુષો તેનો જે સમુદાય તેણે
કરીને કોજ પામેલું એવું સ્નાત્ર છે. ઘટલે વાંઘિત સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ થઈ
તે રૂપ શૃંગાર રસનો હેતુ ભૂત સાત્વિક નામ અવ્યગ્નિચારી ઘટલે
શૃંગારની પુષ્ટીનો કારણયોગ તેણે કરીને આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જે
લોક તેણે કરીને વ્યાપ્ત થયેલું છે માટે એ સ્નાત્ર પણ ઉપચારથી
આકુલ થયું એમ કહેવાય.

ટીકા:—તથા નિધુવનવિધિનિવરુદ્ધોદ્ધવા મોહનવિલ-
સિતવિહિતાઞ્ગિલાષાઃ યા નરનાર્યઃ પુરુષયોષિત સ્તાસાં નિક્રેણ
નિચયેન સંકુલં વ્યાપ્તં ॥ નારીણાંહિ પ્રાયોનિધુવનાર્થમેવ મ-
જ્જનાવલોકનચ્છન્ના તત્રાગમનાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજમંતરેણ
રાત્રૌ તત્રાપ્યાગમનાસંજવાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજેન ચાન્યત્ર ગંતુ
મશક્ત્વાત્ ॥

અર્થ:—ઘડી એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમણે મૈથુનવિલાસ ક-
રવાની અઞ્ગિલાષા વાંધી છે એવી સ્ત્રીને પુરુષ તેમનો જે સમૂહ તેણે
કરીને વ્યાપ્ત એવું ઘટલે વહુધા સ્ત્રીને મૈથુનને અર્થેજ સ્નાત્ર જો-
વાના કપડે કરીને ત્યાં આવવું થાય છે. એ હેતુ માટે કેમજે તે પ્ર-
કારનું કપડ કર્યા વિના રાત્રિને વિષે ત્યાં આવવું સંજવતું નથી, ને

ते प्रकारनुं कपट करीने बीजी जगाए पण जवा समर्थन थाय माटे.

टीकाः—अतएवरागः कांचित् परवर वर्णिनीं प्रत्यजिष्वंगः
 द्वेषः स्वप्रेयसीमन्येन सह संगच्छमानां पश्यतस्तज्जिथांसा म-
 त्सरः किंचित्सौजाग्येन कयाचित्संघट्टमानमालोकयतः स्वयं-
 च तां कामयमानस्य तत्सौजाग्यविच्याविषा, ईर्ष्यास्विवद्वज्जा-
 मन्येन सार्द्धं संलपंतीमीक्षमाणस्याऽसहिष्णुता ॥ ततो राग-
 श्चेत्यादिद्वंद्वः ॥ तान्निर्घनं सांद्रं ॥ अत्रापि रागादिमद्वौकघन-
 त्वान्मज्जनमप्युपचारात्तथा ॥

अर्थः—एज कारण माटे राग एटले कोइक पारकी स्त्री
 प्रत्ये अति आसक्ति, ने द्वेष एटले पोतानी वहाली स्त्री बीजा
 पुरुष संघाथे संगम करती देखीने ते पुरुषने हणवानी इत्ता करवी
 ते, तथा मत्सर एटले कोइक पुरुषे कोइक स्त्रीनी कामना करेली
 एटले प्रथम वांछा करेली ते स्त्री ते विना ते करतां अधिक सुंदर
 बीजो पुरुष मळ्यो तेनी संघाथे संघट्टन करती ते स्त्रीने प्रथमना
 पुरुषे देखी पढी जेनी साथे संघट्टन करे ठे ते पुरुषना सौजाग्यप-
 णानो नाश करवो तेनी जे इच्छा ते, तथा ईर्ष्या एटले पोतानी व-
 द्धज स्त्री बीजानी संघाथे आलाप संलाप करती देखीने जे अस-
 हनपणुं थाय ते सर्वे करीने ए स्नात्र अतिशो व्यास ठे. रागादि पद-
 नो द्द्वंद्व समास करवो. आ जगाए पण रागादि सहित घणा
 लोक ए प्रकारना ठे पण उपचारथी ते प्रकारनुं स्नात्र कहुं.

टीकाः—कामुकलोकमेवकेहि जिनयदेपि निशायां रागा-

દયણ્વોજ્જુંતે નત્વણીયસ્યપિ ધર્મજ્ઞાવના ॥ તટુકં ॥ પ્રા-
રઢધે જિનર્બિંબમજ્જનવિધૌ મુગ્ધૈ નિંશિ શ્રાવકૈઃ, શ્રેયોર્થં જિનમં-
દિરે સમુદિતાશ્ચિત્રં રિરંસાસ્પૃશઃ ॥ સ્ત્રીપુંસા રજ્જસાહુપાત્તસમ-
યાસ્તાંબૂલર્બિંવાધરા, ગાઢાર્લિંગનજંગિસંગમસુખં વિદંતિ નંદંતિ ચ ॥

અર્થ:—રાત્રિએ જિનઘરને વિષે કામિ લોકનો મેલાવો થાય
તેમાં રાગાદિકજ ઉત્પન્ન થાય પણ અતિશય થોમી પણ ધર્મની જ્ઞા-
વના તો ઉત્પન્ન થાયજ નહિ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે જિનમં-
દિરમાં શ્રાવક લોકે સ્નાત્ર વિધિ શ્રેયને અર્થે આરંજ્યો છે એમ જે
કહેવું તે તો મહા આશ્ચર્યકારી છે, કેમજે ક્રીડા કરવાની ઇચ્છાએ
વેગે કરીને જેઠાં થયાં જે સ્ત્રી પુરુષ તે એ સમય પામીને તાંબૂલ
જક્ષણ કરવાથી લાલ હોત જેમના થયા છે ને પરસ્પર આર્લિંગનની
સ્વનાવતે સંગમનું સુખ અનુજવ કરે છે અને આનંદ પામે છે.

ટીકા:—એતટુકં જવતિ જિનસ્નપનં હિ સ્વસ્ય પરેષાં ચ ડ્ર-
ષ્ટૃણારાગદ્વેષાંદિકયાય વિધીયતે ॥ નિશાયાં તદ્વિધાનેચ કામુકા-
નાંસુરતાદ્યસમંજસપ્રવૃત્ત્યાઽપ્રતિહતપ્રસરસ્તત્પ્રાહુર્જાવ ઇતિ કથં
તત્કથ્યવિધાયિતા તસ્ય સ્યાત્ ॥

અર્થ:—એ વાત કહી છે જે જિન પરમાત્માનું સ્નાત્ર તે પો-
તાને તથા પરને તથા દેખનારને રાગ દ્વેષના ક્ષયને અર્થે કરીએ ઢીએ
ને રાત્રિએ તે કરે સતે તો કામી પુરુષની સંજોગાદિક ઝુંમી પ્રવૃત્તિ
રોકાઈ શકાય એવી નથી માટે તે જિન સ્નાત્ર રાગદ્વેષનું
નાશ કરનાર કેમ થાય ? ઝલટું રાગદ્વેષની વૃદ્ધિ કરનાર છે.

टीकाः—अथास्तु नटविटादीनां तत्प्रादुर्भावः किंनश्चिन्नं॥
 नह्येतावतापि श्रद्धानां श्रद्धा स्नात्रं विदधानानां तज्जन्यपु-
 ण्यहानिरितिचेन्न ॥ तेषां तत्प्रादुर्भावस्यसुरतादिवशप्रादुष्यद्भ-
 गवदाशातनायाश्चानंतसंसारकारिण्या रात्रिस्नात्रकारिश्रावक
 निबंधनत्वात् ॥ मज्जनव्याजमंतरेण निशीथिन्यां तेषां रतार्थ-
 मपि प्रायेण जिनजवनागमनासंज्ञवात् ॥ एवंच नटादिरागादि
 वृद्धिनिमित्तज्ञावमासेषां श्रावकाणां कथं न मज्जनजन्यपु-
 ण्यनाशः ॥

अर्थः—हवे तुं एम कहेतो होय जे एतो नटविटादिक
 कामी पुरुषोनी एवी प्रवृत्ति थाय ठे तेमां अमारुं शुं गयुं? हमारुं
 शुं ठेदायुं? एणे करीने जे श्रद्धावमे स्नात्र करनार श्रावक लोकने
 ए स्नात्र थकी थयुं जे पुण्य तेनी हानी थती नथी. एम तारे न
 कहेवुं केम जे तेनो उत्तर कहीए ठीए जे ते कामी पुरुषोनी जूरी
 प्रवृत्तिनी उत्पत्ति थवी तेनुं कारण ते रात्रि स्नात्र करनार श्रावक
 ठे ए हेतु माटे ने ते कामी पुरुषो संजोगादिकने विषे परवश थाय
 ठे ते थकी उत्पन्न थइ जे जगवंतनी आशातना तेने अनंत संसारनुं
 कारणपणुं ठे. माटे रात्रि स्नात्र करनार ए सर्वेनो कारणिक थयो ए
 हेतु माटे केम जे रात्रिए स्नात्रना मिष विना तेमनुं संजोगनेअर्थे
 पण बहुधा जिनमंदिरमां आववानो संजव नथी ए हेतु माटे न-
 टादिक पुरुषोनी रागादिकनी वृद्धितुं निमित्त कारणने पमारुनार
 श्रावक लोकने ए स्नात्र थकी केम पुण्यनो नाश न थाय एतो थायज.

टीकाः—किंच नटायसमंजसप्रवृत्तिदर्शनेन श्रद्धानामप्य

विवेकिनां केषांचिदिदानीं जिनग्रहे तथा प्रवृत्त्युपलंजात् ॥ तदु-
क्तं ॥ एकेण कयमकज्जंकरेइ तप्पच्चया पुणो अन्नो ॥ साया बहुलपरं-
परवुच्छेत्त संयमतवाणं ॥

अर्थः—बली नटादिकनी जूनी प्रवृत्ति देखवे करीने अवि-
वेकी केटलाक श्रावकने पण आ काळमां जिनमंदिरमां ते प्रका-
रनी जूनी प्रवृत्ति करवानुं देखीए ठीए हे हेतु माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाच तेषां कथं मज्झानादिजन्यपुण्यगंधोपीति
चित्यतां सूक्ष्मधिया ॥ जगवद्भिः श्रीजिनदत्तसूरिजिरप्येनं
दोषसमूहं रात्रिस्नात्रस्योपलज्य प्रतिपादितं ॥ जा रत्ती जारत्ती
मिह रइं जणइ जिणवरगिहेवि ॥ सा रयणी रयणियरस्स होअ-
कह नीरयाणं मया ॥

अर्थः—बली तमे सूक्ष्म बुद्धि करीने विचारो जे ते पुरु-
षोने स्नात्र आदिक थकी थयुं जे पुण्यतेनो गंध पण क्यांथी होय
नज होय, समर्थ एवा श्री जिनदत्त सूरि तेमणे पण ए रात्रि स्ना-
त्रनो दोष लक्ष्ने निषेध प्रतिपादन कर्तुं ठे जे.

टीकाः—अहं जिनमज्जनविधानेच नोक्तदोषलेशस्यापि
संज्ञवः ॥ जनसमूहं दिवा तथाप्रवृत्तेर्लज्जनीयत्वेन राजनि-
ग्रहजयेनच प्रायेणासंज्ञवात् ॥ तस्माद्दिनएव जिनस्नात्रं धर्मा-
र्थिनां विधिप्रवणानां श्रेयो न निशायामिति ॥

અર્થ:—દિવસને વિષે જિન સ્નાત્ર વિધિ કરે સતે તો પૂર્વે કહેલા દોષનો લેશ પણ સંજવતો નથી. કેમજે દિવસને વિષે લોકની સમક્ષ તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિવાળાને લજ્જા પામવાપણું છે એ હેતુ માટે તથા રાજ દંરુ નો જય છે એ હેતુ માટે બહુધા એ વાતનો સંજવ નથી. ધર્મના અર્થી એવા ને વિધિ વિષે તત્પર એવા પ્રાણીને દિવસમાં જ જિનસ્નાત્ર કરવું એજ શ્રેય જાણી છે પણ રાત્રિને વિષે જે સ્નાત્ર કરવું તે શ્રેય જાણી નથી એતો દોષ જાણીજ છે.

ટીકા:—અત્ર યદ્યપીષ્ટાવાપ્તીત્યાદિવિશેષણકદંબકં જિન-
ગૃહસ્યૈવ સંજવતિ ન મજ્જનસ્ય તથાપિ મજ્જને સતિ તસ્યૈવ
વિધત્વમિતિમજ્જનસ્ય પ્રાધાન્યેન વિવક્ષણા હુપચારેણમજ્જનમ-
પ્યેવં વિશેષણાનાં ચાન્યત્ર નિવેશને વિશેષણવિશિષ્ટ મુક્તમિતિ
અન્ય રાત્રિમજ્જનસ્યાત્યંતદોષતયા સર્વથા નિવાર્યત્વંવ્યજ્યતે॥

અર્થ:—આ જગાએ જો પણ ઇષ્ટાવાપ્તી એટલે વહ્નજ વ-
સ્તુની પ્રાપ્તી ઇત્યાદિ વિશેષણનો સમૂહ તે તો જિનમંદિરનુજ સં-
જવે છે પણ સ્નાત્રનો સંજવતો નથી તોપણ જિન સ્નાત્ર સતેજ તે
જિનમંદિર એ પ્રકારે થાય છે માટે સ્નાત્રનું અહિં પ્રાધાન્યપણે કહે-
વાની ઇચ્છા છે તેથી ઉપચાર માત્રે કરીને સ્નાત્ર પણ એ પ્રકારના વિ-
શેષણે સહિત છે એમ કહ્યું. કેમજે અન્ય વિશેષણનું અન્ય જગાએ
સ્થાપન કરે સતે રાત્રિ સ્નાતને અત્યંત દોષપણે કરીને સર્વથા નિવા-
રણ કરવાપણું છે એમ સૂચના કરી.

ટીકા:—એતેન યદપિ કૈશ્વિદ્ગિજીયતેરાત્રિસ્નાત્રેપિ જમ-

वतो न कश्चिदोषः जिनजन्ममज्जनस्य शक्रेण तथाविधानात् ॥
 तथाहि सर्वेऽपि जिनेन्द्रा निशीथिनीयामद्वयसमयएव जायन्ते तदै-
 वच सुरेन्द्रश्रामीकरगिरिशिखरं नीत्वा तान् स्नपयतीति श्रूयते ॥
 तस्यच तथासदोषत्वे शक्रेस्तथा न तत् कुर्वीत ॥ महतां ह्यन्यथा-
 करणे तद्धोचनत्वात्तत्पथानुवर्तिनीनां प्रजानां दुर्गतिपाते न तेषां
 महाहान्यापत्तेः ॥

अर्थः—जो पण केटलाक एम कहे ठे जे रात्रि स्नात्त जग-
 वतनुं करे सते पण दोष नथी केम जे इन्द्र महाराजे जिन जगवतनुं
 जन्मस्नान रात्रिणं कर्तुं ठे. ए हेतु माटे तेज देखावे ठे जे सर्वे पण
 जिनेन्द्र रात्रिना वे पहोर समयमां एटले मध्य रात्रिये जन्मे ठे
 त्यारेज इन्द्र महाराज मेरु पर्वतना शिखर उपर लड्ड जश्ने ते जिन
 परमात्माने स्नान करावे ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे
 रात्रि स्नात्र करतां तेज प्रकारनो दोष होत तो तेम इन्द्र महाराज
 न करत. शायी जे मोटा पुरुष अन्यथा आचरण करे एटले विप-
 रीत आचरण करे तो तेमना मार्गने अनुसरती जे प्रजा तेमने तो
 ते मोटा पुरुष एज नेत्र ठे. एटले मोटा पुरुषनी आचरण प्र-
 माणे आचरण करवुं एमज देखे ठे एटले जाणे ठे ए हेतु माटे ते
 प्रजाने दुर्गतिमां परवुं थाय तेणे करीने ते मोटा पुरुषने मोटी हाण
 प्राप्त थाय ए हेतु माटे ए रात्रि स्नात्र करवामां दोष नथी.

टीकाः—स्नात्रादिविधाविन्द्राचरितस्य सर्वैरपि जिनपथ
 वर्तिजिः प्रामाण्योपगमात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

तित्थयेरे बहुमाणो, अज्ज्ञासो तह्य जीयकप्पस्स ॥
देविंदाइअणुगिइ, गंज्जीरपलोयणा लोए ॥

अर्थः—स्नात्रादिक विधिने विषे इंद्रना आचरणनुं जिनमार्गमां वरतनार पुरुषोए प्रमाणपणे अंगिकार कर्युं ठे ए हेतु माटे ते कहुं ठे जे.

टीकाः—तस्मादिंद्राचरितस्यप्रामाण्यानिर्णयामपि स्नपनं विधातव्यमिति तदपास्तं ॥ शक्रोजिनजन्मसंज्ञानं मेरौ करोतीति मन्यामहे ॥ नतु यामिनीयामद्वितयइति ॥ मेरुशिखरे सूर्योदयास्तमयाज्ञावेनरात्रिदिवव्यवहाराज्ञावात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे इंद्रनुं जे आचरण तेनुं प्रमाणपणुं ठे माटे रात्रिए पण स्नान विधि कराववो, एम जे कहे ठे ते मत पण खंमन कर्यो शाथी के इंद्र जिनजगवंतनुं जन्म स्नान मेरु पर्वतने विषे करे ठे एम मानीए ठीए पण रात्रिना बे पहोर थये सते एम नथी मानता केम जे मेरुपर्वतने विषे सूर्यनो उदय ने सूर्यनो अस्त तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे त्यां रात्रि दिवस एवो व्यवहार नथी.

टीकाः—तथाहि ॥ प्रत्यस्तमितै तत्क्षेत्रवर्त्तिदिनकरकिरणनिकारःकालविशेषो हि रात्रिरित्युच्यते तद्विपरीतश्च दिनमिति॥ मेर्वपेक्षया स्वेरत्यंतनीचैर्वाहितत्वेन किरणानां चोपरिष्ठा तत्राप्रसराज्ञावेनाधस्तनज्ञागस्यैवतत्प्रकाशविषयत्वात्तथाच कथं तत्र रात्रिदिवविज्ञागः स्यात् ॥

અર્થઃ—તેજ દેલામે છે જે ક્ષેત્રમાં રહ્યો જે સૂર્ય તેના કિરણનો સમૂહ આથમે સતે જે કાઠ વિશેષ તે ક્ષેત્રને વિષે રાત્રિ કહીયે, ને તે થકી જે વિપરીત કાઠ વિશેષ તે દિવસ કહીયે ને મેરુ પર્વતની અપેક્ષાએ અત્યંત નીચો ગમન કરતો એવો સૂર્ય છે એ હેતુ માટે કિરણનો ઉપર તથાવિધ પસાર થતો નથી. એતો હેઠલા જાગ-નેજ તે કિરણવક્રે પ્રકાશ કરવાનો વિષય છે એ હેતુ માટે રાત્રિદિવસ નો વિજ્ઞાન ત્યાં કયે પ્રકારે છે ? કોઈ પ્રકારે નથી.

ટીકાઃ—કથં તર્હિ પ્રકાશાન્નાવેતત્રેં દ્રાણાં જિનમજ્જનાદિ વિધિરિતિચેન્ન ॥ રત્નસાનોરધિત્યકાયાઅતાપકેન નિરસ્તપૂષ્પમ-યૂલ્લઘોતેન સતતતમુચ્ચરતા બહુલવિમલમાણિક્યશિલામરીચિ નિચયેન દેવમહિમ્ના ચ શશ્વન્નાસ્વરત્વાત્ ॥ એવંચેંદ્રાચરિતાવઘ્નં સ્ત્રેન કથં રાત્રિસ્નાત્રં સમર્થ્યમાણં ચારિમાણમંચેત્ ॥

અર્થઃ—ત્યારે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ નથી ત્યારે ઇંદ્ર જિન સ્નાનનો વિધિ કયે પ્રકારે કરે છે, એમ જો તું આશંકા કરતો હોય તો તે ન કરવી કેમ જે રત્નનાં છે શિખર તે જેનાં એવા મેરુ પર્વતની ઉપલી ભૂમિને વિષે તાપ રહિત ને જેમાં સૂર્યના કિરણનો પ્રકાશ નથી ને નિરંતર અતિશય દેવીપ્યમાન એવી જે ઘણી નિર્મલ માણિક્ય રત્નની શિલાનું તેમના કિરણનો જે સમૂહ તેણે કરીને તે વહી દેવતાના મહિમા કરીને નિરંતર અતિશય દેવીપ્યમાનપણું છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારે ઇંદ્રના આચરણનું આલંબન કરીને જે રાત્રિ સ્નાત્રનું સમર્થન કરવું ઇટલે સ્થાપણું તે કેમ અતિશય શોભા પ્રત્યે પામશે નહિજ પામે.

टीकाः—इतोपि न रात्रिस्नात्रं पुण्यपात्रं ॥ जगवत्प्रतिकृ-
तिपातुकसखिलपूरप्लाव्यमानस्य पिपीलीकादिजंतु संतानस्य
रक्षायतनाया रात्रौ दुःशकत्वात्, तत्प्रधानत्वाच्च जिनशासनस्य ॥
॥ यदुक्तं ॥

जयणाय धम्मं जणणी, जयणा धम्मस्स पाळणीचेव ॥
तवुहिकरी जयणा, एगंतसुहावहा जयणा ॥

अर्थः—बळी हेतु माटे पण रात्रि स्नात्र जे ते पुण्यने रहे-
वानुं पात्र नथी, एटले रात्रिस्नात्रं थकी पुण्य थतुं नथी. जे जग-
वाननी प्रतिमा उपर परतो जे जळनो समूह तेणे करीने खेंचातो
जे कीकी आदिक जंतुनो समूह तेनी रक्षा जतना तेनुं रात्रिये
करवुं ते महा दुष्कर ठे एटले थइ शकतुं नथी ने जिनशासनतो
जतनाप्रधान ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कथुं ठे जे जतना ठे ते
धर्मनी उत्पत्ति करनारी ठे ने जतना ठे ते धर्मनी पाळन करावनारी
ठे माटे एकांत सुख करनारी जतना ठे इत्यादि.

टीकाः—किंच माचूद्वृहृब्बदेन सत्वसंहारकारिणां यद्
गोधिकादिनां क्रूरजंतूना मुत्थानमिति प्राज्ञातिकं प्रतिक्रमण
मपि साधूनां मृदुस्वरेणा निहितमागमे ॥ यामिन्यां च
मज्जन्नादिविधौ निरंतरगंज्जीरोक्षुरवाद्यमानातोद्यनिनादश्रवणेन
विज्ञातमिति मन्यमानस्य तप्तायोगोलकदपस्यासंयतजनस्य
जागरणात् ॥

अर्थः—वळी मोटा शब्दे करीने प्राणीनो संहार करनार जे घरोली प्रमुख कुर जंतुनुं उठवुं म थाव एटले न थाव. केम जे साधुनें प्रजात काळनुं पक्कमणुं पण कोमळ स्वरे करीने करवानुं शास्त्रमां कळुं ठे तो रात्रिए स्नात्र विधि करे सते निरंतर गंजीर ने मोटा शब्दे वागतां जे वादित्र तेना शब्द सांजळवे करीने आ तो प्रातःकाळ थयो के शुं एम मानता जे तपावेला लोह जेवा कुर असंजति लोको तेमनुं जागवुं थाय ए हेतु माटे.

टीकाः—तथाच तत्क्षणतदारज्यमाणानेकपापकर्म निमित्तज्ञावेन कथं रात्रिस्नात्रकर्तृणां पापबंधो न जवेत् ॥ एतेन यदपि क्वचित्कथादिषु केषांचित् स्त्रीपुंसानां गिरिकाननादिस्थितदेवगृहेषु निशायां जिनप्रतिमास्नानादिश्रवणेन तदच्युपगमः सोप्यलीकालंबनमात्ररुचितां जवतोव्यनक्ति मोक्षार्थस्नानादे रिहाधिकृतत्वात् ॥ तस्यच सिद्धांते रात्रौ निवारणात् ॥

अर्थः—वळी ते अवसरे आरंज कर्यां जे अनेक पाप कर्म तेनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे रात्रिस्नात्र करनारने केम पाप बंधन थाय ए तो थायज एणे करीने जे कोश्क कथानुंने विषे कोश्क स्त्री पुरुषोए करावेळुं पर्वतना वनमां रह्यां देवमंदिर तेने विषे रात्रीए जिन प्रतिमानुं स्नात्र आदिक तेने सांजळीने ते वातनो जे अंगिकार करवो ते पण जुष्टी वातनुं आलंबन करनारी समारी रुची ठे एम प्रगट कही देखामे ठे अहीं तो मोक्षने अर्थे स्नात्र आदि करवानो अधिकार करेलो ठे तेथी रात्रिस्नात्र सिद्धांतमां निवारण कर्तुं ठे जे ए हेतु माटे न करवुं.

ટીકા:તથાહિ ॥ સિદ્ધાંતે સંજાતં તિન્નિ તાવર્જહેણ મિતિ
વચનાત્ સંધ્યાત્રયલક્ષણો જિનપૂજાયાઃ કાલો નિયમિતો રાત્રા-
વપિ તદ્વિધાનેચ કાલંમિ કીરમાણં કિસિકમ્મં बहुफलं जहा ॥
होश्च इयं सवच्चियकिरिया, नियनियकालंमिविन्नेयेत्यादिना कृषि-
दृष्टાंतेन कालविधीयमानजिनपूजादिक्रियाणांसा फल्यजिधानं
व्यर्थं मापद्येत ॥

અર્થ:—તેજ દેખાને છે જે સિદ્ધાંતમાં ત્રણ સંધ્યાઈ ઊંચે
કહી છે માટે ત્રણ સંધ્યાઈ છે લક્ષણ જેનું એવો જિનપૂજાનો કાલ
નીમ્યો છે. ને રાત્રિને વિષે તે કરે સતે, જે ક્રિયા કાલને વિષે
કરીએ તે ક્રિયા ફલદાયી હોય જેમ કૃષિકર્મ ઇટલે ખેતી જે
કાલને વિષે બહુ ફલદાયી હોય છે એમ સર્વે ક્રિયા પોતપોતાના કા-
લને વિષે કરવી એમ જાણવું ઇત્યાદિ ખેતીના દૃષ્ટાંતે કરીને કા-
લમાં કરેલી જે જિનપૂજાદિક ક્રિયાઈ તેનું સફળપણું જે કશું છે
તે શકાલે કરવાથી વ્યર્થપણાને પામે.

ટીકા:—નચ“वित्तिकिरियाविरुद्धो, अहवा जो जस्सजावश्-
उंश्तिवचनाप्रात्रावपितत्प्रतिपादनमिति वाच्यं ॥ श्रावकाणां त्रि-
संध्यं. जिनपूजायादिनकृत्यत्वेनसिद्धांतेजिधानात् ॥ ततश्चवि-
त्तिकिरियाविरुद्धो इत्यादेरयमर्थो यः प्राज्ञातादिसंध्यायां वृत्ति-
निमित्तवाणिज्यादिव्यग्रत्वात्कथंच्चिदेवपूजायां न व्याप्रियते स
दिनमध्यएव मूढूर्त्तादिनासंध्या तिक्रमेप्यपवादतः पुजांकरोतु ॥
नपुनरस्यायमर्थेयडुतापवादेन रात्रौ करोति दिनकृत्यताहानि
प्रसंगादिति ॥

અર્થ:—વહી ‘વિત્તિ કિરિયા’ ઇત્યાદિ વચનથી રાત્રિએ પળ પૂજા આદિકતું પ્રતિપાદન થશે. એમ ન બોલવું કેમજે શ્રાવકને પળ સંધ્યાકાલને વિષે જે જિન પૂજા કરવી તે દિન કૃત્ય છે એટલે દિવસની કરણી છે તે હેતુ માટે ‘વિત્તિ કિરિયા વિરુદ્ધો’ ઇત્યાદિ. કનો અર્થ છે જે પ્રજ્ઞાતાદિ કાલની સંધ્યાને વિષે પોતાની આજી-વિકા નિમિત્ત જે વ્યાપાર તેને વિષે વ્યગ્રપણા થકી એટલે આકુ-લવ્યાકુલપણા થકી કોઈક પ્રકારે દેવપૂજામાં ન પ્રવર્તાય તો તે પુરુષ મધ્યાનને વિષે પળ કરે એટલે પૂજા કરવાનો જે કાલ તે બે ઘડી આદિક અતિક્રમીને પળ અપવાદથી પૂજા કરે એમ અર્થ છે પણ એમ નથી જે અપવાદ માર્ગે રાત્રિએ પળ પૂજા કરે ને જો એમ હોય તો દિનકૃત્યપણાનિ હાનિ થવાનો પ્રસંગ આવે એટલે એ પૂજ-નની દિનકૃત્ય એવી સંજ્ઞાજ ન થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—એવંચ યદ્યપિવિદ્યાદિસિદ્ધ્યર્થિનાંકેષાંચિહ્નવાજિ-નંદિત્વેનગિરિકાનનાદૌજિનસ્નાત્રાદિષુ રાત્રાવપિપ્રવૃત્તિઃ શ્રૂય-તેતથાપિ ન તદ્વરિતમવલંબ્ય શ્રુતોક્તમજ્જનાદિસમયં પરિહૃત્ય રાત્રૌત દ્વિધાનેનવિવેકિનાત્મદ્રુહા જવિત્તવ્યમિતિ ॥

અર્થ:—જો પળ વિદ્યાદિકની સિદ્ધિને ઇચ્છનારા કેટલા જ-વાજિનંદી પુરુષોની પર્વતના વન આદિકને વિષે રાત્રિએ પણ જિન સ્નાત્ર આદિને વિષે પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞા છે. તો પણ તેનું ચરિત્ર અવલં-બન કરીને સિદ્ધાંતમાં કહેલો સ્નાત્ર આદિકનો સમય તેનો પરિહાર કરીને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરાવવું તે વિવેકી પુરુષોને આત્મદ્રોહ છે એટલે આત્માને યગવાજ્ઞની છે માટે તે કરવું તથા ઘટવું ઇત્યાદિ.

ટીકા:—એતેન રાત્રૌ જિનસદને બલિદાનનંદિપ્રતિષ્ઠાદિ વિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ પ્રાયોમજ્ઞાનેન સમાનયોગક્ષેમત્વાત્ ॥ નિશિસ્નપનોક્તદોષાણાં બલિદાનાદાવપિ સંજ્ઞવાત્ ॥ કિંચિદાધિક્યાચ્ચ તત્ર પ્રથમં તાવદ્બલિદાનમધિકૃત્ય તદુચ્યતે ॥

અર્થ:—એણે કરીને રાત્રિને વિષે જિનમંદિરમાં, બલીદાન તથા નંદિત પ્રતિષ્ઠા ઇત્યાદિકનું કરવું તે પણ સ્વચ્છ કર્યું, કેમ જે બહુધા સ્નાત્રની સંઘાથે એનું સમાનપણું સરસાપણું છે એ હેતુ માટે એટલે યોગ ક્ષેમ સરસો છે કેમ જે પાપ સરસું લાગે છે માટે રાત્રિ સ્નાનમાં કહેલા જે દોષ તે બલિઆદિકને વિષે પણ સંજ્ઞ છે એ હેતુ માટે વળી તે કરતાં અધિક દોષપણું છે, તેમાં પ્રથમ બલિદાનનો અધિકાર કરીને દોષ કહે છે.

ટીકા:—ઝગવત્ પ્રવચને વિજ્ઞાવર્યાં ચતુર્વિધાહારસ્યાપિ સંસક્તિમત્ત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥ તથાચ નિશિ જિનપુરતસ્તાદ્ગાહારદાનેન કથં તત્પ્રજવાસંખ્યજીવવધજન્યઃ કર્મબંધો દાતૃણાં ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:—ઝગવંતના સિદ્ધાંતને વિષે રાત્રીએ ચાર પ્રકારનાં આહારને પણ સંસક્તિમત્ત્વ દોષનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે વળી રાત્રીએ જિન ઝગવંતની આગલ તે પ્રકારના આહારનું દેવું તેણે કરીને તે થકી થયો જે અસંખ્ય જીવનો નાશ તે થકી થયો જે કર્મનો બંધ તે બલિ દેનારને કેમ ન થાય ? એ તો થાય જ.

ટીકા:—તડુક્કં ॥ રાલૌ બલિં વૃષનિમિત્તમતીવજીવસં-
સક્તિમંતમપિ તીર્થપતે: પુરસ્તાત્ ॥ યે ઢૌકયંતિ બલિના કલિના જિ-
તાસ્તે, નૂનં શુન્નેન તલિના મલિના અર્ધેન ॥

અર્થ:—તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે રાત્રિયે તીર્થકરના મ્હોંના આ-
ગલ અતિશય જીવની સંસક્તિ દોષવાલું ઘલીદાન ધર્મનિમિત્ત જે પુ-
રુષ ઢોકે છે અર્પણ કરે છે. તે પુરુષ નિશ્ચે બલવાન એવા કલિકાલે
જીત્યા છે પુણ્ય રહિત એવા થાય છે ને પાપવન્દે મલિન થાય છે. એટલે
રાત્રિએ બલિદાન આપતાં પુણ્ય તો થતું નથી પણ ઝલટું પાપ બંધાય છે.

ટીકા:—તથા લોકવિરુદ્ધોપિ અહો અમી શ્રાવકા: સ્વયં
રાત્રિજોજનનિષેધે પ્રિ સ્વદેવસ્ય પુરતો નિશિબલિમુપઢૌકયંત્યતઃ
કીદૃગમીષાં રાત્રિજોજનવિરતિરિતિસોત્પ્રાસલોકવાક્યશ્રવ-
ણાત્ ॥ આગમેષિ જગવત્પુરતો વ્યારવ્યાનાવસાને સમવસરણજીવિ
રાજાદિજિ: સિદ્ધસ્ય સિદ્ધ્યરૂપસ્ય કલમતંતુલબલોર્દિવસાવોપ-
ઢૌકનપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ લોકવિરુદ્ધ પણ છે, કેમજે લોક એમ બોલે
જે અહો આ શ્રાવક લોક પોતાને રાત્રિ જોજનનો નિષેધ છે તોપણ
પોતાના દેવની આગલ રાત્રિયે બલિદાન આપે છે. માટે એમનું રાત્રિ
જોજનથી વિરામ પામવારૂપ વ્રત કેવું એમ કહી ઉપહાસ કરે છે તે
ઝલ્લંઘન વચનનું સાંજલલું થાય છે. વઢી આગમમાં પણ જગવંતની
આગલ વ્યાખ્યાનની સમાપ્તી અયે સતે સમ્મોસરણની પૃથ્વીને વિષે

सिद्ध करेला उंची मांगरना तंजुल तेनुं बलिदान राजादिक मूकेडे ते पण दिवसने विषेज एम प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—यदाह॥रायाव रायमच्चो,तस्सासइ पन्नरजणवउवा-
ळि ॥ दुब्बहिलखंमिअबलिठमियतंडुलाणाढयंकलमं ॥ जा-
इयपुणाणियाणं अखंरुफुमियाण फलगसरियाण ॥ कीरइबली-
सुराविय, तत्थेव तुंहंति गंधाइ ॥

टीकाः—देवार्चनत्वात् बलिदानं रात्रावप्पुचितं तथाच
किमायातं लोकविरोधस्येतिचेत् न ॥ देवार्चनस्यापि रात्रौ
सिद्धांते निषेधात् महिमं च सूरुगगमणे करिंतीत्यावश्यकचूर्णिव-
चनप्रामाण्यात् ॥

अर्थः—वळी देवपूजन ठे ए हेतु माटे बलिदान रात्रिए
पण करवुं उचित ठे ने लोकने विरुद्ध ठे तेमां आपणुं शुं गयुं ने
शुं आव्युं. एम जो तारे कहेवुं होय तो ते न कहेवुं केमजे देवपू-
जन पण रात्रिए करवानो सिद्धांतमां निषेध ठे. सूर्य उगे पूजना-
दिक महिमा करवौ एम श्री आवश्यकचूर्णिना वचननुं प्रमाणपणुं
ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—लौकिकमार्गेपि रात्रौ स्नात्रदेवार्चनादे निवा-
रणात् ॥ तदुक्तं ॥ नैवाहुति नचस्नात्रं, न श्राद्धं देवतार्चनं ॥
दानं वाविहितं रात्रौ, नोजनं तुविशेषतः ॥

અર્થઃ—લૌકિક માર્ગમાં પણ રાત્રિએ સ્નાત્ર તથા દેવપૂજનાદિકનું નિવારણ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે તે કહ્યું છે જે રાત્રિએ શ્રાદ્ધતી તથા સ્નાત્ર તથા શ્રાદ્ધ તથા દેવપૂજન તથા યોગ્ય એવું દાન તેટલાં વાનાં કરવાં ને ઝોજન તો વિશેષે કરીને ન કરવું.

ટીકાઃ—અથ જ્ઞાવશુદ્ધિહેતુત્વાન્નિશાયામપિ બલિસ્નાત્રાદિ વિધાનં સંગતં ॥ તથાહિ ॥ રાત્રાવપિ જિનચ્છે દુગ્ધદધિસુરજિનીવિપ્રેરણાતિનીરજીકૃતઝગવજ્ઞાત્રં સ્નાત્રં વિદધંતે વિકચવિચકિલબકુલમાલતીનવમાલિકાદિજિશ્ચ વર્યાં સપર્યાં ત્રિરચયતો રુચિરચનાનિર્મિતજનમનોહારં સ્નિગ્ધમધુર પક્વાન્નફલોપહારંચ ઢૌકયતઃ શ્રદ્ધાવંધુરબુદ્ધેર્દિહિણો દૂરીકૃત કુગતિવાસો જ્ઞાવોદ્ધાસો જાયતે ॥ તસ્યૈવચ સુગતિહેતુત્વેન ઝગવતો બહુમતત્વાત્ ॥

અર્થઃ—પ્રતિવાદી બોલે છે, જે જ્ઞાવશુદ્ધિનું કારણપણું એમાં રહ્યું છે માટે રાત્રિએ બલિસ્નાત્ર આદિકનું કરવું સંગત છે એટલે ઘટિત છે તેજ કહી દેવાએ છે જે રાત્રિને વિષે પણ ઘરમાં દૂધ દહીં સુગંધીમાન જલ તેના સમૂહવજે અતિશય રજરહિત કર્યું એટલે અતિશય સ્વચ્છ નિર્મલ કર્યું છે ઝગવંતનું શરીર તે જેથી એવું જે સ્નાત્ર તેને કરતો ને પ્રફુલ્લ વિકસ્વરજે બકુલ તથા માલતી તથા નવો મોગરો શ્યાદિકનાં સુંદર પુષ્પવને કરી જે નવી માલાઓ એટલે હાર પ્રમુખ તેણે કરીને શ્રેષ્ઠ પૂજા કરતો ને સુંદર રચનાવને કર્યું છે લોકના મનનું દરણ તે જેણે એવું સુંદર મિષ્ટ પક્વાન તથા ફલ તેમનો ઝપહાર એટલે ઝેટણું બલિદાન તે પ્રલે વિસ્તારતો ને શ્રદ્ધાવને સુંદર થઈ

હે બુદ્ધિ જેની એવા ગૃહસ્થોને દૂર કર્યોં હે કુગતિનિવાસ તે જેણે એવો
 એવો જાવનો ઉદ્ધાસ થાય હે. ને તેજ પ્રકારના જાવ, ઉદ્ધાસને
 સુગતિનું કારણપૂણું હે તેથી તે જાવ ઉદ્ધાસને જગવંતે બહુ માન્યો
 હે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જોચેવ જાવલેસો, સોચેવય જગવંત
 વહુમહત્તિ ॥

અર્થ:—જે કારણ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું હે જે જેથી જાવશુ-
 દ્ધિ લેશ માત્ર પણ થાય તેજ જગવંતે બહુ કરીને માન્યું હે એટલે
 શ્રેષ્ઠ કહ્યું હે.

ટીકા:—इति चेत् तत्र ॥ मार्गानुसारिण्याः कदाग्रहरदि-
 तायाः प्रज्ञापनायोग्यायाएव जावशुद्धेरिहाधिकारात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

जावशुद्धिरपि ज्ञेया, यैषा मार्गानुसारिणी ॥
 प्रज्ञापनाप्रियात्यर्थं नपुनः स्वाग्रहात्मिका ॥
 औचित्येन प्रवृत्तस्य कुग्रहत्यागतो भृशं ॥
 सर्वत्रागमनिष्ठस्य जावशुद्धिर्यथोदिता ॥

અર્થ:—સુવિદિત ઉત્તર આપે હે એમ જો તું કહેતો હોય તો
 તે ન કહે કેમ જે માર્ગાનુસારિણી ને કદાગ્રહ રહિત ને પ્રજ્ઞાપના

करवा योग्य एटले प्ररुपणा करवा योग्य एवीज जावशुद्धिनो अही अधिकार ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे एज जावशुद्धि पण जाणवी के जे मार्गानुसारिणी ठे तथा जेनी प्रज्ञापना अतिशय प्रीतिकारक ठे एज जावशुद्धि सारी ठे पण पोताना कदाग्रहरूप जावशुद्धि सारी नथी केम जे जे पुरुष कदाग्रहनो अतिशय त्याग करीने उचितपणे प्रवर्त्यो ठे ने सर्व जगाए आगममां जेनी निष्ठा ठे एवाने यथार्थ जावशुद्धिनो उदय ठे.

टीका:—भवद्विवक्षितायाश्च जावशुद्धैः सिद्धांतविरोधी-
त्वेन मुक्तिमार्गानुसारित्वाच्चावात्- अस्मत्पूर्वजैरेतावत्तमने
हसंरात्रावेवंदं स्नात्रं कारितमतोऽस्माजिरपीत्यभैवर्त्तव्यमिति
कदाग्रहस्ततया प्रज्ञापनानुचितत्वाच्च कथं मुक्त्यंगता स्यादिति॥

अर्थ:—तमे कहेवाने इहेली जे जावशुद्धि ते सिद्धांतथकी
विरुद्ध ठे माटे मुक्तिमार्गने अनुसारीपणानो अजाव ठे ए हेतु
माटे ने कदाग्रह जे अमारा पूर्वज वृद्धोए आटछा काल सुधी रात्रि-
एज आ स्नात्र कराव्युं ठे माटे अमारेपण एज प्रकारे करवुं श्यांदि
कदाग्रहवने सहितपणुं ठे ए हेतु माटे प्रज्ञापना करवाने अनुचित-
पणुं ठे माटे केम मुक्तिना अंगपणुं होय.

टीका:—नंदिविधानमपि रात्रौ महादोषं ॥ तथाहि दी-
क्षाद्यर्थहिनं दिकरणं ॥ दीक्षाच स्थूलसूक्ष्मप्राणमतिपातविर-
तिवक्षणा ॥ रात्रौच प्रकाश निमित्तोज्ज्वलितभूरिदीपकरूपते-
जस्कायिकजीवानां शरीरस्पर्शेनव्यापादनात् प्रतिदीपेषुच निरंत-

રં નિપતતાં લક્ષણપતંગાદિજંતૂનાં વ્યાપત્તિનિમિત્તજાવાન્કીદશી-
દીક્ષાદાતૃગૃહીત્રોઃ સર્વવિરતિઃ ॥

અર્થઃ—તે રાત્રિએ નાંચ માંઝવી તે પળ મહા દોષને કર-
નારી છે. તેજ વાત કહી દેખામે છે જે દીક્ષાદિકને. અર્થે નિશ્ચેનાં-
અનું કરવાપણું છે ને જે દીક્ષા છે તે તો સ્થૂલ સુદમ પ્રાણાતિપાત
તે થકી વિરામ પામવારૂપી છે લક્ષણ જે તે રાત્રિયે પ્રકાશ નિમિત્ત
ઝલ્લવલ્લ કર્યા જે ગણાક દીવારૂપ જે તેજસ્કાયિક જીવ તેનું પો-
તાની મેળે શરીરને ફરશ થવાથી નાશ થવાપણું છે એ હેતુ માટે
દીવાદીવાને વિષે નિરંતર પતંગતાં જે લખો પતંગિયાદિક જીવ તેના
નાશનું નિમિત્ત કારણ છે એ હેતુ માટે દીક્ષા લેનારને ને દીક્ષા આ-
પનારને સર્વ વિરતિરૂપ દીક્ષા કેવી થઈ ઘટલે ઘટે સર્વ વિરતિરૂપ
દીક્ષા થઈ કે સર્વ હિંસામયી દીક્ષા થઈ તે તું તારા મનમાં વિચારી જો.

ટીકાઃ—તથાચ કરેમિજંતેસામાશ્યમિત્યાદિ સર્વવિરતિ-
સામાયિકસૂત્રસ્યાપિ તત્કણં શિષ્યેણોચ્ચાર્યમાણસ્ય વૈયર્થ્યપ્રસં-
ગઃ ॥ શિષ્યસ્ય દીક્ષાપ્રથમક્ષણાદારંભ્યપ્રાણાતિપાતપ્રવૃત્તેઃ ॥
તદુક્તં ॥ સંવંતિ જ્ઞાણિજ્ઞાણં, વિરંશ્ચલુજસસ સવિયા નત્યિ ॥ સો-
સવવિરશ્વાર્શ. ચુકશ્વ દેસંચસંવંચ ॥

અર્થઃ—વઢી દીક્ષા લેતી વખત ‘ કરેમિજંતે ’ इत्यादિકં
સર્વ વિરતિ સામાયિક સૂત્રનું જે ઉચ્ચારણ શીખે કર્યું તેનું તેજ વ-
ખત વ્યર્થ થવાનો પ્રસંગ આવશે કેમજે શિષ્યને દિક્ષાના પ્રથમ

क्षणथी आरंजीनेज प्राणातिपातने विषे प्रवृत्ति थइ ए हेतु माटे ते कछुं ठे जे.

टीका:—दीक्षादातुंश्च दोषसंख्यापि वक्तुं न शक्यते॥तद्धि-
कृत्या तावर्ज्जतुजातव्याघातप्रवृत्तेः॥ तदहोमूढा एतावंसं पापकला-
पमात्मन्यारोपयंतोज्ञाविज्ञवज्रमणान्मनागवि न बिज्यतीति ॥

अर्थ:—दीक्षा देनारने पण जे दोष थाय ठे ते दोषनी सं-
ख्या पण कहेवा समर्थ नथी केमजे ते दीक्षा आपनारनी दिक्षाए
करीने तेदखा जंतुना समूहनो नाश थवामां प्रवृत्ति थइ ए हेतु
माटे अहो आतो आश्चर्य ठे जे ए मूढ पुरुष आटलोबधो पापनो
समूह पोताने विषे आरोपण करे ठे पण आगळ थये एवुं संसारमां
ज्रमण थशे तेथी लगार मात्र पण जय पामता नथी.

टीका:—तदुक्तं ॥ ज्योतिर्ज्योतितकृत्स्नदेवसदनप्रायः प्र-
दीपोच्चरद्दीपाच्चिर्निकुरंबचुंबनज्रवत्तंगत्पतंगैषणां ॥ निखिंशा-
निशि सूत्रयंतिकुधियो मुग्धामुधामी हृहा नंदिसंदितिसम्मितां
स्वपरयोः संसार कारागृहे ॥

अर्थ:—ज्योतिः एटले ग्रह, नक्षत्र जेवुं देदीप्यमान जे
समस्त देवमंदिर तेमां घणा दीवाथी उत्पन्न थइ दिव्यकांति तेनो
जे समूह तेना स्पर्शथी जंपापात करता जे पतंगीया तथा तेनकायि
प्राणि तेना नाश करवामां तरवार समान दुष्ट बुद्धिवाळा आ मुग्ध

लोक पोताने ने परने संसार रुप बंधी खानाना घरने विषे नाखनारी
बंधन समान जे रात्रिये नांद मांमवी ते प्रत्ये विस्तार करे ठे एटखे
विस्तार सहित नांद मांमे ठे. हा ! आतो मोटी खेद जरेली वात ठे
केमजे अनेक जीवनी हिंसा प्रत्यक्ष करे ठे. ॥

टीका:—अहिदीक्षादिलग्नबलानाधेरात्रौच तज्जावे विहार-
क्रमवदपवादेन कदाचिद्वात्रावपि नंदिविदधतां कोदोय इति चेन्न ॥
विहारक्रमस्यापवादेन रात्रावपि प्रतिपादनात्तत्र कदाचित्तत्करणं-
युक्तं ॥ नंदिविधानस्यचापवादेनाप्यागमे रात्रावनजिधानात्कथं-
तद्विधानं तत्र संगठेत ॥

अर्थ:—बळी दिवसने विषे दीक्षादीकनुं लग्न बळ न होय ने
रात्रिए ते होय त्यारे जेम अपवादे करीने रात्रिए विहार करे ठे तैम
क्यारेक रात्रिने विषे पण नांद करनारने शो दोष ठे ? एम जो तुं क-
हेतो होय तो ते न कहेवुं. केमजे विहारक्रमनुं तो अपवाद मार्गे
रात्रिए पण करवानुं शास्त्रने विषे प्रतिपादन कथुं ठे माटे ते तो
कदाचित करवुं युक्त ठे पण नांद करवानुं तो अपवादमार्गे पण शा-
स्त्रने विषे कथुं नथी माटे रात्रिए नांद करवी केम घटती आवे.

टीका:—किंचापवादिक कृत्यानां रात्रिविहारक्रमादीनां
सर्वेषां प्रायश्चित्तमजिहितमागमे ॥ नच निशि नंदिविधानस्य
जगवन्नीत्यापवादिकस्यापि क्वचित्तदजिधानं श्रूयते ॥ ततोवग-
म्यते नास्त्यपवादेनापि रजन्यां नंदिविधानं ॥ तथा जगवदज्ञाता

दपि रात्रौ तद्विधानमसमीचीनं ॥ जगवताहि विमलकेवला
लोकेनापि तार्वतां विनेयलक्षणां सध्यात्कस्यचिदपि क्षणदा-
यामंदीक्षणात्

अर्थः—वळी शुं तो रात्रि विहार आदिकं अपवादिक
कृत्य एटले अपवाद मार्गे करवा योग्य जे सर्वे कृत्य
तेमंनुं शास्त्रमां प्रायश्चित्त करवानुं कळुं ठे. पण रात्रिए
नांद मांरवानुं तमारा न्याये अपवाद मार्गे पण कोइ जगाए
प्रायश्चित्त करवानुं कळुं नथी ते माटे एम जाणीए ठीए जे अप-
वाद मार्गे पण रात्रिए नांद मांरवानुं नथी. वळी जगवंतनीं वंद-
नानां दृष्टाते पण रात्रिए नांद मांरवी ते पण अघटित ठे. केम जे
जगवंत केवलज्ञानी हुता तो पण तेमणे लाखो शिष्यनी मध्ये को-
इने पण रात्रिए दीक्षा दीधी नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—दिवसाद्यं तिथ्यंदिणं पसंत्थं चेत्याद्यागमवचनेन प्रा-
माण्यात् ॥ तत्पथवर्तित्वाच्च तद्विनेयानामैदं युगीनानां कथं नि-
शि तत्कर्तुं युज्यत इति ॥ एवं निशि जिनप्रतिमाप्रतिष्ठायां मपि
सकलमेतद्दूषणजातं विविच्य वाच्यं ॥

अर्थः—दिवसादिकनुं जे कृत्य ते दिवसने विषे करवुं तजे
प्रशस्त ठे एटले दिवसमांज करवुं पण रात्रिये न करवुं, इत्यादिक आ-
गम वचनना प्रमाणपण्याथी ते मार्गमां रहेवापणुं ठे, ए हेतु माटे
आं काळना जे तेमना शिष्य तेमने ते नांद आदिकनुं करवुं ते

રાત્રિએ કેમ ઘટે ! એમ રાત્રિયે જિન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાને વિષે પણ
આ સમગ્રદોષનો સમુદ્ધ જુદો જુદો કરી વિવેકથી કહેવો.

ટીકા:—તદુત્કંતં ॥ પ્રાહુઃષદોષપોષાયાં,દોષાયાં સાધયંતિ ચે ॥
જિનર્બિંબપ્રતિષ્ઠાં તે, પ્રતિષ્ઠાં સ્વસ્ય દુર્ગતૌ ॥ તદેવં દોષકલાપદ-
ર્શના રાત્રૌમજ્જનાદિવિધાયિનાં પાપપંકે નિમજ્જનં ઝવતીતિ વ્ય-
વસ્થિતં ॥ इदं वक्ष्यमाणं च वृत्तद्वयं द्विपदी बंद इतिवृत्तार्थः॥१॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઘણા દોષને પુષ્ટ કર-
નારી જે રાત્રિ તેમાં જે પુરુષ જિન બિંબની પ્રતિષ્ઠા સાથે છે એટલે
જે રાત્રિયે જિનર્બિંબની પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે પુરુષ પોતાના આત્માને
દુર્ગતિમાં સ્થાપે છે. એ પ્રકારે દોષના સમૂહ દેખીને રાત્રિસ્નાત્ર ક-
રનારને પાપરૂપી કાદવંમાં પરવું થાય છે એમ સિદ્ધાંત થયો. હવે આ
કાવ્યનું વૃત્ત તથા આગળ કહીશું એ કાવ્યનું વૃત્ત એ બે દ્વિપદી બંદ
નામે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—સાંપ્રતં પ્રસંગેન મજ્જના દન્યસ્યાપિધર્મકૃત્યસ્ય વિ-
ધિરહિતસ્ય સંસારનિમિત્તત્વં પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે આ પ્રસંગને વિષે સ્નાત્ર વિના પણ જે વિધિર-
હિત ધર્મકૃત્ય તેને સંસારનું નિમિત્તપણું છે એમ પ્રગટ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनमतविमुखविहितमहिताय न मज्जन मेव केवलं ।
किंतु तपश्चरित्रदानाद्यपि जनयति न खलु शिवफलं ॥
अविधिविधिक्रमा ज्जिनाङ्गापिह्यशुभ्रशुभ्राय जायते ।
किंपुनरितिविम्बनैवाहितहेतु न प्रतायते ॥ १९ ॥

टीकाः—जिनमतविमुखविहितं जगवदागमवैपरीत्य
निर्मितं मज्जनमेव स्नपनमेव केवलमेकं अहिताय संसाराय न
ज्वति स्नानमेवैकमविधिविहितं संसारकारणमिति नास्ति किंतु
किंतर्हि तप्यंते धातवोऽशुभ्र कर्माणि वानेनेति तपोऽनशनादि ॥

अर्थः—जगवानना आगमयी विपरीत कथं, जे स्नात्र
तेज केवल कहेंतां एक संसारजणी थाय ठे एम नथी, शुं त्यारे तो
बीजुं पण ए प्रकारे ठे जे तप जेणे करीने शरीरना धातु तथा अ-
शुभ्र कर्म तपावीए ते तप कह्नीए. अशनादिक ते पण आगम विरुद्ध
करे तो संसारने अर्थ थाय ठे,

टीकाः—यदुक्तं ॥ मज्जास्थिरुधिरपलरसमेदःशुक्राण्यने
न तप्यंते ॥ कर्माणि चा शुभ्रानी त्यतस्तपो नाम नैरुक्तं ॥ तथा
चारित्रं सर्वविरतिः दानं पात्रे पुन्यायार्जितशुभ्रक्रादिवित-
रणं ॥ आदिशब्दाद्भिन्नयैवावृत्त्यादिग्रहः ॥ ततस्तपश्चेत्यादि-
छद्मगर्भो बहुव्रीहि ॥ ततश्चैवमाद्यप्यनुष्ठानं जिनमतवैपरीत्यः

વિહિતં ન કેવલં મજ્જન મિત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥ ન લલુ નૈવ જન
યતિ સંપાદયતિ શિવફલં મુક્તિરુપં ફલં ॥

અર્થઃ—હવે તે તપ શબ્દનો અર્થ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે જેણે
કરીને શરીરના સાત ધાતુ જે મીજો, હામ્લકાં, રુધિર, માંસ, રસ, મેદ,
વીર્ય એ સર્વ તપે છે ને વઢી અશુભ કર્મને તપાવે તેથી તપ એવું નામ નિ-
રુક્ત કહ્યું છે એટલે એ પ્રકારનો તપશબ્દનો અર્થ રુષિના વચનથી
જાણવો વઢી ચારિત્ર એટલે સર્વ વિરતિરુપને દાન એટલે પાત્રને વિષે
ન્યાયવ્રતે ઉપાર્જન કર્યું જે વ્રતપાન તેનું આપવું. આદિ શબ્દથી
વિનય તથા વીચારવંદ્ય, ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું તે હેતુ માટે તપશ્ચ
ઇત્યાદિ ઈંદ્ર સમાસ ગર્ભિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો, માટે એ પ્રકારનું
જે જે અનુષ્ઠાન આદિક પણ જિન મતથી વિપરીત કરેલું હોય તે
પણ ગ્રહણ કરવું કેવલ સ્નાત્રજ નહિ એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે માટે
તે તે અનુષ્ઠાન મુક્તિ રુપિ ફલને નથી જ ઉત્પન્ન કરવું.

ટીકાઃ—અથ કસ્માદૈવમિત્યત આહ ॥ હીયસ્માત્ અવિ-
ધિવિધિક્રમાત્ સિદ્ધાંતાનુક્તતદુક્તપ્રકારેણ જિનાંદ્વાપિ જગવ-
દ્વાસનોક્તાનુષ્ઠાનમપિ અશુભશુભાય અશ્રેયઃ શ્રેયસે ॥ ઈંદ્રૈકવ-
દ્વાવાદત્રૈકવચનં ॥ જાયતે સંપદ્યતે ॥ યથાસંખ્યેનાત્રયોજના ॥
તેનાયમર્થઃ ॥ કિલ્લજિન પૂજાતપઃપ્રેરૂંતિ પ્રવચનપ્રસિદ્ધં જિ-
નાંદ્વા ॥ જગવતા નિશ્રેયસ સાધનત્વેન દ્વાપિતત્વાત્ ॥ તથાચ ત-
દપ્યવિધિક્રમેણ કાલેસુજ્જૂણંમિત્યાદ્યુક્તવિધિપર્યયેણક્રિય-
માણમશુભાય જવતિ ॥ વિધિક્રમેણતુ સંધ્યાત્રયારાધનશુચિચૂત-

ત્વાદિનાતદેવ શુન્નાય ॥ વિધ્ય વિધિચ્યાંઝગવદાજ્ઞારાધનાનારા-
ધનયોરેવ મોક્ષસંસારફલત્વાત્ ॥

અર્થ:-હવે શ્યા માટે એમ કહો ઠો એવી આશંકા ધારીને
ઉત્તરરૂપ કહે છે જે જે હેતુ માટે અવિધિક્રમ ને વિધિક્રમ થકી ઇટ-
લે સિદ્ધાંતમાં ન કહેલા પ્રકારવચ્ચે ને સિદ્ધાંતમાં કહેલા પ્રકારવચ્ચે
જિન જગવંતના શાસનમાં કહેલું અનુષ્ઠાન પણ અશુભને અર્થે તથા
શુભને અર્થે ઇટલે અશ્રેય જાણી તથા શ્રેય જાણી થાય છે. અનુક્રમે
આ જગાએ શબ્દોની યોજના કરવી. તેણે કરીને આ પ્રકારે અર્થ
થાય છે જે જિનપૂજા તથા તપ આદિ આગમ પ્રસિદ્ધ જે છે તે જિન
જગવંતે મોક્ષ સાધનપણે કહ્યું છે. માટે વળી તે પણ અવિધિ ક્રમે
કરીને ઇટલે યથાકાલે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ વિધિ કહ્યો છે તેથી
વિપરીત જે કર્યું તે સર્વ અશુભ જાણી થાય છે ને વિધિક્રમે કરીએ
તો ઇટલે ત્રણ સંધ્યાકાલે પવિત્ર થઈને ઇત્યાદિ જે વિધિક્રમ તેણે
કરીને જે કર્યું તે શુભ જાણી થાય છે. ઇટલે વિધિ ને અવિધિ જે
જગવંતની આજ્ઞા પ્રમાણે આરાધના કરવી ને જગવંતની આજ્ઞા વિ-
નાની આરાધના કરવી તે બેનેજ મોક્ષફલ તથા સંસારફલ એ બેનું
આપવાપણું છે એ હેતુ માટે. જાવાર્થ:-જે જગવંતની આજ્ઞારૂપ જે જે
વિધિ તેણે કરીને જે આરાધના કરે છે તેને મોક્ષ ફલ થાય છે ને
જે જગવંતની આજ્ઞા રહીતરૂપ જે અવિધિ તેણે કરીને જે આરાધના
કરે છે તેને સંસાર ત્રમણરૂપ ફલ થાય છે

ટીકા:-યદાહ ॥ જહચેવજમોક્ષફલાઆણા આરાધિયા-
જિર્ણિદાણં ॥ સંસારદુઃખફલયા,તદેવેવ વિરાધિયા હોઈ ॥

અર્થ:—આ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જિનેંદ્ર જગવંતની આજ્ઞા આરાધન કરવાથી નિશ્ચે મોક્ષ થાય ને તેજ આજ્ઞા વિરાધવાથી દુઃખ જેનું ફળ છે એવો સંસાર થાય છે

ટીકા:—અથવા જિનાજ્ઞાપવાદિકી આધાકર્મજોજનાદિકા ક્રિયા ॥ સાપ્યવિધિક્રમેણ સંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના અશુભાય વિધિક્રમેણ વાઽસંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના શુભાયેતિ ॥ કિંપુનરિત્યાદિવાક્યં કાકાયોજ્યં ॥ અંત્ર ચ કિમિત્યાદ્યેષે પુનરપિ વાક્યજેદે ઇતિપ્રકરણે ॥ તેનૈષાપ્રકૃતા રાત્રિજિનમજ્ઞાતાદિકા ક્રિયાવિગંબનૈવ પ્રવચનાપ્ર ત્રાજનૈવ લોકોપદાસાસ્પદં ॥ નત્વેષા જિનાજ્ઞાપીત્યેવકારાર્થઃ ॥

અર્થ:—જે જિન મગવંતની અપવાદ માર્ગે જે આધાકર્મ જોજનાદિકનું કરવું તે રૂપ આજ્ઞા તે પણ અવિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ ઠતાં પાઠો હોય તો અશુભ જણી થાય છે, ને જો વિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ નહિ થતાં ગ્રહણ કરેલી હોય તો શુભ જણી થાય છે તો રાત્રિભાત્રાદિકનું શું કહેવું એ તો અશુભ જણી થાયજ. એમ એ વાક્ય કાકુ અર્થવચ્ચે જોઈવું. આ જગાએ ‘કિં’ એટલા પદનો આદ્યેષ અર્થ કરવો. ને ‘પુનરપિ’ એ પદનો વાક્ય જેદરૂપ અર્થ કરવો ને ‘ઇતિ’ અવ્યયનો આ પ્રકરણને વિષે એટલો અર્થ કરવો. તેણે કરીને આ કહેવાને આરંજ કરેલી જે રાત્રિએ જિન ભાત્ર આદિક કરવાની ક્રિયા તે વિગંબના માત્રજ છે એટલે પ્રવચનની હલકાશ કરનારીજ છે તિરસ્કાર કરાવનારી છે ને લોકને ઘપદાસ કરવાનું

स्थानक ठे ने ए जिन जगवंतनी आझा पण नथी एम एवकारनो अर्थ
ठे एटले ए वात निश्चे एमज ठे.

टीका:—अहितहेतुः संसारनिबंधनं न प्रतायते न विस्तार्यते ॥ किंत्वहितहेतुत्वेन प्रत्याख्याप्यत एव ॥ तदुक्तं ॥ रात्रि-
स्नात्रविधापनादिजिरहो संसारपटव्यां हठात्पार्श्वस्थादि मल्लि-
म्युच्चैर्वक्षितया द्वाप्रीयमानं जनं ॥ दृष्ट्वा संप्रति शुरुदेशन-
मिषाद्ये पृच्छति कुर्वते, धन्यैस्तैः शितधाम धामविशदं जैनं मतं
भूषितं ॥

अर्थ:—संसार बांधवानुं कारण ठे एनो विस्तार नथी करता
त्यारे शुं करीए ठीए तो ए अहितनुं कारण ठे एम जाणीने प्रत्या-
ख्यानकरीए ठीए एटले ए रात्रिस्नात्रादिक कोइ दिवस न करवां एम
पचखाणज करीए ठीए ते शास्त्रमां कबुं ठे जे पासथ्यादिक चोर
लोको बळवान ठे ए हेतु माटे संसाररूपी दूटवानी जग्या प्रत्ये
आ लोकने हठात्कारे लइ जतां देखीने आ काळमां शुरु देशना-
रूपी मिषवके ते ते पासथ्यादिक पासेथी जे ठोकावे ठे ते चंद्रकांति
जेवा झीतल पुरुषोने धन्य ठे ने तेणे करीनेज आ जैनमत शो जित ठे,

टीका:—इदमुक्तं जवति ॥ जिनाज्ञापि तपः प्रभृतिका
आपवादिका धाकर्मज्ञो जनादिका वा यदा अविधिना विधीय-
माना जवफला तदा किंपुनरस्यापि विरुंबनायाः सर्वथा जिनवचन
बाह्याया रात्रिमज्जनादि कार्यावक्तव्यं ॥ सुतरामेषा जवहेतुरेवा ॥
अतोऽहितहेतुत्वेन प्रत्याख्यापते ये न सा तथा प्रत्याख्याप्यमाना

કસ્યાપિ પુણ્યાત્મનઃ સ્વતો નિવર્તનાય પ્રજવતીતિવૃત્તાર્થઃ॥૧૭॥

અર્થઃ—એમાં આ પ્રકારનો પ્રગટ અજિપ્રાંય કહ્યો છે જે જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ તેપ આદિક અપવાદ-માર્ગ સંબંધી છે અથવા આધાકર્મ જોજનાદિકની આજ્ઞા પણ અપવાદ માર્ગે છે ને જ્યારે અવિધિવચ્ચે ત્યારે તે પણ સંસાર ફળને આપનારી છે ત્યારે તો સર્વથા જિનવચન બાહ્ય એવી આ રાત્રિસ્નાત્ર આદિક વિગંબતા સંસારફળ-ને આપે એમાં શું કહેવું અતિશયજ સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ છંટલે નિષેધ કરીએ ઢીએ જે હેતુ માટે તે નિષેધ દેખી કોઈ પણ પુણ્યાત્મા પોતાની મેળે નિવૃત્તિ પામશે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૯॥

ટીકાઃ—શ્વદાનીં નિર્વાણકારણમપિ નિસર્ગેણજિનગૃહા-
દિનિર્માપણં ગૃહિણઃકુમંતાદિલેશસ્યાપ્યનુવેધાન્નવહેતવે જવતી-
ત્યેતત્પ્રદર્શનાયાહ ॥

અર્થઃ—હવે સ્વજ્ઞાવથી મોક્ષનું કારણ એવું જે જિનગૃહ આ-
દિકનું નિપજાવવું તે પણ ગૃહસ્થને કુમંત આદિકના લેશનો પણ
અનુવેધ થવાથી છંટલે કુમંતનો મિશ્રજ્ઞાવ થવાથી સંસારના કારણ
જાણી થાય છે એ દેખાડવાને કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनगृहजिनविंबजिनपूजनजिनयात्रादिविधिकृतं ।
दानतपोव्रतादिगुरुभक्तिश्रुतपठनादिचाहतं ॥
स्यादिह कुमतकुगुरुकुग्राहकुबोधकुदेशनांशतः
स्फुटमनत्रिमतकारि वरजोजनमिव विषयवनिवेशतः ॥१०॥

टीकाः—जिनगृहं परमेश्वरजननं जैनविंबं जगवती प्रति-
मा जिनपूजनं जगवत्प्रतिमायाः कुसुमादिजिरन्यर्चनं जिनयात्रा
जिनान्प्रतीत्याष्टाहिकाकढ्याशकरथनिक्रमणादिमहामहकरणं

अर्थः—जिनेश्वर जगवंतुं मंदिर तथा जिनप्रतिमा तथा
जगवान्तुं पुष्पादिकवने पूजन तथा जिन जगवंतने उद्देशेन अ-
ष्टाहिका उत्सव करवो तथा कढ्याण रथयात्रा इत्यादि महामहो-
त्सव करवा.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जत्तामहूसवोखबु, उद्दिस्सजिणे स की-
रई जोउ ॥ सो जिणजत्ता जन्नइ तीएविहाणं उ दाणाइ ॥ ततो जि-
नगृहं चेत्यादिद्वंद्वगर्जोबहुव्रीहिरेवमुत्तरपद्योरपि ॥ आदि
ग्रहणाजिनवंदनप्रतिष्ठादिग्रहः इहचासकृज्जिनपदोपादानं
जगवतोऽत्यंतभक्तिगोचरतया तदुद्देशेन विधिना गृहादिनिर्मा-
पणस्य परममुक्त्यंगत्वरूपापनार्थं ॥ एवमादि धर्मकर्मजात-
मितिशेषः ॥

अर्थः—पढी जिनगृह, जिनबिंब, जिनपूजन, जिनयात्रा ए सर्व पदनो छंद समास गर्जित बहुव्रीहि समास करवो एम आगलां जे बे पद तेने विषे पण तेमज समास करवो ने आदी शब्दने ग्रहण कर्यो ठे ए हेतु माटे जिनवंदन तथा प्रतिष्ठा इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं. आ जगाए वारंवार जिनपदनुं जे ग्रहण करवुं ते तो जगवंतनी अत्यंत ज्ञातिनुं प्रगट करवुं तेणे करीने जे जगवंतने उद्देशीने विधि सहित जिन मंदिरनुं निपजाववुं तेने परम मुक्तिनुं अंगपणुं ठे एम जणाववाने अर्थे ठे. सर्व धर्मकर्मनो समूह एज प्रकारे ठे एम उपरंथी शेष लेवुं.

टीकाः—विधिना श्रुतोक्तेन प्रकारेण कृतं निर्मापितं ॥
तथाहि ॥ जिनगृहनिर्माणविधिः शुद्धभूमिपरिग्रहादिकः ॥
यदुक्तं ॥

जिणजवणकारणविही सुद्धा जूमीदखंचक छाइ ॥
जियगाणइसंधाणं सासयवुद्धीय जयणाय ॥

अर्थः—जे शास्त्रमां कहेलो जे विधि ते प्रकारे कर्युं होय तेज कही देखामे ठे जे जिनमंदिरने निपजाववानो विधि आ प्रकारनो ठे जे शुद्ध भूमिनो परिग्रह आदिक, ते शास्त्रमां कह्यो ठे जे.

टीकाः—तद्विधापना नंतरं चैतस्मिन्नपिशिलापित्तलादि घटितस्तिरूपकेसंप्रतिजगवद्विरहेतज्जुणानध्यारोप्यतपूजयामीति प्रणिधानेन आरुस्य जगवर्द्धिर्बन्तिर्माणं ॥ तन्निर्माणे विधिरयं

सूत्रधारस्य दानादिसन्मान पूर्वविज्रवौचित्येन घटितविंब
मूढ्यसमर्पणं ॥

अर्थः—ए शास्त्र प्रमाणे जिनमंदिर कराव्या पढी ए मंदिरने
विषे शिखानी तथा पितलनी इत्यादिकनी घमेळी जे प्रतिमा तेने
विषे भगवंतना गुणनो अध्यारोप करीने केम जे हाल काळमां ज-
गवंतनो विरह ठे ए हेतु माटे तेने पूजुं तुं ए प्रकारना प्रणिधाने
करीने श्रावकने जगवर्द्धिबनुं निपजाववुं. ते निपजाववानो विधि तो
आ प्रकारनो ठे जे सूत्रधारने एटले प्रतिमाना घमनारने दानादि
सन्मानपूर्वक पोताना वैजवने घटित एटले पोतानी शक्ति प्रमाणे
विंब घमनानुं मूल आपवुं.

टीकाः—यदाह ॥ इह सुरुबुद्धिजोगा काले संपूजण क-
त्तारं ॥ विज्रवौचित्यमपिज्ञा मूलं अणहस्स सुहजावो ॥

अर्थः ॥ टीका ॥ तदेवं जिनविंबे विधिना निर्मापिते प्र-
तिष्ठापितेचायं पूजनविधिः ॥ संध्यात्रये विधिना शुचि चूत्वा
जगवर्द्धिबंश्रद्धावान् पुष्पादिजिरर्चयति ॥ तदुक्तं ॥ काले सु-
भूषणं विसिद्धपुष्पाश्चर्हि विहिणान ॥ सारथुश्चुत्तगरुई
विणपूआ होइ कायवा ॥

अर्थः—ते जिनविंब ए प्रकारे विधिये करीने निपजावे सते
प्रतिष्ठा करे सते आ प्रकारनो पूजन विधि ठे, जे त्रण संध्याकालने
विषे विधिए करीने पवित्र यश्ने श्रद्धावाळो पुरुष जे ते पवित्र यश्ने
जगवर्द्धिबने पूजे ठे ते वात शास्त्रमां कही. ठे जे.

ટીકા:—તથાચ તત્રચ કલ્યાણકાદિ દિનેષુયાત્રાં પ્રસ્તૂયતે ॥
તત્રચાયં વિધિઃ ॥ યથાશક્તિદાનતપશ્ચરણશરીરવિઙ્ગુષાજિન
ગુણગાનવાદિત્રાદિકરણં ॥ યદાહ ॥ દાણં તવોવહણં સરીર
સકાર મો જહાસતિ ॥ ઊચિયંચ ગીયવાદ્યથુદ્યુતાપિ
ઘ્ણાઈય ॥

અર્થ:—વઢી કલ્યાણ આદિક દિનને વિષે જે યાત્રા કહી છે
તેમાં પણ આ પ્રકારનો વિધિ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન તથા
તપશ્ચર્યા શરીરની શોઝા જિનગુણનું ગાન તથા વાદિત્ર સહિત
ઉત્સવાદિકનું કરવું તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા—તથા દર્શનતપસીપૂર્વ વ્યાખ્યાતે વ્રતાનિ સ્થૂલ
પ્રાણાતિપાતવિરમણાદીનિ ॥ આદિશબ્દા દ્વિચિત્રાજિગ્રહગ્રહઃ ॥
તતોદાનં ચેત્યાદિદ્વંદ્વઃ ॥ તથા ગુરોર્ધર્માચાર્યસ્ય જ્ઞકિઃ શુશ્રૂષા
આગચ્છદ્વિમુલ્કગમનોસ્થિતાજ્યુત્થાનગચ્છદ્વનુગમનિશ્રામણા વિ-
શુરુજ્જકપાનાદિદાનચિત્તાનુરંજનાદિકા ॥

અર્થ:—દર્શન ને તપ તે બેનું પ્રથમ વ્યાખ્યાને કર્યું છે ને
વ્રત તે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક જાણવાં ને આદિશબ્દથી
નાના પ્રકારના અજિગ્રહ ગ્રહણ કરવા, ત્યાર પછી દાન આદિક શ-
બ્દનો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો. વઢી ગુરુ જે ધર્માચાર્ય તેની જ્ઞકિ તેમ-
ની સેવા કરવી. ઇટલે તે જ્યારે આવે ત્યારે સન્મુલ્ક જવું ને તે ઊઠે
ત્યારે ઊઠું થવું ને તે જાય ત્યારે પઠવાને જવું તથા વિસામો કરાવવો
તથા વિશુરુ જ્જક પાન આદિક દેવા ને તેમના ચિત્તને પ્રસન્ન કરવું
इत्याદિક તે જાણવી.

टीकाः—यदुक्तं॥ अहंवा विगुरु समत्तदायगा ताण होइ सु-
स्सुसा ॥ इंताणजिमुहगमणं उत्थाणं उत्थिएसुंच ॥ विस्सा-
मणाइस्सम्मं वियाणणुवयण मेव जंताणं ॥ संपाकणमेयाणंस-
मिडियाणं विसुद्धाणं॥जावाणुवत्तणं तह सवपयत्तेण ताण काय-
व्वंसम्मत्तदायगाणं दुप्पमियारंजउ ज्ञियं॥श्रुतपठनं सिद्धांता-
ध्ययनं ॥ आदिग्रहणातदर्थश्रवणमननादिग्रहः ॥ एतच्चविवे-
किनाविशेषेण विधेयमेतत्पुरस्सरत्वात् सकलप्रायुक्तजिनगृहादि
करणविधिप्रतिपत्तेः ॥ यदाह ॥ अत्रेसि पवित्रीए निंबधणं होइ
विहिसमारंजो सासुत्ताउ नज्जइ ता तं पढमं पढेयवं॥सुत्ता अत्थे ज-
त्तो अहिगयरो नवरि होइ कायव्वो ॥इत्तो उज्जयविसुद्धत्ति सूर्यगं
केवलं सुत्तंति ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं ज्ञणवुं आदि शब्दयकी तेना अर्थ जा-
ण्णा तथा सांजळवुं तथा मनन करवुं इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं एट्ठां
वानां विवेकी पुरुषोए विशेषे करीने करवां केमजे ए अथम करेत्तो ज
समंस्त पूर्वे कहुं जे जिनगृह आदिकनुं करवुं तेनो ज विधि तेनी
सिद्धि थाय ए हेतु माटे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—एतदंतरेणसमस्तरयापि क्रियाकलापस्यांधमूक-
साम्यापत्तेः ॥ ततो गुरु ज्ञक्तिश्चेत्यादि छंदः ॥ वा समुच्चये ॥
आदृतंस बहुमानं नत्ववहेलया ॥ एतत्सकलंजिनगृहादिदाना
दिगुरुजक्त्याद्यनुष्ठानं किमित्याह ॥ स्याद्भवेत् इह प्रवचनैः अज्ञ-
जिमतकारीतिसंबंधः ॥ कस्मादतआह ॥ कु मतेत्यादि ॥ तत्र-
कुर्मतंपरतीर्थिकसमयाजिहितं क्रियाकदंबकंश्राद्धचंद्रसूर्योप-
रागसंक्रांतिमाघमासाप्रपादानादि ॥

अर्थः—ए विनाना सर्व पण क्रिया कलापने अंध तथा मु-
कनो सरखापणानी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे त्थार पढी गुरु ज्ञक्ति
इत्यादि पदनो छंछ समास करवो. वा अव्ययनो समुच्चयने विषे
अर्थ करवो ए सर्व जिनगृह आदिक तथा दान आदिक तथा गुरु
ज्ञक्ति आदिक अनुष्ठान जे बहुमान सहित आदर कर्युं ठे ते आ
प्रवचनने विषे अजिमत नथी. एटले मानवा योग्य नथी. एम संबं-
ध करवो शार्थी के ते सर्व कुमत जे अन्य दर्शनी तेमना शास्त्रमां
कहो जे क्रियानो समूह श्राद्ध तथा चंद्र सूर्यनुं ग्रहण तथा संक्रा-
ति तथा माघ माला इत्यादिकनुं जे प्रतिपादन ठे तेने कुमत कहीए.

टीकाः—कुगुरु उत्सूत्रदेशनाकरण प्रवणः सन्मार्गदूषण-
परायणो धार्मिकजनकुद्रो पद्मवतत्परः सुखलोल तथायतिक्रिया
विकलोजनविप्रलिप्सयादुःकरक्रियानिष्ठोपिवा लाजपूजा
ख्यातिकामः कुत्सितआचार्यः ॥ कुग्राहः सिद्धांतबाह्य स्वमति
कल्पितस्वाभ्युपेतासत्पदार्थसमर्थनानुष्ठानगोचरो मानसोजि
निवेशः ॥

अर्थः—ने कुगुरु जे उत्सूत्र देशना करवामां तत्पर ने सारा
मार्गने दोष पमारुवाने तत्पर ने धर्मवंत लोकने कुद्र उपद्रव कर-
वामां तत्पर ने त्रिषय सुखनी लालचे यतिक्रियार्थी अष्ट थयेलो
ने लोकने उगवानी इच्छाए दुःकर क्रिया करे ठे तो पण लाज तथा
पूजा तथा पोतानी ख्याती तेमनी इच्छावाळो ठे ते कुगुरु कहीए,
कुत्सित आचार्य कहीए, ने कुग्राह ते सिद्धांतनी बाह्य एटले सि-
द्धांतथी उलटो पोतानी बुद्धिए कल्पना कयों ने अंगीकार कयों

जे असत् पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटले प्रतिपादन करनार एनुं जे अनुष्ठान एटले क्रिया तेणे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संबंधी अग्निनिवेश एटले हठवाद तेने कुग्राह कहीए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगवदागमार्थस्या
ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायाज्जावाद्वाऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्वोज्ञया
ज्ञावादन्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशना श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञा-
नान्मिथ्याग्निनिवेशाद्वा वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांतान्निहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणं ॥

याग्रहाग्निनिवेशादेर्ज्ञेयता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटले बीजे प्रकारे व्यवस्थित एटले रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानथी अथवा कोइक विशिष्ट संप्रदायना अज्ञावथी एटले शुद्ध गुरु परंपराना अज्ञावथी बीजी रीते परिच्छेद करवो एटले निर्धार करवो. तेने कुबोध कहीए अथवा बेना अज्ञावथी एटले पोताना अज्ञानथी तथा तेवो कोइ ज्ञानो गुरु मदपो नहि ते कारणथी विपरीतपणे जे शास्त्रने जाणुं तेने कुबोध कहीए, ने कुदेशना ते सिद्धांतमां कहेला अर्थना संशय थकी अथवा अज्ञान थकी अथवा मिथ्याग्निनिवेशथी जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे सिद्धांतमां कहेला अर्थनुं याग्रहथी उलटरी रीतेज प्ररूपण करुं तेने कुदेशना कहीए.

टीकाः—अत्र च कुगुरुग्रहणेन कुदेशनालाजेपि पृथगुप-
दानं तस्याः सकलेतरदोषेभ्यो महत्त्वज्ञापनार्थं ॥ ततः कुमतं
चेत्यादिद्वन्द्वः ॥ तासामंशोलेशस्तस्मात् आस्तांकुमतादिभ्यः
समयेभ्यः किंत्वेषामंशमात्रादपि स्फुटंव्यक्तं निश्चितमितियावत्
अनज्जिमतकारि अनिष्टविधाधिदुरंतसंसारकांतारनिरंतर
पर्यटन कारणमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ जगाए कुगुरुना ग्रहणवन्ने कुदेशनानो लांज थये
सते पण जे कुदेशना पदनुं जुहुं ग्रहण कर्तुं ते तो ते कुदेशनानो
समस्त बीजा दोषथो मोटो दोष ठे एम जणाववाने अर्थे ग्रहण
कर्तुं ठे. त्यार पढी कुमत इत्यादि पदनो द्वन्द्व समास करवो. ते कु-
मतादिकना अंश मात्रथी पूर्वे कह्यो जे समस्त क्रियाकलाप ते व्यर्थ
थाय ठे तो समस्त कुमतादिकनी तो वातज शी कहेवी ए तो वा-
तज ठेठे रह्यो. पण ए कुमतादिकना अंश मात्रथी पण निश्चे अ-
निष्टकारी थाय ठे एठले महा दुःखवने जेनो अंत ठे एवी संसार-
रूपी अटवो तेने विषे ए सर्व क्रियाकलाप परित्रमण करावनाहं ठे
एठलो अर्थ.

टीकाः—एतदुक्तं जवति ॥ जिन प्रवचनंहि सम्यग्
ज्ञानदर्शनचारित्रसमुदायरूपं कुमतादीनितु मिथ्यात्व रूपाणि।
तथाच श्राद्धादीनि कुतीर्थिककर्माणि यः श्राद्धोजिनार्चनादिव-
त्कर्त्तव्यान्येतानीतिधिया समस्तान्यपि करोति तस्य प्राक्तन-
मनुष्ठानं सकलमपि विफलमिति किमत्रवक्तव्यं ॥ यावदेतन्म-
भ्यादेकादिकमपि तदंशादिकं वायो विधत्ते तस्याप्येतदेवमेव ॥

अर्थः—ए वधुं कह्युं तेमां सार अर्थ आटलो कह्यो ठे जे जिन परमात्मानुं प्रवचन ठे ते निश्चे सम्यक्त तथा ज्ञान दर्शन चारित्रना समुदायरूपी ठे ने कुमतादि समस्ततो मिथ्यात्वरूप ठे ने वळी श्राद्ध आदिक जे कुतीर्थि लोकोनां कर्म तेने जे श्रावक थइने जगवाननी प्रतिमाना पूजनादिकनी पेठे आतो आपणे करवा योग्य ठे एवी बुद्धिए करीने ते समस्त कुतीर्थिकनां कर्मने पण करे ठे ते पुरुषने पूर्वे कहेहुं सर्व अनुष्ठान निष्फल थाय ठे एमां ते शुं कहेहुं ए सर्वमांथी एके पण होय तो पण निष्फल थाय ठे अथवा तेनो अंश लेश मात्र पण जो होय तो तेनुं पण सर्व अनुष्ठान ए प्रकारे निश्चे निष्फल थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ श्राद्धप्रपारविशशिग्रहमाघमाला संक्रांतिपूर्वपरतीर्थिकपर्वमालाः ॥ पापावहाविगलदुज्ज्वलयुक्ति जाला जैनाः स्ववेश्मसु कथंरचयंति बालाः ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे श्राद्ध तथा पर्व मंकाववी ते, तथा सूर्य चंद्रनुं ग्रहण तथा माघमाला तथा संक्रांति आदिक जे अन्य तीर्थिकना पर्वनो समूह ते पापनेजं वहन करनार ठे ने सर्व पर्व जे ते सारी निर्मळ युक्तिना समूहथी रहित ठे तेने जैन लोक पोताना घरने विषे रचे एटले शुं करे ? नज करे एटले अज्ञानी होय ते तो ए पर्व करे पण जैनी तो नज करे.

टीकाः—तथा कुरुररपियोजूयांस्युतसूत्रपदानिप्रज्ञापयति तदाज्ञयावर्त्तमानस्यसर्वमेतद्भवहेतु रिति किमद्भुतंयावतायः

પદમાત્ર મપ્યુત્સૂત્રં પ્રરૂપયતિ તદ્ગિરાપિ પ્રયતમાનસ્ય તસ્ય મિ-
થ્યાદૃષ્ટિત્વેન તદાજ્ઞાપ્રવૃત્તે ઝવનિબંધનત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જે કુગુરુ પળ ઘણાંક ડત્સૂત્ર પદને કહે છે ને તેની આજ્ઞાએ કરીને વર્તતો ઇવો જે પુરુષ તેને ઇ સર્વ ક્રિયા સંસારનું કારણ થાય છે ઇમાં શું આશ્ચર્ય છે કેમજે જે પુરુષપદ માત્ર પળ ડત્સૂત્ર પ્રરૂપે છે ને તેના કહ્યા પ્રમાણે જે પ્રયત્ન કરે છે તે પુરુષને પળ મિથ્યાદૃષ્ટિપણે કરીને તેની આજ્ઞામાં પ્રવર્ત્યો છે માટે સંસારનું બાંધવાપણું થાય છે ઇ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ ડત્સૂત્રોચ્ચયમુચૂષઃ સુખજુષઃ સિદ્ધાંતપ-
દ્યામુષઃ પ્રોશર્વ્યઙ્ગવતાપકાપથપુષઃ સમ્યગ્દૃશાંવિદ્વિષઃ ॥ યેહુ-
દ્ઙાઃ પ્રતિજાનતે ગુરુતયા ચૂરીનકુસૂરીનહો, તે ચુંબંતિસહસ્રશઃ
શ્રમજરોદશ્રાશ્ચત્સો ગતીઃ, ॥

અર્થઃ—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ડત્સૂત્રના સમૂ-
હને બોધતા ને વિષય સુખને જોગવતા ને સિદ્ધાંત માર્ગના લોપના-
રૂને જેથી સંસાર તાપ ઘણો વૃદ્ધિ પામે ઇવા કુમાર્ગની પુષ્ટી કર-
નારને સમક્તિ દૃષ્ટિવંતના દ્રેષી ઇવા ઘણાંક કુગુરુને ગુરુપણે જાણે
છે માને છે ઇ મોટું આશ્ચર્ય છે. તે હુદ્ર પ્રાણી ઇટલે નીચ માણસ
હજારો હજારવાર મહા હુઃખવાઢી ચારે ગતીયો પ્રત્યે ત્રમણ કરે છે.

ટીકાઃ—તસ્માદેવં વિધસ્યગુરોઃ પરિહાર ઇવશ્રેયાન્ ॥ યદુ-
ક્તં ॥ અહિતજ્ઞયતઃ સંત્રસ્તાનાં નૃણાંદારણાર્થિનાં ॥ સુગતિસ-

रणिंजव्यानां यः कुदेशनयानया ॥ कुनृपसुतवह्नीर्षश्रेणिं वि-
नश्यसिलेखया, जवतिकुगुरुः स त्यक्तव्यः शिवस्पृह्याबुजिः ॥

अर्थः—ते माटे ए प्रकारना गुरुनो त्याग करवो एज श्रेष्ठ
ठे जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे कुंगुरु दुःखदायि एवा संसार थकी
त्रास पामेला एवा ने शरणपणाने खोळता एवा जव्य पुरुषोने सुग-
तिरूपी मारगने कुदेशना एटले उत्सूत्र देशना तेषे करीने नाश करे
ठे जेम नठारो राजा तेनो पुत्र पण तेना जेवो नठारो ते तरवारवने
जे सर्वेना मस्तकने ठेदे ठे तेम ए कुगुरु पण माथुं कापनारज ठे माटे
मोक्षनी स्पृहावाळा पुरुषोए ते कुगुरुनो त्याग करवो.

टीकाः—तथाकुप्राहस्याप्याजिनिवेशिकमिथ्यात्व रूपत्वा-
त्तद्वाहुद्वयेन तत्तीव्रपरिणामतयावा सर्व मेत द्विधीयमानमसमं-
जसमिति किंचित्रयावत्तदन्यतमत्वेन तन्मंदपरिणामतयावा-
तदेकदेशेनापि ॥

अर्थः—वली कुप्राह एटले माठो कदाग्रह तेने पण आजि-
निवेशिक मिथ्यात्वरूपपणु ठे ए हेतु माटे आजिनिवेशिक मिथ्या-
त्वन जेने होय ते मानने उदये करीने जाणीने जूठो जाखेलो क-
दाग्रह ठेने नहि ते रूपपणु ठे माटे अथवा ते कदाग्रहनुं बहुपणुं
ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनुं तीव्र एटले अकिंहा परिणाम
प्राप्तवापणुं ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनुं एक देशे करीने
पण मिथ्यात्वपणुं ठे ए हेतु माटे तथा ते सर्वनुं मंद परिणाम प्रा-
प्तवापणुं ठे ए हेतु माटे एमांनुं हरकोइ एक होया तो सर्व करेखुं

તપ આદિ અનુષ્ઠાન ઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તદુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિવહિષ્ટસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ઠાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા દુર્ગ્રહાશ્ચ જવા-
તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી બાહિર છે ને જેમાં આશ્રય રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હઠવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં દુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર દુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતએવ જગવત્ પ્રવચનપ્રતિપત્તાવપિકુયુસ્કુ-
ગ્રાહ્યસ્તાનાં દારુણોવિપાકઃપ્રતિપાદિત ॥ યદાહ ॥ તુહપવ્રયણં
પિપાવિય સંજ્ઞાવિય સાહુસાવગતંપિ ॥ કુગ્રહકુયુરુહૃત્ ઉણ
અણંતસુત્તો દુહંપત્તો ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુયુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
લાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુયુરુ તેણે કરીને હણાયા છે. એટલે જુના

કુયુરુના વચ્ચન પ્રમાણે ચાલનારા તે અનંતવાર સંસાર કાદવને વિષે
સુત્યા છે એટલે ચોંટ્યા છે તે મહાદુઃખને પામશે.

ટીકા:—તથા કુબોધસ્યાપિ વિપર્યય જ્ઞાનત્વેન મિથ્યાત્વરૂપ
ત્વાદ્ બહુજગવદુપદિષ્ટપદાર્થવિષયવિપર્યયજ્ઞાનરૂપતત્સાકલ્યેનૈવ
ક્રિયમાણ મેતન્નકેવલં સંસારાય કિંત્વડપ્પતરજિનોક્તાર્થ
વિષયવિપર્યયજ્ઞાનરૂપતદંશેનાપિ ॥

અર્થ:—વઢી કુબોધને પણ વિપરીત જ્ઞાનપણું છે એ હેતુ
માટે ઘણી રીતે જગવંતે ઉપદેશ કર્યા જે પદાર્થ તે સંબંધી જે વિપ-
રીત જ્ઞાન તે રૂપ જે કુબોધ તેનું સમસ્તપણું તેણે કરીનેજ જે કર્યું
તેજ કેવલ સંસારજાણી છે એમ ન જાણવું. ત્યારે શું તો અતિશે અદ્વય
જગવંતે કહેલો જે અર્થ તે સંબંધી વિપરીત જ્ઞાન તે રૂપ જે કુબોધ
તેનો અંશમાત્ર પણ સંસાર જાણી છે. જાવાર્થ:—વીતરાગે ઉપદેશેલો
એટલે કહેલો જે અક્ષર તેનો અર્થ પોતાની મતિ કલ્પનાએ અવલો કરે તો
ઉત્કૃષ્ટ જાંગે અનંતો સંસાર વૃદ્ધિ પામે તો સમસ્ત વીતરાગે કહેલા
પદના અર્થનું મતિ કલ્પનાએ અવલો અર્થ કરે તેનું તો શું કહેવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ સિદ્ધાંતમન્યાર્થતથાવગમ્ય, પ્રવર્તમાના
નફલં લજ્જંતે ॥ વિપર્યયાત્કાચતયેવ જાત્યં માણિક્ય મઙ્ગાઃ
પરિવર્તયંતઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે સિદ્ધાંતના અર્થને
બીજી રીતે જાણીને પ્રવર્તતા જે પુરુષ તે ફલને નથી પામતા. જેમ

અજ્ઞાની પુરુષ જાતિવંત માણિક્ય મણિને કાચ જેવો જાણીને ગ્રાપે
ઢે તે માણિક્ય મણીના ફલને નથી પામતો તેમ.

ટીકા:—તથા કુદેશનાવાહુલ્યેનાનુવિઘ્નં સકલ મેવ હુ-
ર્ગતિહેતવેઙ્ગિતિ કિમાશ્ચર્યં યાવત્તદંશેનાપિ ॥ અતએવશ્રીમન્મ-
હાવીરસ્ય મરીચિજ્વલે પદમાત્રોત્સૂત્રદેશનાનિબંધનં ચૂરિજ્વલ-
મણં શ્રૂયતે ॥

અર્થ:—વઢી કુદેશનાનું જે બહુપણું તેણે સહિત જે સકલ
ઘટલે સમસ્ત શુભકાર્ય તેમાંજ હુર્ગતિનું કારણ હોય તેમાં શું આ-
શ્ચર્ય. કેમ જે તે કુદેશનાના અંશ માત્રે કરીને પણ હુર્ગતિ થાય ઢે.
એજ કારણ માટે શ્રી મહાવીરસ્વામીને મરીચિ જ્વલે વિષે પદમા-
ત્રની જે ઉત્સૂત્ર દેશના તેણે કરીને બાંધ્યું જે કર્મ તે ઘણા જ્વલ-
મણ કરવાનું કારણ થયું એમ સાંજઢીય ઢીય.

ટીકા:—ચડુક્તં ॥ ઉત્સૂત્રપદમાત્રસ્ય, દેશનેનાપિજંતવઃ ॥
બંત્રમ્પંતે જ્વાંતોધૌ, ચૂરિકાલંમરીચિવત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત જ્ઞાસમાં કહી ઢે જે ઉત્સૂત્ર એક
પદમાત્ર થીપણ દેશનાયે કરીને પ્રાણી જે તે સંસાર સમુદ્રને વિષે
ઘણા કાઢ સુધી મરીચીની પેઢે અતિશય જ્વલણ કરે ઢે.

ટીકા:—આગમેપ્યુક્તં ॥ પુનઃવાગ્મુમકહંતો જદ્વેષ્ટિયં બો-
ધિલાજમુવહેણજહજગંતં વિસાલો જરસરણ મહોઅહી આસિા.

अर्थः—ते वात आगमने विषे कही ठे जे.

टीकाः—अथ कथं पुनर्विधिकृते जिनग्रहादौकुमताद्यंशानुवेधः ॥ उच्यते ॥ पूर्वोक्तानेककुतीर्थिक मत मध्यादेकमपिजिनग्रहादिषुविदधतो ज्वति कुमतांशानुवेधः ॥ तथैकपदाद्यद्वयोत्सूत्रजाषिणः कुगुरोराज्ञा या किंचिदेकरात्रिस्नात्रादिकं जिनज्वनादौकुर्वतोयद्वाज्युपेतसुगुरुक्तसमस्तधर्मकर्मविधायिनोपि कथंचि त्कुगुरुक्तमपकिंचित्तत्र विदधानस्य ज्वति कुगुरुलेशस्पर्शः ॥

अर्थ.—हवे प्रतिवादी बोले ठे के विधिए करीने करेलां जे जिनमंदिर आदिक तेने विषे कुमतादिकनो अंशनो प्रवेश केम थायं. शी रीते थाय ठे तो तेनो उत्तर कहे ठे जे पूर्वे कहा एवा जे अनेक कुतीर्थिक मत तेना मध्यथी एक पण जिनमंदिरादिकने विषे करनार पुरुषने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे. वली एक पदादि अद्वय पण उत्सूत्रने कहेनार एवा कुगुरुनी आज्ञाए करीने जिन मंदिरादिकने विषे रात्रि स्नात्र आदिक कांइ एक पण करनारने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे अथवा प्राप्त थयेला जे सुगुरु तेणे कहुं एवुं जे समस्त धर्म कर्म तेने करतो एवो जे पुरुष तेने पण कोइ प्रकारे ते जिनमंदिरआदिकने विषे धर्म कर्म करनार कुगुरुना लेशनो स्पर्श थाय ठे.

टीकाः—तथा दक्षिणादिदिग्व्यवस्थितानां जगवत्प्रतिमानांस्नात्र विधानेऽस्माकमान्नायस्तस्मात्तत्रस्थितैरस्माजिरेवस्नात्रं

विधातव्यमित्याद्यनेककुग्राहान्यतमेन कुग्राहेनतन्मंदपरिणाम
रूपतयावा तत्रस्नात्रादिकंरचयतःकुग्रहांशश्लेषः ॥

अर्थः—बली जगवंतनी प्रतिमाना स्नात्रविधिने विषे द-
क्षिण आदिक देशमां रहेवुं एवो अमारो आम्नाय ठे माटे तेजदि-
शमां रहीने अमारो स्नात्र करवुं इत्यादिक अनेक प्रकारना
कुग्राह एटले माठा कदाग्रह तेमांथी हरेक कोइ कुग्राह
तेणे करीने अथवा तेना मंद परिणाम रूप कदाग्रहना अंशथीजिन
मंदिरने विषे स्नात्र आदिक क्रियाने रचतो एवो जे पुरुष तेने कु-
ग्रहना एटले कदाग्रहना अंशनो प्रवेश थाय ठे.

टीकाः—तथा जाजस्तष्ठिश् इत्याद्यागमार्थमन्यथा बुद्धा
तदनुसारेण श्राद्धानां स्वस्य दिग्बंधाद्यन्यतमं प्रतीकतां कुबोध
लवानुबंगः॥ तथाऽनेकोत्सूत्रवादिन आचार्यादे र्नूयस्याःकुदेशना-
याःएकतरं किंचिदुत्सूत्रपदंरात्रिनंद्यादिकं तत्रकारयतःश्राद्धस्य
कुदेशनालेशप्रवेश इत्येवं सर्वत्रोक्तधर्मकर्मसु कुमताद्यनुवेधः
स्वधियाऽन्यूहनीय इति ॥

अर्थः—बली जे जेनी स्थिति इत्यादि आगमना अर्थने वि-
परीतपणे जाणीने तेने अनुसारो श्रावकने दिग्बंध एटले दिशनुं
बांधवुं इत्यादिक हरेक कोइ अवली समजण तेने ग्रहण करनारने
कुबोधना लवमात्रनो प्रवेश थाय ठे ए प्रकारे सर्व जगाए कहां एवां
जे धर्मकर्म तेने विषे कुमतादिकनो प्रवेश जे ते पोतानी बुद्धिए
करीने कटपना करी लेवो.

ટીકા:—નનુકંથમેતાનિ ગરીયાંસિ ધર્મકૃત્યાનિ કુમતાદિ
લેશમાત્રેણાપિ પ્રતિરુદ્ધંતે ॥ નહિમૃણાલતંતુના દંતિનઃ પ્રતિ-
બહું પાર્યંત ઇત્યાશંક્યવિવક્ષિતાર્થપ્રસાધનાનુગુણમુપમાનમાહ ॥
વરજ્ઞોજનમિવ સ્નિગ્ધમધુરસુસ્વાદજેમનમિવ ॥ ૧ ॥ ઇવેત્યુ-
પમાનદ્યોતકમવ્યયં ॥ વિષ્ણવનિવેશતોગરલકણપ્રદેષાત્ ॥

અર્થ:—તર્કકરિ'સમાધાન આપે છે જે આ અતિશે મોટા
ધર્મ કૃત્ય જે જિનમંદિરાદિક તે જે તે કુમતાદિકના લેશ માત્રે
કરીને પણ કેમ પ્રતિરોધને પામે ઇટલે કેમ અહિતકારી થાય કેમ
જે કમલના તાંતણાવડે હાથી જે તે બાંધવા ન સમર્થ થઈ તેમ
લગાર કુમતાદિકે કરીને એ પ્રકારનાં મોટાં ધર્મકૃત્ય દોષરૂપ કેમ
થાય એવી આશંકા કરીને કહેવાની 'ઈચ્છા કર્યો એવો જે અર્થ તેનું
જે સિદ્ધ કરવું તેને અનુસરતો છે ગુણ જેનો એવું ઉપમાન કહે છે
ઇટલે તેની ઉપમા દે છે જે શ્રેષ્ઠ જ્ઞોજન ઇટલે સુંદર મધુર સારું
સ્વાદિષ્ટ જ્ઞોજન જેમ જેરના લવનો પ્રવેશ થવાથી અહિતકારી થાય
છે તેમ એ સર્વ ધર્મકૃત્ય તે કુમતાદિના લવથકી અહિતકારી થાય
છે આ જગાં ઉપમા અલંકારને કહેનાર શ્વ અવ્યય છે.

ટીકા:—અયમર્થઃ ॥ ઇદ્રીહિ વિષકણસ્યાપિ પરિણામિકા-
શક્તિર્યાદ્યમંપિ બહુ પિજ્ઞોજનં ક્ષણાદૈવસકલમસૌસ્વાત્મજાવે-
નપરિણમયતિ તથા પરિણમિતંચતઃકુજ્યમાનમપાયાયજાયતે યથા
તથા કુમતાદિલેશસ્યાપિ મિથ્યાત્વરૂપત્વોદવંવિધમહિમાયેન
મહીયોપિજિનમ્હવિધાનાદિ ધર્મકર્મ સ્વસ્વરૂપતયા જાવયતિ ॥
તથાજ્ઞાવિતં ચ તદ્વિધીયમાનમપિ સંસારાય સંપદ્યત ઇતિ ॥

અર્થઃ—એનો સ્પષ્ટાર્થ આ પ્રકારે છે કે જેમ જેરના કણની એજ પ્રકારની પરિણામિક શક્તિ છે જેણે કરીને સુંદર એવું પણ ઘણું ઝોજન જે તે ક્ષણ માત્રમાંજ એ જેર જે તે સમસ્ત અન્નને પોતા જેવુંજ કરે છે એટલે પોતા જેવુંજ પરિણામ પમાડે છે ને તે પ્રકારે પરિણામ પમાડ્યું જે અન્ન તે ઝોજન કરનારને નિશ્ચે નાશ પમાડે છે. તેમ કુમત આદિકના લેશને પણ મિથ્યાત્વરૂપણું છે એ હેતુ માટે એનો એ પ્રકારનો મહિમા છે જે જેણે કરીને અતિશે મોટું એવું પણ જિનમંદિર કરાવવા આદિક ધર્મ કર્મ તેને પોતાના રૂપણે એટલે મિથ્યાત્વરૂપણે પરિણમાવે છે. એટલે મિથ્યાત્વમય કરે છે ને તે મિથ્યાત્વરૂપ થયું જે ધર્મ કર્મ તે સંસાર જાણી થાય છે એટલે ઘણું સારું ધર્મ કર્મ છે પણ તેમાં મિથ્યાત્વરૂપી જેર જાળવાથી સંસારનું કારણ થાય છે.

ટીકાઃ—इदमत्र तात्पर्यं ॥ यद्यपि विषयसादगुण्येन जिनं गृहादिकरणं निसर्गमधुरं तथापि तद्भगवदाज्ञापुरस्कारेणैव सुगतिफलाय कल्पते. जगवदाज्ञामंतरेण जिनगृहादिकरणे पितदाराधनाऽज्ञावेन तदनुपपत्तेः ॥

અર્થઃ—આ જગાએ કહેવાનું આ તાત્પર્ય છે. જો પણ વિષય આધીન થઈને વિષય ઝોગવવાને કારણે જિનગૃહાદિકનું જે કરવું તે સ્વાજ્ઞાવિક દેખાતું તો સુંદર જણાય છે તો પણ જગવંતની આજ્ઞા-પૂર્વક જે કરવું તેને જે સુગતિરૂપી ફલ આપવાપણું છે માટે જગવંતની આજ્ઞારહિત જિનગૃહાદિક કરે સતે પણ તે જગવંતની આરાધના તેમાં થતી નથી તેમાં તો વિષયની આરાધના થાય છે એ હેતુ માટે તે જિનમંદિરાદિકને કરવાનું ફલ થતું નથી.

टीकाः—कुंतलदेव्यादीनां तत्करणेपि दुर्गतिगमनश्रवणा-
त् ॥ आज्ञासंप्रदानस्यैव तदाराधनोपायत्वात् ॥ यदाह ॥ तुम-
मन्नीहिंनदीससि नाराहिज्जसिपन्नूयपूयाहिं ॥ किंतुगुरुजत्तिरागे-
ण वयणपरिपालणेणंच ॥

अर्थः—कुंतल देव्यादीकें पण ते धर्मकृत्य कर्मां ठे तो पण
तेमनी दुर्गति थइ ठे एम शास्त्रथी. सांजळीए ढीए. जे माटे ते
कथुं ठे जे.

टीकाः—तथा ॥ यस्यचाराधनोपायः सदाज्ञान्यास एव
हि ॥ यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥ लोकेपि स्वा-
मिशासनं विना तदनुकुलं किंचनविदधानोपि नृत्योनस्वामिन
स्तोषाय जायते प्रत्युत रोषाय ॥ तस्याज्ञाजंगजनितवैधुर्यप्राप्तेः॥

अर्थः—वळी जेने आराधननो उपाय सत्पुरुषनी आज्ञानो
अन्यास एहीज ठे पोतानी शक्ति प्रमाणे नियमथी जिनमंदिर आ-
दिकुं करावुं तेणे करीने फळ आपनार थाय ठे लोकमां पण
कोइ पुरुष पोताना स्वामीनी आज्ञा विना ते स्वामिने अनुकुळ
कांइक करे ठे तो पण ते सेवक स्वामिने प्रसन्न करवा जणी नथी
थतो. नखटो ते स्वामिना रोषजणी थाय ठे केम जे ते स्वामीनुं
आज्ञानुं जागवुं ते थकी थयुं जे कष्ट तेनी प्राप्ति थाय ठे एहेतु माटे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ जिच्चावि सामिणो इह जनेण कुणंति
जेउ सनिउगं ॥ हुंतिफलजायणं ते इयरेसि किलेसमिचंतु ॥
एवमिहापिकुमतादीनिजगवदाज्ञाविरोधीन्यतस्तदंशानुवेधेनाप्रि

સર્વાણ્યપિ જિનગૃહનિર્માપણાદીનિતન્નિમિત્તાન્યપિ જગવદાઙ્ગા
જંગદેતુત્વાન્નવફલાન્યેવ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આ લોકને વિષે પણ જંગવાનની આજ્ઞા-
નાં વિરોધી એવાં જે કુમતાદિક તેના અંશ માત્રનો પણ પ્રવેશ થ-
વાથી સર્વ પણ જિનમંદિરાદિકનું નિપજાવવું इत्याદિક સર્વે ધર્મ
કાર્ય જે તે જંગવાનની આજ્ઞાજંગનું કારણપણું ઇમાં રહ્યું છે એ દેતુ
માટે સંસારરૂપી ફલનેજ આપનારાં છે.

ટીકા:—સમશ્પવિત્તી સર્વા આણાવજ્જતિ જવફલાએવ ॥
તિત્થગરુદ્ધેસેણવિ ન તત્તર્હ સાતપુદ્ધેસા ॥ અતએવસમ્યક્કશુદ્ધિ-
તત્તે કત્તવ્યતયાઽન્નિહિતાન્યપ્યેતાન્યસમંજસવૃત્તા ક્રિયમાણાનિ
તદન્નાવાપાદકત્વેન શ્રૂયંતે ॥ યદાહ શ્રી હરિન્નદ્રસૂરયઃ ॥ પા-
ણ્ણંતદેહલજિણ્ણપક્કિમા કારિયાન્ન જીવેદ્ધિં ॥ અસમંજસવિત્તી
એનય સિદ્ધો દંસણલલોવિ ॥ તદેવંવિષલવસંવલિતજ્જોજનો
પમાનેન જિનગૃહાદિવિધાનસ્ય કુમતાદિલેશસંસ્પર્શિનોપ્યન
ન્નિમત્તકારિત્વં વ્યવસ્થિત મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે સમકિતની શુદ્ધિના કારણ માટે
જે શાસ્ત્રમાં કરવા યોગ્યપણે કહ્યાં એવાં જિનમંદિરાદિક તેને અઘટ-
તી વૃત્તિ કરીને કરે તો તે ધર્મ કર્મ ન કર્યાં કહેવાય. એમ શા-
સ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સંજ્ઞા છે. જે માટે શ્રી હરિન્નદ્રસૂરિ
કહ્યું છે જે તેહિજ કારણ માટે વિષલવમિશ્રિત જે જોજન તેની ઉપમા
દેવી તેણે કરીને જિનમંદિર આદિકનું જે કરવું તેને કુમત આદિકના

लेश मात्रनो पण स्पर्श थाय तो वाङ्मतिकारी ते न थाय एटले ते
जिनमंदिर आदिकने कराववानुं फळ न थाय एम सिद्धांत थयो. ए
प्रकारे आ काव्यनो अर्थ समाप्त थयो. ॥ १० ॥

टीकाः—अधुना मुग्धजनाकर्षणनिमित्तजिनाविंबप्रदर्श-
नादिद्वारेण लिंगिनां लोकप्रतारणं दर्शयन्नाह ॥

अर्थः—हवे जोळा लोकने आकर्षण करवाने काजे जिनविंब
देखामनुं इत्यादि द्वारे करीने लिंगधारीत लोकने ठगे ठे तेने देखा-
कता सता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

आकृष्टं मुग्धमीनान् बभ्रुपिशितवद्विंबमादर्श्य जैनं ।
तन्नाम्ना रम्यरूपानपवरकमठान् स्वेष्टसिद्ध्यै विधाप्य ॥
यात्रास्नात्राद्युपायै र्नामसितकनिशाजागराद्यै श्वलैश्च ।
श्रद्धानुर्नामजैनैश्चलित इव शठैर्वच्यते हाजनोऽयम् ॥१॥

टीकाः—आकृष्टं मुग्धमीनान् जैनविंबमादर्श्य नामजैनैर्ज-
नोयं वंच्यत इति संबंधः तत्राकृष्टमिति स्ववक्ष्यमानेतुं नतु पुण्य-
मर्जयितुं मुग्धा ह्योपादेश विचारशून्यतयाधर्मश्रद्धालवस्तएव-

जरुप्रकृति तथास्वहिताहितपरिज्ञानवैकल्पसाधर्म्यान्मीनाम-
त्स्यास्तान् बिंबं प्रतिमां जैनं ज्ञागवतं आदर्शदर्शयित्वा यथा
जोन्नव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकल्पनिधानकल्पमिदमर्हद्विबं-
पूजयत नक्त्येति सामान्यतोऽथवा नवत्पूर्वजैरेतद्विबमार्हतं नि-
र्मापितं॥ तथेदमेव प्रत्यहं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो नवन्निरपो-
दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचार रहितपणे धर्मना श्रद्धाश्रुएवा जे पुरुष तेहिज
जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी.
माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवा तेमने जिन
जगवंत संबंधी बिंब एटले प्रतिमा तेने देखामीने एटले लिंगधारी
ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे जोन्नव्याः एटले हे जाविक
प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
आ अर्हतनुं प्रतिबिंब ठे तेने नक्तिजावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
एटले वृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
नित्य पूजन तमारा वृद्धो करता हुता माटे तमारे पण आज प्रति-
मानुं विशेष करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्विबनिर्माणमेव संप्रति नवजलधिनिप-
तज्जंतुतारणायालमिति नवजिः स्वश्रेयसे नवीनं जगद्विबं स्व-
नाम्नाविधापनीयमिति विशेषतो मुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
किं यतिना देशनाद्वारेण जिनविबार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
वर्षनीयं ॥ तत्फललिप्सया तदनुसारेण गृहिणः स्वयमेव
तत्र प्रवृत्त्युपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी अर्हंतनी प्रतिमानुं निपजावतुं एज आ का-
ळने विषे संसार सभुझमां पळेला प्राणीने तारवा समर्थ ठे ए हेतु
माटे तमारे पोताना कट्याणने अर्थे नवुं जगवंतनुं बिंब एटले
प्रतिमा ते पोताना नामनी नवी प्रतिमा कराववी जोशए ए
प्रकारे विशेषे करीने जोळा माणसनी आगळ प्ररुपणा करीने
एटलो अर्थ ठे. वळी साधुए देशना छारे करीने गृहस्थनी आगळ
जिन प्रतिमाना पूजनादिकनुं फळ वर्णन करतुं जोशए ने ते फळने
पामवानी इच्छाए गृहस्थ पोतेज ते प्रकारनी क्रियादिक करवामां
प्रवर्तशे.

टीकाः—नतु साक्षात् तन्निर्माणनिर्माणयोरुपदेशो दात-
व्यस्तदुपदेशस्य सावद्यतया यतेर्निषेधात् ॥ लिंगिनस्तु कथमा-
जन्मामीगृहिणोऽस्माकं वश्या न विष्यंतीति धिया ऌहिकमेव
स्वार्थं केवलं चिंतयंतो धूर्ततया पूर्वपुरुषसंबंधितादिक्रमेण मुग्धे-
ज्यो जिनबिंबमादर्शयंति ॥

अर्थः—पण ते प्रतिमानुं करावतुं तेनो उपदेश करवानो.
यतिने निषेध ठे ए हेतु माटे ने लिंगधारी तो एम जाणे ठे जे आ
गृहस्थ लोक जन्मारा सुधी आपणे वश केम करीए तो थाय एवी
बुझिए आ लोकनोज केवल स्वार्थ तेनो धूर्तपणे विचार करता सता
प्रथमतो आ जगाए तमारा वृद्धो पूजनादिक करता हता ए प्रकार-
नो पुरुष संबंध देखावो एवा अनुक्रमे करीने जोळा लोकोने
जिनबिंब देखावे ठे.

ટીકા:—તે તુ મુગ્ધત્વાત્તદાશયમનવબુધ્યમાનાઋજુશ્રદ્ધાહુ-
તયાપૂર્વવંચ્યસ્નેહસ્વકારિતમમતાદિના તત્ર જિનર્બિવાદૌ નિત્યં
દ્રવ્યં વ્યયંતે લિંગિન શ્વેત દુપયુંજતે સ્વેચ્છયેતિ ॥ ઋવતિ
તદાકર્ષણાર્થં લિંગિનાં જિનર્બિવદર્શનમિતિ ॥ કિમિવેત્યાહ ॥

અર્થ:—ને તે ઝોલા લોકોતો અણસમજુઠે માટે લિંગધારી-
ઝનો ઠગવારુપ દુષ્ટ અન્નિપ્રાય તેને નથી જાણી શકતા ને સરલ
શ્રદ્ધાહુપણે વૃદ્ધચરંપરાથી ચાલી આવતી ને પૂર્વજના સ્નેહચક્રી થયે-
લી જે મમતા ઇત્યાદિ કારણે. કરીને તે લિંગધારીઝ ઉપદેશ કરેલી
જે જિન પ્રતિમા તેને વિષે નિત્ય દ્રવ્ય ચરચે ઠે. તે દ્રવ્ય લિંગધારી
ઝને હપયોગી થાય ઠે તેને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વાપરે ઠે માટે તે
ઝોલા લોકોને આકર્ષણ કરવા ઇટલે પોતાના ઝણી સ્વેચ્છી લાવ-
વાને લિંગધારીઝ જિનર્બિવ દેખામે ઠે તે કોના જેવું ઠે તો તે હવે
કહે ઠે જે.

ટીકા:—અશિશં મત્સવેધનં તદગ્રે મત્સ્યવિલોઝનાય
સ્થાપિતં પિશિતં માંસં તદ્દત્ ॥ વતિરુપમાને ॥ તદિવા ॥ યથાધી-
વરા મત્સ્યાકર્ષણાય અશિશાગ્રેપિશિતં સ્થાપયંતિ તેચ તલ્લોઝતયા
સ્વાપાયમાગામિનમવિજ્ઞાવયંતો ગઝીરાદપિનીરાશયાન્નિર્ગલ્યમુ-
ગ્ધત્વાત્તત્ર લીયમાનાબધ્યંતે ઇવં લિંગિનોપિમુગ્ધજનાનાં સ્વવશ-
તાવિધાનાયોક્તવિધિના ઝગવદ્બિંબમાદર્શયંતિ નતુ સંસાર-
નિસ્તારણાય ॥

અર્થ:—મત્સને વિંધવાનો જે લોઢાનો કાંટો તેને અશિશ

कहीए ने तेनी आगळ मत्स्यने लोत्राववाने अर्थे स्थापन करुं जे मांस तेनी पेठे आ जगाए वत् प्रत्ययनो उपमारूपी अर्थ करवो तेणे करीने बन्निश मांसनी पेठे एम अर्थ थयो एटलें माढी लोक माढलां खेंची लेवाने लोढाना कांटानी आगळ मांसनो करुको स्थापन करे ठे तेने लेवाना लोत्राची माढलां पोताना ए लीधारी प्राण जशे एम न विचारतां महा गंज्जीर एवा मोठा धोमांथी नीकळीने ते कांटानी आगळ रहेला मांसने जहण करवा जतांज बंधन पामी मरण पामे ठे शारी के ए माढलांमां जोळापणुं रखुं ठे ए हेतु माटे. तेम लिंगधारीज पण जोळा लोकने जोळवीने पोतामे वश करवाने पूर्वे कछुं ए प्रकारना विधिए जगवंतना बिंबने देखामे ठे पणसंसार तारवाने अर्थे जिनबिंब देखामता नथी.

टीकाः—तेचश्राद्धाः स्नेहादिना प्रत्यहमे वतत्पूजनादिकं विदधाना विवेकशून्यत्वाद् जगवद्गुणबहुमानेन पूजादिक्रियमाणं मोक्षाय नतु समतादिनेत्यजानाना ज्ञाविनमात्मनो दुर्गतिपातमर्चितयंतो लिंगिज्जिर्वशीकृत्यसततमुपजीव्यंत इति जवति बन्निशपिशितसमानं जिनबिंब मिति ॥

अर्थः—ते श्रावक लोक जे ते स्नेहादिके करीने निरंतरज तेनुं पूजन प्रमुख प्रत्ये करे ठे विवेक शुन्यपणुं ठे ए हेतु माटे ने जगवंतना गुणनुं बहुमान करवुं तेणे करीने पूजनादिक जे करवुं ते मोक्ष जणी ठे. पण समतादिके करीने जे करवुं ते कांइ मोक्ष जणी नथी ए प्रकारना अग्निप्रायने न जाणता एवा जे ते पुरुष पोताना आत्मानुंज दुर्गतिमां परुषापणुं तेने न विचारता. एवा ते लोकोने

वश करीने निरंतर ए लिंगधारीउ पोतानी आजीविका करे ठे माटे
ए जिनबिंब मत्स्य जालवाना कांटानेविषे रछुं जे मांस ते समान
कछुं ठे.

टीका:—ननुकथं जिन बिंबबन्धिशपिशितयो रुपमानोपमेय-
ज्ञावः॥ समान गुणयो रेवोज्ञयोरलंकारग्रंथेषूपमानोपमेयज्ञाव
प्रतिपादनात् ॥ महाकविकाव्येषु तथा दर्शनात् ॥

अर्थ:—ए जगाए प्रतिवादि तर्क करे ठे जे जिनबिंबने म-
त्स्य जालवाना कांटाने विषे रछुं जे मांस ए बेने उपमान ने उपमेय
एवा जे ज्ञाव ते केम थाय. केमजे बरोबर गुणवाळां जे उपमान ने
उपमेय ए बेने अलंकारना ग्रंथने विषे उपमान तथा उपमेय ज्ञाव
थाय एम प्रतिपादन कर्छुं ठे ए हेतु माटे ने वळी महा कविनां का-
व्यने विषे तेम देखाय ठे ए हेतु माटे.

टीका:—अत्रतु जिन बिंबस्यसकल त्रिजुवनातिशयिनः
सर्वोपमातीतत्वादत्युत्तमवस्तूपमायोग्यत्वात् वा बन्धिशपिशितस्यः
च सर्वात्यंतहीनत्वात् कथं तेनोपमा उत्तममात्रस्यापि हीनमा-
त्रेणाप्युपमानोपमेयेय ज्ञावो नयुक्तः॥किंपुनः सर्वोत्तमस्याधमेन॥
एवंच जिनबिंबस्य बन्धिशपिशितेनोपमानोपमेयज्ञावप्रदर्शने
कंवितुर्महापापप्रसंगः ॥

अर्थ:—आ जगाए तो समस्त त्रिलोकने विषे महा अति-
शयवंत एटले सर्वोपरि एवुं जे जिन बिंब ते तो सर्व उपमा-यकी

રહીત છે એટલે એવી કોઈ ત્રિજગતમાં વસ્તુ નથી જે જેની જિન વિંબને ઉપમા કરીએ એ હેતુ માટે અથવા ઉત્તમ વસ્તુની ઉપમા દેવાનું યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે તે બક્ષિશ માંસ તો સર્વ થકી અત્યંત હીન છે એટલે અતિ નીચ છે માટે કેમ તેની સાથે ઉપમા સંજવે નજ સંજવે કેમજે ઉત્તમ માત્ર જે વસ્તુ તેની પણ હીન માત્રની સંધાથે ઉપમાન તથા ઉપમેય જાવ કરવો યુક્ત નથી તો સર્વોત્તમ જે જિન વિંબ તેની અધમ જે બક્ષિશ માંસ તેની સાથે ઉપમા ઘટે જ ક્યાંથી ને ઘઠી એ પ્રકારની કવિતા કરનારને પણ જિન વિંબને બક્ષિશ માંસ તે બેની ઉપમાન ઉપમેય જાવ દેખાએ ઊતે મહા પાપનો પ્રસંગ થાય છે એટલે એમ કહ્યાર્થી કવિને મોટું પાપ બંધાય છે.

ટીકાઃ—કિંચ કાવ્યાલંકારમાર્ગે ચંદ્રાલૈ રિવ્યુષ્માત્રિઃ
સાહસં પરમં કૃતમિત્યાદિન્યાયેન હીનોત્તમસ્યોપમાનકરણે કવે-
ર્મહાકાવ્યાકૌશલદોષાત્રિધાનાત્તત્સર્વથા નાયમુપમાનોપમેય-
જાવો ઘટાં પ્રાંચતીતિ ॥

અર્થઃ—ઘઠી શું તો કાવ્ય તથા અલંકાર તેના મારગને વિષે કોઈક પુરુષે સારા પુરુષના માટે એમ કવિતા કરી જે ચંદ્રાલની પેટે તમોએ મોટું સાહસ કર્મ કર્યું તે કવિતા જેમ દોષવંત છે એ ન્યાયે કરીને અધમની ઉપમા ઉત્તમ પુરુષને કરે સતે કવિને મહા કાવ્ય-નું જે મહાપણપણું તેમાં દોષ છે એમ કહ્યું છે માટે તે મત્સ્ય જાલવાનાં કાંટાનું માંસ તેની ઉપમા જિનવિંબને આપવી તે સર્વ પ્રકારે એ ઉપમાન ઉપમેય જાવ ઘટતો નથી સર્વથા અઘટિત છે.

टीकाः—तत्र ॥ लोकाकर्षणेन स्वनिर्वाहहेतोर्ये लिंगपरिग्रही-
तस्य जिनबिंबस्योत्तमस्याप्यसदुपाधिवशात् दुःपरिवारपरि-
वृतराजादेरिव वाञ्छितफलासाधकत्वा ह्रीनताध्यारोपेणोप-
मानेन साम्यापादनादुपमानोपमेयज्ञावोपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे उत्तरकार कहे ठे जे जे तुं कहुं हुं ते तेम नथी
केम जे लोकनुं आकर्षण करवा माटे तथा पोताना निर्वाहने काजे
जे लिंगधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब ते उत्तम ठे तो पण असत्
उपाधिना वशथी जेम राजादिक ठे ते माठो परिवार तेषो करीने
बींटी लीधो होय ते वाञ्छित फल एटखें इच्छित फल तेनुं साधन
करी शकतो नथी तेम ह्रीनपणानो आरोप करनार एवो मारे पण
ए बकिशमांस साथे ए जिन बिंबनुं समपणुं प्रतिपादन करवाथी
उपमान उपमेय ज्ञावनी सिद्धि थशे ए हेतु माटे.

टीकाः—ननु तथापि नैतदुपमानं जिनबिंबस्य संगच्छते॥
सिद्धांते कचिदपि जिनबिंबोद्देशेनैवंविधोपमानानुपलब्धात् ॥

अर्थः—बळी ते प्रतिवादी आशंका करे ठे जे एम ठे तो
पण जिन बिंबने एवी उपमा घटेज केम केम जे सिद्धांतमां कोइ
जगाए पण जिनबिंबने उद्देशीने एवी उपमा दीधी देखाती नथी.

टीकाः—इति चेन्न तत्राप्युपलब्धेः॥ तथा हि॥ शीलेह मंख-
फलए इत्याद्यागमे स्वनिर्वाहादिहेतुचैत्यादीनामुपमेयानामत्यं-
तस्वसमताप्रदर्शनायोपमानैर्मखफलकै रतिहीनैः स्वांतनिगीर्ण-

तयाऽध्यवसिताना मुपमापेक्षयातिशयोक्त्याऽतिहीनतायाः प्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—सिद्धांती कहे ठे जे जो तुं एम कहेतो होय तो
ते न कहेवुं केम जे ते सिद्धांतमां पण एम उपमा देवा ठे ए हेतु
माटे तेज कही देखाने ठे जे 'शीलेहमंखफलए' इत्यादिक आगंम
तेने विषे पोताना निर्वाह आदि कारणे कराव्यां एवां जे चैत्य आ-
दिक उपमेय वस्तु तेनी साथे अत्यंत पोतानुं समपणुं ठे ते देखान-
वाने उपमान एवां ते अतिहीन मंखफलक तेने मनमां राखीने उपमानी
अपेक्षाए अध्यवसाय कर्यो ठे एटले निश्चय कर्यो ठे एटले चैत्यने
मंखफलकनी उपमा दीधी ठे तेनुं अतिशयोक्ति अलंकारे करीने
अतिहीनपणानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—उपमायांच्छुन्नयोरपि स्वतंत्रतया पार्थक्येन प्रतीते
स्तुद्यतामात्रमवगम्यते ॥ अतिशयोक्तौ तु कमलमनञ्जसिकम-
लेचकुवलये इत्यादिवदेव नामसाम्यमुपमेयस्योपमानेन ॥
येनमंखफलकैः सर्वथात्मनैकात्म्यमापादितानि जिनविंबानि
मंखफलकान्येव चैतानि किंगिनिर्वाहहेतुचैत्यानि न तु जगव-
द्विबानीति ॥

अर्थः—उपमा अलंकारने विषे उपमान जे चंद्रादिकने
उपमेय जे मुखादि ए बेनुं पण स्वतंत्रपणे जुहुं जुहुं जे जासन तेणे
करीने तुल्य मात्रपणुं जे देखाय ठे ने अतिशयोक्ति अलंकारने विषे
तो स्थलकमल तथा जलकमल ए बेने विषे जेम कमल शब्द वप-

રાય છે ઇત્યાદિકની પેઠેજ ઉપમાનની સાથે ઉપમેયનું લુલ્યપણું છે જે હેતુ માટે મંલકલકની સંપ્રાથે એક રૂપપણાને પ્રતિપાદન કર્યો જે સ્ત્રિનર્તિવ તેજ મંલકલકજ છે કેમ જે લિંગધારીએ નિર્વાહ કારણે કર્યા જે ચૈત્ય તે મંલકલકની પેઠે આજિવીકા હેતુ છે. માટે તે જગવદ્વિચ્છન્ન નથી એ તો પૂર્વે કહ્યું એવું બદ્ધિશમાંસજ છે.

ટીકા:—તથાચાતિશયોક્તિલક્ષણં ॥ નિર્ગીર્ણાધ્યવસ્તાનંચ પ્રકૃતસ્યપરેણયદિત્યેવંચ કથં નાગમે એવંવિધોપમાનોપલંજસંજ-વસ્તથાચ સિદ્ધાંતાનુસારેણોપમાનોપમેયજ્ઞાવં નિવદ્ધતઃ કવેઃ કથં પાપલેશોપિ ॥ કથં ચોક્તન્યાયેન સમાનગુણયોરુજયો સ્તજ્ઞાવં, યન્નતઃ કવિતુઃ કાવ્યાનૈપુણ્યદોષપ્રસંગોપીતિયુક્ત મુક્તં પ્રકરણકારેણ બદ્ધિશપિશિતવદિત્યુપમાનં પ્રકૃતજિન-વિંબસ્યેતિ ॥

અર્થ:—વઢી અતિશયોક્તિ અલંકારનું લક્ષણ છે જે વર્ણ્ય વસ્તુને શ્રોત્રવીને અવર્ણ્ય વસ્તુ એટલે પરવસ્તુ તેણે કરીને જે પ્રકૃતવસ્તુનો આરોપ કરવો તે. એ પ્રકારનો આગમને વિષે ઉપમાન વસ્તુને દેખવાનો કેમ સંજવ નથી એતો સંજવ છે માટે સિદ્ધાંતને અનુસારે ઉપમાન ઉપમેય જ્ઞાવને બાંધતો એવો જે કવિ તેને પાપનો લેશ પણ ક્યાંથીજ હોય ને વઢી પૂર્વે કહ્યો એવો જે ન્યાય તેણે કરીને સમાન છે ગુણ તે જેના એવો જે ઉપમાન જ્ઞાવને ઉપમેય જ્ઞાવ તેને બાંધતો એવો જે કવિ તેના કાવ્યમાં રૂપાપણ-ણાને વિષે દોષનો પ્રસંગ ક્યાંથીજ હોય માટે પ્રકરણના કર્તા પુરુષે જે કહ્યું છે તેયુક્તજ કહ્યું છે તે શું તો જે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલાં

जिनबिंब तेने बरिहामांसनी उपमा दीधी ते ठीक कह्युं ठे.

टीका:—अत्रचापवित्रेण बरिहपिशितेनोपमानं लिंगि-
परिगृहीतस्य जिनबिंबस्याऽत्यंतहेयताज्ञापनार्थं ॥ आगमेऽति-
हेयस्याधाकर्मादेर्गोमांसादिनैवोपमानोपमेयदर्शनादिति ॥ अ-
नेनचोपमानेनसिद्धांताजिहितमंखफलकोपमानसंवादिनालिंगि
परिगृहीतजिनबिंबस्यौपाधिकमनायतनत्व मपिसूचितं ॥

अर्थ:—आ जगाए अपवित्र एवुं जे बरिहामांस तेनी उपमा
लिंगधारीए गृहण कर्युं जे जिनबिंब तेने दीधी तेथी ए जिनबिंबनुं
अतिशय त्याग करवापणुं ठे एम जणाववाने अर्थे कह्युं ठे. आग-
मने विषे अतिशय त्याग करवा योग्य एवुं जे आधाकर्मादिक तेने
गोमांस आदिकनी संघाथेज उपमेय पणुं देखाय ठे ए हेतु माटे ने
सिद्धांतने विषे मंखफलकनी जेम उपमा दीधी ठे तेम लिंगधारीए
ग्रहण कर्युं जे जिनबिंबतेने उपाधिकी थयुं एवुं जे अनायतनपणुं
तेनी पण सुचना करी एम जाणवुं.

टीका:—तथाहि ॥ बहुशस्तावदागमेयतीनां श्राद्धानां
चायतनसेवाऽनायतनपरिहारोपदेशः श्रूयते ॥ तत्रकिमिदमाय-
तनं किंवानायतनमिति॥ तत्रप्रथमं प्रतिपद्गनिर्नयेनायतनस्वरूपं
सुगमंभवतीत्यनायतनस्वरूप मुच्यते ॥

अर्थ:—घणीवार आगमने विषे साधुने तथा श्रावकने आ-
यतननुं सेवन करवुं ने अनायतननो त्याग करवो एवो उपदेश सां-

कहीए गीए तेमां आ ते शुं आयनन ठे के अनायतन ठे एवो विचार कहीए गीए तेमां प्रथम प्रतिपदनो निर्णय करवो तेणे करीने आयतननुं स्वरूप तो सुगम ठे माटे अनायतननुं स्वरूप कहीए गीए.

टीका:—तथाह्यनायतन मस्थानं ज्ञानादिगुणानामिति सा-
मर्थ्याद्भ्रमं ॥ अथवा ॥ ज्ञानाद्याऽऽयहानिजननादनायतनं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सावज्जमणाययणं ॥ असोहिणं कुशीलसंसग्गी ॥
एमठाहुंतिपया एएविंरीय आययणे ॥

अर्थ:—तेजं कही देखावे ठे जे अनायतन एटले अस्थान ते अस्थान कोनुं तो के ज्ञानादिक गुणनुं. एटले ज्ञानादिक गुण जेमां स्थान करी रह्या नथी तेने अनायतन कहीए. ए प्रकारनो अर्थ सामर्थ्य थकीज प्राप्त थयो. अथवा ज्ञानादि गुणनो आय एटले छात्र तेनी हानि करनार ए ठे माटे. अनायतन कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे सावय जेमां ठे ते अनायतन जाणवुं तथा ते अशुद्धपणानुं स्थान ठे ने तेमां कुशीलनो संबंध रह्यो ठे माटे ए सर्व पद एक अर्थवाळां ठे केम जे एने सावय कहो अथवा अनायतन कहो अथवा अशुद्धिस्थान कहो अथवा कुशील संबंधी कहो ने एथी जे विपरीत तेने आयतन कहीए.

टीका:—तच्चद्वेधा ॥ लौकिकलोकोत्तरिकनेदात् ॥ लौ-
किकमपि अव्यक्तावनेदाद्विधा ॥ तत्र अव्यक्तो लौकिकमनाय-

तनंहरसदनादि ज्ञावतोवेश्यादयः जिनप्रवचनबाह्यस्य यथासंख्यं
द्रव्यरूपस्याशुभज्ञावरूपस्य च सतोद्भूयस्यापि यथासंज्ञवं संसर्गं
वंदनसेवनादिना सम्यग्गृह्णां ज्ञानादिविघातनिमित्तत्वात् ॥

अर्थः—ते अनायतन वे प्रकारनां एक तो लौकिकने बीजो
लोकोत्तर ए वे प्रकारना जेदे ठे. तेमां लौकिक पण द्रव्य तथा ज्ञाव
ए वे प्रकारे ठे तेमां द्रव्यथी जे लौकिक अनायतन ते तो शिव
मंदिर आदि जाणवुं. ने ज्ञावथी जे अनायतन ते तो वेश्यादिकनुं
घर जाणवुं. जे जिनना प्रवचनथी बाह्य थयुं ठे एटखे सिद्धांतथी
विरुद्ध ठे ते द्रव्यरूपे तथा ज्ञावरूपे होय तों पण ए वेनुं संसर्ग,
वंदन तथा सेवनादि जे ते समकित दृष्टिंत प्राणीजना ज्ञानादिकने
विघातनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे ते अनायतन त्याग
करवा योग्य ठे.

टीकाः—द्वे रूपा धरा अणाययण ज्ञावत्तं सुविहमेवा॥
लोड्यलोत्तरियं तद्धि पुण लोड्यं इणमो ॥ खरिया तिरि-
कवजोली ताक्षारसमणमाहणसुसाणे वग्गुरियवाहगुम्मिय-
हरिएसपुल्लिंदमंढा ॥ लोकोत्तरिकमपि ज्ञावतोऽनायतनं
सुविहिताचरपरिच्रष्टा लिंगमात्रधारिणः शक्तिमंतोपि संयम
क्रियामणीयसीमप्यकुर्वाणाः यत्याजासाः ॥ यदाह ॥ अहलो-
गुत्तरियं पुण अणाययण ज्ञावत्तं मुण्येयवं ॥ जे संजमजोगाणं
करितं हाणि समत्थावि ॥

अर्थः—लोकोत्तरिक जे ते पण ज्ञावथी अनायतन ए ठे जे

સુવિહિતના આચાર્યકી ઝ્રષ્ટ થયેલા એવા ને કેવલ લિંગમાત્રને ધારણ કરતા ને શક્તિવંત છે તેોપણ અતિશય થોડી પણ સંજમની ક્રિયાને કરતા નથી એવા જે યતિના આજ્ઞાસરૂપ પુરુષ તે હોકોત્તરિકજ્ઞાવથી અનાયતન છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તેષાંજૈન લિંગસ્થિતાનામશુજ્ઞાવ રૂપાણાંસતામા-
લાપવંદનાદેર્જાનાયાયહાનિદેતુત્વાત્ ॥ તદુક્તં ॥ આલાવો સં-
વાસો વીસંજો સંથવો પસંગો વા ॥ હીણાયારેહિ સમ્મંસવજિણિં
દેહિંપમિકુઠે ॥

અર્થ:—તે અશુજ્ઞ જ્ઞાવરૂપ એવા ને જિન સંબંધી જે લિંગ
ઘટલે ચિહ્ન તેને વિષે રહેલા ઘટલે લિંગધારીઈ તેમની સાથે જે
બોલવું તથા વંદન કરવું इत्यादिને પણ જ્ઞાનાદિના લાજની હાનીનું
કારણપણું છે. એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પાસથ્યાદિ-
કની સાથે બોલવું, તેમની સાથે નિવાસ કરવો, તેમનો વિશ્વાસ
કરવો તથા તેમનો પરિચય કરવો. ઘટલે વસ્ત્રાદિક આપવું લેવું
इत्यादિક વ્યવહાર તે સર્વનો જિનેશ્વરે નિષેધ કરેલો છે.

ટીકા:—અતएव જિનશાસન સ્થિતાનામપિ તેષાં વંદના-
દિકં નિવારિત માગમે ॥ યદાહ ॥ વંદણપૂયણસંકારણાં સર્વં
ન કપ્પેકાનં ॥ હોગુત્તમલિંગીણવિકેસિંચેવંજઝઞ્ઞણિયં ॥
પાસથોસન્નકુસીલનીયસંસત્તજણમહાવંદં ॥ નાજણતંસુવિહિયા-
સવપ્પયત્તેણ વજ્જંતિ ॥

अर्थः—एज हेतु माटे जिनशासनने विषे रह्या एवा ते लिंगधारी पुरुषोनुं वंदनादिक जे ते पण शास्त्रमां निवारण कर्युं ठे माटे ते शास्त्रमां आ प्रकारतं वचन ठे जे.

टीकाः—अथ कथं निर्गुणत्वेपि पार्श्वस्थादीनां वंदनादि प्रतिषेधः ॥ लिंगमात्रस्यैव हि वंद्यत्वेनाज्युपगमात् ॥ तस्यच तेषामपि संदृग्भावात् ॥ लिंगग्रहणेन कथंचिदकार्यं चिकीर्षोरपि यतेर्जनापवादशंकया तत्र प्रागेवाप्रवृत्तेः ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारी प्रतिवादीनुं बोले ठे जे पासस्था-दिक गुण रहित ठे तोपण तेमने वंदनादि करवानो केम निषेध करोबो केमजे वंदन करवुं तेमां तो केवल लिंगमात्रनुंज अंगिकार करवापणुं ठे एटले मोटा पुरुषनो वेषमात्र देखीने नमस्कार करवो. पण कोइ गुण जोवा नहि. ने ते लिंगमात्रनुं धारण करवापणुं तो पासस्थादिकमां ठे. ने जो तेमणे लिंगधारण कर्युं हशे तो कोइ न करवानुं कार्य करवा इहशे तोपण ते यतिने लोकापवादनी शंकाये करीने तेमां प्रवृत्तिज प्रथमथी यशे नहि माटे ए प्रकारनो गुण ए वेषमां रह्यो ठे माटे ते वेषधारीने नमस्कार करवानो पण केम निषेध करोबो ए जाव ठे.

टीकाः—वेषग्रहणस्य 'धम्मररकइ वेसो' इत्यादिनोपदेश-मालायामपि चारित्ररक्तत्वेन प्रतिपादनात् ॥ श्रेणिकादीना-मपि जिनप्रवचने प्रवादपारंपर्येण रजोहरणादिमात्रस्य वंदन श्रवणात् ॥

અર્થ:—વેષ ગ્રહણ કરવો તે પણ ચારિત્રની રક્ષા કરનાર છે કેમજે તે વાત ઉપદેશમાળામાં પ્રતિપાદન કરી છે જે વેષ જે તે ચારિત્ર ધર્મની રક્ષા કરે છે એવા વચન છે એ હેતુ માટે વહી શ્રેણિકાદીક રાજાએ પણ રજોહરણ માત્ર દેહીને વંચન કર્યું છે એમ જિન શાસનને વિષે વૃદ્ધ પરંપરાએ સાંજળીએ બીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—કિંચ જવતુ સગુણસ્યેવયતેવંદનં તથાપિ સંપ્રતિ-
જિનગણધરાદિશાતિશયપુરુષવિરહે પ્રાણીના મંતરંગશુદ્ધા-
શુદ્ધાધ્યવસાયપરિજ્ઞાનાજ્ઞાવાન્નાસ્મદાદિજિ: સગુણનિર્ગુણમુ-
નિવિજ્ઞાગ: સમ્યગવસાતુંપાર્યતે ॥ તસ્માન્નેદાર્નીતનજના-
નાંયતિગુણાગુણચિંતયા તદ્વંદનાદિકર્તુ મુચિતં કિંતર્હિ રજોહર-
ણાદિલિંગમાત્રદર્શનેનેતિ ॥

અર્થ:—વહી તમે એમ કહેતા હો જે ગુણ સહિત જે યતિ છે તેનું જ વંદન હો તો પણ આ કાલમાં જિન તથા ગણધરે એવાદિક અતિશયવંત જે પુરુષ તેનો વિરહ થયે સતે પ્રાણીના અંતરંગના જે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ એવા જે અધ્યવસાય તેનું આપણને જ્ઞાન નથી માટે આ મુનિ ગુણ સહિત છે એ આ મુનિ ગુણ રહિત છે એવા વિજ્ઞાગ કરી યથાર્થ જાણવાને આપણા જેવા કોઈ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. માટે આ કાલના લોકને મુનિના ગુણ તથા અવગુણ તે બેનો વિચાર બેઠી દેશને તે મુનિને વંદનાદિક કરવું ઘટે છે તો રજોહરણ માત્ર લિંગને દેહીને વંદન કરવું તેમાં તો શું કહેવું એ તો વંદન કરવું જ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

केवलमणोहिचन्द्रदसदनवपुर्वीहिं विरहिण इहिं ॥
 सुद्धमसुद्धं चरणं ॥ को जाणइ कस्स जावंगा ॥
 (तथा) सुविहियडुविहियंगा नाहं जाणामहंखुण्णमत्थो ॥
 लिंगंतुपूययामी तिगरण सुद्धेण जावेणंति ॥

टीकाः—अत्रोच्यते ॥ यत्तावदुक्तं लिंगमात्रस्यैव बन्धत्वा-
 दिति तदयुक्तं ॥ संयमब्रह्मचर्यादिगुणानामेव यत्ननुषंगिणांबन्धः
 त्वेनागमेऽन्निधानान्नतुलिंगस्य ॥

यदुक्तं ॥

वंदामि तवं तह संजमंचखंतीयबंजचेरंच ॥
 जं जीवाण नहिंसा जंच नियत्ता गिहावासा ॥

अर्थः—आ जगाए सुविहित समाधान करे ठे जे तमोए
 कछुं जे लिंग मात्र देखीनेज वंदन करवुं ते अयुक्त ठे. केमजे यतिने
 विषे रह्या एवा संजम तथा ब्रह्मचर्य इत्यादिक गुणनुंज शास्त्रमां वंदन
 करवुं कछुं ठे पण लिंग मात्रनुं वंदन करवुं कछुं नथी जे माटे ते
 वात शास्त्रमां कही ठे जे तमारा गुण जे तप, संयम, द्वांति,
 ब्रह्मचर्य, जीवनी अहिंसा, तथा अनियत गृहवास एटले एक
 ठेकाणे नियमाये न रहेवुं इत्यादि ते गुणने हुं नमस्कार करुं बुं.

टीकाः—लिंगमात्रस्यतु बन्धत्वे निह्वानामपिवंदनीयत्वा-
 पत्तेः ॥ लिंगमात्रदर्शनस्य तत्राप्यविशेषात् ॥

यदुक्तं ॥

जइते लिंगपमाणं वंदाही निहए सुमं सव्वे ॥

एए अवंदमाणस्स लिंगमवि अप्पमाणं ते ॥

अर्थः—जो लिंगमात्र वंदनीक होय तो निहवने पण वंदनीकपणानी प्राप्ति थाय केमजे लिंग मात्रतुं देखवुं ते तो निहव पुरुषने विषे पण ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे जो वंदनपणाने विषे लिंग मात्र प्रमाणभूत होय तो सर्व निहवने पण वंदन करवानी प्राप्ति थाय पण निहवतो अवंदनीक ठे माटे लिंग पण अप्रमाणिक ठे.

टीकाः—अथ निहवानां संघवाद्यतया प्रकाशितत्वेनागमे तद्वंदनप्रतिषेधान्नतद्विधीयते ॥ पार्श्वस्थानांतु तत्त्वेनाप्रकाशितत्वात्तद्विधास्यतइतिचेन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करे ठे जे निहवतो संघथकी बाहिर करेला प्रसिद्ध ठे माटे तेमनुं वंदन शास्त्रमां निषेध कर्युं ठे माटे तेमने वंदन नथी करता ने पासस्था तो निहवपणे प्रसिद्ध प्रकाश्या नथी माटे तेमने वंदन करवुं जोइए-त्यारे सिद्धांति कहे ठे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं.

टीकाः—तत्तयानुद्घाटितानामपि सर्वाकृत्यविधायिनां निःशंकतया गृहस्थवत्सकलपापारंजप्रवृत्त्या प्रवचनोद्वाहकारिणां यत्याज्ञासानां रंगांगणवर्तिदर्शनविगंबनार्थपरिकल्पितयतिनेपथ्यधारिदौलूषादिवद्वंदननिवारणात् ॥

અર્થ:—કેમ જે તે સિદ્ધાંતમાં નિહવપણે ઉઘાઠા કહી દેવાનુ નથી તો પણ સર્વ ન કરવાનાં કાર્યને કરતા એવા ને નિઃશંકપણે ગૃહસ્થની પેઠે સમસ્ત પાપના આરંભને વિષે પ્રવૃત્તિ કરે છે માટે પ્રવચનના ઉડાહ કરનારાને જેમ રંગમંરૂપના આંગણમાં એટલે નાટક કરવાના સ્થાનકમાં રહેલો ને જૈન દર્શનની વિરૂધ્ધતા કરવાને અર્થે યતિનો વેષ કદવીને રહ્યો એવો જે વેષધારી નટ તેની પેઠે કેવલ યતિના આજ્ઞાસ માત્ર જણાતા જે તે પાસથા લિંગધારી પુરુષો તેમના વંદનનો નિષેધ છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જહ વેલંબગલિંગં જાણંતસ્સ નમઑહવશ્ દોસો ॥ નિરૂધ્ધસત્તિ નાજણવંદમાણેધુવંદોસો ॥ યદપ્યુપદેશમાલાવચનાવણંજેત વેષગ્રહણસ્યધર્મરક્ષકત્વેન સમર્થનં તદપ્ય સંબદ્ધાન્નિધાનં ॥ યદિહિકસ્યાપિમહાત્મનઃ ક્રદાચિત્કર્માદૈયાદકૃત્યં વિધિત્સોરપિ વેષગ્રહણાદિસજ્જાયા તદવિધાનં તદા કિમાયાતમિદાનીંતનરુદ્ધ્યા નિશ્ચિંશત્વેનાસસમંજસવૃત્યા વ્યાપ્રિયમાણાના મક્ષિપદ્મનિમેષમાત્રેણાપિલોકાપવાદમગણયતાં લિંગિનાં વેષગ્રહણસ્ય ॥

અર્થ:—વઢી જે ઉપદેશ માલ્લાના વચનનું આલંબન કરીને વેષ ગ્રહણ કરવો તે ધર્મની રક્ષા કરનાર છે એમ જે પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ સંબંધ વિનાનું કહ્યું છે એટલે તે ગ્રંથનો સંબંધ જાણ્યા વિના એ તારું પ્રતિપાદન છોડું છે. કેમ જે એ ગ્રંથનો સંબંધ તો આ પ્રકારનો છે જે કોઈ મોટા પુરુષને ક્યારેક કર્મના ઉદયથી ન કરવાનું કામ કરવાની ઇચ્છા ઉત્પન્ન થઈ હોય તોપણ વેષ ગ્રહણ કરેલો છે

माटे आम केम थाय इत्यादिक लज्जाए करीने ते अकार्य करी शके नहि. माटे आ प्रकरणमां तेमांनुं शुं आव्युं, कांइ पण न आव्युं. आतो निर्लेजपणे जेम तेम मनमां आवे तेवां जूंमां आचरण करता एक आंखना निमेष मात्र पण लोकापवादने न गणता एवा लिंगधारी वेष विम्वक तेने तो शुं कहेवुं.

टीकाः—नहि ते वेषादिशंकयापिकथंचिदकार्या दंशमात्रेणा-
पि निवर्त्तमाना उपलब्ध्यन्ते तस्मात्सत्पुरुषविशेषविषयं तत्सूत्रं
न सामान्यविषयमिति न तद्बलेन वेषग्रहणप्रामाण्यादधुनात
नानां वेषमात्रभृतां वंदनं संगच्छत इति ॥

अर्थः—केम जे ते लिंगधारी वेषादिकनी शंकाये करीने
सगार मात्र पण न करवाना कार्य थकी कोइ प्रकारे पण
निवृत्ति पासता देखाता नथी एतो न करवानां कार्य कर्या करे ठे
ते हेतु माटे ए उपदेश माळानुं जे वचन ठे तेनो विषय तो कोइक
सत्पुरुष ठे पण ए लिंगधारीजने ए वचननो संबंघ लागतो नथी.
केम जे ए सूत्रनो सामान्य विषय नथी जे तेनुं बळ लझे वेष ग्रहण
करवाना प्रमाणपणा थकी आ काळना केवळ वेष मात्र धारण
करनार यतिने वंदन करवानुं सिद्ध थाय माटे आ काळना वेष
विम्वक यतिने वंदन न करवुं एम सिद्धांत थयो. इतिजाव ॥

टीकाः—यदपि प्रवादपारंपार्येण श्रेणिकादेरज्जोहरणं
द्वन्निधानं तदप्यागमनिर्मूलस्य प्रवादपारंपर्यस्या प्रामाण्या-
पगमेन निरस्तं ॥ नहि श्रेणिकनृपतिकथास्वागमेऽनेकधा वि-

सृतास्वपि क्वचिच्छुनःपुन्यसंयमितरजोहरणवंदनं श्रूयते प्रत्यु-
त क्षोत्रनिमित्तागतमुनिवेषगीर्वाणादिदर्शने . तदवंदनमेवो-
पलभ्यत इति ॥

अर्थः—वली जे लोक प्रवाद परंपराए करीने श्रेणीकादिक
राजाए रजोहरण देखी वंदन कर्तुं ठे एम जे तुं कहुं तुं ते पण
शास्त्र विरुद्ध निर्मूल ए लोक बातोनी परंपरा ते कांइ प्रमाण नथी
माटे ए तारुं कहेवुं जूतुं ठे शास्त्रमां अनेक प्रकारे श्रेणिक राजानी
कथा विस्तारवंत ठे तो पण कोइ जगाए कूतराना पूठनी पेठे जाव्युं
जे रजोहरण तेनुं वंदन संजळालुं नथी उलटुं एमज देखाय ठे
जे देवतादिक मुनि वेष धरीने क्षोत्र पमाकवा निमित्ते आव्या
तेमनुं वंदन न कर्तुं ए प्रकारे आगमने विषे प्रसिद्ध देखाय ठे.

टीकाः—यदप्यन्युपगमवादेन किंच नवत्वित्यादिना सां-
प्रतं सगुणनिर्गुण विज्ञागानवगमेन लिंगमात्रप्रणामप्रतिपादनं
तदप्यविदितजिनागमस्य तेवचः ॥ यतोशेषविशेषविषय- तथा
जिनादिव ह्यस्यै रिदानी मा नाम निश्चायि देहिनां मान-
साध्यवसाय स्तथाप्याकारैर्गितबाह्यक्रियादिजिरंतरंगः प्राणि
परिणामः सामान्यतया तैरपि निश्चेतुं शक्यत एव॥तथैवदर्शनात्॥

अर्थः—वली जो पण लौकिकवादो अंगिकार करीने एम
कदाचित् वंदन होय, परंतु वर्तमानकालमां सगुण निर्गुण विज्ञाग
जाण्या विना केवल लिंगमात्र देखीने प्रणाम करवो एवुं जे प्रति-
पादन कर्तुं तेतो जिन परमात्माना आगमने न जाणतो एवो जे

તું તે તારું વચન છે કેમ જે જે હેતુ માટે જિન પરમાત્મા જેમ સમસ્ત જાવ જાણે છે તેમ ઘડ્યસ્થ પુરુષ પણ આ કાઠમાં દેહધારીના મનના અધ્યવસાયને પણ આકાર તથા ચેષ્ટા ઇત્યાદિ બાહ્ય ક્રિયાદિ કારણે કરીને જાણી શકે છે. અંતરંગના પ્રાણધારીના પ્રણામ સામાન્યપણે પણ તે ઘડ્યસ્થ નિશ્ચય કરવાને સમર્થ થાય છે કેમ જે અમે કહ્યું એ પ્રકારે આજ પણ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ સુદ્ધમસુદ્ધં ચરણં જહાત્ત જાણંતિ ઝહિ નાણાઃ, આગારેહિ મણંપિહુતહ ઘડ્યમત્યાવિ જાણંતિ ॥ અતઃપ્રવ જગવતા ઝડ્ઝબાહુસ્વામિના સૌવિહિત્યં લક્ષ્યિતું વસતિવિહારા દિકા બાહ્યક્રિયા લક્ષણત્વેનોપન્યસ્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જેમ અવધિ, મનપર્યવજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની શુદ્ધચારિત્ર તથા અશુદ્ધ ચારિત્ર તેને જાણે છે તેમ ઘડ્યસ્થ પણ આકારે કરીને મનના અધ્યવસાયને પણ નિશ્ચય જાણે છે. એજ કારણ માટે જગવાન ઝડ્ઝબાહુ સ્વામિએ સુવિહિતપણું ડેહલાવવા સારું નિવાસ તથા વિહાર ઇત્યાદિક બાહ્ય ક્રિયારૂપ લક્ષણ સ્થાપન કર્યું છે એટલે સુવિહિતપણું બાહ્ય ક્રિયાર્થી ડેહલાય છે કેમ જે નિવાસ કરવામાં ઇત્યાદિ ક્રિયા લક્ષણ દેખીને બુદ્ધિમાન પુરુષ એના અંતરના જાવની પરીક્ષા કરીને તે પુરુષને વિષે સુવિહિતપણું સત્ય જાણી લે છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

आलक्षणं विहारेणं ठाणाचंकमणेणय ॥

सक्का सुविहियानाजंजासावेणइएणय ॥

टीकाः—लोकेष्याकारेंगितादिजिरेव पार्थिवादीनामांतर
प्रसादादिजावपरिच्छेदनविज्ञानुजीविप्रचृतीनां विज्ञप्त्यादि
प्रवृत्तिदर्शनात् ॥ एवमनज्युपगमेच जगद्व्यवहारोच्छेदप्रसंगात्
॥ किंच माज्जूदतिगूढाशयतया बकवृत्तीनां केषांचिच्छब्दस्थैर्मान
साध्यवसायावसायः ॥

अर्थः—लोकने विषे पण बाह्य आकार चेष्टादिके करी-
नेज राजा आदिकना अंतरनी प्रसन्नता आदिक जे जाव तेने जा-
णीने चतुर एवा जे सेवक आदिक पुरुषो तेमनी राजाने विज्ञप्ति
करवी एटले अरज करवी इत्यादिकनी प्रवृत्ति देखाय ठे एटले चतुर
सेवक बाह्य आकारथी राजानी अंतरनी खुशी वर्तिने कोइ काम-
काज कहेवुं होय ते कहे ठे. इत्यादि व्यवहार प्रत्यक्ष देखाय ठे ने
जो एम नहि मानो तो जगतमा व्यवहारने उच्छेद थवानो प्रसंग
आवशे. ए हेतु माटे वळी केटलाक गूढ अजिप्रायवाळा ठे ए हेतु
माटे बगलानी पेठे उपरथी सारी प्रवृत्ति देखावता तेमना मननो
अध्यवसायनो निश्चय उच्चस्थ पुरुषोवते कलनामां कदापि नहिं
आवे तो पण बीजाना तो कलनामां आवशे माटे ते दार्जिक पुरु-
षोना अजिप्राय जाणवानो उपाय देखामे ठे.

टीकाः—तथा च तदनवसायात् क्रियतां तेषामंगारमर्दका
दिवद्दार्जिकानामपिवंदनं ॥ येषांत्वाधुनिकन्यायेन प्रकटप्रति-

સેવિના મતિવૈશસકૃત્યા જવઙ્ગિરંયં તરંગજાવો પલંજસ્તેષાં
તાવદજ્યુપગમ્યતામવંદનમિતિ ॥

અર્થ:—જે તે પ્રકારના દાંત્રિક પુરુષોનો અંતરંગ અધ્યવ-
સાયનો નિશ્ચય આકાર ચેષ્ટાથી ન થઈ શકે તો તેમની પરીક્ષા ક-
રીને, અંગારમર્દક આચાર્યની પેઠે તેમનું વંદન પણ કરો કેમજે પરીક્ષા
કરવાથી તેમનું અવંદનીકપણું જણાય માટે એટલે વંદન ન કરવું
એમ ઠરશે પ્રગટપણે ન કરવાનાં હિંસક કાર્યને કરતા એવા પુરુષોનો
દુષ્ટ અંતરંગ જાવ જાણીને તમો તેનું વંદન નિવારણ કરો.

ટીકા:—નનુ તથાનિકૃષ્યાદ્યકરણેન ગૃહિજ્ય ઉત્તમત્વાત્તે-
ષાંવંદ્યત્વં સંગસ્યત ઇતિચેન્ન ॥ સંપ્રતિકેષાંચિત્તદુપલંજેપિ લ-
જ્જનીયતયા તદવિવક્ત્યાપિ સિદ્ધાંતે ગૃહિયતિધર્મવાદ્યત્વેન
ગૃહિજ્યોપિ તેષાં હીનત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:—હવે આશંકા કરીને કહે છે જે ગૃહસ્થ છે તેનીવાની
આદિક કરે છે તે આ લિંગધારી કરતો નથી તે માટે તે ગૃહસ્થ થકી
ઉત્તમ છે માટે તેમને વંદન કરવું ઘટિત છે એમ જો તું કહેતો હોય
તો તે ન કહેવું કેમ જે આ કાલમાં કેટલાકનું તો ગૃહસ્થ જેવુંજ
આચરણ देखीए થીએ તો પણ એ વાત લજ્જા પામ્યા જેવી છે માટે
તે કહેવાની ઇચ્છા નથી પણ સિદ્ધાંતમાં તે પુરુષને ઉચ્ચગ્રંથ કહ્યો
છે એટલે ગૃહસ્થ ધર્મથી તથા યતિ ધર્મથી ગ્રંથ કહ્યો છે માટે એ
પુરુષ ગૃહસ્થથી પણ હીન છે એટલે નીચ છે એ પુરુષની અપેક્ષાએ
ગૃહસ્થ સારો એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે.

टीकाः—यदुक्तं ॥

केसिंपिसंजयाणं केहिंपि गुणेहि सावगा अहिगा ॥
जम्हा ते देसजई, इयरे पुण उज्जयओ ज्ञा ॥

अर्थ—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे केटलाक सं-
जति करतां केटलाक गुणे करीने श्रावक अधिक ठे. जे माटे ते
श्रावक देशथी यति ठे ने ए लिंगधारी तो उज्जयथी एटले श्रावक
तथा साधु ए वे प्रकारना धर्मथी ब्रष्ट थयो माटे.

टीकाः—नन्वेवंयदि सर्वथा पार्श्वस्थादीनां वंदननिषेधस्तर्हि
कथं “कालम्मिसंकिलिठे” इत्यादिनापार्श्वस्थादि पंचकान्यतरेण
संवासः ॥ तथा वायाएनमुक्कारो इत्यादिना सुविहितानामपि
तद्वाग्नमस्काराद्युपदेशश्च सिद्धांतेश्रूयते इति चेत्तन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करी पूढे ठे जे जो एम स-
र्वथा पासस्थाने वांदवानो निषेध होय तो ‘कालम्मि’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने पासस्थादिक पांच मध्ये सुजते एक पुरुष साथे
मुनिने निवास करवो कह्यो ठे वळी ‘वायाए नमुक्कारो’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने सुविहितने पण ते पुरुषोने वाणीथी नमस्कारा-
दिक करवानो उपदेश सिद्धांतमां सांजळीए ढीए ते केम घटे हवे
सुविहित मुनि एनो उत्तर आपे ठे जे एम तमारे न बोखवुं.

टीकाः—सदोषादपि - पार्श्वस्थादिसंवासान्महादोषमेका-

कित्वंयतीनामित्येकाकित्वात्यंतनिषेधपर्यवसायित्वेनकालम्मिसं-
कलिष्ठे इत्याद्यागमस्यापवादिकसंवासान्निधायकस्यापि सर्वदा
तद्वंदनाप्रसाधकत्वात् ॥

अर्थः—कम जे दोष सहित एवो पण पासस्थादिकनो
सहवास ते करतां पण जे एकाकि यतिने रहेबुं ए महा दोष ठे माटे
एकाकी रहेवाना निषेधने प्रतिपादन करनार जे कालम्मि इत्यादि
आंगम ते अपवाद मार्गे तेनो सहवास करवानुं कहे ठे तो पण
निरंतर तेमनी वंदना प्रमुख करवानुं प्रतिपादन नथी करतुं.

टीकाः—तथा वायाए नमोकारो इत्यादिरपि म्लेच्छाद्युपप्ल-
वात्पार्श्वस्थाद्यनाकीर्णक्षेत्रेषु स्थित्यज्ञावे तदाकीर्णेषु क्षेत्रे
सुविहितैः समागत्य तद्वंदनाद्यनुवृत्त्यापि स्वसंयमक्रियाविधा-
तव्या ॥ अन्यथा तावन्मात्रतदनुवृत्त्य करणे तेज्यस्तेषांबहुला-
घवापत्ते रित्यादिहेतुजिः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया तत्रैव अग्रीयादा-
इमेखित्तेत्यन्नत्यष्टिश्चज्ञावंमि इत्यादिना विशेषविषयत्व
समर्थनात् ॥

अर्थः—बळी वाणीए नमस्कार करवो इत्यादि वचन ठे
पण म्लेच्छादिकना उपद्रवथी पासस्थानी जग्याविना बीजे रहे-
वानो जोग न होय तो ते पासस्था सहित स्थानने विषे पण सुवि-
हित पुरुषोए जहुं ने तेनी वंदनादिकनी अनुवृत्तिए करीने पण
पोतानी संयम क्रिया करवी ने जो एटहुं पण न करे तो ते पास-

स्थानी घणी लघुता थाय इत्यादि कारणे करीने क्षेत्रकाळ आदि-
कनी अपेक्षाए वंदन करवानुं ठे केम जे तेज शास्त्रने विषे.

टीका:—ननु तथापि यथाऽर्हर्हिवाणामर्हद्गुणवन्ध्यत्वेऽपि
तद्गुणाध्यारोपेण वंदनं वाञ्छितफलावहं ॥ तद्वत्पार्श्वस्थादीनां यति
गुणशून्यत्वेऽपि लिंगसाम्येन तदारोपात् तथा घटिष्यत इति चेन्न ॥

अर्थ:—प्रतिवादी लिंगधारी आशंका करे ठे जे तमो एम
कहो ठो तो पण जेम अरिहंतनी प्रतिमामां अरिहंतना गुण नथी
तो पण ते गुणनो आरोप करीने जे वंदन करवुं ते वाञ्छित फळने
आपनार थाय ठे तेम पासस्थामां मुनिना गुण नथी तो मुनिना
जेवुं लिंगधारण करे ठे माटे मुनिना गुणनो आरोप करीने तेनुं वंदन
करवुं घटशे. हवे सुविहित कहे ठे जे एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर आपीए ठीए.

टीका:—अर्हर्हिबैषुह्यनुपयोगरूपत्वाद्यथा गुणानामज्ञा-
वस्तथा दोषाणामपि ॥ तथाचोन्नयस्याप्यज्ञावाद्युक्तं तेषु सतो
विद्यमानार्हद्गुणानध्यात्ममध्यारोप्य फलार्थिनां वंदनं ॥ पार्श्व-
स्थादीनां तु प्रत्यक्षलक्ष्यमाणनिखिलदोषकलापानां सर्वथा
मुनिगुणोज्झितत्वेन लिंगसाम्येन तद्गुणारोपेण तद्विधीयमानं
कथंकारं घटामाटीकेत ॥

अर्थ:—जे अरिहंतना बिंबने विषे तो उपयोग रूपणुं नथी

ए हेतु माटे जेम गुणनो अजाव ठे तेम दोषनो पण अजाव ठे. ए प्रकारे गुणदोष बे ए नथी. माटे ते प्रतिमानुं वंदन करवुं ते तो युक्त ठे. केम जे ते अरिहंतने विषे विद्यमान एवा जे गुण तेनुं आत्माने विषे आरोपण करीने फळना अर्थी पुरुषोने वंदन करवुं घटीत ठे पण पासत्थादिक तो प्रत्यक्ष जणाता सकल दोषना समूहरूप ठे, ने सर्वथा मुनिगुणवक्के रहित ठे, माटे केवल लिंगना समानपणार्थी तेमना विषे मुनिना गुणनुं आरोपण करवुं ते केम घटे ! नज घटे.

टीकाः—कोद्यनुन्मत्तः पीतिमचाकचक्यादिसाधर्म्यात्कां-
चनगुणानारोप्यारकूटं कनकमूढ्येन. क्रीणीयात् ॥ तदुक्तं ॥
नाज्ञादते मुनिगुणानधिरोप्य लिंगसारूप्यतः परिचरत्यवकी-
र्णतोऽन्यः ॥ क्रीणातिरुक्ममितितद्गुणरोपणात्को रीतिं सुवर्ण-
तुलयेतर उन्मदिष्णोः .

अर्थः—पीतळનો પીઠો ચકચકાટ દેખીને કેવલ પીઠા ગુણથીજ સુવર્ણના ગુણનું આરોપણ કરીને સોનાનું મૂલ આપીને પીતલને કોણ માહ્યો પુરુષ વેચાતું લે? કોઈ ન લે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે તે વચન જે, સરલા વેષથી લિંગધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરીને અજ્ઞાની વિના બીજો કોણ પુરુષ તેની સેવા કરે એવો અજ્ઞાનીજ કરે જેમ પીતલને વિષે સોનાના ગુણનો આરોપ કરીને સોનાના મૂલવકે પીતલને મહા મૂર્ખ વિના બીજા કોણ લે તેમ લિંગ-ધારીમાં મુનિના ગુણનો આરોપ કરી વંદન કોણ કરે, જે મૂર્ખ હોય તે કરે.

टीकाः—तस्माद्यत्किंचिदेतदपीति ॥ तस्मान्नलिंगमात्रं सुविहितानां वंदनगोचरः किंतु गुणः नचलिंगमात्रस्याव्यवत्वेद्भि-
जादिवदपवादेनापितेषांवंदनान्निधानं सिद्धाते न संगच्छत इति
वाच्यं, तेषा मनुद्धाटितत्वेन लिंगमात्रसाधर्म्यादपवादेन तदु-
पपत्ते रिति ॥

अर्थः—ते हेतु माटे सुविहितनुं कांश्च लिंग मात्र पण
वंदनीक ठे. एम नथी त्यारे शुं वंदनीक ठे ? तो सुविहितना गुण
ठे तेज वंदनीक ठे.

टीकाः—तनुमाजूवन्पार्श्वस्थादयः क्रियाहीनत्वाद्दंदनी-
याः ॥ येतुगच्छेद्बहुयतिसंकुलत्वात्स्वमत्या पिंशुद्ध्यादिदोष
संज्ञावनया ततो निर्गत्य स्वातंत्र्येण दुष्करक्रियां कुर्वति ते संयम
क्रियातत्परत्वाद्द्वयान्नविष्यतीतिवेत् न ॥ तेषामपि सुगुरुसंप्रदा-
याच्चावात् सम्यगागमार्थापरिज्ञानेनविपर्यस्तमतितयोत्सूत्रज्ञा-
वित्वात् ॥ कुग्रहाद्दुष्करक्रियाकरणोप्युत्सर्गापवादक्षेत्रकालादि
विषयविज्ञागानवबोधेन प्रवचनमालिख्यकारित्वाद्ययतित्व
निषेधात् ॥

अर्थः—प्रतिवादी बोले ठे जे पासथ्यादिक क्रियाहीन ठे
माटे वंदनीक न थारु पण जेना गच्छने विषे घणा यतिथी संकुल-
पणुं थयुं ठे. ए हेतु माटे पिंशुद्धि आदिक दोषनी
संज्ञाव्रणा करीने ते जगामांथी नीकळीने स्वतंत्रपणे दुष्कर क्रियाने
करे ठे. ते संयम क्रियाने विषे तत्पर ठे ए हेतु मापे वंदनीय थसे

હવે સુવિહત બોલે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમ જે સારા ગુરુના સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે સંમ્યક્ શાસ્ત્રના અર્થનું પરિજ્ઞાન નથી માટે એની અવલી બુદ્ધિ થઈ છે માટે ઉત્સૂત્રચાપીપણું એને રહ્યું છે એ હેતુ માટે, ને વલી કદાગ્રહથી હુઃકર ક્રિયા કરે છે તો પણ ઉત્સર્ગ, તથા અપવાદ ક્ષેત્રકાલ ઇત્યાદિક સંબંધિ વિજ્ઞાનનો એને બોધ નથી માટે પ્રવચનને મલિન કરનાર છે એટલે જિનશાસનના કલંકરૂપ છે, ને જે એ પ્રકારનો પુરુષ છે, તેને વિષે યતિપણાનો નિ-
બેધ છે. એ હેતુ માટે તે વંદનીક નથી.

ટીકા:—તથા ચાવંદનીયત્વાત્તદ્બહુમાનવિધાયિનાં ચો-
ત્પથાનુમોદનેન હુર્ગતિપાત્તપ્રતિપાદનાત્ ॥ યદાહ ॥ જેન તદ્
વિવક્ષ્યાસ્ય સમ્મં ગુરુલાઘવં અયાણંતાં । સંગાહાકિરિયરયાં પવ-
યણલિંસાવહાં સુદા ॥ પાયં અજિન્નગંઠી તમોઽનં તદ્ હુકરંપિ કુવં-
તા ॥ વક્ત્રવં ન તે સાદ્ સંભાહરણેણ વિન્નેયા ॥ તેસિં બહુમાણેણં
ઝમ્મગ્ગણુમોયણા અણિઠ્ઠફલા ॥ તદ્દા તિત્થયરાણાણિણ્ણુ
જુત્તુથ્યં બહુમાણો

અર્થ:—વલી એ લિંગધારીનું અવંદનીક છે એ હેતુ માટે તેમનું
બહુમાન કરનાર પુરુષોને પણ ઝન્માર્ગની અનુમોદના કરવી તેણે
કરીને તેમનું હુર્ગતિમાં પરવાવણાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે. તે
શાસ્ત્રનું વચન એ છે જે

ટીકા:—તસ્માદ્ ગુણવતામેવ વંદનં શ્રેયો નલિંગક્રિયા-
માત્રધારિણામિતિ ॥ તથા પૂર્વત્વાદજ્ઞાતગુણદોષોપિયતિ: પર્યુ-

पासनीयः प्रथमंयावत्पस्त्रिखनेन तस्याद्यापिदोषोपखंजो न
ज्वति ॥ तदुपखंजेतु सोपिदूरतो वर्जनीयः ॥

अर्थः—माटे गुणवाननुं वंदन करुं एज ठीक ठे. पण के-
वल लिंगक्रिया मात्रने धारण करनारनुं वंदन करुं ए ठीक नथी.
तेमज प्रथमथी जेना गुणदोष जाएयानथी एवा पण यतिनी उपा-
सना करवी. पढी तेनो परिचय करते करते आज सुधी पण दोष
दीठामां न आवे तो तेनी उपासना कर्मा करवी. ने जो दोष दीठामां
आवे तो तेनो पण दूर थकीज त्याग करवो.

टीकाः—॥ यदाह ॥ अमुणियमुणदोसं पासिउं साहुवेसं,
प्रथमसद्वजावालेहसुस्संजयं च ॥ पुणवकुसकुसीलुत्तिन्नमुस्सु-
ज्जासिं ? विसविसहरसंसग्गिं व उज्जेह तुज्जेति ॥ अथ पा-
श्वस्थादिवंदने कोदोयोयेनैवं सिद्धांतप्रतिषेध इतिचेत् अयशः
कर्मबंधादि रितिब्रूमः

॥ तदुक्तं ॥

पासत्थाइं वंदमाणस्स नैय किच्चीन निज्जारा होइ ॥
कायकिलेसं एमेव कुणइतहकम्मबंधं च ॥

अर्थः—हवे पासत्थादिकने वंदन करवामां शो दोष ठे. जेणे
करीने ए प्रकारे सिद्धांतमां निषेध ठे. एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर कहिए ठीए जे तेथी अयशः मळें तथा कर्मबंध थाय
इत्यादि दोष पासत्थाने वंदवामां रह्या ठे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे

टीकाः—ननु जवत्त्वसदाचारगुरूणां वंदनादयशः कर्म-
बंधस्तुकुतस्यस्तत्कारणसंक्लेशाद्यज्ञावादितिचेत् न ॥ तद्वदने
तदसत्क्रियानुमोदनेनाऽन्येषामपि बहूनां तद्विषयबहुमानोत्पा-
दनात्कर्मबंधोपपत्तेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे असत् आचरण क-
रनारमां मोटा एवा जे पुरुष तेमनुं वंदन करवाथी, अथवा
असत् आचरण करनार एवा जे गुरु तेमनुं वंदन करवाथी अपयश
थाय परंतु कर्म बंध तो क्यांथी थाय कर्म जे ते कर्म बंधनां का-
रण एवां जे संक्लेश आदिक तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे हवे
सुविहित एनो उत्तर आपे ठे जे, एम तमारे न बोलवुं केम जे
एवा असत् पुरुषनुं वंदन करे तो तेनी असत्क्रियानी अनुमोदना
थाय तेणे करीने बीजा घणाक पुरुषो ते असत् पुरुषनुं बहु-मान
करे तेथी एने कर्म बंधनी उत्पत्ति थाय ठे. ए माटे तेनुं वंदन
न करवुं.

टीकाः—॥यदाह॥किश्कमंचपसंसा, सुहृसीलजणमिकम्म
बंधाय॥जेजे पमायठाणा तेते उववूहियाहोंति ॥ किंच तैः सार्द्धं
संवासमात्रस्यापियथाक्रमसेव्यतागर्हितत्वापत्त्यादृष्टांतान्यां
सिद्धांतेसुविहितानां निषेधप्रतिपादनात् ॥ यदुक्तं ॥ असुश-
छाणे पम्भिया चंपगमालानकीरईसीसे ॥ पासत्थाइवाणेसुवद्ध
माणातहअपुज्जा ॥ पक्कणकुले वसंतो सज्जणीपारोवि गरहिउ होइ
॥ इयगरहियासुविहिया, मज्जि वसंता कुसीलाणं ॥

अर्थ—बली ते लिंगधारीनु संगाथे निवास मात्रनो-पण सिद्धांतने विषे बे दृष्टांते करीने निषेध कयों ठे. ए वात शास्त्रने विषे कही ठे जे अनुक्रमे असेववापणुं तथा निंदितपणुं प्राप्त थाय माटे ॥

टीकाः— ॥ प्रद्वेषस्तु तेष्वपिन कर्तव्यस्तस्य दुर्गतिनिबन्धनत्वेनाभिधानात् ॥ किंत्वहो कथममी मूढा जवकोटिद्वारापमप्येतज्जिनमतमाणिक्यमासाद्य मुधाहारयंतीति तत्स्वरूपं सानुकंपं विज्ञायन्न विवेकि जिरूपेक्षैव तेषु विधेया.

अर्थः—ने द्वेषतो तेमने विषे पण न करवो केमजे ते द्वेषतो दुर्गतिनुं कारण ठे एम शास्त्रमां कह्युं ठे ए हेतु माटे. त्याहे शुं करवुं ? तो, अहो आ मूढ पुरुषो कोटाकोटि जन्मर्थी पण दुःखे प्राप्त थएलुं जे जिनमत रूप माणिक्य रत्न तेने फोगट हारे ठे. ए प्रकारे ते लिंगधारीनुं स्वरूप अनुकंपा सहित ज्ञावना करता एवा विवेकी पुरुषोए तेमनी उपेक्षा करवी.

टीकाः— ॥ यदुक्तं ॥ इयरे सुविषयपठसो, नोकायव्वोज्ञवच्छिश्य सो ॥ नवरं विवज्जणिज्जो, विहिणा सइधम्मनिरणमिति ॥ तदेवं पार्श्वस्थादि वंदनस्य सुविहितानां ज्ञानादिहानिनिमित्तत्वाद्यवसितमेतद्धीनाचारायतयोऽनायतनमिति ॥

अर्थः—सुविहितने पासत्थादिकनुं वंदन करवाथो ज्ञानादि

सुशनी हानि थाय ठे माटे हीन आचारवाळा यतियो अनायतन
ठे एम निश्चय कयों ठे.

टीकाः—अधुनायतनं विचार्यते ॥ तत्रायतनं स्थानं गु-
णानामितीहापिगम्यं अथवा आयस्यतननात्रिरुक्तविधिना
यतनं ॥ वंदनादिना ज्ञानादिलाज्जविस्तारकारणमित्यर्थः ॥
तदपिद्धिधा ॥ द्रव्यज्ञावज्ञेदात्तत्रद्रव्यतो जिनजवन मन्निश्चा-
कृतं विधिचैत्यमायतनं ॥

अर्थः—हवे आयतननो विचार करीए गीए. त्यां आयतन
एटले गुणनुं स्थान एम अही जाणवुं अथवा “आय” जे लाज
तेनुं “तन” कहेतां विस्तार करनार माटे आयतन ए प्रकारनो श-
ब्द निरुक्त विधि थकी सिद्ध थयो. एटले मोटा पुरुषना वचनथी
सिद्ध थयो. वंदनादिके करीने ज्ञानादि लाजना विस्तारनुं कारण
ठे, एटलो अर्थ जाणवो. ते आयतन पण बे प्रकारना द्रव्य तथा
ज्ञाव ए बे ज्ञेदथी तेमां द्रव्यथी जिन जवन अन्निश्चाकृत एडुं
जिनजवन तथा विधि चैत्य ते आयतन जाणवुं.

टीकाः—द्रव्यरूपस्य सतस्तस्य सिद्धांतोक्तविधिप्रवर्तनेन
जव्यानां ज्ञानादिवृद्धिहेतुत्वात् ॥ अथ कोसौविधिर्यत्प्रवृ-
त्त्यात् विधि चैत्य मित्युच्यते ॥ तत्र निर्माणे विधिः प्रथममेव
किंचिदजिहितः ॥ संप्रति निर्माणे तस्मिन् प्रतिष्ठायितेव स
एवदिग्मात्रमजिधीयते ॥ यदुक्तं श्रीप्रकरणकारैरेव स्थानांतरे
विधिचैत्यविधिं प्रदर्शयन्निः

अर्थः—केम जे अव्य स्वरूप जे जिनजवन ते सिद्धांतमां कहेला विधिये करीने थएलुं होय तो तेणे करीने ज्ञानादिकनी वृद्धिनुं हेतुपणुं थाय ठे. माटे हवें आ शंका करी समाधान करे ठे जे ए कीयो विधि ? जेनी प्रवर्तिये करीने ते चैत्य विधिचैत्य कहेवाय ठे ? तो त्यां कहीए ढीए जे ते चैत्य नीपजाववाने विषे विधि जे ते प्रथमथीज कांडक कह्यो ठे. हवे ते चैत्य नीपजे ठेते तथा तेमां प्रतिष्ठा करे ठेते तेज दिश मांत्र आ प्रकरणेना करनार पुरुष बीजा कौश ग्रंथांतररूपी स्थानमां विधिचैत्यनो विधि देखारता आ काव्य कह्युं ठे जे.

टीकाः—अत्रोत्सूत्रजनक्रमोचनच स्नात्रं रजन्यां सदा, साधूनां ममताश्रयोचनचस्त्रीणां प्रवेशो निशि ॥ जातिज्ञाति कदाग्रहोचनच श्राद्धेषु तांबूल मित्याज्ञात्रेयमनिश्रिते विधिकृते श्री जैनचैत्यालये ॥ इह नखलुं निषेधः कस्यचिद्वन्दनादौ, श्रुतविधिवहुमानी त्वत्रसर्वोऽधिकारी ॥ त्रिचतुरजनदृष्ट्याचात्र चैत्यार्थवृद्धि व्ययविनिमयरक्षाचैत्यकृत्यादि कार्य ॥ व्याख्या ॥ अत्रेति विधिचैत्ये उत्सूत्रजनानामुत्सूत्रजाषिणाम्यत्यादीनां क्रमो व्याख्यानं नंद्यादिकरणाधिकारो नास्ति किंतदुत्सूत्रमितिचेत् उच्यते.

अर्थः—आ विधि चैत्यने विषे, उत्सूत्र जाषक एवा जे लिंगधारी यति आदिक तेमनो “व्याख्यानतथानंदि” इत्यादिक करवानो अधिकार नथी. माटे ते उत्सूत्र केम थयुं एम जो तुं कहेतो होय तो ते उत्तर कहीए ढीए.

ટીકા:—સ્વમતિકલ્પિત માગ્મોત્તીર્ણતદ્વિસંવાદિ ચા-
નુષ્ઠાનં ॥ યદાહ ॥ ઉસ્સુત્તમણ્ણવશ્ઠં સચ્ચંદવિગલ્પિયં અણ્ણ-
વાદિત્તિ ॥ કથં પુનરેતદુત્સૂત્રં જિનસદને જાયતે ઇતિ ચેત્તુ ઉચ્યતે ॥

અર્થ:—પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પેલું અને આગમથી રહિત. એવું
જે તે વિસંવાદિ અનુષ્ઠાન તે આગમ વિરુદ્ધ ક્રિયા છે. તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે એ પ્રકારનું ઉત્સૂત્ર જિન મંદિરને વિષે કેમ થાય ? એમ
જો તું કહેતો હોય તો તેનો ઉત્તર કહીએ છીએ.

ટીકા:—ગૃહિણા સ્વવિત્તેન દેવવિત્તેન વા જ્ઞાટકાદિ હેતુ-
કદેવદ્રવ્યવૃદ્ધયે યદેવનિમિત્તં સ્થાવરાદિનિષ્પાદનં ॥ તથા
મહાર્ધાનેહસિવિક્રયેણ બહુદેવદ્રવિણેત્પાદનાય ગૃહિણા યદેવ-
ધનેન સમર્થધાન્યસંગ્રહણં ॥

અર્થ:—જે ગૃહસ્થોએ પોતાના ધનવત્તે અથવા દેવ દ્રવ્યે ક-
રીને જ્ઞાતું આદિક છે કારણ જેનું એવું દેવ દ્રવ્યની વૃદ્ધિને અર્થે
જે દેવ નિમિત્ત સ્થાવરાદિકનું નીવડાવવું પડેલે દેવ દ્રવ્યને વધા-
રવાને દેવદ્રવ્યે કરીને જગાઓ બંધાવી જ્ઞાતું લેવાં તેમ વઢી મોં-
ઘાસને વિષે વેચીને બહુ દ્રવ્યની ઉત્પત્તિ કરવા અર્થે ગૃહસ્થ લોકોએ
જે દેવ ધનવત્તે સોધાસમા ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો તે.

ટીકા:—તથા યદેવહેતવે કૂપવાટિકાકેત્રાદિવિધાનં ॥ તથા
શુલ્કશાલાદિબુજાંરુદિશ્ય રાજ્યગ્રાહ્યજ્ઞાગાધિકકરોત્પા-

દનાદુત્પન્નેન દ્રવિણેનયદ્ગૃહિણાદેવપૂજનવિધાનમિત્યમેવમા-
દીયુન્સૂત્રપદાનિ યતિદેશનયાદેવગૃહેऽપિ સંજવંતિ ॥

અર્થ:-વઢી જે દેવને કારણે કુવા વાવ ઇત્યાદિક તથા ચેતર
ઇત્યાદિનું કરવું તથા કોઈ વસ્તુની ઢાળ લેવાની શાઢાને વિષે રાજા
કર લેઢે તેમાં કોઈ પ્રકારનો જાગ રાખીને અધિક કર વધારવાથી
ઢત્પન્ન કરેલું જે દ્રવ્ય તેણે કરીને જે ગૃહસ્થને દેવ પૂજા કરવીત્તે
સર્વે ઇ પ્રકારનાં ઢત્સૂત્ર પદ ઢે તે યતિનો દેશના ઇ કરીને દેવમંદિ-
રમાં પણ સંજવે ઢે ઇટલે થાય ઢે.

યદુક્તં ॥ ઢત્સૂત્તંપુરૂઢત્થં યાવરપાત્રોગકૂવકરણાઈ ॥ ઢપ્પુ-
યગકર ઢપ્પાયણાઈ ઢમ્માહિગારંમિ ॥ અત્ર ચાદિશબ્દાન્નિશિ-
બ્ધલિનયાદિગ્રહઃ ॥ તત્ર સ્યાવરાદિનિર્માપણાદીનાં ષટ્કાયાદિરજ્ઞા-
સંયત વાસાદિના મહાસાવચ્ચત્ત્વેન દેવનિમિત્તં સિદ્ધાંતે નિવા-
રિત્ત્વાહુત્સૂત્રં ॥

જે માટે ઇ વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઢે જે આ જગા ઇ આદિ શ-
બ્ધથી રાત્રિયે નાંદ માંઢત્રા તથા બઢિદાન દેવું ઇત્યાદિકનો પણ
સંગ્રહ કરવો. તેમાં જે જગાઢ વંવાવત્રા તેમાં ઢકાય આદિકનો આ-
રંજ રહ્યો ઢે. તથા અસંજતિનો નિવાસ થાય ઇત્યાદિ કારણવદે મહા
સાવચ્ચપ્રણે દેવ નિમિત્ત કરાવવાનું સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું ઢે ઇ
હેતુ માટે ઢત્સૂત્ર ઢે.

ટીકા:-પ્રતાન્યંતરેણાપિ ચ જતિતન્નિઃસ્વદ્રવ્યવ્યયેન જ-

ગવંતપર્યાપર્યાપણાત્ ॥ ઉદ્ભૂતકકરોત્પાદનસ્ય ચ વ્યવહારિણા
મત્યંતાપ્રીતિજનનાહુત્સૂત્રત્વં ॥ પરાપ્રીતિમાત્રસ્યાપિ જૈનમતે
જગવચ્છ્રીમહાવીરોદાહરણેન બહુધા નિષેધાત્ ॥

અર્થ:-એટલાં વાનાં કર્યા વિના પણ જક્તિવંત પુરુષો પોતાના
ઢવ્યનો સ્વર્ચ કરીને જગવત્ પૂજા કરવા સમર્થ થાય છે. એ હેતુ
માટે નવો કર ઉત્પન્ન કરવો તેણે કરીને વેપારી લોકોને અત્યંત અ-
પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે માટે એ ઉત્સૂત્ર છે, કેમ જે જૈન
મતમાં પરને અપ્રીતિ માત્રનું પણ જે ઉપજાવવું તેનો મહાવીર સ્વા-
મિના દૃષ્ટાંતે બહુધા નિષેધ છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-યદુક્તં ॥ ધમ્મત્થમુક્કાણં સવસ્તાપત્તિયં ન કા-
યવં ॥ ઇય સંજમોવિ સેઝંશ્ચય જયવં ઉદાહરણં ॥ સોતાવસા-
સમાઝ્ઠેસિંઅપ્પત્તિયં મુણેઝ્ઠણં ॥ પરમં અબોહિલીયં તઝં ગઝં હંત-
કાલેવિ ॥

ટીકા:-નિશિ બલિનંદ્યાદિકસ્યચોત્સૂત્રત્વં પ્રાગેવજ્ઞાવિતં ॥
તથાચૈવમાયુસૂત્રજ્ઞાવિણાં તત્ર વ્યાખ્યાનાદ્યધિકારેણ્યાવદુ-
ત્સૂત્રજ્ઞાવિસંતાનં યાવજ્ઞિનગૃહંચતદેશનયા તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં
સંતાનક્રમેણ પ્રજાયમાનાનાંચશ્રાદ્ધાનાંજવકૂપ પ્રપાતપ્રસંગંઈતિ

અર્થ:-રાત્રિએ બલિદાન આપવું તથા નાંદ્ય માંદવી इत्यादि-
કર્તું જે ઉત્સૂત્રપણું તેતો પ્રથમ દેખામયું છે. વઢી इत्याદિક ઉત્સૂત્ર

ज्ञाषण करनारनुं ते स्थानमां व्याख्यान आदिक करवानो अधिकार
थाय तेणे करीने जेटलो उत्सूत्रज्ञाषिनो संतान ठे ते तथा जेटलां
जिन मंदिर ते सर्व जगामां तेनी देशनाए करीने प्रवर्त्तेला लोको
तेमने तथा तेना अनुक्रमे तेमना शिष्यो प्रवर्त्ते तेमने तथा श्राव-
कने ए सर्वेने संसाररूप कूवामां परवानो प्रसंग थशे.

टीकाः—अतएव कथंचिदगत्यातदुपाश्रयेगतानां सुविहि-
तानांमात्रोत्तदेशनाकर्षणात्संशयादिना सत्पथविप्रतिपत्तिरिति
तदनाकर्षणाय तत्प्रतिघातश्रवणस्थगनादयः प्रकाराः सि-
द्धांति प्रदर्शिताः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कोइ प्रकारना अवश्य काम वास्ते ते-
मना उपाश्रयमां गया जे सुविहित साधु तेमने तेमनी देशमा सां-
जळवाथी संशयादिकवने सन्मार्गनुं विरुद्धपणुं थाय ए हेतु माटे
ते देशना न संजळाय तेने अर्थे तेनो विघात करवो, कान हांकी
देवा, कोइ शब्द काने न परवा देवा इत्यादि प्रकार सिद्धांतमां दे-
खाक्या ठे.

टीकाः—यदाह ॥ एमेव अहाठंदे परिहणणाज्जाण अज्जय-
णकन्ना ॥ ठाणठिउत्तिसामे सुवणाहरणाय गहिणणे ॥ तस्मा-
न्नविधिचैत्ये तेषांक्रम इति॥ तथा नच स्नात्रं रजन्यां सदा॥ प्रा-
गुद्दर्शित दोषसंदोहात् सदेति सर्वकाल मित्यर्थः ॥
तेन कदाचित्कस्य श्रीमहावीरमोक्षकद्वयाणकस्नात्रस्याप्याधु-

નિકરૂઢયા રાત્રૌ કૈશ્ચિદ્ધિયમાનસ્ય નિષેધો જ્ઞાપિતઃ ॥ એતેન
પ્રતિષ્ઠાયા આપ રાત્રૌ નિષેધઃ સૂચિતઃ તસ્યાઃ સ્નાત્રપુરઃ સરત્વાત્ ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે ચૈત્યમાં તે લોકોનો પગજ નથી પટલે
પ્રવેશ નથી એ પ્રકારનું વિધિકૃત શ્રીજિનનું ચૈત્ય છે એમ સંબંધ
હે. વળી રાત્રિએ સ્નાત્ર કરવું તેના દોષનો સમૂહ તો પૂર્વે દેશ્વાર્યો
હે તેમાં “ સદા ” શબ્દનો “ સર્વે કાલમાં ” એમ અર્થ કરવો તેણે
કરીને કોઈક વખત શ્રી મહાવીર સ્વામીનું મોક્ષ કલ્યાણક સંબંધિ
સ્નાત્ર આ કાલની રૂઢીએ કેટલાક રાત્રિયે કરે હે તેનો પણ નિષેધ
જણાવ્યો પટલે દેશ્વાર્યો. એણે કરીને રાત્રિયે પ્રતિષ્ઠા કરવી તેનો
પણ નિષેધ સૂચવ્યો પટલે દેશ્વાર્યો કેમજે તે પ્રતિષ્ઠા પણ પ્રથમ
સ્નાત્ર કર્યા પછી થાય હે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-તથા સાધૂનાં મમતામદીય મેતજિનગૃહપ્રતિ-
માદિક મિત્યાદિકાનાસ્તિ ॥ ગૃહસ્થસ્થૈવ તન્નિર્માણચિંતા-
દાવધિકારાત્તથાચ કથં જિનગૃહાદેર્યતિ મમકાર વિષયતા ॥
આશ્રયશ્ચ તેષાં નાસ્તિ ॥ પ્રાગુજ્જિહિતદોષકલાપાત્ ॥

અર્થ:-વળી જ્યાં સાધુને મમતા નથી પટલે આ જિન
મંદિર તથા પ્રતિમા ઇત્યાદિ હમારો હે ઇત્યાદિરૂપ તે જ્યાં નથી કે-
મજે એ ચૈત્યાદિકનું નિપજાવવું તથા તેનો ચિંતા કરવી ઇત્યાદિ-
કને વિષે ગૃહસ્થનો જ અધિકાર હે એ હેતુ માટે વળી જિનમંદિરની
મમતાનો અવકાશ જ સાધુને વ્યાંથી હોય ને તે જિનમંદિરમાં રહે

वानो आश्रयं पण क्यांथी होय केमजे पूर्वे चैत्यवास करवासां दो-
षनो समूह कह्यो आग्यां ठीए माटे.

टीकाः—तथा स्त्रीणांप्रवेशो निशितास्ति ॥ अर्कालं चरि-
त्रदोषप्रसंगात् ॥ तदुक्तं ॥ अज्जाणसावियाणं यं अर्कालं चरि-
त्त दोसजावाउं ॥ उसरणंमि न गमणं दिवसतिजामे निसि-
कहंता ॥

अर्थः—तथा वळी ज्यां रात्रीए स्त्रीनो प्रवेश नथी ते वात
शास्त्रमां कह्यो ठे जे.

टीकाः—लोकेपि कुलवधूनां यामिन्यां स्वर्गहाद्वहिर्नि-
गच्छंतीनां महापवादाजिधानात् ॥ तदुक्तं ॥ स्वर्गहदेह्वीं त्य-
क्तानि शि स्त्री यातिया बहिः ॥ ज्ञेयाकुलस्थिते लोपात्कुलटाकु-
लजापि सा ॥ दंरुनीतावपि कुलबालिकानां निशि स्वसंज्ञबहि-
र्निगमे दंरुप्रतिपादनाच्च ॥

अर्थः—लोकमां पण कुलवान स्त्रीउने रात्रीए पोताना घ-
रथी बारणे नीकळवामां मोटो अपवाद थाय एम कछुं ठे माटे ते
शास्त्रनुं वचन जे पोताना घरनो उमरो मूकीने जे स्त्री रात्रीए बार-
णे निकळे ठे ते स्त्री कुलवान होय तो पण कुलमर्यादानो लोप कर-
वाथी कुलटा जाणवी. एटले व्यञ्जिचारिणी जाणवी वळी दंरु नी-
तिमां पण कुलवान स्त्री रात्रीए बारणे नीकळे तो तेनो दंरु करवो
एम प्रतिपादन कर्युं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अतएव यतिवसत्यादौ योषितामेकाकिनीनां दिवसेष्यनेकावर्णशंकाकलंकानुषंगस्फुटितत्वेन प्रवेशस्य प्रतिषेधः ॥ एवंच यदा लोकेपिरात्रौ स्त्रीणां गृहनिर्गमो विरुद्धस्तदाकोवार्त्ता जिनशासने ॥ तस्मात्सर्वथा जिनवेशमनि निशायां योषित्प्रवेशोऽनुचितत्वान्नास्तीति ॥

अर्थ—एज कारण माटे साधु आदिकना निवासमां एक-
ली स्त्री दिवसमां प्रवेश करे तो पण अनेक अवर्णवाद थाय, तथा
कोइने शंका पके. तथा कलंक आवे इत्यादि कारणथी ए पराज्वनुं
स्थान ठे माटे तेना प्रवेशनो निषेध कर्यो ठे ज्यारे एम लोकमां पण
रात्रिए स्त्रीउने घरथी बारणे नीकळवानो निषेध ठे तो जिन शास-
नमां निषेध होय तेनी तो वातज शी कहेवी. ते माटे सर्वथा जिन-
मंदिरमां रात्रिए स्त्रीउनो प्रवेश अघटित ठे ए हेतु माटे ते विधि
चैत्यमां नथी.

टीकाः—जातिज्ञातिकदाग्रहश्चनास्ति ॥ तत्र जातिकदा-
ग्रहएतज्जातीयाएव श्रावका अत्र जगवद् विंबस्य दक्षिणादिशि-
स्नात्राधिकारिणोनान्यजातीया इत्यादिकः ॥ ज्ञातिकदाग्रह अ-
स्मान्निरस्मत्पूर्वजैर्वाकारितमिदं जिनमंदिरं ततोऽस्मत् सगोत्रा
एवात्रसर्वस्यामपि देववित्तसमुद्गकादिर्चितायामधिकारिणो-
नेतर इत्यादिकः ॥

अर्थः—वळी ते विधिचैत्यने विषे जाति संबंधी तथा ज्ञाति
संबंधी कोइ जातनो कदाग्रह नथी तेमां जाति कदाग्रह तो ए ठे जे

આ જ્ઞાતિનાજ શ્રાવક આ જગાએ જગવદ્ બિંબ સંબંધી દક્ષિણાદિક સ્નાત્ર કરવામાં અધિકારી છે પણ બીજી જાતના અધિકારી નથી. इत्यादि જ્ઞાતિ કદાગ્રહ એ છે જે અમોએ તથા અમારા વૃદ્ધોએ આ જિનમંદિર કરાવ્યું છે તે માટે અમારા ગોત્રનાજ આ સર્વ દેવદ્રવ્ય રાત્રનાદિકની ચિંતા કરવામાં અધિકારી છે પણ બીજા અધિકારી નથી इत्यादि.

ટીકા:—સચવિધિચૈત્યે ન સંગતઃ સર્વેષામેવ ધાર્મિકશ્રા-
ઢાનાં ગુણવતાં તત્ર સર્વાધિકારિત્વાજિધાનાદન્યથા જાત્યાદિનિ-
શ્રયાપ્યનિશ્રાકૃતત્વાનુપપત્તે રિતિ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારનો જાતિ જ્ઞાતિ સંબંધિ કદાગ્રહ વિધિ ચૈત્યમાં નથી, કેમ જે સર્વ ધર્મવંત, ગુણવંત એવા શ્રાવકનોજ ત્યાં અધિકાર છે એમ કહ્યું છે ને જો એમ ન હોય તો એ વિધિચૈ-
ત્યને પણ જાત્યાદિકની નિશ્રાએ કરીને અનિશ્રાકૃતપણાની સિદ્ધિ ન થાય એટલે એ વિધિચૈત્ય અનિશ્રાકૃત ન કહેવાય.

ટીકા:—નચ શ્રાદ્ધલોકસ્ય તાંબૂલજનકણમસ્તિ ॥ જગ-
વદાશાતનાપત્તેઃ ॥ તાંબૂલમિતિ ચ તંબોલપાણેત્યાદિ ગાથો-
ક્તાનાં પાનજોજનાદીના મુપલક્ષણં ॥ તથા ॥ ગન્ધિકાધ્યાસન
મપ્યાશાતના વિશેષત્વાદુપલક્ષ્યતે ॥ इत्येवं પ્રકારા આજ્ઞાવિ-
ધિઃ ॥ અત્રૈષા નિશ્રિતેકસ્થાપિ યત્યાદેર્નિશ્રયા અધીનતયા
વિનાકૃતે વિધિકૃતે શ્રુતોક્તવિધિ નિષ્પાદિતે શ્રીજિનચૈત્યાલયે
જિનજ્ઞવન इति ॥

અર્થઃ—વઢી ત્યાં શ્રાવક લોકને તાંબૂલ ઝરૂણ નથી કેમ જે તેથી ઝગવંતની આશાતના થાય એ હેતુ માટે તાંબૂલ શબ્દે કરીને તંબોલ પાન इत्यादि ગાથામાં કહેલાં જે પાન તથા ઝોજન इत्यादિક પણ ઉપલક્ષણથી ગ્રહણ કરવાં. વઢી ગાદી આવિક આસન પણ કોઈ પ્રકારની આશાતનાનું કારણ છે માટે તેનો નિષેધ પણ ઉપલક્ષણથી જાણવો. એ પ્રકારની જે આજ્ઞા તે વિધિ છે. આ જગાએ એ આજ્ઞા કોઈ યતિની નિશ્રા વિના કરેલું જે વિધિચૈત્ય પૃથ્વે સિદ્ધાંતમાં કહેલા વિધિ પ્રમાણે નિપજાવ્યું જે વિધિચૈત્ય તેને વિષે પૂર્વે કહ્યું તે ન હોય એમ સંબંધ છે.

ટીકાઃ—તથા इह નલ્લુ નૈવનિષેધો નિવારણં કસ્યાપિ વંદનપૂજનાદાવુત્સૂત્રજાપિણાં તત્ક્રત્તાનાં જાપિવંદનાદિકં વિદ-
ધતાં ન નિષેધઃ ક્રિયતે ॥ શ્રદ્ધાઝંગમાસ્તર્યાદિદોષા પ્રસંગાત્ ॥
શ્રુતવિધિબહુમાની સિદ્ધાંતક્રમાદરવાન્ તુ પુનરર્થે અત્રસર્વોચ-
તિઃ શ્રદ્ધો વા યથાક્રમં વ્યાખ્યાનાદૌ ચૈત્યચિંતાયાં ચાધિકારી
યોગ્યઃ સિદ્ધાંતવિધિવિધુરસ્ય સાધ્વાદેવ્યાખ્યાનાદૌ તતત્રાધિ-
કાર इत्यર્થઃ ॥ ત્રિચતુરજનદષ્ટ્યાવિધિ પરશ્રદ્ધત્રયચતુષ્ટય
દશાષ્ટ્ર ચૈત્યઢવ્ય વૃધ્યાદિકં ચૈત્યચિંતનં કાર્યં વિધેયં નત્વે-
કાકિના નિસ્પૃહેણાપિ ॥ લોકાપવાદાદિદોષાપત્તે રિતિ પ્રાસ-
ંગિક વૃત્તદ્વયાર્થઃ ॥

અર્થઃ—વઢી આ જગાએ વત્સૂત્ર જાપકનું વંદન પૂજન આ-
લિકને વિષે કોઈને પણ અમો નિષેધ નથી કરતા, ને વંદનાલિકને
કરતાર એવા જે તે વત્સૂત્ર જાપકના તત્ત્વ લોકો તેમને પણ નિષેધ

नथी करता केम जे श्रद्धानो जंग तथा मत्सरनी उत्पत्ति इत्यादिक दोषनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे. वळी सिद्धांतना आदरवाळा जे सर्व यतिजन तथा श्रावक ते अनुक्रमे व्याख्यानदिकने विषे तथा चैत्य चिंताने विषे अधिकारी ठे एटले योग्य ठे. एटले सिद्धांतमां कहेला विभिनुं बहुमान करनार एवो जे यति ते व्याख्यान कर-
वामां अधिकारी ठे तथा एवो जे श्रावक ते चैत्यनी चिंताकरवामां अधिकारी ठे ने सिद्धांत विधिवेने रहित एवो जे साधु आदिक ते व्याख्यान आदि करवामां अधिकारी नथी एटलो अर्थ ठे ने त्रण चार लोकनी दृष्टिए एटले विधिने विषे तत्पर एवा त्रण चार श्रावकनी दृष्टिए आ जगाए चैत्य द्रव्यनी वृद्धि आदिक चैत्यचिंता ते बारवा योग्य ठे पण एकाकी निस्पृह पुरुषने पण ए कामकरवा योग्य नथी शास्त्री के लोकापवाद आदिक दोषनी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे ए प्रकारे प्रसंगे आवेलां वे काव्य तेनो अर्थ आ प्रकारे करी देसामयो.

टीका:—एवं चैवं विधः सिद्धांताजिहितो विधिर्यत्र वर्त्त-
ते तद् विधिचैत्य मनिश्चाकृतं द्रव्यतआयतनं चोच्यते इति ज्ञा-
वतआयतनंतु ज्ञानादित्रय त्राजिष्णवः पंचविधाचारचारवः
सुविहितसाधवः ॥ शुन जावरूपाणां सतां वंदनादिना ज्ञान-
नां ज्ञानादिसाज हेतुत्वात् ॥

अर्थ:—ए प्रकारनो सिद्धांतमां कहेलो जे विधि ते जे ज-
गाए धरते ठे ते विधिचैत्य अनिश्चाकृत द्रव्यथी आयतन कहीए
ही. जे जाव थकी आयतननो ज्ञान दर्शन चारित्र ए त्रणवेने जो-

जता ने पांच प्रकारना जे ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चरित्राचार, तपाचार तथा वीर्याचार तेवमे शोजता एवा जे सुविहित साधु ते ठे केमजे शुभ्र जावरूप एवा ने वंदनादिक वमे जव्य जणाता एवा जे सत्पुरुष तेमने ज्ञानादि लाज थवानुं कारणपणुं एमां रखुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आययणं पि य दुविहं हवे जावेय होइ नायवं ॥ दवंमिजिणहराई जावंमि य होइ तिविहंतु ॥

टीकाः—ननु जवत्वेवं अव्यजावजेदेना नायतनस्वरूपं तथा-
पि जिनजवनं न क्वचिदनायतनमजिहितं ॥ सत्यमनौपाधिक-
मनायतनायतनयोः स्वरूपमिदमुदितं ॥ औपाधिकं त्वनायतन-
स्वरूपं मेवं प्रतिपादित मागमे ॥ यत्र गतानां ज्ञानादित्रयव्या-
घातो जवति तद्वर्जयेन्मतिमान् ॥ अथ कगतानां तद्व्याघात-
इति चेमुच्यते ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे अव्यजाव जेदे करीने
ए प्रकारे अनायतननुं स्वरूप हो, तो पण कोइ जगाए जिनजवन अना-
यतन कछुं नथी त्वारे सिद्धांती बोले ठे जे ए बात सत्य ठे पण उपा-
धि थकी थयुं जे अनायतन ने आयतन एवेनुं स्वरूप आ प्रकारनुं ठे
शास्त्रने विधे तेमां उपाधि अनायतनना स्वरूपनुं आ प्रकारे प्रति-
पादन ठे जे, जे जगाए गयेला ने ज्ञानादि त्रणनो विधात थाय तो
ते स्थानकनो बुद्धिमान् पुरुषोए त्याग करवो. ने हवे तुं जो एम
कहेतो होय जे क्यां गएला ने ज्ञानादिकनो विधात थाय एम जो

वुं पूढतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—यत्र लिंगमात्रधारिणः साधवो वसन्ति यदाहु रोघ-
निर्युक्तौ श्रीजडबाहुस्वामिपादाः ॥ नाणस्स दंसेणस्सय च-
रणस्स य जत्थ होइ वाघाज्ज ॥ वज्जिज्जवज्जजीरू अणाययण वज्जज्ज
खिप्पं ॥ सुगमा ॥ नवरं यत्त्रेत्यायतने स्थाने देवगृहादौ ॥

अर्थः—जे जगाए लिंगमात्र धारण करनार साधु वसे ठे ते उ-
घनिर्युक्तिमां कछुं ठे श्री जडबाहु स्वामीए जे ज्ञान दर्शन चारित्र जे
जगाए व्याघात एटले नाश थाय तो ते स्थानने अनायतन जाणी
तत्काळ त्याग करवो ए प्रकारे ए गाथानो अर्थ सुगम ठे तेमां आ-
टलुं विशेष ठे जे यत्र शब्दवक्त्रे आटलो अर्थ ठे जे जे देवगृह आ-
दिक आयतन स्थानने विषे गये सते ज्ञानादिकनो विघात थाय
एम पद संबंध करवो.

टीकाः—नचा यतनशब्देना लयमात्रमेवोच्यते ॥ तदेवगृह
मिति वाच्यं ॥ आयतनं देवानां ॥ तथा आययणमि अजोगो-
इत्यजिधान कोशागमवचनाज्यां लोके लोकोत्तरे च सामान्य
विशेषाज्यां देवगृहस्या जिधानात् ॥

अर्थ—आयतन शब्दे करीने स्थानमात्र कहीए ठीए एम
जो कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे आयतन शब्दे करीने देवमं-
दिर कहेवुं केमजे देवतुं जे स्थान तेने आयतन कहीए ते वातअ-
जिधान कोशमां कही ठे जे देवस्थानक तेने आयतन कहीए तथा
शास्त्रमां पण कछुं ठे जे जेनो जोग न थाय ते स्थान आयतन क-

हीए. एम अजिधान कोश तथा आगम ए वेनुं वचन ठे ए हेतु
भाटे लोकमां तथा लोकोत्तरमां सामान्यथी तथा विशेषथी आयतन
शब्द देवमंदिरना अर्थने कहेनारं ठे

टीकाः—अथ किं तदनायतनं यत् ज्ञानादित्रयोपधातिनिमि-
त्तत्वा दनायतनं जवतीत्याह ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता
अणारिया मूलगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सा-
धर्मिका लिंगतः समान धर्माणो बहवो जिन्नचित्ता त्रष्टाचारा
अनार्या मूलगुणप्रतिसेविनो निर्दयतया प्राणातिपातादि प्रस-
क्ता यत्र ते निवसन्ति तदनायतनं ॥

अर्थः—हवे ते अनायतन ते शुं तो तेनो विचारं लखे ठे जे
ज्ञानादि त्रणनुं उपधातक ठे ते अनायतनं कहीए. एम शाखमां
कथुं ठे ते वचन जे जे जगाए साधर्मिक एटले लिंगथी समान
धर्मवाळा घणाक जुदां जुदां आचरण करता त्रष्टाचारी अनार्य लोक
मूलगुणप्रतिसेवी एटले निर्दय पणे प्राणातिपात आदिकने विषे
आसक्त लोको जे जगाए वसे ठे ते अनायतन कहीए.

टीकाः—तथा जत्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अण-
ारिया ॥ उत्तरगुणप्पमिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि सुगमा ॥
नवरं उत्तरं गुणप्रतिसेविनोऽशुक्लपिन्नादिआहिणः ॥ तथा ॥ ज-
त्थ साहम्मिया बहवे जिन्नचित्ता अणारिया ॥ लिंगवेस पकि-
ठन्ना अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सुगमां ॥ नवरं लिंगवेषमा-
त्रेण प्रतिठन्ना आच्छादिताः प्राकृत लोकैः सुविहितेभ्योऽलक्ष-
माणा विशेषा इतियावत् ॥ इति बाह्यतः ॥ आन्त्यतरतः पुनर्मू-

खगुण प्रतिसेविनः उत्तरगुणप्रतिसेविनश्च यत्र तदनायतनमिति
गाथा त्रयार्थः ॥

अर्थः—जे जगाए लिंग धरवार्थी सरखा धर्मवाळा घणा
रहेता होय ने तेम जुदा जुदा चित्तवाळा होय ने अनार्यने लिंग
तथा वेष ते बेवके ढांकेला ज्यां ठे ते अनायतन क्षेत्र जाणवुं ए
गाथा सुगम ठे माटे एनी टीका टीकाकारे नथी करो तेमां आटवुं
विशेष ठे जे लिंग तथा वेष तेणे करोनेज ढांकेला ठे एटले प्राकृत
लोकोए सुविहित मुनिथकी जुदा जाण्या नथी एटलो अर्थ. ए प्र-
कारे बाहेरथी तथा अंतरथी मूलगुण प्रतिसेवि ठे. तथा उत्तरगुण
प्रतिसेवि ठे ते जे जगाए रहेता होय ते अनायतन कहीए एम ए
त्रया गाथानो अर्थ ठे.

टीकाः—श्री हरिञ्जसूरिजि विवरणे प्रतिपादित इति ॥
अस्य चायमाशयः ॥ नहि रुद्रादिगृहव त्स्वरूपेण जिनजवन-
मनायतनं ॥ किंतू पाधिवशात् ॥ उपाधिश्च तत्र लिंगनिवासः ॥
अतएवोक्तं ॥ यत्र निवसंति तदनायतनमिति ॥ तथा च यदि ते
जिनजवने निवसंति तदा तन्निवासोपाधिकत्वाद् भवति जिन-
जवनस्या नायतनत्वं ॥

अर्थः—जे हरिञ्जसूरिए विवरण कर्युं ठे तेमां प्रतिपादन
कर्युं ठे तेनी अजिप्राय ए ठे जे शिवमंदिरनी पेठे स्वरूपे करीने
जिनजवन अनायतन नथी त्यारे शुं तो उपाधिना वशथी अनाय-
तन ठे ने तेमां उपाधि शो ठे तो लिंगधारीनो निवास ए रूप उपा-

धि ठे एज हेतु माटे कछुं ठे जे जगाए लिंगधारी रहे ठे ते अनायतन कह्यैए. वळी ते लिंगधारी जो जिनजवनमां रहे ठे तो ते जिनजवन पण तेमना निवासरूपी उपाधिथी अनायतन आय ठे

टीका:—उपाध्यपराधेन स्वरूपत आयतनस्यापि तस्यानाश्रयणीयत्वात् ॥ दृश्यतेचो पाधिवैगुण्या उपाधिमतः सगुणस्याप्यजोग्यत्वं ॥ यथा जुजंगसंगा चंदनतरोरिति जवत्यौपाधिकमस्यानायतनत्वमिति ॥ अतएव जगवता जडबाहुस्वामिना नायतनस्वरूपविचारात्परतः आयतनविचार प्रक्रमे जावायतन स्वरूपं प्रतिपादयिषता प्रथमं जावंमि उहोइति विहंतु इत्यनेन ज्ञानदर्शनचा रित्रपवित्रमुनिलक्षणमनौपाधिक जावायतन स्वरूपमभिधाय तन्निवासौपाधिकत्वा तदाश्रयस्याप्यायतनत्वं ॥

अर्थ:—उपाधि जे लिंगधारी तेमना अपराधथी स्वरूपथी आयतन एवुं पण जिनजवन तेना आश्रयनुं न करवांपणुं ठे ए हेतु माटे ए जिनजवन अनायतन कह्यैए लोकमां एवुं देखाय ठे जे उपाधिना दोषथी उपाधिवाळो गुणसहित होय तोपण तेनुं अजोग्य पणुं जेम सर्पना संबंधथी चंदनवृक्षनुं ठे तेम माटे जिनमंदिरनुं उपाधिथी अनायतनपणुं थयुं ठे. एज कारण माटे जडबाहु स्वामीए अनायतनना स्वरूपनो विचार कर्या पठी आयतननो विचार आरंज करे सते जावआयतनना स्वरूपने प्रतिपादन करवानी इच्छाए प्रथमं जावंमि इत्यादि गाथाए करीने ज्ञान, दर्शन, चरित्र ए त्रणवके पवित्र थयेसा जे मुनि ते ठे लक्ष्म जेनुं ने लिंगधारीरूपी उपाधि जेमां नथी

एवुं जाव आयतननुं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेमां-
रहो ठे ते स्थानकने पण आयतनकही ए एम कह्युं ठे ते वचन कह्ये ठे जे.

टीकाः—जत्थ साहम्मिया बहवे शीलवंता बहुस्फुयां ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाभ्यां साधर्मिकाः शिलादिमंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायतनमिति तत्र व्याख्यानान्तत्कस्यहेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता जवतीति ज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ठे
तो शीलवंत ठे तथा बहु श्रुत ठे तथा चारित्राचारवने सहित ठे
एवुं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावने आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कर्युं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कर्युं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए बे वने सरखा जणाताने शीला-
दि गुणवाळा साधु. जे जगाए रहेता होय ते आयतन कह्ये माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ठे तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते बे रूप जे उपाधि तेना संबंधथी स्था-
न पण ए बे प्रकारनुं थाय ठे एम जणाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कर्युं जे ज्ञावार्थः जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ठे एटले त्याग करवा योग्य थाय ठे ने सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ठे एटले जव्य प्राणिने
आश्रय करवा योग्य थाय ठे.

टीकाः—अतएव हरिञ्जदसूरिणा जिनजवनविधापन-
नूजागं निरुपयतातत्पंचाशके कुत्सितलोकाकीर्णपाटकांतर्निर्मि-
ते जिनगृहे साधूना मुपपातेन चारित्रजंगप्रसंगा तत्रतद्विधाप-
नाज्ञावः प्रदर्शितः ॥

यदुक्तं ॥

अपएसंमि न बुद्धी कारवणे जिणहरस्स नय पूया ॥
सादूणा मणणुवाउं किरिया नासोउ उववाए ॥

अर्थः—एज कारण माटे हरिञ्जदसूरिए जिनजवनने स्था-
पन करवा योग्य एवो पृथ्वीनो जाग तेनुं निरूपण करती वंखत पं-
चाशक नामा ग्रंथने विषे कछुं ठे जे निंदित एवा जे लोक तेणे
सहित एवो जे पागो तेमां निपजावेछुं जे जिनमंदिर तेने विषे सा-
धुनुं आगमन आय तेणे करीने साधुना चारित्रनो जंग थवानो प्र-
संग आवे ते हेतु माटे ते पागाने विषे जिनमंदिर करवानो निषेध
देखानयो ठे.

टीकाः—नचै तावता तस्य ना नायतनत्वं ज्ञानादित्रयवि-
धातहेतुत्वस्य तल्लक्षणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्ध
मुपाधिदोषा जिनजवनस्याप्यनायतनत्वं ज्ञानादित्रयविधात
हेतुत्वस्य तल्लक्षणस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्धमुपा-
धिदोषाजिनजवनस्याप्यनायतनत्वमिति ॥

अर्थः—बली ए वात कही तेणे करीने ते जिनजवननुं अ-
नायतनपणुं न आव्युं एस नथी ल्यारे शुं तो अनायतनपणुंज आ-
व्युं ठे केमजे अनायतननुं ए लक्षण ठे जे ज्ञानादि त्रयणा विधातनुं

जे कारण होय ते अनायतन कहीए ते लक्षण तो ए जिन मंदिरमां पण आव्युं ए हेतु माटे नपाधिना दोषथी जिन जवननुं पण अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे. इति.

टीका:—अनिश्रानिश्राकृतयो रन्येत रदेत दधिकृतं जिन-जवनं जविष्यतीति चेन्न तल्लक्षणानुपपत्तेः तल्लक्षण मंतरेण च लक्ष्यस्य तत्तया व्यवस्थापयितु मशक्यत्वात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादिने कहे ठे के तु एम कहे ठे जे अनिश्राकृत तथा निश्राकृत ए बेमांनु एक आ जिनजवन पण हशे पण एम वारे न कहेवुं केम जे ए बेनुं पण लक्षण आ जिनजवनमां मळतुं नथी आवतुं. ने ते लक्षण मळ्या विना लक्ष्य वस्तुनी स्थापना करवा समर्थ न थवाय ऐटले जे वस्तुमां वस्तुनुं लक्षण न होय तेने ते प्रकारनी न कहेवाय लिंगधारीए निवास करेलुं जिनमंदिर तेमां निश्राकृतनुं लक्षण पण मळतुं नथी आवतुं ने अनिश्राकृतनुं पण लक्षण मळतुं नथी आवतुं.

टीका:—तथाहि ॥ नैतदनिश्राकृतं ॥ अत्रोत्सूत्रेत्यादिना प्रागजिद्धितस्य तल्लक्षणस्य विधिरोधसोऽत्र विवक्षितचैत्येऽनवरतं प्रवहता सर्वथा तद्विपरीतेनाऽविधिश्चोतसा समूलकाषं कषितत्वात् ॥

अर्थ:—तेज कहा देखामे ठे जे ए जिनजवन अनिश्राकृत नथी केस जे अत्रोत्सूत्र इत्यादि पूर्वे कहुं जे विधि सहित करवा-

रूप अनिश्राकृतनुं लक्षण तेनुं आ चैत्यने विषे निरंतर वहन यतो
ने सर्वथा लक्षणरहित जे अविधिनो प्रवाह तेणे करीने मूळमांथीज
विधि लक्षणनुं जवापणुं ठे हे हेतु माटे.

टीका:—नाप्येतन्निश्राकृतं ॥ निश्राकृतं हि तदुच्यते ॥
यत्र देशकालविप्रकर्षादिना सुविहितगुरुशिक्षादिविरहा षैथि-
व्यातिशयेन देशतः पार्श्वस्थावसन्नादिज्ञाव मापन्नानां शुरुप्ररू-
पकाणामपि सातलोत्तया तथाविधंविधि मनुपदिशता मप्रवर्त्त-
यतां च चैत्याद्वहिर्निवासेपि तच्चिंतापराणां यतीनां निश्रा वर्त्तते॥

अर्थ:—वळी ए चैत्य निश्राकृत पण नथी केमजे निश्राकृत
तो तेने कहीए के जे देश काळना विपरीतपणादिक कारणे करीने
तथा सुविहित गुरुनी शिक्षा इत्यादिकनो जे विरह ते थकी जे अ-
तिशय शिथिलपणुं तेणे करीने तथा देशथकी पासस्था, उसन्ना
इत्यादिक ज्ञावने पामेला ने शुरु प्ररूपक ठे तो पण साता सुखने
विषे लोलपी ठे; ए हेतु माटे ते प्रकारनो विधि मार्गने उपदेश न
करता तथा न प्रवर्त्तावता ने चैत्यथी बारये निवास करे ठे तो पण
ते चैत्यनी चिंता करवामां तत्पर एवा जे यति तेनी निश्रा जे ज-
गाए वर्त्ते ठे ते ठे ते निश्राकृत कहीए.

टीका:—यत्रच श्राद्धानां श्रद्धावृद्ध्ये सुविहितसूरयोपि
कदाचिद्व्याख्यानं विदधति॥ उसन्नावि य तत्थेवे त्यादि तथासरिं-
ति समोसरण मित्यादि प्राकृप्रतिपादित वचनात् ॥ नचोक्त-
लक्षणमध्या त्प्रकृतचैत्ये किंचि दुपलभ्यते.

अर्थः—जे जगाए श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थे सुविहित सूरि पण कदाचित् व्याख्यान करे ठे, 'उसन्नावि' इत्यादि वचन-वर्मे ते वात प्रथम प्रतिपादन करी ठे ए हेतु माटे ए वात सांजळीने लिंगधारी शंका करे ठे जे आ कछुं जे लक्षण तेमांथी कांइ पण आ लिंगधारीए निवास करेला चैत्यमां आवे ठे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे कांइ पण नथी आवतुं.

टीकाः—तथाहितत्र ॥ सर्वदां तर्निवसद्भिरेव पार्श्वस्थादिभिः सकलचिंताविधाना ब्राह्मणानां चात्यंतकुदेशनावसितानां विधि-पथमात्सर्येण तदुत्साहायैव प्रत्यवस्थानाद् दूरोत्सारित सुविहि-तानां तत्र व्याख्यानविधानं ॥ तथा च कथमेतन्निश्चाकृतं स्यात् ॥

अर्थः—तेज कही देखामे ठे जे निरंतर चैत्यमांज निवास करता एवा जे पासस्थादिक ते चैत्य संबंधि कार्यने करे तेमनी अत्यंत कुदेशनावमे वासित थयेला एटले कुदेशना रूप थयेला जे श्रावक तेनी मध्ये विधि मार्ग साथे मत्सर थकीज जाणेशुं एम वृद्धि पामतो जे अविधि मार्ग तेने प्रवर्त्ताववाने अर्थे रह्या होय ने शुं एवा जे ते लिंगधारी तेथी सुविहितनुं व्याख्यान दूर गयुं ते माटे ए केम निश्चाकृत चैत्य कहेवाय.

टीकाः—तस्मादनिश्चानिश्चाकृतव्यतिरिक्तं लिंगिज्जिरध्यासितं तृतीयमेतदनायतनाजिधानं चैत्य मज्जुपगंतव्य मिति ॥ ननु नित्यजक्तिकृतसाधर्मिकमंगलचैत्यजेदा चचतुर्विधं चैत्यं सिद्धांते परिसंख्यायते ॥ जक्तिकृतस्य निश्चानिश्चाकृतजैदनं छे

विध्यात्पंचविधं वा ॥

अर्थः—ते हेतु माटे अनिश्राकृततथानिश्राकृत ए बेथी रहित लिंगधारीए निवास करेहुं त्रीजुं आ अनायत नाम चैत्य ठे एम जाणवुं. त्यां आशंका करे ठे जे सिद्धांतमां नित्य चैत्य ज्ञातकृत चैत्य, तथा साधर्मिक चैत्य तथा मंगल चैत्य एवा जेदथी चार प्रकारनां चैत्य गणान्यां ठे अथवा तेमां ज्ञातकृत चैत्य निश्राकृत, अनिश्राकृत एवा जेदे करीने बे प्रकारनुं ठे तेथी पांच प्रकारनां चैत्य ठे.

टीकाः—न त्वनायतनाख्यस्य पंचमस्य षष्ठस्य वाक्वचित्परि संख्या न मस्ति ॥ यदि ह्यनायतन मप्यजिप्रेतं स्यात्तदा तदपि नित्यचैत्यादिवत् परिसंख्यायेत ॥ न चैवं ॥ तस्माच्चत्वारि पंच वा चैत्यानि ना नायतनमिति ॥ यथोक्तं ॥ नीयाइंसुरलोए ज्ञातकयाइं च जरहमाइणं ॥ निस्तानिस्तकया साहम्मि य मंगलाइं चेति चेन्न ॥

अर्थः—तेमां लिंगधारी एम आशंका करी कहे ठे जे अनायतन नामे पांचमुं अथवा ठहुं कोइ जगाए चैत्य गणयुं ठे ने जो सिद्धांतकारने ए अनायतन चैत्य कहेवानुं होय तो पण नित्यचैत्यादिकनी पेठे कोइ जगाए गणयुंज होत पण एम तो कोइ जगाए गणयुं नथी माटे सिद्धांतकारने मते चार प्रकारनां अथवा पांच प्रकारनांज चैत्य ठे. पण अनायतन नामनुं चैत्य नथी ते शास्त्रनुं वचन जे नित्य चैत्य देवलोकने विषे तथा ज्ञातकृते चैत्य जरत्यादिक दोत्रने विषे निश्राकृत तथा अनिश्राकृत तथा साधर्मिक चैत्य तथा मंगल चैत्य ए प्रकारे ठे. तेमां अनायतननुं नामज नथी. हवे सुवि-

हित एनो उत्तर आपे ठे जे एम तारे न कहेवुं.

टीका:—अन्यतीर्थिकपरिग्रहीतार्हत्प्रतिमानां वंदनादि निषेधेन तस्याप्यागमे जिमत्वात् ॥ कथं मन्यथा सम्यक्प्रतिपत्तिसमये श्राद्धानां नोमे कप्पइ अन्नतिस्थियपरिगिहियाणि अरिहंतचेईयाणि वंदित्तए वा नमंसित्त ए वा इत्यादिना जगवान् जज्जबाहुस्वामी जगवत्प्रतिकृतीनां बोटिकादि परिग्रहीतानां वंदनादिप्रतिषेध मज्झिदधीत॥ न ह्यनायतनत्वं विना तत्प्रतिषेधा-ज्जिधानं शोभां बिज्जर्त्ति॥ तस्मा दस्त्यनायतनं सिद्धांतजिहित मिति॥

अर्थ:—केम जे अन्यदर्शनीए ग्रहण करेली जे अरिहंतनी प्रतिमा तेनुं वंदनादिक निषेध कहेवे करीने ते अनायतन चैत्यनुं पण आगमने विषे कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे ने जो एम न होय तो समकित अंगिकार करवाने समे आवकने 'नोकप्प' इत्यादि एटले अन्यदर्शनीए ग्रहण करेलां एवां जे अरिहंतनां चैत्य ते वंदन करवां तथा नमस्कार करवां नथी कटपतां इत्यादि वचने करीने जगवान् श्री जज्जबाहु स्वामि बोटिकादिक अन्यदर्शनी तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं वंदनादिक ते प्रत्ये निषेध केम कहेत नज कहेत. माटे जो अनायतन चैत्य नज होय तो ते चैत्यना वंदनादिकनो निषेध कयों ते न शोभत माटे अनायतन एटले अवंदनीक एवुं चैत्य सिद्धांतमांज कहेवुं ठे.

टीका:—उक्ते ष्वेवांतर्जावा नैतत्पृथगस्ती तिचेन्न तदज्ञा-वात् तथाहि न ताव म्रित्यचैत्येऽस्यांतर्जावःकृतकत्वेन तद-ज्ञावानुपपत्तेः ॥ विमानजवनसनातनशिलोच्चयादिष्वेव च

नित्यचैत्यानां ज्ञावात् ॥ नापि निश्चानिश्चाकृतयोः ॥ प्रागुक्तल-
क्षणस्ये हानुपपत्त्येव तदंतर्भावस्यापाकरणात् ॥

अर्थः—गणावेलां जे ए चैत्य तेमां आ अनायतन चै-
त्यनो पण अंतर्भाव थरो एथी जुहुं नहि पके एम जो तुं कहे-
तो होय तो ते न कहेतुं केम जे तेज कही देखामे ठे जे नि-
त्य चैत्यने विषे ए अनायतन चैत्यनो अंतर्भाव नथी थतो केम
जे ते तो नित्य शाश्वतां चैत्य ठे ने आ तो करेलुं ठे माटे ने नित्य
चैत्य तो विमान, जवन तथा सनातन पर्वत इत्यादिकने विषे रखां
ठे ए हेतु माटे ने निश्चाकृत, अनिश्चाकृत ए बे प्रकारना चैत्यनुं
सक्षण प्रथम कह्युं ठे ते आ अनायतन चैत्यमां नथी माटे तेमां न
गणीनेज जुहुं कही देखाम्युं ठे माटे.

टीकाः—नापि साधर्मिक चैत्ये ॥ यति मूर्तनुषंगित्वेनैव त-
स्याभिधानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

वारत्तगस्स पुत्तो पम्भिमंठाविंसुचेइ य हरंमि ॥

तत्थयत्थलीअहेसी साहम्मिय चेइयं तंतु ॥

नापिमंगले चैत्ये तस्य प्रतिनियतविषय तथैव प्रतिपादनात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

अरहंत पइठाए महुएअनयरीइ मंगलाइंतु ॥

गेहेसु चच्चारेसु य ठन्नउइ गाम गयेसु ॥

તસ્મા દેતેબ્વંતર્જાવાત્ પરતીર્થિકપરિગૃહીતાઽર્હચૈત્યાના-
મનાયતન ચૈત્યત્વં સિદ્ધ મિતિ ॥

અર્થઃ—સાધર્મિક ચૈત્યને વિષે પણ એ અનાયતન ચૈત્યનો
અંતરજાવ નથી કેમ જે તેમાં તો સાધુની મૂર્તિ સ્થાપન કરવી તેણે
કરીને કહેવાપણું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તથા મં-
ગલ ચૈત્યમાં પણ એનો અંતરજાવ નથી. કેમ જે તેતો સ્થાન સ્થાન
પ્રત્યે નિયમાય કરીને તેનું પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શા-
સ્ત્રમાં કહી છે તે હેતુ માટે એ સર્વ ચૈત્યમાં અનાયતન ચૈત્યનો
અંતરજાવ નથી એટલે તે થકી આ અનાયતન ચૈત્ય જુદું પડે છે. એ
પ્રકારે પરતીર્થિ લોકોએ ગૃહણ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેનું
અનાયતનપણું સિદ્ધ થયું.

ટીકાઃ—નન્વેવં ષષ્ટચૈત્યાન્યુપગમે સૂત્રોક્તા નિત્યાદિચૈત્ય
પંચકસંખ્યા વિરુદ્ધતે ॥ તથાચ સૂત્રકૃતાં વિરુદ્ધવાદિત્વેના-
ન્યત્રાપિ તદ્વચસિ વિનેયાનાં સમાસ્વાસો નસ્યા દેવં ચ બહુ વિશી-
ર્યેતેતિચેન્ન ॥ અવિરોધાત્ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી આશંકા કરે છે જે જો એમ બઠું અના-
યતન ચૈત્યમાં ન હોય તો સૂત્રમાં કહેલી જે નિત્યાદિ ચૈત્યની
પાંચ સંખ્યા તેનો વિરોધ લાગશે વળી સૂત્ર કરનારને વિરુદ્ધવાદિ
જાણીને બીજી જગાએ પણ તેમના વચનને વિષે શિષ્યોને વિશ્વાસ
હતો જશે એમ વિચારતાં ઘણી હાની પ્રાપ્ત થશે. હવે સુવિદિત
કહે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમ જે કોઈ પ્રકારનો વિરોધ છેજ
નહિ શી રીતે તો.

टीकाः—नीयाइ सुरलोएइत्यादौ देवकुलिक परिग्रहाधुपा-
धिवशेना निश्चाकृतादे रपि क्वचित्कदाचि द्नायतनव्यपदेशा-
दौपाधिकत्वेन तस्य पृथगपरिसंख्यानात् ॥ यद्वा ॥ तत्पूजार्हा-
णामेव चैत्यानां संख्याजिधानं ॥ अनायतनचैत्यस्यत्वपूज्य-
त्वेन पृथगपाठा तदंतः पाठे तस्याप्येवं प्रतिपधेरन्मंदमेधसः ॥

अर्थः—नित्यादिचैत्य देवलोकमां ठे इत्यादि वचनने विषे
देवपूजारातुं ग्रहण करवुं ए रूप जे उपाधि ते तो वशर्थी अनिश्चा-
कृतादि चैत्यनो पण क्यारेक कोइ जगाए अनायतन पणानां कहे-
वार्थी उपाधिक संबंधी करीने तेने जुहुं गएथुं नथी ए हेतु माटे
अथवा तेमां पूजा करवा योग्य एवां जे चैत्य तेनीज संख्या कही ठे
ने अनायतन चैत्य तो अपूज्य ठे ए हेतु माटे एनो पाठ जुदो न-
णेलो ठे केमजे जो ते पूजनिक चैत्य जेहुं अपूजनिक जे अनाय-
तन चैत्य तेनो पाठ नणयो होत तो केटलाक मंद बुद्धिवाळाने ए
सर्व चैत्य पूजनिक मनात ए हेतु माटे जावार्थः पांच प्रकारनां चैत्य
पूजनिक ठे ने ठहुं लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चैत्य ते
अपूजनिक ठे.

टीकाः—एक सूत्रनि दिष्टानां सहवा प्रवृत्तिः सहवानिवृ-
त्तिरिति वेद्याकरण न्यायात् ॥ तस्मात् ज्ञायते विशेष प्रतिपत्त-
येतेन्यस्तस्यपार्थक्या जिधान मितिनागमोक्त चैत्य संख्या वि-
रोधइति ॥

अर्थ—नेजे एक सूत्रमां देखाकेलां तेमनी प्रवृत्ति तथा निवृत्ति ते बे संघाथे ज थाय एम ठाकरण जणेला विद्वान लोकोनो न्याय ठे ए हेतु माटे एटले पूज्य तथा अपूज्य ए बे प्रकारनां चैत्य एक सूत्रमां संघाथे गणाव्यां होय त्यारे सर्वे पूज्य थाय अथवा सर्वे अपूज्य थाय माटे पूजवा लायक पांच प्रकारनां चैत्य एक सूत्रमां गणाव्यां ने ठहु अपूज्य जे लिंगधारीए ग्रहण करेलुं अनायतन चैत्य ते जुहुं गणाव्युं माटे ते पूज्य चैत्यथी अपूज्य चैत्य जुहु गणावतां शास्त्रमां कहेली जे पांचनी संख्या तेनो विरोध नहि आवे.

टीकाः—नन्वेतावता कुतीर्थपरिग्रहीताहं चैत्यानां सिध्य-
त्वनायतनत्वं नतु स्वयूध्यपार्श्वस्थादिपरिग्रहीताना मिति चेन्न-
तेषामपि सिद्धांतोक्तेना ज्ञावग्रामत्वेन तथात्वसिद्धेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे आ जे तमोए कहुं तेणे करीने कुतीर्थिक पुरुषोए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेनुं अनायतनपणुं सिद्ध थाय पण पोताना युथना एटले पोताना वर्गना जे पासस्थादिक तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं अनायतनपणुं तो नथी त्यारे सुविहित मुनि उत्तर आपे ठे जे जो एम तमारे कहेवा-
नुं होय तो ते न कहेवुं केम जे सिद्धांतमां ज्ञावग्राम कह्यो ठे तेणे करीने ते लिंगधारीए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेनुं पण अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे.

टीकाः—ननु कौय ज्ञावग्रामौनाम यदं ज्ञावात्प्रतिमाना म-
नायतनत्वं प्रसाध्यते ज्ञवतेति चेत् ॥ उच्यते ॥ ज्ञानदर्शनचा-

रित्राणि ज्ञावग्रामो येन्योवा ज्ञानादीनामुत्पत्ति रिति ॥ अथ के-
ते येन्यो ज्ञानाद्युत्पादः ॥ अवहिती नूय श्रूयतां ॥

अर्थः—लिंगधारी पूछे ठे जे ए ज्ञावग्राम कीयो के जेना
विना प्रतिमानुं अनायतनपणुं तमो सिद्ध करो ठो हवे सुविहित
बोद्ध्या जे जो एम तमे कहेता होतो तेनो उत्तर कहीए ठीए जे
ज्ञान दर्शन तथा चारित्र ए ज्ञावग्राम ठे जेथी अथवा जेथी ज्ञाना-
दिकनी उत्पत्ति थाय ते ज्ञावग्राम कहीए हवे लिंगधारी पूछे ठे जे
जेथी ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थाय एवा ते कोण ठे त्यारे सुविहित
बोद्ध्या जे तुं सावधान थइ सांजळ उत्तर आपीए ठीए.

टीकाः—तीर्थकर मनः पर्यायावधिज्ञानिन श्रुतुर्दशदश-
नवपूर्वधराः संविघ्नास्तत्पाक्षिकाश्च सारूपिणो ग्रहीताणुव्रताः
प्रतिपन्नसंम्यक्त्वाश्च श्रावकाः अर्हत् प्रतिमाश्च ॥ तीर्थकरा-
दयो हि देशनादि द्वारेण नव्यसत्त्वानां ज्ञानाद्युत्पादहेतुत्वेन
जवंति ज्ञावग्रामः ॥

अर्थः—जे तीर्थकर तथा मनः पर्याय ज्ञानि तथा अवधि
ज्ञानि तथा चउद पूर्वधारी तथा दश पूर्वधारी तथा नव पूर्वधारी
तथा संविघ्न तथा तेमना पक्षपाति तथा सारूपी तथा ग्रहण कर्तुं
ठे अणुव्रत ते जेमणे तथा ग्रहण कर्तुं ठे समकित जेमणे एवा जे
श्रावक तथा अरिहंतनी प्रतिमा तथा तीर्थकरादिक पण देशना-
दिक द्वारे नव्य जीवोने ज्ञानादिकनी उत्पत्तिनुं कारण ठे ए हेतु
मादे ज्ञावग्राम ए सर्वेने कहीए ठीए.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि फलितमस्माकं मनोरथपादपे नाती-
र्थकरादिवत्प्रतिमानामपि ज्ञावग्रामत्वेनाऽनायतनत्वासिद्धे रि-
तिचेन्न सम्यग्दृष्टिपरिगृहीतानां मेव तासां ज्ञावग्रामत्वप्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोध्या जे ए प्रकारे ज्ञावग्राम कहे-
होतो अमारा मनोरथ रूपी वृक्ष फळवाळुं थयुं. एटले
अमारुं धार्युं तेज तमारा कळामां आळयुं. जे तीर्थकरादिकनी
पेठेज प्रतिमाने पण ज्ञावग्रामपणुं प्राप्त थयुं माटे अनायतन चैत्य-
नी वात असिद्ध थई एटले खोटी थई, हवे सुविहित बोले ठे जे
एम तमारे न बोलवुं केम जे समकित दृष्टिवाळा पुरुषोए ग्रहण
करेली जिनप्रतिमानेज ज्ञावग्रामपणानुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे
लिंगधारीए निवास करेलां चैत्यनुं अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे.

टीकाः—अथ कथंचित् मिथ्यादृष्टिपरिगृहीतानां तासां
तन्नजवति ज्ञानाद्यज्ञावादिति चेन्न तदज्ञावेपि तासां वीतरागत्व-
लिंगदर्शनेन कस्यचि त्सम्यक्त्वाद्युत्पादात् ॥

यदुक्तं ॥

दलिततमस मुच्चैर्जास्वतो यस्य विंबं
गतमलमपि दृष्टेर्नालिकानां विबोधं ॥
प्रजनयति रजोजिर्धूसराणां नराणां
त्रिजगतिस्तनमस्यः कस्य न स्याज्जिनेन्द्रः ॥

અર્થ:—હેવે લિંગધારી બોલે છે જે મિથ્યાદૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે પ્રતિમા તેને કોઈ પ્રકારે જાવગ્રામપણું નથી. કેમ જે જ્ઞાનાદિકનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે એમ જે તમો કહોઠો તે ન કહેવું. કેમજે તે પ્રતિમાને જાવ ગ્રામ પણું નથી તોપણ વીતરાગ પણાનું ચિહ્ન દેખવે કરીને કોઈને સમક્તિ આદિક ગુણની ઉત્પત્તિ દેખાવે. એ હેતુ માટે, માન્ય છે જે કારણ માટે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અજ્ઞાન અંધકારની નાશ કરનાર અને દેદિપ્યમાન અને મલરહિત એવી જે જગવતની પ્રતિમા તે જેમ સૂર્ય દૃષ્ટિનો પ્રકાશ કરે છે તેમ રજોગુણ વળે મલીન થયેલા પુરુષોને અજ્ઞાન અંધાં ટાળીને અવ-બોધ ઉત્પન્ન કરે છે એ જિનરાજ ત્રણ જગતમાં કયા પુરુષને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય નથી ? સર્વને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—તતશ્ચાયુ ધૃતમિતિવત્ કારણે પ્રતિમા લક્ષણે જ્ઞાના-લક્ષણકાર્યોપચારેણ તાસામપિ જાવગ્રામત્વ મુપપત્યત્તિ ઇતિ ચેન્ન ॥ એવં સતિ નિહવાદીના મપિ જાવગ્રામત્વાપત્તે સ્તેષામપિ પ્રશાંતરૂપક્રિયાદિદર્શનેન કસ્યચિત્ સમ્યક્કાદ્યુત્પત્તેઃ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે ધૃત છે તેજ આયુષ્ય છે ઇટલે ધૃત રૂપી કારણ થકી આનુસાર રૂપી કાર્ય ઉત્પન્ન થાય છે એવા જેમ ન્યાય લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે તેમજ પ્રતિમા રૂપી કારણ દેખવાથી જ્ઞાનાદિ લક્ષણ જે કાર્ય તેની ઉત્પત્તિ થાય. એ પ્રકારે ઉપચાર માત્રે કરીને તે પ્રતિમાને પણ જાવ ગ્રામપણું ઉત્પન્ન થશે. એમ જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું એમ સુવિદિત બોલે છે. જે એમ કહીએ તો નિહવાદિકને પણ જાવગ્રામપણું પ્રાપ્ત થાય કેમ જે તેમનું પણ પ્રશાંત

रूप क्रियादिक देखवाथी कोइकने समकितादिकनी उत्पत्ति थशे ए हेतु माटे.

टीका:—नचेदमिष्टं जवतोपि सर्वैरेव जिनमतवर्तिजिर्निह्वाना माझावाह्यत्वेना ज्ञावग्रामतया वर्जनीयत्वाज्युपगमात् ॥ एवं निह्वोदाहरणेन प्रतिमानामपि मिथ्यादृष्टिपरिग्रहीतानामज्ञावग्रामत्वेन वर्जनीयत्व मज्युपेयम् ॥

अर्थ:—सुविहित कहे ठे के ए प्रकारनुं जे तमारुं कहेवुं ते तमारे पण वल्लज नथी ने सर्वे जिनमतवाळा पुरुषो एम जाणे ठे जे निह्व पुरुषो परमात्मानी आझाथी बाहिर ठे ए हेतु माटे अज्ञावग्रामपणुं एमां रळुं ठे तेणे करीने त्याग करवा योग्य ठे एम सर्वे जाणे ठे. ए प्रकारे निह्व पुरुषोना दृष्टांते करीने मिथ्या दृष्टिग्रहण करेली जिन प्रतिमाने पण अज्ञावग्रामपणुं ठे ए हेतु माटे वर्जवा योग्य ठे एम जाणवुं.

टीका:—यदुक्तं ॥ चित्रं नसर्गसुजगापि परिग्रहेण, मिथ्यादृशां जगवतः प्रतिमा तथापि ॥ सम्यग्दृशां प्रणमनादिविधा वज्ञावग्रामत्वतो जवति निह्ववद्विहेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे स्वज्ञाव थकीज सुंदर एवी जिन जगवंतनी प्रतिमा जे ते मिथ्या दृष्टिना परिग्रह मात्रे करीने पण ते प्रतिमाज ते सम्यग् दृष्टि पुरुषोने नमस्कार करवा आदि विधिने विषे अज्ञावग्रामने उत्पन्न करनारी ठे माटे तेनो निह्वनी पेजेज त्याग करवो.

टीकाः—अमु मेवार्थं ज्ञावग्रामविचारप्रक्रमे शंकोत्तराज्या-
मूचतु स्तत्र जगवंतौ कटपज्ञाप्यचूर्णिकारौ ॥ नाणाइतिगं ज्ञा-
वो जउंय एएसिं उत्पत्ती ज्ञावग्रामो नाणदंसण चरित्ताणि
॥ जउं वा एएसिं उत्पत्ती हवइ ॥ केय ते जउंउत्पत्ती हवइ
॥ उच्यते ॥ तित्थगरा जिणुचुद्धसदसजिन्ने संविग्ग तह असं-
विग्गे ॥ सारूविय वयदंसणपन्निमाउं ज्ञावगामाउं ॥ ज्ञा
संमिज्जावियाउं पन्निमा इयरी न ज्ञावगामो य ॥ ज्ञा-
वो जइ नत्थि तहिं नणु कारणकज्जउवयारो ॥ आह कहंमिञ्च
हिठ्ठिपरिग्गहियाउं ज्ञावगामो न हवइ ॥ उच्यते ॥ तत्र ज्ञाना-
दिज्ञावो नास्ति ॥ आह ॥ ननु ॥ कारणे कार्योपचार इति कृत्वा ॥
ताउंवि ददूणं कस्सवि संमुप्पाउंहोज्जा तो कहं ताउं ज्ञावगामो न
जवइ ॥ आयरिउं जणइ ॥ एवं खु ज्ञावगामे निहगमाईवि ज-
इ मयं तुप्पं ॥ एय मवच्चं कोणुहु वयविवरीउं वइज्जाहि ॥

अर्थः—आज वात जगवान् कटपज्ञाप्यकार तथा चूर्णि-
कारे ज्ञावग्रामना विचारना प्रस्तावे शंका अने उत्तरवके जणावेली
हे. ते आ रीते हे के ज्ञानादि त्रण ज्ञावग्राम कहेवाय हे. अथवा
जेनाथी एमनी उत्पत्ति थाय ते पण ज्ञावग्राम कहेवाय. वारं त्यारे
कयी कयी बाबतोथी एमनी उत्पत्ति थाय हे तो कहे हे के तीर्थंकर,
सामान्यकेवलि, चउदपूर्वी, पूर्वधर, संविग्गसाधु, असंविग्गसारुपिक,
व्रतद्वारीश्रावक, समकिती श्रावक तथा प्रतिमाउं ए वधायी तेमनी
उत्पत्ति थाय हे. त्यां प्रतिमाउं जे सम्यग्दृष्टिनी परिग्रहीत होय तो
ज्ञावग्राम हे, पण मिथ्यादृष्टि परिग्रहीत होय ते ज्ञावग्राम नहिं थाय.

एम केम हशे तो कहे ठे के त्यां ज्ञानादिकनो जाव होतो नथी, माटे एम ठे, कोइ बोखशे के त्यारे कारणमां कार्यनो उपचार केम नहि थइ शके केमके तेमने जोइने पण कोइने ज्ञानादिक उपजे ठे माटे तेउ पण जावग्राम थशे त्यां आचार्य जवाव आपे ठे के एम जो जावग्रामपणुं थतुं होय तो तारा हिसाबे निहवो पण जावग्राम गणाशे, माटे आवी ए विपरीत वात कोण कहे ?

टीकाः—ननु तथापि मिथ्यादृक् परिग्रहीतचैत्याना म-
ज्ञावग्रामत्वमेवोक्तं नत्वनायतनत्वं ॥ अज्ञावग्रामाऽनायतन
शब्दयोः पर्यायत्वाज्जावा इति चेन्न॥ज्ञावग्रामशब्दस्य ज्ञानाद्युत्प-
त्तिकारणार्थत्वे नायतन पर्यायत्वसिद्धौ तद्विपक्षस्यार्थादेवा-
नायतनपर्यायत्वसिद्धेः ॥

अर्थः—लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारे शास्त्र वचन ठे
तो पण मिथ्या दृष्टिए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमने अज्ञावग्रामप-
णुंज कह्युं पण अनायतपणुं तो नथीज कह्युं ने अज्ञावग्राम तथा
अनायतन शब्द एवेने पर्यायपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे हवे सु-
विहित कहे ठे जे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं. केमजे
ज्ञावग्रामशब्दने ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थवारूप कारणादिकना अर्थ
पणे करीने आयतन शब्दना पर्यायपणुं जेमसिद्ध थाय ठे तेमज ज्ञाव-
ग्राम शब्दथी उलटो जे अज्ञावग्राम शब्द तेने पण आयतन शब्दथी
उलटो जे अनायतन शब्द तेने पण पर्यायपणुं सिद्ध थशेज.

टीकाः—एवंच जगत्कदम्बजाप्यार्थमीमांसनेन कथं मि-

શ્યાદ્દષ્ટિપરિગ્રહીતાર્હત્પ્રતિમાનાં નાયતનત્વં સિધ્યતીતિ ॥
 एतेन “परतिस्थिपरिगृह्णिए मुक्तुं अरहंतचेष्टए सेसे अवंदमाणो पा-
 रं चियारिहो होइ” ति विशेषकद्वयचूर्णौ सूत्रमिदं मधीयत इति यत्कै-
 श्चिदुच्यते ॥ तद्ग्राम्यजनविप्रलंजनमिति मंतव्यं ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે જગવાનું શ્રી કદવજાણ્ય તેનો અર્થ વિ-
 ચાર કરવો તેણે કરીને મિથ્યા દૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે અરિહંતની
 પ્રતિમા તેનું અનાયતપણું કેમ સિદ્ધ નથી એતો અનાયતનજ છે. એ
 જે સર્વ કહ્યું તેણે કરીને જે કેટલાક જે વિશેષકદવચૂર્ણીને વિષે
 પરતિસ્થિ એ પ્રકારનું સૂત્ર જાણે છે તે અણસમજુ મૂર્ખ લોકને ઠેતરવા
 સારુ જાણે છે એમ જાણવું એટલે લિંગધારીનું પોતાનાં ચૈત્ય વંદાવ-
 વાને તથા અજાણ લોકને ઠગવા સારુ પોતાના કપોલ કદિપત
 ણવા જૂઠા પાઠ તેમાં જોડવીને જાણે છે તે પાઠનો એ અર્થ છે જે પર-
 તીર્થિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેને મૂકીને શેષ રહ્યાં જે ચૈત્ય તેને
 વંદન કરતો સતો સંસારપારને પામે છે એ પ્રકારના પોતાને ગમતા
 બીજા સૂત્રથી વિરુદ્ધ પાઠ જાણીને જોડા લોકને ખમાવે છે.

ટીકા:—एवं विध सूत्रस्य तत्र क्वाप्यनुपलंजात्॥ जा सम्मि-
 ज्जावियात् इत्यादि कद्वयज्जाण्यविरोधाच्च मिथ्याजिनिवेशेन च स्व-
 कपोलशिद्विपकद्विपतै रेवं विधपाठैर्मुग्धजनव्यामोहने महा-
 पापप्रसंगात् ॥

અર્થ:—એ પ્રકારનું સૂત્ર તે ગ્રંથમાં કોઈ જગાએ દીવામાં

આવતું નથી એ હેતુ માટે ને વઢી 'જા સન્મિ' ઇત્યાદિક જે કંઠ્યજ્ઞા-
ન્યતું વચન તેની સાથે વિરોધ આવે છે એ હેતુ માટે ને વઢી મિ-
થ્યાજ્ઞિનિવેશે કરીને પોતાના કપોલ કલ્પિત એ પ્રકારના જૂઠા
પાઠ કલ્પીને અણસમજુ જોઢા લોકને મોહ ઉપજાવવે કરીને તે
લિંગધારીનું મહા પાપનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા પિ પ્રબંધેન તદવસ્થમેવ પાર્શ્વસ્થાદિપ-
રિગ્દ્વીતત્રૈત્યાનામાયતનત્વં ॥ પરતોર્થિકાનામેવ મિથ્યાદૃષ્ટિત્વા-
ત્પાર્શ્વસ્થાદીનાં ચ સ્વયૂથ્યત્વેન તદજ્ઞાત્વાદિતિ ચેત્ત્ર ॥ તેષામપિ સિ-
દ્ધાંતિ મિથ્યાત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ—લિંગધારી બોલે છે કે તમે આટલો બધો વાતનો પ્ર-
બંધ રચ્યો, તેણે કરીને જે અમારો વાત હતી તેની તેજ સિદ્ધ રહી.
કેમજે પાસત્યાદિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું આયતનપણું છે ને
જે અન્ય દર્શતી છે તેજ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે એ હેતુ માટે તે પાસત્યા-
દિક તો સ્વદર્શની છે તેણે કરીને તેમને મિથ્યાદૃષ્ટિ ન કહેવાય
એ હેતુ માટે સુત્રિહિત બોલે છે જે એમ તમે કહેતા હો તો તે ન ક-
હેતું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં તો તે પાસત્યાને પણ મિથ્યાત્વ રૂપે પ્રાતપા-
વન કર્યા છે માટે.

ટીકા:—તથા હુપદેશમાલાયાં ॥ સાવજ્જજોગપરિવજ્જણા-
ફ સત્ત્વુત્તમોર્જધમ્મો ॥ બીઓસાવગ્ગધમ્મો તદ્દાઓ સંવિગ્ગ પરક્કપ્પહો.

અર્થ:—તેહીજ વાત ઉપદેશ માલામાં કહી છે જે સાવચ

योग्यनो त्याग करवो इत्यादि सर्वोत्तम यति धर्म ठे तथा बीजो आवक धर्म ठे तथा त्रीजो संविद्य पाक्षिक ठे.

टीकाः—इत्यनेनोत्तममध्यमजघन्यत्रेदेन मुक्तिपथत्रयं प्रदर्श्य संसारपथत्रयं दिदर्शयिषता ग्रंथकारेण प्रतिपादितं से-
सामिद्विष्टीगिहि लिंगकुलिंग दवलिंगेहिं जहतित्रीमुखपहा-
संसारपहा तहा तिनि ॥

अर्थः—ए वचने करिने उत्तम मध्यम ने जघन्य ए त्रण जेदे करीने त्रण प्रकारनो मोक्ष मार्ग देखानीने संसार मार्ग पण त्रण प्रकारनो ठे एम देखानुवानी इच्छाये ग्रंथकारे आ प्रकारे प्रति-
पादन कर्तुं ठे जे बाकी रह्या ते गृहस्थ लिंगे करीने तथा कुलिंगे करीने तथा द्रव्यलिंगे करीने मिथ्यादृष्टि जाणवा. जेम त्रण प्रकारे मोक्ष मार्ग ठे तेम ए त्रण प्रकारनो संसार मार्ग ठे.

टीकाः—अत्रसु साध्वादिव्यतिरिक्ता मिथ्यादृष्टयोऽगृहि-
लिंगिद्रव्यलिंगिनो दर्शिताः ॥ तत्र गृहिलिंगिनां हलधरगोपा-
लादीनां सामाचार उत्तमः संसारपथः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यानाग्नि-
ग्रहिकत्वेन संक्लेशाज्जावेन चोत्तमत्वात् ॥ कुतीर्थिनां तद्ग-
क्तानां च मध्यमः ॥ तन्मिथ्यात्वस्याग्निग्रहिकत्वेन प्रथमापेक्षया
निविस्तृत्वात् ॥ द्रव्यलिंगिनां पार्श्वस्थादीनां तु जघन्यस्तन्मि-
थ्यात्वस्याग्निनिवेशिकत्वेन गोष्ठामाहिलादिवदतिबद्धमूल-
त्वात् ॥ एवंच ग्रंथार्थपूर्वापरपर्यालोचनेन कथं न तेषां महिमः

... स्वरूपत्वं ॥

अर्थ—आ जगाए सारा साध्वादिकथी रहित गृहस्थ लिंग-
धारी तथा द्रव्यलिंगधारी ए बे प्रकारना मिथ्यादृष्टि देखाव्या-
तेमां गृहस्थ लिंगधारी जे हलधर गोपालादिक तेमनो समाचार जे
ते उत्तम संसारनो मार्ग ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वनुं अनाजिग्रहि-
कपणुं ठे ए हेतु माटे तथा संक्लेशनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे एमां
उत्तमपणुं ठे ने कुतीर्थिक एवा जे तेमना जक्त तेमनो मध्यम मि-
थ्यात्वाजिनिवेश ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वने अजिग्रहिकपणुं ठे
ए हेतु माटे प्रथमनी अपेक्षाए तेनुं निविरूपणुं ठे एटले आकरा-
पणुं ठे ए हेतु माटे ने द्रव्य लिंगिजे पासथ्यादिक तेमनुं तो जघ-
न्य ठे केमजे तेने विषे मिथ्यात्वनुं आजिनिवेशिकपणुं ठे ए हेतु
माटे गोष्ठामाहिलादिकनी पेठे बरूमूलपणुं ठे माटे ए प्रकारे ग्रंथना
अर्थनुं पूर्वापर विचार करवुं तेणे करीने ते पासथ्या लिंगधारीन
महा मिथ्यादृष्टि केम नथी ए तो महा मिथ्यादृष्टिज ठे.

टीकाः—तथा च सिद्धं तत्परिगृहीताऽर्हचैत्याना मनायत-
नतत्वं तत्प्रदर्शितस्य सर्वस्याप्यधुनातनरूढ्या प्रत्यक्षस्य पथः
संसारपथत्वेनाऽनायतनत्वात् ॥ तदेवमहोमोहध्वांतमहिमायदेव
मुदितेपि सकलजावाजासनेजगवद्गचने तमोपदे मूढानां विवेक
लोचन गोचरंविधुरयति ॥

अर्थः—माटे ते प्रकारना महा मिथ्यादृष्टि एवा लिंगधा-
रीन ए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेमनुं अनायतपणुं सिद्ध

થયું ને તેમણે દેખામયો જે સર્વે આ કાલની રુઢીય પ્રત્યક્ષ માર્ગ તેને સંસાર માર્ગપણું છે તેણે કરીને અનાયતનપણું થયું તેજ કારણ માટે એ પ્રકારનો મહા મોહ અંધકારનો મહિમા છે જે કારણ માટે સકલ જાવને પ્રગટ કરી દેખામનારને અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કરનાર એવું જગવદ્ધચન એ પ્રકારે ઉદય પામે સતે પણ જે મૂઢ પુરુષોનાં વિવેકરૂપી લોચન ઉઘમતાં નથી. અજ્ઞાન અંધારું જતું નથી પણ મહા મોહ મહિમા દેખાય છે.

ટીકા:—અથવા તામસાનામિયમેવગતિઃ ॥ કિંચ પંચક-
દ્વેપિ પ્રશ્નપૂર્વમનાયતનદેશપરિહારેણાયતનદેશવિહારક્રમંપ્ર-
તિપાદયતાજ્ઞાપ્યકારેણ ॥ જદિયંતુઅણાયયણાનહુંતિકેપુણઅ-
ણાયયણાજ્ઞાપ્યા ॥ સાહમ્મિજિન્નચિત્તા મૂલૂત્તરદોસપ્રતિસેવી ॥
યણહિં જો દેસો આજ્ઞો તહય અન્નતિત્થિહિં ॥ મહંધવાહગામા
પુલિંદદેસાઅણાયયણા ॥ इत्यादिना सुविहितानां देहास्यापि पा-
र्श्वस्थादિકुदेशनानिविरुनिगमितस्याऽनायतनत्वमुपदर्शितं ॥
किंपुनः सतत तन्निवासदूषितस्य जिनजवनस्य वक्तव्यं ॥ दु-
रंतत्वात्तत्संसर्गस्येति ॥

અર્થ:—આ ટીકાનો જાવાર્થ ऊपर આવી ગયો છે માટે તે જુદો નથી લખ્યો.

ટીકા:—નનુ જવત્થેવં જિનગૃહાનાયતનત્વસિદ્ધિર્યદિ-
જાત્યસાહમ્મિયાશ્વ્યાદૌયત્રેતિ જિનગૃહાદા વિત્યયમર્થઃ સ્યાન્ન
ચૈવં કિંતુયત્રેતિમઠાદૌ ॥ तथाचतदेवतछासांकितत्वादिनायतनं

नं जिनजवन मिति चेन्न ॥ नाणस्सदंसणस्सय इत्यादौ यत्रेति
जिनंगृहादावि त्यायतन इति वृत्तिकृद्वाख्यानेनैकप्रकमात् ॥
जत्थंसाहिम्मिया इत्यत्रापि तदर्थानुवृत्तेर्यत्रे त्यायतन इति
व्याख्यानस्य न्याय प्राप्तत्वान्न यत्रेति मठादा वित्यर्थः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे ए प्रकारे जिन गृ-
ह्णी अनायतनपणानी सिद्धि थाय ठे पण जो 'जत्थ साहिम्मिया'
इत्यादिक माथाने विषे यत्र ए शब्दनो जिन गृहादिक ए प्रकारनो
ए अर्थ होय. अपितु न होय त्यारे शो अर्थ होय तो यत्र शब्दनो
मठादिक ए प्रकारनो अर्थ थशे त्यारे ए जिनजवन तेमना निवासे
सहित थशे तोपण अनायतन नहि थाय त्यारे सुविहित बोद्ध्या
जे एम तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे ' नाणस्सदंसणस्सय '
इत्यादि स्थळने विषे यत्र कहेतां जे आयतनने विषे एम वृत्ति क-
रनारे यत्र शब्दनी व्याख्या करी ठे तेनी संघाथे ए यत्र शब्दनो
पण एक प्रक्रम ठे ए हेतु माटे 'जत्थसाहिम्मिया' ए जगाए पण
तेज अर्थनी अनुवृत्ति आवशे ए हेतु माटे यत्र कहेतां जे आय-
तनने विषे ए प्रकारनी व्याख्या करवी एज न्याय प्राप्त अर्थ थयो
ठे माटे यत्र शब्दनो मठादिरूप अर्थ नहि थाय.

टीकाः—जवतुवायत्रेतिमठादौ तथापि किंमठादावेववसंति
अहोमठादावपीति विकटपयुगलं जवन्मनोरथपथमथनपटिष्ठमु-
त्तिष्ठते ॥ तत्र यथाद्यः पक्षस्तदाजवतोवाङ्मनसविसंवादेन
चैत्यवासाज्युपगमजंगप्रसंगः इतरथा मठादावेवेत्यवधारणा-
मुपपत्तेः ॥

अर्थः—अथवा एम करतां यत्र शब्दनो अर्थ मठादि ए प्रकारनो करो तोपण शुं केवल मठादिकने विषेज ए लिंगधारी वसे ठे के मठादिकने विषे पण वसे ठे ए प्रकारना बे विकल्प तमारा मनोरथ मार्गने नाश करवाने समर्थ एवा उत्पन्न थाय ठे तेमां जो प्रथमनो पक्ष ग्रहण करशो जे केवल मठादिकने विषेज रहे ठे ए प्रकारनुं बोलशो तो तमारी वाणीने मन ए बेनुं विसंवादपणुं थशे एटले मननो अजिप्राय चैत्यमां रहेवानो ठे ने मुखथी मठादिकमां रहेवानुं कहेवाय. माटे परस्पर विसंवादपणुं थयुं. तेणे करीने चैत्यवास जे तमोए अंगिकार कयों ठे तेनो जंग थशे केम जे जो एम न होय तो 'मठादावेव' ए जगाए केवल निर्धारवाचक जे एव शब्द तेनी असिद्धि थशे एटले एवकार शब्द व्यर्थ पकशे.

टीकाः—अथद्वितीयः ॥ तदानेनैवामृतं ज्ञाय ॥ मठदेव-
हयोरुज्जयत्रापितन्निवाससिद्धेः सिद्धं नः समीहितं ॥ अथ म-
ठादावेववसंतिचैत्यवासाज्युपगमस्त्वज्युपगममात्रमठवाससि-
ध्यर्थं तं विना यतीनां चैत्यवासप्रयोजकत्वतश्चिंताविधानायनु-
पपत्तेरिति चेन्न ॥ विकल्पासहत्वात् ॥

अर्थः—बीजो पक्ष तमे कहेशो के अंगिकार करीशुं तो ते पक्षवक्तेज अमृत ज्ञाण करो एटले बीजो पक्ष जे मठादिकने विषे पण त्यारे तो ते पक्ष अमृत ज्ञाण जेवो हितकारी ठे मठने देव यह ए बे जगाए तेमना निवासनी सिद्धि थइ तेथी अमारुं वांछित सिद्ध थयुं हवे मठादिकने विषेज निवास करे ठे ने चैत्यवासनो जे ब्राह्मण तेतो अंगिकार मात्र ठे मठमां जे निवास करवो

तेनी सिद्धिने अर्थे ठे केम जे ते विना यतिने चैत्यवास संबंधी स्वतंत्र कर्तापणुं न थाय तथा ते चैत्यनी जे चिंता एटले साल संज्ञाल राखवी तेनुं करवापणुं इत्यादिक सिद्ध न थइ शके माटे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे विकल्प सहन नही थाय एवा ए प्रकारनुं सुविहितनुं वचन ठे.

टीका:—तथाहितदच्युपगममात्रप्रमाणमूल मप्रमाणमूलं वास्यात् ॥ प्रमाणमूलं चेन्मठादावेत्यवधारणव्याघातः ॥ तदच्युपगममात्रस्य प्रमाणमूलत्वे चैत्यवासस्यापितन्मूलत्वेन प्रमाणसिद्धेः ॥

अर्थ:—तेज कही देखावे ठे जे ते मठवासनुं जे आलंबन ते प्रमाण मूल ठे के अप्रमाण मूल ठे ने जो प्रमाण मूल ठे तो 'मठादौ एव' ए जगाए एवकार शब्दनो निरधारणवाचक जे अर्थ ठे तेनो व्याघात थशे एटले नहि घटे ने ते मठवासना अंगिकार करवानुं प्रमाणमूलपणुं जो होय तो चैत्यवासनुं पण तेना मूलपणे करीने प्रमाण सिद्ध थाय पण तेतो नथी.

टीका:—अप्रमाणमूलं चेत्यज्यतां तर्हि चैत्यवासाज्जिनिवेशः ॥ समूलमुन्मूढ्यतांतत्समर्थनाय विरचितानि वादस्थला नि ॥ समुत्सृज्यतामप्रमाणिक चैत्यवासाच्युपगममूलत्वेना प्रमाण्यान्महासावद्यशय्यारूपमठवासाच्युपगमः ॥ अच्युपेयतां चाधाकर्मादिसकल दोषरहितपरग्रहवासेन सौविहित्यमिति ॥

अर्थ:—ने जो चैत्यवास अप्रमाणमूल ठे तो चैत्यवासनो

आग्रह त्याग करो, ने ते चैत्यवासने सिद्ध करवाने रच्यां एवं विद्या-
दना जे स्थल तेने मूळमांथी उखेली नाखो ने अप्रमाणिक एवं जे
चैत्यवासनुं अंगिकार करवापणुं ते रुप जे मूल तेणे करीने अप्र-
माणिकपणुं ठे ए हेतु माटे महासावद्य निवासरुप जे मठवास तेनो
अंगिकार त्याग करो ने आधाकर्मादिक जे सकल दोष तेणे रहित
एवो जे परगृहवास तेणे करीने सुविहितपणुं अंगिकार करो.

टीकाः—तस्मादुक्तनीत्यायत्रेति मठादावित्यर्थानुपपत्ते-
र्यथावृत्तिकृद्ब्याख्यान मेवसाधीय इति ॥ एवंचवक्त्रिशपिशि-
तोपमानेन जिनबिंब स्यानायतनत्वसिद्धेर्युक्तमुदितं बक्त्रिश
पिशितवार्द्धिब्रमादर्थ्य जैन मिति ॥ सांप्रतंप्रकृतमुपक्रम्यते ॥

अर्थः—ते कारण माटे कही एवी जे नीति तेणे करीने यत्र
ए शब्दनो जे अर्थ ते मठादिरुप नहि थाय माटे जेम वृत्तिकारे एनुं
पूर्वे ब्याख्यान कर्तुं ठे तेमज अतिशय श्रेष्ठ ठे माटे बभीश मांसनी
जे जिनबिंबने उपमा दीधी तेणे करीने जिनबिंबनुं अनायतनपणुं
जे सिद्ध कर्तुं ते युक्त कहुं. हवे बक्त्रिश मांसनी पेठे जिननुं बिंब
देखामीने लोकने लिंगधारी ठगे ठे ए प्रकारनुं चालतुं प्रकरण क-
हीए ठीए.

टीकाः—तथा तन्नाम्नाजिननामधेयेन जगवज्ज्ञांकागारादि
निमित्तमेते निर्माप्यन्ते नास्मन्नित्तमिति व्यपदेशेन रम्यरूपान्
रुचिररचनयादृढबंधतयाच मनोहराकारान् अपवरकाश्चतर्गुहाः
मठानस्यविशेषास्ततो दृष्टस्तान् ॥

अर्थः—वळी जिनना नामवने एटले आ तो जगवत संबं-
धी जंकार घर ठे इत्यादि निमित्ते आ निपजावीए ठीए पण अ-
मारा निमित्ते नथी निपजावता. ए प्रकारना मिषवने सुंदर रुपवा-
ळाने सुंदर रचनाए सहित ने दृढ बंधपणे मनोहर एवा उरका एटले
अंतर्घर मठ स्थानविशेष तयार पठी ए पदोनो छंद समास करवो.

टीकाः—स्वेष्टसिद्धौ वयमेष्वाजन्म सुखेन वत्स्याम इत्या-
त्माज्जितनिष्पत्तये विधाप्य कारयित्वा तेहि शठाः स्वनिमित्तम-
पवरकादीन्निष्पादयंति॥ सुग्धाश्च जानते जिननिमित्तमित्यहो ए
तेषां जिनजक्तिरिति तेषु रज्यंते तैश्चोपजीव्यंत इति वंदनप्रकारः॥

अर्थः—ते ओरकाने पोतानी इष्ट सिद्धिने अर्थे एटले वां-
ञ्जित साधवाने अर्थे एटले आ स्थानने विषे आपणे जन्मारा सुधी
सुखे निवास करीतुं ए प्रकारे पोताना मतनी सिद्धिने अर्थे करा-
वोने तेशठ पुढे एटले लिंगवारी पोताना निमित्ते ए प्रकारना सु-
ंदर रहेवाना ओरका निपजावे ठे ने जोळा लोको एम जाणे ठे जे
जिन निमित्त आ निपजावे ठे माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
आ मुनिग्रोने आ प्रकारनी परमात्मानी जक्ति ठे एम धारीने ते-
मने विषे रीज पामे ठे ने तेवा जोळा लोकोवने ते लिंगधारीतनी
आजोविका चाझे ठे ए प्रकारे तेमने उगवानो प्रकार ठे.

टीकाः—तथा यात्राः पित्राद्युद्देशेन जवझिरत्राष्टाहिकाः
कर्तव्याः ॥ अमुष्मिन्वा मासादावमुनाश्राद्धेन श्रीमतात्र देव-
गृहे यात्राः कृतास्तस्माज्जवझिरपि तथैव विधेयाः ॥ तथा स्नात्रं
५६

શ્રારૂપદ્વાદિષુ પિત્રાદિશ્રેયસેયુષ્માન્નિરત્રસ્નાનં કર્તવ્યમિત્યુપ
દેશવ્યાજેન યાત્રાસ્નાત્રવિધાપનં તતો દંદ્રઃ ॥

અર્થ—વઢી યાત્રાઃ કહેતાં પિત્રાદિકનો ઉદ્દેશ કરીને આ જગાણ તમારે અઠાઈ મહોત્સવ કરવો ઘટે ઢે. અથવા આ માસને વિષે આ શ્રાવકે તથા શ્રીમંત લોકે આ દેવઘરને વિષે યાત્રા કરી ઢે તે માટે તમારે પણ તેજ પ્રકારે યાત્રા કરવી. ઇત્યાદિ યાત્રાનો ઉપદેશ કરવો. વઢી સ્નાત્રં ઇટલે શ્રોરૂપદ્વાદિકને વિષે પિત્રાદિકના શ્રેયને અર્થે તમારે આ જગાણ સ્નાત્ર ઉત્સવ કરવો ઘટે ઢે ઇવા મિષયક્રી જે સ્નાત્રનું કરાવડું તે ઇ સર્વે પદનો દંદ્ર સમાસ કરવો.

ટીકાઃ—આદિશબ્દાચ્ચુતાનુક્રાધુનાપ્રવર્તિતમાણિક્ય પ્રસ્તારિકાદિપર્વગ્રહઃ ॥ તદાદય ઉપાયમુગ્ધધ્વિપ્રલંઝનપ્રકારાસ્તૈઃ ॥ નનુકથમેવં વિધયાત્રાદીનાં મુગ્ધજનપ્રતારકત્વં યાવતા યથાતથા જગવત્પૂજાયાઃ કુશલાનુબંધહેતુત્વાદિતિચ્ચેન્ન ॥ એવંહિલોકોદાહરણપ્રામાણ્યેન જગવત્પૂજાવિધાને જગવતોઽપ્રમાણ્યાપાદનેન મિથ્યાત્વાદિપ્રસંગાત્ ॥

અર્થઃ—આદિ શબ્દવચ્ચે સિદ્ધાંતમાં ન કહેલું ને હાલમાં ઇ લોકોણ પ્રવર્તીવેલું જે ‘માણિક્ય પ્રસ્તારિકાદિક પર્વ’ તેનું પણ ગ્રહણ કરવું ઇત્યાદિક જોઢા લોકોને ઢેતરવાને જે ઉપાય તેણે કરીને ઇ લોક ળગે ઢે તે વાંતમાં લિંગધારી શકા કરે ઢે જે ઇ પ્રકારની યાત્રાદિક વસ્તુને મુગ્ધજનનું ઇટલે જોઢા લોકનું ઢેતરવાપણું કેમ

કહેવાય ? જે તે પ્રકારે કરી એવી પણ જગવત્ની પૂજાને કુશલ
બાંધવાપણું છે એ હેતુ માટે હવે સુવિહિત બોલ્યાં જે જો તમે એમ
કહેતા હોતો તે ન કહેવું. કેમ જે એ પ્રકારે લોકનાં ઉદાહરણના
પ્રમાણપણે કરીને જગવત્ પૂજા કરેસેતે જગવતના અપ્રમાણપણાનું
પ્રતિપાદન થયું તેણે કરીને મિથ્યાત્વ આદિકનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય
એ હેતુ માટે.

ટીકા--જિઠ્ઠમિ વિજ્ઞમાણે ડચિએ અણુજિઠ્ઠપૂયણમજુત્તં ॥લો-
ગાહરણં ચ તહા પયકે જગવંતવયણંમિ ॥ લોગો ગુરુતરગો લલ્હુ
એવં સહ જગવન્નવિ ઇદ્ધોત્તિ ॥ મિન્નત્તમોય એવં એસા આસાય-
ણા પરમા ॥

ટીકા:---તથા નમસિતકમુપયાચિતકંજવતામિંદાનીમીદ-
ગુપ્તવઃસમુપસ્થિતઃસમુપસ્થાસ્ય માનંવાવર્તેતે તસ્માદ્ભવઙ્ગિસ્તિન્નિઃ
વૃત્તયેજિનગોત્રદેવતાઽમ્બિકાદિશાસનસુરાણામિયદ્રવ્યમેષણીય
મિતિગૃહિણઃ પ્રતિ જિનાંશુદેશેન વિત્તવ્યયવિધાપનમિતિયાવત્ ॥

અર્થ:---બઢી નમસિતક એટલે બઢીદાનાંદિ નિમિત્ત માંગી
લીધેલું દ્રવ્યાદિ એટલે તમારે આં કાલમાં આ પ્રકારનો ઉપદ્રવ
પ્રાપ્ત થયો છે અથવા ઉપદ્રવ પ્રાપ્ત થશે અથવા ઉપદ્રવ વર્તે છે તે
હેતુ માટે તમારે તેની નિવૃત્તિને અર્થે જિન ગોત્રની દેવતા જે અં-
ન્નિકા તે આદિક શાસન દેવતાને આટલું દ્રવ્ય એષણીય છે એટલે
આપવા યોગ્ય જોડશે. ઇત્યાદિક ગૃહસ્થો પ્રત્યે જિનાદિકનાં ઉદ્દેશે
કરીને દ્રવ્યનો સર્ચ કરાવવો એટલો અર્થ છે.

ટીકા:—નિશાજાગર ઉપસર્ગ વર્ગોપશમનાય પ્રવચન-
વતાદીનાં પુરતોબદ્યાદિસ્થાપનગીતવાદ્યલાસ્યપુરસ્સરં સકલ
રાત્રિજાગરણં તતોઽંઠઃ ॥ આદિગ્રહણાદન્યેષામપિશાંતિકપૌ-
ષ્ટકાનાં સંગ્રહઃ ॥ તદાદીનિ ઢલાનિ ઢદ્ધાનિ લોકોપજીવનાર્થ-
માગમાનજિહ્વિત્વેન વિલોપ્તનનિમિત્તાનીતિ યાવત્ ॥

અર્થ:—રાત્રિ જાગરણ એટલે ઉપસર્ગના સમૂહને સમાવ-
વાને અર્થે પ્રવચન દેવતાદિકની આગલ બલીદાન આદિકનું સ્થા-
પન કરવું તથા ગીત વાદ્ય નૃત્યપૂર્વક સકલ રાત્રિનું જાગરણ કરવું.
ત્યારપછી એ પદોનો ઇંઠ સમાસ કરવો. આદિ શબ્દના ગ્રહણ કર-
વાથી બીજા પણ શાંતિક પૌષ્ટિક સ્તોત્ર પાઠમંત્ર તે પણ ગ્રહણ કર-
વા સ્ત્યાદિક ઢલ લોક થકી પોતાની આજીવિકા કરવાને અર્થે
કરે છે એટલે એ સર્વ ઉપાય શાસ્ત્રમાં નથી કહ્યા તે કરે છે માટે લો-
કને લોપ્તાવવાનાં નિમિત્ત કારણ છે એટલો અર્થ.

ટીકા:—તૈઃ કરણજૂતૈ શ્વશબ્દઉક્તંવચનપ્રકારસમુચ્ચયે
શ્રદ્ધાલુર્વિવેકવિકલધર્મેઙ્ઞાવાન્ ॥ વિવેકિનોહિ પ્રાયેણ નૈવં
વિધૈઃ પ્રતારયિતું પાર્યતે નામતઃ સંજ્ઞામાત્રેણ જૈનૈર્જિનદેવતૈર્નતુ
ક્રિયયા ત્રષ્ટાચારત્વાત્તેષાં તેન લિંગિજિરિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—ચ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સર્વ
ઠગવાના પ્રકારે કરીને કેવળ નામ માત્રવચે જૈની કહેવાતા પણ
ક્રિયાવચે નહિ. કેમ જે તે ત્રષ્ટાચારી છે માટે એવા જે એ લિંગધારી
પુરુષો તે વિવેક રહિત ને ધર્મની ઇજ્ઞાવાળા ને શ્રદ્ધાલુ એવા લોકોને

ठगे ठे ने जे विवेकी लोको ठे ते तो बहुधा ए प्रकारजा उपायवके
ठगाता नथी एटलो अर्थ ठे.

टीका:—शठैः प्रपंचप्रपंचनचतुरैः ठलितइवेत्युपमानं ॥
यथा ठलितः शाकिन्यादिजिर्वशीकृतस्तथाविधचेतन्यराहित्यात्
सुखेन वंचयितुं शक्यते तथायमेष जनः श्राद्धलोको हाइति वि-
षादे वंच्यते विप्रलज्यते ॥ महानयमस्मच्चेतसि विषादोयद्धर्मा-
र्थिलोकोधूर्तैः स्वार्थं वंचयित्वा दुर्गतौ पात्यत इति वृत्तार्थः ॥११॥

अर्थः—प्रपंचनो विस्तार करवा चतुर एवा लिंगधारी शठ
पुरुषो तेमणे ए लोक ठव्या होय ने शुं एम उपमान कथुं एटले
जेम ठलेलो एटले जेम शाकणी आदिके वश करेलो होय ते पोतानुं
जेवुं चेतनपणुं हतुं तेणे रहित थयो तेथी ते सुखे ठेतरवा योग्य
थाय. तेम आ श्रावक लोकने पण ठेतेरे ठे. हा आ तो महा खेद
जरेली वात ठे आ तो अमारा चित्तमां मोटो विषाद आवे ठे जे
धर्मना अर्थी प्राणीउने धूर्त लोको पोताना स्वार्थने अर्थे ठेतरने
दुर्गतिमां नाखे ठे एटले ठेतरने नरकमां ढोळी पाके ठे ए प्रकारे आ
एकवीसमा काव्यनो अर्थ थयो.

टीका:—इदानीमत्युच्चं खलानां नाम जैनानां दशमाश्चर्यानु-
ज्ञावादज्युदयं स्वविषादपुरस्सरं दर्शयन्नाह ॥

अर्थः—हवे अतिशे उच्चं खल थयेला एवा पण केवल ना-
म मात्रवके जैनी कहेवाता जे पुरुष तेमनो दशमाश्चर्या महिमाथी

થયેલો જે ઝડય તેને પોતાના વિષાદ સંહિત ઘટલે સ્વેદ પૂર્વક દે-
શાનતા સતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સર્વત્રાસ્થગિતાશ્રવાઃ સ્વવિષયવ્યાસક્તસર્વેન્દ્રિયાં ।
વલ્ગજૌરવચન્મદન્ તુરગાઃપુણ્યત્કષાયોરગાઃ ॥
સર્વાકૃત્યકૃતોપિ કષ્ટમધુનાંત્યાશ્ચર્યરાજાશ્રિતાઃ ।
સ્થિત્વા સન્મુનિમૂર્ધસૂદ્ધતધિયસ્તુષ્યન્તિ પુષ્યન્તિ ચ ॥૨૧॥

ટીકા:—સર્વત્રલોક સમક્ષપ્રસમક્ષં ચ આશ્રવતિસંચિનો
તિ જીવઃકર્મજિરિત્યાશ્રવાઃ પંચપ્રાણાતિપાતાદયસ્તતશ્રાસ્થગિ-
તા અનિરુદ્ધાઆશ્રવાયૈસ્તે તથા ॥ કિલ યતીનાં સતદશવિધસં-
યમમધ્યાત્પંચાશ્રવદ્ધારનિરોધઃ પરમસંયમસ્તેનૈવ તેષાં પંચમર્હા-
વ્રતધારિત્વસિદ્ધે સ્તેત્વતિનિરંકુશત્વાન્ન તાનિ નિરુધંતિ ॥

અર્થ:—સર્વ જગાએ ઘટલે લોકના દેશતાં પ્રાણાતિપાત
આદિક પાંચ આશ્રવ તે જેમણે રોક્યા નથી ઘટલે પાંચ પ્રકારના
આશ્રવને ઢાનાં તથા ઝડાના સેવન કરનાર જીવ જે તે જોણે કરીને
કર્મનો સંચય કરે છે તેને આશ્રવ કહીએ. એ પ્રકારે આશ્રવ શબ્દની
વ્યુત્પત્તિ છે. વઢી યતિને સત્તર પ્રકારના સંયમમાંથી પાંચ પ્રકારના
આશ્રવનો નિરોધ કરવો તે પરમ સંયમ કહીએ તેણે કરીનેજ તેમને
પાંચ મહાવ્રતનું ધારવાપણું સિદ્ધ થાય છે પણ તે ક્ષિંપધારી તો અ-

तिहोज निरंकुश थया ठे ए हेतु माटे ते महाव्रतने पण राखी शकता नथी.

टीकाः—अनिरुधाना अपिकेचन लोकापवादजिया न प्रा-
कटयेन तत्प्रतिसेविनो ज्वंति ॥ इमेतुनिस्त्रपतया सर्वत्र तान्य
प्रतिहतप्रसरत्वेन सेवंत इति ॥ तथास्वविषयेष्वात्मग्राह्येषुरूप-
रसगंधस्पर्शशब्देषु व्यासक्तान्युपजोगप्रवणानि सर्वेन्द्रियाणि
सकलकरणानि चक्षूरसनघ्राणत्वग्श्रोत्राणि येषां ते तथा ॥ य-
तिना हि निगृहीतैन्द्रियेण जवितव्यं ॥

अर्थः—महाव्रतने न पाळनार एवा पण केटलाक, लिंगधारी
पुरुषो लोकापवादना जय थकी प्रगटपणे ते पांच महाव्रतने नाश
करता नथी पण निर्दयपणुं सर्व जगाए ठे ए हेतु माटे निरंतर म-
हाव्रतने नथी सेवता ॥ एटले ठाना निरंतर पंच महाव्रतना घातक
कपटी ए लिंगधारी पुरुषो ठे. वली सर्व इंद्रिज एटले नेत्र, जिह्वा,
नासिका, त्वचा, कान ए पांच इंद्रियो तेमना जे पोतपोताना विषय
एटले ते इंद्रियोव्रते अनुक्रमे ग्रहण करवा योग्य एवा जे रूप, रस,
गंध, स्पर्श ने शब्द ए जे पंच विषय तेने विषे अतिशय आसक्त ए-
टले ते विषय जोगववामां प्रवीण एवी ठे सर्व इंद्रिज ते जेस-
नी, एवा लिंगधारीज ठे ने निश्चे साधुने तो सर्व इंद्रिज वश कर-
वी घटे ठे.

टीकाः—अन्यथा प्रव्रज्याया जीवनमात्रतापत्तेः ॥ यदाह ॥
प्रसंजितानिदीक्षित्वा स्वानियेन सुखाशया ॥ विषयेषु हृषीकाणि,

प्रवज्या तस्य जीवनं ॥ लिङ्गिनस्त्वैहिकमेव, सुखं पुरस्कृत्य विषये ॥
 विंजियाणि व्यासंजंतो, यथेच्छं विचरन्ति ॥ तथा गौरवाण्यात्म
 न्युत्कर्षप्रत्ययहेतवोऽध्यवसायविशेषास्तानि च ऋद्धिरससाता-
 त्तिरेकहेतुत्वेन कारणकार्योपचारादृद्धिरससातसंज्ञान्येव त्रीणि
 तैश्चैवास्तत्साहाय्येनोद्धुराः ॥

अर्थः—ने जो इंद्रियो वश न करे तो दीक्षा जे ते केवल
 आजीविकारूपपणाने पामे. जे हेतु माटे कह्युं ठे जे जे पुरुष दीक्षा
 लक्ष्ने सुखनी आशाए विषयने विषे पोतानी इंद्रियो प्रवर्त्तवि ठे
 तेने दीक्षा जे ते आजीविकारूप थाय ठे ने लिङ्गधारीज तो आ लो-
 कतुंज सुख आगळ करी एटले मुख्य करीने इंद्रियोने विषयमां
 अतिशय आसक्त करीने पोतानी इच्छामां आवे तेम यथेष्ट एटले
 मनमां आवे तेम विचरे ठे वळी गौरव एटले पोताने विषे उत्कर्ष
 जणाववानुं कारण एवा जे आत्माना अध्यवसाय विशेष ते गौरव
 कहीए ते ऋद्धि तथा रस तथा शाता तेनुं जे अतिशयपणुं तेना
 कारणजुत ठे ए हेतु माटे कारणने विषे कार्यनो उपचार करवाथी
 रूद्धि गौरव तथा रस गौरव तथा शाता गौरव तेमणे करीने आकरा
 एवा जे दंरु एटले ते गौरवनी साहाय्ये करीने आकरा दंरु थाय ठे.

टीकाः—दंरु दंरुयते दुर्गतिपातेन दुःखसंस्थाप्यते आत्मा-
 ऽमीजिरितिदंरु अकुशलमनोवाक्कायास्तएव देहिनामुत्पद्यप्रव-
 र्त्तकत्वाच्चपक्षत्वाच्च तुरंगाश्चास्ततश्च वदगतोऽनियमिततया य-
 द्दंरुया प्रसरंतोगौरवचंरुदंरुतुरगायेषां ते तथा ॥

अर्थः—केम जे दंरु शब्दनो एम अर्थ थाय ठे जे आत्माने डुर्गतिमां नाखवावके दुःखित करे ठे तेने दंरु कही ए ते अकुशल एटले सारां नहि एवां जे मन वाणी ने शरीर तेज देहधारोने उन्मार्गमां प्रवर्तववाथी ने चपळपणाथी घोना समान कह्या ठे ते हेतु माटे उबळता एटले नियम रहित मनमां आवे तेम गमन करता माटे गौरववके आकरा एवा ठे मन वचन ने कायारूपी घोना ते जेमना एवा एटले जेमनां मन वचन ने काया ते सर्वे उद्धत ठे एवा लिंगधारीठ ठे.

टीकाः—यथाहि तुरगा निर्वलाअपि जातिस्वान्नाव्याद् व-
द्गन्ति यदातु गौरवेण बलोपचयेन दर्पिष्ठास्तदा किं वक्तव्यं ॥
एवं दंकाअपि स्वरूपेणैव तावदुद्धुरा कृध्यादिगौरवत्रयसंकलिता-
मां तेषां का कथा ॥

अर्थः—जेम घोना निर्वळ होय तो पण एनी जाति स्वजा-
वथीज चंचळ होय तो ज्यारे गौरव बळवके मदोन्मत थाय त्यारे
तो शुं कहेवुं. एम मन वचन ने काया ते रूपी जे दंरु ते पण स्व-
रूपवके एटले पोतानी मेळेज उद्धत ठे ते ज्यारे कृद्धि गौरव रस
गौरव ने साता गौरव ए त्रणवके सहित थयां त्यारे तेना उद्धतप-
णानी शी वात कहेवी.

टीकाः—न च यतीनां दंरुत्रयोद्धासनमुपपन्नं ॥ डुर्गति-
हेतुत्वेन तस्यानुचितत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

त्रयोमनोज्ञापितकायदंष्ट्रा विनिर्मितासज्जतिपातदंष्ट्राः ॥
नजातु कार्या यतिना प्रचंष्ट्राः समीकृताकांक्षकृतांतदंष्ट्राः ॥
लिङ्गिनस्तु गौरवोद्भुरकंध रतया सततं तान्बद्धगयंति ॥

अर्थः—यतिने मन वचन ने काया तेमनुं जे उद्धास करवुं
एटले गमे तेम छूटां मूकवां ते घटतुं नथी केम जे ए दुर्गतिमां
परवानां कारण ठे ए हेतु माटे साधुने इंद्रियो अने अंतःकरणे मनमां
आवे तेम जे चलाववुं ते पण अघटित ठे. जे माटे ते वात शास्त्रमां
कही ठे जे मन वचन तथा काया तेमनुं जे दमन करवुं ते सद्ग-
तिमां जवानुं आलंबनरूप थाय ठे ने यति पुरुषे ते मन वचन का-
याने प्रचंष्ट्र न करवां एटले उन्मत्त गमे तेम चालनार न करवां
केम जे जो एम करे तो तेज यमराजाना दंष्ट्र जाणवा. एटले तेज
मन वचन काया नाश करनार दुर्गति पमामनार दुःख देनार जा-
णवां ने ए लिङ्गधारी तो पोताने विषे गुरुपणुं मानीने उंचो खांध
राखीने निरंतर ते त्रण प्रकारना गौरवने बळगी रह्या ठे एटले ते
गौरवनुं घणुं सेवन करवाथीज पोताने विषे मोट्यप माने ठे ए जावठे.

टीकाः—तथा कषायाएवहेयोपादेयवस्तुतत्त्वचैतन्यहारि-
त्वाद्भुरगाजुजंगास्ततश्चधार्मिकजनसत्क्रियादर्शनासहनेन पु-
ष्यंतः प्रबलीज्वंतः कषायोरागायेषां ते तथा यतीनां हि सौश्रा-
मण्यवैफल्योत्पादनात्कषायाः कर्तुं न युज्यंते ॥ यदाहुः ॥ मुक्त्यं
गनायाः क्रयणेजरण्यं श्रामण्य मुच्चैर्गुणिनां शरण्यं ॥ कृतव्यपाया
यतिनाकषायाः सस्यांनरस्यंति यथा कुवांताः ॥

અર્થ:—વઢી કષાય જે તે ત્યાગ તથા ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
 એવી જે વસ્તુ તેનું યથાર્થ જ્ઞાનરૂપી જે ચૈતન્ય તેના નાશ કરનાર છે એ હેતુ
 સર્પ માટે સમાન છે ને ધર્મિષ્ઠ લોકની સારી ક્રિયા દેહી ન જમાય તેણે
 કરી પ્રવલ્લ થતા છે કષાયરૂપી સર્પ તે જેમના એવા એ લિંગધારી છે
 વઢી નિશ્ચે પોતાનું જે સારું સાધુપણું તેને નિષ્ફલ કરે એવા કષાય
 છે માટે કરવા ઘટતા નથી. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે
 મુક્તિરૂપી સ્ત્રીને વેચાથી લીધામાં સાધુપણું રાખવું તે મૂલ્ય છે એટલે
 જેની પાસે સાધુપણારૂપી મૂલ્ય છે તેને મુક્તિરૂપી સ્ત્રી મળે છે ને વઢી
 સાધુપણું જે તે ગુણિ પુરુષોને શરણ કરવા યોગ્ય છે ને જે કષાય છે તે
 યતિપણાને નાશ કરનાર છે જેમ વિપરીત વાયુ છે તે ધાન્યને વગાડે
 છે નાશ કરે છે તેમ ॥

ટીકા:—યત્યાજ્ઞાસાસ્તુગુણિષુનિર્નિમિત્તકષાયકલુષિતાંતઃ
 કરુણા એવો પલ્લજ્યંત ઇતિ ॥ એવંતાવત્ પંચાશ્રવવિરમણપંચે-
 દ્રિયનિગ્રહદંઢત્રયવિરતિકષાયચતુષ્ટયજયલક્ષણસપ્તદશવિધ
 સંયમાજ્ઞાવેન તેષાં લોકોત્તરવાહ્યત્વં પ્રદર્શ્યેદાનીં લોકલોકો-
 ત્તરવાહ્યત્વમપિદર્શયતીત્યાહ ॥

અર્થ:—લિંગધારી તો ગુણવાળા પુરુષોને વિષે કારણ વિના-
 જ કષાયવળે મલિન થયાં છે અંતર તે જેમનાં એવાજ દેહાચ છે એ
 રીતે પાંચ આશ્રવથી વિરામ પામવું તથા પાંચ ઇન્દ્રિયોનો નિગ્રહ
 કરવો તથા ત્રણ દંઢથી વિરતિ કરવી તથા ચાર કષાય જીતવા એ
 છે લક્ષણ જેનું એવો જે સત્તર પ્રકારનો સંયમ તે એ લિંગધારીને

विषे नथी माटे तेमने लोकोत्तर क्रिया थकी रहितपणुं ते देखावणुं ने हवे लौकिकने लोकोत्तर ए बे थकी रहितपणुं लिंगधारीउनुं देखावे बे.

टीकाः—सर्वाकृत्यकृतोपि लोकलोकोत्तरविरुद्धाब्रह्म
सेवनपुष्पफलाद्युपजोगाद्यसदाचारकारिणोपि ॥ यदाह ॥
दगपाणं पुष्पफलं श्रेणोसणिज्जं गिहत्थकिच्चाइं ॥ अजयापनी से-
वन्ती जइवेसविमं बगानवरं ॥

अर्थः—जे ए लिंगधारीन सेवन करवानुं काम करे ते तो पण एटले लोकने लोकोत्तरमां विरुद्ध एवं जे मैथुन सेवनां तथा पुष्पफल आदिकनो उपजोग करवो इत्यादि असत् आचरण करता एवा ते तोपण जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ते जे.

टीकाः—नाम जैना इति प्रकृतं ॥ कष्टं महदुःखमेतत् ॥
अधुना संप्रति स्थित्वा आरुह्य सन्सुनिमूर्द्धसु सुविहितसाधुम-
स्तकेषु प्रतिपदमसूयया सुविहितानामसद्वेषारोपणेन लाधवो
त्पादनमेवहितेषां तन्मूर्द्धस्ववस्थानं॥उद्धतधियोनास्त्यस्मत्समो
जगति संप्रति कश्चिदिति दग्धाध्मातबुद्धयः तुष्यन्ति सुविहितं
मन्या अप्येतेऽस्माजिर्लघूकृता इत्याशयेन मोदन्ते ॥ तुष्यन्ति
च साध्वादिपरिवारेण श्राद्धादिपूजयाच वर्द्धन्ते चः समुच्चये॥

અર્થ:—એ લિંગધારીનું નામ જૈની કહેવાય છે પદલે નામ માત્રવને જૈની છે એમ પ્રસંગથી પ્રાપ્ત થયું માટે અહીં આતો મોટું

કદ્દ, મોટું ડુઃખ છે જે હવે સુવિહિત સાધુના મસ્તક ઉપરથી આરોહણ કરીને ઇટલે માથા ઉપર ચરીને રાજી થાય છે ઇટલે પદ પદ પ્રસે રૂપ્યાવને અસત્ દોષનું જે આરોપણ કરવું તેણે કરીને લઘુપણાનું જે ઉત્પાદન કરવું તેજ તેમના માથા ઉપર પગ મુક્યો જાણવો તે જ-
ઋત બુદ્ધિવાળા એમ જાણે છે જે આ કાઠમાં જગતને વિષે અમારા જેવો કોઈ નથી એ પ્રકારે અહંકારવને ધમધમતી છે બુદ્ધિ તે જેમની
એકા એ લિંગધારીઝં હર્ષ પામે છે ઇટલે સુવિહિતપણાને માનતા એવા
એ સુવિહિત સાધુ જે તે અમોઘ લઘુ કર્યા છે ઇટલે એમની હલકાશ
કરી અર્થાત્ એમને અમોઘ જીત્યા છે એમ માનીને રાજી થાય છે ને
પોતાની પાસે પોતાના જેવા જે લિંગધારી પુરુષો તેના પરિવારવને
પોતાની મોટપ માની રાજી થાય છે ને આવકાદિકની પૂજાવને અ-
હંકારપણું ધારણ કરે છે ચકારનો સસુચ્ચ અર્થ છે ઇટલે એ સર્વ દોષ
એક એક લિંગધારીઝમાં રહ્યા છે.

ટીકા:—અથ કથમેવં વિધા અપિ સન્મુનિમૃર્ઝાવસ્થાનેન
તે તુષ્યંતિ પુષ્યંતિ ચેત્યતઆહ ॥ ંત્યાશ્ચર્યરાજાશ્રિતાઃ પાશ્વા-
ત્યાશ્ચર્યપાર્થિવાનુગતાય તદ્વિતિ હેતુગર્જવિશેષણં ॥ એતદુક્તં
જવતિ ॥ નદ્ધેવંવિધાકૃત્યવિધાયિનો મહામુનીનાં મસ્તકેષ્વ-
વસ્થાનં કર્તું પાર્યંતિ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રકારના લિંગધારીઝ છે તોપણ સારા મુનિ-
ના મસ્તકને વિષે નિવાસ કરવો તેણે કરીને કેમ પ્રસન્ન થાય છે
પુષ્ટ થાયે ઇટલે રાજી રહે છે એમ જો કહેતા હોય તો તેનો ઉત્તર
કહે છે જે દશમા આશ્ચર્ય રૂપી રાજાનો આશ્રય કરીને એ લિંગધારીઝ

પૂજાય છે હરશાય છે. જે હેતુ માટે દશમા આશ્ચર્ય રૂપી રાજાને અનુસરતા એ જે વિશેષણ છે તે હેતુ ગર્જિત છે એટલે એ વિશેષણ કશું તેમાં હેતુ રહ્યો છે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ પ્રકારે અકાર્યના કરનારા લિંગધારીઝ તે મહામુનિના મસ્તક ઉપર નિવાસ કરવા ક્યારે પણ પાર પામેજ નહિ એટલે સમર્થ થાયજ નહિ.

ટીકા:—કથંચિત્કુર્વાણાઅપિવા ન તોષં પોષંચ તે પ્રાપ્નુવં
તિ ॥ મહામુનિતિરસ્કારમાત્રેણાપિ તત્કારિણા મિહૈવ હા-
નિશ્રવણાત્ ॥ યદાહ ॥ ફહેવહીલિયા હાણિં હસિયારોવિયવ્વ
અક્કોસિયા વહંદિંતિમરણં દિંતિ તાકિયા ॥ પરંચૈવમનર્થકારિણો
પિ લિંગિનઃ સુવિહિતાં સ્તિરસ્કૃત્યાપિનંદંતિ તન્નૂનં દશમાંશ્ચર્ય
મહિમાયં ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે પણ મહામુનિના મસ્તક ઉપર પણ સ્થાપનારા પુરુષો જે સંતોષ પ્રત્યે તથા પુષ્ટિ પ્રત્યે ન પામે. કેમજે મહામુનિના તિરસ્કાર માત્રવચ્ચે પણ તે તિરસ્કારને કરનાર પુરુષની એ જગોણજ હાનિ થાય છે એમ સંજ્ઞાઝાય છે એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે પરંતુ એ પ્રકારે અનર્થના કરનાર એવા પણ લિંગ-ધારીઝ જે તે સુવિહિતનો તિરસ્કાર કરીને પણ આનંદ પામે છે તે નિશ્ચે દશમાશ્ચર્યનો મહિમા છે.

ટીકા:—ચક્રુચ્યેતે ॥ ત્રેકેન ક્વણતા સરોષપરુષંયત્ કૃણ્ણ
સર્પાનિને,દાતુંતેન ચંપેટમુદ્ધતધિયા હસ્તઃ સમુદ્ભાસિતઃ ॥ ચ-

आधोमुखमक्लिणी विदधता तेनापि तन्मर्षितं ॥ तन्मन्ये विषमं
त्रिणो बलवतः कस्यापि लीलायितं ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कळुं ठे जे मदोन्मत्त थयेलो ने
शब्द करतो एवो देरुको काळा सर्पना मुखने विषे लापट मारवाने
जे रोष रहित कठोरपणे हाथ उगामे ठे ने ते सर्प आंखो मीची
नीचुं मुख करी ते देरुकानो अपराध सहन करे ठे ते बळवान एवो
कोइक पण विष मंत्रवाळो पुरुष तेनुं लीलाचेष्टित ठे एम हुं मानुं
हुं एटले काळो सर्प देरुकानो मार खाय ठे ते विषमंत्रवाळा पुरुषनो
प्रजाव ठे तेम सुविहित साधु जे ते लिंगधारीओनुं अपमान सहन
करे ठे ते दशमाश्चर्यनो महिमा ठे पण ए लिंगधारीओनो महिमा नथी.

टीकाः—ततश्च यथानीचाअपिकेचन किंराजादेःस्वामिनोऽव-
ष्टंजेन महतामपिमूर्च्छस्वारुह्यपुष्पंति ॥ एवमेतेपि दशमाश्चर्यम-
हिम्ना महामुनीन् परिभूयापि पुष्पंतीत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—वळी जेम केटलाक नीच नगरा पुरुषो ते राजा-
दिक लोकमां मोटा कहेवाता होय तेनुं आलंबन करीने मोटा पु-
रुषना माथा उपर पण आरोहण करीने खुशी थाय एम आ लिंग-
धारी पण दशमा आश्चर्यना महिमावळे ते मोटा मुनिने पण पराजव
करीने हर्ष पामे ठे एम अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तथाच प्रकरणकारै रेवाऽन्यत्राजिहितं ॥ अइह-

समदुरंतैरयप्रासरासी, दुसमसमयहं जोतुमेसप्यजावे ॥
जमिहकवरुकूमासाहुलिंगीगुणहेपरिजविय पहुत्तं जंतिनंदंतिदूरं
एतच्च महत्कष्टं, नहिमहामुनीनामेवं पराजवः कर्तुमुचित इति
वृत्तार्थः ॥ ३३ ॥

अर्थः—बड़ी प्रकरणना करनार पुरुषेज बीजो जगाए कष्ट
वे जे मोटा मुनिनो ए प्रकारे पराजव करवो घटतो नथी ते ते करे
वे ते मोटं कष्ट छे. ए प्रकारे आ बावीसमा काव्यनो अर्थ थयोश्च

टीकाः—सांप्रतं तेषां प्रत्यहं सर्व विरतिरूपप्रत्याख्यान
जंगकरणेन तपश्चरणाद्यज्ञावं प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारीजुनुं निरंतर सर्व विरतीरूप पच-
खाणहुं जे ज्ञागहुं तेषे करीने तप तथा चारित्र तेनो अज्ञाव पट्टले
नाश तेने प्रतिपादन करता सता कहे छे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वारंजपरिग्रहस्य गृहिणोप्येकाशनाद्येकदा ।
प्रत्याख्यायनरह्यतो हृदिजवेतीब्रानुतापस्सदा ॥
षट्कृत्वस्त्रिविधं त्रिधेत्यनुदिनं प्रोच्यापि जंति ये ।
तेषां तु कतपः कसत्यवचनं कज्ञानिता क व्रतां ॥ ३३ ॥

टीका:—सर्वोरंजपरिग्रहस्य सकलसावद्यव्यापारधनधान्यादिसंग्रहतत्परस्य गृहिणोपिश्राद्धस्याप्यास्तां महामुनेरित्यपिशब्दार्थः ॥ एकाशनं अंतर्दिवसमेकवारनियमितजोजनः प्रत्याख्यानजेदस्तदादिर्यस्य निर्विकृतिकादेस्तदादिप्रत्याख्यानां ॥

अर्थः—समस्त जे सावद्य वेपार धन्य धान्य आदिक तेनो जे संग्रह तेने विषे तत्पर एवो जे गृहस्थ श्रावक तेना पण अंतरमां एकासणुं प्रमुख पञ्चस्काण जागीने पश्चात्ताप थाय तो मोटा मुनिना अंतरमां पश्चात्ताप थाय तेमां शुं कहेवुं एस अपि शब्दनो अर्थ ठे एकासणुं ते शुं तो दिवसमां एकवार नियम प्रमाणे जोजन करवुं एवो जे पञ्चस्काणनो जेद ते ठे आदि ते जेने एवुं जे निर्विकृतिकादिक ॥ एटले विगड न बावरवी इत्यादिकनुं जे पञ्चस्काण तेने ॥

टीका:—एकदा कदाचिदष्टम्यादितिथिषुप्रमादबाहुद्वयेन नित्यप्रत्याख्यानाज्ञावात् प्रत्याख्याय नियम्य तदपि कदाचित् कृतमेकासनादि न रक्षतोऽनाजोगसहसाकारादिना न पालयतो जंजतइत्यर्थः हृदिचेतसि जवेज्जायेत तीव्रो निष्ठुरोऽनुतापः ॥

अर्थः—क्यारेक करतो एवो श्रावक एटले अष्टमी आदिक तिथिने विषे पञ्चस्काण करतो केमजे घणां प्रमादथी नित्य पञ्चस्काण करतो नथी एवो जे श्रावक ते पण क्यारेक करेलुं एवुं एकाशनादि तेने न पाळतो एटले अजाणे सहसात्कारादिकवने जागतो एवो ए प्रमादी श्रावक तेना चित्तमां पण अतिशय आकरो पश्चात्ताप थाय ठे जे में आ शुं कर्तुं.

टीकाः—बहुना कालेन तावदद्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जंगप्रायश्चित्तं गुरुज्योनासादयति ॥ षट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट्वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठंति ॥

अर्थः—अहो में घणै काले आज पञ्चस्काण कर्तुं ते पण मंद जाग्यवाळो हुं जे तेणे जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केम थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चस्काणनुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पाम्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे लिंगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पक्किमणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पक्किमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धिए सावद्यनुं पञ्चस्काण करे ठे.

टीकाः—यथा सर्वं सावज्जयोगं पञ्चस्कामि जावज्जीवाए-
तिविहंतिविद्देणं मण्णं वायाए काएणमित्थादि॥तत्रत्रिविधमिति
तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतकारितानुमतलक्षणं त्रिधेति
त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्ययोगं प्रत्याख्यामि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोचयाप्यन्निधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे जावज्जीव सर्व सावध्ययोगने हुं पञ्चस्काण करुं तुं इत्यादि तेमां त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटलेत्रण प्रकारे करवुं, करावुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन कायाए करीने सावध्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करुं तुं ए प्रकारे नित्य पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे ठे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्यहि जंगेनापि न तथा दोष इत्यपिशब्दार्थः जंजंतिखंभयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णोन्नेदप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेप्यक्षमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥ तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावध्ययोगविरति रूपस्य सकललोकसमक्षमन्युपेतस्यजंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापिकथंचिद्व्योक्त्याविहितस्योपवासादेर्नगानुं ;
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण करुं नथी तेनुं जे जा-
गवुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिंग-
मात्र धारण करीने केवल पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते गृहस्थथकी ते लिंगधारी

જુદા છે એમ જણાવે છે ને ‘ સર્વે ક ’ શબ્દ છે તે અક્ષમાને જણાવે છે એટલે તિરસ્કાર છે અર્થ તે જેનો ઘ્વા છે. અર્થાત્ એ લિંગધારીને તિરસ્કાર છે જેને તપ નથી. તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ લોકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચ્ચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તેણે કરીને લોકપંક્તિ એટલે લોકલજ્જાણ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય છે માટે તે લિંગધારીને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાતેષાંતપોનાસ્ત્યેવ ॥ તામલિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાજિધાનાત્ ॥ ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચ્ચયોગં ન કરોમિદ્વિધાય-જિધાય પુનસ્તત્ત્વણમેવતન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃષાવાદિતા પ્રસંગે-નાંશેનાપિસત્યવચનાજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા ઘ્વા પણ તે લિંગધારીને વસ્તુગતિ એ તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે ઠ-કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીનું તપ નિષ્ફળ થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમજે સર્વ સાવચ્ચયોગ નહિ કરું શ્વેત્યાદિ કહીને પણ તત્કાલ જ તે સાવચ્ચયોગનું સેવન કરે છે માટે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદપણું જણાય છે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંશ માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય છે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો શી વાત કહેવી. શ્વેતિ જ્ઞાવ ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

न करेमिच्छिज्जिज्ञासा तं चेवनिसेवई पुणो पावं ॥
पच्चस्कमुसावाई मायानियनीपसंगोय ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्वचन-
स्यालीकत्वं तदा वस्त्वन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाविषयवत इति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे पाप नहि करूं एम
कहीने तेज पापने वळी सेवे ठे ते प्रत्यक्ष मृषावादी ठे ने बाह्य मा-
याने अर्च्यन्तर माया तेनो तेमने प्रसंग थाय ठे माटे ज्यारे दीक्षा
वखते सर्व सावध योगनी विरतिरूप पोतानुं बोलखुं वचन असत्य
थयुं त्यारे बीजी वस्तु संबधी जे तेमनुं बोलवुं ते सत्य संज्ञवेज
क्यांथी माटे ए लिंगधारीउं सर्वथा असत्य ज्ञाविज ठे:

टीकाः—अव ज्ञानितासिद्धान्तरद्वयपरिच्छेत्तत्वं ॥ ज्ञानस्य-
हिफलं विरतिस्तस्याश्चसातशीलतया तैःसमूलमुन्मूलनात्तथा
न कथंचित्सतोपिज्ञानस्याऽकिंचित्करत्वेन तदाज्ञासत्वात्ज्ञान
मंभोपि तेषां नास्तीति ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीउंने सिद्धान्तना रहस्यनुं जाणपणुं
पण क्यांथीज होय केम जे ज्ञाननुं फळ तो विरति ठे ने ते विरति हो
ज्ञाताशीलपणे ते लिंगधारीउंए मूलमांथीज उखानी नांखी ठे एहेतु

माटे वळी कोइ प्रकारनुं कांडकज्ञान हशे तो पण ते ज्ञान कांड करवा समर्थ नथी केम जे ए ज्ञान नथी ए तो ज्ञाननो आजास जणाय ठे माटे ते लिंगधारीउने ज्ञाननो गंध पण नथी ए वात सिद्ध थइ.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

सुबहुंपि सुयमहीयं किं काही चरणविप्पहीणस्स ॥
अंधस्स जह पलित्ता दीवसयसहस्सकोमीवि ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे अतिशय घणुं एवुं ए पण जे शास्त्रनुं जणवुं ते चारित्ररहित एवा पुरुषने शुं करी शकशे कंड पण नहि करी शके जेम आंधळानी आगळ सो हजार करोक एवा पण दीवा प्रदीप्त कर्या पण ते अंधने उपकार जणी नथी तेवुं चारित्रहीण पुरुषनुं जणवुं ठे.

टीका:—क्व व्रतंदीक्षा॥ दीक्षोपादानेपि प्रत्याख्यानजंगाद-
क्षीकजाषणेन दीक्षायाश्चपार्थक्यापादानाद्धतं तेषांनास्तीति

॥यदाह॥ सोएवि जो ससूगो अलियं सहसा न जासई किंवि॥
अहदिक्किउवि अलियं जासइ तो किंच दिक्काए ॥

अर्थ:—वळी ते लिंगधारीउने दीक्षा पण नथी केम जे दीक्षा ले ठे तो पण पच्चस्काणनुं जागवुं तेथी तथा असत्य जाषण करवुं तेथी दीक्षानुं निरर्थकपणुं थाय ठे ए हेतु माटे तेमने दीक्षां

નથી તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે લોકને વિષે સારો પુરુષ હોય તે પણ સહસાત્કારે કાંઈ જુઠું ન બોલે ને અહો આ લિંગધારીએ તો દીક્ષા લીધી છે તો પણ જુઠું બોલે છે માટે દીક્ષાવને શું? કંઈપણ નહિ. એ દીક્ષા લીધી તે ન લીધા જેવીજ થઈ શકે છે જાણ ॥

ટીકા:—અત્રચાસકૃત્ત્વશબ્દોપાદાનેન લોકે લોકોત્તરે ચ તત્તપઃપ્રજૃતેસ્તપસ્ત્વાદિકં ન સંજવતીતિજ્ઞાપ્યતે ॥ તેનાયમાશયઃ ॥ યદાકિલગૃહિણોપિસંતતં ગૃહારંજસંરંજરતત્વાત્ પ્રમાદ-જરનિર્જરાઅપ્યન વગતસિદ્ધાંતતત્વાઅપિ કદાચિત્ પ્રત્યાખ્યાન જંગેનૈવમનુતપ્થ્યંતે તદા સુતરાં યતીનાં સર્વસાવધયોગવિરતાનાં વિદિતાગમસારાણાં કથંચિદ્ધિરતિજંગે પશ્ચાત્તાપઃ પ્રાયશ્ચિત્તગ્રહ-શ્ચ યુક્તઃયેતુનિઃશૂક્તયા તાંજંજતો મનાગૂલજ્ઞામપિનાદધતિ તેષાં નાસ્ત્યેવ તપઃપ્રજૃતીતિવૃત્તાર્થઃ ૨૩ ॥

અર્થ:—આ જગાએ વારંવાર ક્વ શબ્દનું જે ગ્રહણ કરવું તેણે કરીને લોકને વિષે તથા લોકોત્તરને વિષે તે લિંગધારીનું જે તપ આદિક તેથી તપ આદિકપણું સંજવતું નથી એમ જણાવે છે. એટલે એ લિંગધારીનું જે તપ તે :નિષ્ફળ છે અર્થાત્ એમ જે તપ નથી, વ્રત નથી इत्यादि અર્થને ક્વ શબ્દ જણાવે છે તે હેતુ માટે આ અ-જિપ્રાય પ્રગટ જણાય છે જે જ્યારે ગૃહસ્થ છે તે પણ નિરંતર ઘરના આરંજને વિષે મગ્ન છે તે હેતુ માટે પ્રમાદના સમૂહને વિષે જરપુર ધુમેલા છે ને નથી જાણ્યું સિદ્ધાંતનું તત્ત્વ તે જેમણે એવા છે તો પણ ક્યારેક પચ્ચક્ષાણનું જાગવું થાય તો તેણે કરીને અતિશય પરિતપ્ત થાય છે ત્યારે સર્વ સાવધ યોગથી વિરામ પામેલા ને જાણ્યો છે

આગમનો સાર તે જેમણે એવા યતિને તો કોઈ પ્રકારે વિરતિનો જંગ થયે સતે પશ્ચાત્તાપ થવો જોઈએ તથા પ્રાયશ્ચિત્તનું ગ્રહણ કરવું તે યુક્ત છે ને જે નિઃશૂકપણે તે તપઆદિકને જાગતા સતાલગાર માત્ર લજ્જા પામતા નથી માટે તે લિંગધારીજને તપ આદિક કાંઈપણ નથી એ પ્રકારે આ ત્રેવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૩ ॥

ટીકા:—ઈદાની તેષાં લોકોપહાસાદિપુરઃ સરં જિનપથપ-
રિપંથિત્વં ધૃત્તદ્યેન પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે તે લિંગધારીજનું લોકમાં ઉપહાસાદિક થાય છે તે પૂર્વક જિનમાર્ગથી જે ઊલટાપણું છે તેને બે કાવ્યે કરીને પ્રગટ કરી કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દેવાર્થવ્યયતો યથારુચિકૃતે સર્વર્તુરમ્યે મઠે

નિત્યસ્થાઃ શુચિપદ્મતૂલિશયનાઃ સજ્જબ્દિકાયાસનાઃ ॥

સારંજ્ઞાઃ સપરિગ્રહાઃ સવિષયાઃ સેષ્યાઃ સકાંક્ષાઃ સદા
સાધુવ્યાજવિટા અહો સિતપટાઃ કષ્ટં ચરંતિ વ્રતમ્ ॥૩૪॥

इत्याद्युद्धत सोपहासवचसः स्युः प्रेक्ष्यलोकाः स्थितिं,

श्रुत्वान्येऽपि मुखाः अपि श्रुतपथाद्मुख्यमातन्वते ॥

मिथ्योक्त्यासु सुदृशोपि बिभ्रति मनः संदेहदोषाचक्षं,
येषां ते ननु सर्वथा जिनपथ प्रत्यर्थिनो मीततः ॥ ३५ ॥

टीकाः—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोपहासवचसः स्युरि-
ति संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांबराः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठन्ति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधंव्रतकष्टमनुजवंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरदपसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थः—जे लिंगधारीजनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटले ए लिंगधारीजनी हांसी करे ठे ए
प्रकारनो संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आतो मोटुं आश्चर्य जे आ श्वेतांबर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कळिकाळमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुजव
करे ठे एतो मोटुं आश्चर्य आ काळना अदप बळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ यता.

टीकाः—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यतएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषां तैः क्रियतश्च्युत-
आह ॥ साधुव्याजेन यतिब्रह्मना विटाः खिन्नाः नामीसाधव-
स्तद्वद्व्यायोगात् ॥ किंतु तद्व्याजेन विटाः सकलतद्वद्व्यापणोपपत्तेः ।

अर्थः—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अजिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीजने
देखीने लोक हुसे ठे वली कीये प्रकारे लोक लिंगधारीजनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आतो साधुनो मश लक्ष्णे एटले उपरथी सा-

ધુનો વેષ બનાવીને જણાતા વિટ પુરુષ છે એટલે વેશ્યાપતિ છે જ્ઞાવાર્થ જે લુચ્છા, હચ્છકા, ઘંઠેલ, વ્યજિચારી એવા એ પુરુષ છે પણ સાધુ નથી. કેમજે સાધુના લક્ષણમાંથી એકે લક્ષણ આ લિંગધારીઝમાં દેખાતું નથી ત્યારે શું દેખાય છે તો કેવલ સાધુનું કપટ કરીને વર્તતા વ્યજિચારી પુરુષો દેખાય છે કેમ જે સમસ્ત વ્યજિચારી પુરુષોનાં લક્ષણ એમને વિષે પ્રત્યક્ષ દેખાય છે એ દેતુ માટે.

ટીકા:—તદેવાહ ॥ દેવાર્થવ્યયતો દેવગૃહાધિપત્યેન તદ્વિ-
ણસ્યતદ્ધીનસ્વાત્ જિનવિત્તવિનિયોગેન યથારુચિ રુચેઃ સ્વેચ્છાયા
અનતિક્રમેણેત્યવ્યયીજાવઃ સ્વમનોજિલાષાનુરૂપ મિત્યર્થઃ કૃતે
નિષ્પાદિતે સર્વર્નુરમ્યે સકલવસંતાદિરૂપતાવિજ્ઞતકાલવિશેષ
મનોહરે મઠે પ્રતીતે ॥

અર્થ:—તેજ કહી દેખામે છે જે લિંગધારીઝને દેવમંદિરનું
અધિપતિપણું છે તેણે કરીને દેવદ્રવ્ય એ લિંગધારીઝને સ્વાધીન છે
તે દેતુ માટે જે પ્રકારની પોતાની ઇચ્છા છે એટલે રુચિ છે તે પ્રકારે
કરાવેલો ને સર્વ વસંતાદિ ક્રતુને વિષે મનોહર. એટલે જે જે કા-
લમાં જે જે વસ્તુથી સુખ થાય તે પ્રકારે કરાવેલો જે સુંદર પ્રસિદ્ધ
મઠ તેને વિષે.

ટીકા:— તથાહ્યત્રજાલિકાશુભિરવિશઙ્ગિશિરચારુમારુત
વિહિતઝીઞ્મગ્રીઞ્મપૃથુદવથુમથિતશરીરાપ્યાયનાનિ તુંગતા સંપા-
દિતસંચરિણુજનતોદ્ધૂતરથ્યારજઃસંપાતનાયનાનિ વાતાયનાનિ ॥

અર્થ:—તે સુંદરપણું કહી દેખામે છે જે એ મઠને વિષે એ

ટલે પોતાને રહેવાના સ્થાનને વિષે આ પ્રકારનાં સુંદર જાલીયાં મૂકાવે છે. તે કેવાં છે તો જે જાલીઆંના ઢિઝમાંથી પ્રવેશ કરતો ને શીતલ એવો જે સુંદર વાયુ તેણે કરીને કર્યો છે આકરા ગ્રીષ્મ ઋતુના ઘણા ધામથી આકુલ થતું જે શરીર તેની પુષ્ટિ તે જેમણે એવાં ને વઢી તે જાલીઆં કેવાં છે તો મારગમાં ચાલનાર લોકોણ ઝમામી જે રસ્તાની રજ તે જેમ ન પડે એ પ્રકારે જેનું ઝંચાપણું સંપાદન કર્યું છે એવાં ઇટલે દેવ દ્રવ્યવરે પોતાને રહેવાના સ્થાનમાં ઝણકાલમાં સુખ થવાને વાસ્તે ઝંચી બારીઓ તથા જાલીઓનો તાલમેલ બનાવે છે ઇતિજ્ઞાવઃ ॥

ટીકાઃ—નિરુદ્ધપ્રાવૃષેણ્યવરેણ્યજસદપટલવિગલદવિરલ સલિલધારાસારા વિચિત્રચિત્રશાલિકાસારા વિટંકોટ્કિત દંતકલજ્ઞા વલજ્ઞયઃ ॥

અર્થઃ—વઢી વર્ષાઋતુમાં પોતાના સુખને અર્થે તે જગાણ સુંદર મેઘથકી પમતું જે ઘણું જલ તેની ધારાઝના કણિયા રોકાવાને વાસ્તે ઊપર આઘાદનવાઢાં ઢજાં કરાવે છે.

ટીકાઃ—અજવન્પ્રાલેયકણસંવલિતદ્વૈમનપવનસ્પર્શલેશા- નિશીથિન્યામપિ સુખપ્રવેશા અપવરકદેશાઃ ॥ એવં ચ કથં ન સર્વતુરમ્યતા મઠસ્ય ॥

અર્થઃ—વઢી શિયાઢામાં હિમના કળીયાવરે મિશ્રિત થ-

યેલો જે અતિ શીતલ વા તેના સ્પર્શનો લેશ જેમાં ન થાય ને રા-
ત્રિણ પણ જેમાં સુખનો પ્રવેશ છે એવા જેમાં સુંદર ઊંચા છે. એ પ્રકારનો
પોતાનો મઠ સર્વ કાઠમાં સુખકારી કેમ ન હોય.

ટીકાઃ—તથા ચ તત્ર નિત્યસ્થાઃ સતતવાસિનઃ ॥ સુવિ-
હિતાહિ દેવદ્રવ્યોપજોગ ઋયાદ્યતિનિમિત્તનિર્મિતત્વેન મહા-
સાવચત્વાચ્ચ મઠે ન વસંતિ કિંતુયાચિતે યાદૃશિતાદૃશિ પરચ્છાદા-
વેવ તત્રાપિનાનવરતં વસંતિ ॥

અર્થઃ—વઢી તે સ્થાનકને વિષે નિરંતર નિવાસ કરતા
એવા લિંગધારી છે ને સુવિદિત સાધુ જે તે તો દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ
થાય એ ઋયથકી યતિને નિમિત્તે નિપજાવ્યો છે એ હેતુ માટે ને
મહા સાવચપણું છે એ હેતુ માટે ત્યાં નથી વસતા ત્યારે ક્યાં વસે છે?
તો માગી લીધેલું જેવું તેવું પારકું ઘર તેને વિષેજ નિવાસ કરે છે
તેમાં પણ નિરંતર નિવાસ નથી કરતા.

ટીકાઃ—નિત્યવાસિત્વપ્રસંગાન્નિત્યવાસસ્ય ચ યતીનાં શ્રા-
દ્ધાદિપ્રતિબંધલાઘવાદિહેતુત્વેન પ્રતિષેધાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

પરિબંધો લઘુયત્તં ન જણુવયારો ન દેસવિન્નાણં ॥
નાણારાહણ મેણ દોસા અવિદ્ધારપરકમિ ॥

अर्थः—कैम जे नित्य निवासपणानो प्रसंगं थाय ए हेतु माटे ने साधुने श्रावकादिकनो प्रतिबंध थाय तेथी लघुता आदिकनी प्राप्ति थाय ते वात शास्त्रमां कही ठे जे जो साधु विहार न करे तो ते पक्षमां आटला दोष रह्या ठे जे प्रतिबंध थाय तथा लघुता थाय तथा लोकोनो उपकार न थाय. तथा नाना प्रकारना देशनुं विज्ञान न थाय तथा आज्ञानुं आराधनं न थाय.

टीकाः—उद्यतविहारस्यैव ममकाराद्युद्देदनिमित्तत्वेनाग्नि-
धानात् ॥ यदाह ॥ अनिययवासो समुयाणचरिया अज्ञायं उद्धं
परिकयाय ॥ अप्पोवही कलहविवज्जणा य विहारचरियां
इसिपंपसत्था ॥

अर्थः—जे विहारना उद्यमीं ठे तेनेज ममत्वनों नाश थाय
ठे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे मुनिने विहार चर्यां करवी ते प्रशस्त ठे
एटले वखाणवा योग्य ठे कैम जे एक जगाए नियमाए निवास थइ
न जाय तथा घणा घरनी गोचरी थाय तथा अज्ञात गोचरीं थाय एटले
आपनार तथा लेनार परस्पर उल्लेखे नहि तथा शुद्ध अहार मळे
तथा प्रतिरिक्तपणुं थाय. एटले स्त्री पशु नपुंसकै रहित एवुं स्थान
मळे तथा अक्षप उपधि थाय तथा कलहनो त्याग थाय ए सर्वगुण
मुनिने विहार करतां प्राप्त थाय ठे.

टीकाः—एते तु सातर्क्षपटतया मठे नित्यकृतस्थितयो
बिभ्रसंतीति कथं न ज्वंति विटाः॥ तथा शुचयो निर्मलाः पट्टे

लाः पट्टांशुकसंवीता हंसरुतादिमयाः शय्याविशेषाः ॥ यद्वा
पट्टाः श्रीपर्यादिदारुनिर्मिता स्ताःशयनंशयनीयं येषां ते तथा॥
साधवोहि कंबलादिसंस्तारक एव शेरते न पट्टतूदयादिषु तासां
प्रमार्जनाद्यशुद्धे विचूषासातशीलत्वव्यंजकत्वाद्धोकोपहासहेतुत्वाच्च॥

अर्थः—आ लिंगधारी तो सातासुखमां लंपट ठे ए हेतु
माटे मठने विषे नित्य निवास करी रह्या ठे ने विद्यासकरे ठे माटे
ए विट पुरुष एटले व्यञ्जिचारी पुरुष केम न होय वळी निर्मळ
सुंदर तळाइळ जारे सारां वस्त्रना उठाने सहित तरेहवारनी शय्यात
सुवानी सामग्रीमां जेमने देखाय ठे एवा अथवा शीशम आदिक
काष्ठना पलंग सुवाना जेमने ठे एवा. निश्चे साधु तो कांबळी
आदिकना संथारामां सुवे ठे पण कांइ जारे जारे गोदमां तळाइळ
पलंग पाथरणां वगेरेमां सुता नथी केम जे तेवी वस्तुनं पूजवुं
परिलेहवुं थइ शकतुं नथी माटे अशुद्धपणुं रहे ठे ए हेतु माटे
तथा शोचाने जणावनार ठे तथा सातासुखशीलपणाने जणावनार
ठे ए हेतु माटे तथा लोकोमां उपहास थवानुं कारण ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एतेतु तत्र शयाना विटत्वं प्रकटयन्ति ॥ तथा
सज्जब्दिकाद्यासनाः ॥ शोचनगब्दिकामसूरकादिविष्टरजाजः ॥
गब्दिकाद्युपवेशने च दोषा मुनीनां प्रागेवोक्ताः॥सारंजा मठवाटि-
काकृष्यादिमहासावधन्यापारकरणकारणप्रवणाः सपरिमहाः
गृहिवद्वाणिज्यादिप्रयोजनने धन्यधान्यस्नेहादिज्ञानसंग्रह
परायणाः ॥

અર્થઃ—આ લિંગધારી તો પૂર્વે કહી એવી તલાઈમાં સુષે
હે માટે પોતાનું વ્યજિચારીપણું પ્રગટ કહી આપે હે વઢી સારી ગા-
દીઠ જે મશરુ, મુખમલ, કીનચાપ, સાઢી, ગજીયાણી, સેલાં આ-
દિકની ગાદીઓ આસન તકીયા વગેરે વસ્તુનો ઉપજોગ કરે હે ને
મુનિયોને તો ગાદી આદિક આસન ઉપર બેસવાથી ઘણા દોષ લાગે
હે તે પૂર્વે કહ્યા હે વઢી તે લિંગધારીઓ આરંજ સહિત હે ઇટલે
મઠ તથા વામીઓ તથા ચેતી ઇત્યાદિક જે મહાસાવધ વેપાર તેનું
કરવું તથા કરાવવું તેને વિષે તત્પર હે વઢી તે લિંગધારીઓ પરિગ્રહ
સહિત હે ઇટલે ગૃહસ્થની પેઠે વેપાર આદિક પ્રયોજનને કારણે
ધન તથા ધાન્ય તથા સ્નેહ ઇટલે ઘી, તેલ, દિવેલ ઇત્યાદિક વસ્તુ
તથા પાત્ર તે સર્વનો જે સંગ્રહ કરવો તેને વિષે તત્પર હે ॥

ટીકા :—સવિષયાશ્રકુરાદીંદ્રિયાનુકુલનર્તકીદર્શનતાંબૂ-
લાસ્વાદનચંદનાચંગરાગગંધર્વગીતશ્રવણાદિવિષય સતતાનુષક્ત
ચેતસઃ ॥ સેર્ષ્યા વિષયાસક્તત્વાત્કામુકવત્ ॥ સ્વાન્નિમતાં યો-
ષિતમન્યેન સાર્ઠ માલાપાદિ વિદધાનામવેદ્ય તં પ્રત્ય-
ક્ષમાજ્ઞાજઃ ॥

અર્થઃ—વઢી તે લિંગધારીઓ વિષય સહિત હે ઇટલે નેત્ર
આદિક ઇંદ્રિયોને અનુકુલ ઇટલે ઇંદ્રિયોને આનંદકારી જે નાટિક
કરનારી સ્ત્રીઓ તેનું જે દેખવું તથા તાંબૂલનું ઝક્ષણ કરવું તથા
ચંદનાદિકનો અંગરાગ કરવો તથા ગંધર્વનું ગીતગાન સાંજલવું ઇ-
ત્યાદિક જે વિષય તેને વિષે નિરંતર આસક્ત હે ચિત્ત તે જેમનું યવા
વઢી તે લિંગધારીઓ ઇર્ષ્યા સહિત હે ઇટલે કામી પુરુષની પેઠે
વિષયાસક્ત હે એ હેતુ માટે પોતાની માતેલી સ્ત્રી તેને બીજા પુરુષની

સંધાથે આસાપ સંલાપાદિ કરતાં દેહીને તે પ્રત્યે કમાવાલા ન થતા
પટલે દર્શ્યા કરતા પદા.

ટીકા:—સકાંકા: સંજોગવિલાસાગ્યાસાત્ પ્રતિક્ષણં
નવનવોપજાયમાનરિંસોત્કલિકા: ॥ આરંજાદયશ્ચયતીનાં બહુ-
દોષત્વાદનેકધાનિષિદ્ધાણવ સદા સર્વદા ॥ વિષયાણાંમનાદિલ-
લાગ્યાસાત્કદા ચિત્તસન્મુનેરપિ કસ્યાપિચેતો વિકારમાત્રં પ્રા-
પ્તુમ્ ॥

અર્થ:—વલી તે લિંગધારીઓ આકાંક્ષા સહિત છે પદ્યે
સંજોગ કરતાનો તથા વિલાસ કરતાનો અગ્યાસ છે એ હેતુ માટે
કાળે કાળે નવી નવી રમવાની હુચ્છાઓ જેમને ઝટે છે એવા સાધુને
આરંજ આદિકનો અત્તેક પ્રકોર નિષેધ છે કેમકે એમાં બહુ દોષ-
પણુંજ છે એ હેતુ માટે નિરંતર વિષયનો અનાદિ કાલનો અગ્યાસ
છે એ હેતુ માટે ક્યારેક કોઈ પણ સારા મુનિના ચિત્ત પ્રત્યે પણ
વિકાર માત્રને પ્રગટ થવાપણું છે માટે પુર્વે કહ્યાં જે કારણ તે મુનિને
સેવવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:—પદુક્ત ॥

નવિ અત્યિ નવિય હોહી પાણં તિહુયણંમિ સો જીવો ॥
જો જુષણમણુપત્તો વિચારરહિત સગા હોઈ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એવો કોઈ જીવ ત્રણ
જગમાં બહુધા નથી તથા શ્રદ્ધે પણ નહિ જે યોગ્ય અવસ્થા પામીને

विकार रहित सदाकाल एटले निरंतर होय ॥

टीकाः—ननु सर्वदा ॥ तदैव तेषां ज्ञानांकुशेन स्वचित्त-
माकृष्य मिथ्यादुःकृतादिप्रायश्चित्तप्रतिपत्तेः ॥ एतेतु एगागिय-
स्स दोसा, इत्थी साणे तहेव परिणीए ॥ जिस्सकविसोहिमहवय त-
म्हासंविइज्जाए गमणमित्याद्यागमनिषिद्धैकाकिविचरणादिनाऽ
त्युच्चंखलतयाच सदैव मन्मथविकारजाज इतिसाधूक्तं साधु
व्याजविटा इति ॥ २४ ॥

अर्थः—माटे ज्ञानरूपी अंकुशवमे पोताना चित्तनुं आक-
र्षण करी मिथ्या दुःकृत आदिक प्रायश्चित्तनुं अंगीकार करवुं तेने
सदाकाल अणकरतो एहवो. आ लिंगधारी निरंतर काम विकारनेज
जजे ठे केम जे शास्त्रमां निषेध कर्तुं एवुं जे एकाकि विहार करवा-
पणुं इत्यादिकने अतिशय उत्तुंखलपणे एटले मदोन्मत्तपणे करे ठे
ते एकाकि विहार उपर शास्त्रनुं वचन जे एकाकि विहार करनारने
स्त्री संबंधी तथा श्रान एटले कुतरां सम्बन्धी तथा शत्रु सम्बन्धी
दोष उत्पन्न थाय ठे तथा जिह्मानी शुद्धि यती नथी तथा महाव्रतनो
जंग थाय ठे माटे एकाकि विहार करवानो त्याग करवो माटे जे
लिंगधारीउने साधुना मिषयी जणाता व्यजिचारी पुरुष कद्दा ते
वात युक्त ठे. ॥ २४ ॥

टीकाः—इति उक्तप्रकाराणि आदिशब्दा दन्यान्यप्येवं
प्रायाणि विरुंबेनाव्यंजकानि वचांसि गृह्यंते ॥ ततश्च इत्यादी

ન્યુદ્ધતાનિ વહુજનવદનસ્ય મુદ્ધયિતુમશક્યત્વાન્નિઃશંકતયો
ઘટાનિ સર્વત્રાઽસ્વલિતાનીતિયાવત્ ॥

અર્થ:—એમ પૂર્વે કહ્યાં એવાં આદિ શબ્દથી બીજાં પણ બહુધા એજ પ્રકારનાં વિઠંબણાને જણાવનારાં વચન ગ્રહણ કરીએઢીએ તે હેતુ માટે ઘણા ઉદ્ધત લોકનાં વચન થાય છે કેમજે બહુ લોકના મુખને રોકવા નથી સમર્થ થતા માટે નિઃશંકપણે અતિશય પ્રસિદ્ધ કોઈ જગાએ સ્વલ્પના ન પામતાં એવાં લોકનાં વચન એ લિંગધારી-ઝને દેહીને ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકા:—સોપહાસાન્યુત્પ્રાસન્નાંજિ વચાંસિ વચનાનિ યેષાં તે તથાસ્યુર્જવેયુર્લોકાઃ પ્રાકૃતજનાઃ કુતોર્થિકન્નાવિતાશ્ચ જૈન પથમત્સરિણઃ પ્રેક્ષ્ય સાક્ષાત્કૃત્ય યેષામિતિ પદં તૂર્યપાદસ્થિતં સકલં વાક્યંદીપયતિ ॥ તેન યેષાં સ્થિતિ મિત્યાદિ સંબંધ્યતે ॥

અર્થ:—ઘટલે જે લિંગધારીઝને સાક્ષાત દેહી કુતોર્થની જેમને જાવના વળગી છે એવા પ્રાકૃત મત્સરી લોક ઉપહાસ સહિત છે વચન તે જેમનાં એવા થાય છે યેષાં એ પદ આ કાવ્યના ચોથા ચરણમાં રહ્યું છે પણ સકલ વાક્યને દીપાવે છે તે હેતુ માટે જે લિંગધારીઝની અઘટિત સ્થિતિ દેહીને લોક ઉપહાસ કરે છે એમ સંબંધ થાય છે.

ટીકા:—સ્થિતિં યસ્યનુચિતમસમંજસમાચારં ॥ સ્વરૂપેષૈવ તાવન્મત્સરિણઃ સર્વસ્યાપ્યુપહાસંકુર્વતિ કિંપુનઃ સંપ્રતિ નિરતિશ-

यस्य जिनशासनस्य तत्रापि लिंगिनां तथारूपं वैशसव्यवहारं
वीक्ष्य कथंकारं न कुर्युरित्यर्थः ॥

अर्थः—मत्सरि पुरुष पोताना स्वप्नावेज पोतानी मर्यादाने
न घटतो एवो आचार देखीने सर्वनुं उपहास करे ठे तो सर्वोपरि
जे जिनशासन तेनुं वर्त्तमानकाले उपहास करे तेमां तो शुं कहेवुं
तेमां पण लिंगधारीउનો ते प्रकारनो हिंसक व्यवहार देखीने केम
उपहास न करे षटलो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा श्रुत्वाआकर्ण्य येषां स्थितिं अन्ये अपरेऽ
त्रिमुखाः शेषदर्शनेज्यः सकलोपपत्तिकलितमिदं जैनदर्शनं
यतयोप्यत्रदर्शने शांतात्मानः क्रियानिष्ठा श्रोपलज्यन्ते ॥ ततोऽ
स्माकमपीदमंगीकर्तुं मुचित मिति चेत्तसाज्युपगमविषयीकृत
जिनशासना स्तेपि आसतां तदपरश्रुत्यपेरर्थः ॥

अर्थः—वळी जे लिंगधारीउनी स्थिति देखीने बीजा पण
षट्छे जैन दर्शनने सन्मुख थयेला लोक पण विमुख थाय ठे एम
आगळ संबंध ठे ते एम जाणता हता जे सर्व दर्शनथी सकळ
कळानी सिद्धिये सहित आ जैन दर्शन ठे केमजे आ दर्शनमां
यति पण शांत चित्तवाळा ठे तथा क्रियानिष्ठ देखाय ठे ए हेतु
माटे अमारे पण आ दर्शन अंगिकार करवुं घटित ठे एम पोताना
चित्तवक्के जिन शासननो अंगिकार करीने रह्या एवा पण जे लोक ते
विमुख थाय ठे तो बीजा थाय एमां ते शुं कहेवुं एम अपि श-
ब्दनो अर्थ ठे.

ટીકાઃ—શ્રુતપથાજ્ઞૈનસિદ્ધાંતમાર્ગાત્ વૈમુખ્યં ઇતાવં-
તમનેહસં વયમઙ્ગાઃ સ્યામ યદેતદેવ તાત્વિકં ધર્મદર્શનં નિર-
પવાદં ॥ પરંચત્રાપ્યેવંવિધાસદાચારકારિણો વિલોક્યંતે ॥
તદાલ્પમનેન તામ્નહિરન્મયાલંકારદેશીયેનાંતર્નિઃ સારેણ બહિર્મા-
ત્રિમનોહરેણ ॥ સર્વથા પ્રાક્સ્વીકૃત મેવાસ્માકં દર્શનં શ્રેયઃ॥
અહો જૈના અન્યથાવાદિનોઽન્યથાકારિણશ્ચાદિવચનસંદર્જેણ-
પરાઙ્મુખત્વં સર્વથા બહિર્જાવ મિતિ યાવત્ આતન્વતે દર્શયંતિ ॥

અર્થઃ—જિનના સિદ્ધાંત થકી વિમુખપણું શી રીતે પામે
હે તો તે કહે છે જે અમો આટલા કાલ સુધી અજ્ઞાનીજ હતા. જે
હેતુ માટે અમો જાણતા હતા જે નિર્વાધ યથાર્થ ધર્મ દર્શન તો
આજ હે પણ જે દર્શનને વિષે આ પ્રકારના અસત્ આચરણ કરના-
રા લિંગધારીનું દેખાય છે માટે એ દર્શનવચ્ચે સર્ચું આતો ઉપરથી
સોનાણ રસેલું તાંબાના આનૂષણ જેવું માંહેથી નિઃસાર છે કેવલ
બારણેથી મનોહર જણાતું આ જૈન દર્શન છે માટે સર્વથા પૂર્વે અંગિ-
કાર કરેલું આપણું દર્શનજ સારું છે અહો આતો માટે આશ્ચર્ય જે
આ લોકતો બોલે છે જુદું ને કરે છે જુદું શ્ચાદિ વચનના સમુદ્ધને
કહેતા સતા સર્વથા જૈન દર્શનથી બહિર્જાવ ઇટલે જૈન દર્શનનો
ત્યાગ કરી દેખામે છે.

ટીકાઃ—તથા યેષાં મિથ્યોક્ત્યા મૃષાવચ્ચેન ॥ તેહિ
સ્વલ્પિતાચારત્વેન સર્વશંકિતત્વાત્ અસમંજસચેષ્ટિતં પ્રતિ કેન
ચિત્ પૃષ્ઠા સ્સંતો મલ્લિમ્લુચવદલીકં જાષંતે ॥ યથા કણ્વમાહ ॥
નવયમેવંવિધકારિણા ઇતિ ॥ તતશ્ચ પ્રત્યક્ષોપલક્ષિતદોષાપહ્ન

વાત્તાદશામેવ બાહુલ્યેન દર્શનાન્ન કિમિત્યાહ ॥

અર્થ:—વઢી જે લિંગધારીનના મિથ્યા વચને કરીને સંદેહ ઉત્પન્ન થાય છે એમ આગલ સંબંધ છે તે લિંગધારીન મિથ્યા બોલે છે તે કહે છે કેમજે નિશ્ચે તે પુરુષો પોતાના આચારથી વ્રષ્ટ છે એ હેતુ માટે એમને દેખીને સર્વને શંકા ઉપજવાપણું રહ્યું છે એ હેતુ માટે કોઈ ન કરવાનું કામ કરેલું દેખીને કોઈ પુરુષે પુઠે સતે ચોરની પેઠે જુઠું બોલે છે જે કોણ એમ કહે છે અમો એ પ્રકારનું કરીએ એવા નથી. ત્યાર પછી પ્રત્યક્ષ દીઠો ને ઝંઝૂચો એવો જે દોષ તેને ઝંઝૂચો એ હેતુ માટે તથા તે લિંગધારીન મધ્યે બહુધા તે પ્રકારનું ઓલવવાપણું દેખાય છે એ હેતુ માટે શું થાય છે તે કહે છે.

ટીકા:—સુદ્દશોપિ સમ્યગ્દૃષ્ટયો જિનમતાંતઃસ્થાઅપિ પ્રાયશઃ કિંપુનરન્યશ્ચત્યપેરર્થઃ ॥ વિવ્રતિ ધારયંતિ કુર્વંતીતિયાવત્ મનશ્ચેતઃ સંદેહશ્ચંદંકિમેવમન્યથાવેત્યુગ્રયકોટયુલ્લેખ્યન વધારણજ્ઞાનં સર્વૈકત્રાનવસ્થિતરૂપત્વસાધર્મ્યાદોલા પ્રેક્ષા તથા ચલ મેકત્રાઽસ્થાસ્તુ ॥ યથાદોલારૂઢં વસ્તુ તસ્યાશ્ચલત્વાચ્ચલમેવં સુદ્દશામપિમનઃ ॥

અર્થ:—જે સમકિત દૃષ્ટિનું જિન મતમાં રહ્યા છે તે પણ સંશયનું ધારણ કરે છે તો બીજાને સંશય થાય તેમાં તે શું કહેવું એ અપિ શબ્દનો અર્થ છે. એટલે તે લિંગધારીનનું મિથ્યા વચન સાંજઢીને સમકિતી પુરુષોનું મન પણ સંશય કરે છે જે શું આમ હશે કે બીજે પ્રકારે હશે એમ બે પ્રકારના તર્કબને નિશ્ચય રહિત જે જ્ઞાન

તેને સંદેહ કહીય. તેહિજ એક જગાએ રહેતો નથી માટે હિંદોલા સમાન ચંચલ છે. એક ચંચલ વસ્તુને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચલજ કહીય. જેમ હિંદોલો ચંચલ છે તો તેને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચલજ હોય તેમ સંદેહનું સ્વરૂપ ચંચલ છે તો તેને પામેલું સમકિત દૃષ્ટિર્જનું મન તે પણ ચંચલજ હોય.

ટીકા:—પૂર્વહ્યસ્માન્નિર્જેનમતં વાકિક્રયયો રવિસંવાદિ સ્વરૂપં ધર્મકથાદિષ્વાકર્ણિત મિદાનીત્વંશેનાપિ ન તથોપલજ્યતે॥ તત્કિમિદં વાસ્તવમવાસ્તવં વેતિ સંદેહાધિરૂઢત્વાન્ન જૈનમતે ડઢીમાનં નિબધ્નાતિ ॥ અથવા સંદેહને કરણજૂતેન દોલાવચ્છલં ॥ તાત્પર્યં તુ પૂર્વવત્ ॥ યેષાં નામજૈનાનાં તેઽમી સંપ્રતિ સર્વત્રપ્રસૂતત્વાત્પુરોવર્તિનઃ નન્વિત્યક્ષમાયાં પાર્શ્વવર્તિસુહૃદામંત્રણેવા ॥ સર્વથા સર્વૈઃ પ્રકારૈર્જિનપથપ્રત્યર્થિનો જગવન્મતપ્રત્યનીકાનતુ કેનાપિ પ્રકારેણ તદનુકૂલાઅપિ ॥

અર્થ:—તે શી રીતે તો તે એમ કહે છે જે પૂર્વે તો અમોએ જૈન મત જે તે વાણિ તથા ક્રિયા તેને વિષે વિસંવાદ રહિત છે સ્વરૂપ જેનું એવું ધર્મ કથાદિકને વિષે સાંજઝળું હતું એટલે જેવું વાણી-ય કહે છે તેવુંજ ક્રિયાવચ્ચે દીઠામાં આવે એવું જૈન મત છે એમ સાંજઝળું હતું પણ હાલમાં તો અંશ માત્ર પણ તેમ દેખાતું નથી. એટલે મુખે બોલે છે જુહું ને ચાલે છે જુહું માટે વિસંવાદિ જૈન દર્શન જણાય છે તે માટે આ તે શું વસ્તુતાએ એમજ છે કે નથી. એ પ્રકારના સંદેહ ઉપર મન ચક્રેલું છે માટે જૈન મતને વિષે સમકિત દૃષ્ટિયોવાળાનું પણ મન દૃઢપણે બંધાતું નથી અથવા સંદેહ કરીને સમકિત દૃષ્ટિ

उनुं पण मन हिंदोलानी पेठे चंचळ थाय ठे ने एमां तात्पर्य तो पूर्वनी पेठे जाणुं जे नाम मात्र जैनी ठे ते सर्व जगाए पसरेला ठे ए हेतु माटे आ समीप रहेला एम प्रत्यक्ष निर्देश क्यों ? ननु अव्ययनो अक्षमरूप अर्थ ठे एटले अमो ए विपरितपणाने सहन करता नथी अथवा पासे रहेला मित्रानुं संबोधन कहेनारो ननु शब्द जाणवो ए लिंगधारीनुं तो सर्व प्रकारे जिनमार्गना वैरी ठे एटले जगवंतना मार्गना शत्रु ठे पण कोइ प्रकारे जिन मार्गने अनुकूल नथी.

टीका :— जैनदर्शनोपहासतदजिमुखवैमुख्यापादनादि-
ना जिनसाशनानुपचयहेतुत्वेन वस्तुतस्तेषां तदुद्बेदकत्वात् ॥
येषांचापराधेन शशधरकरविशदे जगवन्हासने लोकोपहासवि-
पर्यासादयो दोषाः प्रादुःप्यंति तेऽनंतसंसारिणः सिद्धांते प्रति-
पादिता महापापीयस्त्वात् ॥

यदुक्तं ॥

दोसेणजस्स अयसो आयासो पवयणेय अग्गहणं ॥
विप्परिणामो अप्पच्चओयकुब्बाय उप्पज्जे ॥
पवयण मणुपेहंतस्स निरुंधस्सतस्स लुद्धस्स ॥
बहु मोहस्स जगवया संसारोणंतओज्जणिओ ॥
तत्त इत्येतत्पदमग्ने वृत्तादौ संज्ञंत्स्यत इति वृत्तद्वयार्थः ॥५५॥

अर्थः—नलंटा जैन दर्शननुं उपहास करावनारा ठे ने जे

જિન દર્શનને સન્મુખ થયેલા હે તેમનું વિમુક્ષ પાણું કરવું ઇત્યાદિ
 દોષે કરીને જિન શાસનની હાનિ કરવાના કારણિક હે માટે વસ્તુ-
 તાણે એ લિંગધારીનું જિન મતના ઉદ્દેશક હે કેમજે જે લિંગધારીનના
 અપરાધે કરીને ચંદ્રમાના કિરણ સરણું નજલું જિન શાસન તેને
 વિષે લોકે ઉપહાસ કરે તથા જિન માર્ગથી વિપરીતપણું પામે ઇત્યા-
 દિક દોષ પ્રગટ થાય હે તેથી સિદ્ધાંતને વિષે એવા પુરુષો અનંત સં-
 સારિક કહ્યા હે કેમજે અતિશે મહા પાપી હે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—સાંપ્રતં કુપથવર્તિનાં વિધિપથં પ્રત્યૈકાંતિકી-
 માત્યંતિકીં નિરુપમાં ચ મનસોદુષ્ટતા મુપલખ્યતદુત્પાદં ચેતર-
 જનમનઃ કારણ સામગ્ર્યા અસંજાવયં સ્તદ્વિલક્ષણાંતદુત્પાદકા-
 રણસામગ્રીં સંજાવનાદ્ધારેણાહ ॥

અર્થ:—હવે કુમાર્ગમાં વર્તનાર એવા લિંગધારીનના મનની
 વિધિ માર્ગ પ્રત્યે એકાંતપણે અતિશય ઉપમાથે રહિત જે દુષ્ટતા
 એટલે દુષ્ટપણું. તેને देखીને એ પ્રકારનું દુષ્ટપણું બીજા લોકના મન-
 રૂપી સમસ્ત કારણ તે થકી સંજવતું નથી એમ ધારીને એ પ્રકારનું
 દુષ્ટ મન થવું તેની કારણ સામગ્રી કોઈ પ્રકારની વિલક્ષણ સંજવે
 હે એવી સંજાવના કરતા સત્તા ગ્રંથકાર સંજાવના દ્વારવડે એ લિંગ-
 ધારીનના મનની દુષ્ટતાને કહે હે એટલે એકાંતપણે અતિસેજ વિધિ
 માર્ગના દ્રેષી એવા એ લિંગધારીનના મનની ઉપમા રહિત જે દુષ્ટતા
 તે શી શી વસ્તુ જેઠી થઈને નિપજી હે એમ તર્ક કરતા ગ્રંથકાર
 કહે હે ઇતિજ્ઞાવઃ ॥

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वैरुत्कटकालकूटपटलैः सर्वैरपुण्योच्चयैः

सर्वव्यालकुलैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः ॥

नूनं क्रूरमकारि मानसमसुं डुमार्गमासेडुषां

दौरात्म्येन निजधनुषां जिनपथं वाचैषसेत्यूचुषां॥७६॥

टीकाः—ततः शब्दस्य प्राक्तनवृत्तस्थस्येह संबंधात्तेन य-
तोऽमी सर्वथासत्पथं प्रति दुष्टचेतसस्ततस्तस्माद्धेतोः किमि-
त्याह ॥ नूनमिति संज्ञावनायां । अहमेवंसंज्ञावयामि॥ यावंत्य-
तिदुष्टवस्तूनि जगति संति तावद्भिर्दुमार्गमासेडुषां क्रूरं मान
समकारीति संबंधः ॥

अर्थः—पूर्वना काव्यमां ततः ए शब्द रहेलो ठे तेनो आ
जगाए संबंध ठे तेणे करीने जे हेतु माटे ए लिंगधारीउं सर्व प्रकारे
सन्मार्ग प्रत्ये दुष्ट चितवाळा ठे. ततः कहेतां ते हेतु माटे शुं थयुं
ते कहे ठे जे हुं एम संज्ञावना करुं हुं के जे जेटलो दुष्ट वस्तु ज-
गत्मां ठे तेदली वस्तुवने दुष्ट मार्गने पामेला एटले जन्मार्गे चा-
लनारा एवा लिंगधारीउनुं क्रूर एटले महा आकरुं दुष्ट मन कर्तुं
ठे. एटले निपजाव्युं ठे एम संबंध ठे.

टीकाः—कथमन्यथा तन्मनसोऽतीव क्रूरता ॥ इतर जन
मनः साधारणकारण सामग्रीतस्तदनुपपत्तेः कारणानुरूपत्वात्
कार्यस्य ॥ नहि न्यग्रोधवीजात्पिचुमंद प्ररोहः ॥ कैस्तैरित्याह॥

सर्वैः सकलैस्तकटकालकूलपटलैर् नूतनत्वादत्युग्रसद्योधाति
विषजेदसमूहैः ॥ एकं द्वित्र्यादिजिरनुत्कटैश्चकालकूटशकलै
स्तत्पटलैर् वा तादृक् क्रूरमनसोजनयितुम शक्यत्वादेवमुक्तं ॥
एव मुत्तरपदेष्वपि योज्यं ॥

अर्थः—जो अतिशे क्रूर वस्तुवने ते लिंगधारीजनुं मन न
निपजाव्युं होत तो तेमना मननी अतिशेज क्रूरता क्यांथी होत,
केमजे बीजा लोकना मनने साधारण सामग्री होत तो एटले जे
वस्तुथी बीजा लोकनुं मन निपज्युं ठे तेज वस्तु सामग्रीथी ए
लिंगधारीजनुं मन नीपज्युं होत तो आ प्रकारनी जे अतिशय क्रू-
रता ते न होत माटे जेवुं कारण होय तेवुंज कार्य थाय ठे, कारण-
ना गुण कार्यमां आवे ठे जेमके वरुना बीजथी लोबमानो अंकुर
नीपजतो नथी. हवे कीया कीया ते कारण जेथी ए लिंगधारीजनुं
मन नीपज्युं ठे तेने कहे ठे जे समस्त आकरां जे कालकूट जेरनां
दलीआं तेणे करीने नवुं ने अतिशे आकरुं ने तत्काल नाश करे एवा
जे विष तेना जे जेदना समूह तेणे करीने अतिशय आकरां जे न
होय, एवां जे जेर तथा एक, बे ने त्रण आदिक जे कालकूट जेरना
करुका अथवा दलीआं तेणे करीने ते ते प्रकारनुं क्रूरपणुं नीपजा-
ववुं अशक्य ठे एटले अतिशे क्रूरपणुं थइ शकतुं नथी माटे सम-
स्त कालकूट जेर लइने ए लिंगधारीजनुं मन उत्पन्न थयुं ठे जेथी
तेने विषे अतिशेज क्रूरपणुं जणाय ठे माटे सर्व पदनुं ग्रहण कर्युं
ठे, एम आगळनां पदने विषे पण योजना करवी एटले जोरुवुं.

टीकाः—सकल काटकूलपटलैरेव केवलैः प्रकृतमनसः
कर्तुमशक्यत्वादपुण्योच्चैरित्यादि वाक्यावतारः ॥ ततः सर्वैः

रखिलै रपुण्योच्चयैः पापराशिजि सर्वव्यालकुलैरशेषाशीविष
संदोहैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः कृत्स्न व्यसनचेतः
पीकागदमंगलादिपापग्रहैरे जिरखिलैर्दुष्टैरेकसामग्रीजावेने
संज्ञूय क्रूरं सन्मार्गधातुकं मानसं चेतः अकारि निर्ममे ॥

अर्थः—समस्त कालकूट जेरना समूहवमेज केवल ए लिंग-
धारीजना मननी क्रूरता करवाने असमर्थपणुं ठे ए हेतु
माटे पापना समूहवमे निपजावुं ठे. वळी एटलाजवमे अतिशय
क्रूर न थयुं त्यारे समस्त सर्पना समूहवमे निपजावुं ए प्रकारे आंग-
ळ आगळ वाक्य जे जे कहीए ठीए तेनो अवकाश जाणवो. ते
माटे समस्त पापना समूहवमे निपजावुं ठे तथा समस्त महा जेरी
सर्पना समूहवमे निपजावुं ठे तथा समस्त कष्ट तथा समस्त म-
ननी पीका तथा समस्त रोग तथा पापग्रह ए सर्व अति दुष्ट सा-
मग्री एकठी करीने ए लिंगधारीजनुं सारा मार्गने हणनारुं मन
निपजावुं ठे.

टीकाः—क्रूररूपस्य मनसो निर्माणं विधेयमत्र एतेनास्य
मनस इतरमनोज्ञः साजात्यमपिनिरस्तमित्येतदपि संज्ञाव्या-
प्तिः । इतरमनोविलक्षणसामग्रीजन्यत्वेन वैजात्योपपत्तेः ॥
नहि मृतपिण्डं दत्तं तु वेसादि विसदृशसामग्रीजन्ययोर्घट
पटयोः साजात्यं नाम ॥ तथाच तन्मनसः कदाचिदपि न शुद्ध
जावतापत्तिः ॥ नहि जूनिवस्य शर्कराजावः शिंद्विपशतेनाप्यापा-
दयितुं शक्यते ॥ तत्कस्य हेतोः स्वस्वसामग्र्या विजातीय तथैव
तयोरुत्पत्ते रिति ॥

अर्थः—आ जगाए ए लिंगधारीजनुं मन क्रूररूप निपजा-
वेहुं ठे एम स्थापन कर्तुं तेणे करीने ए मननुं बीजा लोकना मननी
साथे सजातिपणुं हतुं एटले सरखापणुं हतुं ते पण निवारण कर्तुं
माटे एम पण संज्ञावना करुं तुं जे बीजा लोकना मनथी कोइ वि-
लक्षण सामग्रीवके ए मन उत्पन्न थयुं ठे माटे विजाति ठे, केम जे
मृत्तिकाना पिंरु तथा दंरु इत्यादि कारणथी घट उत्पन्न थाय ठे.
तथा तांतणा तथा तेमनी मेळवणी करनार काष्ठ इत्यादि सामग्री
वके पट उत्पन्न थाय ठे ते बेनी कारण सामग्री जुदी जुदी ठे. तो
तेथी उत्पन्न थयुं जे कार्य ते पण जुडुं जुडुं ठे विजाति ठे. पण स-
जाति नथी एटले सरखां नथो एटले मृत्तिकादिकथी पट उत्पन्न
थता नथी ने तांतणावके घट उत्पन्न थता नथी ने घटने पट न क-
हेवाय, ने पटने घट न कहेवाय निश्चे तेम ते लिंगधारीजना मनने
क्यारे पण शुभ्र ज्ञावनी प्राप्ति थती नथी. केमजे सेंकरो प्रकारनी
चतुराइ करे तो पण करीआतानी साकर करवाने समर्थ न थवाय.
माटे पोतपोतानी सामग्रीथो विजातिपणे लिंगधारीनुं मन तथा
लोकनुं मन ते कया हेतुथी सरखापणे जाणीए ‘अपितु’ कोइ कार-
णथी जणाय एम नथी एटले कालकूटादि सामग्री थकी उत्पन्न
थयेहुं जे लिंगधारीजनुं मन ते लोकना मन जेहुं केम कहेवाय
इति ज्ञावः ॥

टीकाः—अथवा मनःसिद्धमेव ॥ तस्य तु क्रूरत्वं विधेयं ॥
तच्च कालकूटादिभिः साध्यं ॥ अथास्मिन्पक्षे क्रूरत्वस्यो-
पाधिकत्वात् अपगमप्रसंगो वस्त्रादिषु महारंजनरागस्य तथा
वर्दानादितिचेत न उपाधिकस्यापि धर्मस्य कयाचित्सामग्र्याजन्य

मानस्यानपगमदर्शनात् ॥ यथा पट्टांशुकादिषु नीलीरागस्यौपा-
धिकस्यापि न कदाचिदपगम इति ॥ तदुपपन्न मेतन्नूनं क्रूरम-
कारि मानसमिति ॥

अर्थः—अथवा लिंगधारीज्जना मनने विषे पोतानी मेळे
क्रूरपणुं सिरूज ठे केम जे ते मनने क्रूरपणुं जे ते तो विशेषण
रूप ठे एटले लिंगधारीनुं मन केवुं ठे तो क्रूर ठे ए प्रकारना विशे-
षणे सहित ठे ते कालकूटादि जे हेतु तेषे करीने साध्य ठे एटले
अनुमान प्रयोगे करीने साधवा योग्य ठे, हवे ए पक्षने विषे क्रूरप-
णाने उपाधिपणुं ठे ए हेतु माटे क्रूरपणाने नाश पामवानो प्रसंग
थशे जेम वस्त्रादिकने विषे नारे रंगनो नाश थाय ठे ते प्रकारे क्रूर-
पणानो नाश प्राप्त थशे त्यारे ए अनुमान प्रयोग खोटो थशे. केम
जे जे हेतु उपाधि सहित होय ते खोटो थाय ठे माटे एम. जो
तमे आशंका करता हो तो ते न करवी केम जे उपाधि संबंधी जे
धर्म तेने पण कोइ प्रकारनी सामग्रीवके उत्पन्न थवापणुं ठे तेनो
नाश नथी थतो. एम प्रत्यक्ष देखवामां आवे ठे ए हेतु माटे जेम
कोइ वस्त्रादिकने विषे गलीनो रंग जो पण उपाधि ठे तो पण क्यारेय
नाश नथी थतो ए न्याये करीने लिंगधारीज्जनुं मन कालकूटादिवके
क्रूर थयुं ठे ते कोइ दिवस नाश पामे एवुं नथी माटे ए बात सिरू
थइ जे लिंगधारीज्जनुं मन कालकूटादिकवके निपजेवुं ठे माटे अ-
तिशय क्रूर ठे.

टीकाः—अमुं प्रत्यक्षं दुर्मार्गं कुपथं आसेषुषामन्युपेयु-
षां ॥ लिंगिनां तद्रज्जक्तानां चेतिशेषः ॥ ननु जवतुतेषां क्रूरमन.

સ્તથાપિ કિં ન ઢિન્નમિત્યતઆહ ॥ દૌરાત્મ્યેન દુષ્ટાશયત્વેન નિજ-
ધ્નુષામુચ્ચિદિદુષાં જિનપથં જગવત્પ્રણીતં સત્પથં ॥ સન્માર્ગવ-
ર્તિનામુપસર્ગકરણેન વસ્તુતો જિનમાર્ગં ત્રંશયદ્વિસ્તૈર્બહ-
સ્માકં ઢિન્નમિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ પ્રત્યક્ષ જણાતો કુમાર્ગ તેને પામેલા એવા લિંગધારીઝં તથા તેમના જન્મ તે બેનાં મન મહા ક્રૂર છે ત્યાં આશંકા કરી કહે છે જે તેમનાં મન ક્રૂર છે તો પણ તેમાં આપણું શું ઉદાયું પડેલે આપણું શું ગયું. એ જગાએ ઉત્તર કહે છે જે દુષ્ટબુદ્ધિએ કરીને જગવંતે કહેલા માર્ગનો ઉદ્દેશ કરવાને ઇચ્છતા વસ્તુતાએ ઉપસર્ગ કરીને જિનમાર્ગ તોળી પામતા જિનમાર્ગથી ગ્રહ કરતા એવા લિંગધારીઝં આપણું ઘણું ઠેચું છે પડેલે આપણું ઘણું બગાડયું છે. પડેલો અર્થઃ—

ટીકાઃ—અથ જિનપથં નિન્નતાં તેષાં દ્વિજાદીનામિવ કિંદર્શનાંતર પરિગ્રહેણમતાંતરપ્રરૂપણા ॥ નેત્યાહ ॥ વાચા વચ્ચેન સ્વમત્તિકદ્વિપતમપૌદેશિક જોજનાદિમાર્ગ એવ સઃઅયમેવસં જિનપ્રણીતઃ પંથા નાન્યઃ ઇતિ એવં પ્રકારેણ ઉચુષાં અજિદધુષાં ન તેષાં ન દર્શનાંતરસ્થાઃ સ્વમતંપ્રરૂપયંતિ ॥ તત્સ્થૈર્જિનપથવર્તિનો જનસ્ય પ્રતારયિતુમશક્યત્વાત્ ॥

અર્થઃ—બહી શંકા કરી સમાધાન કરે છે જે જિન માર્ગને હણનાર એવા તે લિંગધારીઝંની પોતાના મતની જે પ્રરૂપણા તે શું આશંકાદિકની પેઠે બીજા દર્શનનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને

मतांतरनी. प्ररुपणा ठे तो त्यां कहे ठे जे न कहेतां ते ब्राह्मणादि-
कनी पेठे नथी, आ तो पोतानी कपोल कटपनाथी. पोतानी मतिए
कटपेळुं जे वचन तेणे करीने आधाकर्मादि आहारादिक ग्रहण क-
रवुं ए प्रकारना मार्गने पण एम कहे ठे जे आज जिनराजनो क-
हेलो, मार्ग, ठे पण बीजो नथी. ए प्रकारे कहे ठे पण बीजा दर्श-
नमां रहेलां जे ब्राह्मणादिक ते पोताना मतने एम कहेता नथी. जे
आज जिनराजनो मार्ग ठे, माटे बीजा दर्शनमां रहेला लोको जिन
मार्गमां रहेला लोकने ठेतरवा समर्थ थता नथी ए हेतु माटे लिं-
गधारीजनी प्ररुपणा ते ब्राह्मणादिक अन्य दर्शनी जेवी केम कहेवाय ?

टीकाः—किंत्वस्मिन्नेव दर्शने वेषमात्रेण स्थिताः स्वप्ररुपितं
कुमार्गं जैनमार्गतया वदंतो मुग्धलोकं व्यामोह्यन्तीत्यर्थः ॥ ए-
तावता संरंजेण सत्पथं प्रत्यतीवप्रत्यनीकत्वं तेषां प्रकटितं ॥ इह
च सेत्यत्र सशब्दाद्विसर्जनीयलोपे संधिप्रतिषेधेपि तदःपाद-
पूरणे संधिरिति विशेषलक्षणेन संधि विधानमिति वृत्तार्थः ॥२६॥

अर्थः—बळी शुं आज दर्शनने विषे वेष मात्र धारण करी-
ने रहेला एवा लिंगधारीज पोताना प्ररुपण करेला एवा कुमार्गने
जैनमार्गपणे कहेता एटले आ अमो कहीए ठीए एज जैनमार्ग ठे
एम कहीने जोळा लोकने जमावे ठे, मोह पमाके ठे एटलो अर्थ.
ए लिंगधारीजनुं आटळुं बधुं कहेवुं तेणे करीने सन्मार्ग प्रत्ये एमनुं
अतिशेज. शत्रुपणुं ठे तेने प्रगट करी आप्पुं आ काव्यमां सेति ए
जगाए स. शब्दथी विसर्जनीयनो लोप करे सते. संधिनो निषेध ठे
तो पण तत् शब्दनो जे संधि कर्यो ते पादपूरणे संधि ए सूत्रमां

વિશેષ લક્ષણ કહ્યું છે તેણે કરીને સંધિ કર્યો એ પ્રકારે ગ્રા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૨૬ ॥

ટીકા:—અતઃ સ્વતંત્રપદં દ્વયોરપ્યનયોર્વૃત્તયોઃ સંબંધયોજનાર્થં તત્ત્વાગ્રિમવૃત્તસ્યાદૌ યોદ્યતે ॥ શ્દાનીં તેષાં વચનમાત્રમપિ વિવેકિનઃ શ્રોતું ન યુજ્યત ઇત્યાહ ॥

અર્થ:—અતઃ એ પ્રકારનું પદ બે કાવ્યની વચ્ચે મૂક્યું છે તે બે કાવ્યનો સંબંધ પરસ્પર જોડવાને અર્થ છે તેને આગળ કાવ્ય કહેતાં પહેલાં જોડીશું. હવે તે લિંગધારીનું વચન માત્ર પણ વિવેકીને સાંજઠવું યોગ્ય નથી એમ કહે છે. એજ કારણ માટે એ લિંગધારીઓ સાચા માર્ગથી અતિશેજ વિપરીત ચાલે છે એ હેતુ માટે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દુર્જેદસ્ફુરદુઘ્રકુઘ્રહતમઃ સ્તોમાસ્તધીચક્ષુષાં ।
સિદ્ધાંતદ્વિષતાં નિરંતરમહામોહાદહંમાનિનાં ॥
નષ્ટાનાં સ્વયમન્યનાશનકૃતે બદ્ધોદ્યમાનાં સદા
મિથ્યાચારવતાં વચ્ચાંસિ કુરુતે કર્ણે સકર્ણઃ કથં ॥૨૭॥

ટીકા:—યત એવાનામૈતે જિનપથં પ્રતિદુષ્ટા અતોઽસ્માદેતોઃ ॥ કિમિત્યાહ ॥ તેષાં વચ્ચાંસિ કુપથપ્રતિપાદકાનિ વચનાનિ કુરુતે વિધત્તે કર્ણે સ્વશ્રવણે સકર્ણઃ સશ્રોતઃ અથચ સહૃદયઃ કથં કેન પ્રકારેણ ન કથંચિદિત્યર્થઃ ॥

अर्थः—जे हेतु माटे ए लिंगधारीन निश्चे जिनमार्ग प्रत्ये दुष्ट ठे ए हेतु माटे शुं करवुं ते कहे ठे. जे ते लिंगधारीननां उन्मार्गने प्रतिपादन करनारां वचन पोताने काने सांजळे ठे ते पुरुष कानवा-
ळो केम कहेवाय? घळी हृदय सहित पण कीये प्रकारे कहेवाय? केम जे जे हैयानो शून्य होय तेने हृदय सहित केम कहीए? कोइ प्रकारे न कहीए एटलो अर्थः ॥

टीकाः—नहि सकर्णस्य कर्णकटूनिस्पृष्टपरमर्माणि वच-
नानि खलानां श्रोतुं युक्तानि॥ किंतु कर्णयोरेतदेवं फलं यत् पीयू-
षवर्षुका अपहंसितमुक्ताः सतां सूक्तयः श्रूयन्ते ॥ अथ च सक-
र्णस्य प्रेक्षावतः कुपथवर्तिनां जाषितानि कर्णे कर्तुं न युज्यन्ते ॥
तच्चूवणस्य साधूनामपि मिथ्यात्वनिबन्धनत्वेनाजिधानात् ॥

अर्थः—कर्ण सहित जे पुरुष एटले सारा पुरुष तेमना कानने करवां लागे ने पारका मर्मस्थानने स्पर्श करनारां जे खल पुरुषोनां वचन ते सांजळवां घटित नथी. त्योरे शुं सांजळवुं घटित ठे तो काननुं एज फळ ठे जे अमृतने वरसतां ने मोतिने उपहास करतां एवा सत् पुरुषनां सारां वचन तेज सांजळवा युक्त ठे. हवे कान सहित जे बुद्धिवान पुरुष तेने कुमारगमां रहेनार पुरुषोनां वचन काने सांजळवां घटित नथी. केम जे ते वचन साधु सांजळे तो तेने पण मिथ्यात्वनुं कारण आय एम शास्त्रमां कहेवुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

एवुच्चिय तेसिं मुवस्तयंमि तुम्विससमागठं साहू ॥
तेसिं धम्मकहाए कुणइ विधायं सइवलंमि ॥

इदरा उण्ड कन्ने तस्सवणा मिञ्जमेइ साहूवि ॥
अवल्लोकि मुजो सहो जीवाजीवाइअणजिणो ॥

टीकाः—कीदृशमित्याह ॥ दुर्जेदो निवक्तृत्वाद् दुरुद्भेदः स्फूर्न्मनसि संततार्थस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याजिनिवेश स एवतमस्तोमः सत्पथदर्शनांतर्ह्ययकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं उन्नंधीः प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुः पंध्यानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थः—ते लिंगधारीजं केवा ठे तो जेमना मनने विषे अ-तिशय गाढ रह्यो ठे माटे महा दुःखयी जेदाय एवो ने निरंतर रह्यो ठे माटे जागतो एवो जे महा आकरो कदाग्रह एटले चैत्य-वास आदिकनुं जे स्थापन करवुं तेने विषे जे मिथ्याजिनिवेश एटले मिथ्यात्व तेहिज अंधकारनो समूह केम जे साचा मार्गने जा-णवानुं अंतर्भ्यान करे ठे. ए हेतु माटे गाढ आंधलुं करनार अति-शय अंधकार तेना समूह जेवुं जे ए मिथ्यात्व तेणो करीने ढांक्युं ठे बुद्धिरूपी नेत्र ते जेमनुं एवा लिंगधारीजं ठे साचा मार्गने प्रकाश करनारी बुद्धि माटे बुद्धिरूपी नेत्र कहुं जेम अंधकारवके ढंकायेल नेत्र ते मार्गने न देखे तेम ते लिंगधारीजनी बुद्धि कदाग्रहवके ति-रस्कार पामी ठे ए हेतु माटे साचा मार्गने खोळती नथी.

टीकाः—सिद्धांतद्विषतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्भेद

प्रवृत्तत्वादागमवैरिणां निरंतरमहामोहात् व्यसनातिरेकाऽविवेकात् अहमिति निपातोऽस्मदर्थे ॥ ततश्च वयमेव श्रेष्ठा नास्मत्समः कश्चिदित्यात्मानं मन्यते॥ये ते अहंमानिनस्तेषां विवेकिनां हि गंजीरत्वेन महति गुणगणे सत्यप्यनुत्सेकात् ॥

अर्थः—बळी ते लिंगधारीउं केवा ठे तो सिद्धांतना द्वेषी एटले सिद्धांतनो जे अर्थ तेथी विपरीत जे अर्थ तेनी प्ररुपणा करे ठे ए हेतु माटे सिद्धांतनो उद्भेद करवामां प्रवर्तेला ठे ए हेतु माटे सिद्धांतना वैरीरुप ठे. ते लिंगधारीउं निरंतर महा मोहथी एम जाणे ठे जे अमोज श्रेष्ठ ठीए अमारा जेवो बीजो कोइ नथी ए प्रकारे अविवेकथी पोताना आत्माने माने ठे केम जे विवेकीने तो गंजीरपणुं ठे माटे मोटा गुणनो समूह ठते पण गर्व नथी थतो ए हेतु माटे.

टीकाः—मूढानां तु तुल्यतया स्तोकेऽपि तस्मिन् जगतो पितृणतयामननात्

॥ तदुक्तं ॥

जह् उंडुरस्स एकेण विहिणादोवि वावमाह तथा ॥
तह असुणिय परमत्ता थेवेणविज्जुणाहुंति ॥

अर्थः—ने मूढपुरुषने तो थोको गुण होय तोपण जगतने तृण समान माने ठे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथा स्वयमात्मना नष्टाः सुखलोत्तयाऽनवरत-

मन्याये पथि प्रवर्त्तमाना जनपुरतः स्वं संस्थापयि तुमशक्नुवंतः
 क्व धर्मः क्व संप्रति व्रतिन इत्यादि नास्तिक्यं प्रतिपन्नास्तेषां
 अन्येषामात्मव्यतिरिक्तानां नाशनकृते नास्तितापादननिमित्तं
 बद्धोद्यमानां ॥ यदि ह्येतानप्यात्मना कथंचित्समी कुर्मस्त-
 दा सुंदरं जवत्यज्ज्यैते धार्मिकमन्याः परुषवाग्जिरस्मान् संत
 क्षिप्यंती त्याशयेन तन्नाशनाय विहितप्रयत्नानां ॥

अर्थः—बळी ए लिंगधारीउं पोतेज पोतानीं मेळे नष्ट ठे
 एटले सुखनी लालचे निरंतर अन्यायना मारगमां प्रवर्त्त्या ठे ते
 लोकनी आगळ पोतानुं सारुं स्थापन करवा असमर्थ ठे एटले
 पोताना मुनिपणानुं वर्त्तन देखाकी शकता नथी माटे एम बोले ठे
 जे आ काळमां जैनमुनि क्यांथी होय ने जैन धर्म पण क्यांथी
 होय इत्यादि नास्तिपणाने पाभेला ठे ते पोते नाश पाभ्या ठे ने
 बीजाने नाश करवाने अर्थे एटले नास्तिपणानुं प्रतिपादन करवाने
 कारणे बांध्यो ठे उद्यम ते जेमणे एवा ठे एटले आ उत्कृष्टा कहे-
 वाय ठे माटे जो एमने आपणा बराबर कोइ प्रकारे करीए तो सारु
 ने जो एम नहि करीए तो धर्मिष्टपणाने माननारा ए उत्कृष्टा सा-
 धु ते आपणने कठोर वाणीए करीने तिरस्कार करशे एवा आशये
 करीने तेमनो नाश करवामां उद्यमवंत ठे एटले जे ते प्रकारे सुवि-
 हितने धर्म व्रष्ट कहेनारा ए लिंगधारीउं ठे ए जावः

टीकाः—सदा सर्वदा मिथ्याचारा मुक्तिपथविपरीताचारा
 मिथ्यात्वाविरतिप्रमादकपायदुष्टयोगलक्षणाः अथवा लोक

પ્રલંબનહેતુક વાહ્યેંદ્રિયસંયમપુરસ્સરં વિષયપ્રણિહિતમન
સ્કત્વં ॥

અર્થઃ—વઢી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાઢા ઢે ઇટલે મુક્તિ માર્ગથી વિપરીત ઢે આચાર તે જેમનો ઇવા ઢે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રતિ ૨, પ્રમાદ ૩, કષાય ૪ ઇ રૂપી જે દુષ્ટયોગ તે ઢે લક્ષણ તે જે-
મનું ઇવા ઇ લિંગધારીઢ ઢે અથવા લોકને ડગવા કારણે વાહેરથી
પોતાની ઇંદ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોમી
રાખનારા ઢે.

ટીકાઃ—યદાહ ॥ વાહ્યેંદ્રિયાણિ સંયમ્ય, ય આસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ઇંદ્રિયાર્થાન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચારઃ સ ડચ્છેતે ॥ તતશ્ચ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંઢિકાનાં હ્યાપાતમધુરોપિ વચનસંદર્ઢઃ
પ્રલંબનગર્ઢત્વેન પરિણામે ઢૂયોઽનર્થસંઢારકારણત્વાદ્વિષાયતે ॥

અર્થઃ—તે વાત કહી ઢે જે જે પુરુષ ડપરથી ઇંદ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવકે વિષયને સંઢારતો રહે ઢે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાઢો કહીઇ, તે હેતુ માટે મિથ્યાચારવાઢા દંઢિ ઇવા ઇ
લોકનો જે તત્કાલ મધુર જણાતો ઇવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય ઢે. કેમજે તેમાં ઢાનું ડગવાપણું રહું
ઢે ઇ હેતુ માટે તેમનું વચન વિષ જેવું ઢે ઇટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય ઢે.

ટીકાઃ—॥ તદુક્તં ॥

પીયુષધારામિવ દાંઢિકાઃ પ્રાગ્ પ્રલંબનીયાં ગિરમુઢિરંતિ ॥

પુનર્વિપાકેઽખિલદોષધાત્રી સૈવાતિશેતે વત કાલકૂટં ॥
અતસ્તદ્ગાષિતાનિ સુવિહિતૈઃ સુશ્રાવકૈશ્ચ ન શ્રોતવ્યાનોતિ
તાત્પર્ય મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દંત્રી પુરુષ જે તે પ્ર-
થમ તો અમૃતની ધારા જેવી સર્વને લોનાવનારી એવી વાણી બોલે
હે પઠી પરિણામે તેજ વાણી સમસ્ત દોષની કરનારી થાય છે માટે
કાલકૂટ જેર કરતાં પણ દંત્રી પુરુષની વાણી અતિ અધિક છે માટે
તે દંત્રી પુરુષનાં વચન સુવિહિતને તથા સારા શ્રાવકને ન સાંજ-
લ્લાવાં એજ તાત્પર્ય છે; એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨૭ ॥

ટીકાઃ—અધુના વિતથાદિરુપધર્મદેશિનામપિ તેષાં કુપથ-
સ્ય તથાવિધમુગ્ધજનોપાદેયતાં સવિષાદં પ્રતિપાદ્યન્નાહ ॥

અર્થ—હવે તે મિથ્યાદિરુપ ધર્મને ઉપદેશ કરતા એવા
પણ તે લિંગધારીનનો કુમાર્ગ તે પ્રકારના ઝોલા લોકને ગ્રહણ
કરવામાં આવ્યો છે તેને વિશ્વવાદ સહિત પ્રતિપાદન કરતા સતા
પટલે એ વાત ઘણી લેલદ તરેલી છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા
ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यत् किञ्चिद्विषयं यदप्यनुचितं यद्व्योक्तलोकोत्तरो ।
 तीर्णं यदञ्जव हेतुरेव ऋविनां यच्छास्त्रबाधाकरं ॥
 तत्तद्धर्म इति ब्रुवंति कुधियो मूढास्तदर्हन्मत ।
 त्रांत्या लांति च हा डुरंतदशमाश्चर्यस्य विस्फूर्जितम् ॥२७॥

टीकाः—तत्तद्विषयिणीसायां सर्वसंग्रहमाह ॥ धर्म सा-
 धनमनुष्ठानमिह धर्मस्ततश्चधर्म इति सुकृतमिदमित्येवंरूप-
 तया ब्रुवंति वदन्ति कुधीयो दुर्मेधसो नाम जैनाः ॥ यत्किञ्चित्साह ॥
 यत्किञ्चिद्विषयं सामान्यतो निर्दिष्टविशेष तोऽनिर्दिष्टनाम
 कं वितथमलीकं श्रेणिकराजरजोहरणवन्दनादि न हेतदागमे-
 क्वचिद्विखितमस्ति येन सत्यं स्यात् परं लिंगिनः स्वबन्धता ॥
 पादनायै तदपि धर्म इति ज्ञापन्ते ॥

अर्थः—कहीशुं ए सर्वे वातो नो संग्रह थाय ठे ते कहे ठे
 जे दुष्ट बुद्धिजवाला केवल नाम मात्र थी जैनी कहेवाता एवा ए
 लिंगधारीज जे ते आगल कहीशुं ए सर्वेने आतो धर्म ठे ए प्रकारे
 बोले ठे. तत् शब्दनुं बेवार उच्चारण करतुं तेथी आगल कहे ठे जे
 आ जगाए धर्म साधन करवानुं जे अनुष्ठान तेने धर्म कहीए
 एटले धर्मरूपपणे स्थापन करे ठे. ते शुं स्थापन करे ठे? तो जे कांइ
 स्थापन करे ठे ते कहीए बीए. जे कांइ सामान्यथी देखामयुं होय
 ने विशेषथकी नाम न देखामयुं होय एवी जगाए जुहुं बोले ठे,

जे श्रेणिकराजाए रजोहरण देखीने वंदनादिक कर्तुं. पण एम विचारता नथी जे ए वात आगमने विषे कोइ जगाए लखी नथी, जे तेणे करीने ए वात साची थाय. परंतु ए लिंगधारीन पोतानुं वंदन-पणुं प्रतिपादन करवाने तेने पण धर्म ठे ए प्रकारे बोले ठे.

टीकाः—यदाह ॥ श्री श्रेणिक क्लितिपतिः किल सारमेय-
लांगूल मूलनिहितं यतिवद्वंदे ॥ जक्त्या रजोहरणमित्यनृतं
वदन्ति ही लिंगिनो वृषतया कुधीयः प्रलब्धुं ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे दुष्ट बुद्धिवाळा लिंगधारीन जोळा
खोकने ठेतरवा सारु आ प्रकारे जुटुं बोले ठे जे श्री श्रेणिकराजा जे
ते जेम कोइ पुरुषे कूतरानुं पूंठुं बगलमां धार्युं होय तेम रजोहरण
मात्र ग्रहण करनारने जक्तिए करीने साधुनी पेठेज वंदन कर्तुं माटे
ए प्रकारे हे श्रावक लोको तमारो धर्म ठे एटले तमारो पण एज प्र-
कारे वंदन करवुं ए प्रकारनो धर्म कही देखामे ठे.

टीकाः—तथा यदपि अपि समुच्चये यच्चानुचितमयोग्यं ॥
पित्राद्युद्देशेन यात्राकरणादि धर्मनिमित्तं हि कृत्यजातं जिनमं-
दिरे कर्तुमुचितं नान्यत् ॥ पित्राद्युद्देशेन तु यात्रादि तत्र विधीय-
मानं गुणबहुमानविकलकेवलस्नेहनिबन्धनत्वान्नधर्मः ॥ परं
तदपि लिंगिनो धर्मोऽयमित्यभिधाय स्वोपयोगाय विधापयन्ति ॥

अर्थः—यदपि ए जगाए अपि शब्द समुच्चय अर्थने विषे

હે. વઢી એ લિંગધારીનું જે અયોગ્ય વસ્તુ હે તેને પણ ધર્મ રૂપે સ્થાપન કરે હે તે કહે હે. પિતા આદિકને ઉદ્દેશીને યાત્રા કરવી એટલે આ ચૈત્યમાં તમારા બાપ દાદાએ યાત્રા પૂજાશ્વાદિક કર્યા હે માટે તમારે પણ એ સર્વે કરવાં જોઈએ, શ્વાદિ ઉદ્દેશ કરીને જે યાત્રાદિક કરાવવું તેને ધર્મરૂપે કહી દેખાને હે ને જિન મંદિરને વિષે જે જે કામકાજ હે તે ધર્મ નિમિત્તે કરવું ઘટિત હે પણ બીજી રીતે નથી તો પિતા આદિકનો ઉદ્દેશ કરી પઠી ત્યાં યાત્રાદિકનું જે કરવું તેને ગુણનું જે બહુમાન તેથી રહિતપણું હે કેવલ પિતા આદિકના સ્નેહનું કારણ હે, માટે તેમાં ધર્મ નથી પરંતુ તે લિંગધારીનું આ ધર્મ હે એ પ્રકારે પોતાની મતલબ સિદ્ધ કરવા સારુ સ્થાપન કરી દેખાને હે.

ટીકા:—યદાહ ॥

યાત્રાઃ પ્રતીત્ય પિતરૌ જ્ઞવતાઽત્રચૈત્યે
યદ્દાત્ર માસિ વિહિતા ધ્વનિનામુના તત્ ॥
કાર્યાસ્ત્વયાપિ ચ તથેતિ કથં ગૃહસ્થૈ
ધર્મોઽયમિત્યનુચિતં રચયંતિ ધૂર્ત્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત કહી હે જે લિંગધારીનું ગૃહસ્થોને ધર્મોપદેશ સમજાવે હે જે આ ચૈત્યમાં તમારા મા બાપને ઉદ્દેશીને યાત્રા કરવી એટલે તમારે આ ચૈત્યમાં અસલથી તમારા વૃદ્ધો કરતા આવ્યા હે માટે તમારે યાત્રા આદિ કરવું એ તમારો ધર્મજ હે. અથવા આ માસને વિષે આ ગૃહસ્થે આ જગાએ જેમ યાત્રાદિક કર્યું હે તેમ ગૃહસ્થોએ કરવું એ ધર્મ હે શ્વાદિ અઘટતી વાતની એ ધૂતારા લિંગધારીનું રચના કરે હે.

ટીકા:--તથા યદ્લોકો જૈનમાર્ગવહિર્નૂતઃ શિષ્ટજનઃ
 લોકોત્તરં જિન પ્રવચનં તાઞ્ચામુત્તીર્ણં બાહ્યં સૂતક ગૃહજિહ્વા
 ગ્રહણાદિ એતદ્ધિ લોકલોકોત્તરયો વિરુદ્ધવાન્ન ધર્મસ્તે તુ ચા-
 ર્યાદિહેતુનેતદપિ ધર્મં કલ્પન્નિવદધતિ ॥

અર્થ:--વઢી જે લોક કહેતાં જૈન માર્ગથી રહિત એવાં સારા
 લોક તથા લોકોત્તર કહેતાં જિનરાજનું પ્રવચન તે બેથી જે રહિત
 એટલે જે લોકને લોકોત્તરથી વિરુદ્ધ તે શું તો સૂતકીના ઘરની
 જિહ્વાદિકનું ગ્રહણ કરવું કલ્પાદિ એ વાત નિશ્ચે લોકને લોકોત્તર
 એ બેને વિષે વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ધર્મ નથી. તોપણ લિંગધારીને
 લોજાદિ કારણે, કરોને અને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરો દેલાને છે.

ટીકા:--ચદાહ ॥

જિહ્વા સૂતકમંદિરે જગવતાં પૂજા મલિન્યા સ્ત્રિયા ॥
 હોનાનાં પરમેષ્ઠિ સંસ્તવવિધેર્પચ્છિક્ષણંદીક્ષણં ॥
 જૈનેન્દ્રપ્રતિમાવિધાપનમહો તદ્લોક લોકોત્તર ॥
 વ્યાવૃત્તે રથ હેતુ મધ્યધિષ્ઠાઃ શ્રેયસ્તયા ચક્ષતે ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે સૂતકોને ઘેર જિહ્વા કરવી
 તથા મલીન સ્ત્રી જગવંતની પૂજા કરે, તથા હીણ જાતિવાળાને
 પરમેષ્ઠિ જગવંતના સ્તોત્રમંત્રનો વિધિ શિખવવો, તથા તેમને દીક્ષા
 આપવી, તથા તેમની પાસે જિનેન્દ્રની પ્રતિમાનું વિધિવિધાન સ્થા-
 પનાદિકનું કરાવવું. એ પ્રકારે એ બુદ્ધિહીણ લિંગધારીને લોક લો-
 કોત્તર થકી એ સર્વ વિરુદ્ધ છે તેને પણ ધર્મનું કારણ છે એ પ્રકારે

કહે છે. ઇટલે આ અમારી કહેલી સર્વે વાત કલ્યાણ કરી છે, ધર્મ-
રૂપ છે. એમ બોલે છે. એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:- તથા યજ્ઞવહેતુરેવ સંસારકારણમેવ જિવિનાં દેહિ-
નાં જિનમંદિરે જલક્રીનાદિ ॥ એતદ્દિમદનોદીપનત્વાત્ ક્રીના-
માત્રત્વેનાતાત્વિકત્વાચ્ચ સંસારવર્તનમેવ પરમેતદપિ લિ-
ંગિનો ધર્મઽદ્વના સ્વાવલોકનકુતુહલેન કારયંતિ ॥

અર્થ:-વઢી એ લિંગધારીઓ જે દેહધારીઓને સંસારનું કાર-
ણજ છે તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપે છે તે કહે છે. જે જગવતના મંદિ-
રને વિષે જે જલક્રીનાદિકનું કરાવવું તે નિશ્ચે કામનું હદીપન કર-
નાર છે એ હેતુ માટે, ને ક્રીના માત્રપણું છે એ હેતુ માટે તાત્વિક
નથી ઇટલે કરવા યોગ્ય નથી, માટે સંસાર વધારવાનું કારણ છે પ-
રંતુ લિંગધારીઓ તેને પણ ધર્મનું મિષ લક્ષને પોતાને જોવાનું જે
કૌતુક તે સારું કરાવે છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

શ્રૃંગૈઃ પ્રસૂનસમયે જલકેલિ લીલા ॥

મંદોલનં જગવદોકસિ દેવતાનાં ॥

ધર્મ ત્વાલ્લયુકરાસમનદ્યહાસં

નિર્માપયંત્યદ્દહ સંસ્તિદેતુમજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે કે એ અજ્ઞાન લિંગધારીઓ ધર્મના
મિષથી વસંત ઋતુમાં પ્રીત્તકારીઓત્રે જલક્રીના કરાવે છે. વઢી
જગવંતના મંદિરને વિષે દેવતાના દિંદોલા બંધાવે છે વઢી જે પ્રાણીઓ

હાસ્યવિનોદ રહ્યો છે એવું જે માંનીયાવને રમવું તેને કરાવે છે એ સર્વે સંસારનાં કારણ છે તેને ધર્મરૂપે સ્થાપે છે એ મોટી છેદ જરેલી વાત છે.

ટીકા:--તથા યત્ શાસ્ત્રવાધાકરં સિદ્ધાંતવિરોધાધાયકમૌ-
દેશિક જોજનાદિ ॥ યથાચૌદેશિકાદીનાં શાસ્ત્રવાધિતત્વં તથા
પ્રાગેવોપપાદિતં ॥ અથવા આષાઢચતુર્માસિકાત્પંચાશત્તમદિન
પ્રતિપાદિતસ્ય પર્યુષણાપર્વણઃ શ્રાવણાદ્યાધિક્યવતિવર્ષેઽશીતિ
તમેઽહિ વિધાનં ॥

અર્થ:--બઝી શાસ્ત્રવાધક ઇટલે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે આધાક-
ર્માદિક જોજનાદિ તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરે છે જે રીતે આધા
કર્માદિકને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધપણું છે તે રીતે પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અ-
થવા આષાઢ ચોમાસાથી આરંજીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણા પર્વ-
શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે તે પર્વ જ્યારે શ્રાવણાદિ અધિક
માસ જે વરસમાં આવે છે તારે એંશી દિવસનું એ પર્વ કરે છે.

ટીકા:--યદુક્તં ॥

વૃદ્ધૌ લોકદિશા નજસ્યનજસોઃ સત્યાં શ્રુતોક્તંદિનં
પંચાશં પરિહત્યૃહી શુચિન્નવાત્પશ્ચાત્ચતુર્માસિકાત્ ॥
તત્રાશીતિતમે કથં વિદધતે મૂઢા મહં વાર્ષિકં
કુગ્રાહાદિ ગણય્ય જૈનવચસો વાધાં મુનિવ્યંસકા ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે જ્યારે લોક રીતીએ શ્રાવણ જાદ-
રહ્યો અધિક માસ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલું જે આષાઢ ચોમા-

सार्थी आरंज्जीने पचास दिवसनं पर्युषणा पर्व एटले वार्षिक पर्व
 ठे तेने ए मूढ पुरुषो (लिंगधारीज) एंशी दिवसनं केम करे ठे? पोताना
 कदाग्रहथी जैन वचनने बाध आवे ठे तेने न गणीने करे ठे माटे ए
 प्रकारे ए पुरुषो मुनि मध्ये धूतारा ठे.

टीकाः—ननु ब्रुवंतु ते स्वमतिकल्पितं मार्गं तथापि वित-
 थादिस्वभावत्वात्तं न कोपि ग्रहिष्यति तथा चोक्तोप्यनुक्तकल्पो
 लोकोपादाना ज्ञावेन प्रसराज्ञावादित्यत आह ॥मूढा अज्ञानिनः
 तत्र धर्मव्याजेन लिंगिप्ररूपितं मतं अर्हन्मतत्रांत्या जैनमार्गोऽ-
 युमिति मिथ्याज्ञानेन लांति उपाददते ॥ अयमर्थः ॥ यथोजय-
 गतचाकचक्यादि सहस्र धर्मोपलंजात् परस्परव्यावर्त्तक देशजा-
 त्यादिजेदधर्मानुपलंजाच्चरजतेऽपि शुक्तिकायांरजतमेतदिति
 धिया त्रांताः प्रवर्त्तते ॥

अर्थः—आशंका करीने कहे ठे जे ते लिंगधारीओ पोतानी
 बुद्धि कल्पित मारगने ए प्रकारे बोखो तो पण ए वाणी स्वज्ञावथी
 ज असत्यादि दोष सहित ठे माटे तेने कोइ पण नहि ग्रहण करे-
 ल्यारे ए वाणी कही ते न कह्या जेवी केमजे लोके ते वाणीनुं ग्रहण
 न कर्युं तेणे करीने तेनो पसार नहि थाय ए हेतु माटे ए प्रकारनी
 आशंकानो उत्तर जे मूढ अज्ञानी लोको जे ते धर्मनो मिष ग्रहण
 करीने लिंगधारीओए प्ररूपण कयों जे मत तेने अरिहंतना मतनी
 त्रांतिवके एटले आज जैन मार्ग ठे ए प्रकारे मिथ्या ज्ञाने करीने ए
 लिंगधारीओना मतने ग्रहण करे ठे तेमां आ प्रगट अर्थ ठे जे
 जेम रुपाने विषे तथा ठीपने विषे चकचकाट आदिक सरखो धर्म

રહ્યો છે એટલે એ વે ધોલાસથી તથા ઝજ્જલપણથી સરસાં જણાય છે એ હેતુ માટે તથા પરસ્પરની નિવૃત્તિ કરે એ પ્રકારનો કોઈ જાતિ આદિકનો જોડ ધર્મ પણ જણાતો નથી એટલે વિજાતિ ધર્મવચ્ચે વસ્તુ જુદી જણાય છે તે તો રુપાને વિષે તથા ઢીપને વિષે ધોલાંશ આદિક સદૃશ દેખાય છે તેથી ત્રાંતિ પામેલા પુરુષને ઢીપ દેખીને આ તો રુપું છે એ પ્રકારની બુદ્ધિવચ્ચે ત્રાંતિ કરીને પ્રવૃત્તિ છે તેમ જે લિંગધારીઓએ પોતાની મતિએ કલ્પેલા મારગને વિષે મૂઢ પુરુષોને આ તો જૈન મારગ છે એવી ત્રાંતિ થાય છે.

ટીકા:—તથેહાપિ સન્માર્ગા સન્માર્ગગતજિનદેવતાચ્છુપ ગમવાહ્યાવેષાદિસમાનધર્માઽવગમાદન્યોન્યવ્યવહેદકવિધ્યગ્નિધિ પ્રવૃત્ત્યાદિવિશેષધર્માનવગમાઞ્ચ વિતથત્વાદિના વસ્તુતોઽનર્હન્મતેપિ પ્રકૃતમાર્ગેઽર્હન્મતમેતદિતિબુદ્ધ્યા મૂઢાઃ પ્રવર્તત્તિત્તિ॥ ન કેવલમેતત્કુમાર્ગ વદંતિ।મૂઢાસ્તુ તં ગ્રહંત્યપીતિ ચ શબ્દાર્થઃ॥ હો ઇતિ વિષાદે

અર્થ:—વઢી સન્માર્ગને વિષે તથા અસન્માર્ગને વિષે જિન દેવતાનો અંગિકાર રહ્યો છે તે બેને વિષે વાહ્યાથી વેષાદિ સમાન ધર્મ રહ્યો છે તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી, માટે એમ કહે છે કે આજ જૈન માર્ગ છે ને વઢી વિધિ માર્ગને વિષે તથા અવિધિ માર્ગને વિષે પ્રવૃત્તિ આદિક જે પરસ્પર જોડ જણાવનારો વિશેષ ધર્મ તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી માટે એમ કહે છે કે આજ જૈન માર્ગ છે વસ્તુતાં તો એમાં અસત્યપણું આદિક દોષ રહ્યા છે માટે એ અર્થિતમો માર્ગજ નથી પણ હોલ લોકની પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે

આજ અરિહંતનો મારગ છે એ પ્રકારની બુદ્ધિ એ મૂઢ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ
આય છે, પણ વિધિમારગના જાણ પુરુષોની પ્રવૃત્તિ થતી નથી કેમજે
તે જાણ પુરુષો તો સન્માર્ગને વિષે અંગિકાર કરેલા જે જિન દેવતા
તેનુંજ ગ્રહણ કરે છે ને વિધિ મારગને વિષે પ્રવૃત્તિરૂપ જે વિશેષ ધર્મ
તેવંને જૈન મતને ઓઢાલીને તેને વિષે પ્રવર્તે છે. વળી આ જગાએ 'ચ
શબ્દ' છે તેનો આ પ્રકારે અર્થ છે જે વળી લોક પ્રવાહે આ જૈનમંત
એ એમ જાણીને પહેલા મુઢ પુરુષો આ કુમાર્ગ છે એમ કેવળ કહી
શકતાજ નથી, એટલુંજ નહિ કિંતુ એટલે ત્યારે શું કરે છે? તો
ગ્રહણ પણ કરે છે. એટલે પોતે માનેલું મુક્તતાં પણ નથી. અહીં આ
તો મોટી છેલ્લે વાત છે એમ હો શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—દુરંતદશમાશ્વર્યસ્ય દુઃખાવસાનાંત્યાશ્વર્યસ્ય
વિસ્ફૂર્જિતં વિજૃંજિતમેતદિતિ ॥ કથમન્યથા કુપથ-
સ્થાપ્યેતસ્યં વહુમુગ્ધજનોપાદેયતાસ્યાદતઃ કષ્ટમેતદ્યદ્યાપ્યથે
કુમાર્ગોઽસ્ત્રલિતપ્રસરોનુવત્તિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૬ ॥

અર્થ:—દુઃખ એજ છે અંતેકલ જેનું એવું આ પૂર્વે સર્વે કહ્યું
તે દશમા આશ્વર્યનું પ્રગટપણું છે એટલે દશમા આશ્વર્યનો મહિમા
એ ને જો એમ ન હોત તો એ કુમાર્ગનું ઘણાં લોક કેમ ગ્રહણ
કરત. એ હેતુ માટે એ મોટી કષ્ટકારી વાત થઈ છે જે હજુ સુધી પણ એ
કુમાર્ગ એવો ચાલે છે જે જેનો પસાર સ્થાપના પામતોજ નથી. એક
વીજા પથવાને ચાલ્યો આવે છે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ૨૬

ટીકા:—સાંપ્રતં મુગ્ધજનान् પ્રતિસ્થપતં મોહયતયાદિ-

शतःसत्पथगामिनश्च धार्मिकान् स्ववचनानुरोधित्वेनाज्ञतया अवजाना
नस्यकस्यचिच्चथा ठंदाचार्यग्रामण्योऽप्रस्तुत प्रशंसया स्वरूपमाह ॥

अर्थः---हवे आ काळमां जोळा लोक प्रत्ये पोतानो मत
मोक्ष मारगपणे उपदेश करतो ने पोतानी इन्नाए जेम फावे तेम
चालतो ने लोकमां मोटो थड फरतो कोइक आचार्य ते पोते अ-
ज्ञानी ठे माटे पोताना वचनने अनुसारे न चालतां ने सारा मारगे
चालता एवा धर्मिष्ठ लोकोनी अवज्ञा करे ठे एटले तमे मारा कह्या
प्रमाणे चालो अज्ञानीनी पेठे शुं चालो ठो एम अपमान करे ठे
तेनुं स्वरूप अप्रस्तुत प्रशंसा नामे अलंकारे करीने कहे ठे. ते अ-
लंकारनुं स्वरूप पण ए प्रकारनुं ठे जे जे वात चालती होय ते न
कहे ने ते वातने अनुसरतुं दृष्टांत कहीने तेनो उपनय चालती वात
संघाथे मेळवे. जेम सर्वे ब्राह्मणोनुं टोळुं बेठुं ठे ते मध्ये एक संतो-
षी ब्राह्मण एक यजमाननी याचना करे ठे ते जेटळुं आपे ते लइने
संतोष पामीने कोइ मोटा राजा साहुकार आदिकनी कंइपण याचना क-
रतो नथी. तथा ते कोइ पराणे आपे तो पण लेतो नथी तेने देखीने
कोइक कवि बोदयो जे सर्वे पक्षी मध्ये एक चातक पक्षीने धन्य ठे
जे एक इंद्र विना एटले मेघ विना बीजानी याचना करतो नथी.
तेमज आ काव्यमां अजाणपणे दैव इन्नाए साचे मारगे चालता
आंधळाने जन्माराथी आंधळो परदेशो कोइ पुरुष हसे ठे जे रे
मुखो! मारा कह्या परमाणे चालो इत्यादि आगळ टोकाकार कहेसे
एवा जाव गर्जितनुं ग्रंथकार काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

कष्टं नष्टदिशां नृणां यददृशां जात्यंधवैदेशिकः
कांतारे प्रदिशत्यजीप्सितपुराध्वानं किलोत्कंधरः ॥
एतत्कष्टतरं तु सौपि सुदृशः सन्मार्गगांस्तद्विद
स्तद्राक्याननुवर्तिनो हसति यत्सावज्ञमज्ञानिवा॥१॥

टीकाः---कष्टं दुःखमेतन्न श्रेयसि वर्त्तते यत्किमित्याह॥य-
दितिवाक्योपक्षेपे ॥ यत्नृणामदृशांजात्यं धवैदेशिकः कांतारेऽ-
जीप्सितपुराध्वानं प्रदिशतीति संबंधः ॥ तत्र नृणां पुंल्लो
नष्टदिशां अलोचनत्वात्कांतारपातेन दिग्मूढत्वाच्च प्रचष्टप्राची
प्रतीच्यादिककुब्जिज्ञागपरिच्छेदानां ॥ अदृशां काचकामलादि-
नां दृग्भिकलानां न तु जन्मांधानां ॥ जालंधो जन्माजिह्वा-
प्या लोचनरहितः ॥

अर्थः---जे आ तो हमारा चित्तने विषे मोटुं दुःख वरते ठे,
ते भुं तो ते कहे ठे जे यत् ए शब्दनो अर्थ वाक्यने आक्षेप कर-
नारो ठे, माटे जे दृष्टि रहित एटले आंधळा पुरुषोने जन्माराथीज
अंध अण्डो परदेशी पुरुष अटवीने विषे इच्छित नगरनो भारग दे-
खामे ठे एम संबंध ठे. तेमां आंधळा पुरुष केवा ठे तो नेत्र नथी
माटे महा अटवीमां परबुं तेणे करीने दिग्मूढ थयेला एटले पुर्व
दिशा तथा पश्चिम दिशा इत्यादि दिशाना विज्ञागनुं जे जाणवुं तेथी
ब्रष्ट थयेला, काच कामलादिक कारणथी दृष्टिगोचर थयेला पण
जन्माराणा आंधळा नहि.

टीकाः--ननु सोपि तद्देशजात इतरेन्यः श्रवणादिना विज्ञाय कथंचिदिष्टपुरपथंदेक्ष्यतीति तत्रोक्तं वैदेशिक इति ॥ विदेशे योजनशतव्यवहिते देशांतरे जातो वर्द्धितश्चेति वैदेशिकः ॥ स हि तद्देश स्वरूप मात्र स्याप्यनजिज्ञ त्वात्कथं प्रकृतमार्गं जानीयादपि ॥ ततः कर्मधारयः ॥

अर्थः--आशंका करे ठे जे जन्मारानो आंधळो पण तेज देशनो होय तो बीजा लोकथो सांजळवुं इत्यादिके करीने जाणीने कोइ प्रकारे इच्छित नगरनो मारग देखामुशे तो त्यां विशेषण कह्युं ठे जे ए परदेशी ठ एटले सो योजन वचमां मूकीने देशांतरमां उत्पन्न थयो ठे ने वृद्धि पाम्यो ठे मोटे ते आ देशना स्वरूप मात्रनो पण जाण नथी तो इच्छित नगरना मार्गने शीरीते जाणी शके ?

टीकाः--कांतारे जनसंचारशून्येदुर्गवर्त्मनि लोकसंचार मां हि कदाचित् मार्गत्रांतानां पांथोऽपि संचरिण्युः सुपंथानं दर्शयेत् ॥ प्रक्रमेण अयमेवास्य पुरस्य पंथानान्य इत्यवधारण पूर्व ननु संज्ञाधनामात्रेण दिशति प्रतिपादयति अज्ञोप्सितपु-सध्वानं जिगमिषतनगरमार्गं किलेति वार्त्तायां उत्कंधरः उद्ग्रीवः कंधरामुन्नमय्य जुजदंरमुत्दिष्य कथयति ननु वचनमात्रेण ॥ किञ्चमार्गोपदेष्टा तदजिज्ञो मार्गानुयोक्तानु तदवनिज्ञो नवतीति लोकस्थितिः अत्र उपदेष्टा जाल्यं धत्वादिना सर्वथा प्रस्तुतपथं न जानाति अनुयोक्तास्त्वदृशोपि तद्देश्यत्वापूर्वानुभूतानुसंधान-त्वादिना तदनिनुत्वा इव लक्ष्यंते अतस्तदुपदिष्टपंथाः कथमि-

ष्टपुरगामुकः स्यादथ च सतमुपदिशतीति कष्टमेतत् ॥ तु पुनर्थे
इदंवक्ष्यमाणं पुनःकष्टतरं पूर्वस्मादपि कष्टान्महत्कष्टं यत्कि-
मित्याह ॥

अर्थः—सूना मार्गमां केमके चालु मार्गमां तो कोइ बटे-
मार्गु पण वखते रस्तो बतावी दीए त्यां पण संज्ञावना मात्र करे
नहि पण निर्धारण पूर्वक इच्छित नगरनो मार्ग ते बतावे ठे. शी रीते
ते कहे ठे के बांधो उंची करीने, इहां लोक रीति एवी ठे के मार्गनो
उपदेशकः जाण होय अने मार्गमां चालनार घणे जागे अजाण
होय ठे, पण इहां तो उपदेशक तदन जन्मांध ठे अने चालनारा
जनो जो के आंधळा ठे तो पण ते देशना जन्मेळा अने पूर्वे जरा
जोमिया होवाथी मार्गने अजिमुख पमता देखाय ठे माटे एवा ज-
न्मांधनो बतावेलो मार्ग शी रीते इष्ट नगर प्रत्ये पहुँचे. बतां ते
मार्ग बतावे ठे ए एक कष्ट ठे, पण आ वळी तेना करतां पण वधतुं
कष्ट ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सोपि प्रायुक्तो मार्गदेष्टा सुदृशो निर्मलनयनान
त एव समार्गगान् इष्टनगर सुगमपथ प्रस्थितान् तद्विदः स-
म्यक् सन्मार्गज्ञान् यत् हसन्ति स्मयते सावज्ञमिति क्रियाविशे-
षणं सावहेलं ॥ अज्ञानिव मार्गानजिज्ञानिव यथा मार्गानजिज्ञा
मार्गं मुपदिशतः उपहस्यन्ते लोकेन ॥ तथै तेपि यथा किमेते बा-
लिशावायसाश्वा जन्मानुज्ज्ञातस्वदेशा मार्गा मार्गस्वरूपं विदन्ति ॥

अर्थः—ते शू कहे ठे ते बात कही देखाके ठे जे ते पूर्वे

कह्यो एवो पण मारगनो देखामनार जे ते एटले जन्मारानो अंध पुरुष जे ते इच्छित नगर प्रत्ये सुगम मारगवके चालनार जे निर्मळ नेत्रवाळा पुरुषो तेने हसे ठे. श्रवगणना पूर्वक हसे ठे ए क्रिया विशेषण जाणवुं एटले लोक जे ते मारगनो अजाण ने वळी मारगनो उपदेश करनार तेमने जेम हसे ठे तेम ए पण साचे मारगे चालनारने पण हसे ठे जेम अहो आतो मूर्ख होय ने शुं जन्माराची आरंजीने पोतानो देश पण जेमणे ठोक्यो नथी ते पुरुषो मारग अमारगना स्वरुपने शुं जाणे !

टीकाः—अहमेव शैशवाद वेक्षितनिखिलजनपदो विदित सकलग्रामनगरसमाचारः सर्वं वेक्षिमतिकुत एवं सतानुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यानं नुवर्त्तिनो जात्यंधवचनाननुरोधिन इति हेतुगर्जं विशेषणं ॥ ते हीष्टपुरस्य सम्यग्गन्थानं जानं तस्तद्वाक्यं यमहं कथयामि स तन्नगरमार्ग इत्येवं रुपं नानुमन्यते ॥ तथा च सरुष्टः संस्तानुपहसतीति ॥ एवं च स्वयं सर्वथा त्रीष्ट पुरपथमजानन्नपि यत्त ब्रूज्ञानं हसति ॥ तन्महाकष्टमित्यप्रस्तुतप्रशंसाभेदः ॥

टीकाः—ए तो हुंज जाणुं केमजे नानपणथीज जेणे देश-देशांतर समस्त दीठा ठे ने समस्त ग्राम नगरना समाचार जेणे जाण्या ठे माटे सर्व हुं जाणुं हुं; ए प्रकारे ए लिंगधारीठ सुविहितने कहे ठे. ए जगाए आशंका करी विशेषण आपे ठे जे शाकारणे ते तेमनुं उपहास करे ठे तो ते कहे ठे जे ते जन्मांध पुरुषना वचने अनुसरता नथी, माटे ए हेतु गर्जं विशेषण ठे केमजे नि-

श्वे ते पुरुषो वाञ्छित नगरना मारगने सारी रीते जाणे ठे माटे पूर्वे कहुं ए रुपनुं तेमनुं वचन मानता नथी माटे ते जन्मांध पुरुष ते-
मनुं उपहास करे ठे. माटे जन्मांध पोते सर्व प्रकारे वाञ्छित नग-
रना मारगने जाणता नथी तोपण मार्गना जाण पुरुषोनुं उपहास
करे ठे ते मोडुं कष्ट ठे ए प्रकारे अप्रस्तुत प्रशंसा अलंकारने
त्रेद थयो ठे.

टीका:—तथा ह्युपमानेन तुल्ये प्रस्तुते उपमेये सति यद्
प्रस्तुतस्योपमानस्य प्रस्तुततुल्यस्य प्रशंसनमभिधानमित्येत-
दस्य लक्षणं तुल्ये तुल्यस्य वच इति वचनात् ॥

अर्थ:—ते कहे ठे जे जे उपमाननी संघाथे उपमेयनी
तुल्यतानो प्रसंग आवे सते जे उपमाननुं प्रस्तुत उपमेय संघा-
थे तुल्यतानुं कहेवुं ए अलंकारनुं लक्षण ठे. जे तुल्यपणुं सते तेने
तुल्य वचन कहेवुं ए प्रकारे अलंकार शास्त्रनुं वचन ठे.

टीका:—एवं चाप्रस्तुतमुपमानं योजयित्वा प्रस्तुत उपमे-
यमिदानीं योज्यते ॥ कष्टमेतत् ॥ यन्नृणां सत्पथेच्छुपुरुषाणां
नष्टदिशां अतिमुग्धतया सत्पथकुपथविज्ञागानजिज्ञानां
अदृशां सम्यग्ज्ञानदर्शनविकलानां जात्यंधः सिद्धांतरहस्य
लेशानजिज्ञः सर्वथाऽगीतार्थः ॥ सोपि गीतार्थसंवासादैः कथं
चिन्मोक्षपथकथनप्रवीणः स्यात्तत्राह ॥

अर्थ:—ए प्रकारे प्रसंग विना कहुं जे उपमान तेनी यो-

જના કરીને તે વાત ચાલતા પ્રસંગ સાથે હવે યોજના કરે છે. જે આતો મોટું કણ્ઠ છે જે સાચા મારગને ઇચ્છનારાને સન્માર્ગને કુમાર્ગના વિજ્ઞાગને જાણતા નથી માટે અતિ ઝોલા એટલે આંધળા લો. કને જન્માંધ પુરુષ એટલે સિદ્ધાંતના રહસ્યનો દેશમાત્રને પણ ન જાણતો સર્વથા અગીતાર્થ પુરુષ જે તે કદાપિ એ અગીતાર્થ પુરુષ પણ ગીતાર્થની સોબતવરે કોઈ પ્રકારે મોક્ષ મારગને કહેવા સ્તુર હશે એવી આશંકા ધારીને તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:—વૈદેશિકો ગર્હિતાચારવાદાજન્માગમનિકષ વિહુરગીતાર્થ મુનિપુંગવસંગમાત્રવર્જિતઃ ॥ [એષચાધુનિકદુઃસંઘ પ્રવરો નિઃશંકં નિઃશ્રેયસપથપ્રત્યર્થિમાર્ગ પ્રથનદીક્ષિતો યથાહંદ શિશ્વામણિઃ કશ્ચિદાચાર્યો મંતવ્યઃ ॥ કાંતારે મહાટવ્યાં પ્રદિશતિ અયમેવ મહુપદિષ્ટો મોક્ષમાર્ગ ઇતિ પ્રજ્ઞાપયતિ અત્રીપ્સિતપુરાધ્વાનં મુક્તિમાર્ગં તત્કંધરો દર્શિતાહંકારવિકારઃ ॥

અર્થ:—એ જન્માંધ પુરુષ કેવો છે તો પરદેશી એટલે કોઈક નિંદિત આચારવાલો છે, માટે આગમની કસોટીના જાણ ગીતાર્થ મુનિરાજના સંગ માત્રથી રહિત એવો આ હાલ કાલનો હુરાચારો સંઘ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ને નિઃશંકપણે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુરુપ જે માર્ગ તેનો વિસ્તાર કરવાને દીક્ષાવાલો થયેલો એવો ને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ ચાલનાર જે પુરુષ તે મધ્યે શિરોમણિ એવો કોઈક આચાર્ય જાણવો. તે મોટી અટવીને વિષે કહે છે જે આ હું કહું હું, ઉપદેશ કરું હું એજ મોક્ષમાર્ગ છે. એમ અહંકારનો વિકાર દેખાકોને મોક્ષ માર્ગ દેખાકો છે.

टीकाः—तथा च सोऽगीतार्थ उत्सूत्रज्ञाषक अग्निनिवेशिक मिथ्यादृष्टिः कथंचिदपि सत्यं मुक्तिपथं न वेति नाप्यन्येन गीतार्थे न प्रतिपादितोपि प्रत्येति ॥ नरास्तु मुक्तिपथपर्यनुचोक्तार आजिग्रहिकादिमिथ्यादृष्टस्तत्रापि किंचित्सन्मार्गाग्निबाधुका उपदेष्टुरपेक्षया सारतरविज्ञागेन किंचिदज्ञास्तथा च तत् प्रज्ञा- सोध्वा कथं तेषां मुक्तिपुर प्रापकः स्यात्तथापि सतेज्यस्तं प्रदर्शयती- ति जवति कष्टं ॥

अर्थः—वली ते अगीतार्थ एटले उत्सूत्रनो ज्ञाषक अ-ग्निनिवेशिक मिथ्या दृष्टिवालो ए कोइ प्रकारे पण मुक्ति मार्गने नथी जाणी शकतो ने कोइ बीजो अगीतार्थ पुरुष तेणे कह्यो होय तो पण ए नथी जाणी शकतो ने जे मुक्ति मारगने अनु-सरेखा पुरुष ते तो आजिग्रहीकादि मिथ्या दृष्टिवाळा ठे माटे तेमां पण कांश्क सन्मारगनुं अग्निबाध पणुं रहुं ठे माटे अतिशे सारना विज्ञागे करीने उद्देश करनार पुरुषनो अपेक्षायें कांश्क जाणपणुं थाय ठे माटे ते जन्माराणा अंग पुरुषे कहेजो जे मारग ते तेमने मुक्ति नगर प्रत्ये पमारनार केम थाय ! नज थाय. तोपण ते जन्मांध पुरुष तेमने मारग देखावे ठे ए मोटुं कष्ट ठे.

टीकाः—एतत्कष्टतरं त्विति पूर्ववत् ॥ सोऽपि प्रागजिहितो यथातंदाचार्यः सुदृशः सम्यग्ज्ञानदर्शनयुजः सन्मार्गगान् ज्ञानदर्शनचारित्र्यलक्षणमुक्तिपथप्रवृत्तान् तद्विदो मुक्ति मार्गाग्निज्ञान् धार्मिकान् सुविहितसाधून् यत् हसति सावज्ञम-ज्ञानिव ॥ यथा किममो अगीतार्था मूर्खसिरोमणयः सिद्धांत

रहस्यमवस्यंति ॥ अहमेव सकलश्रुतपारावारपारदश्चा ॥
ततोयमहं ब्रवीमि समुक्तिमार्ग इति ॥

अर्थः—बली आतो अतिशेज मोटुं कष्ट ठे इत्यादि पूर्व-
नी पैठे जाणवुं ते पूर्वे कळो एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे चालनारो
कोइकं आचार्य जे ते सारा ज्ञानदर्शने युक्त ने ज्ञानदर्शन चारित्र
ठे ब्रह्मण जेनुं एवो जे मुक्तिमार्ग तेने विषे प्रवर्तला ने मुक्ति मा-
र्गना जाण एवा जे सुविहित साधु तेने हसे ठे जेम अज्ञानिने
अपमान सहित हसे ठे तेम ते वात कहे ठे जे अहो आ अगीतार्थ-
ने मूर्ख शिरोमणि एवा ठे ने सिद्धांत रहस्यने नाश करनारा ठे ने
हुंज समस्त सिद्धांत समुद्रनो पारगामीहुं माटे हुं जे बावुंहुं एज
मुक्ति मार्ग ठे इत्यादि.

टीकाः—किमित्येवमुपहसंतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यानेषु-
वर्त्तिनोयतेस्ते गीतार्थ । उत्सूत्रं मुक्तिपथप्रतिपादकं तद्वाक्यं
नानुरूप्यते इति ॥ अतएव दुःखमासमयजिनशासनं प्रविण्य
दशुज्जाव सूचकदुस्वप्नाष्टकांतः स्थवानरफलं विवृण्वताहरि
जद्रसूरिणाभिहितं ॥

अर्थः—हवे ए केम एम उपहास करे ठे तो त्यां कहे ठे जे जे
हेतु माटे ते गीतार्थ जे ते उत्सूत्र एवुं मुक्ति मार्गने प्रतिपादन
करनार तेमनुं जे वचन तेने अनुसरता नथी ते हेतु माटे एज का-
रण माटे दुखमासमयने विषे जिन शासनमां थशे एवां जे अशुज
जाव तेनी सूचना करनार जे आठ माठां स्वप्न तेनी मध्ये वानर
फल स्वप्ननो विस्तार करता हरिजद्रसूरिए कहुं ठे के.

टीका:—

बहु वानरमञ्जगया-तव्वसहा असुइणा विलिपंति॥
अप्पाणं अन्नेविय तहाविहं लोगहसणं च ॥
विरलाए मलिंपणया, तदन्नखिंसा न एयमसुइत्ति ॥
मुनिणो यं एयस्तन्न, च्चिवागमो नवरभायरिया ॥

टीका:—किल कस्यचित् पार्थिवस्य स्वदृष्टस्वप्नकलं पर्य-
नुयुंजानस्य जगवान् श्रीमहावीरः समादिदेश॥ मयि मुक्तिमु-
पेयुष्याचार्या एवंविधा ज्ञविष्यंति॥यथा चापलादिना वानरयूथा-
धिपकल्पा आचार्या बहवः पुरीषतुदयोत्सूत्रप्ररूपयेनात्मानं पा-
श्वर्ध्ववर्त्तिनश्च धेक्ष्यंति ॥ विरलतराश्च तन्मध्यान्नात्मानं नाप्यन्यानु
त्सूत्रेण लेप्स्यंति ॥

अर्थः—निश्चे कोइक राजा पोते दीगेलुं जे स्वप्न तेना
फळने जाणवानो विचार करीने श्री महावीर स्वामिने पूढवा
साग्या त्यारे जगवान् तेने कहे ठे जे, हुं मुक्ति पावे ठते
आ प्रकारना आचार्यों थशे ते कहे ठे जे चपळपणुं इत्या-
दि गुणवळे घणा आचार्यों वानरना टोळानो जे अधिपति मोटो
वानर तेना जेवा थशे. ते विष्टा जेहुं जे उत्सूत्र तेना प्ररूपणे करीने
पोताना आत्माने तथा बीजा पोतानी पासे रहेनार लोकोने लेप
करशे तेमां अतिशे थोका लोको पोताना आत्माने तथा बीजाने
उत्सूत्रवळे नहि लीप.

टीका:—तथा चात्मानमुत्सूत्रेणा दिद्धानां स्तानवलोक्य ते ह

સિષ્યંતિ ॥ અહો એતે બાલિશાઃ શુદ્ધસિદ્ધાંતદેશનામલયજરસે-
ન સુરજિણાઽને નનાત્માનં ચર્ચયંતીતિ ॥ તદેતેષાં યથોક્તાગમાર્થજ્ઞા-
ષકગીતાર્થોપહસનંકુલધર્મઃ ॥ એવં ચ યત્ સ્વયમગીતાર્થનિ-
લયોપિ ગીતાર્થાનવસંન્યતે સંપ્રતિતતનરુદ્યા તન્મદ્વાકષ્ટમિ-
ત્યુપમાનોપમેયયોસ્તુલ્યતયા યોજના ॥

અર્થઃ:----વઢી પોતાના આત્માને ઉત્સૂત્રવને લેપ નહિ કરનાર
એવા તે અગીતાર્થોને જોડીને તે ગીતાર્થ પુરુષો એમ કહે છે જે અહો આતો
અતિશેજ મૂર્ખ છે જે સિદ્ધાંતની દેશનારુપ જે મલયચંદનનો સુગં-
ધીમાન રસ તેણે કરીને પોતાના આત્માને ચર્ચતા નથી માટે એ
અગીતાર્થ પુરુષો જે છે તેમને આગમના અર્થને જાણ કરનાર એવા
ગીતાર્થ પુરુષોનું જે ઉપહાસ્ય કરવું તે એમનો કુલધર્મ છે એ પ્રકારે
જે પોતેજ અગીતાર્થનું ઘર છે તો પણ આ કાલની રૂઢિ કરીને જે
ગીતાર્થ પુરુષોની અવગણના કરે છે તે મોટું કષ્ટ છે એમ ઉપમાન
ને ઉપમેય વસ્તુના તુલ્યપણાની યોજના કરવી.

ટીકાઃ:--અત્ર ચ મુગ્ધજનપુરતો નિરંકુશં સ્વકલ્પિતં ચૈત્યા-
વાસાદિકમુત્સૂત્રપથં પ્રથયન્ વિધિવિષયપારતંત્ર્યપ્રરૂપણાનિ-
પુંણાન્ સુગુરુસંપ્રદાયવર્તિનઃ સુવિહિતાનસૂયયોપહસન્ સંપ્રતિ
વર્તમાનઃ કુસંઘાચાર્યવર્ગોઽનયા જંગ્યા કવિના પ્રતિપાદિત ઇતિ
વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૧ ॥

અર્થઃ:--હાં જોઢા લોકોના સામે નિરંકુશપણે સ્વકલ્પિત

चैत्य वासादि उत्सूत्र बतावनार अने विधिमार्गनी प्ररुपणा करवामा निपुण अने सुशुरुना संप्रदायमां वर्तनार सुविहित जनोनी हांसो करनार एवा आज कालना आचार्यो कविए आ जंगीथी बतावी आप्या ठे.

टीकाः—सांप्रतं श्रुतपथावज्ञाद्वार मुपसंजिहीर्षुः शुद्धजिन मार्गस्य दुष्टोपचितसमुदितकारणकलापेन संप्रति दुर्लभत्वं प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—हवे सिद्धांत मार्गनी अवगणनानुं जे द्वार तेनी समाप्ति करवाने इच्छता ग्रंथकार जे ते दुष्ट पुरुषोए वृद्धि पमाड्या जे घणांक कारण तेना समूहे करीने आ दुखस काळमां शुद्ध जिनराजनों जे मार्ग तेनुं दुर्लभपणुं ठे एम प्रतिपादन करता बता ग्रंथकार कहे ठे.

मूल काव्यम् ॥

सैषा हुंभावसर्पिण्यनुसमयहूसद्भव्यजावानुजावा ।
त्रिंशश्चोग्रग्रहोऽयंखखनखमितिवर्षस्थितर्जस्मराशिः ॥
अंत्यं चाश्चर्यमेतज्जिनमतहत येतत्समा दुःषमाचे ।
त्येवं पुष्टेषु दुष्टेष्वनुकलमधुना दुर्लभो जैनमार्गः ॥३०॥

टीकाः—या आगमग्रंथेष्वामितया लिखिताकर्ण्यते सा-
एषा संप्रति काकस्या प्रत्यक्षत्वेपि तदुद्भवकार्योणा

પ્રત્યક્ષોપલંબેનોપચારાદેષેત્યુક્તં ॥ અવસર્પિણિ પ્રતિક્ષણમાયુઃશરી
રપ્રમાણાદયો જાવા હાનિં ગઙ્ઘંતિ પ્રાણિનામસ્યામિત્યવ-
સર્પિણી સિદ્ધાંતપ્રસિદ્ધઃ કાલવિશેષઃ ॥ હુંમં સકલાંગોપાંગાનાં
યથોક્તમાનૈકદષહેતુઃ ષષ્ઠં સંસ્થાનં તેનોપલક્ષિત અવસર્પિણી
હુન્નાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિમાત્રં ચેદં ॥

અર્થઃ:-જે આગમ ગ્રંથોને વિષે હુન્નાવસર્પિણી આવશે, એમ
સૂત્રેલું સંજ્ઞાયા છે તેજ આ વર્તમાન કાલે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. કેમજે
યથાપિ કાલનું અપ્રત્યક્ષપણું જણાય છે તો પણ તે કાલમાં ઉત્પન્ન
થવાનાં જે કાર્ય તેનું આ કાલમાં પ્રત્યક્ષપણું છે એ હેતુ માટે આ હું-
ન્નાવસર્પિણી પ્રત્યક્ષ છે એમ કહ્યું. જેને વિષે પ્રાણીનાં આયુષ્ય તથા
શરીરનું પ્રમાણ ઇત્યાદિક જાવ હાનિને પામે છે એવો અવસર્પિણી
સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ કાલ વિશેષ છે ને હુંમ એટલે સમસ્ત અંગ
ઉપાંગનું જેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રકારનું પરિમાણ હાલ જણાતું
નથી તેનું કારણરૂપ જે ઠઠું સંસ્થાન તેણે કરીને આ લેવાશમાં આ-
વતી એવી આ હુન્નાવસર્પિણી છે એ પ્રકારે આ હુન્નાવસર્પિણી જ-
ન્મદની વ્યુત્પત્તિ માત્ર છે.

ટીકાઃ:-તત્ત્વતસ્ત્વનંતતમકાલજ્ઞાવ્યઽસંયતપૂજાનિબંધનં
ચૈત્યવાસ્યુત્પાદહેતુઃ શુજ્ઞાવહાનિકારણં કાલજ્ઞેદો હુંના-
વસર્પિણી ॥ સા ચ જગવતિ મોક્ષં ગતે જાતેતિ ॥ સમયઃ પરમસુ-
દ્ધમઃ કાલસ્તતશ્ચાનુસમયં પ્રતિ જ્ઞવ્યાનાં મુક્તિગામિનાં અથવા
જ્ઞવ્યાઃ શુજ્ઞા જાવાઃપરિણામા અનુજાવાશ્ચ પ્રજાવા મતિનિશ્ચયા-
વા તતશ્ચ હસંતો દ્વીયમાના જ્ઞવ્યજ્ઞાવાનુજાવા યસ્યાં સા તથા ॥

હુંઝાવસર્પિણ્યાં હિ કાલસ્વાજ્ઞાવ્યાઋર્માર્થિનામપિ પ્રાયેણ જાવા
યાદૃશા વર્તમાનક્રણેન તાદૃશાઃ ક્રણાંતરે ઇત્યાદિક્રમેણ પ્રતિક્રણં
સંક્લેશતારતત્ર્યાગ્રાતતયોપજાયમાના ઉપલબ્ધ્યંતે ॥

અર્થઃ:—વસ્તુતાદૃશો અતિશે અનંતો કાલ જતાં થનારી
જે અસંજતિની પૂજા તેનું કારણ ને ચૈત્યવાસીની ઉત્પત્તિનું કારણ
ને શુદ્ધ જાવની હાનિનું કારણ એવો જે કાલચેદ તેને હુંઝાવસર્પિ-
ણી કહીએ, તે જગવંત મોક્ષ ગયે ઠતે થઈ. પરમ સૂક્ષ્મ એવો જે કાલ
તેને સમય કહીએ. તે સમય સમય પ્રત્યે મુક્તિ જનાર
પ્રાણીજના પણ જાવ અથવા તેમના પણ શુદ્ધ જાવ એટલે પરિણામ તથા
અનુજાવ કહેતાં પ્રજાવ અથવા બુદ્ધિના નિશ્ચય તે જેને વિષે હાનિ
પામે છે તેને હુંઝાવસર્પિણી કાલ કહીએ. તે કાલના સ્વજાવર્થીજ
ધર્માર્થી પ્રાણીજના પણ જાવ વહુધા એવા દેખાય છે જે જેવા વર્ત-
માન ક્રણમાં દેખાય છે તેવાજ બીજા ક્રણમાં નથી દેખાતા ઇ-
ત્યાદિ ક્રમવચ્ચે ક્રણ ક્રણ પ્રત્યે સંક્લેશન તારતમ્યયોગે સહિત થ-
યેલા જણાય છે.

ટીકાઃ:—તથા ચ પ્રકરણકારેણૈવ પ્રકરણાંતરે પ્રદર્શિતં ॥
કાલસ્ત અશ્કિલિઠ ત્તણેણ અશ્સેસિપુરિસવિરહેણ ॥ પાયમ
જુગ્મત્તેણય, ગુરુક્રમ્મત્તેણય જિયાણ ॥ કિર મુણિયજિણમયા
બિહુ, અંગીકયસરિસધ્મમગ્ગાવિ ॥ પાયમહસંકિલિઠા, ધમ્મ
ઠી વિત્થ દીસંતિ ॥

અર્થઃ:—વહી પ્રકરણના કર્તા પુરુષેજ બીજા પ્રકરણમાં પણ
એ વાત દેખાતી છે જે.

ટીકા:—અત્ર ચ હ્રસદિત્યનેન સંયોગપરત્વેપિ પૂર્વવર્ણસ્ય ન ગુરુત્વં ॥ ઠંદઃ શાસ્ત્રે વ્યવસ્થિતયાનુવૃત્ત્યા કચિત્તન્નિષેધાત્ ॥

અર્થ:—આ ત્રીશમા કાવ્યમાં હ્રસત્ એ પ્રકારના પદવચ્ચે સંયોગનું પરપણું સતે પણ પૂર્વ અક્ષરને ગુરુ સંજ્ઞા થવાથી વૃત્તજંગ થયો એમ ન જાણવું. કેમ જે ઠંદ શાસ્ત્રમાં વિકલ્પની અનુવૃત્તિ લાવીને કોઈ જગાએ ગુરુ સંજ્ઞાનો નિષેધ કર્યો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથા ત્રિંશઃ જિનસિદ્ધાંતોક્તાષ્ટાશીતિગ્રહમધ્યા ત્રિંશતઃ પૂરણઃ ॥ ચઃ સમુચ્ચયે ॥ ઉગ્રગ્રહો જિનપ્રવચનસ્યોદગ્રો પસર્ગવર્ગકારિત્વાદારુણો ગ્રહઃ ॥ અયમેષ પ્રત્યક્ષોપલબ્યમાનઃ કાર્યો જ્ઞસ્મરાશિનામાલ્પમાકાશં તસ્ય ચ શૂન્યત્વાત્કલમિતિ ગણિત વ્યવહારે શૂન્યવિંદોઃ સંજ્ઞાઃ ॥ નલાઈતિ ચ વિંશતેઃ સંજ્ઞાઃ ॥ નલાનાં ત્રિંશતિસંખ્યત્વાત્તતશ્ચ લં ચ લં ચ નલાશ્ચેતિ દંદઃ ॥ તૈઃપ્રશ્નાનુપૂર્વ્યા અંકરચનયા સ્થાપિતૈર્મિત્તાની પરિસંખ્યાતાનિ વર્ષોણિ સંવત્સરાઃ સ્થિતિરેકસ્મિન્ રાશાવવસ્થાનં યસ્ય સ તથા ॥ એકરાશૌ વર્ષ સહસ્રદ્વયસ્થિતિકલ્પત્થઃ ॥

અર્થ:—ત્રિશમો ગ્રહ એટલે જિન સિદ્ધાંતમાં કહેલા અઠાશી ગ્રહ તે મધ્યે આ જ્ઞસ્મગ્રહ ત્રિશમો છે. ચક્રાર સમુચ્ચય અર્થને જાણવે છે. એ જ્ઞસ્મગ્રહ ઉગ્રગ્રહ છે એટલે અતિ આકરો ગ્રહ છે. કેમજે જિન પ્રવચનને મોટા આકરા ઉપસર્ગને કરનાર છે. માટે મહા દારુણ કહ્યો છે તે આ પ્રત્યક્ષ જેનું કાર્ય જાણાય છે એજો જ્ઞસ્મરાશિનામા ગ્રહ છે હજાર વર્ષની સ્થિતિવાળો છે. તે વરસની સં-

રૂપ્યા આ પ્રકારે કરી છે જે સ્વ કેતાં આકાશ તેનું શૂન્યપણું છે માટે
સ્વ શબ્દવચ્ચે વિંદુ ગ્રહણ કરવો એવો શાસ્ત્ર વ્યવહાર છે. વિંદુ કહેવો
હોય ત્યારે તેનો સંજ્ઞા સ્વ શબ્દવચ્ચે થાય છે. નસ્વ એ પ્રકારે વીશની
સંજ્ઞા છે. કેમ જે વીશ નસ્વ મનુષ્યને છે માટે. સ્વસ્વ નસ્વ એ ત્રણ
પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો. પઠી પશ્ચાન્નુપૂર્વી તે અંક કરીએ એટલે
વિપરીત કરીએ ત્યારે બે હજાર વર્ષ સુધી એકરાશી ઉપર
જસમગ્રહની સ્થિતિ છે એમ અર્થ થયો.

ટીકા:—સ હિ ગ્રહો જગવન્નિર્વાણકાલાનંતરં વર્ષસહસ્રઘ્યં
યાવત્ ક્રૂરત્વાદ્જગવજ્જન્મરાશૌ સંક્રાંતત્વાદ્ જગેવંતં ચ મુક્ત
સ્થેન દુઃખીકર્તુમશક્તત્વાત્તત્પક્વતયૈવ પ્રવચનસ્ય બાધાં કરિષ્યતિ॥

અર્થ:—તે ગ્રહ જગવત્ નિર્વાણ થયા પઠી બે હજાર વર્ષ
સુધી છે. ક્રૂરપણે જગવત્ની જન્મરાશીમાં સંક્રમ્યો છે તે જગેવંત
મુક્તિ ગયા છે માટે તેમને દુખી કરવા સમર્થ નથી થતો. તે હેતુ
માટે તેમના પક્ષરૂપ જે પ્રવચન તેને બાધા કરે છે.

ટીકા:—દૃશ્યતે ચ લોકેપિ કશ્ચિત્ કસ્યચિત્ સ્વપ્રતિપક્વ-
સ્ય કિંચિદપકર્તુમપારયન્નેતદપકારેણાપિ તસ્યાપકૃતં જાવિષ્ય
તીતિ મૂઢતયા મનસિ નિધાય તત્પક્વં તત્સદૃશં ચાપકુર્વાણઃ ॥

અર્થ:—લોકમાં પણ એવી વાત દેખાય છે જે કોઈક પુરુષ
કોઈક પોતાના પ્રતિપક્વ શત્રુને કાંઈ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ

થાય તો તે પુરુષ તે શત્રુના સંબંધીનો અપકાર કરીને પણ તે શત્રુનો અપકાર કર્યો એમ મૂઢપણે મનમાં ધારીને તે શત્રુના પશુપાત્રીનો તથા તેના જેવાનો અપકાર કરે છે.

ટીકા:—॥ ચક્રુક્તં ॥

ત્વં વિનિર્જીતમનોજવરુપઃ, સા તુ સુંદર જવત્યનુરક્તા ॥
પંચજિર્યુગપદેવ શરૈસ્તાં, તામ્યત્યનુશયા દિવ કામઃ ॥

અર્થ:—તે વાત ગ્રંથાંતરમાં કહી છે જે રાજિમતીનો ત્યાગ કરનાર નેમિનાથ પ્રત્યે રાજિમતીની સખીનું વચન “ જે હે સુંદર જેણે કામદેવનું રૂપ જીત્યું છે એવા તમો મો ને તે મારી સખી તો તમારે વિષે અતિ આસક્ત થઈ છે માટે તે કામદેવ તમને પરાજય કરવા ન સમર્થ થયો માટે પશ્ચાત્તાપથી ઇટલે તમારું વેર વાઢવા તે રાજિમતીને પાંચ બાળવ્રતે સંઘાથે તામન કરે છે.

ટીકા:—તથા ॥ યસ્ય કિંચિદપકર્તુમક્ષમઃ, કાયનિગ્રહ
યહીતવિગ્રહઃ ॥ કાંતવક્ત્રસદ્ગાઠ્ઠિ કૃતી, રાહુ રિંદુમધુનાપિ
બાધતે ॥

અર્થ—જીવોને લોકમાં પણ એ વાત પ્રસિદ્ધ છે જે જે હરિનો કંદ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયેલો ને પોતાનાં શરીરને હરિને નાશ કર્યું છે તેથી વિરોધ ગ્રહણ કરતો એવો રાહુ જે તે હરિના

મુખ સરસી જેની આકૃતિ છે એવા ચંદ્રને હજી સુધી પણ પોતે છે. લૌકિક શાસ્ત્રમાં એવી વાત છે જે દેવ દૈત્યોએ મઠી મંડાચલ પર્વતનો રવૈયો કરી વાસુકી નાગનાં નેત્રાં કરી અમૃત કહામયું ત્યારે દેવતાનો પંક્તિમાં હરિએ ઘઠાવઠે અમૃત પીરસવા માંડ્યું ત્યારે રાહુએ કપટથી સૂર્ય ચંદ્ર એ બે દેવતા વચ્ચે પેલી નીચું મુકી કરી અમૃત પીધું ને ગળે નથો નીચું એવામાંજ હરિએ સુદર્શન ચક્રવ્રતે એનું માથું દૈત્ય જાણીને કાપ્યું ત્યારે રાહુ હરિને કાંઈ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયો ત્યારે હરિના મુખ જેવો ચંદ્રને જોઈ તેને હજી સુધી પણ ગ્રહણરૂપે થઈને પીના કરે છે.

ટીકા:—તથા અંત્યં દશમં ચઃ પૂર્વવત્ આશ્ચર્ય અનંત તમકાલજાવિત્વાદ્ધુનમસંયતપૂજાશ્રયં એતત્ શ્વાનીં પ્રત્યક્ષં જિનમતહતથે આર્હતપ્રવચનાં પત્રાજનાપાદનાય ॥ તત્સમાનૈઃ પ્રાણકૈશ્વિજિઃ સમા તુલ્યવલા દુષ્યમા દુષ્ટાઃ લોકદુઃખકારિણયઃ સમા વર્ષાણિ યસ્યાં સા તથા ॥

અર્થ:—બઠી ઠેઢાં દશમું આશ્ચર્ય, ચકારનો અર્થ પૂર્વનો પેટે જાણવો. તે અસંયતિ પૂજા છે નામ જેનું એવું અદ્ભુત આશ્ચર્ય તેનું અતિશે અનંતો કાલ ગયેથી થવાપણું છે એ હેતુ માટે એને અદ્ભુત કર્યું છે તે હાલમાં પ્રત્યક્ષ જિનમતને નાશ કરવા હિલના પમારવા થયેલું જણાય છે. પૂર્વે કહેલાં ત્રણ જે એક તો હુંકાવસર્પિણી તથા જન્મગ્રહ તથા દશમું આશ્ચર્ય તેમણે સમાન એટલે એ ત્રણ સરસો બલવંત દુષ્યમા કાલ વર્તે છે. લોકને દુઃખકારી છે વર્ષ તે જેને વિષે તે દુષ્મા કહીએ.

टीकाः—कालचक्रस्य षड्वक्त्रस्य पंचमोऽरकः यथा प्राक्तना
स्त्रयः समुदिता जिनमतं निघ्नन्ति तथा चतुर्थी दुष्यमापि ॥

॥ यदुक्तं ॥

उत्कर्षवत्पुरुषसिंहवियोगतोऽमी, जस्मग्रहप्रभृतयोऽहित-
वारणा ही ॥ जैनं मतं जुवि महावनमस्तशंका, जंक्तुं कथं
सपदि संप्रति संप्रवृत्ताः ॥

अर्थः—ठ जेना आरा ठे एवुं काल चक्र तेनो आ पांचमो
आरो ठे. जेम पूर्वना त्रण एटले हुंकावसर्पिणी तथा जस्मग्रह तथा
दशमुं आश्चर्य ए सर्वे मळी जिनमतने हणे ठे तेम चोथो आ दु-
ष्मा काल पण जिनमतने हणे ठे. ते प्रकरणकोर कहुं ठेजे, उत्कर्-
षवाळा ने पुरुषोमां सिंहसमान एवा मोटा पुरुषोना वियोगथी आ
जस्मग्रह आदि मदोन्मत्त हस्तिजं पृथ्वीमां जैनमतरूपी महा व-
नने निश्चे जागवा शंका रहित हाल केम शीघ्र प्रवर्त्ता ठे ?

टीकाः—चः पूर्ववत् ॥ इति प्रकरणे ॥ एषु प्रकृतेषु हुंकाव-
सर्पिण्यादिषु एवं प्रदर्शितप्रकारेण प्रतिपदं सुविहितलाघवाऽ-
संयतगौरवापादनलक्षणदुष्टकार्यदर्शनाद् दुष्टेष्विव दुष्टेषु
क्रूरेषु पुष्टेषु प्रकर्षकोटिं प्राप्तेषु हुंकावसर्पिण्यादिषु चतुर्षु अ-
नुकूलं प्रतिसमयं अधुना सांप्रतं दुर्लभो दुरापो जैनमार्ग
प्रतिपत्तिविघ्नकारिणां हुंकावसर्पिण्यादीनां दुष्टत्वात् ॥

अर्थः—चकारनो अर्थ पूर्वनी पेठे ठे. ए प्रकारे हुंनावस-
र्पिणी आदिक आरंजेली प्रकरणे विषे पूर्वे देखावुं ए प्रकारे प-
दोपदि सुविहितनुं लघुपणुं ने असंजतिनुं गौरवपणुं तेने करवा रुपी
ठे लक्षण जेनुं एवुं जे दुष्ट कार्य तेना देखवार्थी दुष्ट जेवा महा आ-
करा हुंनावसर्पिणी आदिक चार दुष्ट मोटा उत्कर्षने पामे ठते
सांप्रत काले समेसमे जैन मार्ग पामवो घणो दुर्लभ ठे केम जे
जैनमार्ग पामवामां विघ्नकारी हुंनावसर्पिणी आदिकनुं दुष्टपणुं ठे
ए हेतु माटे.

टीकाः—तन्महिम्ना नूयोलोकस्य जवाजिनंदित्वात्क-
तिपयसात्त्विकजनोपादेय इति यावत् ॥ जैनमार्गः प्रतिश्रोतोरुप
जगवत्पथः ॥ एतन्मध्यादेकोपि दुष्टः पुष्टः स्वकार्यकरणसमर्थः
किंपुनः संप्रति सर्वेऽपि मिलिताः ॥ ततो यथा दुष्टेषु चरटादिषु
प्रज्विष्णुषु पुरादिमार्गो जिगमिषतां दुर्गमो जवति तथा जग-
वन्मार्गोऽप्यधुनैतेषु सस्त्विति ॥

अर्थः—ते हुंनावसर्पिणी आदिकना महिमा वने घणा
लोकोने जवाजिनंदिपणुं थयुं ठे ए हेतु माटे, थोकाक सात्त्विक
लोकोए जैन मार्ग ग्रहण कर्यो ठे. केम जे जगवंतनो मार्ग ठे ते
प्रवाह मारगथी विपरीत ठे. हुंनावसर्पिणी आदित्रण दुष्ट कारण
मध्ये एक कारण पण जो पुष्ट थाय तो पोतानुं काम करवा समर्थ
थाय ठे. तो सांप्रत काले सर्वे दुष्ट कारण एकठां मळ्यां तेमां शुं
कहेवुं ? ते हेतु माटे. जेम दुष्ट चौरादिक अति समर्थ थये ठते
नगरादिकनो मारग जवाने इच्छनार लोकोने दुर्गम थाय ठे एदले

દુષ્ટ ચૌરાદિના ત્રયથી તે માર્ગે જઇ શકાતું નથી તેમ જગવાનનો માર્ગ પણ હાલમાં એ ત્રણેનું ઘણું બલ થયે ઉતે સહજ પમાય એવો નથી. મહા દુઃખથી માર્ગાનુસારીપણું પમાય છે એ જાવઃ

ટીકાઃ—આગમેષ્યુક્તમ્ ॥ દૂસમહુંઢાવસર્પિણી જસમગ્ગ-
હપીમિયં ઇમં તિત્થં ॥ તેણ કસાયા જાયા, કૂરા ઇહસંજયાણંપિ ॥

અર્થઃ—આગમમાં પણ એ વાત કહી છે જે દુષમા કાલ્હ
હુંઢાવસર્પિણી રૂપ તથા જસમગ્ગ તેણે આ તીર્થ પીમ્યું છે તે માટે
સંજતીને પણ આકરા કષાય ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકાઃ—અનુશ્રોતોરૂપસ્તુ જૈનમાર્ગે શ્દાનીમપિ સુલજ્ઞઃ
યેષામેવ હુંઢાવસર્પિણ્યાદીનાં સન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રતિ પ્રાતિકુલ્યં
તેષામેવાસન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રત્યાનુકૂલ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—લોક પ્રવાહ રૂપ જૈન માર્ગે તો સાંપ્રત કાલમાં
પણ સુગમ છે જે હુંઢાવસર્પિણી આદિકને સન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરવા
પ્રત્યે પ્રતિકૂલપણુંજ છે તેમનેજ અસન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરાવા
પ્રત્યે અનુકૂલપણું છે એટલે સુખે કરાવે છે.

ટીકાઃ—ઈત્યં યદ્યપિ લિંગિજ્ઞઃ પ્રકટિતા ત્રૂપૃષ્ઠ કલ્પનાવ-
નીરુદ્ધત્રપ્રમિતાવતઃ શ્રુતપથાવજ્ઞાનસંજ્ઞાન્વિતૈઃ ॥ કલ્પેનાપિ-
કલાવતા કલયિતું સાકલ્પતો દુઃશકા, સંબોધાય તથાપિ મૂઢ
મનસામેષા દિગાદર્શિતેતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૭ ॥

इति श्रुतावज्ञा नामे नवमो द्वार संपूर्णं ययो.

टीकाः—एवं तावदष्टादशजिर्वृत्तैः प्रबंधेन लिंगिनां
श्रुतपथावज्ञा प्रतिपादिता ॥ संप्रति तैरेव धर्मतया प्रतिपादितं
गुणिद्वेषधीरिति द्वारं निराकुर्वस्तेषां गुणिद्वेषदशयन्नाह ॥

अर्थः—ए प्रकारे अठार वृत्तबंधि काव्यना विस्तारवने
लिंगधारियोनी करेदी सिद्धांत मार्गनी अवज्ञा एटले अवहेलना
ते कही देखानो. हवे सांप्रत काले ते लिंगधारीउण जे धर्मपणे
प्रतिपादन करेलुं गुणि द्वेषधी एटले गुणि पुरुषोना उपर द्वेष बुझि
राखे ठे ते द्वारनुं खंमन करता ठता ते लिंगधारीउने गुणिजन उपर
द्वेष ठे तेने देखामता ठता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

सम्यग्मार्गपुषः प्रशांतवपुषः प्रीतोद्वसन्नक्षुषः
श्रामण्यर्द्धिमुपेयुषः स्मयजुषः कंदर्पकक्षप्लुषः ॥
सिंहांताध्वनि तस्थुषः शमजुषः सत्पूज्यतां जग्मुषः
सत्साधून् विडुषः खलाः कृतदुषः क्षाम्यन्ति नोद्यद्दुषः ३१

टीकाः—खलाः सत्साधून् न क्षाम्यन्तीति संबंधः॥तत्र खला
गुणीमत्सरिणः प्रकरणांल्लिंगिनः कृतदुष इति ॥ दुषधातुः विव-
बंताऽत्रदोषपर्यायस्ततश्च कृता विहिता दुषो दोषाः स्वयमनेकान-
र्यां यैस्ते तथा ॥ तत्स्वजावत्वात्तेषां ॥ अथवा कृताआरोपिता
दुषो दोषा यैस्ते तथा ॥

अर्थः—खल पुरुष साधु उपर क्रमा नथी राखता. खल ते कीया पुरुष जाणवा तो गुणी पुरुषो उपर मत्सर राखनारा ते आ प्रकरण वशथी लिंगधारीउं जाणवा. ते केवा ठे? तो कर्या ठे पोतानी मेळे अनेक प्रकारना अनर्थ ते जेमणे एवा ठे. केम जे ए लिंगधारीउंने अनर्थ करवानोज स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे. अथवा गुणी पुरुषोने विषे आरोपण कर्या ठे दोष ते जेमणे एवा ठे. विकार वाचक दुष धातुनुं दोष रुपी पर्याय शब्द वाचक दुष ए प्रकारनुं त्रिवन्त रुप ठे.

टीकाः—निर्मलेष्वपि सन्मुनिगुणेषु लोकमध्ये लाघवा-
पादनाय स्वधिया विहितदोषारोपा इत्यर्थः ॥ गुणवत्स्वसदो-
षारोपणस्य तेषां कुलव्रतत्वात् ॥

॥ तदुक्तं ॥

लाजार्थं मलिनांशुके कितवतां कष्टक्रियाधागिन,
प्राहुर्दाजिकतामजिग्रहरुचौ पंकत्यर्थतां हंतारि ॥
गुप्तांगे बकवृत्तितां च तपसा शस्ये नमस्येच्छुता
मित्थं हंत न दुषयंत यतिनां ह्रीं लिंगिनः कान् गुणान् ॥

अर्थः—निर्मळ एवाय पण सारा मुनिना गुण विद्यमान ठे लोकमां ते मुनियोनी लघुता प्रतिपादन करवा सारु पोतानी बुद्धि वरे कर्तुं ठे दोषनुं आरोपण ते जेमणे एवा लिंगधारीउं ठे. केम जे गुणीजनने विषे फूग दोषनुं आरोपण करवुं ए प्रकारनुं ए लिंग-

धारीर्जना कुञ्जनं व्रतं ते एतले लिंगधारीर्जनी कुळ परंपरा ए प्रकार-
रनीज ते. ते शास्त्रमां कच्छुं ते जे लिंगधारीर्ज गुणी पुरुषना गुणने
विषे आ प्रकारे दोषनुं आरोपण करे ते. जे गुणी पुरुषो जो मलीने
वस्त्र राखे तो तेमां आवो दोष दे ते जे एतो लोचने अर्थे एवां वस्त्र
राखे ते एतले कोइ प्रकारनी वस्तु मळे ते सारु राखे ते पण
एमना एवा जाव नथी. ने गुणी पुरुषो अनेक प्रकारनी कष्ट क्रिया करे
तो तेमां कपटरुपी दोष परठे ते. ने अनेक प्रकारना अजिग्रहनी
रुचि राखे तो तेमां दंजरुपि दोष परठे ते. ने क्षमा गुण राखे ते
तेमां कीर्त्तिनी इष्टारुपी दोष दे ते. एतले क्षमा गुण देखोने एम
दोष दे ते जे एतो पोतानी लोकमां कीर्त्ति वधारवा सारु सहन करे
ते. ने जो पोतानां अंगोपांग गोपनीने चाले तो तेमां एम दोष परठे
ते जे एतो वगलानी पेठे बारणेथी एवं वर्त्तन देखामे ते पण अंत-
रथी एवा नथी. ने जो तपवने प्रधानपणुं देखामे तो एम दोष दे ते
जे लोक नमस्कार करे, पूजे एटला सारु तप करे ते पण बीजी
इष्टा नथी. ए प्रकारे गुणि पुरुषोना सर्वे गुणमां लिंगधारीर्ज दोष
कट्टे ते. निश्चे एवा गुणी पुरुषोना एवा कया गुण ते जे जेमां लिंग-
धारीर्ज दोष नथी दीधो? सर्वे गुणमां दोषनुं आरोपण करे ते.

टीका:—ते हि तद्गुणानसहजानास्तान्निर्दन्ति ॥

॥ तदुक्तम् ॥

बाणानिव गुणान् कर्ण-मागतानसहिष्णवः ॥ पीरुपादनतोऽ
वीरान् निर्दन्ति गुणीनां खलाः ॥

अर्थः—ते लिंगधारीज निश्चे ते मुनिना गुणने सहन करी शकता नथी, माटे तेमनी निंदा करे ठे. ते वात कही ठे जे गुणी पुरुषोना गुण लिंगधारीजना काने आवी पके ठे त्वारे तेमने बाण सरखा जणाय ठे; तेनुं सहन करी शकता नथी. केम जे ते गुण एमने पीसाकारी थाय ठे, माटे निर्लज थया ठता खल पुरुषो गुणी पुरुषोनी निंदा करे ठे.

टीकाः—उच्यद्बुधः निर्निमित्तं सुविहितदर्शनमात्रेणैव प्रकटितललाटतटत्रकुट्यादिक्रोधविकाराः न क्लाम्यन्ति न सहन्ते द्विषन्तीत्यर्थः ॥ अत्र देशेऽभीषां प्रचारेण वयं लोकस्यागौरवा न्नविष्याम इत्यादि बुद्ध्या मात्सर्यात्तत्रावस्थानुमेव तेषां न ददतीत्यर्थः ॥ सत्साधून् सुविहितयतीन् सत्साधुत्वमेवानुगुणविशेषणैस्तेषां ज्ञावयति ॥

अर्थः—कारण विनाज सुविहितने देखवा मात्रथीज प्रगट कर्या ठे ललाट उपर त्रकुटी चमावी देवी इत्यादिक क्रोध विकार ते जेमणे एवा ठता नथी सहन करता. एटले द्वेष करे ठे. कारण के ते एम जाणे ठे जे जो आ देशमां सुविहित मुनिनो प्रचार थशे तो आपणा उपरथी लोकनुं गौरवपणुं उतरी जशे. एटले लोक तेमनुं बहु मान करशे, इत्यादि बुद्धियो तेमना उपर मत्सरपणुं राखीने ते देशमां सुविहित साधुने रहेवाज देता नथी एटलो अर्थ. हवे सत्साधुपणानेज घटतां विशेषण आपी प्रगट करे ठे.

टीकाः—सम्यग्मार्गपुषः जगत्प्रणीतज्ञानादित्रयरूप-

मोक्षपथस्य ज्ञव्यानां शुद्धोपदेशप्रतिबोधद्वारेण विस्तारकान् ॥ एतेन तेषामुत्सूत्रज्ञाषणप्रतिषेधमाह ॥

अर्थः—जगवंते कहेलो ज्ञान दर्शन चारित्ररूप जे मोक्ष मार्ग तेनो ज्ञव्य प्राणीजने शुद्ध उपदेशनो प्रतिबोध थाय ए द्वारे विस्तार करनारा. एणे करीने ते मुनियोने उत्सूत्र ज्ञाषण करवानो निषेध ठे एटले मुनि उत्सूत्र ज्ञाषण नथी करता एम ए विशेषण-वने जणाव्युं ते कहे ठे.

टीकाः—प्रशांतवपुषः बहिरलक्षितरागादिविकारशारिरज्जाजः एतेनांतरमपिप्रबलरागाद्यज्जावं प्रकाशयति ॥ अंतस्तद्ज्जावे बहिः सर्वदा प्रशांतत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—जे बायण्ण्थी नथी जणाता रागादि विकार ते जेमां एवा शरीरने अंगीकार करता एटले जेनुं अंग जोतां रागादि विकार कोइ प्रकारे जणाता नथी. ए विशेषणे करीने अंतर संबंधी पण प्रबल रागादिकनो अज्ञाव ठे एम प्रकाश थाय ठे. जो अंतरमां रागादिक होय तो निरंतर बारण्ण्थी प्रशांतपणुं न रहे ए हेतु माटे.

टीकाः—प्रीतोद्धसच्चक्षुषः छिषानपि प्रतीत्य प्रसन्नोत्फुल्ललोचनान् । एतेन बहिः कोपविकारपरिहारमाविःकरोति ॥ भ्रामण्याँ प्राणातिपातविरमणादिपंचमहाव्रतविभूतिमुपेयुष आसेदुषः । एतेन दीक्षामूलं सर्वविरतिसंपदं दर्शयति ॥

अर्थः—द्वेषीने देखीने पण प्रसन्न अने प्रफुल्लित ठे नेत्र ते जेमनां एवा सुविहित मुनि ठे ए विशेषण बारणेशी कोप विकारनो परिहार प्रगट करे ठे. अंतरमां कोप विकार होय तो बहारथी निरंतर प्रज्ञांतपणुं न रहे ए ज्ञाव ठे. प्राणातिपात विरमणादि पंच महाव्रत रूप ठकुराश्ने पामेला सुविहित मुनि ठे ए विशेषण दीक्षा जेनुं मूल ठे एवी सर्व विरतिरूप संपदाने देखामे ठे.

टीकाः—स्मयमुषः अहंकारतिरस्कारिणः ॥ एतेन वाग्मि-
त्वविद्वत्त्वादावज्जिमानहेतौ सत्यपि तदज्ञावं प्रकटयति ॥ (सत्सू-
त्रक्रियाजिः) कंदर्पकक्षप्लुषः मन्मथशुष्कतृणदाहिनः ॥ एतेन
सर्वव्रतमध्ये निरपवादब्रह्मव्रतदार्ढ्यं दृढयति ॥

अर्थः—अहंकार ने तिरस्कार करनारा ए विशेषण अजिमा-
ननां कारण रूप जे सुंदरवाणीपणुं तथा विद्वानपणुं ते सते पण
अहंकार नथी एम प्रगट करे ठे. सत्सूत्रनी क्रियाजिबे कामरूपी
सूक्तृणने बाळनारा ए विशेषण सर्व व्रत मध्ये अपवाद रहित एहुं
ब्रह्मव्रत ठे तेनुं दृढपणुं सुचवे ठे.

टीकाः—सिद्धांताध्वनि शुद्धागममार्गे तस्थुषः स्थितव्रत-
स्तत्परानित्यर्थः ॥ एतेन स्वयमुत्सूत्रक्रियानिषेधं प्रतिपा-
दयति ॥ समयुषः समाजाजः ॥ एतेनांतरेपि क्रोध निरा-
सं ज्ञापयति ॥

अर्थः—सिद्धांत मार्गने विषे रहेला एटले, तत्पर, एटलो

अर्थः ए विशेषण पोते उत्सूत्र क्रियानो निषेध करे ठे ते प्रतिपादन करे ठे ने कमावाळा ए विशेषण अंतरमां पण क्रोध नथी, एम जणावे ठे.

टीकाः—सत्पूज्यतां विवेकिजनसेव्यतां जग्मुषः प्राप्नुषः एतेन सकलश्रमणगुणसंपत्तिमाविर्भावयति ॥ निर्गुणानां विवेकीलोकपूजनाऽसंजवात् ॥ विदुषः विचक्षणान् ॥ एतेन स्वसमयपरसमयसारविदुरतां विस्फारयति ॥

अर्थः—वळी विवेकी लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेला ए विशेषण संमस्त साधुगुणनी संपत्तिने प्रगट करे ठे केम जे जे साधु गुण रहित ठे तेनुं विवेकी लोको पूजन करे एम संजवतुं नथी ए हेतु माटे. वळी विचक्षण एवा ए विशेषण पोताना सिद्धांतनो तथा अन्यदर्शनीनां सिद्धांतनो जे सार तेनुं सारी पेठे जाण पणुं फोरवे ठे, विस्तारे ठे.

टीकाः—न चैवं गुणशालिषु यतिषु द्वेषः कर्तुं युक्तः ॥ अणीयसोपि तद्द्वेषस्य सकलगुणिगतगुणद्वेषरूपत्वेनानंतजव्रमणनिबंधनत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सम्यक्त्वज्ञानशीलं स्पृश इह गुणिनः साधवोऽगाधमैधा ।
स्तेषु द्वेषो गुणानां गुणिनि रजिदया वस्तुतः स्याद्गुणेषु ॥

સર્વસ્થાનાં ગુણાના મવગમનમતોઽહ્યાય મિથ્યાત્વમસ્મા ।
તસ્માદ્ ભૂયો જવાબ્ધિત્રમણમિતિ ગુણિદ્વેષધીર્વજનીયા ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે ગુણવચ્ચે શોજતા મુનિને વિષે દ્વેષ કરવો યુક્ત નથી કેમજે અતિશય ડંભો એવો પણ તે મુનિનો દ્વેષ છે તેને સકલ ગુણીજનને વિષે રહેલો જે દ્વેષ તે રૂપપણું છે એ હેતુ માટે અનંત જવ ત્રમણનું નિબંધનપણું છે એ હતુ માટે, એટલે એથી અનંતો જવ ત્રમણ થાય એવો કર્મબંધ થાય છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અપાર બુદ્ધિવાળા મહાગુણી સાધુ પુરુષો કેવા છે તો સમકિતવાળા તથા જ્ઞાનવાળા તથા શીલવાળા તેવા મુનિજને વિષે રહેલા જે ગુણ તેને વિષે જે દ્વેષ કરવો તે વસ્તુતાએ ગુણ ગુણીનું અન્નેદપણું છે એ હેતુ માટે સર્વે ગુણીજનના ગુણની અવગણના થઈ માટે એથી શીઘ્ર મિથ્યાપણું પ્રાપ્ત થાય ને તેથી વારંવાર જવ સમુદ્રમાં જવત્રમણપણું થાય એ હેતુ માટે ગુણી પુરુષો ઉપરથી દ્વેષ બુદ્ધિ ત્યાગ કરવી.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતેઽપ્યન્નિહિતં ॥ જરહરવચ્ચવિદેહે, પંનરસ-
વિ કમ્મજુમિયા સાહૂ ॥ એકંમિહીલિયંમિ, સવ્વે તે દિલિયા હું
તી ॥ સંતગુણઠાયણા ચલ્લુ પરપરિવાર્ણય હોઝ અલિયંચ ॥ ધમ્મે
વિ અવહુમાણો, સાહુપન્ન સે ય સંસારો ॥ તતઃ પ્રેક્ષાવતા ગુણિષુ
બહુમાન એવ કર્તવ્યો ન દ્વેષ ઇતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૧ ॥

અર્થઃ—તે વાત સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે જે જરત ઐરવત તથા વિદેહ તેમાં પત્રરકર્મ ભૂમિયો છે. તેમાં એક સાધુની જો હીલના કરે તો સર્વ સાધુની હીલના કરી એમ થાય. ને વ્રતા ગુણનું આદા-

दन करवुं तथा पारको परिवाद करवो तथा जूठुं बोलवुं तथा धर्म
नुं बहुमान न करवुं तथा साधुने विषे प्रद्वेष करवो ए संसार ठे.ए
हेतु माटे बुद्धिमान् पुरुषे गुणीने बहुमानज करवो पण द्वेष न करवो.
एम आ काव्यनो अर्थ ठे. ॥ ३१ ॥

टीका:—अथ कथमेवंविधानपि सत्साधून् खला न हा-
म्यंति ॥ मिथ्यात्वप्राबल्यादिति ब्रुमः ॥ अत एव तद्धृतो मूढ
जनस्य नाम जैनपथवर्त्तिनः स्वरूपं निरूपयन्नाह ॥

अर्थ:—हवे आ प्रकारना सत्साधूने पण खल पुरुष केम
सहन नथी करता? तो मिथ्यात्वना प्रबलपणार्थी सहन करता नथी
एम कहीए ठीए, ए हेतु माटे प्रबल मिथ्यात्ववाळाने मूढजनने
नाम मात्र वदे जनमार्गमां रहेनारा तेमनुं स्वरूप निरूपण करता
छता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवीयत्युरुदोषिणः क्षतमहादोषा न देवीयति ।
सर्वङ्गीयति मूर्खमुख्यनिवहं तत्त्वज्ञमङ्गीयति ॥
उन्मार्गीयति जैनमार्गमपथं सम्यक्पथीयत्यदो ।
मिथ्यात्वग्रहिलो जनः स्वमगुणाग्रण्यं कृतार्थीयति ॥ ३२ ॥

टीका:—मिथ्यात्वग्रहिलो जन उरुदोषिणो देवीयतीत्या-

દિ સંબંધઃ ॥ અહો ઇતિ વિસ્મયે ગ્રહઃ ચૈતસોઽસન્નિર્બંધઃ સોઽસ્યા-
સ્તીત્યસ્ત્યર્થે શ્લ પ્રત્યયસ્તદ્ધિતઃ ॥ ૬૬ ॥ મિથ્યાત્વં પ્રકરણાદાઞ્જિનિ-
વેશિકં ગૃહ્યતે ॥ પ્રાયેણ જૈનમિથ્યાદૃષ્ટીનાં ગોઠામાહિલ-
માઙ્ગણેત્યાદિનાઞ્જિનિવેશિકસ્યૈવ તસ્ય પ્રતિપાદનાત્ ॥ તતશ્ચ તેન-
ગ્રહિલઃ પ્રબલમિથ્યાઞ્જિનિવેશગ્રહગૃહીત ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ----મિથ્યાત્વવચ્ચે ઘેલો થયેલો જન ઘણા દોષવાળાને
દેવતા જેવો ગણે છે. ઇત્યાદિ આ કાવ્યમાં સંબંધ છે. અહો એ પ્રકારના
અવ્યયનો આશ્ચર્ય અર્થ છે. એટલે આ વાત અચરિજ છે. ચિ-
ત્તનો કદાગ્રહ જેને એવા અર્થને વિષે તદ્ધિતનો શ્લૂ પ્રત્યય આવીને
ગ્રહિલ શબ્દ થયો છે. આ જગાએ પ્રકરણ વશથી આઞ્જિનિવેશિક
મિથ્યાત્વ ગ્રહણ કરવું. બહુધા જૈન મિથ્યાદૃષ્ટિ લોકોનું ગોઠામા-
હિલ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનવચ્ચે આઞ્જિનિવેશિક મિથ્યાત્વનું જ પ્રતિપા-
દન કર્યું છે તે હેતુ માટે આઞ્જિનિવેશિક મિથ્યાત્વવચ્ચે ઘેલો થયેલો
એટલે પ્રબલ એવો જે મિથ્યા આઞ્જિનિવેશ તે રૂપી જે ગ્રહ તેણે કરીને
ઘેરાયલો એટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ----જનો ધર્મધ્વજિતદ્વજ્જક્તશ્રાવકલોકઃ ઊરવો મહાંતો
યતિજનસ્યાત્યર્થમનુચિતત્વેન દોષા અપરાધા રાગદ્વેષપ્રાણા-
તિપાતાદય ઊરુદોષાસ્તદ્ધિતઃ આચાર્યાદીનિતિ ગમ્યં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારનો લિંગધારીઝનો જ્ઞાત શ્રાવકલોક જે તે
મુનિજનને અતિશય અનુચિત એટલે અવગતતા માટે જેને દોષ કહે છે

એવા રાગદ્વેષ પ્રાણતિપાત આદિ મોટા દોષ તેણે સહિત એવા આચાર્ય પ્રમુખને દેવ જેવા જાણે છે.

ટીકા:—દેવીયતિ દેવાનિવ જિનાનિવાચરતિ યાદશા દેવા-
નીરાગા અતિશયાદિમંતશ્ચ તાદૃશા અસી તસ્માદનારાધ્યાશ્ચિતિદેવૈ-
સ્તાનુ પમિમોતે ॥ન ચ તાદૃશાં તદુપાસનં સમીચીનાંતેષાં મહા-
દોષવત્ત્વેન દેવોપમાનવિધાનસ્ય મહાપાતકહેતુત્વાત્ પરં
મિથ્યાત્વસ્ય વિપર્યયસરૂપત્વાદ્વિપરીતબુદ્ધિસ્તાદૃશાનપિ તથોપ-
મિનોત્તિ ॥ એવમુત્તરપદેષ્વપિ જ્ઞાવનીયમ્ ॥

અર્થ:—ઘટલે જિનદેવ જેવા જાણે છે. જેવા જિનદેવ વીત-
રાગી છે તથા અતિશયાદિમંત છે તેવા આ પણ છે, માટે આરાધના
કરવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે દેવતા સંઘાથે તેમનું ઉપમાન કરે છે
એવા દોષવંત પુરુષોની ઉપાસના કરવી તે ઠીક નથી. કેમજે તે
મહાદોષવાળા છે એ હેતુ માટે તેમને દેવની ઉપમા કરવી તેને મ-
હાપાપનું કારણપણું છે. પરંતુ મિથ્યાત્વનું વિપર્યાય રૂપપણું છે. ઘટલે
વિપરીત બુદ્ધિ उत्पन्न કરવાપણું છે તેથી તેવા દોષવંતને પણ દેવની
ઉપમા દેહે એમ આગળ પદમાં પણ જાવના કરવી.

ટીકા:—ક્ષતમહાદોષાન્ પ્રનષ્ટપ્રાગુક્તબૃહદપરાધાન્ યુગ-
પ્રધાનાદીનિતિ શેષઃ અદેવીયતિ અદેવાનિવાચરતિ. ॥ નામી-
દેવસંદૃશાઃ સદોષત્વાન્નિરતિશયત્વાચ્ચ તસ્માદનારાધ્યાશ્ચિતિ ॥
અત્ર ચ ક્ષીણપ્રાયમહાદોષાણાં દેવૈરુપમાનં સિદ્ધાંતેષ્યુદિતં ॥

અર્થ:—નાશ પામ્યા છે પૂર્વે કહેલા મોટા અપરાધ તે જેમના એવા એટલે યુગ પ્રધાનાદિક એટલું ઉપરથી લેવું. એવા મોટા પુરુષોને પણ અદેવ જેવા ગણે છે. શું કહે છે? તો એ યુગ પ્રધાનાદિક જે તે દેવ સરખા નથી. કેમજે દોષ સહિત છે ને અતિશય રહિત છે માટે એમની આરાધના કરવી. આ જગાએ પ્રાચ્યે જેમના દોષ નાશ પામ્યા છે તેમને દેવની ઉપમા સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે.

ટીકા:—પરિરુવો તેયસ્તી ઇત્યાદાવાચાર્યગુણવક્તવ્યતાયાં પ્રતિરુપઃ સિદ્ધાંતતાત્પર્યપરિષ્કેદ્દેશનાતિશયવત્વાદિના તદ્વિષયબુદ્ધિજનકત્વાત્તીર્થકરપ્રતિવિંબરુપ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥ સ ચ વિપર્યસ્તમતિત્વાત્તથા ન કરોતિ ॥

અર્થ:—પરિરુવ ઇત્યાદિ ગાથા વક્રે આચાર્યના ઠગ્રીસ ગુણો કહેવાને અવસરે સિદ્ધાંતના તાત્પર્યનું પરિમાણ કરી કેવા રુપ અતિશયવાળા આચાર્ય છે ઇત્યાદિ સિદ્ધાંત સંબંધી બુદ્ધિનું નિષ્પન્ન થવા પાળું તેમને વિષે રહ્યું છે, માટે તે આચાર્યતીર્થકર સમાન છે એમ ગાથાનું વ્યાખ્યાન છે. તે આચાર્યને વિપરીત બુદ્ધિવાળા પુરુષો દેવની ઉપમા નથી કરતા.

ટીકા:—એવમદેવપ્રાચ્યે દેવબુદ્ધિર્દેવપ્રાચ્યેચાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વરુપં પ્રતિપ્રાધ્યાગુરૌ ગુરુબુદ્ધ્યાદિરુપં તદાહ ॥ સર્વ ઈયતિ સર્વજ્ઞમિવ સર્વવિદમિવાચરતિ મૂર્ખમુખ્યનિવહં અજ્ઞચૂનામણિસમુદ્ધં સ્વાઞ્ચુપેતગઢસ્થિતં ચતિજનં યથા સર્વજ્ઞસદશોઽયં મદીયયતિ જનઃ કિં કિં શાસ્ત્રજાતં ન વેત્તાતિ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે અદેવ જેવાને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવ જેવાને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું રૂપ પ્રતિપાદન કરીને અગુરુને વિષે ગુરુ બુદ્ધિ કરવી इत्यादि મિથ્યાત્વ સ્વરૂપ છે તેને કહે છે. જે મોટા મૂર્ખના સમૂહ છે તેને સર્વજ્ઞની પેઠે આચરણ કરે છે એટલે સર્વજ્ઞ જેવા જાણે છે. પોતે અંગિકાર કરેલા ગઢમાં રહેલો યતિનો સમૂહ તેને જ્ઞાનિ વિદ્વાન પંક્તિ જાણે છે જે અમારા ગઢના યતિ લોકો શું શું શાસ્ત્ર નથી જાણતા? સર્વ શાસ્ત્ર જાણે છે इत्यादि॥

ટીકા:—તત્ત્વજ્ઞં ષદ્દર્શનતર્કકર્કશધિયં સ્વપરસમય નિર્ણયજ્ઞમિં સૂરિવિશેષં અજ્ઞીયતિ અજ્ઞમિવ બાલિશમિવા-
ચરતિ ॥ યથા ન કિંચિદપ્યેષ જાનાતિ ॥ અયમર્થઃ ॥ ન હિ મૂર્ખશિરોમણેઃ સર્વજ્ઞેનોપમાનં યુક્તં ॥ નાપિ તત્ત્વજ્ઞસ્યાજ્ઞેન ॥ અત્યંતમનુરુપત્વાત્ ॥ પરં સ મિથ્યાજ્ઞાનાદેવમપિ કરોતિ ॥

અર્થ:—વઢી તત્ત્વનો જાણ એટલે ઢદર્શન સંબંધી તર્ક વિ-
ચાર કરવામાં તીર્ખી જેની બુદ્ધિ છે, જાવાર્થ એ છે જે પોતાના દ-
ર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તથા બીજા દર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તેનો નિર્ણય કર-
વામાં સીમારૂપ, એ જેવા બીજા કોઈ નહિ એવાં સૂરિ વિશેષને
એટલે એવા કોઈ આચાર્યને અજ્ઞાનીની પેઠે જાણે છે એટલે એ આચાર્ય
કાંઈ પણ જાણતા નથી આ અર્થ સિદ્ધ થયો. જે મૂર્ખ શિરોમણિની
સર્વજ્ઞ સાથે જે ડપમા કરવી તે યુક્ત નથી. ને તત્ત્વજ્ઞ પુરુષની અ-
જ્ઞાની સાથે ડપમા કરવી તે પણ યુક્ત નથી. કેમ જે અત્યંત અ-
યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે, પરંતુ તે મિથ્યાજ્ઞાનથી એમ પણ કરે છે.

ટીકા:—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥

અર્થઃ—હવે અમાર્ગને વિષે માર્ગ બુદ્ધિ થવારૂપ મિથ્યાત્વને દેખાએ છે જે શુદ્ધ જગવત્ના માર્ગને ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥

ટીકા:—અત્રાપિ યજ્ઞિનમાર્ગસ્ય ચંદ્રવત્પ્રકાશકસ્યોન્માર્ગેણ તામસેન સાદૃશ્યાપાદનમુન્માર્ગસ્ય ચ સત્પથતુલ્યતાપાદનં તન્મિથ્યાત્વોદયાદિતિ ॥ તથા સ્વમાત્માનં અગુણાગ્રણ્યં નિર્ગુણધુરંધુરંકૃતાર્થીયતિ કૃતાર્થમિવ વિહિતસકલપ્રયોજનમિવાચરતિ ॥ અત્રાપિ સ્વસ્ય નિર્ગુણમુખ્યસ્ય કૃતાર્થેન ગુણિમુખ્યેનોપમાનમવિદ્યાવત્વાદિતિ ॥

અર્થઃ—અહીં પણ જે જિનમાર્ગ ચંદ્ર સરખો પ્રકાશવંત છે તેને ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥
 ઇત્યર્થઃ—અધુના અમાર્ગે માર્ગબુદ્ધ્યાદિરૂપં મિથ્યાત્વં દર્શયતિ॥૭૮॥

જે ગુણ રહિત પુરુષોમાં ધુરંધર છે એટલે અગ્રેસર છે તેને કૃતાર્થ જોવો જાણે છે એટલે જાણે સકલ પ્રયોજન કરી રહ્યો હોય ને શું એમ સંપૂર્ણ ગુણવાળો માને છે. અહીં પણ ગુણ રહિતમાં મુખ્ય એવો પોતાનો આત્મા છે તેને ગુણીજનમાં મુખ્ય એવા મહાંત પુરુષોની સાથે ઉપમા કરવી તેનું કારણ પોતાને વિષે રહેલું અવિદ્યાપણું પણ છે.

ટીકા:—એવં તાવલ્લોકોત્તરિકજનવિષયં મિથ્યાત્વસ્વરૂપં પ્રદર્શ્યં બાહ્યલોકવિષયમપિ પ્રસંગાત્ કિંચિત્તદર્શ્યતે ॥ મિથ્યાત્વગ્રહિણો જનઃ અગ્નિગ્રહિકાદિમિથ્યાત્વવાન્ જિનમતબર્હિર્જ્ઞૃતો લોકઃ દેવીયતિ દેવાનિવાચરતિ મુક્ત્યર્થમારાધ્યતયા દેવત્વેનાજ્યુપૈતીતિ યાવત્ ॥ નરુદોષિણો રાગાદિમતો લોકપ્રતીતાન્ દેવાન્ ॥ કૃતમહાદોષાન્ વીતરાગાન્ લોકોત્તરવિશ્રુતાન્ અદેવીયતિ અનારાધ્યત્વેનાઽનુમન્યતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રથમ લોકોત્તર સંબંધી જે પુરુષ તેમને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેનું સ્વરૂપ દેખાતીને બાહિર લોક એટલે અન્યદર્શની તેને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેને પ્રસંગવશથી કાંઈક દેખાતું છે જે અગ્નિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વવાળો જિનમતથી બાહિર થયેલો એવો લોક જે તે રાગાદિ ઘણા દોષ જેમાં રહેલા છે એવા લોકમાં પ્રસિદ્ધ જે દેવ તેમને મોક્ષને અર્થે આરાધવા યોગ્ય દેવપણે અંગિકાર કરે છે. માટે અદેવને વિષે દેવપણાની આચરણા કરે છે ને જેમના દોષ નીકળી પામ્યા છે એવા વીતરાગને અદેવ જેવા ગણે છે એટલે આરાધવાપણે નથી માનતા.

टीकाः—अथ कथमेतन्मिथ्यात्वमिति चेत् ॥ उच्यते ॥
 दोषवतां देवत्वान्नावात् ॥ तथाहि ॥ साक्षात् कृतधर्मा निरीह
 त्वेन परोपचिकीर्षाप्रयुक्तो यो मुक्तिमार्गमुपदिशति स देवइत्या-
 स इति चोच्यते ॥ न च रागादिमत एतद्व्यकरणं संगच्छते ॥ तद्
 चनस्य प्रबलविप्रलंभकवाक्यवद्विसंवादित्वाद्विसंवादकवच-
 नाच्च प्रेक्षावतां प्रवृत्त्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी पूठे ठे जे ए मिथ्यात्व केम कहो ठो?
 तो तेनो उत्तर कहे ठे जे दोषवाळाने देवपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
 माटे. तेज देखावे ठे जे जेणे धर्मनो साक्षात्कार कर्चो ठे ने कोइ
 प्रकारनी वांछा विनाज परना उपकार करवानी जेनी इच्छा वंचे ठे
 ने मुक्ति मार्गनो उपदेश करे ठे ते देव कह्यो तेने हितकारी पण
 कह्यो. ने रागादिवाळानुं ए लक्षण संज्ञवतुं नथी, केमजे रागादि-
 वाळानुं वचन तो अतिशय ठग पुरुषनां वचननी पेटे विसंवादि ठे
 ए हेतु माटे, ने वळी एनां वचन परस्पर विरोधी ठे ए हेतु माटे
 बुद्धिमाननी प्रवृत्ति तेमां थती नथी.

टीकाः—रागादिमंतो हि विप्रलिप्सया नद्यास्तीरे गुरुश-
 कटंपर्यस्तमास्ते धावत मिञ्जका इत्यादिवत्कदाचिदन्यथा व्यव-
 स्थितमर्थमन्यथापि ब्रुवाणा उपलब्ध्यन्ते ॥ तथा च तद्वचनात्
 प्रवर्तमाना मिञ्जकवन्नसमीहितमश्नुवीरन् ॥ माञ्जूषा विप्रलि-
 प्ता तथापि तस्य रागादिमत्वेनासाक्षात् कृतधर्मतया सम्यग्
 मुक्तिमार्गोपदेशाननुपपत्तेः ॥

अर्थः—रागादि दोषयुक्त पुरुष जे ते निश्चे ठेतरवानी इच्छाए जे प्रकारनी वस्तु होय तेथी विपरीत कहेनारा देखीए ढीए. जेम ठोकरां ठेतरवा कोइए कछुं जे हे ठोकरां! दोमो दोमो!! नदीने कांटे गोळनुं गारुं त्रुटी पमयुं ठे. एम गोळ खाधानी आशा उपजावी ठोकरां दोमाव्यां, तेम क्यारेक तो जे प्रकारे रहेली वस्तु ठे तेथी बीजी प्रकारे पण कहेनारा ठग पुरुषो जणाय ठे माटे तेवा पुरुषना वचनमां प्रवर्तेला पुरुषो गोळ खावा दोमेलां ठोकरांनी पेठे पोतानुं व्रांढीत पामता नथी. कदाचित ए प्रकारनी ठगवानी इच्छा न होय. परंतु ते पुरुषो रागादि दोषवाळा ठे माटे तेमने धर्मनो साक्षात्कार नथी थयो तेथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश थतो ज नथी.

टीकाः—तथा त्वेव अस्मदादीनामपि रागादिमतां साक्षात्कृतधर्मत्वेन सार्वज्ञ्यापत्तेः तथाच सिद्धं समीहितं किं मुक्त्यर्थं तदन्वेषणेन॥आर्कं चेन्मधु विदेत्तत्किमर्थं पर्वतं व्रजेत्॥ इष्टस्यार्थस्य संसिद्धौ, को विद्वान् यत्नमाचरेदिति लौकिक न्यायात् ॥ किं च परोपकारोपि परेषां संसारतारणवक्षणस्तस्य न संभवति ॥ रागादिमत्वेनास्मदादिजिस्तुल्ययोगक्षेमतया तस्य स्वयमतरितुः परतारकत्वानुपपत्तेः लोऽपि पोतादेःस्वयं तरि तुरेव परतारकत्वोपलब्धात् ॥

अर्थः—ने जो रागादिक दोषवाळा पुरुषथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश थतो होत तो रागादि दोषवाळा आपणे पण ढीए माटे आपणने पण धर्मनो साक्षात्कार थवो जोइए, ने तेथी

સર્વેશ્વરપણું પણ પ્રાપ્ત થવું જોઈએ ને જ્યારે સર્વેશ્વરપણું પ્રાપ્ત થયું ત્યારે તો આપણું વાંચ્છિત સર્વે સિદ્ધ થયું ત્યારે તો મુક્તિને અર્થે વીતરાગનાં વચન ખોલવાની જરૂર ન રહી. કેમજે જો આકાશનાં ફુલ-માંથી મધનો સ્વાદ મળ્યો તો મધ ખોલવા પર્વતમાં કોણ જાય ! તેમ પોતાનો વાંચ્છિત અર્થ સિદ્ધ થયો તો પઠી કોણ વિદ્વાન પુરુષ તેને વાસ્તે પ્રયત્ન કરે? એ પ્રકારે લૌકિક ન્યાયઢે એ હેતુ માટે. વઢી શું? તો તેમણે કરેલો પરોપકાર જેતે પણ સંસારને તારણ કરનાર સંજવતો નથી. કેમજે રાગાદિ દોષ યુક્તપણાવને આપણી પેઠેજ તે પણ યોગ ફેમ કરે ઢે એટલે આપણી પેઠે તે પણ રાગાદિ દોષે જ-રેલા ઢે તે પોતેજ તરતા નથી તો તેમને વિષે બીજાનું તારણપણું તો ક્યાંથીજ સિદ્ધ થાય ! લોકમાં પણ જે નૌકા પ્રમુખ પોતે તરતી હોય તેજ બીજાને તારતી દેશાય ઢે એ હેતુ માટે.

टीकाः—ननु स्यादेतद्यदि रागादिभूतं जवेत्तदेकवाक्यतया सकलपार्थिवादिविचारचतुरप्रधानपुरुषपूज्यतान्यथानुपपत्त्या तेषामसिद्धमिति चेत् न ॥ तत्प्रकृतिष्वंगनादि घटनावलोकनेन तत्सिद्धेः ॥ तेषां रागादीमंतरेण तत्प्रतिबिंबेषु तद्वत्कणाध्यासोपासंज्ञवात् ॥ इतरथा तत्प्रतिबिंबत्वानुपपत्तेः ॥ उपलादिना सकलतनुद्वयाकारनिर्माणं हि तत्प्रतिबिंबं नाम तन्नूनं ते रागादिमंत इति ॥

अर्थ:—आ जगाए अन्यदर्शनी आशंका करे ते जे जो
अमारा रोगादि देव दोष सहित होय तो जे समस्त पृथ्वी आदि संबंधी

પદાર્થનો વિચાર કરવામાં ચતુર પુરુષો છે તેમાં પોતાનું પ્રધાન પુરુ-
ષપણું છે, જેથી પૂજનીકપણું છે. તે પોતાનાં કહેલાં વચનની એક વા-
ક્યતા છે એ હેતુ માટે, એટલે પોતાનાં વચનમાં પરસ્પર બાધા નથી
માટે. તથા અન્યથાનુપપત્તિ છે એ હેતુ માટે, એટલે એમણે કહ્યાં તેવાંજ
પૃથ્વી આદિ પદાર્થ છે માટે તેમનું પૂર્વે કહ્યું એવું અસિદ્ધપણું નથી એટલે
સિદ્ધપણું છે. જાવાર્થઃ—જે અમારા દેવ રાગાદિ દોષ યુક્ત નથી માટે
તેમનું કહેવું સત્ય છે. હવે સિદ્ધાંતી તેમને જવાબ દે છે જે તમારે
એમ ન બોલવું. કેમજે તમારા દેવની પ્રતિમાને વિષે અથવા પ્રતિમા-
ની જોઈ સ્ત્રી પ્રમુખની સંઘાથે ઘટના કરેલી છે તેને જોતાં એમને
વિષે રાગાદિ દોષની પ્રત્યક્ષ સિદ્ધિ થાય છે ને તેમને જો રાગાદિ
દોષ ન હોય તો તેમની પ્રતિમાએ વિષે રાગાદિ દોષને જણાવનાર
એવાં લક્ષણનો આરોપ કયો છે તે સંજ્ઞે નહિ. રાગાદિ દોષ લક્ષણ
વિનાની તેમની પ્રતિમાએ ધન્યતાજ નથી. પાષાણાદિ પ્રતિમાઓને
વિષે પાષાણાદિકના આકાર પ્રગટ રાગાદિકને જણાવનારા છે જેવા
એમાં દોષ ઝેરેલા છે તેવા આકારની તેમની પ્રતિમાઓ છે માટે
નિશ્ચે તે દેવ રાગાદિ દોષ સહિતજ છે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

લક્ષ્યંતે લક્ષનાંગસંગમવિધે રાગોપરાગોપગા,
દ્વેષશ્લેષજુજો જુજોર્જિત મદારુસ્તે ચ શસ્ત્રમ્હાત્ ॥
શ્રેયઃકલ્પલક્ષ્મીશાસ્ત્રરચનાન્મોહપ્રોહસ્પૃશો,
યે દેવા નનુ સંતુમંતુ સહિતાસ્તેવોતરાગાઃ કથં ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અન્યદર્શનીના દેવ સ્ત્રીનો અંગસંગ રાખે છે તેથી રાગરૂપી ગ્રહવને ગળાયેલા જણાય છે વળી ઝડૂત મદને જણાવનાર હસ્તમુદ્રા છે તેથી તથા હાથમાં શસ્ત્ર ગ્રહણ કરે છે તેથી દ્રેષવાળા એ દેવ છે એમ જણાય છે. વળી કલ્યાણ-રૂપી કલ્પલતાને નાશ કરે એવી શાસ્ત્રની રચના કરવાથી મોહવાળા છે એમ જણાતા એ દેવો ક્રોધી હોય તેથી તે વીતરાગ કેમ કહેવાય.

ટીકાઃ—યદપિ પાર્થિવાદિપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપન્ન્યા તેષાં વીતરાગત્વપ્રસાધનં તદપ્યવિદ્યાવિલસિતં ॥ યતો યત એવ તેષા મધ્યક્ષેણ રાગાદિલક્ષણં લક્ષ્યંતોઽપિ તે તાન્ વીતરાગતયાધ્ય વસાય પૂજયંત્યત એવૈતન્મિથ્યાત્વમુચ્યતે ॥

અર્થઃ—એ દેવોને વિષે વીતરાગપણું સ્થાપન કરે છે તે એમ બોલે છે જે જો એ દેવમાં વીતરાગપણું છે તો રાજા પ્રમુખ પુરુષો પૂજે છે નહિ તો કેમ પૂજે? તે માટે એ પ્રકારના અનુમાન પ્રયોગવને વી-તરાગપણું સાધે છે તોપણ તે સર્વ અવિદ્યાનો વિલાસ છે એમ જાણવું. જે માટે તેમનાં રાગાદિ લક્ષણ પ્રત્યક્ષ જણાય છે તોપણ તેમને વિષે વીતરાગપણાનો નિશ્ચય કરી પૂજે છે એજ હેતુ માટે એને મિથ્યાત્વ કહીએ ઠીક.

ટીકાઃ—અતસ્મિંસ્તદિતિ પ્રત્યયસ્યૈવ તદ્વલક્ષણત્વાત્ ॥ તસ્માન્ન રાગાદિમંતો દેવાઃ કિંતુ સંપ્રત્યપિ વિંબાદિષુ રાગાદિલ-ક્ષણવિરહદર્શનૈન્ વીતરાગતયાનુમીયમાનઃ દેવ ઇતિ ॥

॥ यदुक्तं ॥

यस्य संक्लेशजननो, रागो नास्त्येव सर्वथा ॥

न च द्वेषोऽपि सत्त्वेषु शर्मधनदवानलः ॥

अर्थः—जेमां जे वस्तु नथी तेमां ते वस्तुनो निश्चय करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ए प्रकारे मिथ्यात्वनुं लक्षण ठे ए हेतु माटे रागादि दोषवाळा होय ते देव न कहीए. त्यारे कोने देव कहीए ? तो तेनो उत्तर पोतेज करे ठे जे हालमां पण प्रतिमादिकने विषे रागादि लक्षणनो विरह देखवे करीने वीतरागपणे जे अनुमान करेखा तेज देव कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, क्लेशने उत्पन्न करनार एवो रागादिक दोष जेमां सर्वथा नथी. शांतीरूपी काष्टने घालवा दावानल अग्नि समान एवो द्वेष पण जेने कोइ प्राणीमात्र प्रत्ये नथी.

टीकाः—न च मोहोपिसंज्ञाना हादनो ऽशूद्रवृत्तकृत् ॥ त्रै-
लोकख्यातमहिमा, महादेवः स उच्यते ॥ एवं विधश्चमहादेवो
ऽर्हन्नेव ॥

यदुक्तम् ॥

अर्हन्नेव च लक्षणलक्षणगणो रागादिलक्षकते
देवः केवलमूढकेवलबलः स्याद्धीतरागस्ततः ॥

ગીર્વાણાઃ કથમન્યથા સમુદિતા ઋક્ત્યાન્વહંપૂર્વિકા
મસ્યૈવ પ્રથયંતિ સંસદિ મહાષ્ટપ્રાતિહાર્યાર્હણામ્ ॥

અર્થઃ—જેને જ્ઞાનનો ઢાંકનાર ને અશુદ્ધ આચરણનો કરનાર એવો મોહ પણ નથી, જેનો મહિમા ત્રણ લોકમાં વિખ્યાત છે તે મહાદેવ કહીએ. એ પ્રકારના મહાદેવ તો એક અરિહંતજ છે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે રાગાદિ લાખો દોષ નાશ પામવાથી અરિહંત એજ નિર્મલ લક્ષણના સમૂહરૂપ છે એટલે સર્વે નિર્મલ લક્ષણ અરિહંતમાંજ રહ્યાં છે. જેને કેવલજ્ઞાનનું બલ વૃદ્ધિ પામેલું છે એવા દેવ તો એક વીતરાગ અરિહંતજ છે. જો એમ ન હોય તો દેવતાના સમૂહ ઋક્તિવેગે સમવસરણમાં મહા આદર સહિત આઠ મહા પ્રાતિહાર્યરૂપી પૂજા એજ દેવની કેમ વિસ્તારે? માટે એજ વીતરાગ દેવ છે.

ટીકાઃ—તદેવંવિધે પિ વીતરાગે અદેવબુદ્ધિરિત્યહોં મહા મિથ્યાત્વં તાદ્યતાઽદેવે દેવતાબુદ્ધિર્દેવેવાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વસ્વરૂપં નિરુપિતં ॥ તથા સર્વજ્ઞીયતિ સર્વવિદ્યમિત્યજિમન્યતે મૂર્ખમુખ્યનિવહં અન્યપરતોર્થિકસમૂહં પ્રાણાતિપાતાથ નિવૃત્તં સ્વચ્છુરુતયાજિમતં ॥

અર્થઃ—માટે એ પ્રકારના પણ વીતરાગને વિષે અદેવ બુદ્ધિ એજ મિથ્યાત્વ જાણવું. એ વાત આશ્ચર્યકારી છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદેવને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું સ્વરૂપ નિરુપણ કર્યું. વઢી મોટા મૂર્ખના સમૂહને આ સર્વજ્ઞ છે

एम माने ठे एटले प्राणातिपातादिकथी निवृत्ति न पामेलो अन्यदर्शनीनो समूह तेने पोतानो गुरु करी माने ठे.

टीकाः—अथ मूर्खेषु सर्वज्ञत्वाजिमानो जवतु मिथ्यात्वं ये तु कुतीर्थिका अपि सकलानवद्यचातुर्विध्यविशारदाः प्रत्यक्ष सारदाकाराः अनल्पविकल्पजालजटिलजल्पविधौ गीर्वाण गीर्वाणविदारितप्रतिवादिकोविदलक्षाः संप्रत्यपि भूरिश उपलज्येते तेषु सर्वज्ञत्वाध्यवसायस्य कथं मिथ्यात्वमिति चेत्॥ सत्यं॥ तत्तद्ज्ञानस्यैकांताज्युपगमविषयत्वेन वस्तुतोऽज्ञानत्वात्॥

अर्थः—हवे प्रतिवादि पूढे ठे जे मूर्खने विषे सर्वज्ञपणानो अजिमान करवो ते मिथ्यात्व हो, परंतु जे कुतीर्थिक ठे ते पण समस्त निर्दोष एवी चारे विद्याळ तेमां चतुर होय ने साक्षात् सरस्वती जेवो जेमनो आकार ठे ने घणा घणा विकल्पनो समूह तेणे करीने व्याप्त एवो जे बोलवानो प्रसंग तेने विषे संस्कृत ज्ञाषा रुपी वाणवके ठेद्यां ठे पंक्तिजपी लक्ष ते जेमणे एवा आ काळमां पण घणा पंक्ति देखाय ठे तेमने विषे सर्वज्ञपणानो निश्चय करवामां केम मिथ्यात्व कहोडो ? एम जो कहेता होय तो ठीक. एम कही उत्तर करे ठे जे ते ज्ञानने एकांतपणुं ठे माटे वस्तुताए अज्ञानपणुं ठे तेथी तेने मिथ्यात्व कहीए ठीए.

टीकाः—न चैकांत एव साधीयानिति वाच्यं ॥ तदाहि सद्रूप एव ज्ञावः स्यात् असद्रूप एव वेति जवदजिमतद्योतकं विकल्पयुगलमवतरति तत्र न तावदाद्यः एकांतेन सत्वे हि घटस्य

स्वरूपवत्पर रूपेषापि सत्त्वात्तद्रूपापत्त्या स्वरूपापगम प्रसंगःअनेक
रूपत्वाज्युपगमे वा जगद्वैचित्र्यजंगप्रसंगात् ॥

अर्थ—हवे सिद्धांती अन्यदर्शनीना एकांतमतने खंरुन
करे ठे जे एकांत मत एज अति श्रेष्ठ ठे एम तमारे न बोलवुं. केम-
जे जो एम कहेतो होय तो तारा वांञ्चितने जणावनार बे विकल्प
प्राप्त थाय ठे, ते कयां. तो पदार्थ मात्र सद्रूप ठे अथवा असद्रूप ठे
ए तने प्रश्न पूढीए ढीए. तेमां जो सद्रूपज पदार्थ मात्र ठे एम
प्रथम विकल्प अंगिकार करे तो आ प्रकारे दूषण प्राप्त थाय जे
एकांतपणे सद्रूप पदार्थ ठते घटना स्वरूपनी पेठे पटना स्वरूपनुं
पण सद्रूपपणुं ठे तैथी स्वरूपापगमनामा दोषनी प्राप्ति यशे एटखे
घटपटना स्वरूपनुं एकपणुं थशे. जो अनेक रूपपणानो अंगिकार
करशे तो जगतनुं जे विचित्रपणुं ठे तेना नाशनो प्रसंग थशे ए
हेतु माटे.

टीकाः—एकस्मादेव घटादेः सकलपदार्थकार्यकारणो
पपत्तेस्तथा च घटो जलहरणवत्प्रावरणाद्यपि पटादिकार्यं कु-
र्यान्न चैवं ॥ तस्मान्न सद्रूप एव जावाः ॥ नापि द्वितीयः ॥ ए-
कांतासत्त्वंस्वीकारे घटस्य पररूप वत्स्वरूपेणाप्यसत्त्वेन खरवि-
षाणवदत्यन्ताज्ञावप्रसंगात् ॥ तथा च नोदकार्थी घटार्थं प्रयतते
त तस्यात्यन्तासत्त्वेन समस्तार्थक्रियाविरहात् ॥

अर्थः—एक घटादिक पदार्थथी सकल पदार्थनो कार्य

कारणज्ञाव सिद्ध यशे. वळी घट जेम जळ लाववारूपी कार्यने करे ठे तेम उढवा पहेरवा प्रमुख पटादिकनुं पण कार्य करे. पण ते कार्य तो घटयी थतुं नयी, माटे सद्रूप एवाज पदार्थ ठे एम एकांत पक्ष सिद्ध न थयो. हवे बीजो विकल्प जे पदार्थ मात्र एकांतपणे असद्रूप ठे ते पण सिद्ध थतो नयी. केमजे जो एकांत असद्रूपनो अंगिकार करीए तो घटने पररूपनुं असत्पणुं ठे तेमज पोताना रूपनुं पण असत्पणुं प्राप्त थशे. त्यारे गर्दजना शिंगमानी पेठे अत्यंत अज्ञावनो प्रसंग थशे. त्यारे जळ जरवानुं जेने प्रयोजन ठे ते घटने अर्थे नहि प्रयत्न करे. केमजे ते घटना स्वरूपनो अत्यंत ज्ञाव ठे, माटे समस्त अर्थ क्रियानो विरह प्राप्त थयो ए हेतु माटे.

टीका:—तस्मादेकांतेन सदसत्त्वाज्युपगमे ज्ञावस्यार्थक्रिया नुपपत्तेरुजयरूपं वस्त्वज्युपगतव्यम् न च सदसत्त्वयोरन्योन्य विरोधेनैकत्र समावेशाज्ञावान्नोजयरूपता ज्ञावस्य संगत इति वाच्यं ॥ ज्ञावस्य स्वरूपेण सदसत्त्वाज्युपगमे हि स्याद्विरोधः स्वरूपपररूपाज्यां तु तदज्युपगमे कानुपपत्तिः ॥

अर्थ:—एकांतपणे पदार्थनुं सद्रूपपणुं अंगिकार करे तो अथवा एकांतपणे पदार्थनुं असद्रूप अंगिकार करे तो पदार्थ मात्रनी अर्थ क्रिया न थाय. माटे वस्तु मात्रनुं सद्रूप तथा असद्रूप अंगिकार करवुं. त्यारे प्रतिवादी बोढ्यो जे जो एक वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए बे अंगिकार करशो तो एक बीजा साथे विरोध थवाथी एक वस्तुने विषे बेनो समावेश नहि थाय. माटे बेय रूपनो अत्यंता ज्ञाव प्राप्त थशे. त्यारे सिद्धांती बोढ्यो जे

एम तमारे न बोलवुं. केमजे पदार्थनुं स्वरूपे करीने सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो. विरोध प्राप्त थाय पण स्वरूप तथा पररूप ए बेवमे सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए वें अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष आवे ? कोइ न आवे.

टीकाः-----तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण द्रव्यतः पार्थिवत्वेन सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इहत्यत्वेन न माथुरत्वादिना ॥ कालतो वर्त्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन न रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्मैस्त्वेऽनेकरूपत्वं स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्रूपं वस्त्विति ॥

अर्थः-----तेज देखामे ठे जे घट स्वरूपे करीने द्रव्यथी पृथ्वी संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्रनो ठे पण मथुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा कालथी वर्त्तमानकालपणे ठे पण अतीतादि कालपणे नथी. तथा जावथी श्यामपणे ठे पण रक्तादिपणे नथी. एम न कह्ये ने बीजी रीते कह्ये तो ए घटनुं अनेक रूपपणुं अथवा पोताना रूपनो नाश ए बे दोषनो प्रसंग आवे ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए रीते सिद्ध थयुं.

टीकाः-----किंचैकांतवादे सदसतोरविशेषप्रसंगः ॥ तथाहि नित्यैकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा असता मृत्तुर्पिमेन घटो न जन्यते ॥ तथा सतापि न जन्येत ॥ सदेवकारणे कार्यमिति त-

सिद्धांतात् ॥ सतश्चोत्पादानुपपत्तेः ॥ क्षणिकैकांतिवादिनामपि
सौगतानां मते असते वसतापि कारणेन कार्यं न जन्येत अस-
देवकारणे कार्यमित्यन्युपगमात् ॥ तथा च कारणे सर्वथा
कार्यानन्वयान्मृत्पिण्डादपि घटो नोत्पद्येत ॥ उत्पादे वातत्वादिज्यो-
प्युत्पद्येत ॥ अकारणत्वाविशेषादिति ॥

अर्थः-----वली एकांतपणे वस्तुनुं सद्वपणुं तथा असद्वप-
णुं अंगिकार करनारने मते कोइ प्रकारे विशेषनो प्रसंग नथी.
एटले ए वे मतमां वराबर स्वदोषनो प्रसंग आवे ठे, तेज देखावे ठे.
जे नित्य एकांतवादि एवा सांख्यमतने विषे जेम असत् एवा मृत्ति.
काना पिंरुवने घट नथी उत्पन्न थतो तेमज विद्यमान एवा पण
मृत्त पिंरुवने घट नहि उत्पन्न थाय. केमजे सत् एवुंज कार्य कारण
ठे एवो ते सांख्यमतवाळानो सिद्धांत ठे. ने जे सत् ठे तेनी उत्प-
त्तिनी असिद्धि ठे ए हेतु माटे क्षणिक एकांतवादि एवा पण बौ-
द्धमतने विषे असत् थकीज जेम कार्य उत्पन्न नथी थतुं एम् स-
त्कारणथी पण कार्य नहि उत्पन्न थाय. केमजे कारणने विषे असत्
एवुंज कार्य ठे एम् तेमनुं अंगिकार करवापणुं ठे. वली कारणने
विषे सर्वथा कार्यनो अन्वय नथी एवो तेमनो मत ठे माटे मृ-
त्तिकाना पिंरुथी पण घटनी उत्पत्ति नहि थाय अथवा तो तंतु प्रमु-
खथी पण घटनी उत्पत्ति थवी जोइए. केमजे अकारणमां विशेषपणुं
तेमना मतमां नथी माटे.

टीकाः—अत्र च बहु वक्तव्यं ॥ तच्चाप्रकृतत्वान्नोच्यते ॥
एवं चाप्रमाणिकैकांतविषयतयोपपद्यते तत् ज्ञानस्याऽज्ञानत्वात् ॥

તથા જવદેતુત્વયાદૃષ્ટિકોપલંજત્વનિષ્ફલત્વેજ્યોપિ ॥ યદાહ ॥
 સદસદવિસેષણાઽ॥જવદેઽજહૃ જિત્ત્વલંજાઽ॥ નાણફલાજ્ઞાવાઽ॥
 મિથ્થાદિષ્ટિસ્સ અત્રાણં ॥

અર્થ:—આ જગાએ ઘણી વાત એ સંબંધી કહેવાય છે પણ
 આ પ્રકરણ બીજી વાતનું ચાલે છે માટે તે વાતનો વિસ્તાર નથી
 કહેતા. હવે જે અપ્રમાણિક એવા એકાંત મતને અંગિકાર કરનારનું
 જે જ્ઞાન તે અજ્ઞાન કહીએ. કેમજે એ જ્ઞાનને સંસારનું કારણપણું
 છે તથા પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ અંગિકાર કરવાપણું એમાં રહ્યું
 છે એ હેતુ માટે. તથા એ જ્ઞાનનું નિષ્ફળપણું છે એ હેતુ માટે એ ત્રણે
 કારણે પણ મિથ્યા દૃષ્ટિનું જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી
 છે જે મિથ્યા દૃષ્ટિના જ્ઞાનમાં વસ્તુનું એકાંત સદ્રૂપ માનવામાં તથા
 કાંઈ અસદ્રૂપ માનવામાં વિશેષ નથી. તથા તે જ્ઞાન સંસારનું કારણ
 છે તથા તે જ્ઞાન પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે કદ્યેલું છે તથા તે જ્ઞાનનું
 ફલ નથી માટે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે.

ટીકા:—એવં ચ સિદ્ધં તેષાં વસ્તુતો મૂર્ખત્વં ॥ તથા ચ તેષુ
 સર્વજ્ઞત્વાધ્યારોપો મિથ્યાત્વમિતિ ॥ તત્ત્વજ્ઞં સમસ્તશાસ્ત્રરહસ્ય
 વેદિનં પરમાર્હતં પંચમહાવ્રતધારિણં સર્વજ્ઞપ્રાયં સિતાંબરસૂરિં
 અજ્ઞીયતિ મૂર્ખીયતિ ॥ એવં ચ તત્ત્વજ્ઞે ગુરવજ્ઞત્વારોપો મિથ્યાત્વ-
 વિજૃંજિતં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે વસ્તુતાએ તેમનું મૂલ્યપણું સિદ્ધ થયું. વળી

तेमने विषे सर्वज्ञपणानो आरोप करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ने तत्वज्ञ एटले शास्त्र रहस्यनो जाण ने उक्कष्टो आर्द्धत एटले अरिहं-
तनां वचन प्रमाणे रहेनारो ने पंच महाव्रतधारी ने सर्वज्ञ जेवो जे
श्वेतांबरसूरि तेने मूर्ख जेवो जाणे ठे माटे तत्वना जाण एवा गुरुने
विषे अज्ञानीपणानो आरोप करवो ते सर्व मिथ्यात्वनुं प्रकाशपणुं ठे.

टीकाः—एतावता चागुरौ गुरुज्ञावना गुरौ चागुरुधीरिति
मिथ्यात्वं लक्षितं ॥ उन्मार्गीयति उत्पथत्वेन मन्यते जैनमार्गं॥
अपथं कुतीर्थिकमतं सम्यक्पथीयति सन्मार्गीयति ॥ अत्र च ॥
जैनमार्गस्योन्मार्गत्वं त्रयोवाह्यत्वादिना कुतीर्थ्यपथस्य च
सत्पथत्वं तदंतर्ज्ञादिनाच्युपगच्छंति मिथ्यादृशः ॥

अर्थः—एणे करीने अगुरुने विषे गुरुरूपणानी ज्ञावनाने गु-
रुने विषे अगुरुरूपणानी बुद्धि एने मिथ्यात्व कहीए एम देखामनुं.
जैनमार्गने उन्मार्गमां माने ठे ने कुतीर्थी लोकोना मतने साचो
मार्ग जाणे ठे. आ जगाए मिथ्यादृष्टिज जैनमार्गने उन्मार्गपणुं
स्थापन करे ठे ते वेदयी बाह्यपणुं ए मतनुं ठे इत्यादि कारणवळे
ने कुतीर्थिनो जे उन्मार्ग ठे तेने सन्मार्गपणुं स्थापन करे ठे ते
कुतीर्थिनो मारग वेदने मळतो आवे ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एतच्चासुंदरं ॥ त्रय्याः प्रामाण्येन हि तद्बाह्य-
तया जैनपथस्योत्पथत्वं स्यान्न चैवमस्ति तस्यालोकलोकोत्तर-
विरुद्धार्थप्रतिपादकत्वेनाप्रामाण्यात् ॥ तथाहि धर्ममार्गस्य
मूलं दया सर्वदर्शनेषु गीयते ॥ यदाह ॥ पंचैतानि पवित्राणि,

સર્વેષાં ધર્મચારિણાં ॥ અહિંસા સત્યમસ્તેયં, ત્યાગો મૈથુનવર્જનં ॥
ત્રય્યાશ્ચ યાગાદિષુ ળાગાદિહિંસામુપદિશંત્યાઃ કથં ધર્મમાર્ગત્વં ॥

અર્થઃ—એ વાત અસુંદર છે એટલે અઘટતી છે કેમજે જો વેદનું પ્રમાણપણું હોયતો તેણે કરીને નિશ્ચે વેદ બાહ્ય જૈન ધર્મનું ઝનમાર્ગપણું હોય પણ એમ તો નથી. કેમજે લોક વિરુદ્ધ તથા લોકો-ત્તર વિરુદ્ધ એવા અર્થનું પ્રતિપાદન કરવાપણું છે માટે વેદનું અપ્ર-માણપણું છે એ હેતુ માટે તેજ દેખાએ છે. જે ધર્મ માર્ગનું મૂલ સર્વ દર્શનમાં એક દયાનેજ કહ્યું છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્મના આચરણ કરનાર સર્વે પુરુષોને આ પાંચ વાનાં પવિત્ર છે એટલે કર-વા યોગ્ય છે, તે કયાં? તો એક અહિંસા, બીજું ચોરી ન કરવી, ત્રીજું સત્ય જાણણ કરવું, ચોથું દાન આપવું, પાંચમું બ્રહ્મચર્ય રાખવું. માટે યજ્ઞાદિકને વિષે બકરા પ્રમુખની હિંસા કરવાનું ઉપદેશ કરનાર વેદમાર્ગને ધર્મમાર્ગપણું કેમજ હોય ?

ટીકાઃ—અથ ત્રયીવિહિતત્વાત્તર્કિસાયા ધર્મહેતુત્વેન સ્વર્ગ-ફલત્વાદવ્યાહતં તસ્યાધર્મમાર્ગત્વમિતિ ચેત્ ન ॥ તસ્યા એવા પ્રામાણ્યાત્ ॥ તથાહિ ત્રય્યાઃ પ્રામાણ્યં યદચ્યુપેયતે જવતા તત્કિ-મપૌરુષેયત્વાત્ અહોર્શ્વરકર્તૃકત્વાત્ ઉતાવ્યાહતાર્થપ્રતિપાદ-કત્વાત્ આહોસ્વિદવ્યજ્ઞિચારિપ્રમાજનકત્વાત્ ॥

અર્થઃ—હવે અન્યદર્શની આજ્ઞા કરે છે જે વેદમાં કહેલી હિંસા તે ધર્મનું કારણ છે માટે નિર્બંધ એવું સ્વર્ગ ફલ તે હિંસાથી પ્રાપ્ત થશે માટે વેદમાં કહેલી હિંસા તે ધર્મ માર્ગ છે એમ જો તારં

કહેવું હોય તો તે ન કહેવું, કેમજે તેનું અપ્રમાણિકપણુંજ છે એ હેતુ માટે. તેજ કહી દેવાને છે જે વેદનું પ્રમાણિકપણું તમો અંગિકાર કરો છો તે શું વેદવચન પુરુષે નથી કહ્યાં એમ અપૌરુષેય વચનપણું એમાં છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદ ईश्वरे કર્યા છે એ હેતુ માટે. અથવા વેદમાં પરસ્પર વિરુદ્ધ અર્થ પ્રતિપાદન કર્યો નથી એ હેતુ માટે. અથવા અવ્યજિચારી પ્રમાણનું ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ન તાવદાઘઃ ॥ કિલ પુરુષાણાં રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચનસ્ય પ્રતારકવાક્યવદ્દોષવત્તાશંકયા હાનોપાદાનાવિષયત્વેન ત્રય્યાસ્તદજ્યુપગમો જ્ઞવતઃ ॥ એતચ્ચાસંગતં ॥ વચનસ્યાપૌરુષેયત્વાસિક્કેઃ ॥ ઊચ્યતે ઇતિ વચનમિત્યન્વર્થસ્ય વિવક્ષાપ્રયત્નોદીરિતકોષ્ટવાદ્યજિહ્વન્યમાનતાદ્વાદિકારણકલાપ મંતરેણાનુપપત્તેઃ તાદ્વાદીનાં ચ પુરુષમંતરેણાસંજવાત્ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રકારે ચાર વિકલ્પ ઉત્પન્ન કરી તેનું સંમન કરે છે જે પ્રથમનો વિકલ્પ પુરુષે વેદ કર્યા નથી તેનું સંમન. જે પુરુષોને રાગાદિ સહિતપણું છે તેણે કરીને તેનાં વચનને ઠગ પુરુષનાં વાક્યની પેઠે દોષ સહિતપણાની આશંકાવળે તમારે તે વેદનું અંગિકાર કરવાપણું નથી એ આશ્ચર્ય છે. કેમજે તમારે તો હિતકારીના વચનની પેઠે અંગિકાર કરવાપણું છે માટે એ વાત અસંગત છે. વેદવચન અપુરુષનાં કહેલાં છે એ વાત સિદ્ધ થતી નથી. પુરુષનાંજ કહેલાં છે. કેમજે વચન શબ્દનો એ અર્થ છે જે બોલીએ તેને વચન કહીએ. એ પ્રકારે એ શબ્દનોજ ઘટતો અર્થ તેની કહેવાની જ્ઞાવળે પ્રયત્નથી ઉચ્ચારણ થતો ને હૃદયાદિ આઠ સ્થાનમાં અફલાતોજ

શબ્દ તેનું તાહુ આદિક જે ઝચારણ સ્થાન તે પ્રમુખ જે કારણનો સમૂહ તે વિના તેનો સિદ્ધિ નથી. માટે પુરુષ વિના તાહુ આદિ સ્થાનનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે અપુરુષનો કહેલો વેદ છે એ વાત વ્યર્થ પડી.

ટીકાઃ-----નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તસ્ય રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચન સ્યાપ્રામાણ્યાશંકાકલંકિતત્વાત્ ॥ રાગાદિમત્ત્વં તસ્યાસિદ્ધ- મિતિચેન્ન શ્રંગનાદિસંબંધાત્તદુપપત્તેઃ ॥ અર્વાગવસ્થાયાં તદુપ- પન્નાવપિ પરાવસ્થાયાં તદજ્ઞાવાત્ વચનસ્ય પ્રામાણ્યમિતિચેન્ન ॥

અર્થઃ-----હવે બીજો વિકલ્પ જે વેદ ईશ્વરે કરેલો છે તેનું સ્તંભન ॥ જે તે તમારા ईશ્વરને રાગાદિ સહિતપણું છે માટે તેનું વચન અપ્રમાણ છે એવી આશંકાવડે કલંકિત છે. ત્યારે તમે કહેશો જે અ- મારાં ईશ્વરને રાગાદિ નથી, તો એમ ન બોલવું. કેમજે સ્ત્રીઆદિકના સંબંધથી રાગાદિક છે એમ પોતાની મેળેજ સિદ્ધ થાય છે. ત્યારે તમે કહેશો જે એ તો પૂર્વ અવસ્થામાં રાગાદિકની ઉત્પત્તિ થતે પણ પર અવસ્થામાં તે રાગાદિકનું અસિદ્ધપણું છે માટે ईશ્વર વચનરૂપી વેદનું પ્રમાણપણું છે. તો એમ ન કહેવું.

ટીકાઃ—ઝવદન્યુપગમેન તસ્યાનાદિસિદ્ધત્વાદર્વાકપરા- વસ્થાજિધાનવિરોધાત્ ॥ ઝવતુ વા કથંચિત્તસ્યાવસ્થાદ્યં તથા- પિ પરાવસ્થાયામપિ શરીરપરિગ્રહમંતરેણ તાદૃવાદિકારણાજાવેન તસ્ય ત્રયીપ્રતિપાદનાસંજવાત્કયં તસ્યાસ્તતૂર્કર્તૃકત્વં સિદ્ધ્યેત્ ॥

અર્થ:—કેમજે તમારા મતને આશ્રિ તે ઈશ્વરની પૂર્વ અવ-
સ્થા તથા પર અવસ્થા તેનું જે કહેવું તેમાં વિરોધ છે. કેમજે તમો
ઈશ્વરને અનાદિ સિદ્ધ માનો છો એ હેતુ માટે. અથવા કોઈ પ્રકારે
તે ઈશ્વરની બે અવસ્થા હોય તો પણ પરાવસ્થામાં પણ શરીર
પરિગ્રહ કર્યા વિના અક્ષરનું ઉચ્ચારણ કરવામાં કારણરૂપ તાલુઆદિ
સ્થાન વિના વેદનું પ્રતિપાદન કરવાનો સંજવ નથી. માટે વેદનું
ઈશ્વર કર્તાપણું કેમ અંગિકાર કરીએ?

ટીકા:—નાપિ તૃતીયઃ ॥ ન હિંસ્યાત્સર્વજૂતાનીત્યનેનાવિશે-
ષેણ હિંસાનિષેધમજિધાયાગ્નીષ્ટોમીયં પશુમાલજ્ઞેત સ્વર્ગકામ
ઇત્યાદિના તદ્વિધિમુપદિશંત્યાસ્તસ્યાઃ પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થપ્રતિપા-
દનાત્ ॥ અથ સ્વર્ગાદિફલવિશેષોદ્દેશેન હિંસાવિધેરુપદેશા-
ન્ન તેન સામાન્યવિધિવિહિતાહિંસાનિષેધવ્યાઘાતઃ ॥ અપવાદ
વિષયં પરિહૃત્યોત્સર્ગ પ્રવૃત્તેરિતિત્રેત્ત્ર વિકલ્પા સહત્વાત્ ॥

અર્થ:—હવે ત્રીજો વિકલ્પ જે પરસ્પર અવિરોધ જણાવનાર
તેનું સ્વરૂપ કરે છે. જે વેદમાં એમ કહ્યું છે જે ‘કોઈ જીવ પ્રાણી મા-
નની હિંસા ન કરવી.’ એ પ્રકારે હિંસાનો નિષેધ કહીને વઢી કહ્યું
જે ‘જેને સ્વર્ગની ઇચ્છા હોય તે અગ્નિ તથા સોમ છે દેવ જેમનો ઇચ્છે
યજ્ઞ સંબંધી પશુનું આલંબન કરે.’ ઇત્યાદિ વચનવચ્ચે હિંસાનો વિધિ
દેખાકનાર વેદને પરસ્પર વિરોધી અર્થને પ્રતિપાદન કરવાપણું છે એ
હેતુ માટે. ત્યારે અન્ય દર્શની બોલ્યો જે સ્વર્ગાદિ ફલ વિશેષ ઉદ્દે-
શીને હિંસા વિધિનો ઉપદેશ છે તેથી સામાન્ય વિધિવચ્ચે કરેલો જે
હિંસાનો નિષેધ તે પ્રત્યે વિરોધ નથી, માટે અપવાદનો પરિહાર કરી

નત્સર્ગની પ્રવૃત્તિ થશે. ત્યારે સિદ્ધાંતી બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું, કેમજે ચિકિત્સ વને સહન થાય એમ નથી. એટલે વિરોધ કલ્પ ઉત્પન્ન કરી એનું સંકન થાય છે.

ટીકા:—ન હિંસ્યાદિત્યાદિકા હિ શ્રુતિઃ કિં ફલવતી ન વા ન ચેત્ કિમનયાઽજગલસ્તનકલ્પયા ફલોદેશાજ્ઞાવે પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્યનુપપત્તેઃ॥ પ્રયોજનમનુદિશ્ય ન મંદોઽપિ પ્રવૃત્તંત ઇતિ ન્યાયાત્ ॥ ફલવતી ચેત્ કેન ફલેન કિં સ્વર્ગાદિના આહો ઐહિકેન॥ નતોજ્જયેન ॥

અર્થ:—જે ન હિંસા કરવી ઇત્યાદિક જે શ્રુતિ તે શું ફલવાળી છે અથવા નથી? જો નથી તો બોકમીના ગલે સ્તન થાય છે ને તે નિર્રથક છે તેના જેવી નિર્રથક એવી એ શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે? કેમજે જ્યારે ફલનો ઉદ્દેશ નથી એટલે એ શ્રુતિ કરવાનું ફલ નથી ત્યારે બુદ્ધિવાનની પ્રવૃત્તિનો પણ અજ્ઞાવ થશે, કેમજે પ્રયોજનનો ઉદ્દેશ કર્યા વિના મંદબુદ્ધિવાલો પણ નથી પ્રવર્તતો. એ પ્રકારનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે. ને જો એ શ્રુતિ ફલવાળી છે એમ કહેશો તો કીયા ફલવાળી છે? શું સ્વર્ગાદિ ફલવાળી છે? અથવા આ લોકના ફલને કહેનારી છે? અથવા આલોક પરલોક સંબંધી ફલને કહેનારી છે?

ટીકા:—ન પ્રથમતૃતીયૌ ॥ વિવિક્ષિતશ્રુતૈરૈહિકામુષ્મિકફલત્વે તથૈવ સાધ્યસિદ્ધેઃ કૃતં નિરપરાધપશુવધાગ્નિધાગ્નિના શ્રુત્યંતરેણ ॥ નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તદાહિ ॥ પ્રતિનિયતફલં

विषयतयोजयोरपि श्रुत्योः सामान्यविधित्वं विशेषविधित्वं
वा प्रसज्येत ॥ विनिगमनायां प्रमाणाच्चावात् ॥

अर्थः—प्रथमनो तथा बीजो ए बे विकल्प न ग्रहण कर.
केम जे आगळ कहेली जे श्रुति तेथीज आ लोक परलोकनुं फळ
सिद्ध थशे. माटे अपराध विनाना पशुना वधने कहेनारी बीजी
श्रुति ते वळे सयुं. एटले बीजी श्रुति कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे? वळी
बीजो विकल्प पण नथी घटतो. केम जे बे श्रुतियोनुं फळ बरोबर
नियमाये ठे तो बे श्रुतियोनो पण सामान्य विधि अंगिकार करो
अथवा विशेष विधि अंगिकार करो. केम जे एक श्रुति अंगिकार
करवी एवा निश्चयनो अच्चाव ठे.

टीकाः—न चैतद् ज्वतोप्यज्जिमतां॥ तस्मान्न हिंस्यादित्यादि-
श्रुत्यैव सकलसत्त्वान्नयदानप्रतिपादनदुर्लभलितया ऽनायाससा-
ध्यार्थया स्वर्गादिफलसिद्धेः किमनया यागकारिणां पिशितलोभता
मात्राजिव्यंजिकया ऽमुत्र नरकपातकारिण्या बहुवित्तव्ययायास
साध्यार्थया पशुवधश्रुत्येति ॥

अर्थः—एक श्रुति एटले न हिंसा करवी कोइनी, अथवा
यज्ञमां हिंसा करवी, ए श्रुति ए बेमांथी एक मानवी एक न मानवी
एवो तो तारो पण मत नथी. ते माटे समस्त प्राणी मात्रने अन्नय-
दान आपवानुं जे प्रतिपादन करवुं तेमां दरिद्र एटले सर्वथा अन्नय-
दान कहेवा न समर्थ थती एवी ने प्रयास विना साध्य ठे अर्थजेनो
एवी ने हिंसा करवी इत्यादि श्रुति तेणे करीनेज स्वर्गादि फळनी

સિદ્ધિ થશે માટે યજ્ઞ કરનારને માંસ જઘ્ણની લાલચ માત્રને જ-
ણાવનારી ને પરલોકમાં નરકપાત કરાવનારી ને ઘણા ધનનો સ્વ-
ચને મહા પ્રયાસ તેણે કરીને સાધ્ય પદાર્થને જણાવનારી પશુ માર-
વા શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે ?

ટીકા:—નાપિચતુર્થઃ ॥ યાગાદિવિહિતાયાં હિંસાયામ-
પ્યહિંસાબુદ્ધ્યુત્પાદનેન રાગાદિમત્તયા ડનાપ્તેષ્વપ્પાસબુદ્ધ્યુત્પાદ-
નેન ચ વિપર્યયજ્ઞાનજનનાત્ ॥ તથા ચોક્તં વિપ્રોત્તમેન પરીક્ષા
પુરસ્સરમચ્યુપેતજિનશાસનેન શ્રુતીનાં પરસ્પર વ્યાહતાર્થત્વા-
દિકં મીમાંસમાનેન પ્રમાણિકચક્રચૂઝામણિના પંક્તિધન
પાલેન ॥

અર્થ:—ચોથો વિકલ્પ પણ ઘટતો નથી કેમજે યજ્ઞાદિકને
વિષે કરેલી જે હિંસા તેમાં પણ અહિંસા બુદ્ધિને उत्पन्न કરનારી એ
શ્રુતિ છે માટે. તથા પોતામાં રહેલા જે રાગદ્વેષાદિ દોષ તેણે કરીને
અહિંતકારી ઇટલે યજ્ઞને વિષે હિંસાને કહેનાર પુરુષો તેમને વિષે
હિંતકારી પણાની બુદ્ધિ उत्पन्न કરવી તે રૂપી વિપરીત જ્ઞાનને उत्पन्न
કરવાપણું વેદમાં રહ્યું છે, એ હેતુ માટે બ્રાહ્મણમાં શ્રેષ્ઠ પરીક્ષાપૂર્વક
જિનશાસનનો અંગીકાર ને શ્રુતિયોતું પરસ્પર વિરુદ્ધાર્થપણું ઇત્યાદિ
વિચાર કરનાર ને પ્રમાણિક પુરુષના સમૂહનો મુકુટમણિ સમાન
પંક્તિ ધનપાલ તેણે આ પ્રકારે કહ્યું છે.

ટીકા:—સ્પર્શોઽસૈધ્યજુજાં ગવામઘહ્નો વંદ્યા વિસંજા ડુમાઃ

स्वर्गं भागधाद्विनोति च पितृन् विप्रो प्रभुक्ताशनम् ॥
 आप्ता ब्रह्मपराः सुराः क्षिप्रिहुतं प्रीणाति देवान् हवि
 श्रेष्ठं वदयु च फदयु च श्रुतिगिरांकोवेत्ति लीलायितं ॥

अर्थः—अपवित्र वस्तुने जह्मण करनारी गायोनो स्पर्श
 पापने नाश करेढे, तथा संज्ञा रहित पीपळा प्रमुख वृक्ष बंदनीकडे,
 तथा वकरां मारवाथी स्वर्ग मळे ढे, तथा ब्राह्मण लोकोए जोजन
 करेलुं जे अन्न ते पित्रिलोकोने तृप्ति करे ढे, तथा कपटी देव ढे ते
 हितकारी ढे, तथा अग्निमां होम्युं जे हुतद्रव्य ते देवताने प्रसन्न
 करेढे. ए प्रकारे सुंदर अने बळो निष्फळ एवुं वेदवाणीनुं लीलाचरण
 कोण जाणें ढे ?

टीकाः—एवं च त्रय्या अप्रामाण्ये कथं तस्या धर्ममार्ग-
 त्वं ॥ तथा च सति तन्मूलस्य कुतार्थिकपथस्यापि सन्मार्गत्व
 मपास्तं ॥ जिनमतस्यैव त्वनेकांतरूपतया प्रवृत्तिनिवृत्त्यादिरूप
 सकललोकव्यवहारप्रवर्तकत्वेन प्रामाण्यं तत्प्रामाण्याच्चुपग-
 ममंतरेण वस्तुतस्तस्याप्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—ए प्रकारे वेदनुं अप्रमाणपणुं ठते धर्म मार्गपणुं
 तेनुं केम होय? नज होय. ज्यारे वेदनुं अप्रमाणपणुं थयुं त्यारे वेद
 ढे मूळ जेनुं एवो कुतीर्थिक एटले अन्यदर्शनी तेना मारगनुं पण
 खंरुन थयुं. ने जिनमतने तो अनेकांतरूपपणुं ढे माटे प्रवृत्ति तथा
 निवृत्ति इत्यादिरूप जे सकल लोक व्यवहार तेनुं प्रवर्तकपणुं ढे

तेणे करीने प्रमाणिकपणुं ठे. लोक व्यवहारनुं प्रमाणिकपणुं कर्या विना वस्तुताए प्रमाणनुं पण अप्रमाणिकपणुं थाय.

॥ टीकाः—यडुक्तं ॥

जेण विणा लोगस्स वि, व्यवहारो सबहा न निव्वरुइ ।

तस्स जुवणैक गुरुणो, नमो अप्पेगंतवायस्स ॥

अर्थः—जे अनेकांत विना योगनो व्यवहार सर्वथा नथी नीपजतो, ते जगद्गुरु परमात्मानुं अनेकांत वाक्य तेने नमस्कार करुं ठुं.

टीकाः—तथा च पूर्वापराऽव्याहृतार्थप्रज्ञापकत्वादादि मध्यावसानेषु दोषवर्जितत्वान्निःश्रेयसपथत्वाच्चेतरप्रतिक्षेपेण तस्यैव सन्मार्गत्वं ॥

॥ यडुक्तं ॥

स्याच्छब्दयुगनयसमुच्चयत्रीढसर्वं ।

ज्ञावावज्ञासनमधारप वर्गमार्गम् ॥

पूर्वापरव्यतिहतिव्युत्तनत्रिकोटि ।

दोषं मतं तु कुपयायति कोऽत्र जैनम् ॥

अर्थः—वळी जैनमतमां पूर्वे कहेलो तथा पत्ती कहेलो जे अर्थ तेनुं निर्बाधपणे प्ररूपकपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा आदि मध्य ने अंत ने विषे दोष रहितपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा बीजा मारगनुं खंरुन करवुं तेणे करीन पोतानुं सत्यमार्गपणुं प्रतिपादन कर्युं ठे माटे सोद मारग.

પણું જિનમતનુંજ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે શબ્દ સહિત જે નયનો સમૂહ તેણે કરીને વ્યાપ્ત એવા જે સર્વજ્ઞાવ તેનું પ્રગટ કરનાર મોક્ષમાર્ગરૂપ તથા પૂર્વ તથા અપર જે વ્યવધાન તેણે રહિત તથા જેમાં કોઈ પ્રકારનો દોષ નથી એવા જિનમતને આ જગતમાં કોણ કુમાર્ગ કહી શકે છે ?

ટીકા:—એવં ચ વાસ્તવે જૈનમાર્ગે અવાસ્તવત્વારોપઃ ॥
અવાસ્તવે ચ કુતીર્થ્યપથે વાસ્તવત્વસમારોપો મિથ્યાત્વમહિન્મે
તિ ॥ એતાવતા ચ તત્ત્વે સત્ત્વબુદ્ધિરતત્ત્વે ચ તત્ત્વબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વં
લક્ષણમાવિર્જીવિતં ॥ સ્વમગુણાગ્રણ્યમિત્યાદિ તુ પૂર્વવત્ ॥ તદા-
શ્ર્ચમેતન્મિથ્યાત્વોપહતા યદેવં વિપર્યયેણ સર્વમવસાય ગુણિનો
દ્વિષંતીતિ વૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સર્વથા સત્ય એવો જૈન માર્ગ છે તેને વિષે
અસત્યપણાનો જે આરોપ કરવો તથા અયથાર્થી એટલે અસત્ય એવો
અન્યદર્શનીનો જે માર્ગ તેને વિષે સત્યપણાનો જે આરોપ તે મિ-
થ્યાત્વના મહિમાવકે છે. એણે કરીને તત્ત્વને વિષે અતત્ત્વની બુદ્ધિ
કરવી તથા અતત્ત્વને વિષે તત્ત્વબુદ્ધિ કરવી એજ મિથ્યા-
ત્વનું લક્ષણ પ્રગટ કર્યું. તથા પોતે ગુણ રહિતના શિરોમણિ છે તો
પણ પૂર્વે કહ્યું તે પ્રમાણે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. પોતે મિથ્યાત્વ
વકે હાણાયેલા છે તેથી એમ વિપરીતપણે સર્વ જાણી ગુણી પુરુષોનો
દ્વેષ કરે છે. એ પ્રકારે આ કાલ્પનો અર્થ થયો. ॥ ૩૨ ॥

ટીકા:—નનુ કિમિદાનીં ગુણિન્નિઃપ્રયોજનં સંઘાય જન

गवान्निःशेषदोषमोषक्षमः समाश्रीयतां ॥ जगवतापि च
तस्य महत्वेन नमस्कृतत्वात्तथाच तदाज्ञया वर्त्तमानानां मोक्षः
प्राणीनां संपश्यत इत्याशंक्याधुनातनसंघवशवर्त्तिनो ज्व्यजन
स्याद्वेषपूर्व मोक्षान्नावमुपदर्शयिषुराह ॥

अर्थः—वितर्क करो ठे जे आ काळमां गुणी पुरुषोत्तुं शुं
प्रयोजन ठे? केमजे संघ ठे तेज महा ऐश्वर्यवाळो ठे ने समग्रदोषने
मूकाववा समर्थ ठे माटे ते संघनो आश्रय करो. जगवान तीर्थकरे
पण तेनी मोटाक्ष जाणी नमस्कार कर्यो ठे ए हेतु माटे. बळी ते
संघनी आज्ञा प्रमाणे वर्त्तनार प्राणीनो मोक्ष थशे एवी आशंका
करो. सांप्रत कालना संघने वश वर्त्तनार ज्व्यजनने तिरस्कार पू-
र्वक मोक्षनो अज्ञाव देखामवा इच्छता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

संघत्राकृतचैत्यकूटपतितस्यातस्तरां ताम्यत
स्तन्मुद्रादृढपाशबंधनवतः शक्तस्य न स्यंदितुं ॥
मुक्त्यै कल्पितदानशीलतपसोऽप्येतक्रमस्थायिनः
संघव्याघ्रवशस्य जंतुहरिणव्रातस्य मोक्षः कुतः ॥३३॥

टीकाः—जंतवो धमार्थिनो ज्व्यसत्त्वाः त एवाऽचक्षत्वान्मु-
ग्धत्वात्सत्त्वरहितत्वाच्च हरिणा मृगास्तद्ब्रातस्य तत्समुदायस्य ॥
वृत्तपथप्रवृत्त उत्सूत्रप्रज्ञापकः श्रुताज्ञानिरपेक्षः स्वच्छंदचारी

सातलोहपः साधुसाध्वीश्रावकश्राविकासमवायो भूयानिह
संघ उच्यते स एव बलिष्ठत्वात् क्रूरत्वात् व्याघ्रः॥ शार्दूलस्तम्भ-
शस्य तदधीनस्य दासवद्यत्रतत्र नियोज्यस्येति यावत् ॥

अर्थः—धर्मना अर्थी एवा जव्य प्राणीरूपी जे मृगनो स-
मूह, जव्य प्राणीने मृग जेवा शायी कहा? तो तेमनी जोळाशायी
तथा बल रहितपणाथी, ते मृगने संघरूपी मोटा वाघे जाव्यो ठे. ते
संघ कीयो? तो जैनमार्ग मुकी उन्मार्गे चालतो, तथा उत्सूत्रनी प्र-
रुपणा करतो, तथा शास्त्रनी आज्ञानी अपेक्षा न राखतो, पोतानी
नजरमां आवे तेम चालतो, तथा शातासुखनो लालची एवो साधु
साध्वी श्रावक श्राविकानो घणो जे समूह तेने संघ कह्यो. तेज ब-
ळवानपणाथी तथा क्रूरपणाथी वाघ समान ठे तेने आधीन थयेलो
एटले दासनी पेठे ज्यां त्यां मोकलवा योग्य एवो जे पुरुष तेनो
मोक्ष क्यांथी होय ए प्रकारे संबंध ठे.

टीकाः—द्वितीयपक्षे ग्रासविषयीभूतस्य ॥ मोक्ष इति
श्लिष्टं पदं ॥ तेन जंतुपक्षे मोक्षो निर्वाणं ॥ हरिणपक्षे च बुटनं
व्याघ्रात्पलायनमिति यावत् ॥ कुतःकस्मान्नकथं चिदित्यर्थः ॥
ननु मुक्त्यनुगुणानुष्ठानाज्ञावात्तस्य मोक्षाज्ञावः किमायातं सं-
घस्येत्यत आह ॥

अर्थः—हवे बीजोः पक्ष एटले जेम कोइ पुरुषने वाघेमज-
बूत जाव्यो होय ते क्यांथी मूकाय? तेम जव्य प्राणीरूपी हरिण संघरूपी

આકરા વાઘે પકમયું છે તે કયાંથી મૂકાય? ઇટલે તેનો મોહ કયાંથી થાય? હરિણપક્ષે કયાંથી ટૂટે? કયાંથી નાશો? એવો અર્થ કરવો. નાશ-વાનો કોઈ ઉપાય નથી એ અર્થ છે. તે જગાએ કોઈ આશંકા કરે છે જે મુક્તિને અનુસરતી ક્રિયાનો અજ્ઞાવ છે માટે તેનો મોહ નથી થતો તેમાં સંઘનો શો વાંક છે તો તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકાઃ----મુક્ત્યૈ નિશ્ચયસાર્થ કલ્પિતદાનશીલતપસો-
પિ સ્વબુદ્ધ્યા વિહિતજિનાદિવિતરણદેશચારિત્રાનશનોદરણ્યા-
સ્તાં તદિતરસ્યેત્યપિ શબ્દાર્થઃ॥ કથં તર્હિ મોહાજાવ ઇત્યત આહ॥
સંઘાય લિંગિસમુદાયાય દેયાનિ કૃતાનિ દેયે ત્રા ચેતિત્રા તદ્વિતઃ॥
તતશ્ચ સંઘત્રાકૃતાનિ શ્રાવકલોકેન જક્ત્યા સ્વદ્રવિણેન
નિર્માપ્ય લિંગિજ્યસ્તદેશનયૈવ વા સાધ્યર્થસમર્પણેન તદા-
યતીકૃતાનિ ચૈત્યાનિ ॥

અર્થઃ----જે મુક્તિને અર્થે પોતાની બુદ્ધિ કહ્યાં છે ઇટલે
કર્યાં છે દાન શીલ તથા તપ તે જેણે. જ્ઞાવાર્થ એ છે જે પોતાની બુ-
દ્ધિ કલ્પના કરી કર્યાં છે જિનાદિદાન તથા દેશચારિત્ર તથા
અનશનઆદિક તે જેણે. એવાનો પણ મોહ નથી તો બીજાનો કયાંથી
હોય? એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે. કેમ મોહનો અજ્ઞાવ કહોઠો? તો
તે જગાએ કહે છે જે લિંગિઉના સમૂહને આપેલાં જે ચૈત્ય ઇટલે
શ્રાવક લોકોએ જક્તિજાવે પોતાના દ્રવ્યવસ્તુ નિપજાવી લિંગધારીની
દેશનાથી લિંગધારીને રહેવા સારું લિંગધારીને આપ્યાં, એવાં જે
ચૈત્ય ઇટલે લિંગધારીને આધીન કરેલાં જે ચૈત્યમંદિર.

टीका:—चैत्यानि जिनायतनानि तान्येव कूटा हरिणबंधनं
यंत्रविशेषाः ॥ अथ कथमिह चैत्यानां कूटैर्निरूपणं ॥ यावता
दर्शनवंदनादिना ज्ञवधानां रागद्वेषकषायाद्यरूपितशुद्धचि
तोत्पादनेन जवगुप्तमोचनहेतुर्जिनबिंबं जिनजवनं वा चैत्य
मुच्यते ॥

अर्थ:—ते जिनमंदिर रूपी जे कूट कहेतां हरिणने बांध-
वाना कोइ प्रकारना यंत्र विशेष. हवे तेमां कोइ आशंका करे ठे जे
जिनमंदिरने ज्ञव्य जनरूपी हरिणने बांधवाना यंत्र विशेष केम क-
होठो? एतो दर्शन वंदनादिके करीने ज्ञव्य प्राणीने रागद्वेष कषाया-
दिके रहित शुद्ध चित्तने उत्पन्न करे ठे तेणे करीने संसाररूपी बंधी-
खानाना घरथी मूकाववानुं कारण जिनबिंब ठे तथा जिनमंदिर ठे
तेने चैत्य कह्यौ.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥ चित्तं मुषस्तथ मणो तत्तावो कम्म
वाविजंतस्स ॥ तं चेइयंति जन्नइ, उवयारो होइ जिणपग्गिमा॥

टीका:—कूटश्चबंधनहेतुरजिधीयते ॥ मोचनहेतुबंधन
हेत्वोश्चमहद्वैषम्यं ॥ तथा चानयोरुपमानोपमेयज्ञावाज्ञावेन त
दज्ञेदस्य रूपकलक्षणस्येहऽनुपपत्तेः ॥ कथं चैत्यानां कूटैरज्ञेदाहू-
प्यरूपणज्ञाव इति चेत्सत्यम् ॥

अर्थ:—ने बंधन हेतु होय तेने कूट कह्यौ, मोचन हेतुने
बंधन हेतु ते वेमां मोडुं विषमपणुं ठे एदले घणो आंतरो बे, माटे

ए बेने उपमान जाव तथा उपमेय जावनो अजाव ठे ए हेतु माटे ते बेनो अजेद करी रुपकालंकार करो गो पण ते रुपकालंकार लक्षणनी आ जगाए असिद्धि ठे. तेथी चैत्यनुं तथा कूटनुं अजेद-पणाथी रुपयजाव तथा रुपणजाव केम होय, एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर सिद्धांती कहे ठे.

टीका:—यानि चैत्यानि मुक्तिकृते सिद्धांतविधिना लिंगिनां निश्चा निवासविरहेण श्राद्धैर्विधायते तानि संसार गुप्तिमोचननिबंधनानि प्रवृत्ति ॥ एतानि तु प्रकृतचैत्यानि मुग्धान् प्रोत्साह्य स्वनिवासाद्यर्थं कथमाजन्मामी श्राद्धा अस्माकं जोग्या प्रविष्यन्ति इत्याशयेन तेषां तत्र ममकारोत्पादनेन नियमनार्थं लिंगिभिः कारितानि तत्कथमेतेषां मोचनहेतुत्वां

अर्थ:—जे चैत्य मुक्तिने अर्थे सिद्धांत विधिवे लिंगधारीजनी निश्चा निवास विना श्रावके कराव्यां होय तेतो संसाररुपी बंधीखानाथी मूकावानुं कारण होय. आ चैत्य तो लिंगधारीजण पोताने रहेवा सारु इत्यादि कारणे जोळा लोकने उत्साह पमाकी करावेलां तेमां लिंगधारीजनों आ अजिप्राय जे आ श्रावक लोकने जन्मारा सुधी आपणे जोगववा योग्य कये प्रकारे थाय एम धारी ते चैत्यमंदिरने विधे श्रावकोने समत्व उत्पन्न करी तेमने बांधी राखवा सारु लिंगधारीजण करावेलां चैत्य तेमने संसारथी मूकावनार केम कहेवाय ?

टीका:—प्रत्युत बंधननिबंधनत्वमेव पूर्वोक्तयुक्त्या विमू-

शमानि संगच्छते ॥ एवं चैत्यानां कूटैरत्यंतं बंधनहेतुत्वसाम्येना
जेदविवक्षणाद्युक्तौ रूप्येण रूपेण जावइति ॥ एतेन विविक्त
चैत्यानां वृक्षपिशितवदित्युपमानेनाऽनायतनत्वं प्राक्प्रतिपा-
दितमपि पुनर्विनेयजनमनःप्रतीतिदाढ्यार्थमिहापि तदेवव्यं
जितमिति द्रष्टव्यं ॥

अर्थः—उलटां बंधननुं कारणज ठे, पूर्व कहेला। युक्तिवधे
विचार करतां ए वात सिद्ध ठे. ए प्रकारे चैत्यने अत्यंत बंधननुं
कारणपणुं ठे तेणे करीने कूट जे मृगबंधन पास तेनी साथे समान-
पणुं कह्युं. ते साथे अजेदपणानां युक्ति कहे सते रूपकालंकार कर
वा योग्य वस्तुवधे रूपकालंकार थयो. एणे करीने आ कहेवा माझेला
वृक्षपिशित एटले मत्स जालवानो लोढानो आंकनो तेमां घालेला
मांसने जक्षण करवा आवतां जे मत्स ते बंधन पामे ठे तेम आवक
लोको चैत्यमंदिरनो ममता करी बंधन पामे ठे एम पूर्वे उपमा दीधी
ठे तेणे करीने अनायतनपणुं स्थाप्युं ठे. तोपण फरीथो जे आ कह्युं
तेतो शिष्यनां मनने दृढ प्रतिति आय ते सारु अहीं पण ते वात
जणावी ठे एम देखुं.

टीका—आयतनत्वे गर्हिततमैः पापोपकरणैः कूटैस्तेषां
रूपणानुपपत्तेः ॥ इयांस्तु विशेषस्तत्र विवक्ष्यैव तत्सूचितमि-
ह विवक्षानां तदायतनानां च ॥ तथा तत्रोपमानेन जिनेनैवोपमे-
यस्याऽनायतनत्वमाविःकृतं ॥ उपमानोपमेययोर्जेदेनैवोपमायाः
प्रवृत्तेः ॥ इह त्वेवं नाम कूटैश्चैत्यानां साम्यं येनोन्नयथाप्यजेद
विवक्षया कुटत्वेन रूपितानि चैत्यानि ॥

અર્થ:—અતિ નિંદિત એવાં પાપનાં ઉપરણરૂપ જે મૃગ બંધન પાસ તેણે કરીને ચૈત્યનું આયતનપણું કહેવું. તેમાં રૂપકાલંકારની ઉત્પત્તિ નથી થતી, પૂર્વે કરતાં આટલું આ જગાયે ત્રિભુવં કહ્યું છે. પૂર્વે બિંબની સૂચના કરી હતી અને આ જગાયે તો બિંબોની તથા તેનાં સ્થાનની અનાયતનપણાની સૂચના કરી. વળી પૂર્વે ઉપમાન વસ્તુ જૂદી રાખી ઉપમેય પદનું અનાયતનપણું પ્રગટ કર્યું હતું કેમ જે ઉપમાનને ઉપમેય એ બેના જોડવને ઉપમા અલંકારની પ્રવૃત્તિ થાય છે એ હેતુ માટે આ જગાયે તો કૂટ એવા નામ વનેજ ચૈત્યનું સર-સ્થાપણું કહ્યું. જેણે કરીને બે પ્રકારે ઇટલે નામ વને તથા અલંકાર વને મૃગ બંધન પાસની સાથે ચૈત્યનો અન્નેદ કહેવાની ઇચ્છા છે માટે કૂટ શબ્દે કરી ચૈત્યનું નિરૂપણ કર્યું.

ટીકા:—તથા ચ રૂપકાલંકારેણોપમાનાદન્નેદેનોપમેય સ્થાપિશયને તાદ્રૂપ્યમનાયતનત્વં પ્રત્યાખ્યાપ્યતે ॥ તથા ચ તદ્વ-
ક્ષણં ॥ તદ્રૂપકમન્નેદો ય ઉપમાનોપમેયયોરિતિ ॥ તદ્યુકમુક્તં
ચૈત્યાન્યેવકૂટા ઇતિ ॥

અર્થ:—વળી રૂપકાલંકારે કરીને ઉપમાનથી ઉપમેયનું અન્નેદપણું કહેવું તેણે કરીને અતિશે તે સરખું અનાયતનપણું પ્ર-
ત્યાખ્યાન કર્યું ઇટલે જે મૃગની પેઠે બંધન કરનાર ચૈત્ય છે તેનું પચ્ચેલાણ કરીએ ઠીક. વળી તે રૂપકાલંકારનું લક્ષણ આ પ્રકારનું
છે. જે ઉપમાન પદ તથા ઉપમેય પદ એ બેનો જે અન્નેદ કરવો તેને
રૂપકાલંકાર કહીએ. માટે ચૈત્ય એજ સંવરૂપી મૃગને બંધન પાસ છે
એમ કહ્યું તે યુક્ત છે.

टीकाः—अत एव लिङ्गपरिगृहीतचैत्यानां युगप्रवरश्री
जिन वल्लभसूरिदेशनानिश्चयनादनायतनत्वं निर्णीय श्री चित्र-
कूटे प्रचुञ्जक्तश्रावकैः श्रीमहावीरजिननिकेतनं विधिचैत्यं
विधिपथविकाशयिषया निर्माणयावन्नुवे ॥ तथा चैतदर्थं
सत्यापिका तत्रत्या प्रशस्तिः ॥

अर्थः—एज कारण माटे वेष धारियोये गृहण करेलां जे
चैत्य तेनुं युगप्रधान एवा श्री जिनवल्लभसूरि तेमनी देशना सांज्ञ-
ळवार्थी अनायतनपणानुं निश्चय करी श्री चित्रकूटने विषे प्रचुना
जक्त एवा श्रावक लोकोये श्री महावीर स्वामीनुं स्थान जेः विधि-
चैत्य तेने विधि मार्गनो प्रकाश करवो एवी इच्छाए नीपजाव्युं, ते
अर्थनुं सत्यपणुं स्थापन करनारी आ प्रकारनी त्यांनो प्रशस्ति ठे,
ते प्रशस्तिनां काव्यो आ प्रमाणे ठे.

“ कुद्राचीर्णकुबोधकुग्रहहते स्वं धार्मिकं तन्वति ।
छिष्टानिष्टनिकृष्टधृष्टमनसि क्लिष्टे जने जूयसि ॥
तादृग्लोकपरिग्रहेण निविरुद्धेषोग्ररागग्रह ।
ग्रस्तेस्तद्गुरुसात्कृतेषु च जिनावासेषु जूम्नाऽधुना ॥
तत्त्वद्वेषविशेष एष यद सन्मार्गे प्रवृत्तिः सदा ।
सेयं धर्मविरोधबोधविधुतिर्यत्सत्पथे साम्यधीः ॥
तत्स्मात्सपथमुद्धिन्नावयिषुजिः कृत्यं कृतं स्यादिति ।
श्रीवीरास्पदमाप्तसम्मतमिदं ते कारयांचक्रिरे ॥

टीकाः—व्याख्याः—वीरास्पदं श्रीमहावीरजिनगृहं आ-

સસંમતં સદ્ગુરુણામનુમતં હૃદં પ્રત્યક્ષં તે પ્રાગુક્તાઃ શ્રાવકાઃ
કારયાંચક્રિરે વિરચયાંબન્નુઃ ॥ અથ તત્રાન્યદેવગૃહસદ્જાવે-
પિ તદ્ બહુમાનાદપરવિધાપનેન તેષાં જગવદાશાતના પ્રસંગા-
ત્કિમિતિ તત્કારયામાસુરિત્યત આહ ॥

અર્થઃ—હવે એ પ્રશસ્તિનાં બે કાવ્ય છે તેની વ્યાખ્યા કરે
હે. જે શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘર તેને સદ્ગુરુના અનુમતથી પૂર્વે
કહેલા જે શ્રાવક તેમણે આ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું. તે જગાયે આશંકા
કરી ઉત્તર આપે છે. જે ત્યાં બીજાં દેવમંદિર ઘણાં છે તોપણ બીજું
દેવમંદિર કરાવવું તેણે કરીને પૂર્વે દેવમંદિર કરાવેલું હોય તેનું
બહુમાનપણું રહેતું નથી, તેથી જગવંતની આશાતનાનો પ્રસંગ થશે
માટે શા વાસ્તે તેમણે નવું જિન મંદિર કરાવ્યું તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકાઃ—હુઝાણાં લિંગિનામાચીર્ણાનિ સિદ્ધાંતોક્તમપિ
શ્રીમહાવીરસ્ય ષષ્ટંગર્જાપહારકઢ્યાણકં લજ્જાનીયત્વાન્ન કર્તવ્ય
મિત્યાદિકા આચરણાસ્તતશ્ચાચીર્ણાનિ ચ કુબોધશ્ચ કુમ્મદશ્ચ તૈર્હ-
તે દૂષિતે સ્વં ધાર્મિકં તન્વતિ વયમેવ ધાર્મિકા इति सर्वत्र प्रत्या-
ख्यापयति द्विष्टं मात्सर्यवत् अनिष्टमपायकरणप्रवणं निकृष्टमધમं
धृष्टं पापं कुर्वतोऽनुपजायमानशंकं मनश्चित्तं यस्य स तथा

અર્થઃ—જે લિંગધારીનું કરેલી જે સિદ્ધાંતમાં કહેલું
એવું પણ શ્રી મહાવીરસ્વામીનું બધું કઢ્યાણક. જે ગર્જાપહારરૂપ
તે ઘણું લજ્જા પામવા યોગ્ય છે એ હેતુ માટે ન કરવું, इत्यादि आ-
चरणा तथा कुबोध तथा कदाग्रह तेणे કરીને લોકને દોષ પમાડે

ढते तथा अमेज धर्मनिष्ट ढीए ए प्रकारनी वात सर्वत्र प्रसिद्ध
करे ढते तथा मत्सर सहित अने अनिष्ट करवामां तत्पर तथा
अधम तथा पाप करतां पण जेने शंका थती नथी ए प्रकारनुं ढे
मन जेनुं एवो लोक थये ढते ।

टीकाः—तस्मिन् क्लिष्टे धार्मिकान् प्रति कुराध्यवसाये एवं
विधे संप्रति ज्ञूयसि प्रज्ञूते जनेलोके सति अथ यद्येवंविधो ज्ञूयान्-
लोकः संप्रति ततः किमायात मपरचैत्यविधापनस्येत्यत-
आह ॥ तादृक्लोकपरिग्रहेण प्रागुक्तविशेषणविशिष्टजनाधी-
नत्वेन निविरुद्धेषोग्ररागग्रहेण तीव्रगुणवन्मात्सर्योदग्रस्वमता-
नुरागाजिनिवेशेन ग्रस्ता वशीकृता ये एतद्गुरवः प्रागजिहृत
जनाचार्यास्तत्सात्कृतेषु ॥

अर्थः—तथा धर्म निष्ट पुरुषो उपर क्रूर अध्यवसाय जेने
ढे ए प्रकारना आ कालमां घणा लोक थये ढते नहुं विधि चैत्य
कराव्युं एम आगळ संबंध जाणवो. आशंका करी उत्तर कहे ढे.
जे हवे ए प्रकारना घणा लोक आ कालमां थया तेथी बीजुं चैत्य
कराव्यामां शुं कारण प्राप्त थयुं ? तो तेनो उत्तर कहे ढे. जे पूर्वे
विशेषण कहां तेणे सहित एवा लोक साथे पराधीनपणुं थयुं तेणे
करीने तथा जे आकरो गुणवान साथे मत्सर तेणे करीने मोटो
पोताना मतनो अनुराग थयो तेणे करीने वश थयेला एवा पूर्वे
कहेलां लोकोना आचार्य तेमने सर्व चैत्य अर्पण करे ढते नहुं चैत्य
कराव्युं एम संबंध ढे.

टीकाः—देये साति तद्धितः ॥ ततश्चगुरुदक्षिणीकरणेन तदायतीकृतेषु जिनावासेषु चैत्यसदनेषु चूम्ना बाहुद्वयेन अधुना संजातेषु सत्सु ॥ ननु यदि संप्रति जिनालया दुष्टलोकपरिग्रही-
तालिङ्गिगुरुणामाधत्ताश्च तत्किमेतावता द्वेषकारित्वादागमविरु-
द्धाधायित्वाच्च तेषामेव पातकं न विष्यति न वतां तु तत्र पूजावन्द-
नादिकं कुर्वाणानां धर्ममेवेत्यत आह

अर्थः—आपवारुपी अर्थने विषे तद्धितनो सातिप्रत्यय आ-
व्यो, तेथी एवो अर्थ थयो जे गुरु दक्षणा करवे करीने गुरुने स्वा-
धीन चैत्य मंदिर करे ठते बहुधा आकालमां ए प्रकारे थये ठते नवुं
चैत्य कराव्युं एम संबंध ठे. ए जगाये आशंका करी समाधान करे
ठे जे, जो आ कालमां जिनमंदिर दुष्ट लोकोए ग्रहण कर्याठे, लिङ्ग-
धारी गुरुए पोताने स्वाधीन कर्या ठे एणे करीने तेमां शुं कारण
कहुं के जेथी नवुं चैत्य करवुं पर्युं. केमजे द्वेष करवापणुं तथा
आगमविरुद्ध करवापणुं तेथी ते लोकोनेज पाप थशे. तमारे तो त्यां
पूजा वंदनादिक करतां धर्मज थशे एवी आशंकानो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—तत्त्वद्वेषविशेषः सन्मार्गमात्सर्यप्रकर्ष एषः
यदऽसन्मार्गे कुमार्गे प्रवृत्तिर्गमनपूजनव्यवहारः लिङ्गिपरिग्र-
हीतो हि जिनालयादिः सर्वोप्यसन्मार्गस्ततश्च सत्पथमवबुध्य-
माना अपि यन्नित्यमसन्मार्गे प्रवर्तते तन्नूनं तेषां सत्पथे द्वेषो
मनसि विपरिवर्तते ॥

अर्थः—जे साचा मार्गने विषे जे अतिशे मात्सर ते लोकोने

वर्त्ते ठे माटे, एटले जे असत् मार्गने विषे प्रवर्त्तवुं तथा जेवुं पूजन करवुं इत्यादि व्यवहार तथा लिंगधारीयोये ग्रहण करेलुं जे जिन-मंदिरादि ते सर्व पण असत् मार्गज ठे, ते हेतु माटे सत्य मार्गने जाणे ठे तो पण जे नित्य असत्य मार्गे प्रवर्त्ते ठे तेमना मनमां सत्य मार्गने विषे दोष विशेष वर्त्ते ठे.

टीकाः---कथमन्यथा तत्रैव प्रवृत्तिरतस्तत्र प्रवर्त्तमानानां धार्मिकाणामप्यविध्यनुमोदनमुग्धजनस्थिरीकरणादिना पाप-मेव ॥ सदा ग्रहणात् कदाचिदपवादेन तत्रापि प्रवृत्तिरनु-ज्ञाता सेयं सैषा धर्मविरोधेन सद्धर्मविद्वेषेण बोधविधुतिःस-द्बोधनाशो यत्सत्पथे सन्मार्गे कुपथेन साम्यधीस्तुद्वयताबुद्धिः॥

अर्थः---अने जो द्वेष न वर्त्ततो होय तो त्यांज केम जवानी प्रवर्त्ति थाय? धार्मिक लोकने पण अविधि चैत्यमां जतां अविधिनी अनुमोदनाथी तथा मुग्ध लोकने त्यां जवा आववा विषे स्थिरपणुं करवुं इत्यादि कारणवळे पापज थाय ठे ने ए धर्मी पुरुषने सत्य उ-पर आग्रह रह्यो ठे. तेथी कदापि अपवाद मार्गे अविधि चैत्यमां जवानी शास्त्रमां आज्ञा ठे ते आज्ञाथी प्रवृत्ति साचा धर्म साथे द्वेष थवे करीने साचा बोधने नाश करनारा ठे. केमजे सन्मार्ग अने कु-मार्ग ए बेने विषे तुद्वय बुद्धि एटले सरखा बुद्धि थवाथी.

टीकाः---सत्पथकुपथयोर्ह्यालोकतमसोरिव महदंतरं सत्पथ परिज्ञानेऽपि नित्यं कुपथप्रवृत्तौ तु तेषां सत्पथकुपथयोः साधारण्यं चेत्तसि निविशमानं लक्ष्यते तथा च नूनं ते धर्मविद्वेषिणः सद-

બોધવિધુરાઈતિ॥ યસ્માદેવં તસ્માત્ સત્પથં વિધિમાર્ગમુદ્ધિજ્ઞાવ
યિષુન્નિર્વિધિચૈત્યવિધાપનેન પ્રકાશયન્નિરસ્માન્નિઃ કૃત્યં કૃત્ત-
વ્યં કૃતં વિહતં સ્યાત્

અર્થઃ—સન્માર્ગ અને કુમાર્ગ એ બેનું અજવાલું અને અંધારું
એ બેની પેઠે મોટું આંતરું છે એટલે ક્યાં પ્રકાશ અને ક્યાં અંધકાર
એ બેનું સમાનપણું ન હોય, તેમ ક્યાં સન્માર્ગ અને ક્યાં કુમાર્ગ એ બે
સરખાં ન હોય. સન્માર્ગનું જાણપણું થયે ઢતે પણ જે નિરંતર કુમા-
ર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરે છે તો તેના ચિત્તને વિષે સન્માર્ગને કુમાર્ગને વિષે
સાધારણપણું રહેલું જણાય છે, વઢી તે પુરુષો સાચા બોધ વિનાના
છે. કેમજે જે હેતુ માટે અવિધિ માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ છે તે હેતુ માટે વિધિ
ચૈત્યનું સ્થાપન કરવું તેણે કરીને વિધિ માર્ગને પ્રકાશ કરનાર અ-
મોષ એ કરવા યોગ્ય કામ કર્યું છે.

ટીકાઃ—વિધિમાર્ગમાસેડુષાં હ્યેતદેવ કર્તવ્યં યત્ કુપથ
પાથોધિપાતુકજ્ઞવિકોદિધીર્ભયા વિધિમાર્ગસ્ય પ્રકાશનં ન ચાસૌ
સંપ્રતિ પૃથગ્વિધિચૈત્યનિર્માપણં વિના પ્રકાશયિતું શક્યતે॥ શેષ
ચૈત્યાનાં પ્રાયેશ સર્વેશમપિલિંગિપરિગ્રહેણાવિધિના વ્રાતત્વાત્ ॥
ઈતિ હેતૌ અસ્માદ્દેતોસ્તેવાસ્પદમિત્યાદિ પૂર્વવ્યાખ્યાતમિ-
ત્યાનુબંધિકવૃત્તઠ્યાર્થઃ

અર્થઃ—વિધિ માર્ગને પામેલા પુરુષોયે નિશ્ચે એ પ્રકારનાં
કામજ કર્યાં જોઈએ, જેથી કુમાર્ગરૂપી સનુદ્રમાં પડતા જવ્ય પ્રા-
ણીને ઝડપાર કરવાની રહ્યાય વિધિ માર્ગનો પ્રકાશ થાય. આ કાલમાં

जुष्टं विधि चैत्य कराव्या विना ए विधि मार्गनो प्रकाश करवा नथी समर्थ यता. बाकी रहेलां सर्वे चैत्यमंदिर लिंगधारीजए बहुधा ग्रहण कर्या ठे, तेणे करीने अविधि सहितपणुं देखाय ठे ए हेतु माटे. इति शब्दनो हेतुरूपी अर्थ ठे. नवुं विधिचैत्य कराव्युं इत्यादि व्याख्याने पूर्वे कर्तुं ठे. ए प्रकारे चालता प्रकरणवशथी आवेलां बे काव्य तेनो अर्थ थयो.

टीकाः—सांप्रतं प्रकृतमुच्यते ॥ संघत्राकृतचैत्यकूटेषु पतितस्य प्रतिवद्धस्य कथंचित् सत्पथं प्रतिपत्सोरपि तत्र गोष्ठिकत्वादिना स्वकारितप्रतिमाममत्वादिना वा नियमितत्वात्ततो निर्गंतुमशक्तस्येति यावत्

अर्थः—हवे जे प्रकरण पूर्वे चालतुं आवे ठे ते कहे ठे, जे चैत्यरूपी मृगबंधननो पास तेने विषे पडेलो एटले बंधायेलो ते सन्मार्गने पामवा इहे ठे तो पण ते पुरुषने ते जग्याना लोको साथे गोठकी थवी इत्यादि कारणवने अथवा पोतानी करावेली प्रतिमानो ममत बंधावो इत्यादि कारणथी बंधायो ठे ए हेतु माटे त्यांथो नीकळवा समर्थ नथी थतो.

टीकाः—द्वितियपक्षे पतितस्य बद्धस्य तथांतस्तं तांम्यतः सन्मार्गबहुमानित्वात्ततो निर्जिगमिषोरपि निर्गमाऽलाज्ञात् ॥ जविता कदाचित्त्विनं यत्रैतस्मादसत्पथादहं निर्गमिष्यामीत्येव मतिशयेनांतःकरणमध्ये चेतोमर्मणीति यावत् खिद्यमानस्य ॥

અર્થઃ—મૃગપદ્મે પતિત શબ્દનો બાંધવારૂપી અર્થ છે. વઢી અંતઃકરણને વિષે સેવ પામતો ઇટલે સન્માર્ગને બહુમાન કરે છે તેથી અસત્માર્ગમાંથી નીકળવા ઇચ્છે છે, તો પણ નીકળી શકતો નથી ને એમ વિચાર કરે છે જે, અહો! તે દિવસ મારે ક્યારે આવશે જે દિવસ અસત્ માર્ગથી હું નીકળું એ પ્રકારે અંતરમાં સેવ કરતો.

ટીકાઃ—નન્વેવં ચેન્નિર્ગતું તસ્ય તાપઃ તર્હિ કિં ચૈત્યેષુ ગોષ્ટિક-
ત્વાદિપ્રતિબંધેનેત્યત આહ ન શક્તસ્ય ન ક્લમસ્ય સ્યંદિતું ચલિતું ત-
તો નિર્ગમનાય બહિઃ શ્રેષ્ઠયોગ્યોગમાત્રમપિ કર્તુમિતિ યાવત્કુત
ક્લ્યત આહ ॥ તત્ત્વબ્દેન સંઘઃ પરામૃશ્યતે તસ્ય સંઘસ્ય મુદ્રાશ્ચતુર્દ-
શ્યાદિકાઃ પર્વતિથય એતદાચાર્યસંવાદેન તપોનિયમાદિકૃતે પ્ર-
માણીકર્ત્તવ્યા નાન્યથેત્યેવમાદિકા વ્યવસ્થા ॥

અર્થઃ—એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે જે, જો એ પ્રકારે તેમને ચૈત્ય બંધન પાસથી નીકળવા પરિતાપ થતો હોય તો ચૈત્યને વિષે ગોષ્ટિ કરવાદિ પ્રતિબંધવધે શું ? કાંઈ નહીં. તેનો ઉત્તર કહે છે જે, ત્યાંથી નીકળવા સમર્થ નથી. થતો ઇટલે બારણે નીકળી ઇષ્ટ પુરુષનો યોગ માત્ર કરવા પણ સમર્થ નથી થતો. ત્યાં કહે છે જે તત્ શબ્દ વગેરે સંઘ કહેવો. તે સંઘની મુદ્રાઓ ઇટલે ચતુર્દશી પ્રમુખ પર્વ તિથિઓ તે તિથિઓ આચાર્ય પુરુષોના સંવાદે કરીને જે નિયમને અર્થે પ્રમાણ કરવા યોગ્ય છે તેજ પ્રમાણે ગ્રહણ કર-
વી બીજી રીતે ન કરવી. ઇત્યાદિક જે લિંગધારિઓનો મર્યાદા.

ટીકાઃ—પદાહ ॥

ચૈત્યેઽસ્મિન્નથવામુકત્ર વસતૌ તિથ્યઃ ક્રિયંતે યથા,

सर्वत्रैव चतुर्दशीप्रभृतयः कार्यास्तथा नान्यथा ॥
जिह्वा न वृतिनां न चात्र वसतिर्देया तथामी यतो,
निर्वास्या न च मंदिरं जगवतः सोढव्यमेतन्मते.

अर्थः—हवे ते लिंगधारिओनी बांधेली मर्यादाओ कहे ठे, जोळा लोकने बंधनपासमां नांखवा लिंगधारिउं कहे ठे जे, आ चै-
त्यमां अथवा आ स्थानमांज निरंतर चौदश प्रमुख तिथीउं करवी.
हवे ए प्रकारनुं माननार पुरुषो ए व्रतवाळाने एटले सुविहित नाम
धरावी फरनार मुनिउने जिह्वा तथा निवास ते न आपवो. त्यारे
शुं करवुं ? तो तेमने कहामी मुकवा. एटले देखो त्यांथी सुविहित
मुनिउने मारी कहाववा ए जावार्थ ठे. जगवाननुं नवुं मंदिर एटले
नवुं विधिचैत्य कराव्युं ठे ते सहन करवा योग्य नथी, ते कृमा करवा
योग्य नथी. केम जे ए तो एमना मतनुं ठे. ए प्रकारे लिंगधारीउं
मर्यादा बांधे ठे.

टीकाः—एषां न केनचिदहो सविधे विधेया,
धर्मश्रुतिव्रत गृहीतिरनीतिज्ञाजां ॥
देयं न चैत्यगृहवेशनमन्यथा वो,
ऽक्रान्तेन मूर्द्धनि पतिष्यति राजदंरुः ॥

अर्थः—वळी अनीतिने जजनार एवा ए विधिवादी लो-
को पासे कोइए क्यारे पण धर्म सांजळवा न जवो. तथा व्रत पण
न ग्रहण करवुं. ने चैत्य घरमां पेसवा पण न देवा, ने जो एम न-
हीं करो तो तमारे माथे ओचितो राज दंरु पडरो.

टीकाः—एवमाद्याः स्वतोऽमुडै छुडैमुड्राः प्रवर्त्तिताः ॥

वराक्रान् मुग्धसारंगान्, हा बध्धुं वागुरा इव ॥

अर्थः—पोते झाख मर्यादा रहित निरंकुशपणे वर्त्तता ने जोळा लोकोने जेगा करी पोतानी कपोल कद्विपत मर्यादाउने प्रवर्त्तावनारा लिंगधारीउ ए मुग्ध लोकरूपि ह्मणिणां रंक टोळीने बांधवा ए प्रकारनी मर्यादारूपि पास प्रवर्त्तावे ठे.

टीकाः—ततश्च तन्मुडैव दृढं निर्विक्रं पाशोमृगादिवंधनार्थं दवरकादिनिर्मितग्रंथिविशेषस्तेन बंधनं संयमनं तद्वतस्तद्वन्वितस्य स हि संघमुद्रामुदितस्ततो निर्गमनवार्त्तामपि कस्यापि पुरतो वक्तुं न शक्नोति किं पुनर्निर्गतुमित्यर्थः

अर्थः—ते माटे संघरूपि एक ठाप धरावी एहीज दृढपास जेम मृग बांधवाने सुतरनी दोरिउने गांठ्यो वाली पासला रचे ठे तेम संघ नाम धारण करवादि पासमां नांखेला लोको त्यांथी नीकळवानी वातने प्रण कोइ पासे कहैवासमर्थ नथी थता तो बिचारा ए लिंगधारिउना पासमांथी नीकळवा कयांथीज समर्थ थाय? एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा एतस्य संघस्य क्रमस्तन्निर्दिष्टा रात्रि-
स्नानादिका परिपाटी तत्स्थायिनस्तद्वर्त्तिनः द्वितीयपक्षे तु
हरिणं प्रहारार्थमुत्क्षिप्य सज्जितः पादक्रमस्तद्गोचरगत-
स्येति ॥ ततोऽयमर्थः ॥ यथा व्याघ्रप्रासविषयस्य तत्क्रममोचर-

स्य तत्रापि कूटपतितस्य अन्यथा हि प्रलाय्यापि कथंचित्ततो
मोक्षः संज्ञायते तत्रापि निर्जिगमिषया चेतसि ताम्यतोऽपि
प्राशसंयमि तत्वेनांगस्थंदनमात्रमपि कर्तुमशक्तस्य हरिणव्रातस्य
न कथं चित्ततो मोक्षः संज्ञवति ॥

अर्थः—वली ए लोक केवा ठे ? तो लिंगधारीउए देखाकी
जे रात्रिस्नात्र करवादिक परिपाटी तेमां रहेला ठे. हवे बीजे पक्षे
एम अर्थ थाय ठे जे हरिणने मारवा सारु तैयार थएलो जे बाघ
तेनी नजरे पड़ेलो. स्पष्ट अर्थ आ प्रकारे ठे. जेम बाघे हरिणने
मारवा सारु पग उंचो कयों होय ते पग तळे जे हरिण आव्युं ठे
ते मुकाशे, एटले त्यांथी बुटी नाशीने पोतानुं जीवित बचावशे
एवी वात केम संज्ञवे ? न ज संज्ञवे. केमजे चारे पासथी बाघनां
टोळायें पग उंचा करी विकट स्थानमां घेरी लीधेलो पाशमां पड़ेलो
हरिण ठे माटे. जो एम न होय तो कदाचित् नाशीने बुटे एवो सं-
ज्ञव करीए पण ते तो नथी, माटे ते स्थानमां ते हरिण नीकळी
जवानी इच्छाए घणो परिताप पामे ठे तो पण पाशमां पोते बं-
धायो ठे, तेणे करीने अंग हलाववा पण समर्थ नथी थतो, तो
त्यांथी नाशी पोतानुं जीवित बचाववा क्यांथी समर्थ थाय ! एटले
त्यांथी ते हरिणने कोइ प्रकारे मुकाववानी वातज केम संज्ञवे ?

टीकाः—एवमस्यापि चैत्यप्रतिबद्धस्य सन्मार्गस्पृहा निर्ग-
तुं मनसि खिद्यमानस्यापि संघमुद्रया कीलितत्वेन सत्पथाज्यु-
षममं प्रत्युद्यंतुमप्यशक्नुवतस्तत्क्रममनतिक्रामतः संप्रतितन
संघाकाव्रत्यस्य जंतुसंदोहस्य निर्वाणं न संजायत इति ।

અર્થ—એ પ્રકારે આ ચૈત્યમાં બંધાણલા લોકોને પણ સાચા મારગની મનમાં વાંચ્છા છે તેણે કરીને તેમાંથી નીકળવાનું મન છે માટે લેવડ પામતો ઇવો છે તો પણ સંઘ ઇવી અને માથે ઢાપ દીધી છે તેણે કરીને બંધન પામ્યો છે, માટે સાચા મારગ પ્રત્યે જવાનો ઉદ્યોગ કરવા અસમર્થ થઈલો અને તેની બાંધેલી મર્યાદાને પણ ઉલ્લંઘન કરવા સમર્થ ન થતો ઇવો અને સંઘની આજ્ઞાને વશ થઈલો આ કાલના જીવ્ય લોકનો સમૂહ તેનો મોઝા નથી થતો.

ટીકા:—અથ કથમિહ સંઘસ્ય ક્રૂરતયા વ્યાગ્રેણ રૂપણં ॥ તત્ત્વે હિ તસ્ય જગવન્નમસ્કારો ન ઘટા મિયુયાત્ ॥ શ્રૂયતે ચતીર્થ-પ્રવર્તનાન્નેહસિનમો તિથ્યસ્સેત્યાદ્યાગમવચન પ્રામાણ્યેન જગવ-તસ્તન્નમસ્કારવિધાનં તત્કથમેતદુપપચ્યત ઇતિ ચેત્ ન ॥

અર્થ:—હવે પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, અહીં સંઘને ક્રૂર-પણાવને વાઘ જેવું વર્ણન કર્યું તે કેમ ઘટે ? તત્ત્વપણે વિચારતાં જો વાઘ જેવો ક્રૂર સંઘ હોય તો તેને જગવાન્ નમસ્કાર કરે છે તે ન ઘટે. સાંજલીએ ઢીણે જે, તીર્થ પ્રવર્ત્તાવવાને અવસરે “ નમો તિથ્ય-સ્સ ” ઇત્યાદિ આગમ વચનમા પ્રમાણપણાઈ કરીને જગવાન્ તે સં-ઘને નમસ્કાર કરે છે, તે વાત કેમ યુક્ત હોય ? હવે તેનો ઉત્તર કહે છે જે, જો તમે એ પ્રકારે કહેતા હોય તો તે ન કહેવું.

ટીકા:—સદ્ગુનામશ્રવણાદ્ સંઘેપિ પ્રકૃતે જવતઃ સંઘત્રા-તેઃ ॥ અન્યો હિ સંઘો જગવન્નમસ્કારવિષયોઽન્યશ્ચાધુનિકો જવદઃ

जिमतः ॥ तथाहि ॥ गुणगुणीनोः कथंचित्तादात्म्येन ज्ञानादि
गुणसमुदायरूपः शुद्धपथप्रथनबद्धादरोऽनुवृत्तघितजगवद्भासनः
साध्वादिः सिद्धाति संघ इत्यभिधीयते ॥

अर्थः—केम जे सरखुं नाम सांजळवाथी जे संघ नथी अने
संघ नाम धरावे ठे ते प्रकरणां तने साचा संघनी त्रांति थइ ठे
तेथी एम आशंका करुं तुं, ते संघ निश्चे जूदो ठे के जेने जगवान्
नमस्कार करे ठे, अने आ तो हमणांनो जे संघ ठे ते तो तमोए
मानी लीधो ठे. तेज कहे ठे जे, कोइ प्रकारे गुण तथा गुणी ए बेनुं
एकपणुं कहेवुं तेणे करीने ज्ञानादि गुणनो समुदायरूप अने शुद्ध
मारगनो विस्तार करवामां जेणे आदर बांध्यो ठे अने जगवान्नी
आज्ञा जेणे उल्लंघन करो नथो एवो जे साधु प्रमुख तेने सिद्धा-
तमां संघ कह्यो ठे.

टीकाः—यदाह ॥

सर्वोविनाणदंसण चरणगुणविजुसियाण समणाणं ॥
समुदाठं होइ संघो, गुणसंघाठ तिकानुणं ॥

अर्थः—ते कही देखामे ठे जे ज्ञान दर्शन चारित्र गुणवके
शोजतो साधुनो सर्वे समुदाय तेने संघ कहीए. ते कीये प्रकारे ?
तो गुणसंघ ए प्रकारे करीने. एटले जे संघना गुण शास्त्रमां कहा
ठे, ते गुण सहित तेने संघ कहीए, पण एकला नाम सात्रे नथी कहेता.

टीकाः—एवंविधश्च संघो जगवन्नमस्कारविषयः ॥ स हि जगवान्नमस्यदखं माखं रुलमौलिमालाललितकमकमलोपि तीर्थस्य साक्षात्स्वष्टापि प्राक्तनजन्मनिर्वर्तितज्ञावसंघवात्सख्या दार्ढ्यं मयावाप्तमिति कृतज्ञता प्रदिदर्शयिषया सद्बहुमानदर्शनाच्च लोकोप्येनं बहु मन्येत इति जिज्ञापयिषया च तं नमस्कुरुते ॥

अर्थः—ए प्रकारना जे संघ होय तेने जगवान नमस्कार करे ठे, ते सर्व इन्द्रना मुकुटनी श्रेणोवके शोजता ठे चरण कमळ जेमना एवा ठे तो पण तथा तीर्थना साक्षात् करनारा ठे तो पण एम विचारे ठे जे पूर्व जन्मने विषे नीपजाव्युं जे ज्ञाव संघनुं सासिवात्सव्यपणुं तेथी अमोए अरिहंतपणुं पान्युं ठे ए प्रकारे कृतज्ञपणानी जे देखामवानी इहा तेणे करीने तथा सत्पुरुषना बहु मानने देखामवा माटे तथा लोक पण ए संघनुं बहुमान करे इत्यादि जणाववानी इहा ठे ए हेतु माटे ते संघने नमस्कार करेठे.

टीकाः—गुणसमुदायं संघो पवयण तित्थं ति हुंति एगहा ॥

तित्थयरोवि हु एयं, नमए गुरुज्ञावउं चव ॥

तप्पुधिया अरहया, पूइयपूयाय विषयकम्मं च ॥

कयकिच्चोवि जह कहं कहेइ नमए तहा तित्थं ॥

अर्थः—ए वात शास्त्रमां कही ठे, जे ज्ञानादि गुणानो संमुदाय तथा संघ तथा प्रवचन तथा तीर्थ ए सर्वे एक अर्थवाळा ठे, माटे तीर्थकर पण निश्चे मोटा ज्ञावथी ए संघने नमस्कार करे ठे.

टीकाः—इतरथा कृतकृत्यत्वेन जगवतो यथाकथंचित्तत्रैव
जवे मुक्तिसंज्ञवात्किमनेनेति सांप्रतिकस्तु जवदज्जिप्रेत उन्मार्ग-
प्रज्ञापकत्वेन सन्मार्गप्रणाशकत्वेन जिनाज्ञासर्वस्वखुंटाकत्वेन
यतिधर्ममाणिक्यकुट्टाकत्वेन च गुणसमुदायरूपत्वस्य संघलक्षण-
स्याज्ञावान्न संघः

अर्थः—एम जो न होय तो जगवान कृतार्थ थएला ठे.
एटले जे करवानुं तै करी रह्या ठे, अने जे तै प्रकारे तेज जवमां
मोक्ष जवाना ठे माटे तेमने संघ नमस्कार करवो तेणे करीने थुं ?
कांड पण विशेष नथी. आ काळनो तमारो मानेलो जे संघ ते ज्ञा-
स्त्रमां कहेलां जे संघनां लक्षण तेणे रहित ठे माटे संघ नथी, केम
जे गुणनो समुदायरूप संघ होय, एवां लक्षण तमारा मानेला संघने
विषे नथी, आ तो उन्मार्गनी प्ररुपणा करे ठे, ए हेतु माटे, तथा
सन्मार्गनो नाश करे ठे ए हेतु माटे, तथा जिनराजनी आज्ञाना
सर्वथा चोर ठे एटले जिनराजनी आज्ञाना घणुं ठेदन करनारा
ठे ए हेतु माटे, तथा यति धर्मरूप माणिक्य मणिना कुट्टनार ठे ए
हेतु माटे तमारो मानेलो जे संघ ते संघ नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥

केइ उन्मगगद्वियं उस्सुत्तपरुवयं बहुं लोयं ॥
ददुं जणंति संघं संघसरूवं अयाणंता ॥
सुहसीलाओ सठं दचारिणो वेरिणो सिवपहस्स ॥
आणाज्जाड बहु, जणार्त्त मा जणह संघोत्ति ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, ઝનમાર્ગમાં રહેલા તથા ઝત્સૂત્રના પ્રરૂપક એવા ઘણા લોકને દેહી કેટલાક પુરુષો સંઘના સ્વરૂપને નથી જાણતા માટે તેમને સંઘ કહે છે. સુખશિલીયા તથા સ્વઠંદચારી એટલે પોતાની નજરમાં આવે તેમ ચાલતા એવા તથા મોક્ષ માર્ગના શત્રુરૂપ તથા વીતરાગની આજ્ઞાથી ઝ્રષ્ટ થયેલા ઘણા લોકના સમૂહ તેને સંઘ એ પ્રકારે ન કહેવું.

ટીકાઃ—પરં બહુકીકશ સંઘાતરૂપત્વાત્સોપિ સંઘ इत्य
 ત્રિધયા લોકેઽત્રિધીયત इति મુગ્ધનામ્ના વિપ્રલબ્ધોસિ ॥

અર્થઃ—વઢી ઘણાં હારુકાંના સમૂહરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એટલે તારો માનેલો સંઘ તે હારુકાંના સંઘ જેવો છે માટે લોકમાં સંઘ એ પ્રકારે કહે છે, એ હેતુ માટે હે મુગ્ધ ! સંઘ એવા નામથી તું ઠગાયોહું.

ટીકાઃ—ચડુક્તં ॥

एकौ साहू एका वि साहुणी सावर्त्त य सद्दीय
 आणाजुनो संघो सेसो पुण अठिसंघात् ॥

અતઃ સંઘલક્ષણાજ્ઞાવાન્નાયં બહુમાનમર્હતિ તદ્બહુમાનાદિકા-
 રિણો જગત્પ્રત્યનીકાદિજ્ઞાવેનાત્રિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, તીર્થંકરની આજ્ઞાએ

યુક્ત એવો એક સાધુ અથવા એક સાધ્વી અથવા એક શ્રાવક અથવા એક શ્રાવિકા હોય તેને સંઘ કહીએ અને તે વિના શેષ જે સાધુ સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકાનો સમુદાય તેને હામકાના સમૂહ જેવો સંઘ કહીએ એ હેતુ માટે, તમારો માનેલો જે સંઘ તેમાં સંઘનાં લક્ષણ નથી માટે એ વહુમાન કરવા યોગ્ય નથી. અને તેને જે વહુમાનાદિક કરે છે, તે જગવંતનો સામાવાલીઓ શત્રુ છે इत्यादि અગ્નિપ્રાયવેને શાસ્ત્રકારનું આ પ્રકારે કહેવું થયું છે.

ટીકા:—યદુત્તં ॥

આણાએ અવદંતં જો ઝવવૂહિજ્ઞ મોહદોસેણં ॥

તિત્થયરસ્સ સુયસ્સ ય, સંઘસ્સ ય પચ્ચણીઓ સો ॥તથા॥

જો સાહિજ્ઞે વટ્ટઃ આણાજંગે પયટ્ટમાણાણં ॥

મણવાયાકાણ્હિં સમાણદોસં તયં વિંતિ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તીર્થંકરની આજ્ઞામાં જે ન વર્તેતો તથા મોહરૂપી દોષવને વૃદ્ધિ પામેલો તે પુરુષ તીર્થંકરનો તથા સિદ્ધાંતનો તથા સંઘનો પ્રત્યનીક છે, એટલે સામાવાલીઓ શત્રુરૂપ છે. વળી જે સ્વાધીનપણે વર્તેતો એટલે સ્વઠંદપણે ચાલતો, તીર્થંકરની આજ્ઞાના નાશમાં પ્રવર્તેતો એટલે તીર્થંકરની આજ્ઞા વિરુદ્ધ પ્રવર્તેલો એવો જે પુરુષ તેને મન વચન કાયાના દોષ સરખો છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:—અતએવ સુખસીલતાનુરાગાદેરસંઘમપિ સંઘ इत्य
જિદધતાં પ્રાયશ્ચિત્તં પ્રતિપાદિતં સિદ્ધાંતે

॥ યદાહ ॥

અસ્સંઘં સંઘં જે, જાણંતિ રાગેણ અહવ દોસેણ ॥

ઢેઓ વા મૂલં વા, પઞ્ચિત્તં જાયણે તેસિં ॥

તસ્માદ્ યુક્તં કૂરતયા પ્રકૃતસંઘસ્ય વ્યાઘ્રતયા રૂપણં ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે સુખશીલયાપણાના અનુરાગથી જે સંઘ નથી તેને સંઘ કહે છે, તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલું સિદ્ધ થાય છે, તે શાસ્ત્ર વચન આ પ્રકારે છે, જે આ સંઘને ઇટલે જેમાં શાસ્ત્રે કહેલાં સંઘનાં લક્ષણ નથી તેને જે સંઘ કહે છે, (રાગે કરીને અથવા દ્રેષે કરીને) તે પુરુષને ઢેદ પ્રાયશ્ચિત્ત અથવા મૂલ પ્રાયશ્ચિત્ત નત્યન્ન થાય છે, માટે જેનું આ પ્રકરણ ચાલે છે તેવા સંઘને ક્ષૂરપણાથી વાઘ જેવો નિરૂપણ કરવો તે યુક્ત છે.

ટીકાઃ—તથાચ સિદ્ધસ્તદ્વશસ્ય પ્રાણિગણસ્ય મોહાજાવ-
હિતિ ॥ નન્વેવં તર્હિ સિદ્ધાંતોક્ત લક્ષણસ્ય સંઘસ્ય સંપ્રત્યજાવાદ-
જવન્મતે તીર્થોચ્છેદઃ પ્રસજ્યત ઇતિ ચેત્ ॥

અર્થઃ—વલી તે સંઘરૂપિ વાઘને વશ થયેલા જે પ્રાણીનો સમૂહ તેનો મોહ ન થાય એ વાત પણ અર્થાત્ સિદ્ધ થઈ. હવે એ જગોણે પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, જો તમે કહો છો તેમજ હોય તો સિદ્ધાંતમાં કહેલાં જે લક્ષણ તેણે સહિત હોય તેનેજ સંઘ કહીએ તો આ કાલમાં તેવો સંઘ નથી, માટે તમારે મતે તીર્થનો ઝહેદ

ऐर्मध्यस्थैः कैश्चिच्चारुविचारचातुरीतद्वैरद्वैरिदानीमपि ज्ञाव-
संघस्योपलंजादनुपलज्यमानत्वादित्यसिद्धो हेतुः ॥ कुट्यादिव्य
वहितानां जूनिखातादीनां च विद्यमानानां मप्यस्मदादिजिरनु
पलंजादनैकांतिकश्च ॥ तस्मान्नानुमानेनापि तदज्ञावावगमः

अर्थः—वली सिद्धांतना प्रमाणपणावळे परीक्षा पूर्वक खो-
ळता जे मध्यस्थ दृष्टिवाला सुंदर विचारनी चतुराईने रहेवाना
घररूप एवा केटलाक पुरुषोए आ काळमां पण ज्ञाव संघ एटले
तीर्थकरनी आज्ञामां रहेतो साचो संघ दीगो ठे ए हेतु माटे तमारो
मानेलो जे न देखवारूप हेतु ते असिद्ध थयो एटले खोटो थयो
र्जीत आदिकना अंतरायमां रहेली जे वस्तु तथा पृथ्वीमां खोदी
घालेली जे वस्तु ते विद्यमान ठे तो पण आपण जेवानी दृ-
ष्टिमां नथी आवती माटे तमारा हेतुने अनेकांति नामे अनु-
मानमां दोष लाग्यो, माटे अनुमान प्रमाणवळे संघनो अज्ञाव
जणातो नथी.

टीकाः—नाप्यागमेनेति तृतीयः कद्वयः ॥ ते नहि सम्यग्-
ज्ञानदर्शनचारित्रमयस्य जगवदाज्ञाप्रज्ञापननिष्णातस्य ज्ञा-
वसंघस्य बहुमुंकादिवचनतोऽद्वितीयस्तथादुःखमाकालेपि प्र-
तिपादनात्.

अर्थः—आगम प्रमाणवळे पण संघ नथी ए प्रकारनो
त्रीजो विकद्वय तेनुं खंरुन जे समकित ज्ञानदर्शन तथा चारित्र-
मय एवाते जगवान्नी आज्ञानुं जे कहेवुं तेमां चतुर एवो जे

ज्ञावनास्पदत्वान्न प्रत्यक्षेण तदज्ञावोऽवसेयः ॥ अथानुमानेने-
ति द्वितीयः कटपः ॥ तथापि किं तदनुमानं ॥

अर्थः—ते कारण माटे कोइ देशकालादिकने विषे ते प्रका-
रनो एटले शास्त्रमां कहेला गुणवाळो पण संघ ठे एम संज्ञावनानुं
स्थान ठे ए हेतु माटे, प्रत्यक्षपणे तीर्थनो अज्ञाव ठे एम न जाणवुं.
हवे अनुमानवमे तीर्थनो उद्भेद कहेवो ए प्रकारनो बीजो विकल्प
तमारे मते ठे तो पण बोलो जे ते कयुं अनुमान, एटले ते कये प्रकारे
अनुमान प्रयोग करो ठो? ते कही देखावो.

टीकाः—जवद्विवक्षितः संघः संप्रति नास्ति क्वचिदनुपल-
ज्यमानत्वात् प्रध्वस्तघटवदित्यनुमानमस्तीति चेत् नाऽसर्वविदा
मनुपलंजोपलंजयोर्नियतविषयत्वादेकत्र तदनुपलंजनेन सर्वत्र
तदज्ञावासिद्धेः

अर्थः—सिद्धांति लिंगधारीनो अजिप्राय कही खंरुन करे
ठे जे, तमो कहेता हो के तमारो कहेलो संघ आ कालमां नथी, के-
मके कोइ जगाए देखातो नथी. ए हेतु माटे नाश पामेला घरानी
पेठे ए प्रकारनो अनुमान प्रयोग ठे एम तमारो न धारवुं, केमजे स-
र्वज्ञ नथी तेमने वस्तुनी प्राप्ति आयज अथवा न ज आय एवो
नियम नथी. एक जगाए जे वस्तु न दीठी ते वस्तुनो सर्व जगाए
अज्ञाव हरो एम वात सिद्ध नथी थती.

टीकाः—तथा सिद्धांतप्रामाण्येन परीक्षापुरःसरं मृगयमा-

વંદન કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અન્યથા દુષ્પસહંતં ચરણમિત્યાદેરાદુઃખમાતં.
ચારિત્રાનુવૃત્તિપ્રતિપાદકસ્ય જગદ્વચનસ્ય વ્યાધાતાપત્તેઃ ॥ જાવ
સંઘમંતરેણ તાવંતમનેહસં ચારિત્રાનુવૃત્તેરસંજવાત્

અર્થ:——એમ જો ન હોય તો શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, દુઃપસહ
સૂરિપર્યંત ચારિત્ર છે, ઇત્યાદિ જે ચારિત્રનું પરંપરાગતપણું પ્રતિપ્રાદન
કર્ચું છે તે જગવત્વચનની હાની પ્રાપ્ત થાય એ હેતુ માટે, જાવ સંઘ
વિના તેટલા કાલ સુધી ચારિત્રનું જે આવવું તેનો સંજવ થાય નહીં માટે.

ટીકા:—નનુ જવતુ સિદ્ધાંતપ્રામાણ્યાદિદાનીમપિ જાવસં-
ઘોઽદ્વેષીયાંસ્તથાપિ મયા તાવન્ન દૃશ્યત ઇતિ ચેન્ન ॥ અર્વાગુદર્શિત્વેન
માત્સર્યેણ વા જવતસ્તદર્શનસ્યાન્યથાસિદ્ધત્વાત્ ॥ દૃશ્યતે ચ-
કષાયકલુપિતચક્ષુષાં સંનિકર્ષેપિ નિષેદુષો મનુષ્યાદેરનુપલંજઃ

અર્થ:——વહી લિંગધારીની આશંકા પ્રગટ કરી સમાધાન
કરે છે જે, તમે કદેશો જે સિદ્ધાંતના પ્રમાણથી આ કાલમાં પણ
જાવ સંઘ અતિ અદ્વેષ દૃશે તો પણ હું તો કોઈ જગાએ દેખતો નથી
તો એમ તમારે ન બોલવું. કેમજે તમારે વિષે ઇદ્વસ્થપણું છે તથા મ-
ત્સરપણું છે તેણે કરીને તમારા દીઠામાં જાવ સંઘ ન આવ્યો તે
વાત પ્રમાણ નથી. કેમજે જે કષાયવાળો થયો તેને સમીપે બેઠેલાં
મનુષ્યાદિક પણ તેની નજરે નથી આવતાં એમ દેખીએ ઠીએ.

ટીકા:—તતો યદિ ત્વં શુદ્ધપથસ્પૃહયાલુસ્તદા માત્સર્યમુ-

જાવસંઘ તેનું દુઃખમ કાલને વિષે પણ પ્રતિપાદન છે. માથા મુંઠા લીંગધારીઝ જગતમાં બહુ પ્રવર્ત્યા છે. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનની અપેક્ષાએ અતિશે થોડા સુવિહિત છે એમ કહેવાપણું શાસ્ત્રનું થયું માટે દુઃખમ કાલમાં પણ જાવસંઘ છે એવું પ્રતિપાદન આવ્યું એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યુક્તં ॥

ણેગંતેણં ચિય લો-ગનાયસારેણ એત્યહોયવં ॥
 બહુમુંઠાફવયણાઝ, આણાફત્તો ફહ પમાણં ॥
 નિમ્મલનાણપહાણો, દંસણસુદ્ધો ચરિત્તણુણુત્તો ॥
 તિત્થયરાણાથિજ્જો, વુચ્ચફ એયારિસો સંઘો ॥
 આગમનણિયં જોપન્નવેફ સદ્દહફ કુણફ જહસત્તિં ॥
 તેલુક્કવંદણિજ્જો, ટુસમકાલેવિ સો સંઘો ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, આ લોકમાં એકાંત-પણે લોક ન્યાયને અનુસારેજ ન વર્તેવું એટલે જેમ ઘણા લોક વર્તે છે, એમજ કેવલ ન વર્તેવું. કેમ જે, માથામુંઠાનાં વચન જગતમાં ઘણાં છે, માટે જે તીર્થકરની આજ્ઞાએ યુક્ત છે તે પ્રમાણ છે, આ જગાએ તથા નિર્મલ જ્ઞાન જેને પ્રધાન છે, જેની દર્શન શુદ્ધિ થઈ છે, ને ચારિત્ર ગુણવર્તે સંયુક્ત છે એવો જે સંઘ તે તીર્થકરને પણ પૂજ્ય છે. વળી જે આગમમાં કહ્યું છે તેમ પ્રરૂપણા કરે છે ને સદ્દે છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, તે સંઘ દુઃખમ કાલમાં પણ લોકને

आ काव्यमां जगवतना विरहथी' इत्यादि ग्रंथने आरंजी एमने विषे
 द्वेष करवो एज श्रेय ठे. त्यां सुधी ग्रंथ कह्यो हतो तेनुं पण खंरुन
 थयुं एम जाणवुं. जगवतनो विरह थयो तो पण साचा मार्गने
 जाणवाना उपाय घणाज ते मोटा पुरुषना कहेला कह्या ठे. तेणे
 करीने साचा मार्गना खप करनार पुरुषोने साचा मार्गनुं ज्ञान सिद्ध
 थाय ठे अने जे मार्गमां घणा जननी प्रवृत्ति थइ ठे, तेज साचो
 मार्ग ठे. ए प्रकारे मोक्षमार्गनो अंगीकार करीए तो लौकिक धर्म-
 नी आपत्ति एटले प्राप्ति थाय. केम जे लौकिक मार्गने विषे लोकनी
 प्रवृत्ति अति घणी ठे ए हेतु माटे, 'महाजन जे मार्गे चाले ते मार्ग'
 इत्यादि जे लौकिक न्याय तेणे करीने जे प्रवृत्ति तेनुं जे तमारे प्रमाणपणुं
 प्रतिपादन करवुं ते तो निःकेवल आत्म क्लेशज ठे, पण एनुं प्रमा-
 णपणुं प्रतिपादन थाय एम नथी.

टीकाः—तथाहि महाजन इत्यत्र वृद्धप्रामाणिकपुरुष-
 वचनश्चेन्महच्छब्दस्तदा न विप्रतिपद्यामहे ॥ वृद्धप्रामाणिक
 गणधरादिपुरुषशार्दूलपदकुणस्यैव पथोऽस्माज्जिरपि मोक्षमार्ग
 त्वेनाच्युपगमात् ॥ बहुर्थश्चेत्तर्हि बहुजणपन्निवत्तीत्यादिना 'लो-
 कोत्तरवचसैवास्य' न्यायस्य बाधितत्वेनाऽनवकाशात् ॥

अर्थः—'महाजन' ए वाक्यमां वृद्ध प्रामाणिक पुरुषने क-
 हेनार जो महत् शब्द होय तो तेनो अंगीकार करीए ठीए. केमजे,
 वृद्ध प्रामाणिक जे गणधरादि उत्तम पुरुष तेनोज मार्ग अमो मो-
 क्षमार्गपणे अंगीकार करीए ठीए ए हेतु माटे, एटले " महाजनो
 येन " ए वाक्यमां महाजन ए शब्दे करीने गणधरा ए प्रकारे अर्थ

त्सार्य माध्यस्थमास्थाय सूक्ष्मभेदकया परीक्षस्व ज्ञावसंघं येन क्व
चित्प्रेक्षसे ॥ भवमेव नास्तिकतामवलंब्य ज्ञवांज्ञोद्यौ मंकीरिति ॥
तस्माद् जगवद्वचनान्यथानुपपत्त्या संप्रत्यप्यस्ति ज्ञावसंघः स
एव भेदावता दुःसंघपरिहारेणाच्युपेतव्यः ।

अर्थः—ते माटे जो तुं शुद्ध मार्गनी स्पृहावाळो थयो होय
तो मत्सरपणानो त्याग करी मध्यस्थपणुं अंगिकार करी सूक्ष्म
बुद्धिपरीक्षा कर, जेणे करीने कोइ जगाए तुं ज्ञाव संघने देखीश.
पण आ प्रकारनुं नास्तिकपणुं अवलंबन करी संसार समुद्रमां रु-
बीश नही. माटे जगवंतनुं वचन अन्यथा थाय एटले व्यर्थ पने,
ए हेतु माटे आ काळमा पण ज्ञाव संघ ठे, अने बुद्धिवंत प्राणीए
माठा संघनो परिहार करी तेज साचो संघ अंगीकार करवो.

टीकाः—एतेन गुणिद्वेषधीप्रसाधनाय यदुक्तं मूलपूर्वपक्षे
इदानीं । इ जगवद्विरहादित्यादि इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानित्यंतं तद-
पि प्रतिक्रियं भवसेयं ॥ जगवद्विरहेऽपि सन्मार्गपरिज्ञानोपायानां
बहुशस्तदागमेऽभिधानेन तदर्थिना तत्परिज्ञानसिद्धेः ॥ बहु-
जनप्रवृत्तेश्च मोक्षपथतयाच्युपगमे लौकिकधर्मस्यैवाच्युपगमा-
पत्तेः ॥ तत्प्रवृत्तेस्तत्रैवातिशूयस्त्वात् ॥ महाजनो येनेत्यादिना
लौकिकन्यायेन तत्प्रवृत्तेः प्रामाण्यसमर्थनं त्वात्मकदर्थं न
भवे ज्ञवंतः ॥

अर्थः—ए वात कही, तेणे करीने गुणोजन उपर द्वेष बुद्धि
ठे एम । तळ करवाने जे पूर्वे मूळ पक्षमां आ प्रकारे कथुं हतुं जे

गतिविपाकश्रुत्या तत्परिहारेण प्रकृतसंघबाह्यत्वस्यैव तेषां
चेतसि रुचितत्वानदंतर्जावे तु तेषामपि तत्प्रवृत्तिवर्तिष्णुतयाऽ
नंतजवाटवीपर्यटनप्रसंगात् ॥

अर्थः—एम जो न होय तो तीर्थंकर गणधर इत्यादिकने
पण असंयतना दोष प्रतिपादन करनार एवा आगम ग्रंथने बांधतां
परनिंदा थइ तेणे करीने दोषनी प्राप्ति थशे. आ काळना संघनी
प्रवृत्तिनो परिहार करवो तेणे करीने सुविहितोने ए संघथी बाह्य-
पणुं प्राप्त थवुं ते जूषण ठे पण दूषण नथी. केमजे ते दुर्विहित
संघनी प्रवृत्तिने उत्सूत्रपणुं प्राप्त थाय ठे तेणे करीने उत्सूत्रप्रवृत्ति
करनारने अति आकरी दुर्गतिरुप फळ थाय ठे, एम शास्त्रथी सां-
जळीए ठीए. ए हेतु माटे ते उत्सूत्रनी प्रवृत्तिनो त्याग करीने
आ काळना दुर्विहित संघथी बाहिरपणे रहेवुं एमज ते सुविहितना
चितमां रुच्युं ठे, अने जो दुर्विहित संघमां जळी जाय तो ते सु-
विहितोने पण तेमना जेवी प्रवृत्तिमां वर्तवापणुं थाय तेणे करीने
अनंत जव त्रमण करवानो प्रसंग थाय.

टीकाः—अत आधुनिकसंघबाह्यत्वेनैव तेषां गुणित्वं तथा च
तेषूच्छेदबुद्धिर्महापापीयसामेव जवति ॥ तस्मात्तेषु मुख्यार्थिनां
प्रमोद एव विधातव्यो न तनीयस्यपि द्वेषधीरिति व्यवस्थितं॥य-
दपि पूर्वपक्षे गौतमादिषु यतिशब्दप्रवृत्तित्वात्कथं निरुपेक्ष्विदानीं-
तनसाधुषु प्रवर्तत इत्याशंक्य यथा कल्पवृक्षगुणवैकल्ये निर्वादिषु
तरुशब्दप्रवृत्तिरित्यादिना दृष्टान्तद्वयेनेदानींतनमुनिषु यतिशब्द-
प्रवृत्तिसमर्थनं तदप्यसमीचीनं ॥

कहेता हो तो ते वाक्य अमारे मान्य ठे अने महाजन शब्दे करीने 'घणा लोक' एम अर्थ करो तो "बहु जण पत्नी वत्ती" इत्यादि शास्त्र वचने करीनेज ए न्यायने बाध लाग्यो, माटे ए वाक्यनो अंगीकार नथी करता.

टीका:—तथा यदि परगृहवासिनो महात्मानः सुविहिताः सत्पथकुपथविज्ञागङ्गापनायारक्तद्विष्टतया ज्ञव्येज्यः सुविहितदुर्विहितगुणदोषाविर्भावकं यथावस्थितमागमार्थं व्याचक्षते ॥ नैतावता त उपालंजमर्हति ॥ आत्मोत्कर्षपरापकर्ष विख्यापयिष्यैव तद्वाख्यानस्य सुष्ठु विजृम्भमाण मित्यादिनात्मस्तुतिपरनिंदाज्ञावेन यतिनां दोषतया जिधानात् ॥

अर्थ:—बली परघरवासी महात्मा सुविहित पुरुष सत्मार्ग अने कुमार्ग ए बेनो विज्ञाग जणाववाने रागद्वेष रहित ज्ञव्य प्राणी प्रत्ये सुविहितना गुण तथा दुर्विहितना दोष जेम ठे तेम प्रगट करनार एवो आगमनो अर्थ कहे ठे. तेणे करीने ते सुविहित पुरुषो जलंजो देवा योग्य नथी. जो पोतानो उत्कर्ष जणाववानी इच्छायेज "सुष्ठु विजृम्भमाण" इत्यादि पोतानी स्तुति अने परनिंदानो जाव राखीने कहेता होय तो दोषपणुं कहेवाय पण ते तो तेमने नथी.

टीका:—अन्यथा तीर्थकर गणधरादीनामप्यसंयतदोषप्रतिपादकमागमग्रंथं ग्रन्थतां परनिंदकत्वेन दूषणापत्तेः ॥ ऐदं युगीनसंघप्रवृत्ति परिहारेण च संघ बाह्यत्वप्रतिपादनममीषां भूषणं न तु दूषणं ॥ तत्प्रवृत्तेरुत्सूत्रत्वेन तत्कारिणां दारुणदू-

टीकाः—तथाहि यमुपरम इति पाठाद्यबल्युपरमति पापे-
न्य इति पापोपरमो यद्वा यती प्रयत्न इति धातुपाठात् यतते क्रिया-
स्वित्यतिरिति क्षेत्रकालाद्यपेक्षोऽनुष्ठानप्रयत्नो यतिशब्दप्रवृत्ति-
निमित्तं ॥ ततश्च यः पापोपरतो यश्च बलकालादिसामग्रीसमग्रः
सततमशठोऽनुष्ठाने समुत्तिष्ठते योपि देशकालसंहननामयवैष-
म्यात्संपूर्णमनुष्ठानमनुष्ठानुमपारयन्नपि निजशरीरशक्त्यादिकम-
गोपयन् शाठ्यपरिहारेण क्रियासु यतते तत्र सर्वत्रापि यतिशब्दो
गौतमादिवत् प्रवर्तते प्रवृत्ति निमित्तस्यज्ञावात्

अर्थ—ते वात देखाने ठे जे 'यमुपरमे' ए प्रकारनो धातु ठे
तेनो अर्थ विराम पामवारूप ठे, जे पापथकी विराम पामे तेने यति
कहीए, अथवा 'यति प्रयत्ने' ए धातुनो प्रयत्नरूपी अर्थ ठे, तेथी
जे क्रियाने विषे प्रयत्न करे तेने यति कहीए, ए प्रकारे क्षेत्र काला-
दिकनी अपेक्षाये अनुष्ठाननो प्रयत्न करवो, ते यति शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं कारण ठे, माटे जे पापथी विराम पाम्यो, अने पोतानुं बळ
तथा काळादि सामग्री तेणे सहित थयो अने निरंतर अशठपणे अनु-
ष्ठान करवामां तत्पर ठे अने जे देश, काल, बळ शरीर तेमनुं वि-
षमपणुं नथी, माटे संपूर्ण अनुष्ठान करवाने पार पामतो नथी तो
पण पोतानी शरीर शक्ति आदिक गोपवतो नथी अने अशठपणानो
त्याग करी क्रियाने विषे प्रवर्तें ठे ते सर्व जगाथे पण यति शब्द
गौतमादिकनी पेठे प्रवर्तें ठे, केमजे त्यां यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं का-
रण रथुं ठे ए हेतु माटे.

અર્થઃ—એ હેતુ માટે આ કાલના સંઘથી જુદું પરુતું તેણે કરીનેજ સુવિહિતને ગુણીપણું છે, વળી તે ગુણી પુરુષોને વિષે મહા પાપી પુરુષોનેજ તેમનો નાશ કરવો એવી બુદ્ધિ થાય છે, માટે મુક્તિની ઇચ્છા કરનાર પુરુષોએ તે સુવિહિતને વિષે પ્રમોદ રાખવો એટલે તેમને જોઈ હરખ પામવું, પણ અદ્વપ માત્ર ઈષ બુદ્ધિ ન રાખવી એ વાત સિદ્ધ થઈ. જો પણ પૂર્વ પદ્ધતિને વિષે ગૌતમાદિકને વિષે યતિ શબ્દનું પ્રવૃત્તિપણું છે, તો પણ નિર્ગુણ એવા આ કાલના સાધુને વિષે કેમ તે શબ્દ પ્રવર્તે છે, એ પ્રકારની આશંકા કરીને જેમ લીંબના આદિ વૃક્ષને વિષે કદ્વપવૃક્ષના ગુણ નથી, તો પણ કદ્વપવૃક્ષ એ પ્રકારના શબ્દની પ્રવૃત્તિ છે તેમ. ઇત્યાદિ બે દૃષ્ટાંતવચે આ કાલના મુનિજને વિષે યતિ શબ્દનું જે સમર્થન કર્યું તે પણ અઘટિત કર્યું.

ટીકાઃ—પ્રવર્તતા હિ નામ કદ્વપવૃક્ષગુણાડ્યોગેપિ નિંબાદિષુ તરુશબ્દસ્તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય શાખાદિમત્ત્વસ્યોત્તરયત્રાપ્યનુગમાત્ ॥ ૬૬ તુ યતિશબ્દપ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય લિંગિભ્વનુપપત્તેઃ કથં તન્નશબ્દસ્તત્ર પ્રવર્તતે ॥

અર્થઃ—અથવા લીંબના આદિકને વિષે નિશ્ચે કદ્વપવૃક્ષના ગુણનો યોગ નથી તો પણ તેમને વિષે તરુશબ્દની પ્રવૃત્તિનું નિમિત્ત જે શાખાદિ સહિતપણું તે બે જગાએ પણ વિદ્યમાન છે એ હેતુ માટે, અહીં તો યતિશબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે લિંગધારીયોને વિષે દેખાતું નથી. માટે તેમને વિષે યતિ શબ્દ કેમ પ્રવર્તે ? ॥

थपसी रुढी, तेणीए पापमां प्रवर्त्तेला अने सर्वप्रकारे क्रिया अनुष्ठान-
थी रहित एवा अने प्रगटपणे कपटने रहेवानुं स्थळरूप अने प्रत्यक्ष
पापरूप एवा ते लिंगधारीउने विषे जेम लीबमाने विषे कल्पवृक्ष
शब्दनी प्रवृत्ति ठे तेवी रीते पण यति शब्दनी प्रवृत्ति कोइ प्रकारनुं
पण प्रवर्त्तवानुं कारण न ठेते केम प्रवृत्ति शकें एटले लिंगधारीउने
मुनि एवो शब्द पण केमज कही शक्याय ?

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

इयसीलंगजुया खलु, दुस्कंतकरा जिणेहिं पञ्चता ॥
जावपहाशा जइणो, न उ अत्रे दव लिंगधरा ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, अठार हजार शीलान्ग-
रथ तेणे संयुक्त एवा अने निश्चे दुःखनी अंत करनीर एवा जाव
प्रधान एटले जाव जेने प्रधान ठे एवा यति जिनराजे कही ठे पण
बीजा अव्यंथो लिंग धरनार एवाने यति नथी कही.

टीकाः—तस्मान्न निंबादिषु तरुशब्दप्रवृत्तिदृष्टांतावष्टंजेन
लिंगिषु यतिशब्दप्रवृत्तिरुपपद्यते ॥ यश्च यथा जाल्यमणिगुणवैयु-
ष्येपिकाचे मणिशब्दप्रयोग इति द्वितीयदृष्टांतोपन्यासस्तत्र सं-
प्रतिपत्तिरुत्तरम् ॥

अर्थः—ए हेतु माटे लिंबादिकने विषे वृक्ष शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं जे दृष्टांत तेनुं अवलंबन करवुं तेणे करीने लिंगधारीउने विषे

ટીકા:—યદુક્તં ॥

મત્વા જવનૈર્ગુણ્યં, યદ્વત્યુપરમતિ યેન પાપેજ્યઃ ॥

કૃતિકારણાનુમિતિજિ-સ્તેન યતિમુદાહરંતિ જિનાઃ

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સંસારનું અસારપણું માનીને જે કરવું કરાવવું અને અનુમોદવું એ ત્રણ પ્રકારે પાપથી વિ-
રામ પામ્યો છે, તેને શ્વેતાંબર યતિ જિનરાજે કહ્યો છે.

ટીકા:—તથા ॥

નાણેણ દંસણેણં, ચારિત્તેણં તવેણ વિરિણ ॥

જે સાહ્યંતિ મુક્કં, તે સાહૂજાવજણોત્તિ ॥

જો હુજ્જા ઉ અસમથ્થો, રોગેણ વ પિહ્વિઠં જુરિયદેહો ॥

સવમવિ જહાજ્જણિયં, કયાઈ નતરિજ્જા કાઝંજો ॥

સોવિય નિયયપરક્કમ, વવસાય ધિર્ફલં અગૂહંતો ॥

મોત્તૂણ કૂમ્મચરિયં, જઈ જયતો અવસ્સજ્જ ॥

ટીકા:—યે તુ પાપવ્યાવૃત્તાઃ શક્તિમંતૈપિ ચ સાંપ્રતિ-
કરૂઢ્યા સર્વથાનુષ્ઠાનવિકલાસ્તેષુ પ્રકટકપટકૂટેષુ પ્રત્યક્ષપાપ-
કૂટેષુ લિંગિદુર્ડુરૂઢેષુ નિમિત્તાજ્ઞાવાચતિ શબ્દઃ પ્રવર્ત્તમાનઃ કથં
કઠ્ઠાં બઢ્ઢીયાત્ ॥

અર્થ:—વઢી જે પોતે શક્તિવાળા છે તોપણ આ કાલે જે

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीजने विषे पण कह्या एवा न्याये करी-
ने यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण बाह्यथी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी ज्ञांति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावे ठे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन लिंगिनिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन ज्ञानां चेतसि कोपावि-
र्त्तावं संज्ञावयंस्तत्कामणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविश्रिकी-
र्षुराह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक जोजनादि दश द्वारे करीने
लिंगधारीजण निरुपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
ठे एम कळुं. ए हेतु माटे. ते सांजळी जर पुरुषने चित्तमां क्रोधनो
आवेश थयो ह्मणे एम संज्ञावना करनार ग्रंथकार ते अवसरे ते कही
देखारवाना प्रयोजनने प्रगट करता ठता आ प्रकारे कहे ठे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकथनया तथ्ययापीह कश्चिन् ।
मेदं ज्ञासीदनुचितमग्नौ मा कुपत्कोपि यस्मात् ॥
जैनज्जात्या कुपथपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहा ।
पोहायेदं किमपि कृपया कद्विपतं जद्विपतं च ॥३४॥

યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિ થાય છે, વઢી જેમ જાતિવંત મણિના ગુણ જે-
માં નથી એવો પણ કાચનો કકનો તેને વિષે મણિ શબ્દનો પ્રયોગ
થાય છે. એ પ્રકારનું બીજું દૃષ્ટાંત સ્થાપન કર્યું, તે જગાયે યુક્તિ સ-
હિત ઉત્તર આ પ્રકારનો છે.

ટીકાઃ—કાચો હિ ન વસ્તુતો મણિશબ્દવાચ્યઃ॥પરીક્ષાશા-
સ્ત્રપ્રસિદ્ધસ્ય તદસાધારણલક્ષણસ્ય તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્યતત્રાજ્ઞાવા-
ત્ ॥ નીલત્વાદિકિરણનિકુરંબકરંબિતત્વાદિબાહ્યસાધારણધ-
ર્મદર્શનાત્ત્વઽજ્ઞા સ્તત્રાપિ મણિશબ્દં પ્રયુજતે ॥

અર્થઃ—જે કાચ છે તે નિશ્ચે વસ્તુતાયે મણિ શબ્દવચે ક-
હેવા યોગ્ય નથી. કેમજે મણિની પરીક્ષા કરવાનાં જે શાસ્ત્ર તેમાં
પ્રસિદ્ધપણે કહેલાં જે મણિના અસાધારણ લક્ષણ તેની પ્રવૃત્તિનું
કારણ તે કાચના કકનામાં દેખાતાં નથી એ હેતુ માટે,
નીલપણું इत्यादि કિરણનો જે સમૂહ તેણે સહિત પણું છે
इत्यादि બાહ્યથી સાધારણ ધર્મ દેખવાથી અજ્ઞાની પુરુષો તો તે કા-
ચના કકનાને વિષે પણ મણિ શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે.

ટીકાઃ—एव यत्याज्ञाशेषव्युक्तन्यायेन यति शब्द प्रवृ-
त्ति निमित्ताज्ञावेपि बाह्यरजोहरणादिलिङिनेपथ्यादिसाधारण
धर्मोपलंजात् त्रांता यतिशब्दं प्रवर्त्तयन्ति ॥ तस्मात्सुविहितेष्वेव-
कालाद्यनुरूपं यतमानेषु वास्तवो यतिशब्दप्रयोग इति वृत्तार्थः॥३३॥

टीकाः—यदि हेतदनुचितं स्यात्तदा तद्ज्ञानानंतरं कोपो-
पि कर्तुं कथंचित् युज्येत ॥ न चैवं तस्मान्न कोपनीयं ॥ अथ
यद्येवं मिथ्यापथकथनेन परेषां कोपाविर्भावशंका तदासौ न
कथनीय एव ॥ परं संक्षेपहेतोः सत्यस्यापि वचनस्यावक्तव्य
त्वेनाभिधानात् ॥

अर्थः—जो आ कहेवुं निश्चे अनुचित होय तो ते जाणवा
पढी कोइ प्रकारे कोप पण करवो घटे, पण आ तो एम नथी माटे
कोप न करवो. हवे जो एमज होय के मिथ्या मार्गनुं जे कहेवुं तेणे
करीने परने कोप उत्पन्न थसे एवी शंका रही ठे, तो ए वात कहे-
वीज नहीं. केम जे परप्रत्ये क्लेश उत्पन्न थवानुं कारणरूप एवुं सत्य
वचन पण न बोलवुं एम शास्त्र वचन ठे.

टीकाः—यदुक्तं

सच्चावि सा न वत्तवा, जनु पावस्स आगमो ॥
इत्यतआह ॥

यस्माद्यतो हेतोर्जेनज्रांत्या साधुसाध्वीश्रावकश्राविका

चैत्याद्याकारदर्शनादार्हतमेतत्प्रवचनमिति मिथ्याज्ञानेन
न हि लिंग्यादयस्तत्त्वत आर्हता उक्तन्यायेन तेषां तथा त्वस्यापा-
करणात् ॥

अर्थः—ते कही देखामे ठे जे, जेथी पाप लागे एवी सत्य

ટીકા:—ઇત્યં પ્રાકૃપ્રતિપાદિતપ્રકારેણ મિથ્યાપથકથન-
યા ત્રૈત્યવાસીપ્રરૂપિતોત્સૂત્રમાર્ગપ્રકટનયા કરણજૂતયા તથ્યયા
પિ યથાર્થયાપિ અસત્યયા હિ તયા કોપોત્પાદાદ્યપિકસ્યાપિ
સંજ્ઞાવ્યત્ત્વમ્મિત્યપિ શબ્દાર્થઃ

અર્થ:—પૂર્વે પ્રતિપાદન કષ્ટ પ્રકારે મિથ્યા માર્ગનું જે કહેવું
ઘટલે ત્રૈત્યવાસીએ પ્રરૂપણા કરેલો જે માર્ગ તેનું ઉત્સૂત્રપણે જે પ્રગટ
કરી દેલાકવું તે વાત યથાર્થ છે ઘટલે સત્ય છે, તો પણ, ઘટલે તે
વાત અસત્ય હોય તો કોઈને પણ ક્રોધ આદિ ઉત્પન્ન થાય એમ સં-
જ્ઞાવના કરીએ બીજા ઘટલો અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—શ્દ્ધ લોકે પ્રવચને વાકશ્ચિજ્ઞાનશાસનસ્થો માઙ્ગા-
સીત્રમામંસ્ત યત્ શ્દ્ધં મિથ્યાપથકુપથત્વપ્રકટનં અનુચિતમસંગ-
તં ॥ યદિ હીદં રાગદ્વેષાજ્યામતથ્યં વિધીયેત તદા નૌચિત્યં
સ્યાન્નચૈવમસ્તિ ॥ અથો ઇત્યાનંતર્યેઽવ્યયં ॥ તેનાનુચિતજ્ઞાનાનં
તરં મા કુપત્ મા ક્રુધત્ કોપિ કશ્ચિત્ ॥

અર્થ:—અહીં લોકને વિષે અથવા પ્રવચનને વિષે કોઈ
જિન શાસનમાં રહેલો જીવ તે એમ ન માનશો જે આ મિથ્યા મા-
ર્ગનું કુમાર્ગપણું પ્રગટ કર્યું તે અનુચિત છે ઘટલે અઘટતું છે. કેમજે
જો રાગ દ્વેષવગે લોટી પ્રરૂપણા કરીએ તો અનુચિતપણું આવે, પણ
આ તો એમ નથી. અનંતર અર્થને વિષે “અથ” ઘટલો અવ્યય
જાણવો, તે હેતુ માટે અનુચિત જાણ્યા પછી કોઈ પણ પ્રાણી
ક્રોધ ન પામે.

अर्थः—तेणे करीने कुमार्गमां पमेळा पुरुषोने जोइ तेमनो विशेष मोह नाश करवाने एटले पूर्वे कहुं ए प्रकारे प्रबल मिथ्या ज्ञानने नाश करवा आ लिंगधारीजनुं मिथ्या मार्गनुं स्वरूप कांडक दिशमात्र देखामयुं ठे. केमजे ठच्चस्थ दृष्टीवाळा पुरुषोए तो सो जीजोवने पण लिंगधारीजनुं कुमार्ग कही देखामवा समर्थ थवातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—कृपया कथममी मूढास्तीर्थाज्ञावकदर्शिताः कुपथ स्वरूपं विज्ञाय तत्परिहारेण सत्यथमन्युपेत्य नवोदधिं तरिष्यंती-
त्यनु कंपया कद्वितं जव्यप्रतिपिपादयिषया सकलं संकल्य
प्रथमंचेतसि मज्जितं ततो जड्वितं अक्षररचनयादृग्धं॥ तदंतरेण
परस्य पुरतः सन्यक् प्रतिपादयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—कृपाये करीने आ प्रकारे कहुं ठे. कृपा ते शुं ? तो तीर्थना अज्ञावथो कदर्थनाने पामेळा आ मूढ पुरुषो कुमार्गना स्वरूपने जाणी तेनो परिहार करवो तेणे करीने सन्मार्ग पामी संसार समुद्रने तरशे ए प्रकारनी अनुकंपावने प्रथम चित्तमां संकलना करी जव्यपणुं प्रतिपादन करवानी इच्छावने कल्पना करी कहुं ठे, एटले अक्षरनी रचनावने कर्तुं, केमजे ते विना बीजाना मोढा आ-
गळ सारी रीते प्रतिपादन करी शकातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—च समुच्चये ॥ एतेन सच्चावीत्याद्यागमबलेन पर संकलेशनिबंधनं सत्यमपि वचो न वचनीयमिति यदाशंकितं ॥
तद्व्यपाकृतं अस्यागमस्यान्वयविषयत्वात् ॥ तथाहि ॥ धर्मा

वाणी होय तो ते पण न बोलवी. एवी आशंका करी तेनो उत्तर
कहे ठे. जे हेतु माटे आ जैन ठे एवी आंतिये करीने साधु, साध्वी,
श्रावक, श्राविका तथा चैत्य इत्यादि बाह्यथी आकार मात्रने देखी-
ने आ अरिहंतनुं प्रवचन ठे ए प्रकारे मिथ्या ज्ञाने करीने लिंगधारी
आदिक पुरुषो तत्वथी जैनी नथी. केम जे पूर्वे कहुं ए प्रकारे ते
लिंगधारीउने जैनीपणानुं खंरुन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—ततो यथा हृत्पूरपूरितोदराः सकलमुपलादिजालं
कांचनतयाऽध्यवास्यंति तथा तेपि जम्हाःकुवासनावासितांतःकर-
णा वस्तुतोऽनार्हतमप्येतत् लिंगिवर्त्माहंतमिति विपर्यस्यंतीति
भवति जैनत्रांतिः ॥

अर्थ:—जेम कोइक ते पाषाणना समूहने आ सोनानो
ढगलो ठे ए प्रकारनो निश्चय करे तेम नठारी वासनावके जेमनां
अंतःकरण वासनावालां थयां ठे एवा जरु पुरुषो वस्तुताए आ
लिंगधारीउं मार्ग अरिहंत संबंधी नथी. तो पण ते मार्गने अ-
रिहंतनो जाणे ठे एज जैनपणानी आंति ठे.

टीका:—तथा कुपथपतितान् कुमार्गप्रस्थितान् नृन् मा-
नवान् प्रेक्ष्य अवलोक्य तत्प्रमोहापोहाय कुपथपतितनरप्रागुक्त
प्रबलमिथ्याज्ञानापनोदाय इदं एतद्विलगिनां मिथ्यापथस्वरूपं-
किमपि दिग्मात्रं सकलस्य तस्यार्वाग्दार्शजिर्जिब्वाशतेना-
पि वक्तुमशक्यत्वात् ॥

विचित्रं विचित्रतस्तदुत्पत्तवजद्वपनस्य तेषां संक्षेपहेतुत्वेपि
प्रवचनप्रज्ञावनाभिमततयाचित्यपुण्यसंज्ञारकारणत्वेनाभिधा-
नात्तज्जद्वपनमवश्यं कर्तव्यमेव ॥

अर्थः—केम जे ते सत्य वचन विघातनुं कारण ठे ए हेतु
माटे. त्यारे ते जगाए शुं करवुं? तो तेथी उलटुं वचन बोलवुं. केम जे
ते जगाए ते उलटुं वचन बोलवुं एज हितकारी ठे. ते वचनज ते
जगाए सत्य ठे, केम जे शास्त्रमां कहुं ठे जे, सत्य वचन ते कयुं?
तो तेनो उत्तर एम कयों ठे जे, जे वचन प्राणी मात्रने हितकारी
होय ते सत्य वचन जाणवुं. पूर्वे कहुं इत्यादि स्थळ एज ए आग-
मनो विषय ठे. एटळे एकी जगाए सत्य पण न बोलवुं एम अजि-
प्राय ठे. अहीं तो पासथ्यादि चोर पुरुषोए वश करीने उन्मार्गवने
संसाररूपी पोताने रहेवानुं गाम ते प्रत्ये लइ जवा मांफेलो जेम जेने
माथे राजा न होय तेवा जगत्ने पोतानी नजरमां आवे त्यां खेंची
जाय तेनी पेठे लोकना समूहने जोइ कोइ महा सत्त्ववंत प्राणीए
ते लुंटाता लोकोनो पोकार सांजळी ते चोर लोकने द्वेषनुं कारण
एवुं पण ते चोरनुं उन्मार्गे वर्तवापणुं प्रकाश करी देखाम्युं, तेम
प्रवचननी प्रज्ञावना थाय एवा हेतुवने चितवनमां न आवे एवा
पुण्यना समूहनुं कारण जाणो ते लिंगधारीउना स्वरूपनुं निरूपण
कर्युं ते शास्त्रमां करवानुं कहुं ठे, माटे अवश्य करवा योग्यज ठे.

टीकाः—॥यदुक्तं॥

सुहसिलतेण गहिण, जवगहिं तेण जगन्धिय मणाहे ॥
जो कुणइ कुवियत्तं, सो वन्नं कुणइ संघस्स ॥

યોગ્યં પ્રતિ હિતૈષિણાપિ સત્યમપિ હિતોપદેશવચનં ન જ્ઞાણીયં॥
તસ્ય કર્મબંધહેતુત્વાત્ ॥ તથા ક્વચિદટવ્યાદૌ તસ્થુષા મુનિ-
ના દેદ્વશુષાપિમૃગં મૃગયમાણસ્ય વ્યાધસ્યાનુયુંજાનસ્યાપિ તસ્ય
પુરતો મૃગદર્શનં સત્યમપિ નાજ્ઞિધાતવ્યમ્ ॥

અર્થઃ—ચકારનો સમુચ્ચયવાચક અર્થ છે. આ પૂર્વે કહ્યું તેણે
કરીને “ સચ્ચીવી ” ઇત્યાદિ આગમ વચનના બહે કરીને પરને ક્ષે-
શનું કારણ એવું સત્ય વચન પણ ન બોલવું. એ પ્રકારની જે આશંકા
કરી હતી તે પણ દુર કરી, કેમજે એ આગમ વચનનો વિષય જૂદો
હે એ હેતુ માટે. તે જૂદા વિષયપણું, દેશ્વામે છે જે, જે પુરુષ ધર્મને
અયોગ્ય છે તે પ્રત્યે હિતને ઇચ્છનાર પુરુષે પણ હિતકારી ઉપદેશ વચન
સત્ય છે તે પણ ન બોલવું. કેમજે તેને કર્મબંધનું કારણપણું, થાય છે
એ હેતુ માટે. તે કહે છે જે, કોઈક અરણ્ય પ્રમુખ સ્થળને વિષે રહેલા
મુનિયે પારધીના જયથો નાંશીને મૃગ સંતાયો છે, તેને પોતે જાણે છે,
તો પણ મૃગયા કરનાર પારધીયે મૃગ ઓળટાં મુનિને પૂછ્યું તો પણ
તે આગળ સત્ય વચન પણ ન બોલ્યા, માટે એવો જગાએ સત્ય ન
બોલવું એમ શાસ્ત્રનો અજ્ઞિપ્રાય છે.

ટીકા—તદ્વિધાતનિમિશત્વાત્ ॥ કિંતુ તત્ર તદ્વિપરીતં વ-
ક્તવ્યં તદ્વિત્ત્વાત્ ॥ તદેવ વચનં તત્ર સત્યં ॥ નૂતં હિતં મિ-
તિવચનાત્ ॥ ઇત્યેવમાદિરસ્યાગમસ્ય વિષયઃ ॥ ઇહ તુ પાર્શ્વત્યાદિ-
મલિન્ધ્રુચૈર્વશીકૃત્યોત્પથેન સંસારપદ્ધર્મી નોયમાનં નોરાજકમિ-
વ જનનિવદ્મમેવદ્ય કેનાપિ સહાસત્ત્વેન વિધાયમાનસ્ય પૂત્કાર

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रोद्भूतेऽनंतकालात् कलिमलनिलये नामनेपथ्यतोऽर्धन्,
मार्गत्रांतिं दधानेऽथ च तदग्निमरे तत्त्वतोऽस्मिन् दुरध्वो॥
कारुण्याद्यः कुबोधनृषु निरसिसिषुर्दोषसंख्यां विवक्षे,
दंज्रोन्नोधेः प्रमित्सेत्सकलगगनो ह्यर्धेन वा विधित्सेत्॥ ३५॥

टीकाः—यत इति यस्माद्धेतोरस्मिन् दुरध्वेऽनंतकालात्
प्रोद्भूते यो दोषसंख्यां विवक्षेदित्यादि संबंधः ॥ तत्र प्रोद्भूते
संजाते अनंतकालात् अनंतानेहसा अनंतोत्सर्पिण्यवस-
र्पिणीपरीवर्तनेनास्यकुमार्गस्याश्चर्यदशकांतःपातित्वेन सिद्धांति
पादुर्जावप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—जे हेतु माटे अनंतो काल गया पठी उत्पन्न थएलो
आ दुष्ट मार्ग तेने विषे जे दोष रह्या ठे, तेनी संख्या करवा जे पु-
रुष इच्छे; इत्यादि संबंध जाणवो. तेमां अनंतो काल गया पठी ए-
टळे अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काल गये आ लिंगधारीऊनो
करेलो कुमार्ग ते दश आश्चर्यमांनुं ए ठेद्लु असंजति पूजनरूप
आ आश्चर्य ठे, एम एनी उत्पत्ति सिद्धांतमां प्रतिपादन करी ठे.

टीकाः—कलिमलनिलये दुष्यमापातकनिवासे दुष्यमा-
कालोद्वपरकालापेक्षया महार्णवः ॥ ततश्चात्रातीवासमंजसप्र-
वृत्तिदर्शनात्संज्ञाव्यते सकलं दुष्यमामलं दुरध्वेऽस्मिन्नवसति॥

અતઃ કુપથપંકનિમજ્જત્રનિકરોઢ્ઢરણાય મયા કિંચિજ્જ-
દ્વિપતમિદમિતિસુષ્ટુકં જગવતા પ્રકરણકારેણેતિવૃત્તાર્થઃ ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે કુમાર્ગરૂપી કાદવને વિષે વ્રુરતા લો-
કના સમૂહને દેહી તેનો ઉઢ્ઢાર કરવાને અમોએ આ કાંશક કહ્યું,
માટે સમર્થ એવા આ પ્રકરણના કરનારે લિંગધારીનું સ્વરૂપ નિરૂપણ
કર્યું તે ઠીકજ કર્યું છે, એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૪ ॥

ટીકાઃ—અથ કિમિતિ દિગ્માત્રમેવાજિહિતં યાવતા નિઃ
શેષદોષપ્રકાશનેન હિ મિથ્યાપથઃ સુજ્ઞાનઃ સુલ્લજશ્ચ જવતી
ત્યાશંક્ય તન્નિરાસવ્યોતકેન યત ઇતિ પદેનાંતરાપૂર્ય તદોષાણા-
માનંત્યેનાજિધાનાશક્યત્વં નિદર્શનયાવિર્જાવિયત્રાહ ॥ યતઃ ॥

અર્થઃ—આ કારણ માટે લિંગધારીના સ્વરૂપનું નિરૂપણ
દિશમાત્રજ દેહાર્યું? જેવું છે તેવું સમસ્ત દેહાર્યું હોય તો નિશ્ચે
મિથ્યામાર્ગ સુલેથી જાણવામાં આવે તથા સુલેથી ત્યાગ થાય એવી
આશંકા મનમાં ધરી તેનું સ્વરૂપ જણાવનાર ‘યત’ એ પ્રકારનું પદ વચ્ચે
મુકો તેનો ઉત્તર આ પ્રકારે છે, એમ કહેતાં ગ્રંથકાર જણાવે છે જે
તે લિંગધારીના સમસ્ત દોષ અનંતા છે, તે સર્વે દોષ કહેવાનું
મારું સામર્થ્ય નથી એ પ્રકારે નિદર્શના અલંકારવચ્ચે પ્રગટ કરતા ઠતા
આ પ્રકારનું કાવ્ય કહે છે.

लिंगधारीज्जनो मार्ग एज जिन मार्ग हृशे एवी आशंका थायि ठे तेनो उत्तर कहे ठे जे,

टीकाः—अथ चेति प्रतिकूलपक्षांतरद्योतकमव्ययं ॥ न-
न्वतः परमार्थतः तदजिमरेऽर्हन्मार्गघातुके ॥ अयमर्थः ॥ यथाऽ
जिमराः प्रह्वन्नघातुकाः स्ववेषेण राजादिघातकर्तुमशक्नुवन्तो
वेषंपरावर्त्तनेन राजादिकं व्यापादयन्ति ॥ तथैतेपि गृहस्थवेषेणा-
र्हन्मार्गच्छेदनं तथाविधातुमपारयन्तो यतिवेषेण विरूद्धप्ररूप-
णाचेष्टितादिनाऽर्हन्मार्गमुच्छिदन्तीति ज्वन्त्यजिमराः ॥

अर्थः—‘अथ च’ एटझो विपरीत पक्षांतरने कहेनारो अ-
व्यय ठे. ए हेतु माटेनिश्चे परमार्थथी विचारी जोतां ए लिंगधारीज्ज
अरिहंतना मार्गने घात करनारा ठे. तेमां प्रगटपणे आवो जावार्थ
रह्यो ठे जे, जेम राजादिकने ठाना मारनारा घातकी पुरुषो ते पो-
तानो जेवो ठे तेवो वेश राखी राजा प्रमुखने मारवा समर्थ नथी
थता त्यारे पोतानो वेष पलटी बीजो वेष करी राजादिकने मारे ठे
तेम आ लिंगधारीज्ज पण गृहस्थना वेषवरे अरिहंतनो मार्ग ठेदन
करवा नसमर्थ थया त्यारे यतिनो वेष धारण करी विरूद्ध प्ररूप-
णाज करवी; इत्यादि उपायवरे अरिहंतना मार्गनो उच्छेद करे ठे
माटे ए घातकी ठे.

टीकाः—ततश्च दुरध्वदुरध्ववर्त्तिनोरजेदोपचारादित्य-
मुपन्यासः ॥ अस्मिन् प्राग्वर्णितस्वरूपे दुरध्वे कुमारं कारु-
ण्यात् मास्मामी वुरुन् जना अस्मिन् कुपथपंक इतिदयाध्यवसा-

અથવા કલિરેવકલહ એવ મલં કિદંતસ્યં નિલયે॥તથાનામ અ-
જિધાનં યથા લિંગદર્શનેપિ લોકા વક્તારો જવંતિ॥અમી જૈના અ-
મી સિતાંબરં જિહ્વંચરં ઇત્યાદિ ॥

અર્થઃ—કાલીકાલ સંબંધી પાપનું ઘરરૂપ એટલે દુઃષમા
કાલનાં પાપને રહેવાનું સ્થાનરૂપ એવા દુઃષમા કાલવચે બીજા કા-
લની અપેક્ષાવચે મહા પાપ છે, તે હેતુ માટે આ કાલમાં અતિશેજ
અઘટતી પ્રવૃત્તિ દેખવાથી એમ સંજ્ઞાવના થાય છે જે, સમસ્ત દુઃષ-
મા કાલનું પાપ આ દુષ્ટ માર્ગને વિષે નિવાસ કરી રહ્યું છે. અથવા
કલી કહેતાં કલહ એજ જે મલ તેનું ઘરરૂપ એવો આ લિંગધારી
ઉનો માર્ગ તેને વિષે નામ એટલે અજિધાન જેમ બાંહ્યથી લિંગ દેશે
ગતે પણ લોક એમ કહે છે જે, આ જૈની છે આ શ્વેતાંબરં જિહ્વ
છે ઇત્યાદિ ॥

ટીકાઃ—નેપથ્યં રજોહરણાદિવેષસ્તતો ઇન્દ્રઃ તતશ્ચ નામને
પથ્યતઃ સુવિહિતસાધરણાન્નામશ્રવણાન્નેપથ્યદર્શનાચ્છાઽર્હન્માર્ગ
ત્રાંતિ તાત્વિકજિનપથાદૃશ્યં દધાને વિત્રાણે ॥ નન્વયં પંચાસ્ત-
હિ જિનમાર્ગ એવ જીવિષ્યતીત્યત આહ ॥

અર્થઃ—નેપથ્ય કહેતાં રજોહરણાદિ વેષ, પઠી પૂર્વે કહ્યાં
તે પદનો ઇન્દ્ર સમાસ કરવો, વેશ માત્રના નામથી સુવિહિત મુ-
નિના જેવું એક નામ માત્ર સાંજાળવાથી તથા દેખવાથી અરિહંતના
માર્ગની ત્રાંતિને ધારણ કરતો શાસ્ત્રમાં કહેલો જે જિનમત તેની
ત્રાંતિ ઉપજાવતો. એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે, જે નિશ્ચે એ

અપરિતુષ્યન્ વિવક્ષિતતદાનંત્ય ચિત્ત્યાપયિષયા નિર્દર્શનાં-
તરમાહ ॥

અર્થઃ—એટલે આ કુમાર્ગને વિષે દોષની આટલી સંખ્યા
હે, એમ જે કહેવા ઇચ્છે હે (એટલો અર્થ હે) તે પુરુષ સમુદ્રના જલનું
પ્રમાણ કરે જે આ સમુદ્રમાં આટલું જલ હે, એટલે અંજલિ આદિ-
કવચે કહેવા ઇચ્છે, જે સમુદ્રનું જલ આટલો અંજલિયો પ્રમાણે હે.
સમુદ્રના જલની પ્રમાણ કરવાની ઇચ્છાનું દૃષ્ટાંત દેખાવ્યું તેણે કરી-
ને હુષ્ટ માર્ગના દોષનું અસંખ્યાતપણું સિદ્ધ થયું તેણે કરીને સંતોષ
ન પામતાં ગ્રંથકાર વળી તે દોષનું અનંતપણું હે એમ કહેવાની ઇચ્છા
બીજું દૃષ્ટાંત કહે હે.

ટીકાઃ—સકલગગનોદ્ભવનં પદ્મ્યાં સમગ્રાંતરિક્ષાંતપ્રાપ-
ણં વેતિ પદ્માંતરે વિધિત્સેત્ ચિકીર્ષેત્ ॥ અયં ચ નિર્દર્શના ના-
માલંકારઃ ॥ યત્ર પ્રાકરણિકાપ્રાકરણિકયોઃ પરસ્પરં સંબંધા
જાવાદુપમાયાં પર્યવસાનં સા નિર્દર્શનેતિ તદ્ભક્ષણાત્ ॥

અર્થઃ—સમસ્ત આકાશનું ઉદ્ભવન પગવચ્ચે કરવા ઇચ્છે
એવો હે, એમ બીજા પદ્ધતે વિષે અર્થ થયો એ નિર્દર્શનાનામે અલં-
કાર થયો. જે જગાણ વર્ણન કરવા યોગ્ય જે વસ્તુ તથા તેથી બીજી
વસ્તુ એ બેનો પરસ્પર સંબંધ નથી એ હેતુ માટે ઉપમાને વિષે પર્ય-
વસાન થયું તે નિર્દર્શનાલંકારનું ભક્ષણ હે.

યાત્ યઃકશ્ચિન્મહાસત્વો નૃષુલિંગિજ્ઞાવનાજ્ઞાવિતેષુ મન્યેષુ
કુબોધં કુદેશનોત્પાદિતમસત્પથે પિ સત્પથત્રમં નિરસિસિષુર્વિ-
જિત્સુઃ ॥ યદિ હિ કથંચિદમીષાં મૂઢાનાં દુરધ્વદોષસામસ્ય-
પ્રદર્શનેનાયં કુબોધો વિધ્વંસતે તદામી નપકૃતા જવંતીત્યાશયેન
દોષસંખ્યાં દૂષણેયતાં વિવક્ષેત્ અજિધિત્સેત્ ॥

અર્થઃ—તે હેતુમાટે દુષ્ટ એવો જે માર્ગ અને જે દુષ્ટ માર્ગમાં
રહેનાર પુરુષો એ બેનો ઉપચારથી અજેદ છે તેથી એ પ્રકારે કહ્યું.
આ પૂર્વ કહ્યો એવો જે દુષ્ટ માર્ગ તેને વિષે જનપુરુષો બુદ્ધે છે, તેને
દેખી એ પ્રકારની કરુણા આવી જે, આ પુરુષો કુમાર્ગરૂપી કાદવમાં
બુદ્ધે છે એવા અધ્યવસાયથી તેમને ઝડૂરવા આ કહ્યું છે, એમ સંબંધ
જાણવો. લિંગધારીર્જની જ્ઞાવનાવદે સહિત થયેલા તથા કુદેશનાથી
નત્પન્ન થયેલો જે કુબોધ એટલે અસત્ માર્ગને વિષે પણ આ સત્
માર્ગ છે એવી ઝાંતિ તેને નાશ કરવા ફઠ્ઠતા અને જય પામતા એવા
પુરુષો તેની મધ્યે કોઈક મહાસત્વવાળો પુરુષ એમ વિચારે છે જે,
કોઈ પ્રકારે આ મૂઢ પુરુષોને દુષ્ટ માર્ગ સંબંધી સમસ્ત દોષ દે-
ખાવીએ તો તેણે કરીને એમનો કુબોધ નાશ પામે તો એમનો ઉપ-
કાર કયોં કહેવાય એવા અજિપ્રાયવદે દોષ સંખ્યાને કહેવા ફઠ્ઠે ॥

ટીકાઃ—એતાવત્ સંખ્યા અત્ર કુમાર્ગે દોષાઃ સંતીતિ યો-
વક્તુમિષ્ઠેદિત્યર્થઃ ॥ સ પુમાન્ અંજોજલં અંજોધેરર્ણવસ્ય પ્રમિ-
ત્સેત્ ॥ શ્યદત્રાંજનં ઇતિ ચુલુકાદિજ્ઞિઃ સંચિખ્યાસેત્ ॥ જલ-
ધિજલપ્રમિત્સાનિદર્શનેન દુરધ્વદોષાણામસંખ્યેયતાસિદ્ધ્યા

शतसहस्रसंज्ञृतत्वाच्चदोषसंख्याप्यति बाहुद्वयाद्वक्तुमशक्येति॥
अतो दिग्मात्रमेवोदाहृतं ॥ तावन्मात्रेणापि केषांचित् पुण्या-
त्मानां मोहापोहेन सत्पथाज्युपगमो न विवक्ष्यतीति धियेति
वृत्तार्थः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे आ अर्थ सस्फुट ठे जे, जेम सागरनुं
जल अतिशे ठे माटे तेनुं प्रमाण करवा समर्थ नथी थवातुं. अथ-
वा समस्त आकाशनुं ठह्णघन करवा समर्थ नथी थवातुं. केमजे ते
अनंतु ठे ए हेतु माटे; तेम दुष्ट मार्गनुं महामिथ्यात्वरूपपणुं ठे ते
लोकोत्तर विरुद्ध जे अघटीत अर्थ तेनां सैंकमो तथा हजारो तेणे
सहित ठे माटे ते दोषनी संख्या पण अति घणी ठे. माटे कही श-
काती नथी, ए कारण माटे आ दिश मात्र देखामी ठे तेणे करीने
पण केटलाक पुण्यात्मा प्राणीने मोहनो नाश थशे तेणे करीने
सन्मार्गनी प्राप्ति थशे, एवी बुद्धिये करीने आ कहुं ठे. ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—ननूक्तन्यायेन लिंगिनश्चेद्यतयो न ज्वन्ति ॥ त-
र्हि न संखेव क्वचित्संप्रतिश्रुतोक्तलक्षणज्ञाजो यतयोऽदर्शनात् ॥
तथा च ज्ञानदर्शनाज्यामेव जगवत्तीर्थमनुवर्त्तत इति मन्यमानं
मूढंप्रति लिंगिज्यः पक्षांतरसंसूचकेन तथा शब्देनांतरापूर्व
संप्रति वर्त्तमानतया कालोचितयतिलक्षणलक्षितान् सुविहि-
तयतीन् प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—तर्क करी कहे ठे जे, पूर्वे कह्यो ए न्याये करीने

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

અન્નવદ્ધસ્તુસંબંધ ઉપમા પરિકલ્પક इति તદન્ન
પ્રાકરણિકાપ્રાકરણિકયોર્દુરધ્વદોષદોષસંખ્યાવિવક્ષણજલ્લધિજ-
લપ્રમિત્સયોર્દુરધ્વદોષસંખ્યાવિવક્ષણસકલગગનોદ્ધ્વંધનવિધિત્સ-
યોર્વા પૃથક્પૃથગ્વિષયત્વાદન્યોન્યાસંબંધયોરુપમાયાં પર્યવસાનં॥
સાગરાન્ન:પ્રમિત્સેવ ચ સકલગગનોદ્ધ્વંધનવિધિત્સેવ વા પ્રકૃત-
પુરુષેણ દુરધ્વદોષસંખ્યાવિવક્ષા ॥

અર્થ:—તે કહ્યું છે જે, ઉપમાની પરિકલ્પના કરનાર વસ્તુ-
નો સંબંધ જેમાં હોય તે નિર્દર્શનાલંકાર કહીએ, માટે આ જગાએ
વર્ણન કરવા યોગ્ય ને અવર્ણન કરવા યોગ્ય એવા જે દુષ્ટ માર્ગના
દોષ કહેવા તે તથા સમુદ્રના જલનું માન કરવું તે બેનું અથવા દુષ્ટ
માર્ગના દોષની સંખ્યાનું કહેવું તથા સકલ આકાશનું ઉદ્ધ્વંધન ક-
રવાની ઇચ્છા એ બેના વિષય જૂદા જૂદા છે, તે હેતુ માટે એ બેને પર-
સ્પર સંબંધ નથી તેથી ઉપમા અલંકારને વિષે એનું પર્યવસાન છે,
કેમ જે સમુદ્ર જલનો પ્રમાણ કરવાની ઇચ્છા જેવી છે અથવા સકલ
આકાશને ઉદ્ધ્વંધન કરવાની ઇચ્છા જેવી છે તેવી પુરુષને આ ચાલતો
લિંગધારીડનો કરેલો દુષ્ટ પ્રવાહરૂપ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરવાની
ઇચ્છા છે. છટલે પરમાર્થ એ છે જે એ માર્ગના દોષની સંખ્યા કરી
શકાય એવી નથી.

ટીકા:—તતોડ્યમર્થઃ ॥ ॥ યથા સાગરાન્નોડતિનૃપસ્ત્વાત
પ્રમાતુમશક્યં સકલગગનોદ્ધ્વંધનં વાનંત્યાદિધાતુમશક્યં તથા
દુરધ્વસ્ય મહામિથ્યાત્વરૂપસ્ય લોકોત્તરવિરહ્યાસમંજસચેષ્ટિત-

अर्थः—ते प्रकारे नथी एटले जेम वर्तमान काळे घणा लिंगधारीज ठे, ते प्रकारे सुविहित नथी. सुविहित विरल ठे, पण सुविहितनी नास्ति नथी. जे हेतु माटे अद्यापि एटले आ काळमां पण सुविहित ठे, ए प्रकारनो संबंध आ काव्यमां जाणवो. आम्नाय जे शिष्य तेना शिष्य इत्यादि क्रमनो संप्रदाय ते पूर्वे कळुं जे उद्देशिक जोजनादिकनुं जोगववुं तेषे करीने सावद्य अण्णो ए प्रकारनो नथी आम्नाय जेमनो एवा, एटले आ काळनी रुढीये उद्देशिक जोजन तथा चैत्यवास इत्यादिके करीने सावद्य संप्रदाय वाळा जे नथी ते.

टीकाः—बकुशं शबलमतिचारपंकेन समलं प्रक्रमाचारित्रं ॥
ततश्च बकुशचारित्रयोगात्साधवोपि बकुशाः ॥ ते च द्विधा ॥
उपकरणदेहजेदात् ॥ तत्रोपकरणबकुशा येवर्षाप्रत्यासत्तिमंतरे-
णापि कदाचिद्वस्त्रादिकं धावन्ति श्लक्ष्णाद्यंशुकादिच जिघृक्षन्ति
कदाचित् परिदधते च ॥

अर्थः—॥ तथा बकुश केतां शबल एटले अतिचाररूपी कादववके मेलुं अण्णुं चारित्र, तेना योगशी साधु पण बकुश कहीए, ते साधु बे प्रकारना ठे, तेमां एकतो उपकरण जेदथी अने बीजा देह जेदथी, तेमां उपकरण बकुश तेने कहीए जे वर्षाकाल समीप थया विना पण क्यारेक वस्त्रादिकने धुए तथा जीणां सारां इत्यादि गुण युक्त वस्त्रादिकने गृहण करवा इहे. तथा क्यारे तेनुं धारण पण करे.

टीकाः—पान्नदंरुकाद्यपि घृष्टं तैलादिभक्षणीत्पादिततेजः

लिंगधारि जो यति न होय तो आ कालमां कोई जगाये सिद्धा-
तमां जेवां लक्षण कद्यां ठे, तेवा लक्षण वाला यति नथीज केमके
तेवा लक्षण वाला यति कोइ जगोए देखाता नथो, ए हेतु माटे.
वली ज्ञान दर्शने करीने जे जगवत्तुं तीर्थ वर्त्ते ठे, एम जाणता
शिष्य प्रत्ये लिंगधारी विनां शास्त्र लक्षणथी मळता आवता एवा
सुविहित यतियो ठे, ए प्रकारनो पक्षांतरने जणवनार तथा शब्द
मध्ये मूकी वर्त्तमान कालमां उचित एवा यति लक्षणवरे सहित
सुविहित यति ठे एम प्रतिपादन करता सता कहे ठे.

तथाच ॥ मूलकाव्यम्:—

न सावद्याम्नाया न, बकुश कुशीलोचित यति ।

क्रिया मुक्ता युक्ता, न मदममताजीवन जयैः ॥

न संक्लेशावेशा, न कदञ्जनिवेशा न कपट ।

प्रिया ये तेद्यापि स्युरिह, यतयः सूत्ररतयः ॥ ३६ ॥

टीका:—तथेति यथा संप्रति ज्ञूयांसो लिंगिनः संति तथा
तेन प्रकारेण विरलाः सुविहिता अपीत्येतदेवाह ॥ तेद्यापि स्यु-
रिह यतय इति संबंधः ॥ आम्नायो गुरुशिष्यप्रतिशिष्यादिक्रमेण
संप्रदायः सावद्यः प्राग्वर्णितौद्देशिकजो जनाद्युपजोगादेः सपाप
आम्नायो येषां ते तथा नजा तेषां निषेधः ॥ अधुना तनरुद्धौद्देशि-
कजो जनचैत्यव्रासादिना सावद्यसंप्रदायवन्तो येन ज्ञवंति तथा ॥

होय तथा नित्ये घणुं शबळ एटले घणुं मलिन ठेद प्रायश्चित्त आवे
त्यां सुधी मलिन चारित्र सहित एवा जे निर्गथ ते बकुश कहीए.

टीका:—तथा कुत्सितं शीलं चरणं येषां ते तथा ॥ तेपि-
द्विधा ॥ आसेवनाकषायजेदात् ॥ तत्रासेवनाकुशीला ये ज्ञान
दर्शनचारित्रतपांसि किंचिदुपजीवंतिकषायकुशीलास्तु ये क्रो-
धादिभिः कषायैर्ज्ञानादिगुणान् भुञ्जन्ति अथवा कषायै
ज्ञानादीन् ये विराधयन्ति ॥ जवोद्भेदायोपस्थिता अपीत्यादि
लक्षणजाजश्च कुशीला इति ततो बकुशाश्च कुशीलाश्चेति छंदः

अर्थ:—बळी कुत्सित एटले निंदित ठे चारित्र ते जेमनुं ते
कुशील कहीए. ते कुशील बे प्रकारना ठे. तेमां एक तो आसेवना
कुशील तथा कषाय कुशील एवा जेदथी. तेमां आसेवना कुशील
तेने कहीए जे, ज्ञान दर्शन चारित्रने तथा तपने कांइ आजीविका
रूपे धारण करे, अने कषाय कुशीलतो क्रोधादि कषाये करीने ज्ञा-
नादिक गुणने जोके (जेळवे) अथवा कषाये करीने ज्ञानादिक
गुणनी जे विराधना करे अने संसारनो उद्भेद करवा तत्पर पण थ-
एला इत्यादि लक्षणवाळा ठे ते कुशील कहीए. त्यार प्रती बकुश
ने कुशील ए बे पदनो छंद समास करवो.

टीका:—तेषामुचिता योग्या यतिक्रिया प्रत्युपेक्षाप्रमार्जन-
प्रभृतिका साधुसमाचारी तथा मुक्ता रहिता ये न भवंति॥प्रत्यहं
यतिकृत्य पक्वलेहणा पमज्जणा, त्रिस्किरिया लोय भुञ्जणा चेवा॥

સ્કં ચ ધારયતિ ॥ ઉપકરણમપ્યતિરિક્તં પ્રાર્થયંતે ઇતિ ॥ દેહબકુ-
શાસ્તુ યે ક ચરણનલાદીન્ કદાચિત્તિર્નિમિત્તં ચૂષયંતીતિ ॥ ઇમે-
ચ દ્વિવિધા અપિ શિષ્યાદિપરિવારાદિકાં વિચૂર્તિં તપઃપાંક્ત્યા-
દિપ્રજવં ચ યશઃ પ્રાર્થયંતે તદાસાદનેન ચ પ્રમોદંતે હેદાહૈશ્ચાતિ-
ચારૈર્બહુજિઃ શબલિતા અપિ કર્મક્ષયાર્થમુદ્યતા ઇત્યાદિ લક્ષણ
યુક્તાં બકુશાઃ ॥

અર્થઃ—તથા પાત્રાં તથા દાંતો ઇત્યાદિક પળ ઘશેલાં તે-
લાદિકે ચોપમેલાં જાલજાલાટ ઇવાં કરી ધારણ કરે અને અધિક
નપકરણ પળ પ્રાર્થના કરી રાખે. હવે દેહ બકુશ તો તેને કહીએ,
જે હાથપગના નલાદિકને ક્યારેક કારણ વિના પળ શોજાવે. એ
બે પ્રકારના બકુશ પળ શિષ્યાદિ પરિવારરૂપી વિચૂર્તિને તથા તપથી
નત્પન્ન થણુ તથા પંક્તિપણથી નત્પન્ન થણું જે યશ તેની પ્રાર્થના
કરે અને તે મલવાથી રાજી થાય અને હેદને યોગ્ય ઇવા ઘણા અ-
તિચારવને શબલ થયા હે ઇટલે યુક્ત થયા હે તોપણ કર્મક્ષયને અર્થે
નયમવંત હે, ઇત્યાદિ લક્ષણ યુક્ત હોય તેને બકુશ કહીએ.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

ઉપકરણદેહચોસ્કા ઇટ્ટીરસગારવાસિયા નિચ્ચં ॥

બકુસબલહેયજુત્તા નિગંથા બાહસા જ્ઞણિયા ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી હે જે, ઉપકરણને તથા દે-
હને ચોલાં રાખે તથા ક્યારેક ઋદ્ધિગારવ તથા રસગારવે સહિત

करे ठे. ए प्रकारे गृहस्थादिकने विषे जे ममता, तेथी एम थाय ठे जे आ श्रावकादिकनुं क्यारे पण अनिष्ट एटले मातुं न थान, इत्यादिक स्नेहे करीने यति पण ते श्रावकना सुखवने सुखी थाय ठे, अने दुःखवने दुःखी थाय ठे. एटलो जावार्थ ठे, माटे ते गृहस्थ साथे परिचय राखता नथी.

टीकाः—आजीवनं आजीविका निर्वाहस्तस्माद् ज्ञय-
तद्जावसंजावनया जीतिर्यहिजिर्विदितशैस्थित्याः सिद्धांताध्य-
यनादिविरहिता वा गृहस्थबंदोऽनुवृत्तिं विना निःस्पृहतया शुद्धं
प्ररूपयंतो वा एतत्कृतनिर्वाहाजावेन कथं वयं जीविष्याम इत्या-
द्यध्यवसाय इत्यर्थः ॥ ततश्च मदश्चेत्यादि छंदः ॥

अर्थः—आजीविका एटले निर्वाह तेथी जे जय तेनी संजावनाये करीने जे जय, एटले गृहस्थ लोकोये जाण्युं ठे शिथिलपणुं ते जेमनुं, अथवा सिद्धांतनुं जे अध्ययनादि तेणेरहित अथवा गृहस्थनी अनुवृत्ति विना निःस्पृहपणे शुद्ध प्ररूपणा करतां ए श्रावक निर्वाह नहीं करे तो आपणे केम जीवीए इत्यादि अध्यवसाय, एटलो अर्थ जाशवो, तयार पढो मद पद साथे छंद समास थाय.

टीकाः—तैर्महासत्त्वानां हि स्वजनधनपुत्रकलत्रादिसंग-
त्यागेन प्रव्रज्याग्राहिणां कुतस्त्यो गृहस्थादिषु ममताद्यवकाशः
क्लीवानामेव तद्जावात् ॥ एवं च सति ममतादिजिर्वर्जिताः ॥
तथा संक्षेपः अविबिन्नप्रवाहतया प्रतीयमानो रौद्राध्यवसायः

પત્તગધુયણ વિચારા ચંચિલ માદસ્સયાદ્યેત્યાદિ ॥ દશવિધ
ચક્રવાલાદિ સામાચા ચારીરિણ ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—તેમને યોગ્ય એવી જે મુનિની ક્રિયા પન્નિલેહણ પ્રમાર્જ
આદિ સાધુ સમાચારી તેણે રહિત એવા જે નથી એટલે નિત્યે સાધુ
સમાચારીયે યુક્ત છે. સાધુને નિત્ય કરવા યોગ્ય એવી ક્રિયા જે પ-
ન્નિલેહણ ઇત્યાદિ.

ટીકાઃ—અત્રચ પુલાકનિર્ઘ્નચસ્નાતકપરિહારેણ ચદ્વકુશ
કુશીલોચિતક્રિયાયુક્તયતિગવેષણં તત્તૈરેવ સર્વતીર્થકરાણાં
તીર્થપ્રવૃત્તેઃ સવજિણાણં જહ્વા, બકુશકુશીલેહિં વટ્ટે તિત્થ,
મિતિવચનાત્ ॥ તથા ન યુક્તા ન સ્પૃષ્ટા મદો જાત્યાંદિજિરાત્મો-
ત્કર્ષપ્રત્યયઃ મમતા ગૃહસ્થાદિષુ પ્રતિબંધો મમૈતેયોગક્ષેમં વહંતિ
તતો યયમીષાં ક્વાપ્યનિષ્ટં ન સંપદ્યતે ઇત્યાદિ સ્નેહેન તત્સુખ
દુઃખાન્યાં યતેરપિ તદ્વત્તૈતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાયે પુલાક નિર્ઘ્ન તથા સ્નાતક એ સર્વેનો
ત્યાગ કરી જે બકુશ કુશીલને યોગ્ય એવી જે ક્રિયા તેણે યુક્ત એવા
યતિ યોગી કાઢ્યા તેનું કારણ એ છે જે, બકુશ કુશીલવનેજ સર્વ
તીર્થકરના તીર્થની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ હેતુ માટે. તે કહ્યું છે જે, સર્વ
જિનના તીર્થને બકુશ કુશીલ વૃદ્ધિ પમાડે છે એવા વચનથી, વળી
તે બકુશ કુશીલ કેવા છે? તો પોતાના ઉત્કર્ષને જણાવનાર જા-
ત્યાદિક જે મદ તે જેમને સ્પર્શ કરી શકતા નથી, તથા ગૃહસ્થાદિ-
કને વિષે પ્રતિબંધ એટલે આ શ્રાવક તો મારા છે મારો યોગ ક્ષેમ

न्यथा प्रकारे वस्तु कह्यामां आवे अथवा अंगिकार करवामां आवे तो जेमने कदाग्रह नथी. केमजे ते कदाग्रहनुं कारणरूप जे मिथ्याजिमान ते तेमने विषे नथी ए हेतु माटे. बळी ते बकुश कुशील केवा ठे? तो जेमने कपट वाहाळुं नथी एवा एटले माया प्रधान जे अनुष्ठानी क्रिया तेने विषे तत्पर एवा नथी. केमजे ते माया कपट ठे कारण जेनुं एवुं जे लोकरंजन परिणाम तेनो अज्ञाव ठे, ममता तथा आजीविका तथा जय इत्यादिक साधुपणाना बाधक ठे, ए हेतु माटे यतिने सर्वथा प्रकारे ए त्याग करवा योग्यज ठे ए हेतु माटे तेमनो निषेध आ जगाए विशेषे करी देखारयो ॥

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

एवं च संकलिता, माइष्टाणंमि निच्च तद्विज्ञा ॥
आजोवियजयघत्था, मूढा नो साहूणो नेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे माठा अध्यवसायवाळा तथा.

टीका:—य एवं गुणगणोपेतास्ते यतयः साधवः अद्यापि सुसाधुविरहितयाशंकिते दुःखमाकालेपि आस्तां दुष्मसुषमादावित्यपि शब्दार्थः स्युर्नवेयुः इह प्रवचने सूत्ररतयः सिद्धांताध्ययनाध्यापनव्याख्यानश्रवणपरायणाः अध्ययनादिकर्तव्यताविषयतयैव तेषां शास्त्रीयशिक्षाश्रवणात् ॥

स्तस्य आवेशः आवेगः उत्कर्षो येषामिति व्यधिकरणो बहुव्रीहिः
तथा येन जवंति॥संज्वलनकषायोदयत्वेन तेषां तन्निबंधनप्रथमा-
दिकषायोदयाज्ञावात् ॥

अर्थः—ते महा सत्ववंत पुरुषो स्वजन तथा धन तथा
पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक संगनो त्याग करीने प्रव्रज्या गृहण करे
हे तेमने गृहस्थादिकने विषे ममतादिक थवानो अवकाशज यतो
नथी एटले तेवा महांत पुरुषो गृहस्थादिकने विषे ममता करेज
नहीं, एतो नपुंसकनेज गृहस्थादिकने विषे ममता थाय ए हेतु
माटे. ए पुरुषो एवा हे तेथी ममतादिक वर्जित कहा. वळी
संक्लेश कहेतां अविभिन्न प्रवाह पणे जणातो जे रौद्र अध्यवसाय,
तेना जे आवेश कहेतां वेग ते हे जेमने ए प्रकारनो व्यधिकरण
बहुव्रीहि समास करवो, ते प्रकारना जे नथी. केम जे ते बकुश
कुशीलने संज्वलन कषायनो उदय हे पण तेमदादिना कारण
नूत जे प्रथमादि कषाय एटले अनंतानुबंधि आदि कषाय तेनो
उदयज नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—न कदन्निनिवेशाः अनाजोगादिना अन्यथाकारं
स्वयं प्रज्ञते अज्युपगते वावस्तुनि कुत्सितमानसाग्रहवंतो ये न
जवंति तन्निमित्तजनरंजनापरिणामाज्ञावात् ॥ ममताजीवन
प्रयादयश्च साधुत्वबाधकत्वाद्यतीनां सर्वथा हेया एवेत्यत-
स्तेषामिह निषेधो विशेषण प्रदर्शितः ॥

अर्थः—कुत्सित आग्रहवाला नथी एटले अज्ञानपणे अ-

सुत्रादिकतुं जणवुं इत्यादिकथी ए प्रकारनुं फलपणुं थाय ठे ए हेतु माटे, ए फलुं तेणे करीने आ काळमां पण शास्त्रमां कहेलां जे लक्षण तेणे सहित एवा यति ठेज. पूर्वे प्रतिवादि ए निषेध कर्यो हतो जे आ काळमां शास्त्रोक्त लक्षणवाळा साधु नथी, केमजे ते देखाता नथी. इत्यादि जे आशंका करी हती तेनुं खंरुन कर्तुं.

टीकाः—कालादिदोषात् प्रायशस्तथाविधयतीनामदर्शने-
पि क्वापि तेन संतीत्यनाश्वासस्यकर्तुमयोग्यत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

कालाद्दोसजं कहवि, जइवि दीसंति तारिसा न जइ ॥
सवत्थ तहवि न छित्ति नेव कुज्जा अणासासं ॥

अर्थः—कालादि दोषथी बहुधा ते प्रकारना यतिनुं नाम देखामवुं कोइ जगाए थतुं नथी तेणे करीने ते प्रकारना सुविहित साधु नथी ए प्रकारनो विश्वास राखवो ते अयुक्त ठे ए हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे, जो कालादि दोषथी कदापि ते प्रकारना सत्पुरुषो देखवामां आवता नथी तोपण सर्व जगाए तेवा सत्पुरुषोनो विबेद थयो ठे ए प्रकारनो अविश्वास न राखवो.

टीकाः—आतीर्थमागमे बकुशकुशीलानामनुवृत्तिश्रव-
णात् ॥ यदाह ॥ न विणा तित्थं नियंठेहिं नातित्था यनियंठया ॥
ठकायसंजमो याव ताव अणुसज्जणादुएहमिति ॥ बकुशकुशी-

અર્થઃ—જે એ પ્રકારે ગુણગણે સહિત છે તે સાધુ છે. આ કાઠમાં પણ એટલે સુસાધુનો વિરહ જેમાં છે એવી આશંકાએ સહિત એવો આ દુષમા કાઠ તેને વિષે પણ સુસાધુ હોય તો દુષમ સુખમાંદિક બીજા કાઠમાં હોય તેમાં શું કહેવું ! એ પ્રકારનો અપિ શબ્દનો અર્થ છે. આ જિનશાસનને વિષે સૂત્રને વિષે પ્રીતિવાળા એટલે સિદ્ધાંતનું જાણવું જાણાવવું, કેહેવું, સાંજઠવું તેને વિષે તત્પર એવા, કેમજે સિદ્ધાંતનું જાણવું ઇત્યાદિ તેમની શિક્ષા શાસ્ત્રમાં સાંજઠીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥ શાસ્ત્રાધ્યયને ચાધ્યા પને ચ સંચિંતને તથાત્મનિ ચ ॥ ધર્મકથને ચ સતતં યત્નઃ સર્વાત્મનાકાર્યઃ ॥ ન તુ લિંગિન ઇવ પ્રવજ્યાદિનમારજ્ય વ્યવહારમંત્રાદિપ્રયોગતત્પરાઃ ॥ એતેન તૈષામુન્માદાચજાવઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ મહાત્મનાં સૂત્રાધ્યયનાદેરેવં ફલત્વાત્ ॥ એતેન સંત્યેવ સંપ્રતિ યથોક્તલક્ષણજાજો યતયોઽદર્શનાદિત્યાદિ યદાશંકિતં તદપાસ્તમ્ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સાધુએ શાનુસૂં જાણવું તથા જાણાવવું તથા ચિંતન કરવું તેને વિષે તથા આત્માનો વિચાર કરવો તથા ધર્મ સંજઠાવવો તેને વિષે સર્વ પ્રકારે નિરંતર યત્ન કરવો. પણ લિંગધારીઝનો પેઠે જે દિવસથી પ્રવજ્યા લીધો તે દિવસને આરંજી વ્યવહાર કરવો તથા મંત્રાદિકનો પ્રયોગ કરવો તેને વિષે તત્પર નથી થતા. એ વચન કર્યું તેણે કરોને તે સુવિહિત સાધુને ઝનમાદ આદિ દોષ નથી એમ પ્રતિપાદન કર્યું. મોટા પુરુષોને

टीकाः—तदेवं दुःषमायामपि सुविहितयति सत्तां व्य-
वस्थाप्य सांप्रतं सामान्यविशेषगुणवत्तया तेषामेव वंदनीयतां
प्रदर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे दुःषमा कालमां पण सुविहित यति
ठे, एम स्थापन करी हवे सामान्य विशेष गुणयुक्तपणे तेमनुंज
वंदनीयपणुं ठे एटले वंदन करवा योग्य ते सुविहित यतिज ठे एम
देखारुता ठता कहे ठे ॥ ३६ ॥

॥ मूलकाव्यम् ॥

संविज्ञाः सोपदेशाः श्रुतनिकषविदः क्षेत्रकालाद्यपेक्षा ।
नुष्ठानाः शूद्रमार्गप्रकटनपटवः प्रास्तमिथ्याप्रवादाः ॥
वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्नियमशमदमौचित्यगांजीर्यधैर्यं
स्थैर्योदाचार्यचर्याविनयनयदयादाक्ष्यदाक्षिण्य पुण्याः ॥ ३७ ॥

टीकाः—वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्निति संबंधः ॥ संविज्ञा-
मोक्षान्निदाषुकाः जवज्जीरवो वा ॥ नतु परलोकवैमुख्येनेहलोक
प्रतिवद्धाः ॥ एवं विधा अपिस्वनिस्तारका एव जविष्यंति ॥
तथा च किं तैरित्यत आह.

अर्थः—आ जगतमां जे सुसाधु ठे ते वंदनीक ठे, ए प्रका-
रनो संबंध जाणवो. ते सुसाधु केवा ठे? तो मोक्षना अज्जिदाषी अ-

સયોરનુવૃત્તિરિતિ તત્ર વ્યાખ્યાનાત્ ॥ તથાચ જ્ઞાનદર્શનાઝ્યામેવ
સંપ્રતિ તીર્થમિતિ બ્રુવાણસ્ય જવતઃ પ્રાયશ્ચિત્તાપત્તેઃ ॥ યદાહ ॥
કેસિંચિય અણ્સો, દંસણનાણેહિ વટ્ટણ તિત્થં ॥ બુઢ્ઢેનં ચ ચરિત્તં,
વયમાણે જારિયા ચજ્જરો ॥ અસદ્ગ્રહાત્તદનિઘ્ઢતશ્ચસંઘવાહ્યત્વ
પ્રસંગાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જો જણઈ નલ્થિ ધમ્મો, નય સામણ્યં ન ચેવય વયાઈ ॥
સો સમણસંઘવજ્જો, કાયવો સમણસઘેણ ॥

અર્થઃ—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અસત્ આગ્રહથી તે
વાતને ન ઇચ્છતા જે પુરુષો તેને સંઘ બહાર કરવાનો પ્રસંગ છે. તે
વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, જો કોઈ એમ કહે જે ધર્મ નથી, સામા-
યિક નથી, વ્રતાદિ નથી તો તે પુરુષને શ્રમણસંઘે શ્રમણ સંઘથી
બાહાર કાઢવો.

ટીકાઃ—તસ્માત્સંત્યઘ્યાપિ વિરલાઃ પ્રાગ્વર્ણિતયુણા મુનયઃ
॥ યદાહ ॥ તાજાસરાસિગહ્વિદુ-રિણ્વિ તહ્ દસ્કિણેવિશ્હ રિરન્ને ॥
અઢિ ચિય જા તિત્થં, વિરલતરા કેહ મુણિપવરા ॥ ઇતિવૃ-
ત્તાર્થઃ ॥ ૩૬ ॥

અર્થઃ—તે માટે આ કાલમાં પણ પૂર્વે જેના ગુણ વર્ણન કર્યા
થેવા મુનિજી વિરલ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે—

अर्थः—आचार्यादिक ग्लान होय तो पण तेणे धर्म व्याख्यान अवश्य करवुं, ए प्रकारे आगममां पण कळुं ठे. ते आगम वचन आ प्रकारे ठे जे--

टीकाः—श्रुतनिकषविदः आगमरहस्यनिपुणाः ॥ एतेन गीतार्थतया धर्मकथाधिकारित्वमाह ॥ अगीतार्थस्य तदयोगात्

॥ यदाह ॥

कुसुमयसुर्दणमहणो वि त्रिवोहर्जं नवियपुंररीयाणं ॥
धम्मोजिणपन्नतो, पकप्पजइण कहेयवो ॥

अर्थः—आगमनुं रहस्य जाणवामां अति माह्या, ए कळुं तेणे करीने एमने विषे गीतार्थपणुं ठे ए हेतु माटे धर्म कथानुं अधिकारपणुं ठे एम कहे ठे, अने जे गीतार्थ नथी ते धर्म कथाना अधीकारी नथी.

टीकाः—एवंविधा अपि स्वयं क्रियाशिथिला नविष्यंतीत्य-
त आह ॥ क्षेत्रकालाद्यपेक्षं अस्मिन् क्षेत्रे अमुष्मिन् काले आदि
शब्दाद्वरीरवलादियहः ॥ एवं विधे च बले सति विधीयमानमेत-
दनुष्ठानमस्माकमात्मसंयमशरीरयोरबाधकं नवीष्यतीति देश
समयवलानुसार्यनुष्ठानं विहारक्रमादिक्रियाकांक्षं येषां ते तथा ॥

अर्थः—ए प्रकारना ठे तो पण पोते सुविहित साधु क्रिया शिथिल हशे, एवी शंकानो नाश करतासता कहे ठे जे, आ क्षेत्रने विषे आ काळने विषे आदि शब्दवरुं शरीर बळादिकुं पण ग्रहण करवुं एटले आ प्रकारनुं बळबते करवा सांकेळुं आपणुं अनुष्ठान

થવા સંસારથી જન્ય પામતા એવા પણ પરલોકના કાર્યથી વિમુક્ત થઈ આ લોકમાં બંધાઈલા નથી એ પ્રકારના છે. તો પણ પોતાના તારક હશે તે માટે તે વખે શું ? એવી આશંકા કરી ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—સોપદેશાઃ ધર્મદેશનાતત્પરાઃ નત્વાલ્લસ્યસાત-
શીલત્વાદિના તાદ્રુમુખાઃ તં વિના જ્ઞવ્યોપકારાજ્ઞાવાત્તસ્ય ચાવ-
શ્યં યતિના વિધેયત્વાત્ ॥ અન્યથાત્મંજરિત્વમાત્રપ્રસંગાત્ ॥યથા
કથંચિત્ તદ્જ્ઞવમુક્તિગામુકેનાપિ કૃતકૃત્યેન જગવતા જવિ-
કોપચિકીર્ષયા તદાદરણાત્

અર્થઃ—જે સુસાધુ કેવા છે ? તો ધર્મ દેશના કરવામાં ત-
ત્પર છે. પણ આલ્લસ તથા સાતાસુખ શીલપણું ઇત્યાદિકે કરી ધર્મ
દેશનાથી વિમુક્ત નથી, કેમજે તે ધર્મ દેશના વિના જ્ઞવ્ય પુરુષનો
ઉપકાર થતો નથી એ હેતુ માટે, ને તે જ્ઞવ્ય પુરુષનો ઉપકાર યતિએ
અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, જો એમ ન હોય તો તે યતિને નદરંજરીપ-
ણાનોજ પ્રસંગ આવે. છટલે તે યતિ પેટજરાજ કહેવાય પણ પરો-
પકારી ન કહેવાય, કેમજે તેજ જ્ઞવમાં મુક્તિ જનાર અને કરવા
યોગ્ય જે કાર્ય તે જેણે સંપૂર્ણ કર્યું છે એવા જગવંતે, જ્ઞવ્ય પ્રાણીનો
ઉપકાર થશે એમ ધારી ધર્મ દેશનાનો આદર કર્યો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ગ્લાનાદિનાપ્યાચાર્યેણ ધર્મવ્યાખ્યાનમવશ્યંકર્ત-
વ્યમિત્યાગમેઽ જિઘાનાચ્ચ ॥

॥ યદાહ ॥

દોષેવ મત્તગાઙ્, લેલે કાશ્યસદો સગસ્સુચિણ્ ॥

एवं बिहोविनिचंवस्काणिज्जाति जावत्थो ॥

मोटा पुरुष कहे ठे. एक चक्रवर्ते रथ चाली शकतो नथी. आंधळो ने पांगळो वनमां एकठा मळया तो नगरमां पेठा तेम ज्ञान क्रिया ए वे एकने विषे होय तो सिद्धि थाय, ते उपर ए अंधपंगू न्याय जाणवो. आंधळा उपर पांगळो बेठो त्यारे आंधळाना पग ने पांगळानी आंखो ए वे एकठां मळयां तो दावानळथी उगरो नगरमां सुखे पेठा.

टीका:—एवंरूपा अपि कुतोपि कदाग्रहगरलोद्गारादुत्सूत्रं प्रज्ञापयोष्यंतीत्यत आह ॥ शुद्धमार्गप्रकटनपटवः ॥ यथार्थश्रुतपथप्रकाशनचतुराः ॥ अणीयसोप्युत्सूत्रपदस्य दारुणं विपाकं विदंतः कथमपि ते तन्न वदंतीत्यर्थः

अर्थ:—ए प्रकारना ते सुविहित साधु ठे तोपण ब्यारेक कदाग्रहरूपी जेरना उंरकारथी उत्सूत्र प्ररूपता हशे एवी आशंका करी तेनो उत्तर विशेषणद्वारा कहे ठे. जे, ते सुविहित साधु केवा ठे ? तो यथार्थ सिद्धांतना मार्गनो प्रकाश करवामां चतुर ठे, अतिशे थोरुं पण उत्सूत्र पदनुं जाणण थाय तो तेनो दारुण विपाक ठे एम जाणो ठे माटे कोइ प्रकारे पण ते उत्सूत्रने नथी बोलता ए-टलो अर्थ ठे.

टीका:—अतएव कथंचित् कर्मदोषाच्चरण करणालसेनापि शुद्ध एव मार्गः प्ररूपणीयः ॥

॥ यदुक्तं ॥

हुज्ज हु वसणप्पत्तो, रशीरदुव्वलयाइ असम्मत्थो ॥
चरणकरणे असुद्धोसुद्धं मगं परु विज्जा ॥

આત્મ સંયમ શરીરને બાધક નહીં કરે, એ પ્રકારે દેશ સમય વચ્ચે અનુસરતું જે અનુષ્ઠાન ઇચ્છે વિહાર ક્રમ્પાદિક્રિયાકારુ તે જેમને ઠે એવા.

ટીકા—તથા અનેન પદ્મચેન જ્ઞાનક્રિયાનયાનુગામિત્વં તેષાં નિવેદિતં ॥ તત્પ્રધાનત્વાદોક્તાયાઃ કેવલયોરનિષ્ઠફલત્વા-
નિધાનેન સમુદિતયોરેવ તયોઃ પંગ્વંધયોરિવેષ્ટફલસાધકતયા તૈ-
રિષ્ટત્વાત્ ॥

॥ યદાહ ॥

હયં નાણં ક્રિયાહીણં હયા અન્નાણં ક્રિયા ॥

પાસંતો પંગુલો દહ્નો ધાવમાણો ય અંધન્ ॥

અર્થ—વળી તે સુવિહિત સાધુને આ બે પદવચ્ચે જ્ઞાનક્રિ-
યાને અનુસરવાપણું ઠે એમ દેખામયું કેમજે દિક્ષાને જ્ઞાન ક્રિયાનું
પ્રધાનપણું ઠે એ હેતુ માટે, એકલું જ્ઞાન અને એકલી ક્રિયાનું અનિષ્ઠ
ફલ કહ્યું ઠે માટે એ બે એકઠાં હોય ત્યારેજ પાંગલો ને અંધ એ બેની
પેઠે ઇષ્ટ ફલનું સાધકપણું તેમણે માન્યું ઠે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી
ઠે, જે ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન તે હીન ઠે. અને જ્ઞાન વિનાની ક્રિયા
ઠે તે હીણ ઠે. જેમ પાંગલો વનખાં દાવાનલને દેખતો હતો તો પણ
દગ્ધ થયો અને અંધલો દોરતો હતો તો પણ દગ્ધ થયો તેમ એક-
લું જ્ઞાન અથવા એકલી ક્રિયા તે એ પ્રકારનું ઠે.

ટીકા:—॥સંજોગસિદ્ધીએ ફલં વર્થતિ,નહુ એગચક્રેણ રહો
પયાશાઅંધો ય પંગૂ ય વણે સમિચ્છા તે સંપત્તા નગરં પવિટ્ટા॥

અર્થ:—માટે બેના સંયોગમાં સિદ્ધિ ફલ રહ્યું ઠે, એમ

सरसाधवः सुविहितयतयः ॥ अस्मिन् जिनशासने दुष्य-
माकाले वा ॥

अर्थः—ए हेतु माटे शुद्ध मार्गने ते सुविहित साधु जे ते
विस्तार पमामशे, माटे ते केवा ठे ? तो नाश कर्या ठे मिथ्यात्वना
खोटा वाद ते जेमणे एवा एटले पोताना पद्दमां उत्सूत्र संबंधी
कांइ पण जाणण ते जेमणे निवारण कर्युं ठे एवा, अने परपद्दमां
एटले अन्य दर्शनीमां ते ते दर्शन संबंधी प्रवाद एटले विपरीत वाद,
ते जेमणे खंमन कर्या ठे एवा समर्थ, वंदन करवा योग्य, एटले जेम
घटे तेम छादशावर्त्त वंदनादिकवमे नमस्कार करवा योग्य एवा
आ जिनशासनने विषे अथवा दुःषमा काळने विषे सुविहित यति
वर्त्ते ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

ते य वलकालदेसाणु सारिपालियविहारपरिहारा ॥
इसिसदोसत्ते विहु, जत्तीवहुमाण मरिहंति ॥

नियमो द्रव्याद्यज्जिग्रहः शमः कषायनिग्रहः दम इंद्रियव-
शीकारः औचित्यं सर्वत्र योग्यतानुसारेण विनयादिप्रयोक्तृत्वं,
गांजीर्यमलक्ष्यहर्षदैन्यादिविकारत्वं ॥

अर्थः—वळी नियम कहेतां द्रव्यादि अज्जिग्रह तथा क-
षायनिग्रह तथा इंद्रियोनुं वश करवुं तथा सर्व जगाए योग्यपणाने
अनुसारे विनयादिकनुं करवापणुं तथा हर्ष तथा दीनतादिकना
विकारनुं न जणावापणुं.

અર્થઃ—એજ હેતુ માટે કોઈ પ્રકારના કર્મ દોષથી ચરણ કરણમાં આલસુ હોય તેણે પણ શુદ્ધ માર્ગનીજ પ્રરૂપણા કરવી, તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકાઃ—તથાવિધસ્યાપિ શુદ્ધપથપ્રરૂપણાત્ પ્રેત્ય બોધિપ્રાપ્ત્યા કથંચિત્સંસારપારાવારનિસ્તારાત્ ॥ અશુદ્ધપથપ્રરૂપકસ્ય ડુષ્કરક્રિયાકારિણોપ્યમુત્ર બોધિહૃત્યાનંતન્નવનિર્વર્તનાત્ ॥ અતએવ તાદૃશસ્ય દર્શનમાત્રમપિ શ્રુતે નિવારિતં ॥

અર્થઃ—તેવો છે તોપણ, એટલે ક્રિયાત્રષ્ટ છે તોપણ શુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, એ હેતુ માટે મરણ પામ્યા પછી સમકીતપામીને કોઈ પ્રકારે સંસાર સમુદ્ધનો નિસ્તાર કરશે, અને અશુદ્ધ માર્ગનો પ્રરૂપક છે, ને તે જો ડુષ્કર એટલે અતિ આકરી ક્રિયાનો કરનાર છે તોપણ પરલોકમાં, સમકીત નાશ થવાથી અનંતા જન્મ ત્રમણ કરશે એ હેતુ માટે, તેવાનું દર્શન માત્ર પણ સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે.

ટીકાઃ—॥ યદાહ ॥

ઉમગ્ગદેસણાણ, ચરણં નાસિંતિ જિણવરિંદાણં ॥

વાવન્નદંસણાં ચલુ, નહુ લપ્પા તારિસાં દટું ॥

અતઃ શુદ્ધપથમેવ તે પ્રથયંતિ ॥ એત એવ પ્રાસ્તમિથ્યાપ્રવાદાઃ સ્વપક્ષે નિરાકૃતોત્સૂત્રોચ્ચાવચવક્તવ્યતાઃ પરપક્ષેતુ નિરસ્તપ્રાવાહકમતાઃ ॥ વંદ્યાં યથાર્હં દ્વાદશાવર્તવંદનાદિના પ્રણમનીયાઃ ॥

थवा सुंदर एवा साधु जे ते वंदनादिक करवा योग्य ठे, ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—॥ सांप्रतं प्रकरणकारः प्रकरणं समाप्नुवन्निष्ठ
देवतास्तवठन्ननाऽवसानमंगलं सूचयंश्चक्रबंधेन स्वनामधेय-
माविर्विज्ञावयिषुराह ॥

अर्थः—हवे प्रकरणना कर्ता पुरुष प्रकरणने समाप्त करता
ठता इष्टदेवनी स्तुतिना मिषथी ठेह्वा मंगलाचरणनी सूचना क-
रता ठता चक्रबंध काव्ये करीने पोतानुं नाम प्रगट करता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

विभ्राजिष्णुमगर्वमस्मरमनाशादं श्रुतोद्ध्वघने ।
सद्ज्ञानद्युमणिं जिनं वरवपुः श्रीचंडिकाज्ञेश्वरम् ॥
वंदे वर्ण्यमनेकधा सुरनरैः शक्रेण चैनश्चिदं ।
दंज्जारिं विडुषां सदा सुवचसानेकांतरंगप्रदम् ॥ ३८ ॥

टीकाः—॥ जिनं वंदे इति संबंधः ॥ विभ्राजिष्णुं त्रिभुवना
तिशायिचतुस्त्रिंशदतिशयवस्त्वेनात्यंतं शोचमानं ॥ अगर्वं उद्धि-
ताहंकारं ॥ अस्मरं मथितमन्मथं ॥ श्रुतोद्ध्वघने सिंद्धांताज्ञा
तिक्रमे अनाशादं आशां मनोरथं ददाति पूरयति आशादः न
आशादोऽनाशादस्तं श्रुताज्ञातिक्रमकारिणः पुंसो नानुमंतार-
मित्यर्थः ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

यस्य प्रज्ञावादाकाराः, क्रोधहर्षजयादिषु ॥
ज्ञावेषु नोपलक्ष्यन्ते, तद्गंजीर्यमुदाहृतम् ॥

अर्थः—तेज गंजीरपणुं ठे तेनुं लक्षण शास्त्रमां कळुं ठे जे क्रोध तथा हर्ष तथा जय इत्यादि ज्ञाव प्रगट थये ठे जे गंजीर-पणाना प्रज्ञावथी आकार उल्लख्यामां न आवे तेनुं नाम गंजीर-पणुं कळुं ठे.

टीकाः—धैर्यं विपत्स्वपि चेतसोऽवैक्लव्यं स्थैर्यं विमृश्यकार्यं कारित्वं । औदार्यं विनेयादीनामध्यापनादिषु विपुलाशयता। आर्यचर्या सत्पुरुषक्रमवृत्तिता । विनयो गुर्वादिव्युत्थानादिप्रतिपत्तिः । नयो लोकलोकोत्तराविरुद्धवर्त्तित्वं । दया दुःस्थितादिदर्शनाद्ग्रातःकरणत्वं । दादयं धर्मक्रियास्वनालस्यं । दाक्षिण्यं सरलचित्तता। ततो ह्रस्वः एजिर्गुणैः पुण्याः पवित्रा मनोज्ञा वा साधवो वंदनाद्यर्हतीति वृत्तार्थः ॥ ३९ ॥

अर्थः—तथा विपत्तिने विषे पण चित्तनुं अविकल्पपणुं तथा विचारीने कार्यनुं करवापणुं तथा शिष्यादिकने ज्ञावावादि-कने विषे विशाल आशयपणुं तथा सत्पुरुषनी रीते वर्त्तवापणुं तथा गुर्वादिकने विषे सन्मुख उठी उचुं थवुं इत्यादि विनय करवापणुं तथा लोक लोकोत्तरने अविरुद्ध वर्त्तवापणुं तथा कोऽनी दुर्दशादिक देखीने कोमळ अंतःकरणपणुं तथा धर्मक्रियाने विषे आळस रहितपणुं तथा सरल चित्तपणुं, एटला गुणवके पवित्र अ-

તાની શરીરની શોજાવફે ત્રણ જગતને આનંદ કરનાર છે એટલો અર્થ છે. તે જિનરાજને ગ્રંથ કર્તા કહે છે જે હું વંદન કરું.

ટીકા:—વર્ણં સ્તુત્યં અનેકધા बहुधा असुरनरैः दान-
वमानवैः शक्रेण भघो नाचः समुच्चये ॥ एनञ्छिदं कदम्बसर्व
कषं ॥ दंजारिं शाठ्यनिष्ठापकं विदुषां विपश्चितां सदा सर्वदा
सुवचसा मधुरगिरा ॥ अनेकांतरंगप्रदं किल जैनदर्शने त्रैलो-
क्यवर्ति सकलं वस्तुजातं सदसन्नित्यानित्यादिरूपतयाऽनेकांता-
त्मकमच्युपगम्यते.

અર્થ:—વઢી જિનરાજ કેવા છે ? તો અનેક પ્રકારે અસુર
તથા મનુષ્ય તથા ઇંદ્ર, તેમણે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય એવા ચક્રારનો
સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે, વઢી તે જિનરાજ કેવા છે ? તો સર્વ પાપના
નાશ કરનારા છે અને વઢી શઠપણાને નાશ કરનારા છે, વઢી
વિદ્વાનને નિરંતર મધુર વાણી આપીને અનેકાંત સત રૂપી રંગને
આપનારા છે, જિનદર્શનને વિષે ત્રણ લોકમાં રહેલી સર્વ વસ્તુના
સમૂહને નિત્યપણું તથા અનિત્યપણું इत्यादि અનેકાંતરૂપપણે વસ્તુ
સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા છે.

ટીકા:—तथैव प्रमाणोपपन्नत्वात् ननु परतीर्थिकवत्सदेवास-
देव वा ॥ नित्यमेवाऽनित्यमेव वेत्यादिरूपतयैकांतात्मकं ॥
तस्य विचारासहत्वात्॥ततोऽनेकांतेऽनेकांतात्मकवस्तुवादे रंगम-
नुरागं प्रदत्ते नृत्पादयति यः स तथा तं ॥ अनेकांतवादप्रीत्युत्पादकं

અર્થઃ—જિનરાજને વંદન કરું હું એ પ્રકારનો સંબંધ છે તે જિનરાજ કેવા છે ? તો ત્રણ જગતને અતિક્રમણ કરે એવા ચોત્રીશ અતિશય તેણે કરીને અત્યંત શોખાયમાન એવા અને નાશ કર્યો છે અહંકાર જેમણે એવા, નથી કામ તે જેમને એવા, અને સિદ્ધાંતની આજ્ઞા અતિક્રમણ કરનારની આજ્ઞાને ન પૂરનાર એટલે સિદ્ધાંતની આજ્ઞાને ન માનનાર પુરુષની ન અનુસોદના કરનાર એટલો અર્થ.

ટીકાઃ—સદ્જ્ઞાનદ્યુમણિં સદ્જ્ઞાનેન કેવલજ્ઞાનેન લોકા લોકાવજ્ઞાસકત્વાદ્ જ્ઞાસ્વંતં જિનં તીર્થંકરં ॥ તથા ॥ સદ્વ સુરા જહ્ રૂવં, અંગુઠપમાણયં વિઙ્ગવિજ્ઞા ॥ જિણા પાયંગુઠ મ્હે ન સોહ-
એ તં જર્હિંગાલો ॥

અર્થઃ—વઢી જિનરાજ કેવા છે તો કેવલજ્ઞાને કરીને દેદીપ્યમાન, કેમજે લોક તથા અલોકને પ્રગટ કહી દેલામનાર છે, એ હેતુ માટે વઢી ॥

ટીકાઃ—ઈત્યાદિવચનેન વરા સર્વાંગસુજ્ઞગાવપુઃશ્રીઃ શરી-
રકાંતિઃ સૈવ ચંદ્રિકા જગતોજનપ્રમોદદાયિત્વાત્કૌમુદી તયા-
જ્ઞેશ્વરં નદ્વત્રનાયં । ચંદ્રિકયા ચંદ્રવદ્વપુઃ શ્રિયા સ્ત્રીજગદાહ્વાદક-
મિત્યર્થઃ વંદે સ્તુવે ॥

અર્થઃ—ઈત્યાદિક વચને કરીને સર્વાંગ સુંદર એવી શરી-
રની શોખા એજ ચંદ્રિકા એટલે ચંદ્રકાંતિ જગત્ જનને હર્ષ ઉત્પન્ન
કરનાર છે એ હેતુ માટે, તે શરીરની કાંતિ ચંદ્રસમાન એટલે ચંદ્રમા
પોતાની કાંતિવચે જેમ લોકોને આનંદ કરે છે, તેમ જિનરાજ પો-

टीकाः—॥ तथाहि ॥ प्रथमां वलययाकाराणि शान्तराणि त्रीणि रेखायुगलानि व्यवस्थाप्यन्ते ॥ तेषां च त्रीण्यंतरालानि ज्ञेयं-
ति ॥ ततः सर्वांतरनाभिर्वृत्ताकारासंस्थाप्यन्ते ॥ तस्याश्च षट्सु दि॥
कुद्धाज्यां कुद्धाज्यां रेखाज्यां षरकाग्रं त्यवलययां त्या रेखां यावत् ॥
एवमेतत् षरकं चक्रं ज्ञवति ॥

अर्थः—तेज देखाने ठे जे प्रथम वलयने आकारे एटसे गोलाकार अंतर सहित त्रण रेखा जुगल स्थापन करवां एमनां त्रण अंतराल थाय. त्थार पढी ते सर्वनी वच्चे नाजी गोळ आका-
रनी स्थापन करवी, तेनी ठ दिशाने विषे बे बे रेखावने ठ आरानु
करवी, तेह्ना वलय अने ठेह्नी रेखा सुधी, ए प्रकारे करे ठते ठ आ-
रानुं चक्र थाय ठे.

टीकाः—तत एकस्य कस्यचिदरकस्यांतर्गतां त्यवलययांतरा-
लेवृतस्वय प्रथमाक्षरं लिख्यते ततोऽधस्ताद्वितीयमक्षरं ॥ तस्या
धस्तान मध्य वलयान्तरे तृतीयं ॥ ततो धस्ताच्चतुर्थ पंचमे ततो
धस्तादाद्यवलयानंतरालेषष्ठं ॥

अर्थः—त्थार पढी कोइक एक आरानी अंतर्गत वलयनी
वच्चे प्रथम अक्षर लखवो त्थार पढी तेनी नीचे बीजो अक्षर ल-
खवो तेनी नीचे मध्यम वलयानी वच्चे त्रीजो अक्षर लखवो त्थार
पढी नीचे चोथो पांचमो अक्षर लखवो. त्थार पढी नीचला वलयनी
वच्चे ठठो अक्षर लखवो.

તર્ક શર્કરા રસસ્યંદિન્યા વાચા તથા જગવાન નેકાંતવાદં વ્યુ-
ત્પાદયતિ યથા વિદ્વાંસઃ શેષદર્શનત્યાગેન તત્રૈવ રજ્યંત ઇત્યર્થઃ—

અર્થઃ—કેમ જે તેમજ પ્રમાણ પણે સહિત છે એ હેતુ માટે
પણ અન્યદર્શનીની પેઠે સત્ અથવા અસત્ અથવા નિત્ય અથવા
અનિત્ય ઇત્યાદિ એકજ સ્વરૂપ વસ્તુનું છે એમ એકાંતરૂપપણું જૈન
દર્શનમાં નથી કેમજે વિચાર કરતાં તેનું પ્રમાણપણું નથી થતું.
તે માટે અનેક રૂપ વસ્તુના વાદને વિષે અનુરાગને उत्पन्न કરનાર
ઘટલો અનેકાંત વાદને વિષે પ્રીતિ उत्पन्न કરનાર તર્કરૂપી સાક-
રના રસને ઝરનારી વાણીવમે જગવાન્ અનેકાંત વાદને વ્યુત્પન્ન
કરે છે જે પ્રકારે વિદ્વાન પુરુષો સમસ્ત દર્શનનો ત્યાગ કરીને તે
અનેકાંત વાદને વિષેજ રાજી થાય છે ઘટલો અર્થ ॥

ટીકાઃ—ચક્રમિદં ચક્રબંધઃ॥માઘસમં યાદૃશ્યા વર્ણન્યાસ-
પરિપાઢ્યા માઘકાવ્યસ્યચક્રં તથા માઘકાવ્યમિદંશિશુપાલ-
વધ ઇત્યેવં રૂપો નામ નિબંધઃ પ્રાદુર્જવતિ ॥ ઇદ્દાપિ તાદૃશ્યે વેતિ
માઘસમતાર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ ચક્ર બંધ કાવ્ય છે. તે માઘ કાવ્યના જેવું છે,
જે પ્રકારે અક્ષર સ્થાપન કરવાની પરિપાટી માઘકાવ્યના ચક્રબંધિ
શ્લોકમાં છે તે પ્રકારે અહીં પણ છે. શિશુપાલ વધ નામનો જે ગ્રંથ
છે તેને માઘકાવ્ય કહે છે, તેના જેવો ચક્રબંધ છે માટે માઘ સમાન
પ્રવો અર્થ થયો.

टीकाः—एवंचानेन प्रकरेणान सप्रपंचं मिथ्यापथस्वरूपे प्रकटिते प्रभु श्री जिनवह्मजसूरयः किमित्येवं प्रकष्टवृत्तालिङ्गिनो जवद्भिं कुंषिता इति केनाप्युपाख्यन्तास्तस्यच प्रति वचनं तस्मैवहमाणवृत्त द्वयेनोपन्यस्तं अतस्तदपि पातित्वा प्रकृतानुदत्रैव प्रकरणांतरे निबद्धं ॥ तदिदानीं व्याख्यायत इत्याह ॥

अर्थः—ए प्रकारे आ प्रकरणे करीने प्रपंच सहित मिथ्या-मार्गनुं स्वरूप प्रगट करे ठते एटले समर्थ श्री जिन वह्मजसूरी जे ते शा वास्ते पृकष्टवृत्तिये करीने लिंगधारीउने दोषवाळा करेठे, एम कोइके उलंजो आप्यो त्यारे तेनो उत्तर आगळ कहीशुं एवां वे काव्यो वने कह्यो ठे माटे ते पण आ चालता प्रकरणे उपयोगी ठे माटे दीजा प्रकरणमां कहेलां वे काव्य तेने आ प्रकरणमां हवे कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनपतिमत दुर्गे कालतः साधु वेष्टै ।
त्रिषयि त्रिरजि भूते जस्मक म्लेच्छ सैन्यैः ॥
स्व वशजम जनानां शृङ्खलेवस्वगच्छे ।
स्थितिरिय मधुनातैर प्रथि स्वार्थ सिद्धयै ॥३९॥

टीकाः—जिनपतिमतमेव जगवहाशनमेव मिथ्यात्वादि वैरिवार रक्षा कसत्वाइह मूलत्वेन प्रति पद्वैरक्षयत्वा दुर्भति

टीकाः—ततोऽधस्तात् सप्तमाष्टमनवमानि ॥ ततोऽनाजीद-
 शमं ॥ ततः प्रथमारकं सन्मुखारकाद्वेकादशाद्वादश त्रयोदशा-
 नि ॥ ततस्तदुपरिष्ठादाद्यवलयान्तरालेचतुर्दशं ॥ ततस्तदुपरि
 पंचदशषोऽंशे ॥ ततस्तदुपरिमध्यवलयान्तरासप्तदशं ॥ तदुप-
 रिष्ठादष्टादशं ॥ ततस्तदुपरिष्ठादंत्यवलयान्तरालेऽकोनवीशं ॥ एवं
 वृत्तस्य प्रथमपादोरकद्वये समाप्यते ॥ एवमनेनक्रमेणद्वितीय-
 वृत्तीयपादावप्यवशिष्टारकचतुष्टय इति ॥ नाजेरक्षरं त्रिराव-
 र्त्यते ॥ ततस्तृतीयपादस्यात्याक्षरं चतुर्थपादाद्याक्षरतयापुनरा-
 वर्त्यारकशून्यांत्यवलयान्तरे चतुर्थपादस्यद्वितीयतृतीयेक्षरे व्य-
 वस्थाप्येते ॥ तदनंतरंप्रथमारकांतः स्ववृत्तप्रथमाक्षरंचतुर्थपादा-
 स्यतुर्याक्षरतयावर्त्यतत्पुरतोरकशून्यांत्यवलयान्तरे पंचमषष्ठे अ-
 क्षरे लिख्यते ॥ अनेनक्रमेण तावन्नेयं यावत्तृतीयपादस्यात्याक्षरं
 तच्चतृतीयवारमावृत्तंचतुर्थपादस्यात्याक्षरतयाज्ञातव्यं ॥ इहच-
 नामबंधमतः पुनरावृत्तवर्णानुस्वारा यथो संज्ञवं तद्गर्पंचमत-
 याग्रिमवर्णेषुयोज्याः ॥ अत्र जिनवल्लजेनगणिते दंचक्रेइतिनाम-
 बंधः ॥ स्थापनाचेयं ॥ एतच्चैवं चक्राक्षरं न्यासस्वरूपं व्यक्तं
 मपिमुग्ध बोधनाय किंचिद्वर्णितं मितिवृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—इत्यादि चक्रबंधी चित्रमां अक्षरं लखवानी रीत
 जाणवी. आ काव्यमां जिनवल्लजगणीए आ ग्रंथ रच्यो ठे ए प्र-
 कारे नाम बंध ठे, तेनो स्थापना लख्या प्रमाणे ठे. आ चक्राक्षरं
 स्वरूप प्रगट ठे तोपण बाळजीवना बोध सारु कांडक देखारुं ठे
 ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥ ३६ ॥

किढलो, ते विषयि एवा पण लिंगधारीउण् केम पराजव कयों तेनो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—कालतो दुःषमा समय दोषात् अजिज्जुयं तेहि कालवशान्महातेजस्विनोपि ॥

॥ यदुक्तं ॥

समार्हतं यस्य करैर्विसर्पिजिस्तमोदिगंतेष्विपिना वतिष्ठते॥
सएष सूर्यस्तमसाजिज्जुयते स्पृशंति किं कालवशेननापदः ॥

अर्थः—जे दुःखमा काल दोषथी पराजव थाय ठे महा तेजस्वी पण कालवशथी पराजव पामे ते कछुं ठे जे, जेना विस्तारवंत किरणवढे अंधकार दिशाउंमां पण रहेवा समर्थ नथी थलुं ते आ सूर्य काले करीने अंधकारवढे पराजव पामे ठे, केमजे तेजस्वीने पण कालवशे करीने आपत्तिउं शुं नथी स्पर्श करती? एटले शुं आपत्काल नथी आवतो. आवेज ठे.

टीकाः—॥ ततश्च स्ववशजरुजनानांसम्यक्वाधारो पण व्याजेनात्मायत्तीकृत मुग्ध लोकानां स्वगच्छ स्थितिः एते वयं संप्रदायागता युष्मार्कं गुरवस्तस्मात्कदाचिदपिन् मोक्तव्या इत्यादिका प्राक् प्रतिपादितानिजगच्छ मुद्राश्चयंप्रवा अधुनाइदानीं तनैः साधुवेषैः ॥ अप्रथिसर्वत्रैक मत्येन अतानि ॥

अर्थः—ते माटे पोताने वश एवा जरुलोकने समकितादि

મત્વેન ડુરારોહત્વાચ્છડુર્ગપ્રાકારસ્તસ્મિન્ અગ્નિજૂતે ઉપદ્રુતે
વિરંબિતે इत्यर्थः ॥ સાધુ વૈષે લિંગિગ્નિઃ

અર્થઃ—જગવત્તુનું શાસન છે તેજ મિથ્યાત્વાદિ વૈરીનાસ-
મૂઢથી રક્ષા કરવા સમર્થ છે એ હેતુ માટે, તથા બરૂ મૂલ છે માટે
શત્રુ માત્ર ક્ષય કરવા સમર્થ નથી થતા એ હેતુ માટે ઉન્નતિવાળો
છે માટે ડુઃખે આરોહણ કરવા યોગ્ય છે, એવો જે જિનમત રૂપી
ડુર્ગ એટલે કિલ્લો તે લિંગધારીજીવે પરાજય કરે છે તે એટલે વિરં-
બના પમારે છે તે એટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ—જ્ઞસ્મકોજ્ઞસ્મરાશિગ્રહઃ સ એવાર્હઙ્ગાસન રતાનાં
નાનાવિધ બાધા વિધાયિત્વાત્ સ્લેઙ્ગસ્તુ રુષ્કવાધિપસ્તસ્ય સૈ-
ન્યાસ્ત દનુર્વર્તિ ચેષ્ટિતત્વાત્ સૈનિકાસૈર્ વિવિધિગ્નિઃ કામુકૈઃ
દ્વિતીયપદ્ધે વશીકૃત બાહ્યદેશેઃ અથ કથમેવં વિધસ્યાપિ જિન-
મત ડુર્ગસ્ય વિષયિગ્નીરપિ લિંગિગ્નિરાગ્નિજવ इत्यतઃપ્રાહ ॥

અર્થઃ—જ્ઞસ્મરાશીનામાગ્રહ એજ અરિહંતના શાસનમાં
આશક્ત પુરુષોને નાના પ્રકારની પીઠાના કરનાર છે, માટે સ્લેઙ્ગ
જેવો છે, તેની સેનામાં રહેનારા એટલે જ્ઞસ્મગ્રહરૂપ સ્લેઙ્ગ રાજાને
અનુસરી રહેનારા, એવા અને વિષય લુઢધ એવા લિંગધારીજીવે જિ-
નમત રૂપી ડુર્ગનો પરાજય કર્યો હવે સ્લેઙ્ગ રાજ પદ્ધે એમ અર્થ છે
જે, વશ કર્યા છે બાહ્યદેશ જેમણે એવા જેની સેનાના લોક છે એવું
સ્લેઙ્ગ રાજ છે. હવે આ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગવંતના મતરૂપી મોટો

टीकाः—॥ ननुयदितेगह स्थितिं सर्वत्र विस्तार यामा-
सुरेतावतापिकिमित्यतआह ॥

अर्थः—आशंका करे ठे जे जो ते लिंगधारीउं सर्व जगाए
पोताना गहनी स्थितिउने विस्तारे ठे तेणे करीने शुं थयुं ए जगाए
तेनो उत्तर कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

संप्रत्य प्रति मे कुसंघव पुषि प्रोज्जृजिते जस्मक
म्लेह्ना तुच्छबले दूरंत दशमाश्चर्ये च विस्फूर्जति ॥
प्रौढी जग्मुषि मोहराज कटके लोकैस्तदाज्ञापरे
रेकीञ्चुय सदागमस्य कथया पीच्छं कदर्थ्यामहे ॥४०॥

टीकाः—मोहराजकटकेप्रौढिजग्मुषिलोकैर्वयंकदर्थ्यामह-
इति संबंध ॥ संप्रत्यधुता प्रोज्जृजिते अच्युदिते जस्मकम्ले-
ह्नातुच्छबले ॥ जस्मराशितुरुष्कवाधिप सारसैन्येअप्रतिमे तेज
स्वितयाऽनन्य साधारणे ॥

अर्थः—मोहराजनुं लश्कर मोटी उन्नति पामे ठेते लोक-
वमे अमो कदर्थना करीए ठीए एम संबंध ठे, आ काळमां जस्मक
ग्रहरूपि म्लेह राजा तेनुं मोटुं सैन्य ठे, जेना तेजस्वीपणानी बी-
जाते उपमा तथी माटे असाधारण ठे.

આરોપણ કરવાના મિષથી પોતાને આધીન કર્યા એવા જે જોલા લોક તેમને પોતાના ગઢની સ્થિતિ ઇટલે આ અમો પરંપરાગતનું તમારા ગુરુ ઢીણ માટે ક્યારે પણ ન મૂકવા ઇત્યાદિ પૂર્વે પ્રતિપાદન કરી એવો જે પોતાના ગઢની મુદ્રા તે હાલના સાધુ વેષધારીને વિસ્તારી છે ઇટલે સર્વ જગાણે એકમત કરી વિસ્તાર પમાની છે.

ટીકા:—॥ સ્વાર્થ સિદ્ધયૈકથમસ્માકમેવૈતે જોગ્યાન્નવિષ્યં તોતિનિજકાર્યં નિષ્પત્તયે ॥ અત્રાર્થેન્નુરુપનુપમાનમાહ ॥ શ્રૂં લેવ નિગમશ્વ ॥ એતદુક્તં જવતિ ॥ યથામ્લેઠસૈન્યાઃ કસ્મિન્ શ્વિદપિદુર્ગે સ્વજૂજબલેન ગ્રહીતેઽવિનાશયર્થં તદંતર્દત્તિનાગરિકલોક સંયમનાશ્રૂંલલાં પ્રસારયંતિ ॥ તથૈતેપિલિંગનઃ સ્વોપજોગાર્થં મુગ્ધજનં નિયમનાતગઢ સ્થિતિં પ્રથયમાસુરિતિ-વૃત્તાર્થ ॥ ૩૯ ॥

અર્થ:—॥ પોતાના સ્વાર્થની સિદ્ધિને અર્થે ઇટલે આ જોલા લોક આપણેજ જોગવવા યોગ્ય કેમ કરીએ તો થાય ? એવું વીચારી ગઢ સ્થિતિને વિસ્તારી એ જગાણે ઘટનું નુપમાન કહે છે, જે બેની-નના જેવી ગુઢ મુદ્રા છે, તે કહ્યું છે જે જેમ મ્લેહની સેનાના યોદ્ધા કોઈ દુર્ગજૂમિ ઇટલે વિકટ સ્થાન પોતાના જૂજબલવને ગ્રહણ કરે છે તે દ્રવ્યાદિકને અર્થે તેમાં રહેલા નગરના લોકને બાંધવા સારુ શૂંલલા વિસ્તારે છે તેમ આ લિંગધારીયો પોતાના નુપજોગને જોલા લોકને બાંધવા સારુ ગઢ સ્થિતિને વિસ્તારે છે આ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ પૂરો થયો ॥ ૩૯ ॥

टीकाः—प्रागुक्तस्य जस्मकादेः सर्वस्यापि मोहराजप-
रिब्धेदञ्जुतत्वेन तत्कटक कटपत्वात् ॥ अयमर्थः ॥ मोहो हि
दुष्टमौलराजकटपस्तस्य च दुःसंघलक्षणचतुरंगबलक-
लितो जस्मको म्लेच्छाख्यमहासामंतकटपः ॥ दशमाश्चर्यं
तु स्वत एवातिप्रबलत्वात्साहायांतरनिरपेक्षमेव द्वितीयम-
हासामंतप्रख्यं ॥

अर्थः—पूर्वे कथ्यं जे जस्मक ग्रहादि सर्वे ते पण मोह
राजानुं उपकरणरूप ठे माटे तेनो सेनाने तुह्यपणुं ठे ए हेतु माटे
आ अर्थ स्फुट ठे. निश्चे मोहराजा ठे ते दुष्ट मूल जुतराग ठे ते
दुष्ट संघ ठे लक्षण जेनुं एतुं चतुरंग सैन्य सहित ठे, जस्मग्रह ठे
ते म्लेच्छ नामे महा चक्रवर्ति राजा सरखो ठे, अने दशमुं आश्चर्य
तो पोतानी मेळेज अति प्रबल ठे माटे बीजानी सहायतानी अपे-
क्षा कर्या विनाज बीजा मोटा चक्रवर्ति राजा सरीखो ठे.

टीकाः—ततो यथा कश्चिन्महाराजाधिराजो म्लेच्छादि म-
हासमंतैर्जूमंरुलं साधयति तथा अयमपि मोहराजो जस्म-
कादिजिर्जिनशासनमज्जिभवतीति ॥ ततो लोकैः कुसंघ
जनैः तदाज्ञापरैर्मोहराजशासनमनतिक्रामंभिः मूढत्वाद-
विमृश्यकारिजिरित्यर्थः एकीभूय दुष्टत्वेनैकमत्यं विधाय ॥

अर्थः—ते हेतु माटे जेम कोइ महाराजाधिराज ठे ते
म्लेच्छादि मोहराजावळे पृथ्वीमंरुलने साधे ठे तेम आ मोहराजा पण
८५

ટીકા:—કુસંઘ એવપ્રાકૃર્ણિતનિર્ગુણ સાધ્વાદિ સમુદાય એવવપુ: શરોર સ્વરૂપં યસ્યતત્તથા ॥ તસ્મિન્ જન્મક મ્લેહ્યસ્ય હિહુ: સંઘએવ સ્વસૈન્યં ॥ તતો યથા મ્લેહ્યોઽશ્વાદિ સાધને નપ- રજનપદમન્નિ જ્ઞવતિ એવં જન્મકોપિ પ્રબલ દુ:સંઘબલેન જગ- વજ્ઞાસન માલિન્યોત્પાદનેન તિરસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—કુસંઘ એટલે પૂર્વે વર્ણન કર્યો એવો ગુણ રહિત સાધુ આદિકનો સમૂહ એજ છે સ્વરૂપ તે જેનું એવો જન્મક ગ્રહરૂપી મ્લેહ્યનું સૈન્ય દુ:સંઘ એજ છે માટે જેમ મ્લેહ્ય અશ્વ આદિ સાધને કરીને શત્રુના દેશનો પરાજય કરે છે એ પ્રકારે જન્મકગ્રહ પણ બલિ- ષ્ઠ એવો કુસંઘનો સમૂહ તેણે કરીને જગવંતના શાસનને મલિનપણું ઉત્પન્ન કરવે કરીને તિરસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—તથા દુરંત દશમાશ્ચર્યે દુષ્ટા સંયત પૂજારૂપાં ત્યાશ્ચર્યેચ: સમુચ્ચયે વિસૂર્જતિ પ્રજ્ઞવિષ્ણૌ ॥ એવંચ સતિ પ્રૌઢી સ્ફાતિં જગ્મુષિ મોહ એવ મિથ્યાજ્ઞાન મેવ લિંગિપ્રજ્ઞત સંસાર માર્ગસ્યાદિ કારણત્વાદતિ દુર્જયત્વા દ્રાગાદિ પ્રજવત્વાચ્ચ રાજા પ્રાર્થિવસ્તસ્ય કટકે અનીકે ॥

અર્થ:—વઢી દુષ્ટ એવા અસંજતિની પૂજા નામનું દશમું આશ્ચર્ય પ્રબલપણે પ્રગટ થયે છે તે મોહ રાજાનું સૈન્ય મોટી ઊન્નતિ પામ્યું. મોહ તે મિથ્યાજ્ઞાનજ છે, તે લિંગધારીએ કહેલા જે સંસાર માર્ગ તેનું આદિ કારણ છે તથા અતિ દુ:સ્વપ્ને જિતાય એવો છે, તથા રાગાદિનું કારણ છે, એ હેતુ માટે મોહ એજ રાજા છે તેનું સૈ- ન્ય લિંગધારીનરૂપી વિસ્તાર પામે બંધે.

वृद्धार्थः ॥ तथा च वयं शुरुसिद्धांतविचारज्ञव्येज्योऽनुजि-
घृक्तयोपदिशंतो नाटपीयांसमप्युज्जालंजामहर्मिः ॥

अर्थः—ते वखत ते कांइ करशे एम पण नथी जाणता
एम अपि शब्दनो अर्थ रह्यो ठे, एटखे आ अमे जे जे लिंगधारीउं
संबंधि खंरुन कर्युं ते सांजळो ते विवाद करवा आवशे तो तेमने
सिद्धांतनी साखे जबाब आपीशुं पण तेथी जय पामता नथी. वळी
शुरु सिद्धांततना विचारने जव्य प्राणी प्रत्ये अनुग्रहनी इहाए उपदेश
करतां लगार मात्र पण नुलंजो पामवा योग्य अमो नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

नेत्रैर्निरीक्ष्य विषकंटक सर्प कीटान् ॥
सम्यग्यथा व्रजत तान् परिहृत्य सर्वान् ॥
कुज्ञान कुश्रुत कुदृष्टि कुमार्ग दोषान् सम्यग् ॥
विचार यत कोत्र परापवादः ॥ इति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, चालवुं ते नेत्रे जोइ
विष, कांटा, सर्प, कीटा, इत्यादिनो परिहार करी सारे मार्गे चालो.
कुज्ञान, कुसिद्धांत, कुदृष्टि, कुमार्गे ते संबंधि सर्व दोषने सारी घेठे
विचारो एम अमारुं कहेवुं ठे, तेमां लोकोपवाद शो ठे ? कोइ प्रकारनो
जाणतो नथी. ए प्रकारे आ ठेह्या काव्यनो अर्थ संपूर्ण अयो ॥ ४७ ॥

टीकाः—॥ सूरिः श्रीजिनवद्वजोऽजनि बुधश्चांद्रे कुले, तेज-

જન્મકાદિ ગ્રહવ્રતે જીનશાસનનો પરાજવ કરે છે, માટે મોહરાજાની આજ્ઞામાં તત્પર એવા કુસંઘ લોકો એકઠા થઈને ઇટલે કુસંઘ જે તે મૂઢ છે માટે મોહરાજાની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતો નથી અને અણવિચાર્યું કરે છે તે સર્વ પુરુષોએ પોતાનો એકમત કરીને.

ટીકા:—શ્વત્થં સકલજનપ્રતી તૈરાક્રોશતર્જનહીલા-
દિગ્ધિઃ પ્રકારંઃ રાજવર્ચસેન વયં કદર્થ્યામહે પીર્યામહે ઉપહ-
ન્યામહ इत्यर्थः ॥ કેન હેતુનેત્યાહ ॥ સદાગમસ્ય લિંગિપ્રથિન
મિથ્યાપથોત્પથત્વપ્રતિપાદકસ્ય શુદ્ધસિદ્ધાંતસ્ય કથયાપિ
ધર્મદેશનાદ્વારા વિચારમાત્રેણાપિ ॥ યદિ હિ પક્ષપ્રતિપક્ષ
પરિગ્રહેણ સાધનદૂષણોપન્યાસૈઃ પ્રકૃતવિષયે પરૈઃ સહવાદ
મુપક્રમામહે ॥

અર્થ:—સકલ લોકને પ્રસિદ્ધ એવા નિંદા તથા તિરસ્કાર
તથા હીલનાદિ પ્રકારે કરીને તથા રાજ તેજવ્રતે પીનીએ ઢીણ,
શા હેતુ માટે પીનીએ ઢીણ ? તેનો ઉત્તર કહે છે, જે લિંગધારીએ
વિસ્તાર્યો જે મિથ્યામાર્ગ તેને ઉન્માગપણું છે, એ પ્રકારે પ્રતિપાદન
કરનાર જે શુદ્ધ સિદ્ધાંત તેની કથાએ કરીને ઇટલે ધર્મ દેશના-
દ્વારે વિચાર કરવા માત્રે કરીને પક્ષ અને પ્રતિપક્ષનું ગ્રહણ કરી
અનુમાનાદિ પ્રમાણનું કહેવું તેણે કરીને આવાતમાં પર સાથે વાદ
વિવાદ કરવાનો ઉપક્રમ કરીએ ઢીણ.

ટીકા:—॥ તદા નવિદ્યસ્તે કિમપિ કુવીરન્નિત્યપિ શ-

मनी एवा गुणी पुरुषोनां पण नाना प्रकारना चित्तने रंजन करे ठे
ए मोहुं आश्चर्य ठे ॥ १ ॥

टीकाः—॥ माधुर्यशार्करितशर्करयारयाद्यं, पीयूषवर्षमिव
तर्कगिरा किरंतं ॥ विद्यानुरक्तवनिताजनितास्यलास्यं, हित्वाऽ-
परत्र न मेना विदुषामरंस्त ॥ ३ ॥

अर्थः—मधुरतावके साकरनी मीठाशना गर्वने करुका
करती एटले अति मीठी एवी तर्कवाणी वके अमृतरसने ढोलताज
होयने शुं ? अने सरस्वती रूप अनुरागिणी स्त्रीये उत्पन्न करी ठे
मुखचातुर्यता ते जेनी एवा जे जिनवद्वजसूरी तेनो त्याग करी वि-
द्वान लोकनां मन बीजे ठेकाणे न रमतां हवां ॥ ३ ॥

टीकाः—॥ जज्ञे श्रीजिनदत्तयत्यधिपतिः शिष्यस्ततस्त
स्यय, सिद्धांताद्धि विधिपारतंत्र्यविषयाजिख्यामजिख्यान्वितः॥
आसाद्य त्रिपदीं विधुर्बलिमिव व्यध्वं वृषध्वंसनं ॥ चिह्नेद
प्रतिपंथिनं सुमनसां व्यक्तक्रमप्रक्रमः ॥ ४ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते जिन वद्वजसूरीना शिष्य शोभाये
सहित जिनदत्तसूरी थया जे जिनदत्तसूरी विधिना पारंगामीपणा-
रूपी जेनुं नाम ठे एवी त्रिपदीने सिद्धांतथी पामीने सत्पुरुषनो
शत्रुरूप, अने धर्मनाशक एवो जे उन्मार्ग तेनो प्रगटपणे पादविहार
करता ठता (ठेदता हवा) ते उपर दृष्टांत अन्य दर्शननुं कहे ठे जे,
जेम विष्णुये उन्मार्गे चालनार बलि राजानो उह्नेद कयों तेम ए

સા સંપૂર્ણોઞ્જયદેવસૂરિચરણાંજોજાલિલીલાયિતઃ ॥ ચિત્રં રાજ-
સજ્જાસુયસ્ય કૃતિનાં કર્ણે સુધાહુર્દિનં તન્વાના વિબુધૈર્ગુરોરપિ,
કવેઃ કેર્ન સ્તુતાઃ સૂક્તયઃ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—ચંદ્રકુલમાં શ્રી જિનવહ્નજસૂરિ થયા. તે કેવા છે ?
તો પંક્તિ એવા તથા તેજ પ્રતાપવળે સંપૂર્ણ તથા ઓઞ્જયદેવસુરીના
ચરણરૂપી કમલને વિષે ઝમર લીલાનું આચરણ કરતા એટલે તે-
મના અંતેવાસી શિષ્ય એવા ગુરુ એવા, અને કવિ એવા જે જિનવ-
હ્નજસૂરિ તેમની જે સુંદર વાણીયો તે રાજસજ્જાનું વિષે, પંક્તિના
કાનને વિષે અમૃતવૃષ્ટિને વિસ્તાર કરતી દેખાય છે. માટે તેનો
સ્તુતિ કોણે નથી કરી ? એટલે સર્વ પંક્તિઓ તેમની વાણી વચાણી છે.

ટીકાઃ—॥હિત્વા વાઙ્મયપારદશ્ચતિલકં ચંદી પ્રલોકંપૂર્ણ
પ્રજ્ઞાનામપિરંજયંતિ ગુણિનાં ચિત્રાણિ ચેતાંસ્યહો ॥

હુંટાક્ય શ્ચુતતંદ્રચંદ્રમહસામધ્યાપ્યવિદ્યામુષઃ

કસ્યાન્યસ્ય મનોરમાઃસકલદિક્ કૂલં કષાઃકીર્તયઃ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—વહ્ની શાસ્ત્રના પારંગામી, પુરુષોમાં તિલક સમાન,
એવા જે જિનવહ્નજસૂરિ તેનો ત્યાગ કરી બીજા કયા કવિનો સંપૂર્ણ
ચંદ્રકાંતિને હુંટનારી એટલે સંપૂર્ણ ચંદ્રકાંતિ સમાન એવી અને હજુ
સુધી પણ અવિદ્યાનો નાશ કરતી અને સકલ દિશાનું વ્યાપતી
એવી સુંદર કીર્તિ છે? અર્થાત્ એવી કોઈ ગુરુની કીર્તિયો નથી, કેમ-
જે લોકને દીપાવનાર અને લોકને પ્રસન્ન કરે એવો છે બુદ્ધિ જે-

रागने रहेवानो आश्रय नथी एटलुं विशेष. वळी सारा पदवव
वाळो जे कदपवृक्ष तेना जेवा, पण तेमां आटलुं विशेष ठे जे आ
आचार्यने कोइ दिवस आपत्तिनो लव पण उत्पन्न थयो नथी, तो
पण वाळ पुरुषो ठे ते, वखाणवा योग्य ठे यश ते जेमनो एवा आ
आचार्य तेमनी पूर्वे कही एवी उपमान तेमने करे ठे ॥ ५ ॥

टीका:—॥तस्य श्रीजिनचंद्रसूरिरजवह्निष्पावतं, सस्ततो
धाम्नायेन वितन्वता कुवलयामोदं बुधानं दिना ॥ सर्वस्याः सु-
जगं जविष्णुमवनेः शुक्लछितीयेषुवत्केनो मंहुदिद्वक्वस्तनु
कलमौन्मुख्यमापादिताः ॥ ६ ॥

अर्थ:—त्यार पढी जिनदत्तसूरिना मोटा शिष्य श्री जिन-
द्रसूरि थया. पंक्तिने आनंद पमारुनार एवा, जेणे पोताना प्र-
पे करीने समस्त पृथ्वीना लोकने आनंद विस्तार्यो. तथा तेनुं
हं जाग्य विस्तार्युं, तेमनी सुंदर अजवाळी या पद्दनी बीजना
मानी पेठे शिघ्रपणे जोवाने कोण पुरुषो नत्साहवंत थया नहि ?
तत् सर्वे पण थया ॥ ६ ॥

टीका:—विश्वत्रयेष्यजग्य श्री मदनेकांतहृदययासूक्त्या ॥
वरवर्णिन्या प्रीयत-यस्य जनो नवविलासिन्या ॥ ७ ॥

अर्थ:—वळी त्रय जगतमां जेने जीतवा समर्थ नथी एवी
नेकांत मननी सुंदर संसारमां विलास न करती एवी निर्दोष
वीवृत्ते जेणे लोक प्रसन्न कर्या ठे एवा ॥ ७ ॥

વાત અન્યદર્શનોના શાસ્ત્રમાં છે જે એક સમે દૈત્યનો અધિપતિ બલિ-
રાજા મહા બલ્લવાન થયો તેણે ઇંદ્રને જીતી ઇંદ્રાસન ઉપરથી કાઢી
મૂક્યો, પઠી તે ગાદી ઉપર બલિરાજા ઇંદ્ર થયો, તેણે પોતાના ઇં-
દ્રાસનની દૃઢતાને અર્થે પોતાને અર્થે પૃથ્વી ઉપર આવી નર્મદા નદી
ઉપર ચઢી કરવા માંડ્યા ત્યારે જગત્પાલક વિષ્ણુએ તે અન્યાય જોઈ
અવતાર લીધો પઠી વામણુ રૂપ કરી બ્રહ્મચારીનો વેષ જે દંડ ક-
મંદુલુ, કૌપીન, મૃગચર્મ, ઇત્યાદિ ધારણ કરી કપટથી બલિરાજાના
ચક્ષુમાં ગયા અને ત્રણ રુગલાં પૃથ્વી માગી, પઠી પોતાનું વીરાટ રૂપ
પ્રગટ કરી બે રુગલાંમાં સર્વ જગત્ જરી લીધું અને ત્રીજું રુગલું
બઢી રાજાથી ન અપાયું ત્યારે તેના ઉપર પગ મૂકી પાતાલમાં ધાંપી
ઘાલ્યો, અને એની સર્વે રાજ્યસમૃદ્ધિ ઇંદ્રને આપીને પાઠો ઇંદ્રાસને
બેસાડ્યો ઇત્યાદિ સવિસ્તર કથા વામનપુરાણથી જાણવી.

ટીકા:—॥લાવણ્યાવસથો યથા પતિરપાં નો પર્વતક્ષોજિતઃ
શૃંગીવ દ્યુસદાં સુવર્ણ સુજગો નોઞ્ચૈઃ સુરાગાશ્રયઃ॥ યઃ કદ્વપ્દુરિવ
દ્રુતાર્પિત ફલો નોદ્યત્સદાપહ્લવઃ, સામ્યં યસ્ય તથાપિશસ્ય
યશ સસ્તૈઃ કુર્વતે બાલિશાઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—બઢી તે કેવા છે ? તો લાવણ્ય માત્રને રહેવાનું ઘર
રૂપ, જેમ જલને રહેવાનું ઘર સમુદ્ર છે તેમ, તેમાં આટલું વિશેષ
છે જે સમુદ્ર મંથન કર્યું ત્યારે પર્વતવચ્ચે સમુદ્રને ક્ષોજ થયો છે, અને
આ આચાર્ય કોઈ જગાએ ક્ષોજ પામ્યા નથી. બઢી ઊંચા મેરુપર્વત-
ના જેવો સુંદર છે વર્ણ જેમનો એવા છે, દેવતાને પ્રસન્ન કરે એવો
મેરુપર્વત સારા રંગનો પટલે રાગનો આશ્રય છે અને આ આચાર્ય

ટીકા:----- ાંત:સંસદમર્કકર્કશલસત્તર્કદણુતવ્યાહૃતિસૂક્-
પ્રાવાહુકર્ગર્વચર્વણચણપ્રલ્ખન્મનીષાજુષઃ ॥ શિષ્યસ્તસ્ય
યતીશ્વરો જિનપતિર્જગ્રંથસંગ્રંથધોર્ગ્રંથત્યાગ્યપિ સંઘપટ્ટ
વિવૃત્તિં સ્પષ્ટાજિધેયામિમાન્ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—સજ્જાને વિષે સૂર્ય જેવા આકરા અને શોજતા એવા
જે તર્ક તેણે કરીને અન્યાસ કરી એવી જે વૃક્તિ તેને ઉત્પન્ન કર-
નાર એવા જે વાદિ લોકો તેમનો જે ગર્વ તેને નાશ કરવા સમર્થ
એવી દેદીપ્યમાન જે બુદ્ધિ તેણે સહિત એવા જે જિનચંદ્રસૂરિ તેમ-
ના શિષ્ય જિનપતિ નામે યતિના અધિપતિ થયા તે નિર્ગ્રંથ હે તોપણ
ગ્રંથ એટલે શાસ્ત્ર અથવા આગ્રંથ તેને રચતા હવા, એટલે વિચાર
કરવા યોગ્ય એવી અને પ્રગટપણે જેનો અર્થ હે એવી સંઘપટ્ટકની આ-
પ્રકારની ટીકાને કરતા હવા ॥ ૬ ॥

એ પ્રકારે જિનવદ્ધજસૂરિના શિષ્ય શ્રી જિનદત્તસૂરિ તેમના
શિષ્ય શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ તેમના શિષ્ય શ્રી જિનપતિસૂરિ તેમની
કરેલી ટીકા સમાપ્ત થઈ.

॥ અક્ષર ગણનયા ૧૦૫૪૦૦ શ્લોક બંધન ૩૨૦૦૦ ઇતિ પ્રમાણ ॥

॥ ઇતિ સંઘપટ્ટક વૃત્તિ: સમાપ્તા ॥

